T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Türk İslam Edebiyatı Bilim Dalı

Doktora Tezi

NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN MURTAZÂ'NIN TEZKİRE-İ EVLİYÂ-İ BAĞDÂD İSİMLİ ESERİ (İNCELEME-TENKİTLİ METİN- DİZİN)

Recep Şükrü GÜNGÖR
13936304

Danışman
Doç. Dr. Halil ÇEÇEN

Diyarbakır 2017

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Türk İslam Edebiyatı Bilim Dalı

Doktora Tezi

NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN MURTAZÂ'NIN TEZKİRE-İ EVLİYÂ-İ BAĞDÂD İSİMLİ ESERİ (İNCELEME-TENKİTLİ METİN- DİZİN)

Recep Şükrü GÜNGÖR
13936304

Danışman
Doç. Dr. Halil ÇEÇEN

Diyarbakır 2017

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Nazmî-zâde Murtazâ'nın Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd İsimli Eseri (İnceleme-Tenkitli Metin- Dizin)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Dicle Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

17/03/2017

Recep Şükrü GÜNGÖR

KABUL VE ONAY

Recep Şükrü GÜNGÖR tarafından hazırlanan Nazmî-zâde Murtazâ'nın Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd İsimli Eseri (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin) adındaki çalışma, 17.03.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında **DOKTORA TEZİ** olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK (Başkan)

Doç Dr. Halil ÇEÇEN (Danışman)

Doç. Dr. Ramazan SARIÇİÇEK

Yrd. Doç. Dr. Oktay BOZAN

Yrd. Doç. Dr. Zehra ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Evliyâ tezkireleri edebî ve dinî kültürümüz içinde önemli bir yere sahiptir. Türkçe eserler içinde Anadolu Türkçesinin önemli eserlerinden biri Feridüddin Attar'ın Tezkiretü'l-Evliyâ tercümesidir. İlk olması ve çokça tercümesinin bulunması dolayısıyla en çok tesiri Feridüddin Attar'dan çevrilen Tezkiretü'l-Evliyâ göstermiştir. Attar tercümeleri içinde Sinan Paşa'nın Tezkiretü'l-Evliyâ tercümesi önemli bir yer tutmaktadır. Attar tercümeleri, tabakât, hâl tercümesi ve evliyâ tezkiresi denen eserlerle evliyâ hayatları ele alınmış, anlatılmıştır.

Bağdatlı Hüseyin Murtazâ Efendi kendi zamanına kadar kaleme alınan eserlerden ve dilden dile aktarılan menkıbelerden yararlanarak özgün bir evliyâ tezkiresi meydana getirmiştir.

Bu çalışmamızda Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi'nin hayatı ve eserleri, onun hakkında yapılan çalışmalardan yararlanılarak anlatılmıştır. Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi'nin Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd isimli eseri bir giriş ve iki bölümde incelenmiştir.

Girişte tezkire, tabakât kitapları, Türk edebiyatında evliyâ tezkireleri hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verildikten sonra Murtazâ Efendi'nin telif ettiği Tezkire-i Evliyâ-i

Bağdâd'ın nüshaları incelenmiştir. Tezde karşılaştırmaya dâhil ettiğimiz nüshalar tanıtılmış, ardından incelediğimiz nüshalar hakkında bilgi verilmiş ve daha sonra da diğer nüshalar hakkında bilgiler aktarılmıştır. Bu bilgilerden sonra Nazmî-zâde'nin Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ı telif ederken yararlandığı kaynaklar ele alınmış ve eserler kısa kısa tanıtılmıştır. Bölümün sonunda ise Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi'nin Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ı ile Feridüddin Attar ve Sinan Paşa'nın Tezkire-i Evliyâ isimli eserleri karşılaştırılmış ve karşılaştırılan metinlerden örnekler verilmiştir.

İkinci bölümde Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın beş nüshası mukayese edilmiş ve çalışmamıza konu olan metin oluşturulmuştur. Topkapı nüshası 1717'de, Bağdatlı Vehbi nüshası 1791'de, Nadir Eserler 2512 nüshası 1861'de yazılmıştır. Diğer iki nüshadan Kılıç Ali Paşa nüshasının istinsah tarihi eskiler içinde ve Hacı Selim Ağa nüshasının da istinsah tarihi bakımından sonraki yüzyıllarda istinsah edildiği tahmin edilmektedir.

Eserde 182 isim ele alınmıştır. Bunlardan ikisi peygamber diğerleri ise sahâbe, tabiîn, tebeitabiîn ve onlardan sonra gelen evliyâlardır.

Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi bu eserini oluştururken Feridüddin Attar'ın Tezkire-i Evliyâ isimli eserinde anlattığı Bağdatlı evliyâlarla ilgili bilgilerden yararlanmıştır. Bunun dışında Bağdatlı veya Bağdat'ta yaşamış ve mezarı orada bulunan evliyâları anlatırken o zatlarla ilgili bilgi veren kaynak eserlerden yararlanmış ve o eserlerin isimlerini zikretmiştir.

Ele alınan bu eser, bugüne kadar yazılan evliyâ tezkireleri içinde Türkçe yazılmış özgün bir eserdir. Bu çalışmamızda eserin beş nüshasını karşılaştırdık. Metni oluştururken çeviriyazı, transkripyon işaretlerini kullandık. Metin içindeki farklılıkları dipnotta gösterdik. Topkapı nüshasını en eski, en temiz, en açık yazılması ve en iyi korunması sebebiyle karşılaştırmada ilk nüsha olarak aldık ve diğer nüshalarla beraber teze konu olan çalışmamızı meydana getirdik. Çalışmamızın sonuna sonuç, kaynakça ve dizin ekledik.

Bu eseri çalışırken yanlış ve eksiklerimizin bulunması kaçınılmazdır. Bunun için eserimizden yararlanacak olanların eksiklerimizi, yanlışlarımızı bağışlamalarını mümkünse bize bildirmelerini temenni ederiz.

Çalışmamızı yöneten ve hiçbir gayreti bizden esirgemeyen hocam Doç. Dr. Halil ÇEÇEN'e minnet ve şükranlarımı sunar, benden yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Abdurrahman ACAR, Prof. Dr. Mehmet AZİMLİ, Doç. Dr. Ahmet TANYILDIZ, Doç. Dr. Ramazan SARIÇİÇEK, Yrd. Doç. Dr. Oktay BOZAN, doktora dönem arkadaşlarım Muhammed Şerif AZARKAN ve Mehmet BÜKÜM'e teşekkür ederiz.

Recep Şükrü GÜNGÖR

Diyarbakır 2017

ÖZET

Evliyâ tezkireleri, Türk İslam edebiyatının önemli yazılı kaynakları arasında yer almaktadır. Bundan hareketle evliyâ tezkireleri, evliyâ hayatları ve tasavvuf kültürü tarihi alanlarında çalışma yapanların, özellikle de Divan Edebiyatı nesri alanında çalışan araştırmacıların müracaat edecekleri temel kitaplardandır. Bu çalışmada, Murtazâ Efendi'nin Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd isimli eseri, transkripsiyonlu ve mukayeseli olarak ele alınmıştır. Otuz yedi nüshası tespit edilen Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Topkapı Sarayı Müzesi R.1501, Kılıç Ali Paşa 784, Selim Ağa779, Nadir Eserler 2512, Bağdatlı Vehbi Efendi 1259 numaralı beş nüshatranskript edilerek, nüshalar arasında karşılaştırma yapılmıştır. Çalışmamızda tezkire ve evliyâ tezkireleriyle ilgili bilgiler verilerek 17. yüzyılda yaşamış olan Murtazâ Efendi'nin biyografisi, eserleri ve yararlandığı kaynaklar anlatılmıştır. Eser, Attar tezkiresinin tercümesi ve Sinan Paşa'nın Evliyâ Tezkiresi ile karşılaştırılmıştır. Bu eserde velîlerin hayatları, menkıbeleri ve tasavvuf hakkında bilgiler verilmiştir. Eserdeki Ayetlerin mealleri, Arapça, Farsça şiirlerin ve metinlerin tercümesi yapılmıştır. Ayrıca, Türkçe ve Farsça şiirlerin vezinleri gösterilmiştir. Sonuç olarak; "Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd"ın evliyâ tezkireleri arasındaki yeri ve önemi tespit edilmeye gayret edilerek, Türk İslam kültürü açısından değeri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Evliyâ tezkireleri, Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi,Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd.

ABSTRACT

Collections of biographies of saints are among the important written resources of Turkish-Islamic literature. Therefore, collections of biographies of saints are the fundamental books that those who study collections of biographies of saints, lives of saints and history of sufi culture, especially the prose of Divan Literature, will refer to. In this search, the book called Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd (the Collection of the Biographies of Saints of Baghdad) written by Murtazâ Efendi is studied comparatively with transcriptions. Thirty-seven copies of Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd were determined; five copies, namely Topkapı Palace Museum R.1501, Kılıç Ali Paşa 784, Selim Ağa 779, Nadir Eserler 2512, Bağdatlı Vehbi Efendi 1259, were transcribed and the copies were compared. In this study, information is given about collections of biographies andcollections of biographies of saints; in addition, Murtazâ Efendi's biography, works and the resources he referred to are dealt with. His work is compared to the translation of Attar's collection of biographies and Sinan Paşa'sCollection of Biographies of Saints. In this study, information about the lives and anecdotes of saints, and sufism is given. The verses of the Qur'an, Arabic and Persian poems and texts in the book are translated. In addition, the prosody of the Turkish and Persian poems are shown. In conclusion, I tried to determine the place and importance of "Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd" amongcollections of biographies of saints and to show its value in terms of Turkish-Islamic culture.

Key Words

Collections of biographies of saints, Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi, Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd.

İÇİNDEKİLER

SayfaNo.

ÖNSÖZ ..... **I**

ÖZET ..... **IV**

ABSTRACT ..... **V**

İÇİNDEKİLER ..... **VI**

TABLO LİSTESİ ..... **XXI**

ŞEKİL LİSTESİ ..... **XXIV**

KISALTMALAR ..... **XXV**

GİRİŞ

TEZKİRENİN TANIMI, TARİHÎ GELİŞİMİ ve TÜRK EDEBİYATINDA EVLİYÂ TEZKİRELERİ

1.TEZKİRE 1

2.TABAKÂT KİTAPLARI 2

2.1.Velîler hakkında yazılan tabakâtlar: 2

2.2.Şuarâ ve Müellifler Hakkında Yazılan Tabakâtlar: 2
2.3.Fakiler Hakkında Yazılan Tabakâtlar: 3
2.4.Muhaddisler Hakkında Yazılan Tabakâtlar: 3
2.5.Lügat Yazanlar Hakkında Yazılan Tabakâtlar: 3
2.6. Meşhurlar Hakkında Yazılan Tabakâtlar: 3
3.TÜRK EDEBİYATINDA EVLİYÂ TEZKİRELERİ 4
3.1.Nefehâtü'l-Üns: 4
3.2.Nesâyimü'l-Mahabbe Min Şemâyimi'l-Fütüvve: 4
3.3.Reşâhât-ı Aynü'l-Hayât: 5
3.4.Tezkiretü'l-Evliyâ: 5
3.5.Tezkiretü'l-Evliyâ: 5
3.6.Ziyâret-i Evliyâ: 5
3.7.Sefîne-i Evliyâ 6
3.8.Bağdat Evliyâları 7
3.9.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd (Câmiu'l-envâr fî menâkibi'l-ahyâr) 7

BİRİNCİ BÖLÜM

NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN MURTAZÂ EFENDİ'NİN HAYATI ve ESERLERİ

1.1.HAYATI 8
1.2.ESERLERİ 10
1.2.1.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd (Câmiʿu'l-Envâr Fî Menâkibi'l-Ahyâr) 10
1.2.2.Gülşen-i Hulefâ 10
1.2.3.Zeyl-i Siyer-i Nâbî (Zeyl-i Dürretü't-tâc fî sîreti sâhibi'l-mi'râc) 10

1.2.4.Tercüme-i Târîh-i Timur (Târîh-i Timurlenk, Timurnâme) 11
1.2.5.Şerh-i Kasîde-i Ferezdak 11
1.2.6.Tercüme-i Tuyûr-ı Câriha ve Zavâri-yi Sâide 11
1.2.7.Şerh-i Şevâhid-i Muğni'l-Lebîb 12
1.2.8.Şerh-i Lugat-ı Târih-i Vassâf (Tercüme-i Târîh-i Vassâf).....12
1.2.9.Dîvan.....12
1.2.10.Tercüme-i Kitâb-ı Fezâili'l-Hayl 12
1.2.11.Münşeât-ı Nazmî-zâde:.....12
1.2.12.Tercüme-i Kābûs-nâme.....12
1.2.13.Kenzü'l-Ârifîn 13
1.2.14.Hey'et-i Seniyye Tercümesi (Tercüme-i Hey'eti'l-İslâmiyye) 13
1.2.15.Risâle fî Rub'i Düstûri'l-Müceyyeb 13
1.2.16.Şerhu Tecziyeti'l-Emsâr ve Tecziyeti'l-Âsâr 13
1.2.17.Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl 13
1.2.18.Devhatü'l-Vüzerâ.....14
1.3. TEZKİRE-İ EVLİYÂ-İ BAĞDÂD'IN İNCELENMESİ.....14
1.3.1. Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Yazılmasındaki Amaç.....14
1.3.2. Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Muhtevâ Özellikleri.....15
1.3.3.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Tercümeleri.....15
1.4.TEZKİRE-İ EVLİYÂ-İ BAĞDAD'IN YAZMA NÜSHALARI.....16
1.4.1.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Şekil Özellikleri.....16
1.4.2.Bu çalışmada incelenen nüshaların tanıtımı: 18
1.4.3.Çalışmada Baştan Sona Karşılaştırılan nüshalar 19

1.4.4.Başlangıç ve bitiş bölümleri incelenen, şeceresi çıkarılan nüshalar:...26
1.4.5.Şecere Hakkında Açıklama.....31
1.4.6.Görülen ve İncelenen Nüshalarla İlgili Tablolar 31
1.4.7.Kütüphane Kayıtlarında Görülen ve incelenemeyen Nüshalar.....32
1.4.8.Yurt Dışında Bulunan Nüshalar.....32
1.5.MÜELLİFİN YARARLANDIĞI KAYNAKLAR 33
1.5.1.Tezkiretü'l-Evliyâ.....33
1.5.2.Câmiü's-Siyer.....34
1.5.3.Şevâhidü'n-Nübüvve 34
1.5.4.Ravzatü'l-Ebrâr.....34
1.5.5.Nefehâtü'l-Üns 35
1.5.6.Savâ^{c}ik 35
1.5.7.Ravzatü's-Safâ.....36
1.5.8.İstiâb 37
1.5.9.Delâyilü'n-Nübüvve 37
1.5.10.Hayâtü'l-Hayavân.....38
1.5.11.Hadîkatü's-Sü^{c}adâ.....38
1.5.12.Ravzatü'ş-Şühedâ 39
1.5.13. Gülşenü'ş-Şühedâ.....39
1.5.14.Tabakât-ı Şa^{c}rânî.....39
1.5.15.Târih-i Hatib 40
1.5.16.Târih-i Yâfi^{c}î.....40
1.5.17.Târih-i Taberî.....40

1.5.18.el-Lümᶜa 41

1.5.19. Şerh-i Hemziyye-i İbni Hacer 42

1.5.20.Târih-i İbni Hallikân 42

1.5.21.Târih-i Nişâbur 43

1.5.22.Şerh-i Mesnevî-i Kâşifî 44

1.5.23. Tabakât 44

1.5.24. Esmâᵓü'r-Ricâl 45

1.6. ÇALIŞTIĞIMIZ METNİN ATTAR VE SİNAN PAŞA'NIN TEZKİRETÜ'L-EVLİYÂ'SI İLE KARŞILAŞTIRILMASI 45

Karşılaştırdığımız Metinler 48

1.6.1.Birinci Metin (Feridüddin Attar): 48

1.6.2.İkinci Metin (Sinan Paşa): 54

1.6.3.Üçüncü Metin (Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ): 56

1.7.METNİ OKURKEN DİKKATE ALDIĞIMIZ HUSUSLAR 60

1.8.TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ 62

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

TEẔKİRE-İ EVLİYĀ-İ BAĠDĀD

BİSMİ'LLĀHİ'R-RAḤMĀNİ'R-RAḤĪM VE BİHĪ NESTAᶜĪN 63

ẔİKR-İ CEMĪL-İ NEBĪYYU'LLĀH YŪŞAᶜ ᶜALEYHİ'S-SELĀM 67

ẔİKR-İ ḤAŻRET-İ ZİLKİFL ᶜALEYHİ'S-SELĀM 69

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ESEDU'LLĀHİ'L-ĠĀLİB EMĪRÜ'L MÜᵓMİNĪN ᶜALĪ BİN EBĪ ṬĀLİB KERREMA'LLĀHU VECHEHU 69

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I ḤÜSEYN BİN ᶜALĪ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANHUMĀ 77

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ SELMĀN-I FĀRİSĪ RAḌİYA'LLĀHU TEᶜĀLĀ ᶜANH 84

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ ḤUẒEYFETÜ'L-YEMĀNĪ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 89

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤABBĀB BİN EL-EREŞ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH VE ARŻĀH 90

ẒİKR-İ CEMĪL-İ MUĠĪRE BİN ŞUᶜBE 'RAḌİYA'LLĀHU TEᶜĀLĀ ᶜANH 91

ẒİKR-İ CEMĪL-İ EL-ESVED BİN YEZĪD BİN ḴAYSİ'N-NEḪAᶜĪ 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 91

ẒİKR-İ CEMĪL-İ MÜSLİM BİNᶜAḴĪL BİN EBĪ ṬĀLİB 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 92

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤÜRR BİN YEZĪD BİN RİBĀḤĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.. 94

ẒİKR-İ ŞÜHEDĀ-YI KERBELĀ 96

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDULLĀH BİN EBĪ AVFĪ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH.. 100

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDULLĀH BİN YEZĪD RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 101

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDU'RRAḤMĀN BİN EYDĪ'L-ḪUZĀᶜĪ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 101

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜADİYY BİN ḤĀTEM RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 102

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜUḴBE BİN ᶜAMR RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 102

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜAMR BİN ḤARĪṢ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 103

ẒİKR-İ CEMĪL-İ SEHL BİN ḤANĪF 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 103

ẒİKR-İ CEMĪL-İ SÜVEYD BİN MUḴARRİN 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH.. 104

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḴARŻĀ BİN KAᶜB 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 104

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ MUḤAMMED BİN ḤĀṬIB ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 105

ẒİKR-İ CEMİL-İ VEHB BİN ᶜABDULLĀH ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH.....105

ẒİKR-İ CEMĪL-İ EL-EŞᶜAŞ BİN ḲAYS ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH.....106

ẒİKR-İ CEMĪL-İ UHBĀN BİN ÜVEYS ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH.....107

ẒİKR-İ CEMĪL-İ BERRĀʾ BİN ᶜĀZİB ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH.....107

ẒİKR-İ CEMĪL-İ CĀBİR BİN SÜMRE ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 107

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤĀLİD BİN ᶜARFAẒA ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH.....108

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ZEYD BİN ERḲAM ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 108

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ZEYD BİN ḤĀLİD ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 109

ẒİKR-İ CEMĪL-İ SAᶜĪD BİN ḤARĪŞ ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 109

ẒİKR-İ CEMĪL-İ SÜHEYL BİN EBĪ ḤAYŞEME ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 110

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I EBŪ ḤANĪFE-İ KŪFĪ ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 110

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I MŪSĀ KĀẒIM BİN CAᶜFERİ’Ṣ-ṢĀDIḲ ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 118

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I MUḤAMMEDÜ’L-CEVĀD ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 122

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I ᶜALİYYÜ’L-HĀDĪ BİN MUḤAMMEDİ’L-CEVĀD ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH.....125

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I ḤASANÜ’L-ᶜASKERĪ BİN ᶜALİYYÜ’L-HĀDĪ ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 129

ẒİKR-İ CEMĪL-İ AḤMED BİN ḤANBEL ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH.....132

ẒİKR-İ CEMĪL-İ İMĀM-I EBŪ YŪSUF YAᶜḲŪB ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 134

ẒİKR-İ İBRĀHĪM BİN SAᶜD ᶜALEYHİ'R-RAḤME 138

ẒİKR-İ İBRĀHĪM BİN MUḤAMMED BİN ᶜUBEYD ᶜALEYHİ'R-RAḤME 138

ẒİKR-İ İBRĀHĪM BİN MUḤAMMEDİ'R-RAḴĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME ...139

ẒİKR-İ AḤMED BİN MUḤAMMEDİ'L-BERḴĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 139

ẒİKR-İ AḤMED BİN YŪNUS ᶜALEYHİ'R-RAḤME 140

ẒİKR-İ İSMĀᶜĪL BİN AḤMED ᶜALEYHİ'R-RAḤME 140

ẒİKR-İ İSMĀᶜĪL BİN İSḤAḴ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....140

ẒİKR-İ İSMĀᶜĪL BİN CAᶜFER ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....141

ẒİKR-İ İSMĀᶜĪL BİN ᶜULEYYE ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....141

ẒİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN ᶜUTBE 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 141

ẒİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN MUḤAMMED ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....142

ẒİKR-İ ŞÜCĀᶜ BİN VELĪD ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....142

ẒİKR-İ ᶜABBĀD BİN ᶜAVVĀM ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....143

ẒİKR-İ MUḤAMMEDÜ'L-HĀẒİMĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 143

ẒİKR-İ ZÜHEYR BİN ḤARB ᶜALEYHİ'R- RAḤME 143

ẒİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN SÜLEYMĀN ES-SEḤRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 144

ẒİKR-İ ᶜABDULLĀH BİNİ'L-ḤASAN BİNİ'L-ḤASAN BİN ᶜALĪ BİN EBĪ ṬĀLİB 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH.....144

ẒİKR-İ SAᶜĪD BİN CÜBEYR ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....145

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDULLĀH BİNİ'L-MÜBĀREK ᶜALEYHİ'R-RAḤME 148

ẒİKR-İ ᶜABDULᶜAZĪZ BİN ᶜABDULLĀH ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....150

ẒİKR-İ ᶜABDULEVVEL ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....150

ẒİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN İDRĪS ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....151

ẒİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN MÜSLİM ᶜALEYHİ'R-RAḤME 151

ẒİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN ᶜÖMER BİN MEYSERE ᶜALEYHİ'R-RAḤME 151

ẒİKR-İ ᶜALĪ BİNİ'L-CAᶜD BİNİ'L-CEVHERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 152

ẒİKR-İ ᶜALĪ BİN ᶜABDULLĀH ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....152

ẒİKR-İ ḴAYS BİN EBĪ ḤĀZIM 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH.....153

ẒİKR-İ MAḤMŪD BİN ḤADDĀS ᶜALEYHİ'R-RAḤME 153

ẒİKR-İ CEMĪL-İ EŞ-ŞEYḪ ᶜABDULḴĀDİR CEYLĀNĪ ḴADDESE SIRRUHU 154

ẒİKR-İ CEMĪL-İ EBŪ ᶜAMR BİN ᶜALĀ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....161

ẒİKR-İ RABĪᶜA BİN ᶜABDURRAḤMĀN 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH.....161

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤABĪB-İ ᶜACEMĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 162

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ ŞEYḪ MAᶜRŪF-I KERḪĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....166

[ẒİKR-İ CEMĪL-İ ẒÜNNŪN-I MIṢRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 171

ẒİKR-İ CEMĪL-İ İBRĀHĪM BİN EDHEM ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....173

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤĀRİṢ-İ MUḤĀSİBĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....179

ẒİKR-İ CEMĪL-İ CÜNEYD-İ BAĠDĀDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....181

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤÜSEYİN MANṢŪR-I ḤALLĀC ᶜALEYHİ'R-RAḤME 188

ẒİKR-İ CEMĪL-İ EBU'L-ᶜABBĀS MESRŪḴ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 192

ẒİKR-İ CEMĪL-İ EBŪ BEKR ŞİBLĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....193

ẒİKR-İ EBU'L-ḤÜSEYN EN-NŪRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....196

ẒİKR-İ CEMĪL-İ BİŞR-İ ḤĀFĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 200

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ŞEYḪ ḤAMMĀD ᶜALEYHİ'R-RAḤME 204

ẒİKR-İ CEMĪL-İ TĀCÜ'L-ᶜĀRİFĪN ᶜALEYHİ'R-RAḤME 206

ẒİKR-İ EBU'L-ᶜABBĀS AḤMED BİN ŞÜREYḤ-İ FAḴĪH ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....207

ẒİKR-İ ŞEYḪ SIRRĪ-Yİ SAḴAṬĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 208

ẒİKR-İ DĀVUD EṬ-ṬĀYĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 210

ẒİKR-İ BEHLŪL ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....213

ẒİKR-İ ŞEYḪ EBŪ'N-NECĪB ᶜABDULḴĀHİR SÜHREVERDĪ 214

ẒİKR-İ ŞEYḪ MEKĀRİM ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....215

ẒİKR-İ ŞEYḪ SEKRĀN ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....216

ẒİKR-İ ŞEYḪ CĀGĪR ᶜALEYHİ'R-RAḤME 216

ẒİKR-İ ŞEYḪ DĀVUD ẒĀHİRĪ.....217

ẒİKR-İ ŞEYḪ EBŪ MUḤAMMED RUVEYİM 217

ẒİKR-İ CEMĪL-İ EŞ-ŞEYḪ ŞEHĀBEDDĪN SÜHREVERDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....218

ẒİKR-İ ŞEYḪ EBŪ ṬĀLİB MUḤAMMED BİN ᶜALİYYİ'L-MEKKĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 220

ẒİKR-İ EBU'L ḤASAN MUḤAMMED BİN AḤMED BİN İSMĀᶜĪL ŞEMᶜŪN ᶜALEYHİ'R-RAḤME 220

ẒİKR-İ EBŪ ᶜAMR BİN MUḤAMMEDÜ'L-MAᶜRŪF Bİ'L-MUṬARRAZİ'L-BAVERDĪ RAḌ. 221

ẒİKR-İ EBŪ BEKR MUḤAMMED BİN EBĪ MUḤAMMEDÜ'L- ENBĀRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 222

ẒİKR-İ ŞEYḪ NECMEDDĪN RĀZĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....223

ẒİKR-İ EBİ'L-ᶜABBĀS MUḤAMMEDÜ'L-MEŞHŪR Bİ-İBNİ'S-SEMMĀK ᶜALEYHİ'R-RAḤME 224

ẒİKR-İ EBU'L-ḤÜSEYN AḤMEDÜ'L-ḲUDŪRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME ..225

ẒİKR-İ EBĪ BEKR AḤMEDÜ'L-ḤĀFIẒU'L-MAᶜRŪF Bİ'L-ḪAṬĪBÜ'L-BAĠDĀDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 225

ẒİKR-İ EBU'L-ḤASAN AḤMED BİN YAḤYĀ ER-RĀVENDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....226

ẒİKR-İ EBU'L-FÜTŪḤ AḤMED BİN ᶜALĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 227

ẒİKR-İ EBU'L-ABBĀS AḤMED BİN YAḤYĀ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....227

ẒİKR-İ EBŪ ᶜAMR İSḤĀḲ BİN MURĀDÜ'Ş-ŞEYBĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....228

ẒİKR-İ EBŪ ᶜALĪ ḤASAN BİNİ'Ş-ŞABBĀḤ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....229

ẒİKR-İ EBŪ ᶜALİYYÜ'L-ḤASAN BİNİ'L-ḲĀSIMÜ'Ṭ-ṬABERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 229

ẒİKR-İ EBŪ ᶜALĪ ḤASAN BİN İBRĀHĪM ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....230

ẒİKR-İ EBU'L-ḲĀSIM İBRĀHĪM BİN MUḤAMMED ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....230

ẒİKR-İ EBŪ ḤĀMİD ᶜAḤMEDÜ'L-ESFERĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 231

ẒİKR-İ EBŪ ᶜAMR-I ᶜĀMİR ᶜALEYHİ'R-RAḤME 231

ẒİKR-İ EBŪ MUḤAMMED ᶜABDULLAH BİN CAᶜFERÜ'N-NAḤVĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 233

ẒİKR-İ EBU'L-BEḲĀ ᶜABDULLĀHU'L-ᶜAKBERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 233

ẒİKR-İ EBŪ MŪSĀ SÜLEYMĀN BİN MUḤAMMED ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....234

ẒİKR-İ CEMĪL-İ AḤNEF BİN ḲAYS ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....235

ẒİKR-İ EBŪ ÜMMEYYETÜ'L-ḲĀḌĪ 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 236

ẔİKR-İ EBU'L-ḤASAN ᶜALĪ BİN MUḤAMMEDÜ'L-MAᶜRŪF Bİ'L-MAᶜVERDĪ 237

ẔİKR-İ EBU'L-ḤASAN ᶜALİYYÜ'L-EŞᶜARĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 238

ẔİKR-İ EBU'L-ḤASAN ᶜALĪ BİN MUḤAMMEDÜ'L-MAᶜRŪF Bİ-KİYĀ EL-MULAḲḲAB Bİ-ᶜİMĀDİDDĪN'İL-HİRĀSĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....239

ẔİKR-İ EBU'L-ḤASAN ᶜALİYYÜ'L-MEŞHŪR BİDĀR-I ḲUṬNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 240

ẔİKR-İ EBŪ ḪAṬṬĀB ḲATĀDE BİN DAᶜĀME ᶜALEYHİ'R-RAḤME....241

ẔİKR-İ EBŪ CAᶜFER MUḤAMMEDÜ'Ṭ-ṬABERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME241

ẔİKR-İ MUḤAMMED BİN HEBBETULLAHİ'S-SİLMĀSĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....242

ẔİKR-İ ḲĀḌI EBŪ BEKR MUḤAMMEDÜ'L-BĀḲILLĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....243

ẔİKR-İ MUḤAMMED BİN İSḤAḲ BİN YESĀRÜ'L-MEDENĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....244

ẔİKR-İ MUḤAMMED BİN EBĪ NAṢRU'L-ḤAMĪDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 244

ẔİKR-İ EBU'L-FAŻL MUḤAMMEDÜ'L-MAᶜRŪF Bİ'L-ḲAYSERĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 245

ẔİKR-İ EBU'L-FAŻL MUḤAMMED BİN NĀṢIRI'S-SİLLĀMĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....246

ẔİKR-İ EBŪ BEKR MUḤAMMED BİN ᶜOṢMĀN ᶜALEYHİ'R-RAḤME.247

ẔİKR-İ EBU'L-FETḤ NAṢRULLAHI'L-MAᶜRŪF Bİ-İBNİ'L-EṢĪRİ'L-CİZRĪ.....247

ẔİKR-İ EBU'L-BAḪTERĪ VEHB BİN VEHB ᶜALEYHİ'R-RAḤME 248

ẔİKR-İ HİŞĀM BİN ᶜURVE 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 248

ẔİKR-İ EBŪ YŪSUF YAᶜḲŪB BİN EBĪ SELLEMEHİ'L-MAᶜRŪF Bİ-MĀCEŞŪNĪ 249

ẔİKR-İ ŞEYḪ ᶜALĪ HEYTĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 250

ẔİKR-İ ŞEYḪ BEḴĀᵓ BİN BAṬŪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 253

ẔİKR-İ ŞEYḪ EBŪ SAᶜĪD ḴĪLEVĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 254

ẔİKR-İ ŞEYḪ MĀCİDÜ'L-KİREVĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 255

ẔİKR-İ ŞEYḪ MAṬAR BĀDARANĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 257

ẔİKR-İ ŞEYḪ ḪALĪFE BİN MŪSĀ NEHR-İ MÜLKĪ 258

ẔİKR-İ ŞEYḪ EBU'L-ḤASANİ'L-CŪSEḴĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 260

ẔİKR-İ EBU'L-ḤASAN BİN İDRĪSİ'L-YAᶜḴŪBĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME..261

ẔİKR-İ ŞEYḪ EBĪ MUḤAMMEDİ'L-MAĠRİBĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME ...263

ẔİKR-İ ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ'L-EZHERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 265

ẔİKR-İ EBŪ ᶜABDULLAH MUḤAMMEDÜ'L-VĀḴIDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....265

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜAVN BİN ᶜALĪ BİN EBĪ ṬĀLİB 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 267

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜALĪ İBNİ ᶜALĪ İBNÜ'L-ḤÜSEYN 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANHUM.....267

ẔİKR-İ CEMĪL-İ İMĀM-I EBU'L-ḴĀSIM ᶜALEYHİ'R-RAḤME 268

ẔİKR-İ CEMĪL-İ İMĀM-I ḤAMZA İBNİ İMĀM-I MŪSĀ KĀẔIM 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 268

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜİMRĀN BİN ᶜALĪ İBNİ EBĪ ṬĀLİB 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH 269

ẔİKR-İ İBRĀHĪM VE İSMĀᶜĪL İBNĪ ḤAZRET-İ İMĀM-I MŪSĀ RAḌ. .269

[ẔİKR-İ MANṢŪR BİNİ'L-ḤASAN ᶜALEYHİ'R-RAḤMETİ VE'T-TAḤİYYE.....270

ẔİKR-İ CEMĪL-İ İBRĀHĪM MÜCĀB ᶜALEYHİ'R-RAḤME 270

ẔİKR-İ CEMĪL-İ SAᶜĪD BİNİ'L-ḤASAN 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH.....271

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḲANBER ᶜALĪ ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH 272
ẔİKR-İ CEMĪL-İ İMĀM NĀṢIRUDDĪN ᶜALEYHİ’R-RAḤME 272
ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDURRAḤMAN İBNÜ’L-CEVZĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME 273
ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤᵛĀCE NŪREDDĪN ᶜALEYHİ’R-RAḤME.....274
ẔİKR-İ CEMĪL-İ ŞEYḪ ᶜALİYYÜ’L-ḪAḌRĀVĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME..274
ẔİKR-İ ŞEYḪ ᶜABDULLAHİ’R-RĀSĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME 275
ẔİKRİ’Ş-ŞEYḪ ᶜABDURREZZĀḲ ᶜALEYHİ’R-RAḤME.....275
ẔİKRİ’Ş-ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ’D-DŪRĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME 276
ẔİKRİ’Ş-ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ’L-ᶜĀḲŪLĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME 276
ẔİKR-İ ŞEYḪ MUḤAMMED ELFĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME.....277
ẔİKR-İ CEMĪL-İ MUḤAMMED MECNŪN ᶜALEYHİ’R-RAḤME 277
ẔİKR-İ ŞEYḪ AḤMEDÜ’L-BAḲLİYYÜ’L-YEMĀNĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME 277
ẔİKR-İ CEMĪL-İ PİR DĀVUD ᶜALEYHİ’R-RAḤME.....278
ẔİKR-İ ES-SEYYİD İBRĀHĪM ᶜALEYHİ’R-RAḤME 278
ẔİKR-İ ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ’L-ᶜARABĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME.....278
ẔİKR-İ İBRĀHĪMÜ’L-FAŻL ᶜALEYHİ’R-RAḤME 279
ẔİKR-İ CEMĪL-İ ES-SEYYİD SULṬĀN ᶜALĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME 279
ẔİKR-İ ŞEYḪ EBŪ BEKR ḲAṬĪᶜĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME 279
ẔİKRİ’Ş-ŞEYḪ MUḤAMMED’ÜL-CEVELĀNĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME....280
ẔİKRİ’Ş-ŞEYḪ SİRĀCEDDĪN ᶜALEYHİ’R-RAḤME 280
ẔİKR-’Ş-ŞEYḪ ᶜABDÜ’L-ᶜAZĪZ ᶜALEYHİ’R-RAḤME.....280
ẔİKRİ’Ş-ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ’L-FAŻL ᶜALEYHİ’R-RAḤME 281

ẒİKR-İ CİVĀN-MERD-İ ḲAṢṢĀB ᶜALEYHİ'R-RAḤME 281

ẒİKRİ'Ṣ-ṢEYḪ MUḤAMMEDİ'L-VETTİRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....281

ẒİKR-İ CEMĪL-İ BABA FAḪR-I VELĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME 282

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ṢEYḪ ḤAMZA ᶜALEYHİ'R-RAḤME 282

ẒİKR-İ ṢEYḪ CEMĪL ᶜALEYHİ'R-RAḤME.....282

ẒİKR-İ ṢEYḪ MUḤAMMED ÇİRKĪN 283

ẒİKR-İ ṢEYḪ ṢANDAL 284

[ẒİKRİ'Ṣ-ṢEYḪ EBŪ SEYFEYN.....284

[ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ MANṢŪR BİNİ'L-ḤASAN ʻRAḌİYA'LLĀHU ᶜANHUMĀ 285

SONUÇ 286

KAYNAKÇA 288

DİZİN 296

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Nesih Yazıyla Yazılan Nüshalar

NE 2512	NE 1209	TK E.H.1204	AE 1067
NE 374	NE 2590	MK 903	S 779
NE 223	NE 2036	S 4263/4	S 784
KM 1500			

Tablo 2. Talik Yazıyla Yazılan Nüshalar

MK 2132	MK 74	AE 1011	S 1259	TK R.1501

Tablo 3. Şeyh Sandal ile Biten Nüshalar

NE 374	NE 2590	MK 74	NE 2512
NE 223	NE 2036	S 4263/4	S 779
NE 180	TK E.H.1204	KM 1500	S 784
NE 1209	MK 2132	AE 1011	

Tablo 4. Hasan bin Mansur ile Biten Nüshalar

TK R.1501	S 1259

Tablo 5. Ebu Seyfeyn ile Biten Nüshalar

AE 1067

Tablo 6. Harekeli Nüshalar

S 784

Tablo 7. Eksik Varaklı Nüshalar

MK 903

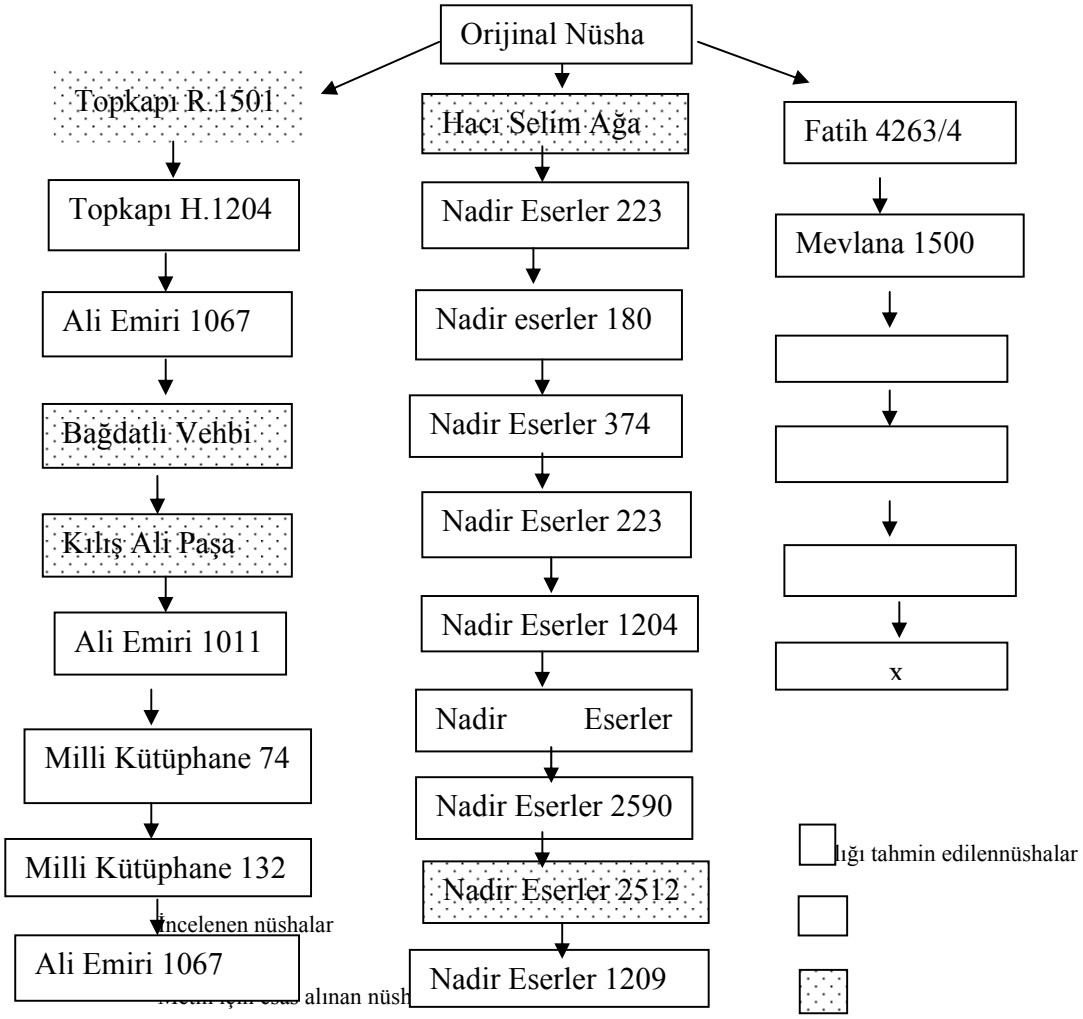
Tablo 8. İstinsah Tarihi Belli Olan Nüshalar

NE 180 H.1276/M.1860	AE 1067 H.1168/M.1755	S 1259 H.1205/M.1791
S 4263/4 H1172/M1759	TK R.1501 H.1129/M.1717	NE 2512 H.1277/M.1861

Tablo 9. Müstensihi Belli Olan Nüshalar

NE 180	Mehmet Neşet	S 1259	Ömer Yanyuvânî
NE 1204	Şükrü-zâde Mehmed	NE 2512	Hüseyin el-Kâdirî el-Bağdâdî
S 779	Derviş osman	TK R.1501	Abdulfakir ebu'l-Hayr

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi'nin Tezkire-i Evliya-i Bağdat isimli eserinin elyazma nüshalarının şeceresi.

KISALTMALAR

AE	Ali Emirî Kütüphanesi
Ar.	Arapça
bk.	Bakınız
böl.	Bölüm
bs.	Baskı, basım
BV	Bağdatlı Vehbi Efendi (Süleymaniye Ktb.) No. 1259
C	Cilt
çev.	Çeviren
der.	Dergi
DÜ	Dicle Üniversitesi
Fak.	Fakülte
HSA	Hacı Selim Ağa Selim Ağa Ktb. No. 779
haz.	Hazırlayan
KA	Kılıç Ali Paşa (Süleymaniye Ktb.) No. 784
KM	Konya Mevlana Kütüphanesi
mad.	Madde
MK	Millî Kütüphane
NE	Nadir Eserler Kütüphanesi
No.	Numara
R	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, R. 1501
s.	Sayfa
S	Sayı
SK	Süleymaniye Kütüphanesi
T	Nadir Eserler Bölümden T2512
TDK	Türk Dil Kurumu
TK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
tsz.	Tarihsiz
vr.	Varak
Yön.	Yöneten
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

TEZKİRENİN TANIMI, TARİHÎ GELİŞİMİ ve TÜRK EDEBİYATINDA EVLİYÂ TEZKİRELERİ

1.TEZKİRE

Tezkire sözlük anlamı olarak; isteneni anma, hâtıra getirme, yâdetme (Mütercim Asım, 2013: 349); not kağıdı, pusula, varaka, bir şehrin içinde bulunan resmî daireler arasındaki yazışma, nüfusa ve esnaf erbabına verilen resmî kağıt (Parlatır, 2012: 1719) anlamlarına gelmektedir.

Terim olarak tezkire, belli bir alanda meşhur olan kimselerin ve genel anlamıyla şâirlerin hayatlarını anlatan, şiirlerinden örnekler veren eserdir. Birçok alanda tezkire kaleme alınmıştır. Şâirler (Tezkiretü'ş-Şuarâ), evliyâlar (Tezkiretü'l-Evliyâ), Osmanlılar (Tezkire-i Osmâniye) gibi çeşitli konularda tezkire bulunmaktadır. (Kılıç, E-Kitap: 9)

Tezkireler esas itibariyle Araplardaki "tabakat" eserlerine dayanır. (Tolasa,2002: VI) Türk edebiyatında tezkire sözüyle şâirler tezkiresi anlaşılmıştır. Edebiyat tarihi kitapları çoğunlukla şâirler tezkiresinden örnekler vermiştir. Şâirlerin Osmanlı yönetiminde itibarlı kişiler olmaları ve modern dönem araştırmacılarının şâirleri daha da çok önemsemesi dolayısıyla şuarâ tezkireleri öne çıkmıştır. Aslında evliyâ tezkireleri şuarâ tezkirelerinden daha önce tercüme yoluyla edebiyatımıza girmiştir.

Şâir tezkireleri, şâirlerin hayatları ve eserleri bir zaman sonra unutulmaması için yazıldığı gibi evliyâ tezkireleri de evliyâların zaman içinde unutulup gitmemeleri için eserlerini, hayatlarını ve kısa menkıbelerini işlemiştir. Şuarâ tezkireleri sadece şâirlerin hayatlarını anlatma özelliğine sahip değil aynı zamanda dönemin edebiyat anlayışını, edebî zevkini ve edebî seviyesini aktarır. Evliyâ tezkireleri de dönemin siyâsî, sosyal ve dînî hayatına ışık tutar. (Tolasa, 2002: VII)

Ali Şir Nevâî'nin 15. Yüzyılda yazdığı Macâlîsü'n-Nefâis isimli eseri edebiyatımızın ilk şuarâ tezkiresidir. Bu eser aynı zamanda Orta Asya sahası Türk edebiyatının ilk eseri sayıldığına göre Sehî Bey'in tezkiresi de Anadolu sahası Türk edebiyatının ilk eseri kabul edilir. Bunların yanında Kastamonulu Latîfî, Bağdatlı Ahdî, Âşık Çelebi, Kınalızâde Hasan Çelebi, Rusçuklu Mustafa Beyânî, Mehmet Riyâzî, Kafzâde Abdulfeyyaz Fâizî, Zehr-i Mârzâde Seyyid Rızâ, Köprülüzâde gibi kişilerin tezkireleri bulunmaktadır. Fatîn tezkiresine zeyl olarak İbnü'l-Emin Mahmud Kemal tarafından yazılan Son Asır Türk Şâirleri son tezkire kabul edilir. (Olgun, 1973 :174)

Evliyâ tezkirelerinin ilk örneklerini oluşturan tabakât kitapları birçok dile çevrilmiş ve bazı ilâvelerle yayınlanmıştır. Bu eserlerde velîlerin hayatları, eserleri ve menkıbeleri ile bazen de kerametleri yer almıştır.

2.TABAKÂT KİTAPLARI

Arap edebiyatında kaleme alınan tabakat kitapları; velîler, şâirler, yazarlar, fıkıhçılar, hadisçiler, dilciler ve hepsini birlikte ele alan meşhurlar hakkında yazılan daha çok biyografi özelliği taşıyan eserlerdir. (Yavuz, 1988: 13)

2.1.Velîler hakkında yazılan tabakâtlar:

1. Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Eşfiyâ: Ebû Na'îm El-İsbahânî, Dârü'l-Mekâtibi'l-Arâbî Matbaası, 1387.

2.2.Şuarâ ve Müellifler Hakkında Yazılan Tabakâtlar:

1. Mu'cemü'l-Üdebâ: Yakut El-Hamavî, Beyrut (tarihsiz).

2. Mu'cemü'ş-Şu'arâ: El-Marzubânî, Kahire 1379.
3. Cemheretü Eş'ari'l-Arab: El-Kureşî, Kahire, 1387.
4. El-Egânî: Ebu'l-Ferec El-İsbahânî, Beyrut, 1399.
5. Tabakâtü'ş-Şuarâ: El-Cumâhî, Beyrut, (tarihsiz).

2.3.Fakiler Hakkında Yazılan Tabakâtlar:

1. Tabakâtü'l-Hanbeliye: El-Kazı Ebu'l-Hüseyn Muhammed bin Muhammed, matbu (tarihsiz).
2. Tabakâtü'ş-Şâfi'iyye: Es-Sübkî, Mabu (tarihsiz).
3. Tabakâtu'l-Fukahâ: Eş-Şîrâzî, Bağdad, 1356.
4. Tabakâtü'ş-Şâfi'iyye: Ebûbekr Hidâyetullah, Bağdad, 1356.

2.4.Muhaddisler Hakkında Yazılan Tabakâtlar:

1. Tezkiretü'l-Huffâz: Şemsüddin Ez-Zehebî, Dâru İhyâi't-Turasil, Arâbî Matbaası, Beyrut, 1374.
2. Mizânü'l-İ'tidâl fî-Nakdi'r-Ricâl: Ez-Zehebî, Mısır, 1382.
3. El-İsti'âb fî-Ma'rifeti'l-Ashâb: İbnü Abdi'l-Berr, Mısır, 1328.
4. Üsdü'l-Gâbe fî-Ma'rifeti's-Sahâbe: İbnü'l-Esîr, Tahran (tarihsiz).

2.5.Lügat Yazanlar Hakkında Yazılan Tabakâtlar:

1. Tabakâtu'n-Nahviyyîn ve'l-Lugaviyyîn: Muhammed bin Hasan Ez-Zebîdî El-Endülûsî, Mısır, 1392.
2. Bugyatü'l-Vu'âd fî-Tabakâti'l-Lugaviyyîn ve'n-Nuhât: Süyûtî, Beyrut (tarihsiz).
3. Ahbâru'n-Nahviyyîn El-Basriyyîn: Es-Sirâfî, Mısır, 1374.
4. El-Bulga fîTârih-i Eimmeti'l-Luga: El-Firûzâbâdî, Şam, 1392.

2.6. Meşhurlar Hakkında Yazılan Tabakâtlar:

1. Et-Tabakâtü'l-Kübrâ: İbnü Sa'd, Beyrut, 1380.
2. Vefâyâtü'l-A'yân: İbni Hallikân, Beyrut, 1348. (Yavuz, 1988: XV)

3.TÜRK EDEBİYATINDA EVLİYÂ TEZKİRELERİ

Türk İslam edebiyatı alanında evliyâ tezkireleri geniş yer tutar. Çokça kaleme alınması, çokça tercüme edilmesi sebebiyle müellifleri, mütercimleri bazen birbirine karıştırılmış olsa bile eserler halk arasında okunmaya, yayılmaya devam etmiştir. (Pekolcay, 2002: 214) Evliyâ tezkireleri Türk edebiyatında on ikinci asırdan itibaren görülmeye başlanır. Bu eserler daha çok Feridüddin Attar'ın tezkiresinin tercümeleri şeklindedir. Attar'ın eserinin dışında başka tezkirelerin de tercüme edildiğini görmekteyiz. Molla Câmî'nin Nefehâtü'l-Üns, Ali bin Hüseyin Es-Sâfî'nin Reşahât-ı Aynü'l-Hayât, Ebu'l-Leys-i Semerkandî'nin Tezkiretü'l-Evliyâ eserlerinin tercümeleri Türk edebiyatında karşımıza çıkan ilk evliyâ tezkireleridir. Attar'dan tercümenin üzerine kendi yazdıklarını ekleyen Sinan Paşa'nın Tezkiretü'l-Evliyâ'sı bu alanda önemli eserlerden kabul edilir. (Yavuz, 1988: 16)

3.1.Nefehâtü'l-Üns:

Molla Câmî bu eseri 1478 yılında Fars diliyle kaleme almıştır. Eseri yazarken Ansârî-i Herevî'nin Tabakâtü's-Sûfiyye kitabından esinlenmiş ve onun birçok bölümünü elden geçirerek yeniden yazmıştır. (Okumuş, 1993: 96)

Ali Şir Nevâî bu eseri Hint ve Türk velilerini de ilave ederek kendi eserini oluşturmuştur. On altıncı asırda Nefehâtü'l-Üns, Lamiî Çelebi tarafından Fütûh El-Mücâhidîn Li Tevârih-i Kulûb El-Müşâhidîn ismiyle Türkçeye aktarılmıştır. Tercüme edilirken kitaba Anadolu'da yaşamış kırk sekiz velî ilave edilmiş ve haklarında geniş bilgi verilmiştir. Bu tercüme hicrî 1289'da Tercüme-i Nefahâtü'l-Üns ismiyle basılmış fakat sağlıklı bir baskı olmamıştır; çünkü fihrist ile metin arasında uyumsuzluk görülmektedir. (Eraslan, 1996: XXXIX)

3.2.Nesâyimü'l-Mahabbe Min Şemâyimi'l-Fütüvve:

Ali Şir Nevâî'nin bu eseri Molla Câmî'nin Nefehâtü'l-Üns Min Hazarâtü'l-Kuds adlı eserinin tercüme ve ilavesinden oluşmaktadır.Bu eserde sufîlerin hayatları kısaca anlatılmıştır. Evliyânın hâllerine, sözlerine ve kerâmetlerine yer verilmez. Yedi yüz yetmiş velînin hayatı dile getirilmiştir. Nevâî, Câmî'nin eserinde adı geçen

altı yüz bir isimden beş yüz doksan beşini tercüme etmiş, yüz yetmiş velî de kendi ilave etmiştir. Bunların bir kısmı Türk bir kısmı da Hint kökenlidir. (Eraslan, 1996: XXXVII)

3.3.Reşâhât-ı Aynü'l-Hayât:

Ali bin Hüseyin E's-Sâfî tarafından Farsça yazılan bu eser ilk defa Mehmed ibni Mehmed Şerîf El-Abbâsî tarafından Türkçeye hicrî 993'te tercüme edilmiştir. Bu eserde veliler daha çok tarikatları bakımından incelenmiştir. Nakşibendî tarikatına çok yer verilmiştir. Bunun yanında diğer tarikatlarda yetişen evliyâya da yer verilmiştir. Anadolu'da yetişen velîlerin gelişmesinde, ilim ve irfan sahibi olmasında bu gibi eserlerin büyük katkısı olduğu söylenebilir. (Köprülü, 1993: 23)

3.4.Tezkiretü'l-Evliyâ:

Ebu'l-Leys-i Semerkandî'nin telif ettiği bu eserin on beşinci yüzyılda tercüme edildiği tahmin edilmektedir. Bildiğimiz evliyâ tezkirelerinden biraz farklılık gösteren bu eser yirmi babdan oluşur ve her babda on hikaye yer alır. Bab başlıklarına bakarak bu eserin ahlâkî bir eser olduğu söylenebilir. Bunun içindir ki bu eserin tezkire olmadığını söyleyenler olmuştur. (Olcay, 1965: 90)

3.5.Tezkiretü'l-Evliyâ:

Sinan paşa tarafından kaleme alınan bu eser Attar'ın tezkiresinin başlangıç kısmının telif gibi bir tercümesidir. (Tulum, 2014: 25) Yani Sinan Paşa Attar'dan tercüme ettiği eseri yeniden inşa etmiş ama Attar'dan da çokça yararlanmıştır. Eser, yirmi sekiz evliyâ menkıbesinden meydana gelmektedir. Dönemin diğer tercümelerinde görüldüğü gibi Sinan Paşa da bu eserde gerekli gördüğü yerlerde açıklama düşmüş, ilave yapmış, kendi fikrini aktarmış ve Attar'dan epeyce farklılık ortaya koyarak esere telif niteliği kazandırmıştır. (Naskali, 1987: 16)

3.6.Ziyâret-i Evliyâ:

Hoca-zâde Ahmet Hilmi'nin yazdığı bu eser, İstanbul'daki Halvetiyyetarikatı şeyhlerinin hayatlarını başlangıcından kendi dönemine kadar kronolojik bir şekilde

ele almıştır. Kendisini evliyâ ziyaretlerini kısaca anlatan yazar, devamında biyografi kısmına geçmiş ve ondan sonra bu velilere ait menkıbelerden bahsetmiştir.Son olarak bu mübarek zatların eserlerini vefat tarihlerini verip beyit ve kıtalarla bitirmiştir.

3.7.Sefîne-i Evliyâ

Hüseyin Vassâf'ın yirmi beş yılda yazdığı sûfî biyografilerine dair eseridir. Vassâf, bir gün sahaflardan geçerken tarikat pîrlerinin adlarını ve silsilelerini içeren Mehmed Sâmî Sünbülî'nin Esmâr-ı Esrâr adlı bir risâlesini satın aldığını, bu sırada gönlünde velîlerin biyografilerini yazma düşüncesinin doğduğunu ve yirmi seneyi aşkın bir çalışmadan sonra eseri tamamladığını söyler. Müellif, kitaba Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr adını verdiğini söylüyor ama aslında eser Esmâr-ı Esrâr'ın şerhi olmayıp bu adlandırma kendisine Sefîne-i Evliyâ'yı yazma ilhamını verdiği için şükranını ifade etmektedir. Mehmed Sâmî Sünbülî'nin Esmâr-ı Esrâr'ı elli dört sayfalık bir risâledir, Sefîne-i Evliyâ ise tarikat pîrlerinin yanı sıra sûfîlerin biyografisini, eserlerinden örnekleri içeren beş ciltlik hacimli bir çalışmadır. Hüseyin Vassâf 1900'ün sonunda yazmaya başladığı eserin müsveddelerini 1923'ün ekiminde tamamlamış ve 1924'ün Aralık'ında temize çekme işini bitirmiştir. Biyografisi verilen mutasavvıfın, eserleri zikredilmiş, kitaplarından alıntılar yapılmış, şiirlerinden örnekler aktarılmıştır. Bilgi alınan kaynağın veya şahsın ismi zikredilerek bilimsel bir yöntem izlenmiştir. Hüseyin Vassâf, devrinin meşhur şeyhlerinin vefatı münasebetiyle kaleme aldığı veya başkaları tarafından yazılan tarih manzumelerini Sefîne'ye almakla eseri tarih ve edebiyat açısından da önemli hâle getirmiştir. Sefîne-i Evliyâ daha müellif hayatta iken basılması için matbaaya verilmiş, fakat harf inkılâbı sebebiyle yayınlanamamıştır. (Yücer, 1988-2013)

Vassâf, ömrünün son çeyrek yüzyılını tasavvuf ile ilgili araştırmalara ayırmış, bulduğu bilgileri, gördüğü kaynakları not etmiştir. Bu yolla birçok bilgiyi kaynağından almış ve bize doğru bir şekilde aktarmıştır. Bu eserde Osmanlı topraklarında yaşayan yaklaşık 2000 sufî tanıtılmıştır. (Kara, 2006)

3.8.Bağdat Evliyâları

Kimin tarafından kaleme alındığı bilinmeyen bu eseri Türkiye Gazetesi Yayınları Ansiklopedi Grubu iki cilt hâlinde 2005 yılında yayınlamıştır. Eserde sahâbelerden itibaren on dokuzuncu yüzyıla kadar Bağdat'ta yaşamış İslam büyükleri anlatılmıştır. Velînin hayatı, menkıbelerinden, kerametlerinden örnekler ve nasihatleri ele alınmıştır. (Bağdat Evliyâları, 2005: 6)

3.9.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd (Câmiu'l-envâr fî menâkibi'l-ahyâr)

Doktora çalışmamıza konu ettiğimiz bu eserle ilgili ileride geniş bilgi verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

NAZMÎ-ZÂDE HÜSEYİN MURTAZÂ EFENDİ'NİN HAYATI ve ESERLERİ

1.1.HAYATI

Osmanlı tarihçisi olarak ün salan Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi 1066/1655 yılında vefat eden Nazmî mahlasını kullanarak şiirler yazan ve Gülşen-i Şuarâ'nın sahibi Ahdî'nin torunu Seyyid Ali'nin oğludur. Nazmî-zâde denmesinin sebebi babasının Nazmî mahlasını kullanmış olmasıdır. Babası gibi kendi de Bağdat'ta doğmuş, büyümüş, medrese eğitimini almış ve hayatının çoğunu burada geçirmiştir. (Karataş: 2001: 5) Hayatı hakkında kaynaklarda yeterli bilgi verilmemiştir. Bağdat valilerinin hizmetinde çalışmış, Bağdat hazinesinde rûznâmçe halifeliğine (kâtipliğine) kadar yükselmiştir. (Özcan: 1988-2013)

Bağdat'ta vefat eden Nazmî-zâde Murtazâ Efendi'nin doğumu hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Ölümünü belirten kaynaklar ise ona iki ölüm tarihinden söz etmektedir. Çağdaşı Şeyhî Mehmed Efendi Vekâyiu'l-Fuzalâ isimli eserinde 1136 (1723) yılında vefat ettiğini söyler. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde Beyhan Kesik 1136 (1723-1724?) yılında vefat ettiğini aktarır.(Keskin, 2016: 1) Konya Mevlânâ Müzesi Türkçe Yazmaları 1500 arşiv numarası ile kayıtlı nüshanın künye bilgisinde 1134 (1722) tarihinde vefat ettiği kaydedilmiştir. İstanbul Köprülü Yazma Eser Kütüphanesi34 Ha 253 arşiv numarası ile kayıtlı nüsha bilgisinde vefat tarihi1134/1721 olarak keydedilmiştir. İngiltere Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Or. 7877 arşiv numarası ile tanıtılan nüsha bilgisinde 1134 (1722) tarihinde vefat ettiği yazılıdır. R. 1501 arşiv numarası ile kayıtlı Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları nüsha bilgisinde Murtazâ'nın vefat tarihi

1134/1722 olarak kaydedilmiştir. Nüsha tanıtımlarında vefat tarihi bildiren künyelerin hemen çoğunda 1722 tarihi işaret edilmiştir. Mehmed Süreyya da İstanbul'a geldiğinden söz ederek 1136'da (1723) öldüğünü belirtir. (Süreyya, 1996: 560). Fakat İstanbul'a geldiğiyle ilgili başka kaynaklar bilgi vermez. (Özcan: 1988-2013)

Nazmî-zâde Murtazâ Efendi, Murtazâ mahlasıyla şiirler yazmış ve bu şiirlerinin bazısı Vekâyiu'l-Fuzalâ'da karşımıza çıkmaktadır. Târîh-i Timur-ı Gûrkân ve Gülşen-i Hulefâ'nın İbrâhim Müteferrika'nın kurduğu matbaada beşinci ve yedinci eser olarak basılması İstanbul'da tanındığını göstermektedir. (Keskin, 2016: 1)

Nazmî-zâde Murtazâ Efendi,tarih alanında önemli kişiler arasında gösterilir ve bu alanda geniş bilgiye sahiptir. Tarih kitaplarının yanında şiirleri, tezkiresi, siyeri, lügati ve bunun gibi çeşitli kitapları bulunmaktadır. (Karataş, 2001: 5)

Tarih, edebiyat, lügat ve dînî konularda eser bırakan Nazmî-zâde "Murtazâ" mahlasıyla şiirler kaleme almıştır. Ayrıca döneminde Arapça ve Farsçadan yaptığı tercümelerle ilim çevrelerinin dikkatini çektiği anlaşılmaktadır. Şiirlerinden bir örnek Vekāyiu'l-Fuzalâ'da yer alır. (Özcan: 1988-2013)

Farsça ve Arapça tarih kitaplarının Türkçeye tercümeleri ile de tanınan Nazmî-zâde Hüseyin Efendi'nin geniş edebî birikime ve sözü geçen iki dilin kültürüne hakim olduğu görülmektedir. Nazmî-zâde Efendi'nin ilim âleminde en yaygın eseri Gülşen-i Hulefâ'dır. Kendi de edebiyatçılığından çok tarihçiliği ile bilinir. (Karataş, 2001: 5)

Kaynaklarda müellifimizin adı Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ olarak geçmektedir. Mehmet Karataş'ın Gülşen-i Hülefâ çalışmasında Nazmî-zâde'nin adının edebî kişiliği ve tarihçi özelliği bulunan kardeşi Hüseyin ile karıştırıldığı belirtilmektedir. Kardeşi Hüseyin, Vassaf Târihi'ne şerh yazmış bunun yanında bir de sözlük hazırlamış ve 1130/1717 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. (Karataş, 2001: 5) Hâl böyle iken biz bu çalışmamızda, "Galat-ı meşhur lisan-ı fasihten yeğdir." fetvasınca Nazmî-zâde'nin yanında Hüseyin adını da kullandık.

1.2.ESERLERİ

Nazmî-zâde'nin çeşitli alanlarda ve farklı konularda yazdığı eserleri:

1.2.1.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd (Câmi^{c}u'l-Envâr Fî Menâkibi'l-Ahyâr)

Bağdat bölgesinde yaşamış ve mezarı orada bulunan evliyânın hayatlarını anlattığı eseridir. Asıl ismi Câmi^{c}u'l-Envâr Fî Menâkibi'l-Ahyâr olan eser 1077'de (1666) Bağdat valisi Uzun İbrâhim Paşa için yazılmıştır. 1092'de (1681) Bağdat'ın başka bir valisi olan İbrahim Paşa'nın isteği üzere genişletilerek yeniden yazıldığı eserin girişinde kaydedilmiştir. Kütüphanelerde otuz yedi yazma nüshası bulunmaktadır.

1.2.2.Gülşen-i Hulefâ

Bağdat tarihini anlatan bu eser Bağdat valisi Ömer Paşa'nın isteğiyle yazılmıştır. Eserde, kurulduğu günden itibaren 1130'a (1718) kadar Bağdat'ta yaşananlar anlatılır. Bunun yanında bir de Mısır'da kurulan Abbâsîler'in başlangıcından yıkılışına kadar geçen tarihi ele alınır. 126-1032 (744-1623) yıllarında yaşananları anlattığı kısımlar genel bilgiler içerir. Müellifin kendisinin şahit olduğu dönemde geçen olayları (1623-1718 yılları) ayrıntılarıyla ele alır. Burada mahallî olaylar da anlatılır. (Kartaş, 2001: 13) Müellifimiz Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd eserinde yaptığı gibi burada da kullandığı kaynakları belirtmiştir. Gülşen-i Hulefâ, İbrâhim Müteferrika'nın kurduğu matbaada basılan ilk eserler arasındadır. Kütüphanelerde çokça yazma nüshası da bulunan bu eser Mehmet KARATAŞ tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Bu kitapta, Babil hükümdarlarından başlayıp II. Ahmed'e kadar olan halifelerin tarihi anlatılmıştır. 1730'da beş bin basılmış ve tanesi beş kuruştan satışa sunulmuştur. (Yıldız, 2010: 14)

1.2.3.Zeyl-i Siyer-i Nâbî (Zeyl-i Dürretü't-tâc fî sîreti sâhibi'l-mi'râc)

Nâbî'nin Veysî'ye zeyil olarak yazdığı eserin zeylidir. Amr b. Âs ve Hâlid b. Velîd seriyyelerinden başlayarak Hz. Peygamber'in vefatına kadar geçen dönemi

anlatır. Bazı kütüphanelerde zeyil yerine "tetimme" veya "tekmile" adıyla kaydedilen eserin çok sayıda yazma nüshası bulunmaktadır. Eser Veysî'nin Mısır'da yazdığı Siyer'e Nabî tarafından yazılan Siyer'in zeyline yeni bir zeyl olarak kaleme alınmıştır.(Kartaş, 2001: 4) Eser üzerinde Dicle Üniversitesi'nde Mehmet Büküm doktora tezi hazırlamıştır.

1.2.4.Tercüme-i Târîh-i Timur (Târîh-i Timurlenk, Timurnâme)

Mevlânâ Şehâbeddin İbni Arabşah'ın Arapça yazdığı Timur Tarihi eserinin Türkçe tercümesidir. Bağdat Valisi Ali Paşa'ya sunulan eserin Türkçe çevirisine bazı bilgiler eklenmiştir. Nazmî-zâde Murtazâ, eserin müellifi Arabşah'ın sonuç yazısı yerine kendisi bir sonuç kaleme almış ve bunun dışında bir de Timur'un dört oğlunun haleflerinin şecerelerini içeren zeyl yazmıştır. Kitabın bu son hâli Bağdat valisi İsmâil Paşa'ya sunulmuş ve takdir edilmiştir. Eserin Türkçe çevirisi Târîh-i Timur-ı Gûrkân ismiyle İbrâhim Müteferrika'nın da önsöz eklemesiyle 1142'de (1730) İstanbul'da basılmıştır. Bu tercüme ağır bir dil kullanılarak yapıldığından daha sonra yer yer sadeleştirilmiş ve kısaltılmış olarak yeniden İstanbul'da 1277'de (1861) basılmıştır.(Kartaş, 2001: 4)

1.2.5.Şerh-i Kasîde-i Ferezdak

Emevîler döneminde yaşayan Arap şâiri Ferezdak hicivleriyle bilinir. Hacca gittiği sırada karşılaştığı İmam Zeynelâbidîn hakkında nazmettiği meşhur Kasîde-i Ferezdak'ı yazar. Bu eser de onun Türkçe şerhidir. Şerhin sonunda Bedir, Hendek, Hayber ve Mekke'nin fethi gibi İslam tarihi konularında bilgi verilmiştir.(Kartaş, 2001: 4)

1.2.6.Tercüme-i Tuyûr-ı Câriha ve Zavâri-yi Sâide

Avcılıkta kullanılan kuşlarla ilgili bilgiler içeren Arapça bir kitabın tercümesidir. (Kartaş, 2001: 5)

1.2.7.Şerh-i Şevâhid-i Muğni'l-Lebîb

Hacimli bir Arapça dilbilgisi kitabı olan bu eseri Nazmî-zâde Türkçeye tercüme etmiş ve esere şerh yazmıştır. Eser hacimli iki cilt olarak bulunmaktadır.(Kartaş, 2001: 5)

1.2.8.Şerh-i Lugat-ı Târih-i Vassâf (Tercüme-i Târîh-i Vassâf)

Vassâf Târihi'nin anlaşılması zor kelimelerini açıklayan bir şerhidir. Beş ciltten oluşan bu eserinNazmî-zâde Murtazâ'nın kardeşi Nazmî-zâde Hüseyin'e ait olduğu, sehven Murtazâ'ya ait olduğu bildirilmiştir. (Kartaş, 2001: 5)

1.2.9.Dîvan

Dîvan şâirlerinin uyguladığı yöntemle kaleme alınmış eseridir. (Kartaş, 2001: 5) Bu eserin bugüne ulaşıp ulaşmadığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. (Özcan, 2006: 463)

1.2.10.Tercüme-i Kitâb-ı Fezâili'l-Hayl

Dimyâtî tarafından Arapça olarak kaleme alınmıştır. Atların iyi yönlerinin, faydalarının ve diğer özelliklerinin anlatıldığı Faẓlü'l-Hayl adlı eserin Türkçe tercümesidir.(Karataş, 2001: 5)

1.2.11.Münşeât-ı Nazmî-zâde:

Murtazâ Efendi'nin muhtelif yazı ve notlarını içeren bir eseridir. (Özcan, 2006: 462)

1.2.12.Tercüme-i Kābûs-nâme

Bu eser Emir Unsûru'l-Maâli ibni Ziyar'ın Fars diliyle yazdığı Kâbus-nâme'nin tercümesidir. Abbasîler döneminde, Kûhistan bölgesinde hükümet kuran Keykâvus b. İskender b. Kābûs'un oğluna söylediği meşhur nasihatlerini içerir. Her nasihat bir hikaye ile örneklendirilir. İlk defa II. Murad'ın emriyle Mercimek Ahmet tarafından sade bir dille Türkçeye tercüme edilir. İkinci kez 1117'de (1705)

BağdatValisi Hasan Paşa'nın isteği ve teşviki ile Nazmî-zâde tarafından zamanın Türkçesine uygun olarak yeniden tercüme edilmiştir. Orhan Şaik Gökyay, Nazmî-zâde'nin çeviriden ziyade Mercimek Ahmed'in çevirisinde yer alan ve kullanımdan düşen Türkçe kelimeleri Arapça ve Farsça karşılıkları ile değiştirerek düzeltme yaptığını kaydeder.(Karataş, 2001: 5)

1.2.13.Kenzü'l-Ârifîn

Nazmî-zâde'nin Arapça'dan Türkçeye tercüme ettiği tasavvuf konulu bir eserdir.(Özcan, 2006: 462)

1.2.14.Hey'et-i Seniyye Tercümesi (Tercüme-i Hey'eti'l-İslâmiyye)

İbrâhim Karamânî'nin astronomiye dair Arapça eserinin tercümesidir. Nazmî-zâde bu eseri Bağdat Valisi Vezir Hasan Paşa'nın emir ve teşvikiyle Türkçeye tercüme etmiş ve bazı kısımlarını şerh etmiştir.(Karataş, 2001: 6)

1.2.15.Risâle fî Rub'i Düstûri'l-Müceyyeb

Bu eser, Nazmî-zâde'nin astronomiye dair Türkçe kaleme aldığı kitabıdır. Nazmî-zâde bu eseri, Ömer b. Ahmed el-Çullî'nin Ebû Abdullah Muhammed Zeynî muhtasarına yazdığı şerhten faydalanarak ve kendi araştırmalarını da ekleyerek telif etmiştir. Eserin müellif nüshası İstanbul'da Köprülü Kütüphanesinde bulunmaktadır.(Karataş, 2001: 6)

1.2.16.Şerhu Teczîyeti'l-Emsâr ve Teczîyeti'l-Âsâr

Tarihe dair hacimli bir eserdir.(Özcan, 2006: 462)

1.2.17.Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl

Nazmî-zâde'nin bu isimde bir tefsirinin olduğu belirtilmektedir. (Karataş, 2001: 6)

1.2.18.Devhatü'l-Vüzerâ

Bu eser hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamakta, sadece Agah Sırrı Levend Türk Edebiyatı Tarihi kitabında Bağdatta yetişenler arasında Nazmî-zâde'yi anlatırken bu eserden söz etmektedir. (Levend, 2014: 414)

1.3. TEZKİRE-İ EVLİYÂ-İ BAĞDÂD'INİNCELENMESİ

1.3.1. Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Yazılmasındaki Amaç

Bağdat bölgesinde yaşamış ve mezarı orada bulunan evliyânın hayatlarını anlatan eser 1077'de (1667) Bağdat valisi Uzun İbrâhim Paşa'nın isteği ile Bağdat velîlerinin unutulmaması, mezarlarının kaybolmaması ve ziyaret edilmesi için yazılır, fakat eser tamamlanamaz. 1092'de (1681) Bağdat'ın başka bir valisi olan İbrahim Paşa'nın isteği üzerine genişletilerek yeniden yazılır. (Özcan: 2006:462)

Kitabın mukaddimesinde Nazmî-zâde Murtazâ Efendi eseri niçin yazdığını metnin ikinci ve üçüncü varağında anlatır: "İbrahim Paşa, evliya Burcu Bağdat'a 1667'de vali olunca Bağdat ve çevresinde yaşamış Enbiyâ, ashab, tabiin, ulemâ ve şeyhlerin isimlerini duymuş ve mezarlarını ziyaret etmek istemişti. İsimlerinin ve menkıbelerinin yazıldığı bir kitabı benden istemişti. Bu alanda yazılan bir eserin olup olmadığını araştırdım ve bir eser yazılmadığını gördüm. Abdurraḥman Câmî'nin Şevâhidü'n-Nübüvve ve Nefehâtü'l-Üns ve Abdurraḥman Şaʿrânî hazretlerinin Tabakât, Behce, Şerh-i Hemziyye ve Tarih-i İbni Hallikan ve Savâʿikve Ravzatü's-Safâve Câmiʿü'l-Envâr fî Menâkibi'l-Ebrâr isimli güzel bir eser yazılmıştı. Lakin acele ile yazıldığından çok eksikti. Tamamlanmaya ihtiyacı vardı. İbrāhīm Paşa 1681'de Bağdat'a gelip evliyâlardan haberdar olunca daha önce tamamlanamayan kitabı benden istedi. Ben de adı geçen kitaplardan, tarih kitaplarından meşhur sözlerden hareketle mezarlarını, isimlerini ve hâllerini araştırdım. Mezar yerleri değişen, bozulan zatların hayatlarını ve mezar yerlerini muteber kitaplardan hareketle anlattım." (Murtazâ: metin: 2a-3a)

1.3.2.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Muhtevâ Özellikleri

Nazmî-zâde'nin evliyâ tezkiresi, Bağdat bölgesinde yaşamış evliyâ'nın, âriflerin, sûfîlerin hayatlarını, davranışlarını, düşüncelerini, kerâmetlerini ele alır. Her evliyânın anlatımına secîli, mukaffa sözlerle başlar ve onun aile bağını kısaca anlatır. Secîli anlatım, Osmanlı nesrinin genel özelliğidir. Osmanlı edebiyatında en başat tür şiir olduğundan diğer bütün türler ona benzetilmeye çalışılmıştır. Velîler, secîli ibârelerle kısaca tanıtıldıktan sonra hayatına değinilmiş ve daha sonra da onun hâlleri, davranışları, kerâmetleri, sözleri, düşünceleri ve diğer zatların onun hakkında sözleri aktarılmıştır.

Halkın, din âlimlerinin ve evliyânın hayatına ilgisinden dolayı Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd çok okunmuş, istinsah edilmiştir. Bu alanda daha çok Attar'ın tercümesi ve Sinan Paşa'nın telif niteliğindeki tercümesi tercih edilse de Nazmî-zâde'nin eseri de ilim erbabı tarafından okunmuş ve nüshaları çoğaltılmıştır. Otuz yedi nüshasını tespit ettiğimiz eserin beş nüshasını çalışmamıza aldık. Çalışmalarımızda ulaşabildiğimiz nüshalar arasında en eskisi Topkapı nüshası olduğu için o nüshayı öne alarak diğer nüshaları bu nüshaya bağlı olarak ele aldık.

Eserde yüz seksen iki velînin hayatını ve menkıbelerini anlatan müellif söze güç kaçmak için şiirlerden yararlanmıştır.Aktardığı 63 şiirin 21 tanesi Arapça, 28 tanesi Farsça ve 14 tanesi de Türkçe'dir.

1.3.3.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Tercümeleri

Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın çevirileri konusunda kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Eserin sadece Arapçaya çevrildiğine dair bilgiler bulunmaktadır.

Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd, Seyyid Ahmed b. Hâmid el-Fahrî el-A'recî tarafından Arapça'ya çevrilmiş ve daha sonra da bu çeviri Safâeddin Îsâ b. Mûsâ el-Bendenîcî tarafından eklemelerle genişletilmiştir. (İmâd Abdüsselâm Raûf, 1983: 100)

1.4.TEZKİRE-İ EVLİYÂ-İ BAĞDAD'IN YAZMA NÜSHALARI

Tezkire-i Evliyâ-i Bağdad'ın kütüphanelerde elyazması otuz yedi nüshasını tespit edebildik. Yurt içi ve yurt dışı nüshaların bulundukları yerleri belirledik. Hangi kütüphanede hangi numarada oldukları bilgisini nüshaları tanıttığımız maddelerde verdik. Bütün nüshaları elde etme imkânımız olmadığından Türkiye kütüphanelerindeki nüshaların hemen çoğunu inceledik. Nüshalardan Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Arşiv Numarası 06 Mil Yz A 903 ile kayıtlı nüsha 59 varak olarak kayıtlıdır. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi (Süleymaniye Ktb.) No. 241 arşiv numarası ile kayıtlı bulunan nüsha da 59 varaktan oluşmakta ve nüshanın son bölümü eksiktir. Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları bölümünde "Hs.or.oct.833 Staatsbibliothek, Berlin" arşiv numarası ile kayıtlı nüshanın 15 varak olduğu belirtilmiştir. İngiltere Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları arşiv numarası Or. 12107 ile kayıtlı nüshanın varak numaraları belirtilmediği için eserin tam veya eksik olduğu hakkında bir sonuca ulaşılamamıştır.

Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Kahire, İstanbul, Konya, Bağdat, Köln, Londra nüshalarından hareketle birçok bölgede okunduğu ve birçok Müslüman tarafından bilindiği söylenebilir. Eserin Medine nüshasının da olabileceğini düşündük ama Murtazâ Efendi'nin eserlerinin bulunduğu Şeyhülislam Arif Hikmet Kütüphanesinin kapanması ve eserlerin Medine kütüphanelerine dağıtılması sebebiyle Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Medine nüshasının olup olmadığına dair bir kanaate varamadık. Ulaşabildiğimiz Avrupa ve Anadolu nüshalarının temiz yazılmış, okunaklı ve iyi korunmuş olduğunu gördük.

1.4.1.Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ın Şekil Özellikleri

Murtazâ Efendi, Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'ı ana bölümlere ayırmamış, her bir başlığı bir bölüm olarak işaretlemiştir. Konuyu ele alış bakımından eseri üç bölüme ayırabiliriz: a. Peygamber ve sahâbeler b. Tâbiîn ve tebei tâbiîn c. Sufiler ve diğer velî zatlar. Eser, mukaddime ile başlar. Mukaddimede yazılış sebebini açıklar. Sonra Bağdat'ta mezarı bulunan zatları Hazret-i Yuşa'dan başlayarak anlatır. Toplam 182 velî ele alınmıştır. Nüshaların çoğu Şeyh Sandal ile sona erer, bazı nüshalarda

ise Şeyh Seyfeyn, Mansur bin el-Hasan ilâvesi vardır. “Ẕikr-i eş-Şeyḫ ebū Seyfeyn” başlıklı zat Kılıç Ali Paşa ve Hacı Selim Ağa nüshalarında bulunmamaktadır. “Mine’l-kerāmāt” ara başlığı ile verilen bilgiler sadece Bağdatlı Vehbi nüshasında bulunmaktadır.

“Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Manṣūr bin el-Ḥasan Raḍiya’l-lāhu ᶜAnhumā” başlığında anlatılan velî sadece Topkapı ve Bağdatlı Vehbi nüshalarında bulunmaktadır.

“Eyżan Min Şeyḫ ᶜAbdulḳadir Ḳuddise Ṣırrahu” başlığı ile ilâve edilen bölüm sadece Bağdatlı Vehbi nüshasında yer almaktadır. Bu ilave diğer nüshalarda görülmemektedir.

Ẕikr-i Cemīl-i Ẕünnūn-ı Mıṣrī ᶜAleyhi’r-raḥme” başlığı ile anlatılan bölüm TopkapıR.1501 ve Bağdatlı Vehbi 1259 numaralı nüshalarda görülmektedir.

Mevzu başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Sayfalar çerçeveli, varak numaraları eski rakamlarla verilmiştir.

Eserde 182 ismin her birineayrı bir başlık açılmıştır. Bazı nüshalarda iki bazı nüshalarda üç eksik isim bulunmaktadır. Karşılaştırmasını yaptığımız nüshalarda bulunan velîlerin tamamını metne dahil ettik ve eksik ya da fazla olan isimleri metin içinde dipnotlarla, köşeli parantezlerle belirttik.

Karşılaştırdığımız nüshaları dipnotta kısaltarak belirttik. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, R. 1501 numaralı nüshayı R; SüleymaniyeKütüphanesi“Kılıç Ali Paşa (Süleymaniye Ktb.) No. 784” numaralı nüshayı KA; Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Selim Ağa“Selim Ağa Ktb. No. 779” numaralı nüshayı HSA; Süleymaniye Kütüphanesi “Bağdatlı Vehbi Efendi (Süleymaniye Ktb.) No. 1259” numaralı nüshayı BV; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümden T2512 nüshasını da T şeklinde kısalttık ve dipnotlarda bu şekilde gösterdik.

1.4.2.Bu çalışmadaincelenen nüshaların tanıtımı:

Çalışmada beş nüsha karşılaştırılmıştır. Yazılarının, istinsah tarihlerinin farklı oluşları dikkate alınarak tespit edilmiş ve bu beş nüshanın karşılaştırılmasına karar verilmiştir. Nüshaların hepsini incelemenin mümkün olmaması sebebiyle ulaşabildiğimiz yurt içindeki nüshalar arasından beşi seçilmiş ve çalışılmıştır.

a.Nüshaların Listesi

Karşılaştırmaya aldığımız nüshalar bir harfle rumuzlandırılmıştır. Rumuzu ve kayıtlı olduğu kütüphanenin ismi ve kayıtlı bulunduğu numara listede gösterilmiştir. İncelenen elyazma nüshaların listesi şöyledir:

1.Çalışmada esas olmak üzere hazırlanan metnin tespiti için baştan sona karşılaştırılan nüshalar:

1.R (Topkapı Sarayı Müzesi R.1501)

2.KA (Kılıç Ali Paşa (Süleymaniye Ktb.) No. 784)

3. HSA (Selim Ağa Ktb. No. 779)

4. T (Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY02512)

5. BV (Bağdatlı Vehbi Efendi (Süleymaniye Ktb.) No. 1259)

2.Başlangıç ve bitiş bölümleri incelenen nüshalar:

1. Millet Kütüphanesi Ali Emirî Koleksiyonu34 AeŞeriyye 1011

2.Millet Kütüphanesi Ali Emirî Koleksiyonu34 AeŞeriyye 1067

3. Konya Mevlânâ MüzesiTürkçe Yazmaları1500

4. Fatih (Süleymaniye Kütüphanesi) No. 4263/4

5.Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu06 Mil Yz A 74

6. Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 903

7. Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 2132

8. Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe YazmalarıE.H. 1204

9.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler KütüphanesiNEKTY02036

10. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler KütüphanesiNEKTY02590

11. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler KütüphanesiNEKTY01209

12. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler KütüphanesiNEKTY00180

13. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler KütüphanesiNEKTY00223

14. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler KütüphanesiNEKTY00374

b.Bu çalışmadakarşılaştırılan nüshaların tanıtımı

Karşılaştırmaya alınan nüshaların şekil özellikleri, ilk ve son sayfaları, varak numaraları, yazı şekilleri, satır sayıları, varak sayıları, kağıt özellikleri, ölçüleri, mühür kayıtları verilmiş ve kitap tanıtılmaya çalışılmıştır.

1.4.3.Çalışmada Baştan Sona Karşılaştırılan nüshalar

1. R (Topkapı Sarayı Müzesi R.1501)

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Mihr-i ufḳ-ı siyādet, şemᶜ-ı şebistan-ı velāyet, baḥrü’l-kerāme, ṣāḥibü’l-ᶜalāme, envār-ı ḳudsiyye ile müzeyyen Ḥażret-i Manṣūr bini’l-Ḥasan, raḍiyallāhu teᶜālā ᶜanhumā. Ecille-i ehl-i beyt-i nebevī pādkār-ı ḫāndān-ı ᶜAliyy-i velī ᶜale’l-ittifāḳ kerāmet ü şerāfet ile meşhūr-ı āfāḳ olup ḫᵛābgāh-ı Firdevs-iştibahları ḫüddām-ı kirām ile ārāste ve züvvār-ı ġayr-ı maḥsūre birle pīrāste ṣāḥib-i ulüvvü-şān hāyiz-i mertebe-i bülend-ᶜünvān olduḳları maḳām-ı taḥḳīḳe residedür. Ḥālā mezār-ı pür-envārları Baġdāda tabiᶜ Cevāzer naḥiyesi ḳurbında vākiᶜ olup ber-cāy-ı cennet-nişān ve ziyāretgāh-ı ins ü cāndur. Temmet bi’l-ḫayr.”

Karşılaştırmaya esas aldığımız eser İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları bölümünde R.1501 arşiv numarası ve "Câmiül-Envâr fî Menâkıbül-Ebrâr" ismiyle kayıtlıdır. Kütüphane kayıtlarına yazarın ismi "Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ b. Alî Bagdâdî (öl. 1134/1722)" olarak geçmiştir. Müstensihi belirtilmemiş; konusu "İslâm Dini-İslâm Ululari Biyografileri" şeklinde kaydedilmiştir. Dili Türkçe olan eserin boyut özellikleri (dış 280, iç 165 mm. olarak belirtilmiştir. Kütüphane kaydına istinsah tarihi 1667 yazılmış fakat bu bilgi doğru değildir. Eserin telif tarihi 1681'dir. Eserin ilk sayfasında yer alan 1129 rakamından hareketle istinsah tarihinin 1717 olduğunu tahmin etmekteyiz. Bu tarih bu nüshanın müellif hayatta iken çoğaltılıp saraya gönderildiği kanaatini uyandırmıştır.

Varak sayısı 104, satır sayısı ise 23'tür. Eseri istinsah ederken kullanılan yazı ta'lik, kağıt türü ise aharlı ince kağıttır. Eserin sayfalarında serlevha müzehhep, cetveller yaldızlıdır. Mıklep ve şemseli koyu kahverengi deri ciltten oluşan eserde istinsah hatası yok denecek kadar azdır. Mevzu başlıkları ve varak numaraları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Okunaklı ve sağlam korunan eserde okunamayan, karalanmış, güvelenmiş yahut nemden zarar görmüş bir sayfa, satır, cümle ve kelime bulunmamaktadır.

Kapaktan sonraki ilk sayfanın ortasında mühür ve "Revan 1501" kaydı görülmektedir. Bu sayfanın baş tarafında "Baġdād behişt-ābādda medfūn olan ᶜulemā-yı ᶜizām ve evliyâ-yı kirām ḥażerātun meşāᶜirlerinüñ menākıb-ı celīlelerine mutażammındur" ibaresi kaydedilmiştir. Bu kayıt eserin konusunun Bağdat ve civarına defnedilmiş olan alimlerin ve evliyânın meşhurlarının olduğunu ifade etmektedir. Yine aynı sayfada "telmikihi'l-faḳīr Oṣmān ḫalīfe ṣānī ḳalem-i maᶜden sene 1129" ibaresi ve mühür bulunmaktadır.

İkinci sayfada "Tāriḫ-i Meşāhir-i Baġdād" ibaresi yer almaktadır. Üç ve dördüncü sayfalarda eserde anlatılan şahısların bulunduğu sayfaları gösteren fihrist bulunmaktadır. Beşinci sayfada saray mührü ve onun altında "Ẕikr-i Meḳābir-i Evliyā-i Meşāhir-i der Baġdād" ibaresi yer almakta sayfa kenarında kitabın muhtevasıyla ilgisi olmayan bir not bulunmaktadır. Onun altında "Ṣaḥahu'l-ᶜAbdulfakīr ebu'l-Ḫayr liḳahu ᶜafā lehu ᶜanhu ve ᶜazze sebīle lehu ve celle lehu" ibaresi yer almaktadır. Sayfanın altında "TKS Müzesi Revan Sa: 1501" notu bulunmaktadır. Altıncı sayfada eser "Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm ve bihī nestaᶜīn"

duası ile başlamaktadır. Sayfanın cetvelle çizilmiş kısmının üstünde eserin adı "Câmiᶜul-Envâr fî Menâkıbi'l-Ebrâr" şekliyle mavi mürekkeple yazılmıştır.

Mukaddime ve Hazret-i Yuşa ile başlayan eser "Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Manṣūr bin el-Ḥasan Raḍiyallāhu ᶜAnhumā" ile bitmektedir.

2. KA (Kılıç Ali Paşa (Süleymaniye Ktb.) No. 784)

Başı: "Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: "Şeyḫü'l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü'l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü'l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu'l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temmet Tezkiratü'l-Evliyā biᶜavn-i Rāfiᶜü's-Semāᶜ ve'l-ḥamdülillāhi Rabbi'l-ālemīn."

Değerlendirmeye aldığımız eserin bir diğer nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları bölümünde "Kılıç Ali Paşa (Süleymaniye Ktb.) No. 784" arşiv numarası ile "Câmiül-Envâr fî Menâkıbül-Ebrâr" adıyla kayıtlıdır. Eserin yazarı kütüphane kayıtlarında "Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ b. Alî Bagdâdî (öl. 1134/1722)" olarak geçmektedir. Kayıtlarda konusunun biyografi, dilinin Türkçe olduğu belirtilmiştir. Boyutu (dış-iç) 220x170 mm. olarak belirtilmiş; 146 varakı ve 19 satırı ile günümüze kadar gelmiş ve temiz korunmuştur. Yazı türü nesih, kağıdı beyaz incedir. Cetvelleri yaldızlı, başlıkları süslü ve yaldızlıdır. Mevzu başlıkları kırmızı, kaplaması kahverengi meşin, sayfa kenarları yaldızlı, cildi ise kabartma şemselidir. Sayfa kenarlarında bazı ufak düzeltmeler bulunmaktadır. Kütüphane kaydında belirtildiğine göre yaprakların pek çoğu cetvel yerlerinden kopmuştur. Eserin giriş bölümünde ve iç kısımlarında vakıf mührü bulunmaktadır.

Birinci sayfada "Menāḳıb-ı Enbiyā ve Evliyā" ibaresi yazmaktadır. Sayfanın altında kütüphane kaydı ve numarası yer almaktadır. İkinci sayfada eski rakamlarla 784 numarası yazmakta ve numaranın üstünde, sayfanın ortasında vakıf mührü bulunmaktadır. Vakıf mühründe "Vaḳf-ı debbāġ el-Hac Bilāl bin ᶜAbdullah vażᶜı

kütüb-i medrese-i Ḳılıç ᶜAli Paşa" ibaresi yazılıdır. Aynı mühür ve ibare son sayfada da yer almaktadır.

Mukaddime ve Yuşa peygamberle başlayan nüsha Şeyh Sandal ile bitmektedir.

3. HSA (Hacı Selim Ağa Ktb. No. 779)

Başı: "Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: "Şeyḫü'l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü'l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü'l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu'l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temmet."

Değerlendirmeye aldığımız üçüncü nüsha İstanbul SüleymaniyeKütüphanesi Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları bölümünde "Selim Ağa Ktb. No. 779" arşiv numarası ile "Câmiül-Envâr fî Menâkıbül-Ebrâr" adıyla kayıtlıdır. Eserin yazarı kütüphane kayıtlarında "Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ b. AlîBagdâdî (öl. 1134/1722)" olarak geçmektedir. Kayıtlarda eserin konusunun biyografi, dilinin Türkçe olduğu belirtilmiştir. İstinsah tarihi belirtilmeyen nüshanın boyutu (dış-iç) 236x143-165x85 mm. olarak kaydedilmiş ve varak sayısının 107, satır sayısının 25 olduğu tespit edilmiştir. Yazı türü nesih, kağıt türü ise şeker rengi ve aharlıdır. Söz başları kırmızı olan eser siyah meşin kap ve mıklepli ciltlidir. Hacı Selim Ağa vakıf mührü bulunmaktadır. Eser, Yuşa peygamberden ve Ali ve Hasan ve Hüseyin'den başlayıp Bağdat ve etrafındaki sahâbe, tabiin, velî ve alimlerin menkıbeleriyle hâl tercümelerini konu almıştır.

Birinci sayfa "Tezkiretü'l-Evliyā Menāḳıb-ı Etḳıyā ve Evliyā" ibaresi ile başlar. Bunun altında kitabın kime ait olduğunu bildiren "Min Kütüb-i İbrahim Ḳandī" kaydı yer almaktadır. Sayfanın ortasında "Müellifi Naẕmī-zāde Ḥüseyn Murtażā" notu yer almaktadır. Sayfanın altında ise 779 numarası kaydedilmiştir ki bu numara nüshanın arşiv numarasıdır. İkinci sayfada mühür ve imza bulunmaktadır. Üçüncü sayfanın başında mühür ve ondan sonra mukaddime başlamaktadır.

Şeyh Sandal Efendi ile biten son sayfanın altında "Dervīş Oşman ḥaḳīru'l-ᶜibāh" ibaresinin yazıldığı mühür bulunmaktadır. Derviş Osman'ın mührü altında ise kütüphane mührü bulunmaktadır. Mevzunun bitişinden sonraki sayfada ise nüshada işlenen konu ile alakası olmayan şiir yer almaktadır.

"Ẕikr-i Manṣūr bin el-Ḥasan ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve't-Taḥiyye" başlığında verilen evliyâ bu nüshada bulunmamaktadır.

Mukaddime ve Yuşa peygamberle başlayan nüsha Şeyh Sandal ile bitmektedir.

4. T (Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY02512)

Başı: "Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: "Şeyḫü'l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü'l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü'l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu'l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temmet Kitāb-ı Teẕkiretü'l-Evliyā fī Baġdād ṣānihallāhu baḥr-i mübhem ᶜani'l-bāġī ve'l-fesād āmīn."

Karşılaştırmaya dahil ettiğimiz dördüncü nüsha İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Yazma Eserler Biriminde "NEKTY02512" arşiv numarası ve "Tezkire-i Evliyâ-i Bağdad: (Camiᶜu'l-Envār fî Menākıbi'l-Ahyār)" ismiyle kayıtlıdır. Eserin kütüphane kayıtlarında yazarı "Hüseyin Murtazâ Efendi Nazmizâde" olarak geçmektedir. Konu başlığının biyografi olduğu belirtilen eserin dili hakkında bir not bulunmamaktadır. Yayın bilgisinin [y.y. : y.y.], h.1134 / m.1721 olarak verildiği kayıtlarda istinsah tarihi belirtilmemiştir. Nüshanın fiziki özellikleri 144 v. ; 222X138 mm. olarak belirtilmiştir. Yazı türünün nesih, satır sayısının 19, varak sayısının 144 olduğu belirtilmiştir.

Kapaktan sonra birinci sayfanın üstünde "Tezkiretü'l-Evliyā-i Naẕmīzāde" başlığı bulunmaktadır. Sol üst köşede kitabın muhtevası hakkında "Baġdādda olan ehlullāhıñ fażāᵓilini beyān ider" notu yazılıdır. Bu ibarelerin altında "Ḫāliṣ Efendi

Kütüphānesi" notu iki kere yazılmıştır. Sayfanın ortasında ise "Baġdādda olan evliyālarınuñ mecmuᶜa reyāḥīnleridür Naẕmīzāde Murtażā-yı Baġdādī sene 1277" ibaresi yazılmıştır. Bunun altında eserle ilgisi olmayan notlar ve bir beyit bulunmaktadır. İkinci sayfada eserin mevzusu ile alakası olmayan Arapça dualar yer almaktadır. Üçüncü sayfanın başında "Câmiᶜul-Envâr fî Menâkıbı'l-Ebrâr " ibaresi yazılıdır. Bu ifadeden sonra eserin içinde ele alınan isimlerin fihristi yer almaktadır. Dördüncü sayfada da fihrist devam etmektedir. Beşinci sayfada fihrist son bulmaktadır. Fihristin son ismi Genç Osman olarak kaydedilmiş ama eserin sonunda bu isim yazılmamıştır. Diğer nüshalarda da olmayan bu ismin müstensih tarafından sehven yazıldığı kanaatindeyiz. Fihristin son bulduğu bu sayfanın baş tarafında eserin adı "Tezkiretü'l-Evliyā-i Baġdād" olarak kaydedilmiştir. Eserin adının altında arşiv numarası 2512 olarak yazılmıştır. Bu ibarenin altında ise müstensihin ismi yer almaktadır. "Câmiᶜul-Envâr fî Menâkıbı'l-Ebrâr esteṣaḥbeḥu el-Faḳrullah ᶜAzīz Enṣārī-zāde Ḥüseyn el-Ḳādirī el-Baġādī" bu ibareden sonra "Ḥüseyin" isminin yazıldığı bir mühür görülmektedir. Altıncı sayfada "Baġdād şehrinüñ derūnunda ve ḫāricinde olan evliyānuñ tārīḫidür" başlığı yer alır. Bunun altında kırmızı mürekkeple ve cetvelle çizilmiş bölümde "Câmiᶜul-Envâr fî Menâkıbı'l-Ebrâr" ibaresi yer almakta ve aynı bölüm içinde daha büyük harflerle ve kırmızı mürekkeple Tezkiretü'l-Evliyā başlığı bulunmaktadır. Bu başlıktan sonra mukaddime başlamaktadır.

"Ẕikr-i Manṣūr bini'l-Ḥasan ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve't-Taḥiyye" başlığında verilen evliyâ bu nüshada bulunmamaktadır.

Mukaddimeden sonra Yuşa peygamberle başlayan eser Şeyh Seyfeyn ile bitmektedir. Kitabın sonunda temmet ifadesinden sonra "Temmet kitāb-ı teẕkiretü'l-evliyā-i fī Baġdād ṣānihallāhu biḥürmetihim ᶜani'l-baġyi ve'l-fesād āmīn" ibaresi yazılmıştır.

5. BV (Bağdatlı Vehbi Efendi (Süleymaniye Ktb.) No. 1259)

Başı: "Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: “Mihr-i ufḳ-ı siyādet, şemᶜ-ı şebistan-ı velāyet, baḥrü’l-kerāme, ṣāḥibü’l-ᶜalāme, envār-ı ḳudsiyye ile müzeyyen Ḥażret-i Manṣūr bini’l-Ḥasan, raḍiyallāhu teᶜālā ᶜanhumā. Ecille-i ehl-i beyt-i nebevī pādkār-ı ḫāndān-ı ᶜAliyy-i velī ᶜale’l-ittifāḳ kerāmet ü şerāfet ile meşhūr-ı āfāḳ olup ḫābgāh-ı Firdevs-iştibahları ḫüddām-ı kirām ile ārāste ve züvvār-ı ġayr-ı maḥsūre birle pīrāste ṣāḥib-i ulüvvü-şān hāyiz-i mertebe-i bülend-ᶜünvān olduḳları maḳām-ı taḥḳīḳe residedür. Ḥālā mezār-ı pür-envārları Baġdāda tabiᶜ Cevāzer naḥiyesi ḳurbında vākiᶜ olup ber-cāy-ı cennet-nişān ve ziyāretgāh-ı ins ü cāndur.Temmet bi’l-ḫayr.”

Nüsha karşılaştırmasına aldığımız son eser İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları bölümü “Bağdatlı Vehbi Efendi (Süleymaniye Ktb.) No. 1259” arşiv numarası, “Câmiül-Envâr fî Menâkıbül-Ebrâr” adıyla kayıtlıdır. “Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ b. AlîBagdâdî (öl. 1134/1722)” tarafından yazılan eserin konusunun biyografi ve dilinin Türkçe olduğu belirtilmiş olup müstensihi ve istinsah tarihi kayıtlara geçmemiştir. Nüshanın fiziksel özelliklerinde boyutu (dış-iç) 210x144-280x150 mm. olarak gösterilmiş olup 120 varak ve 19 satırdan meydana geldiği belirtilmiştir. Yazı türü harekeli ta’liktir. Cetvellerle çevrili olan eserde ilk iki sayfa yaldız, diğerleri kırmızıdır. Söz başları kırmızı, kenarları meşin, üstü kağıt mıklepli cilttir. Baş tarafında 3 sayfada fihrist vardır. Vakıf mührü bulunmaktadır. Eser, Bağdat ve çevresinde yaşayan peygamberlerden, sahâbelerden, tabiinden başlayıp velî ve âlimlerin menkıbeleriyle hâl tercümelerini konu edinir.

Kapağın iç kısmında 579 ve 1259 rakamları yazılıdır. İlk rakam eski kayıt ikinci rakam da yeni kayıt numarasıdır. Birinci sayfanın baş tarafında “Merāḳıd u Ziyāretgāh-ı Enbiyā u Evliyā” ibaresi yer almaktadır. Bunun hemen altında “Der Baġdād teᵓlīf el-merḥūm Murtażā Efendi ᶜaleyhirraḥme” cümlesi yer almaktadır. Birinci ibare eserin adı ikinci ibare ise eserin müellifi hakkındadır. Bu iki tanıtıcı bilgi sayfanın orta yerinde de tekrarlanmaktadır. Sayfanın sol üst köşesinde H.1110 (M.1699) rakamı yer almaktadır. Bu rakam eserin istinsah tarihi olabilir. Sayfanın alt sağ köşesinde SüleymaniyeKütüphanesi kaydı bulunmaktadır. İkinci sayfada fihrist başlamakta ve üçüncü sayfanın yarısına kadar devam etmektedir. Fihristin sonunda

belirtilmeyen “Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Manṣūr bin el-Ḥasan Raḍiyallāhu ᶜAnhumā” isimli evliyâ eserin sonunda yer almaktadır.

Üçüncü sayfanın diğer yarısı “Menāḳıb-ı Evliyā-yı Baġdād Murtażā Efendi” ile başlamaktadır. Mavi mürekkeple sonradan kaydedilen notta Murtazā Efendi’nin tercümeleri ile meşhur olduğu belirtilmiştir. Burada tam ortada iri harflerle “Menāḳıb-ı Merāḳıd u Ziyāretgāh-ı Enbiyā u Evliyā der Baġdād teᵓlīf el-merḥūm Murtażā Efendi ᶜaleyhirraḥmetü’l-Bārī” ibaresi yer almaktadır. Bunun altında “Sevvedehu’l-ᶜAbdu’l-Cānī Ḥasan ibni ᶜÖmeru’l-Yanyuvānī ᶜafā ᶜanhuma’r-Rabbü’l-ᶜāfī sene 1205” ibaresi yer almaktadır. Hicri 1205 rakamı Miladi 1791 yılına tekabül eder.

Dördüncü sayfanın ilk yarısında eserin içinden Farsça şiirler buraya alınmıştır. Sayfanın sonunda ise Bağdatlı Vehbi’nin imzası ve vakıf mührü bulunmaktadır.

Beşinci sayfada mukaddime başlamaktadır. Mukaddimeden önce sayfanın baş tarafına “Cāmiᶜu’l-Envār fī Menākıbı’l-Ebrār” ibaresi mavi mürekkeple yazılmıştır. Bu ibareden sonra besmele ve mukaddime yer alır.

“Ẕikr-i Ḥazret-i İbrāhīm ve Ḥazret-i İsmāᶜīl Raḍiyallāhu ᶜAnhumā” ile “Ẕikr-i Manṣūr bini’l-Ḥasan ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’t-Taḥiyye” bu nüshada yer değiştirmiştir.

Mukaddime ve Hazret-i Yuşa ile başlayan eser “Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Manṣūr bin el-Ḥasan Raḍiyallāhu ᶜAnhumā” ile bitmektedir.

1.4.4.Başlangıç ve bitiş bölümleri incelenen, şeceresi çıkarılan nüshalar:

1. Millet KütüphanesiAli Emiri Koleksiyonu 34 AeŞeriyye 1011

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı

ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temmet ve'l-ḥamduli'llāhi vaḥdehu ve ṣalla'llāhu ᶜalā seyyidinā Muḥammeden ve ᶜalā ālihi ve ṣaḥbihi ecmaᶜīn. Āmīn. Temmet."

2.Millet KütüphanesiAli Emirî Koleksiyonu 34 AeŞeriyye 1067

Başı: "Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: Şeyḫ-i müşārün ileyhüñ manẓūr olan kütüb ü rivāyetde menāḳıb-ı ᶜaliyyelerine ıṭlāᶜ ḥāṣıl olmamuşdur. Lākin ḥālā nefs-i şehr-i Baġdādda mezār-ı pür-envārları maᶜmūr ve baᶜżı kerāmetleri meşhūr olup āstān-ı bülend-eyvānları ziyāretgāh-ı ḫāṣ u ᶜāmdur. ᶜAleyhi'r-raḥme. Temmet fī sene 1168."

3. Konya Mevlânâ MüzesiTürkçe Yazmaları 1500

Başı: "Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: "Şeyḫü'l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü'l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü'l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu'l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Ḳad temmetü'-nüsḫatü'ş-şerīf biᶜavnillāhi'l-kerīm ᶜalā yed-i Seyyid Muḥammed es-Seyyid ᶜAbdullah el-İbrahīm el-Ḥudeysī nesebā ve'l-Ḥanefī meẕhebā fī yevmi'ṣ-ṣemān ve'l-ᶜışrīn min şehr-i cemāẕiye'ṣ-ṣānī seneti ṣemān ve sebᶜīn ve mieteyn ve elf min hicrete men lehu'ş-şeref ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ve sellem."

4. Fatih (Süleymaniye Kütüphanesi) No. 4263/4

Başı: "Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: "Şeyḫü'l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü'l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü'l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu'l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān. Temmet. Hezihi'n-nüsḫati'l-mübāreke fī yevmi's-sebt fi't-tāsiᶜ ve'l-ᶜışrīn min şehr-i

ramaẓān fī seneti iṯneyn ve sebᶜīn ve miyete ve elf min hicreti'n-nübüvveti ᶜaleyhi efḍal. Eṣ-ṣalātü ve ekmelü't-taḥiyye. Fī seneti 1172."

Cetveller yaldızlı, sözbaşları kırmızı, siyah meşin cilt. Bu nüshanın 1-28. yapraklarında Habnama-i Veysi 28-39. yapraklarında Şam'daki Emevi Cāmiinin özelliğine dair bir risale, 40-41. yapraklarda şâir Veysî'nin İstanbulkasidesi yazılıdır. Baş tarafında numarasız 5 yaprakta fihrist vardır. Eser, Yuşa peygamberden ve Ali ve Hasan ve Hüseyin'den başlayıp Bağdat ve etrafındaki velî ve âlimlerin menkıbeleriyle hâl tercümelerinden bahseder.

5.Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 74

Başı: "Bimillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm ve bihī nestaᶜīn. Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: "Şeyḫü'l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü'l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü'l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu'l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temmet."

6. Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 903

Başı: "Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm ve bihī nestaᶜīn. Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: "Tehdīd ü teşdīd olınmaġın bir nevᶜ ile firār ve nā-bedīd olup hemān-dem Ḥażret-i İmām-ı ᶜAliyyü'r-Rıżānuñ, raḍiyallāhu ᶜanh, ḫāk-i pāylarına çehre-sā ve vāḳiᶜ-i ḥāli inhāᵓ ve şeref-i İslām ile ḥāyiz-i maḳām-ı hüdā olduḳdan ṣoñra imām-ı ᶜālī-maḳāmuñ ḫıḍmetinde dāmen-i der-miyān oldılar. Pes-eẕ-ān peder ü māder firāḳ-ı fīrūz ile ciger-sūz olup"

7. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 2132

Başı: "Ey dost ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl …"

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü’l-kerāmet ve’l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temmet biᶜavnillāh.”

8. Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları E.H. 1204

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü’l-kerāmet ve’l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Ve ṣalla’llāhu Muḥammed ve ālihi ve ṣaḥbihi ecmaᶜīn ve’l-ḥamduli’llāhi rabbi’l-ᶜālemīn. Āmīn. Temmet ve bi’l-ḫayri ᶜümmet. Āmīn.Āmīn.Āmīn.”

9.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY02036

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü’l-kerāmet ve’l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.Temmet.”

10. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY02590

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü’l-kerāmet ve’l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temmet.”

11. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY01209

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü’l-kerāmet ve’l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān. Temmet tezkiretü’l-evliyā. Biᶜavni rāfiᶜussemāᵓ ve’lḥamduli’llāhi rabbi’l-ālemīn.”

12. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY00180

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü’l-kerāmet ve’l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temmet. Ḳad teşrīfi bittaḥrīr hezihi’n-nüsḫati’ş-şerīf Seyyid Muḥammed Neşᵓet fī seneti sitte ve sebᶜīn ve mieteyn ve elf min hicrete men lehu’l-ᶜizze ve’ş-şeref ve’l-ḥamduli’llāhi vaḥdehu ve ṣalla’llāhu ᶜalā seyyidinā Muḥammed ve ᶜalā ālihi ve ṣaḥbihi emcmaᶜīn āmīn. ”

13. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY00223

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü’l-kerāmet ve’l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. ᶜAleyhi’r-raḥme.”

14. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY00374

Başı: “Ey dost ᶜalem-i vācibü’l-vücūd olan ism-i Celāl …”

Sonu: “Şeyḫü’l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü’l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü’l-ekmel Şeyḫ Ṣandal, ᶜaleyhi’r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu’l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü’l-kerāmet ve’l-işāret olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur. Temet ve bi’llāhi ᶜümmet. Temmet el-kitāb biᶜavnillāhi’l-mülkü’l-vehhāb.”

1.4.5.Şecere Hakkında Açıklama

Araştırılan nüshalar hakkında gerekli bilgiler yukarıda verilmiştir. Ekler bölümünde nüshaların birbirleriyle ilgilerini tablolar halinde gösterilmiştir.

Sözü edilen nüshalarla ilgili bir şecere çıkarılmıştır. (bk.Şekil 1. Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi'nin Tezkire-i Evliya-i Bağdat isimli eserinin elyazma nüshalarının şeceresi).

Şecere çıkarılırken kısmen karşılanan 19 nüshada, şekle ait harf ve harekelerden oluşan farklardan ziyade mana ile ilgili fark ve benzerliklere bakılmıştır. Nüshalar arasında mana ile ilgili bağlantı kurulunca şekil 1'deki şecere ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkardığımız şecerede nüshalar üç koldan ilerlemiştir. Bütün nüshaları inceleme imkanımız olmadığı için şecerede boşluklar bulunmaktadır.

1.4.6.Görülen ve İncelenen Nüshalarla İlgili Tablolar

Tanıtımları yapılan nüshaların birbirleriyle olan ilişkilerini daha iyi kavrayabilmek için bunları çeşitli tablolarla göstermek gerekir. (Bk. Ekler, tablolar)

Nesih yazıyla yazılan nüsha 13 adettir. (Bk. Tablo 1).

Talik yazıyla yazılan nüsha 5 adettir. (Bk. Tablo 2).

15 nüsha Şeyh Sandal ile bitmektedir. (Bk. Tablo 3).

İki nüsha Hasan bin Mansur ile bitmektedir. (Bk. Tablo 4).

Bir nüsha Ebu Seyfeyn ile bitmektedir. (Bk.Tablo 5).

Bir nüsha harekelidir. (Bk. Tablo 6).

Eksik varaklı nüsha bir tanedir. (Bk. Tablo 7).

İstinsah tarihi belli olan nüsha beş adettir. (Bk. Tablo 8).

Müstensihi belli olan nüsha altı adettir. (Bk. Tablo 9).

1.4.7.Kütüphane Kayıtlarında Görülen ve İncelenemeyen Nüshalar

1. İstanbul Köprülü Yazma Eser KütüphanesiHâfız Ahmet Paşa Koleksiyonu. Arşiv Numarası: 34 Ha 253.

2.İstanbulKöprülü Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: 253.

3.İstanbul Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları. Arşiv Numarası: Hâlet Efendi (Süleymaniye Ktb.) No. 241.

4.İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: 772.

5.İstanbul Hüseyin Kocabaş Kitaplığı Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: S.H.M.H.K.Yaz. 211.

6. İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesi, Yazma Eserler Birimi. Arşiv Numarası: 06354.

7. Süleymaniye Kütüphanesi (mikrofilm). Arşiv Numarası: 3260-Mevcut Kayıt no: 872 H.

8.Beyazıt Devlet Ktp. Arşiv Numarası: 5136

1.4.8.Yurt Dışında Bulunan Nüshalar

9.İngiltere Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: Or. 7877.

10.İngiltere Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: Or. 12107.

11.Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: Ms.or.fol.4067 Staatsbibliothek, Berlin .

12.Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: Hs.or.oct.833 Staatsbibliothek, Berlin.

13.Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: Tarihi Türkî Talat 2.

14.Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: Mecâmi Türkî Talat 28.

15.Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: Tarihi Türkî 138.

16.Mısır Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: 8934.

17.Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. Arşiv Numarası: et-Tarihut-Timuriye 903.

18.Bibliothèque nationale de France (Fransa Millî Kütüphanesi/ Paris). Kayıt Numarası: S. 1496.(Türer, 1988: 207).

1.5.MÜELLİFİN YARARLANDIĞI KAYNAKLAR

Murtazâ Efendi eseri yazarken yararlandığı kaynakları belirtmiştir. Bazen de eser ismi zikretmeden halktan duyduklarını anlatmıştır. Kaynak vermeden anlattığı kişiler eserlerde hakkında hiçbir bilgi bulunmayan kişilerdir. Önceki kaynaklarda hakkında bilgi varsa yazarımız ondan yararlanmış ve kaynağını da zikretmiştir. Murtazâ Efendi'nin, tarih, tezkire, tabakat gibi birçok eserden faydalandığını görmekteyiz. Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd'da faydalandığını söylediği ve adını zikrettiği kaynaklar müellifimizin titiz bir araştırma ve okuma sonucu eserini yazdığını göstermektedir.

1.5.1.Tezkiretü'l-Evliyâ

Feridüddin Attar H. 617 (M. 1220) yılında kaleme almıştır. Tezkirenin ön sözünde eserini geniş kitlelere hitap edebilmek için yazdığını belirtmiştir.Murtazâ Efendi eserini oluştururken temel kaynak olarak bu eserden yararlanmış, Attar'ın anlattığı evliyâlar içinde Bağdat'ta mezarı bulunanların tamamını tezkiresine almış ve Attar'ın aktardığı rivayetlere ilaveler yapmıştır. (Öngören, 2012: 74)

1.5.2.Câmiü's-Siyer

Mahmud Tahirü's-Sadık Es-Sühreverdî tarafından Bağdat valilerinin isteği üzerine Türkçe yazılmış bir eserdir. Mahmud Tahirü's-Sadık Es-Sühreverdî onuncu yüzyılın büyük ülemasındandır. Eser bir mukaddime ile bir hatime ve altı bölümden oluşmaktadır. (Balcı, 2007: 21) Murtazâ Efendi, Ebu Hanife ve Ahme bin Hanbel'den rivayet aktarırken bu eserden yararlandığını kaydetmektedir.

1.5.3.Şevâhidü'n-Nübüvve

Abdurraḥman bin Ahmet el-Câmî tarafından Farsça yazılmıştır. Peygamberimizin nübüvvetini delilleriyle anlatır. Tam adı Şevâhidü'n-Nübüvveli-Taḳviyeti Ehli'l-Fütüvve'dir. Ali Şîr Nevâî'nin isteği üzerine 885 (1480) yılında kaleme alınmıştır. Nefehâtü'l-Üns, bu eseri tamamlar mahiyettedir. Kitabın yazılış amacının ifade edilen sayfalardan sonra mukaddime, yedi bölüm ve bir hâtimeden meydana gelen eserin mukaddimesinde nebî ve mürsel kelimelerine dair kısaca bilgi verilir ve mûcizelerin özelliklerinden bahsedilir. Daha sonra evliyânın kerameti, inanmayanlarda meydana gelen hârikulâde olaylarla mûcize arasındaki farka değinilir. Daha sonra da Hazret-i Muhammed'in diğer peygamberlerden üstün oluşunun delilleri anlatılır. Sonuç bölümünde Resûlullah'a ve dinin esaslarına muhalefet edenlerin hem asr-ı saâdet'te hem de sonraki zamanlarda uğradıkları felâketlerden örnekler verilir. (Öz, 2010: 20) Nazmî-zâde, eserini telif ederken en çok yararlandığı kaynakları dibacede sayarken bu eseri de zikreder. Hazret-i Ali ve Hasanü'l-Askeri bölümlerinde rivayetleri Şevâhidü'n-Nübüvve'den aktardığını belirtir.

1.5.4.Ravzatü'l-Ebrâr

1591 yılında İstanbul'da doğan Kara Çelebi-zâde Abdulaziz tarafından yazılmıştır. Abdulaziz Efendi, IV.Mehmet döneminde şeyhülislam olmuş; 1658 yılında Gelibolu'da hayata veda etmiş; Arapça, Farsça ve Türkçeyi iyi bilen bir tarihçidir. Eser, dört bölümden oluşur. İslam ve Türk tarihinin anlatıldığı üç bölümden sonra dördüncü bölümde de 1646 yılına kadar Osmanlı tarihi anlatılır. (Balcı, 2007: 300)

Asıl adı Ravzatü'l-Ebrâri'l-Mübîn bi-Vekāyii Selefii Mâziyye ve'l-Ahbâr olan eser Hz. Âdem'den başlayarak 1058 (1648) yılına kadar gelen olayları içine alan umumi bir tarih kitabıdır. Abdülaziz Efendi'nin Rumeli kazaskeri iken 1059'da (1649) yılında bitirdiği ve Dördüncü Mehmed'e eseri sunduğu bilinir. Bazıları Avrupa kütüphanelerinde bulunmakta ve otuzun üzerinde yazma nüshası bulunmaktadır. Bu da kitabın o dönemde çok okunduğunun bir göstergesidir. (Özgül, 2010: XXX) Murtazâ Efendi bu eserden çok yararlanmıştır. Eserden, "ʿAzīz Efendīnüñ Ravżatü'l-Ebrār nām tārīḫinde", "ʿAzīz Efendī", "ʿAzīz Efendī tārīḫinde" şeklinde söz etmiştir.

1.5.5.Nefehâtü'l-Üns

Abdurraḥman bin Ahmet el-Camî tarafından yazılan sûfî tabakat kitabıdır. Tasavvuf tarihi bakımından değerli olan Nefehâtü'l-Üns'ü Ali Şîr Nevâî 170 kadar Türk ve Hint kökenli sûfînin biyografisini ekleyerek 901'de (1495) Nesâyimü'l-Mahabbe min Şemâyimi'l-Fütüvve adıyla Çağatay Türkçesi'ne tercüme etmiştir (nşr. Kemal Eraslan, İstanbul 1979). Eser, 927'de (1521) Lâmiî Çelebi tarafından Fütûhu'l-Mücâhidîn li-Tervîhi Kulûbi'l-Müşâhidîn adıyla Anadolu Türkçesi'ne tercüme edilmiştir. Tercüme-i Nefehât olarak şöhret bulan Lâmiî tercümesinin iki sadeleştirilmiş yayını vardır (haz. Kâmil Candoğan - Sefer Malak, İstanbul 1971; haz. Süleyman Uludağ - Mustafa Kara, İstanbul 1995). İlk sadeleştirme eksik ve özensizdir. Câmî gibi Nakşibendî tarikatına mensup olan Lâmiî eserin giriş bölümünü genişletmiş, ayrıca Anadolu'da yetişen sûfîleri esere ilâve etmiştir. (Uludağ, 2012/b: 521) Murtazâ Efendi, Nefehâtü'l-Üns'ten Abdulkadir-i Geylânî, Muhâsibî, Şiblî, Bişr-i Hafî, Abdulkadir Sühreverdî, Muhammed Ruveyim, Şahabeddin Sühreverdî ve Necmeddin Râzî bölümlerinde rivayetler aktarmıştır. Eserin dibacesinde yararlandığı temel kaynaklar arasında bu eseri de zikretmektedir.

1.5.6.Savâʿik

Asıl adı es-Savâik-ul-Muhrika olan eseri Ahmed İbni Hacer-i Mekkî yazmıştır. İki kısımdır. Birincisinde, Ebû Bekir, Ömer, Osmân ve Ali hazretlerinin hak halîfe olduklarını ve sahâbeleri sevmemiz gerektiğini âyet ve hadislerle anlatır.

Kitâbın ikinci kısmı hazret-i Muâviye'nin ve Amr İbni Âs'ın ashâbın büyüklerinden olduklarını, İslamiyete hizmetlerini bildirmekte, ashâb-ı kirâm arasında olan muhârebeler hakkında açıklamalar yapmaktadır. (Aruçi, 2009: 186) Nazmî-zâde Efendi, Savâ^{c}ik'ten dibacede yararlandığı temel eserler içinde söz etmiş, daha sonra da Hazret-i Ali, Câfer-i Sâdık ve Muhammed Cevâd bölümlerinde rivayetleri bu eserden yararlanarak aktarmıştır.

1.5.7.Ravzatü's-Safâ

Asıl adı Muhammed bin Havendşah bin Mahmud olan ve şark tarihçisi olarak bilinen Mirhand tarafından yazılan ve genel tarihi ele alan bir eserdir. Mirhand, Ali Şir Nevaî'nin himayesinde ve yine onun arzusu üzere 1474 yılında asıl adı Ravzatü's-Safâ fi Sireti'l-Enbiya ve'l-Mülûk ve'l-Hulefâ olan ve genel tarih konusunu işleyen Ravzatü's-Safâ kitabını yazmaya başlar. Yedi ciltten ve coğrafya ekinden meydana gelen eser, İslamiyetten önce İranyöneticilerini, 1523'e kadar İran devletinin Müslüman hükümdarlarını anlatır. Kendini himaye eden Ali Şir Nevaî'nin tahsis ettiği evdekitabını yazmak için on beş seneçalışır ve eser bitmeden vefat eder.Kitabın yedinci cildinin Mirhand'ın torunu Handemir (Handmir) Gıyaseddin Muhammed tarafından tamamlandığı tahmin edilmektedir. Eseri, Kanunî Sultan Süleyman zamanında Mustafa Efendi Türkçeye aktarmıştır. 1842'de Mehmed Kemalîyeniden Türkçeye tercüme ederek basmıştır. Süslü ve abartılı anlatımı ve kaynaklarını özensiz kullanmasından dolayı eleştirilere maruz kalan Ravzatü's-Safâ, günümüze kadar ulaşmamış eski kitaplardan bilgiler vermesi bakımından mühimdir. Beşinci ve altıncı ciltleri Moğol ve Timur dönemini belgelerle anlattığından kitap itimat edilir özelliktedir. Bu iki cilt, müellif hayatta iken yahut onun yaşadığı döneme yakın meydana gelen vakaları anlatır. Farsça kaleme alınan eseri Çağatay Türkçesine Munis tercüme etmiştir. (Aka, 2005: 156) Murtazâ Efendi Ravzatü's-Safâ'dan dibacede yararlandığını belirtmektedir ve Muhammed Cevâd bölümünde rivayet aktarmaktadır.

1.5.8.İstiâb

İbni Abdilber en-Nemeri el-Kurtubî tarafından kaleme alınan eserin tam adı El-İstiâb fi Marifeti'l Ashâb'dır. Sahâbelerin hayatını anlatan en eski biyografi kitaplarındandır. Sahâbelerin tamamını anlattığı söylense de eserde bütün sahâbeler anlatılamamıştır. Başta özel bir bölüm olarak Peygamberimizin biyografisi verilmiştir. Bin kadar hanım üç binden fazla da erkek sahâbeyi anlatan eser toplam 4225 sahâbenin biyografisini ele almıştır. Sahâbelerin isimleri harf sırasına göre dizilmiştir. (Uğur, 1996: 232-233) müellifimiz; Habbab bin Eres, Abdullah bin Yezid, Adiy bin Hatem, Sehl bin Hanif, Muhammed bin Hatip, Vehb bin Abdullah, Zeyd bin Erkam, Süheyl bin Ebi Hayseme, Yezid bin Kaysı'n-Nehai ve İmam-ı Ebu Yusuf'tan söz edilen bölümlerde İstîᶜâb'dan yararlanmıştır.

1.5.9.Delâyilü'n-Nübüvve

Peygamberlik kurumunu, hususan Hz. Muhammed'in peygamberliğini ispat etmek için yazılan eserlerin ortak adıdır. Delâyilü'n-Nübüvve, "Bilinmeyen şeyin öğrenilmesini sağlayan bilgi, kılavuz" anlamındaki "delîl" kelimesinin çoğulu delâil ile "peygamberlik" manasındaki nübüvvet kelimesinden meydana gelir. Terim olarak bir peygamberin kendi gösterdiği yahut peygamberliği hakkında işâret olması için meydana gelen olayları ele alan, peygamberin getirdiklerini ilmî incelemeye tâbi tutarak bunların ilâhî kaynaklı olduğunu, dolayısıyla o peygamberin de hak peygamber olduğunu ispatlamayı amaçlayan eserlere denir. Zaman içinde Delâyilü'n-Nübüvve veya A'lâmü'n-Nübüvve olarak adlandırılan tür meydana gelmiştir. Araştırmalara göre mevcut kaynaklardan Delâyilü'n-Nübüvve konusuna ilk defa yer veren İbni İshak olmuştur. İlk müstakil eseri ise İsbâtü'l-ilm ᶜAle'n-Nübüvve ve İsbâtü'r-Rusül adıyla Dırâr b. Amr yazmıştır. Daha sonra el-Hücce ve'r-Rusül isimli eseriyle Ebû Bekir el-Esam onu takip etmiştir. İslam filozoflarından Kindî'nin Risâle fî Tesbîti'r-Rusül, İbni Sînâ'nın Risâle fî İsbâti'n-Nübüvvâtadlarıyla birer risâle yazdıkları da bilinmektedir. Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin ve Ebû Bekir el-Beyhakî'nin Hz. Peygamber'in nübüvvetini mûcizeleriyle ispat etmeyi amaçlayan eserleri bu alanda şöhret bulmuş eserlerdir.

(Yavuz, 1994: 116-118)Nazmî-zâde bu eserden Huzeyfetü'l-Yemani bölümünde yararlandığını belirtmektedir.

1.5.10.Hayâtü'l-Hayavân

Demîrî tarafından yazılan ve hayvanlar hakkında bilgi veren ansiklopedi özelliği taşıyan bir eserdir. Bu kitabın büyük, orta ve küçük üç şekli vardır. Büyük şekli daha çok tarihe ve rüya tabirlerine yer vermiştir. Demîrî, 773 (1372) yılında ve daha otuz bir yaşındayken tamamladığı kitabın mukaddimesinde, kitabı bilgili kişiler arasında rastlanan hayvanlarla ilgili bazı yanlış bilgileri düzeltmek maksadıyla yazdığını ifade eder. Yazar, hayvanlara ait bilgiler verirken edebî bilgilere de yer vermektedir. Kitapta yer alan toplam 1069 madde hayvan isimlerine göre sıralanmış, fakat hayvanlar kralı aslan eserin başına alınmıştır.(İzgi, 1998: 19-20) Murtazâ Efendi Hayâtü'l-Hayavân'dan Hazret-i Ali ve Said bin Cübeyr bölümlerinde rivayet aktarırken yararlandığını belirtmiştir.

1.5.11.Hadîkatü's-Süᶜadâ

Fuzûlî'nin Kerbelâ ve Hazret-i Hüseyin'i anlatan eseridir. Kerbelâyı ele alan eserlere Maktel-i Hüseyin veya Maktel denir. Fuzûlî'nin bu eseri de bu türün önemli eserlerindendir. Eserde Peygamberimizin torunu Hazret-i Hüseyin doğduğu zaman, Cebrail'in iki vazife ile Hazret-i Muhammed'e gönderildiğinden söz edilir. Cebrail'in görevlerinden biri Hazret-i Hüseyin'in doğumu nedeniyle peygamberimizi tebrik ve diğeri de Hazret-i Hüseyin'in şehit edileceği haberini verip taziye sunmasıdır. Hadikatü's-Süᶜadā "Saadete ermişlerin bahçesi" demektir. XVI. yüzyıla ait Türkçe maktellerin önemli kısmı Hüseyin Vâiz-i Kâşifî'nin Ravzatü'ş-Şühedâ adlı eserinin doğrudan veya ilâvelerle tercümesidir. Bu eser Câmî-i Rûmî'nin Saâdetnâme'si ve Âşık b. Ali Nattaî'nin Ravzatü'ş-Şühedâ'sıyla Anadolu Türkçesi'ne; Neşâtî'nin Şühedânâme'siyle Âzerî Türkçesi'ne; Askerî, Hûyî, Saykalî gibi sanatkârlar tarafından Orta Asya Türkçesi'ne çevrilmiştir. Maktel türü içinde Fuzûlî'nin 954 (1547) yılından önce kaleme aldığı Hadîkatü's-Suadâ'nın müstesna bir yeri vardır. (Güngör, 2012: 457) Nazmî-zâde Murtazâ Efendi Hadîkatü's-

Süᶜadâ'dan Hazret-i Ali, Kerbela Şehitleri ve Hür bin Yezid bin Rebiha bölümlerini telif ederken yararlanmıştır.

1.5.12.Ravzatü'ş-Şühedâ

Ravzatü'ş-Şühedâ, şehitler bahçesi veya şehitler cenneti manasına gelir. Eser, ehl-i beyte yapılan zulümleri ve Kerbelâ olayını anlatır. 908'de (1502) Hüseyin Baykara'nın kızı tarafından torunu olan Mirza Mürşidüddin için yazılmıştır. On bölümden meydana gelen Ravzatü'ş-Şühedâ Hüseyin Vâiz-i Kâşifî'nin en tanınmış eseridir. İlk defa Bombay'da basılan eserin ilmî neşri Muhammed Ramazan ve Ebü'I-Hasan Şa'rânî tarafından yapılmıştır. Eseri Âşık Çelebi Tercüme-i Ravzatü'ş-Şühedâ adıyla Türkçeye tercüme etmiştir. Fuzûlî de Hadikatü's-Suᶜadâ'sını yazarken bu eserden geniş ölçüde faydalanmıştır. Daha önce yazılmış Makteller de bulunmaktadır. Leyla ile Mecnun mesnevisi gibi birçok kişi tarafından telif edilmiş bir eserdir. (Karaismailoğlu, 1999: 18)Nazmî-zâde Murtazâ EfendiRavzatü'ş-Şühedâ'dan Kerbela Şehitleri bölümünde yararlandığını belirtmektedir.

1.5.13.Gülşenü'ş-Şühedâ

Hakkında bilgi bulamadığımız bu esere Murtazâ Efendi iki yerde müracaat ediyor. Eserin adını Kerbelâ olayının anlatıldığı yerde anıyor. Eserin İran baskıları bulunmakla beraber Türkçe tercümesine rastlanılmamıştır.

1.5.14.Tabakât-ı Şaᶜrânî

Ebü'l-Mevâhib Abdülvehhâb b. Ahmed b. Alî eş-Şa'rânî el-Mısrî tarafından yazılan eserin asıl adı Levâkıhu'l-Envâri'l-Kudsiyye fî Tabakâti'l-ᶜUlemâᵓ ve's-Sûfiyye'dir. Tabakâtü'l-Kübrâ ismiyle tanınmıştır. Yazar, sahâbeden başlayarak kendi dönemine kadar 420'nin üzerinde âlim ve sûfînin hayatını anlatır. Eserde tasavvuf terimleri de açıklanmıştır. Abdülkadir Akçiçek eseri, Evliyâ Menkıbeleri ismiyle Türkçeye aktarmıştır. Şaᶜrânî'ye, Yavuz Sultan Selim ve Kanûnî Sultan Süleyman'ın, güven ve sevgilerinin işareti olarak bir yün elbise ve seccade hediye ettikleri kaydedilir. 17. yüzyılın sonlarında Muhyiddin Muhammed el-Melîcî, Tezkiretü Üli'l-Elbâb fî Menâkıbi'ş-Şaᶜrânî Seyyidî ᶜAbdilvehhâb adıyla Şa'rânî'yi

anlatan bir menâkıbnâme kaleme almıştır. (Kaplan, 2012: 348)Nazmî-zâde Murtazâ Efendi Tabakât-ı Şaᶜrânî'den dibacede yararlandığı eserleri sayarken söz etmiş ve Muhammed Ruveyim bölümünde eserden yararlandığını söylemiştir. Birçok yerde Tabakât'tan yararlandığını belirtmiş ama hangi Tabakât olduğunu söylemiştir.

1.5.15.Târih-i Hatib

Ebū Bekr-i Bağdâdî tarafından yazılmıştır. Gayet geniş ve mükemmel bir şekilde hazırlanmış en meşhur eseridir. Metin tam olarak 14 cilt hâlinde 1931 yılında Kâhire'de basılmıştır. Eserin muhtelif baskıları yapılmıştır. Eserde, Bağdât'ta yaşamış hadis âlimlerinin hâl tercümelerini anlatmaktadır. Kitabın içinde 7831 âlimin hayatı vardır. Girişte verilen bilgiler, G. Salman tarafından, özetlenerek neşredilmiş ve "Introduction topographique a l'histoire de Bağdâd" adı ile Fransızcaya tercüme edilmiştir. (Karataş, 2001: 14) Nazmî-zâde Murtazâ EfendiTârih-i Hatib'den Cafer-i Sadık'ın hapiste zehirlenerek şehit edildiğini; İmam-ı Ebu Yusuf'un az yediğini ve fıkha çok çalıştığını; Hatib'in böyle bir eserin sahibi olduğunu aktardığı bölümlerde yararlanmıştır.

1.5.16.Târih-i Yâfiᶜî

Hz. Peygamber'in siyerinden başlayarak ashap, tâbiîn ve ümmetin ileri gelenlerinin biyografileriyle Yemen'e dair bilgiler verilir. Müellif, anlatımda eleştirici bir yöntem kullanmış, haberlerle ilgili şüpheleri ortaya koyduktan sonra kendi kanaatini açıklamış ve İbnü'l-Esîr, Zehebî, İbni Hallikân'ın eserlerinden faydalandığını belirtmiştir. (Baş, 2013: 177**)** Nazmî-zâde Murtazâ EfendiTârih-iYâfiᶜî'den Abdulkadir Geylânî ve Abdulkahir Sühreverdî bölümlerinde şeyh efendilerin kerametlerinden rivayet aktarırken yararlanmıştır.

1.5.17.Târih-i Taberî

Asıl adı Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk olan eser müellifin günümüze tam olarak ulaşan ikinci eseridir. Daha önce yazılmış ve zamanımıza intikal etmemiş birçok kitaptan yaptığı nakiller dolayısıyla büyük değeri bulunan eseri ilk defa M. Jean de Goeje ile birlikte bir grup şarkiyatçı yayımlamış, daha sonra çeşitli baskıları, zeyilleri

ve özetleri yapılmış, farklı dillere tercüme edilmiştir. Geniş ve zengin bir tarih malzemesini ihtiva eden Târîhu'l-Ümem, gerek hicretin ilk üç asrındaki tarih ve siyer âlimlerinin zamanımıza ulaşmayan kitapları gerekse daha sonraki tarih çalışmaları için çok değerli bir kaynak niteliğindedir. Eseri Sâmânî Emîri I. Mansûr b. Nûh adına veziri Ebû Ali Bel'amî Farsça'ya çevirmiştir. Bel'amî, eseri hem kısaltmış hem de İran tarihiyle ilgili bilgileri eklemiştir. Hızır b. Hızır el-Âmidî bu Farsça metni Arapçaya çevirmiştir. M. H. Zotenberg kitabı Fransızcaya çevirmiştir. İstanbul'da Taberî tarihinin Türkçe bir çevirisi Târîh-i Taberî-i Kebîr Tercümesi adıyla üç ve beş cilt hâlinde yayınlanmıştır. Birbirinin aynısı olan bu tercümelerin kimin tarafından gerçekleştirildiği belirtilmemiştir. Taberî tarihinin asıl metninin Zakir Kadiri Uganve Ahmet Temir tarafından yapılan Türkçe tercümesi Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde bulunmaktadır. (Fayda, 2010: 317)Nazmî-zâde Murtazâ EfendiTârih-i Taberî'den Hazret-i Yuşâ'yı anlatırken rivayet aktarmış, Hz. Yuşâ'nın mezarının yerini Taberi'nin Şamda dediğini ama muteber ehl-i kitabın ise Bağdat mezarlığının yakınındaki kubbede olduğunu söylediklerini belirtmiştir. Taberî'yi anlattığı yerde de meşhur bir tarih kitabı yazdığından söz ederek eserin adını zikretmiştir.

1.5.18.el-Lümᶜa

Ebu Nasr Serrac Tusî tarafındankaleme alınan el-Lumᶜa, Kamil Yılmaz tarafından 1996'da İslam Tasavvufu adıyla tercüme edilen eserde tasavvufun temel konuları işlenmiştir. Tasavvufun belli başlı konularını düzenli biçimde bir araya getiren, inceleyip yorumlayan ve eleştiren önemli bir kaynak olan el-Lümᶜa, aynı dönemde yazılan benzer eserlerden daha geniş ve daha sistemlidir. İran, Irak, Suriye ve Mısır'ı gezen ve oralarda pek çok mutasavvıfla görüşen, tasavvufla ilgili eserleri okuyan Serrâc, eserini bir dostunun isteği üzerine kaleme almıştır. Amacı Kur'an ve sünnete uygun bir tasavvuf anlayışı ortaya koymak, tasavvufa yöneltilen tenkitleri cevaplamak, tasavvuf anlayışına uymayanları reddetmektir. Eserin baş tarafında sûfîlere ait menkıbeleri aktarırken güvenilir olmasına ihtimam gösterdiğini söyler. Tasavvufa bakışını, Cüneyd-i Bağdâdî ve Sehl b. Abdullah et-Tüsterî gibi mutasavvıflara dayandırır. El-Lümᶜa, giriş ve on üç bölümden oluşur. Girişte

sûfîlerin Kur'an ve sünnetten hareketle çıkardıkları hükümler ve buna benzer konular işlenmiştir. Sûfî olmayan ama sûfî geçinen kimselerin olduğunu, hakiki sûfîleri ayırmak için bu kitabı kaleme aldığını dile getirir. Şekilci ve taklitçileriyle sapkınları hakkında bilgi verir ve eserin sonunda yoldan sapan mutasavvıfların hatalarını anlatır. Bilgilerin bir miktarını İran, Irak ve Suriye'de dolaştığı sırada ziyaret ettiği sûfîlerden aktaran müellif, bir miktarını da Cüneyd-i Bağdâdî ve Ebû Saîd el-Harrâz gibi mutasavvıfların kitaplarından aktarmıştır. Serrâc ve eserini ilim dünyasına tanıtan İngiliz müsteşrik Nicholson'dır. Onun ardından Serrâc ve eseri hakkında bazı çalışmalar yayınlanmıştır. (Uludağ, 2012: 259) Nazmî-zâde Lümᶜa'dan Abdullah İkbirî'yi anlattığı bölümde rivayet aktarmış ve bu zatın Lümᶜa'yı tasnif ettiğini belirtmiştir.

1.5.19.Şerh-i Hemziyye-i İbni Hacer

Bu esere Murtazâ Efendi dört yerde müracaat etmiştir. Eserin mukaddimesinde yararlandığı temel kaynaklar arasında bu eserin adını zikretmiştir. Hazret-i Hüseyin ve Selman-ı Fârisî'nin anlatıldığı bölümlerde rivayet aktarılmıştır. İmam Busîrî'nin Hz Peygamber hakkında yazdığı manzum bir siyerdir denilebilir. Üzerine onlarca şerh yazılmış bir eserdir ancak bizde pek tanıyan yoktur. Kitap, İmam Busîrî'nin meşhur el-Kasidetul Hemziyye'sidir. Allame İbni Hacer bu esere el-Minehul Mekkiyye isimli bir şerh yazmıştır. İbni Hacer'in eseri kendi ismiyle değil de İmam Busîrî'nin eserinin ismiyle ön plana çıkmıştır. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi eser manzum olarak kaleme alınmış bir siyer sayılabilir. Bu kasideye Ümmü'l-Kurrâ adı da verilmektedir. (Kandemir, 1999: 530)

1.5.20.Târih-i İbni Hallikân

Ebü'l-Abbâs Şemsüddîn Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm b. Ebî Bekr b. Hallikân el-Bermekî el-Erbilî (ö.H.681/M.1282) tarafından yazılmıştır. Vefeyâtü'l-Aᶜyân isimli eseriyle tanınır ve hem fıkıhta hem edebiyatta hem de şiirde şöhret sahibidir. Erbil doğumlu olan müellif dedelerinden Hallikân'a nisbetle İbni Hallikân adıyla tanınmıştır.

İbni Hallikân'ın günümüze ulaşan tek eseri Vefeyâtü'l-Aᶜyân ve en-bâᶜü ebnâᶜi'z-zamân mimmâ sebete bi'n-naḳl evi's-semâᶜ ev esbetehü'l-ᶜayân'dır. Mısır'ın başkenti Kahire'de 1256-1273 yıllarında yazdığı esere İbni Hallikân, 1281 yılına kadar ihtiyaç duydukça ilâveler yapmıştır. Kitap, İslam'ın başladığı günlerden başlayarak müellifin zamanına kadar yaşayan ve meşhur olan kadın, erkek sekiz yüzden fazla şahsiyetin hayatını anlatır. Padişahlar, emîrler, vezirler, eşraf, nahiv, lugat ve kıraat âlimleri, müfessirler, muhaddisler, kelâmcılar, müctehidler, fakihler, kadılar, zâhidler, mutasavvıflar, mühendisler, filozoflar, astronomlar, astrologlar, tabipler, edip ve şâirler, tarihçiler, coğrafyacılar, nesep âlimleri ve mûsikişinaslardan oluşur. Bu şahsiyetlerin hayatlarını, eserlerini, yaptıklarını ve ölüm tarihlerini anlatır. Kişiler alfabetik sıraya göre işlenir. Eser, İslam tarihinde bu alanda en eski kitap kabul edilmektedir. Bundan önce yazılan biyografiler sadece sahâbe, tâbiîn, müfessir, fakih, şâir, nahivci, yahut bir bölge veya şehirde yaşayan kişileri anlatıyor ve yüzyıl esas alınarak yazılıyordu. İbni Hallikân, daha önce yazılmış eserlerden, hocalarından ve gözlemlerinden yararlanarak eserini yazmıştır. Hayatları anlatılan şahsiyetlerin yaşadıkları bölge ve zamanlarının geleneklerinden, sosyal yaşamlarından da söz ettiği için yazıldığı zamandan itibaren ilgiyle karşılanmıştır. (Özaydın, 1999: 18-19)Müellifimiz Nazmî-zâdeTârih-i İbni Hallikân'dan kırk iki yerde söz etmiştir. Rivayetler aktarmış, evliyâların mezarlarının yerini ve vefat tarihlerini aktarmıştır. Müellifimizin en fazla yararlandığı eser Târih-i İbni Hallikân olmuştur.

1.5.21.Târih-i Nişâbur

Çalıştığımız eserde, İmadiddin Hirâsî'nin anlatıldığı bölümde adı Hāfız ᶜAbdulgâfir olarak geçen yazarın asıl adı Ebü'l-Hasen Abdülgâfir b. İsmâil b. Abdilgafir el-Fârisî'dir. 1134 tarihinde vefat ettiği düşünülen ᶜAbdulġāfir muhaddis, fakih ve tarihçi olarak bilinir. İlmini ve hadis kültürünü geliştirmek maksadıyla Gazne, Hindistan ve Hârizm'e seyahatler yapmıştır. Cüveynî'den dört yıl fıkıh ilmi okumuş, nihayet Şâfiî fıkhında meşhur bir âlim olmuştur. Daha sonra kendisine Nîşâbur hatipliği verilmiştir. Tarih-i Nişaburadıyla bilinen eserinin asıl adı Kitâbü's-Siyâk li-Târîhi Nîşâbûr'dur. Hâkim en-Nîşâbûrî'nin Târîhu Nîşâbûr isimli telifinin 1116 tarihine kadar uzanan zeylidir. Hâl tercümelerini alfabetik sıraya göre anlatan

bu eserin bir nüshası Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde 1544 numara ve Zeylü Târîhi Nîşâbûr ismiyle kayıtlıdır. İbrâhim b. Muhammed es-Sarîfînî tarafından el-Müntehab min Kitâbi's-Siyâk li-Târîhi Nîşâbûr ismiyle özetlenen nüshası Köprülü Kütüphanesinde 1152 numarada kayıtlıdır. (Kandemir, 1988: 203-204)

1.5.22.Şerh-i Mesnevî-i Kâşifî

Hüseyin Vâiz-i Kaşifî'nin Şerh-i Mesnevi-i Kâşifî olarak bilinen eserinin asıl adı Lübb-i-Lübâb-ı Mesnevî'dir. En orijinal Mesnevi şerhi Kâşifî'nin yazdığı şerhtir. Kâşifî, Mesnevî'ye son derece hâkimdir. Bunun yanında Mevlânâ'nın yaşadığı atmosfere benzer ortamda yaşamıştır. Mesnevî'nin dili Farsçanın, ana dili olması onun eserini diğerlerinden daha değerli kılmıştır. Müellif bu eserinde iyi bir tasnif gerçekleştirmiştir. Lübâb-ı Ma'nevî fî İntihâb-ı Mesnevî, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden intihap ettiği şiir mecmuasıdır. Lübb-i Lübâb-ı Ma'nevî isimli ikinci derleme ise Mesnevî'nin farklı bir düzenlemesidir. (Karaismailoğlu, 1999: 17).Nazmî-zâde, Şerh-i Mesnevî-i Kâşifî'den Abdulkahir Sühreverdî'yi anlattığı bölümde yararlanmış ve rivayetler aktarmıştır.

1.5.23.Tabakât

Tanınmış kişilerin hayatlarını anlatan eserlere verilen genel isimdir. İbni Sellâm el-Cumahî Tabakâtü Fuhûli'ş-Şuᶜarâ isimli eserinde Arap şâirlerini ustalıkları bakımından iyiden kötüye doğru sıralamış ve yaşadıkları döneme göre de gruplara ayırmıştır.Arap şâirlerini yaşadıkları bölgelere göre sınıflara ayıran tabakâtlar da vardır. Hicaz, Mekke, Medine, Suriye, Irak, Mısır, Azerbaycan, Cezîre, Endülüs, Mağrib, Rey, Cibâl, İsfahan, Fars, Kirman, Cürcân, Esterâbâd, Hârizm, Horasan ve Sicistan gibi yerlere göre sınıflandırmışlardır. Bu eserler birbirlerinin tamamlayıcısıdırlar. Hârûn b. Ali İbnü'l-Müneccim, Ali b. Zeyd el-Beyhakī, İmâdüddin el-İsfahânî, İbnü'ş-Şa'âr, Şehâbeddin el-Hafâ bu tür eser yazanlardandır. (Durmuş,2010: 289-290) Bu konuyu girişte işlediğimizden bu kadarla iktifa ediyoruz.Nazmî-zâde'nin adını sıkça andığı bir eserdir. Çalıştığımız eserde adı en çok zikredilen eserdir diyebiliriz.

1.5.24.Esmâ'ü'r-Ricâl

Ricâl kelimesi adamlar manasına gelir. Kelimenin tekili recül ise 'erkeklik özelliklerine sahip olan kişi' manasında kullanılmakla beraber 'sahip olduğu vasfı eksiği olmadan temsil eden olgun insan' anlamında hadisle uğraşan kimseleri kapsar. Esmâü'r-Ricâl tabiri sadece ricâl şeklinde de kullanılır ama daha çok da Ricâlü'l-Hadîs olarak kullanımı yaygındır. Hadis rivâyet edenlerin şahsî bilgileri ve özelliklerinden söz eden ricâl ilmi aynı zamanda tarihle doğrudan ilgilidir; bundan ötürü bu eserlere Târîhu'r-Ricâl de denir. Peygamberimizin hayatını işleyen ilme "siyer" denir. Diğer Müslüman kimselerin biyografilerini ele alan eserlere "Terceme-i Hâl, Tabakāt, Esmâü'r-Ricâl" gibi isimler verilir. Ricâl ile ilgili ilk bilgi Kur'an-ı Kerim'de yer almıştır; ondan sonra da Peygamberimiz ve sahâbeler bazı açıklamalar yapmışlardır. Kur'an'da sahâbelerin tezkiyesine dair çok âyet vardır. Ayrıca Kur'an'da ricâl ilminin en önemli kuralı olan haberin kaynağının iyi araştırılması emri yer almaktadır. Hadis bilgisi kadar mühim sayılan ricâl bilgisi hakkında tam bilgiye sahip olmayan râviler çok hadis bilse bile muhaddis sayılmamış, râvi kabul edilmişlerdir. Hadis ricâline ait kaynaklar başka biyografilerin şekillenmesinde, meselâ şâirlerin, edebiyatçıların, Evliyânın, hattatların vb. biyografilerinin oluşmasında etkili olmuştur. Bu alanın ilk eseri Vâkıdî'nin Tabakât'ı kabul edilir. (Hatiboğlu, 2012: 84-85] Müellifimiz Nazmî-zâde hadis rivayetlerinden söz ettiği yerlerin hemen hepsinde özellikle sahâbeleri anlattığı bölümlerde bu eserden yararlandığını belirtmiştir.

1.6.ÇALIŞTIĞIMIZ METNİN ATTAR VE SİNAN PAŞA'NIN TEZKİRETÜ'L-EVLİYÂ'SI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Evliyâ tezkirelerinin Türkiye kütüphanelerinde iki yüzden fazla yazması bulunmaktadır. Bu yazmaların hemen çoğu Feridüddin Attar'ın eserinin tercümeleridir. Bazısının müellifi belli değildir. Sinan Paşa'nın eseri Attar'dan tercüme olsa da telif niteliği taşımaktadır. Nazmî-zâde Murtazâ Efendi'nin eseri Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd bunlar arasında önemli bir yere sahiptir. Bu eser diğerlerinin taklidinden doğmamış, kendine münhasır yöntemlerle yazılmıştır. Kütüphanelerde Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd veya Câmiu'l-Envâr fî Menâkıbi'l-

Ahyâradıyla kayıtlı eserin otuz yedi nüshası bulunmaktadır. Bunlardan 27'si Türkiye kütüphanelerinde iken diğer 10 nüshası Almanya, İngiltere, Fransa, Mısır, Irak kütüphanelerinde bulunmaktadır.

Attar'ın eserinde ilavelerle 97 evliyâdan söz edilirken Sinan Paşa Attar'ın fihristindeki ilk 28 velîyi sırasıyla çevirmiştir. Murtazâ Efendi'nin eserinde 182 evliyâ yer alır. Sinan Paşa'dan Murtazâ Efendi'ye kadar yazılan bütün evliyâ tezkirelerinde Attar'ın tezkiresi kalıp görevi üstlenmiştir. (Naskali, 1987: 9)

Edebiyat türlerinin tamamında bir kalıp vardır. Evliyâ tezkirelerinde de belli kalıplar oluşmuştur. Üç tezkirede de evliyânın adı zikredildikten sonra peş peşe sıfatlarla o kişiyi öven vasıflandıran giriş bölümü bulunmaktadır. Burada secîli söyleyişin dikkat çekici olduğunu belirtmek isteriz.

Girişten sonra velinin doğumu, çocukluğu, gençliği, hangi tarikata ve mürşide bağlı olduğu, diğer velîlerle münasebeti, kerametleri, ibretlik davranışları, önemli sözleri, vecizeleri yer alır. Bu bölüme rivayetler bölümü adı verilir. Rivayetler bölümünün son rivâyeti genellikle evliyânın vefatı ile ilgilidir. Bazen evliyâ öleceği zamanı önceden söyler, bazen o zatın vefatı başkasına bildirilir, bazen de ahiretteki hâli rüyada bir başka kimse tarafından görülür.

Kapanış bölümü denen son bölümde Sinan Paşa, tezkiresine dua ekler, Attar ise anlatımını burada bitirir, yani Attar, tezkiresinde kapanış bölümünü yazmamıştır. Murtazâ Efendi ise bu bölümde evliyânın vefat tarihini, mezarının nerede ve ne hâlde bulunduğunu anlatır. Murtazâ Efendi bu bölümde dua eder. Dua yazmadığı evliyâ olsa da çoğu evliyânın anlatımında dua yazmıştır.

"…Bāb-ı Ḥarb mekābirinde ki ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile Baġdāduñ cānīb-i ġarbīsinde bir fersaḫdan ziyādece bir mekāndur. Naḳdīne-i vücūd-ı pākları maḫzūn-ı ḫazīne-i ḫāk-i şeref-nāk oldı. Lākin eyyām-ı feterātda bi-emrillāh-i teᶜālā [35b] merḳad-i münevvereleri üzerine şaṭṭ-ı Dicle vāḳiᶜ olmaġıla aṣār-ı merḳad-i müsteṭābları iksīr-i aᶜẓam gibi nā-yāb olmışdur. Raḍiya'l-lāhu teᶜālā ᶜanh." (Murtazâ Efendi, metin: 35a-35b)

Murtazâ Efendi eserini oluştururken Attar'dan, Molla Cāmî'den bahseder ama Sinan Paşa'dan söz etmez. Söz etmese de eserini oluştururken tuttuğu yoldan hereketle Murtazâ Efendi'nin Sinan Paşa'dan yararlandığı yahut onu örnek aldığı düşüncesindeyiz.

Murtazâ Efendi eserini oluştururken birçok kaynaktan yararlanmıştır. Yararlandığı kaynakları ayrı bir başlık altında inceledik. Şunu ifade edelim ki Murtazâ Efendi yararlandığı eserleri söylemekten çekinmemiş aksine eserin adını özellikle vurgulamıştır. Kaynak bulamadığı velîlerin bilgilerini de halk içinde anlatılanlardan derlemiştir. Murtazâ Efendi, Sinan Paşa ve Attar'a göre ele aldığı kişileri daha kısa daha öz anlatmıştır.

Üç metni şu şekilde karşılaştırmak mümkündür:

1. Üç metinde de evliyânın adı belirtilir ve ona dua ile başlar ve takdim bölümü secîlidir. Tamlamalar peş peşe sıralanır, iç kafiyeler bulunur. Attar tercümesinde beş, Sinan Paşa'da on bir, Nazmî-zâde'de ise beş tamlama bulunmaktadır.

2. Evliyânın hangi lakapla anıldığı Sinan Paşa'da veriliyor ama diğer ikisinde verilmiyor.

3. Her üç metinde de evliyânın mürşidinin kim olduğu belirtiliyor.

4. Üç metinde de evliyânın dünyadan el çektiği anlatılmıştır. Rivayetler birbiriyle örtüşmekle beraber Sinan Paşa rivayetleri azaltmıştır. Murtazâ Efendi ise Attar'da olanların üstüne ekleme yapmıştır.

5. Murtazâ Efendi anlatımına beyit eklemiştir, diğer ikisinde beyit yoktur.

6. Üç metinde konu aynı ama üslup Attar tercümesinde sade diğer ikisinde daha süslüdür.

7. Üç metnin sonunda dua bulunmaktadır.

8. Murtazâ Efendi sonuç bölümünde evliyânın kabrinin yerini bildirirken diğer ikisi mezarının yerini belirtmemiştir.

Karşılaştırmadan çıkan sonuçlar:

a. Attar'ın tezkiresi Sinan Paşa ve Murtazâ Efendi'ye ana kaynak olmuştur.

b. Sinan Paşa ve Murtazâ Efendi Attar'ın anlattığı bazı rivayetleri almamıştır. Sinan Paşa, Attar'ın rivayetlerini kısaltmış, Murtazâ Efendi ise bazı rivayetleri değiştirmiştir.

c. Attar tezkiresinin tercümesinde yorum yapmadan rivayetleri aktarılmıştır. Sinan Paşave Murtazâ Efendi ise tezkiresinde rivayetler üstüne yorum ve açıklama yapmıştır.

d. Attar tezkiresinin tercümesinde kısa, tasvirsiz, akıcı, düz cümleler kullanılmıştır. Sinan Paşa ve Murtazâ Efendi tasvir, yorum ve süslü cümleler ile nazmı andıran şiirsel anlatımı tercih etmişlerdir.

Karşılaştırdığımız Metinler

1.6.1.Birinci Metin (Feridüddin Attar):

Ān vilāyet-i ḳubbe-i ġayret, ān ṣıfat-ı perde-i vaḥdet, ān ṣaḥib-i yakīn-i bī-gümān, ān halvet-nişīn bī-nişān, ān faḳīr-i ᶜademī, ān Ḥabīb-i ᶜAcemī -razıyallahu ᶜanhu.-

Ṣıdḳ ehli ve himmet issi-y-idi. Tamām kerāmatları ve riyāżatları var-ıdı. Ol hâletde igen bay-ıdı. Mālını dāyim ribāya virürdi. Baṣra'da olurdı. Her gün muᶜāmele eylerdi, borclularına taḳāżā iderdi. Eger borcluları nesne virseler alurdı. Eger virmeseler anlardan derin alurdı. Her gün anı nafaḳa idinürdi.

Bir gün durdı, bir borclusın isdeyü-vardı, ol kişiyi evinde bulamadı. ᶜAvratından ayaḳ derin diledi. Avrat eyitdi: "Erüm ḥāżır degül, benüm ḫōẕ nesnem yoḳdur ki saña virem. Ammā bir koyun boġazladuġ-ıdı, yindi hemān. Boynı

ḳalmışdur, eger dilerseñ kim anı saña vireyim. Ḥabīb eyitdi: “Alurvan.” Ol boynı aldı, evine gitdi; vardı avratına virdi, eyitdi: “Bu aṣṣsıdur, çömlege ur.” ᶜAvrat eyitdi: “Etmek ve odun ve havuc yoḳdur.” Ḥabīb eyitdi: “Uş varayın, ayaḳ deri vechimden anları daḫı getüreyin.”

Pes vardı, getürdi. ᶜAvrat ol çömleġi urdı, eti bişürdi; çanaḳ getürdi kim aşı ḳutara. Ḳapuya bir dervīş geldi nesne diledi. Habīb aña ḳarşu çaġırdı kim: “Eger bizüm varı ni saña virevüz; sen bay olmayasın, illā biz yoḫsul olavuz.” Derviş çün anı işitdi, maḥrūm gine gitdi. ᶜAvrat ilerü geldi kim ol aşı ḳutara, aġzını açdı gördi kim ḳıpḳızıl ḳan olmış. ᶜAvratuñ beñzi ṣararup yine döndi, Habīb’üñ elin aldı, çömlek üstine iletdi eyitdi: “Baḳ gör ol ribā şumlıġından ve daḫı dervīşe ḳarşu söyledügüñ şumlıġından görgil kim bize n’yledi bu cihānda; ol cihānda göresin kim neler olısardur.” Ḥabīb anı gördi, içine od düşdi kim hergiz ol od ötürmedi.

Ḥabīb eyitti: ī ᶜavrat tövbe eyledüm.” Yarındası vardı kim, aḳcaların ala, ribāsın almaya.

Āẕīne günidi. Oġlancuḳlar oynardı. Çün Ḥabīb’i gördiler, biribirine çaġırdılar kim: “Ribā-ḫor Ḥabīb geldi, savuluñ kim ayaġı tozı bize ḳonmasun; anuñ gibi beẕbaḫt olmayalum.”

Bu söz Ḥabīb’e ḳatı geldi, Ḥasan-ı Basrī meclisine uġradı. Ḥasan-ı Baṣrī sözleri Ḥabīb’üñ göñlin yaġma ḳıldı, aḳlı zāyil oldı, tevbe eyledi ve Ḥaṣan eteġin duttı.

Çün ol meclisden döndi, yolda bir borclusı Ḥabīb’i gördi. Dilerdi kim kaça-y-ıdı, Ḥabīb eyitti: “Ḳaçmagil. Şimdiye deġin sen binden ḳaçarduñ, imden girü ben sinden kaçsam gerek.” Yolda oġlancuḳlar oynarlar-ıdı. Çün Habīb’i gördiler “Girü duruñ, Ḥabīb-i Tāyib geçsün, tā bizüm ṭozumuz degmeye kim Tañrı’ya ᶜāṣī olavuz.” Ḥabīb eyitti: “İlāhī, bu bir gün kim saña döndüm, benüm adumı Ḥabīb-i Tāyib ḳılduñ.

Pes Ḥabīb ḳıġırttı: “Her kimüñ kim Ḥabīb ḳıyında alımı vardur, gelsün alsun.” Ḫalāyıḳ geldiler, cümle mālın virdi müflis ḳaldı. Bir kişi geldi, daᶜvı ḳıldı. cAvratı çārın virdi. Bir kişi daḳı geldi, daᶜvı ḳıldı, gönlegin virdi, yalıncaḳ ḳaldı.

Furat ḳıyında ṣavmaᶜa var-ıdı, anda ᶜibadete meşġul oldı. Dün ü gün Ḥasan-ı Baṣrī'den ᶜilm ögrenürdi, Ḳur'ān ögrenimez-idi, ᶜAcemī bu sebebden dirler-idi. Çün bir zamān geşdi, bī-nevā oldı. ᶜAvratı Ḥabīb'den nafaḳa ister-idi. Ḥabīb ṣavmaᶜaya vardı ve tāᶜata meşġūl oldı. Gice olıcaḳ ᶜavratı ḳatına geldi. ᶜAvratı sordı: "Ḳanda işlerdüñ kim nesne getürmedüñ?" Ḥabīb eyitti: "Ol kişi kim anuñ-çun iş işledüm, ol kerīm kişidür. Anuñ kereminden utandum kim andan nesne dileyem. On günde bir kez virürmiş işcilere müzdin."

Ḥabīb her gün ol ṣavmacaya varurdı ve cibādet ḳılurdı. On gün tamām oldı, onıncı gün öyle vaḳtın Ḥabīb endīşe ḳıldı kim: "Eve ne iledem ve cavrata ne cevāb virem" didi. Ve göñli ḳayġulu olurdı. Derḥāl Ḥaḳ Taᶜālā bir ḥammāl biribidi Ḥabīb ḳapusına. Bir yük un bilesine ve bir ḥammāl daḳı et götürmiş ve bir ḥammāl bal ve yaġ götürmiş ḥavāyıc birle. Ve bir ay yüzlü yigit bile gelmiş, üç yüz dirhem bile getürmiş. Ḥabīb ᶜavratına virdi cümlesin ve eyitti: "Ol kişi kim Ḥabīb işin işler, anuñ ol eydür Ḥabībe: "Eyidüñ işin artursın, biz daḳı ḥaḳın daḳı arturavuz." Bu sözi didi ve gitti. Çün gice oldı, Ḥabīb utanu utanu ve ḳayġulu evine geldi. Etmek ve et yiyisi ḳarşu geldi. ᶜAvratı karşu geldi, göñli hoş ve eydür: "Yā Ḥabīb ol kişi kim işin işlersin, kerīm kişi va şafaḳatlu kişimiş. Bunca nesne bize biribidi."

Bir görklü yüzlü yigit bile geldi ve eyitti: "Ḥabīb işin artursın biz daḳı müzdin arturavuz." Ḥabīb ḥayrān oldı ve eyitti: "On gün tāᶜat ḳıldum, bu eylügi Ḥaḳ Taᶜālā baña eyledi. Eger artuḳ ḳılam ne luṭflar baña eyleye" didi. Daḳı yüz dünyadan döndürdi ve ᶜibādete meşġūl oldı. Ol kişilerden oldı kim duᶜāsı Tañrı ḳatında müstacābdur ve dükelinüñ içinde duᶜāsı sınanmış oldı.

Bir gün bir ᶜavrat Ḥabīb ḳatına geldi ve eline ayaġına düşdi ve aġladı ve eyitti kim: "Bir oġlum vardur ġāyıb oldı ve benüm tāḳatum ḳalmadı. Billahiduᶜā ḳılġıl tā duᶜāñ bereketi birle Ḥaḳ Taᶜālā oġlumı baña vire." Ḥabīb eyitti: "Hīc aḳcañ var mıdur?" ᶜAvrat eyitti: "İki aḳcam vardur." Ḥabīb ol aḳcayı aldı ve ṣadaḳa virdi ve duᶜa ḳıldı ve eyitti: "Vargil oġlunı Tañrı saña vire." ᶜAvrat evine gel-medin oġlı eve Ageldi. ᶜAvrat feryāz̲ kaldı, oġlanı Ḥabīb ḳatına getürdi ve eyitti: "Uş budur oġlum." Ḥabīb sordı: "Aḥvāl nicedür?" Oġlan eyitti: "Kirman'da-y-ıdum. Ustam beni et almaġa biribidi. Et aldum eve giderdüm. İşittüm kim eyittiler: Ī yil

Ḥabīb duᶜāsı bereketi ve ol iki aḳca ṣadaḳa bereketinden ol oġlanı evlerine iletgil. Yil bini evümüze getürdi. “Eger kimse eydürse”yil nice getürür?” Cevab eydevüz: “Süleymān ḫalısın ve Belḳīs taḫtın nite getürdi?”

Ḫabardur kim Ḥabīb’i terviye güni Baṣra’da görürler-idi ve ᶜarafa güni ᶜArafat’da görürler-idi. Bir kez Baṣra’da ḳaḥṭlıḳ oldı. Ḥabīb çoḳ ṭaᶜām aldı ve dervīşlere virdi ve bir boş kise dikdi ve başı altına kodı. Her kim gelürdi, ṭaᶜām aḳcasın dilerdi, ol kiseden çıḳarurdı virürdi. Ve dört yol üstinde ev eylenmiş-idi ve bir kürki var-ıdı, yaz ve kış anı giyürdi. Bir kez ṭahāret almaġa vardı ve kürkin yolda bıraḳdı. Ḥasan-ı Baṣrī geçerdi, anı gördi Ḥabīb’e eyitti: “Ī ᶜAcemī, bu ḳadar bilmez misin kim kürki bu aracuḳda bıraḳmaḳ gerekmez kim żayıᶜ ola?” Ḥabīb eyitti: “Ī müsülmānlar imāmı, n’eylersin?” Eyitti: “Kürki beklerven.” Ḥasan eyitti: “Bu kürki bunda kime inanup ḳoduñ?” Ḥabīb eyitti: “Ol kişiye inanup ḳodum kim sini bunda beklemege biribidi.”

Bir gün Ḥaṣan Ḥabīb ḳatına geldi, Ḥabīb’üñ iki arpa ḳurṣası var-ıdı. Ḥabīb ileyine ḳodı, birez ṭuz-ıla. Ḥasan anı yimege başladı. Bir dervīş geldi, Ḥabīb ol iki ḳurṣı ṭuz-ıla ol dervīşe virdi. Ḥasan şöyle ḳaldı ve eyitti: “Ī Ḥabīb, sen eyü kişisin. Eger birez ᶜilmüñ olsa-y-ıdı, key-idi. Etmegi dükelin, ḳonuḳ ileyinden alduñ dervīşe virdüñ. Birezin dervīşe, birezin ḳonuḳ ileyinde ḳomaḳ gerek idi. Ḥabīb nesne dimedi. Bir demden soñra bir kişi geldi; bir ḫvōn başında ḳomış, içinde biryān ve ḥalvā ve laṭīf etmek ve biş yüz aḳca, Ḥabīb ileyine ḳodı. Ḥabīb aḳcayı dervīşlere virdi ve sofrayı Ḥasan ileyine ḳodı. Çün Ḥasan birez ṭaᶜām yidi, Ḥabīb’e eyitti: “Ī üstāẕ, sen eyü kişisin. Eger birez yaḳīnüñ olsa-y-ıdı, eyü idi. ᶜİlm birle yaḳīn bile olsa eyüdür.”

Bir kez Ḥasan aḫşam namāzı vaḳtın Ḥabīb ṣavmaᶜasından geçerdi. Ḥabīb namāza durmış-ıdı ve elḥamdi Ḥabīb, “elḥamdü” dir-idi. Ḥasan Ḥabīb’e uymadı, eyitti: “Namāz Ḥabīb ardında dürüst degüldür. Çün gice oldı, Ḥasan Tañrı’yı düşinde gördi, eyitti: “İlāhī, senüñ ḫoşnuẕlıġuñ nenüñ içindedür?” Ḥaḳ’dan ḫiṭāb geldi, eyitti: “Yā Ḥasan, benüm ḫoşnūẕlıġum bulduñ, illā ḳadrin bilmedüñ.” Ḥasan eyitti: “İlāhī ne-y-idi ol?” Eyitti: “Eger sen Ḥabīb ardında namāz ḳılsa-y-ıduñ, benüm rıżām bulurduñ ve ol namāzı cümle ᶜömrüñ senüñ namāzı mühri olısar-ıdı. Ammā sini,

ᶜibādet ṣayrulıġı, niyyet saġlıġından girü ḳodı. Bunca tefāvüt vardur; dil ṭoġru ḳılmaḳdan, göñül ṭoġru ḳılmaġa."

Bir gün Ḥaccāc kişileri Ḥasan'ı istediler. Ḥasan Ḥabīb ṣavmaᶜasında gizlendi. Ḥabīb'e sordılar: "Bugün Ḥasan'ı gördüñ mi?" Ḥahīb eyitti: "Gördüm." Eyittiler: "Ḳanca vardı?" Ḥabīb eyitti: "Uşbu ṣavmaᶜaya girdi. Ṣavmaᶜaya girdiler, niçe kim istediler bulmadılar. Yidi kez ellerin Ḥasan üstine ḳodılar görmediler. Ol kişiler ṭaşra çıḳdılar, Ḥabīb'e eyittiler: "Ne kim Ḥaccạc size işler, erzānidür, neçün yalan söylersin?" Ḥabīb eyitti: "Benüm ileyümde bunda girdi. Eger siz, anı göremesenüz, benüm ne suçum vardur?" ᶜAvānlar savmaᶜaya girü girdiler, niçe kim istediler, göremediler ve gittiler. Ḥasan ṣavmaᶜadan ṭaşra çıḳdı ve Ḥabīb'e eyitti: Üstāẕlıḳ ḥaḳḳın saḳlamaduñ, bini ᶜavānlara çaḳdun." Ḥabīb eyitti: "Benüm ṭoġru sözüm birle ḳurtulduñ; eger yalan söz diye-y-idüm sen daḳı ben daḳı giriftār olurduk." Ḥasan eyitti: "N'eyledüñ kim bini görmediler?" Ḥabīb eyitti: "Ṭoḳuz kez Āyete'l-kürsī ve ṭoḳuz kez Āmene'r-rasūl ve ṭoḳuz kez Ḳulhüva'llāhu aḥad oḳıdum ve eyittüm: "Bār-Ḫuẕāyā, Ḥasan'ı saña sımarladum."

Ḫabardur kim Ḥasan bir yire gidiserdi. Dicle kinārınageldi ve durdı ve endīşe ḳılurdı. Ḥabīb irişdi, eyitti: "Yā imām ne dursın?" Ḥasan eyitti: "Bir yire giderin, gemiye baḳarvan." Ḥabīb eyitti: "Yā üstāẕ ben ᶜilmi sinden ögrendüm, illā ḥasedi göñlüñden çıḳarġıl ve dünyāyı göñlüñe sovıtġıl ve belāları ġanīmet görgil, işleri ḳamısın Tañrı'dan görgil, andan ayaġuñ suya ḳogil, yörigil." Ḥabīb ayaġın suya ḳodı, yöridi gitti. Ḥasan bī-ḫoẕ oldı. Çün girü ᶜaḳlına geldi, eyittiler aña: "Ī ᶜālemlerimāmı, ne oldı saña?" Ḥasan eyitti: "Ḥabīb benüm şakirdum-ıdı, bini melāmet eyledi, su üstinde yöridi gitti ve ben bunda ḳaldum. Eger ḳıyāmet güni āvāz gele: 'Ṣırāṭ'dan geçün' diyü, cümlesi geçeler. Eger ben buncılayın girü ḳalursam n'eyleyem?" Pes Ḥasan eyitti: "Ī Ḥabīb, bu mertebeyi ne-y-ile buldun?" Ḥabīb eyitti: "Ben göñlümi aġardurvan ve sen kāġıẕı ḳarardursın." Ḥasan eyitti: "ᶜalā nefeᶜa ġayrī ve lem yenfaᶜanī" Yaᶜnī: "Benüm ᶜilmümden ayruḳlara aṣṣı vardur ve baña aṣṣsı yoḳdur."

Kimse eyle saña kim Ḥabīb mertebesi Ḥasandan artuḳdur ammā, böyle degüldür kim Tañrı yolında hiç maḳam, ᶜlimden üstin yoḳdur kim fermān artuḳ

dilemeklik birle hīc ṣafına gelmeye, illā ᶜilm gele. Nite kim meşāyıḥ sözidür: “Kerāmāt ṭarīḳatuñ on dördinci mertebesidür, ammā esrār ve ᶜilm seksen mertebesidür ṭarīḳatuñ.” Andan ötürü kim kerāmāt çoḳ ᶜbādetten ḳopar ammā esrār, çoḳ fiḳrden ḳopar. Bu ḥāluñ miṣālı, Süleymān ᶜaleyhi’s-selām ol iş kim anuñ var-ıdı, ᶜilm ve kerāmāt kimsenüñ yoġ-ıdı. Dīv ve perī ve ḳuşlar ve yil ve su ve od aña mutiᶜ olmış-ıdı. Ve ḫalısı ululıġı ḳırḳ fersenkdi, yil anı havāda götürürdi. Ve ḳuşlar dili ve ḳarıncalar lüġatı aña maᶜlum-ıdı. Bu cümlesi birle Mūsā peyġambere mutābıᶜ-ıdı.

Ḫabardur. Aḥmed-i Ḥanbelī ve Şāfᶜī -Rażıya’llahu ᶜanhümā- otururlar-ıdı. Ḥabīb geldi, Aḥmed eyitti: “Ḥabīb’den suvāl sorısarım.” Şāfᶜīeyitti: “Bulardan suvāl sormaḳ gerekmez kim bular, ᶜacab ḳavm olur.” Aḥmed eyitti: “Çāra yoḳdur sorarvan.” Aḥmed Ḥabīb’e eyitti: “Ne dirsin ol kişi Ḥaḳḳına kim bu biş vaḳt namāzdan bir vaḳti fevt almışdur ve bilmez kim ḳanḳı vaktdur. İmdi n’eylese gerekdür?” Ḥabīb eyitti: hāẕā ġalebe ġafele ᶜani’llāhi felyuᵓ rabbi” Yaᶜni: “Bu göñül ġāfil olmışdur, Tañrı’dan adeblemek gerekdür.” Aḥtmed bu cevāba ḥayran oldı. Şāfᶜī eyitti: “Ben saña dimedüm mi kim bulara suvāl eylemek gerekmez?”

Ḫabardur kim Ḥabīb’üñ bir karañu evi var-ıdı ve saġelinde igne var-ıdı. Yavu vardı, derḥāl ev aydın oldı. Ḥabīb elin gözi üstine kodı ve eyitti: “Ben igneyi çıraġ-ıla istemek bilmezin.”

Ḫaberdur kim Ḥabīb’ün otuz yıl-ıdı kim bir ḳaravaşı, var-ıdı. Anuñ yüzini tamam görmedükdi. Bir gün ḳaravaşına eyitti: “Ī mestūre, benüm ḳaravaşumı getürdüñ mi?” Ol eyitti: “Ben senüñ ḳaravaşuñ degül miyem?” Ḥabīb eyitti: “Bu otuz yıl içinde benüm zehlem yoġ-ıdı kim Ḥaḳ’dan ayruḳ kimseye baḳam, sini nice göriser-idüm?”

Ḫabardur kim Ḥabīb bir bucaḳda otururdı ve eydürdi: “Her kim senüñ birle ḫoş degül, hergiz ḫoş olmasun ve her kimüñ senüñ birle gözleri aydın degül, hergiz aydın olmasun ve her kim senüñ birle iş degül, hergiz kimse birle iş olmasun.”

Ḥabīb’e eyittiler: “Bir bucaḳda oturduñ ve bāzirgānlikden el ṭarttuñ.” Ḥabīb eyitti: “Rızḳuma pāyendān key emīn kişi olmışdur.”

Biregü Ḥabīb'e sordı kim riżā nededür?" Ḥabīb eyitti: "Şol goñüldedür kim münafıḳlıḳ tozı anda olmaya."

Ḫabardur kim niçe kim Ḥabīb ḳatanda Ḳur'ān oḳırlar-ı-dı, Ḥabīb zārılıḳ birle aġlar-ıdı. Eyittiler Ḥabīb'e: "Sen ᶜacemīsin ve bilmezsin kim Ḳur'ān ne dir, bu aġlamak nedendür?" Ḥabīb eyitti: "Dilüm ᶜacemīdür ammā göñlüm ᶜarabīdür." Bir derviş eyitti: "Ḥabīb'i gördüm, ᶜazīm ulu mertebede." Eyittüm: "Āḫır Ḥabīb ᶜacemīdür." Āvāz geldi: "E-gergi ᶜacemīdür, ammā Ḥabīb'dür."

Ḫabardur. Bir ḫunī asa-kodılar. Ol gice düşde gördiler, uçmaḳ murġuzārında gezer, yeşil ḥulle geymiş. Eyittiler: "Sen bir ḫūnī kişidüñ, bu mertebeyi nice bulduñ?"Ḫūnī eyitti: "Ol sāᶜat kim bini aşdılar, Ḥabīb geçerdi, gözi kuyruġı birle baña baḳdı. Bu dükeli anuñ bir naẓarı bereketidür. Rahmetu'llahi ᶜaleyhi ve'l-āḫaru." (Yavuz, 1986: 474-482)

1.6.2.İkinci Metin (Sinan Paşa):

"Menāḳıb-ı Ḥabīb-i ᶜAcemī, rażiya'llāhu ᶜanhu. Ve birisi şāh-ı bārgāh-ı ᶜizzet ve sürūr-ı serīr-i vaḥdet, ṣadr-ı ṣuffa-ı ṣafā ve şemᶜ-i eyvān-ı vefā ve nūr-ı ḥadaḳa-ı velāyet ve nevr-i ḥadīḳa-ı kerāmet, şems-i ufuḳ-ı tevfīḳ ve bedr-i ᶜālem-i taḥḳīḳ, kurre-i ᶜayn-ı dervīşī ve ġurre-i rūy-i dilrīşī, faḳīr-i ᶜademī, Şeyḫ Ḥabīb-i ᶜAcemī, rażiya'llāhu ᶜanhu ve esbaġa ᶜaleyhi fi'l-āḫire niᶜamahu.

Ḥabīb-i ᶜAcemī ṣāḥib-i ṣıdḳ u ᶜazīmet ve ehl-i mürüvvet ü himmet idi. Ṣaḥibu'n-niyyāt ve müstecābü'daᶜvāt idi. Mücāvir-i ḫalevāt ve mülāzım-ı ᶜibādāt idi. Kerāmātı nā-maᶜdūd ve riyāżātı nā-maḥdud idi. Evvel māldār u riyāḫᵛār idi. Ḥabīb-i riyāḫᵛār dimekle meşhūr idi. Soñra Ḥasan-ı Baṣrī'den tevbe itdi, cemiᶜ-i mālını fuḳarāya ṭaġıttı. Furāt yanında bir ṣavmaᶜada ᶜᵒibādet iderdi, leylen vü nahāren Ḥasan-ı Baṣrī'nüñ ḫıḍmetine mülāzemet iderdi, ammā ᶜacemī idi, elinden gelmezdi Ḳurᵒān örgene idi, līkinanuñ el-hemmine hezār el-ḥamd gerek idi, öyküne-y-idi. Āḫır ḫalvet ü ᶜazlet ile bu mertebeye yitişdi ki Dicle kenārında Ḥasan-ı Baṣrī'yi gördi ki bir yirde oturur, gemiye müntaẓır olup ṭurur. Eyitti: "Yā üstād! Ben dervīşligi senden ḥāṣıl itdüm ve ṭarīḳi senden ögrendüm. Saña ne oldı ki bunda eglenürsin, bu ḳadar ṣu içün gemiye ḳatlanursın? Gel geçelüm ne ṭurırsın, burı beri neye müntaẓır olursın?"

didi. Kendü “Bismi’llāh” diyüp yayaḳ geçdi. Ḥasan oturdugı yirde müteḥayyir ü medhūş ḳaldı. Bir zamān ᶜaḳlı geldi, biraz āh idüp eyitti: Vay benüm ḥālüme, eger şırātda böyle olam müridlerüm giçe ben baḳa ḳalam!” didi.Ammā buradan bu añlanmaya ki Ḥabīb Ḥasan’dan esnā ola ve fażāyilde aᶜlā ola. Ol bir ḥāletdür ki Allāh ḳatında bilinür, hele bu ḥikāyet böyle degüldür ki fażīletine delīl olur. Dervīşler yolında bu çoġ olur ki biri itdügine birinüñ yolı düşmez ve biri işledügin mümkin degüldür biri işleyemez egerci bu andan efżal ise ve mertebede ekmel ise. Vezīrler ḳapucı girdügi yire gāh olur giremez ve bir ednā oġlan bege söyledügini anlar söyleyimez. Niçe demler olur ki dedīmler begle soḥbet iderler, vezīrler cānları çıḳup ṭaşrada ḫıḍmet iderler. Nedīmlerüñ daḫı ḥālleri bir olmaz, gāh olur ki bir ednāsı itdüginibir aᶜlāsı idemez. Kerāmet egerçi aña dierler ki dervīşlere tekrīm vire, ammā eyle degüldür ki elbette aña cemīᶜsinden taᶜẓīm vire. Kerāmet dervīşlerüñ ḥayżı olur, az vaḳt olur ki dervīşlerüñ aña ḫavżı olur. Dervīşler andan ḳatı ḳaçarlar, günürler ve anı ḳasdle işlemekden ġāyet ṣaḳınurlar meger bir ḥālet ola ki işletdüre ve ol ḥālet żarūrī aña ḳaṣd itdüre. Nite ki Ḥabīb-i ᶜcemī’ye ol ḥāl düşmişdür, elbette bir ḥikmet muḳteżā-y-ıla olmışdur ve illā. Yine Ḥabīb’den menḳūldür ki bir gün ḳarañuda ignesini yavı ḳaldı, defᶜī ḫāne rūşen olup berḳ virdi. Ḥabīb eliyle gözin tutup eyitdi: “Ben çırāḳsuz ignemi aramazam!” didi. Ehlu’llāh ḥażretlerinüñ āḥvāli muḥtelīf olur, bir ḥāl üzerine olmaz ve evḳātleri mütefāvit olur, bir ḳarāra ṭurmaz. Birinüñ ḥāli-y-ile birine ḥükm itmek olmaz ve birinüñ ḥāli ile birine ḳıyās olınmaz. Anuñ içün dirler ki: “Ṣūfī ibnü’l-vaḳt ve’l-ḥāl gerek, ṣūfī müteraṣṣıd-ı furṣat u mecāl gerek.” Fi’l-cümle Ḥabīb-i ᶜAcemī meşāyıḫ arasında muᶜteber ululardan idi ve zamānında tamām bellülerden idi. Bir gün ḥasan, Ḥabīb’ün evine geldi, ittifāḳ bir arpa itmek-ile tuz bulındı. Nā-gāh bir dervīş çıḳa geldi, anı daḫı aña getürdi virdi. Ḥasan eyitdi: yā Ḥabīb! Sen eyü kişi idüñ eger bir pāra ᶜilmüñ daḫı ola-y-ıdı saña bunuñ birazını mihmāna ḳoyup birazını sāᶜile virdüre-y-idi.” Ḥabīb hīç ṭınmadı. “Görelüm Ḥaḳ taᶜālā n’eyler!” didi. Bir sāᶜat geçmedi ki bir ḫizmetkār geldi envā-ı aṭᶜimeden ḳonuḳlık getürdi, Ḥabīb daḫı ḳaldurdı, Ḥasan’un önine ḳodı. Ol yemege meşġul oldı, bu ḫıḍmet üzerine ṭurdı. Ḥabīb eyitdi: “Yā şeyḫ! Sen ġāyet eyü kişiydüñ ilmüñ bir pāra yaḳīn ḳataydun.” Maḳṣūd bir sözdür ki nā-gāh geli virmişdür ve bir laṭīfedür ki yirine düşivirmişdür. Yoḳsa Ḥasan gibi kişide yaḳīn ü iᶜtimād olmaz mı ve anuñ gibi kimsenede vüṣūḳ u iᶜtiḳād olmaz mı? Naḳl olınur ki Ḥabīb dāyimā münācātda

eydürdi: “Her dil kim senüñle ḫōş olmaya hergiz ḫōşlıḳ nedür bilmesün ve her göz ki senüñle rūşen olmaya ᶜömrinde rūşenālıḳ görmesün. Her kim senüñle āşinā degül, iki cihānda āvāralıḳdan ḳurtılmasun ve her kim senden ġayrıdan çāra ister, ᶜālemde bī-çāralıḳdan ḳurtılmasun.

Rivāyet olınur ki maraż-ı mevtinde görmege geldiler. Eyitdi: “İki yol var öñümde ve iki ṭarīḳ var elümde. İkisin de bilmezem ve iḫtiyār ile gitmezem. Elbette birine gitsem gerek ve bir yolı ṭutsam gerek. Bilmezem ki ol ḳanḳısı olsa gerek ve ol yolda başuma ne gelse gerek.” Oturanlar eyitdiler: “Göñlüñi ḫōş ṭut ki saña ḫayr umılur ve ṭarīḳuñ ḫayrlusı gözügür.” Eyitdi: “Eger Ḥaḳ taᶜālā benden bir secde isterse ki anda şeyṭānuñ naṣībi olmaya, ḳanda bulayum ve eger ol sebebden ᶜiḳāb eyleyecek olursa ben ne diyeyüm?” Ādem böyle gerek ki kemāli artduḳça tenezzüli ziyāde ola ve faż̄ileti ziyāde olduḳça kendüye iᶜtiḳādı eksile. Ḥaḳ tebāreke ve taᶜālā anuñ rūhını dāyimā ervāh-ı muṭahhere ile rāḥat ve ḥużūrda ḳıla ve nefsini nüfūs-ı muḳaddese-y-ile ᶜişret ü sürūrda ḳıla. Cānı cānān ile āşinālıḳda ve çeşmi anuñla rūşenālıḳda ola. Āmīn. Yā Rabbe’l-ᶜālemīn.” (Naskali, 1987: 54-57)

1.6.3.Üçüncü Metin (Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ):

Ẕikr-i Cemīl-i Ḥabīb-i ᶜAcemī ᶜAleyhi’r-Raḥme

Veliyy-i dūdmān-ı ġayret, ṣafiyy-i perde-i vaḥdet, ṣāḥib-i yaḳīn-i bī-gümān, ḫalvet-nişīn-i bī-nişān, faḳīr-i ᶜademī Ḥabīb-i ᶜAcemī, ᶜaleyhi’r-raḥme. Teẕkiretü’l-Evliyāda ol pīr-i bī-naẓīrüñ menāḳıbı bu vech üzre raḳam-zede-i ḳalem-i tasṭīr olınmışdur ki ṣāḥib-i kerāmāt-ı şāmile ehl-i riyāżāt-ı kāmile olup ibtidā Başrada ribāstān ve taḳāżā-yı muᶜāmelāt içün rūzān u şebān ebvāb-ı medyūnlarında ser-gerdān olup deynden bir nesne almaz ise müzd-i pāy alur idi. İttifāḳan bir medyūnuñ ḳapusına varup ṭaleb-i dirhem itdükde zen-i ṣāḥib-i ḫāne, ṣāḥib-i ḫāne ġayıbdur didükde müzd-i ḳadem bir pāre gerdün-i ġanem ile ḫāneye mürācaᶜat idüp ṭabḫ-ı ṭaᶜām içün ḫātūnına [**47b**] emr ü iḳdām itdükde ḫātūn maġbūn “Hīzum ü nāndan ḫānemüzde nişān yoḳdur.” dimekle anuñ daḫı peydāsına mübāderet idüp el-ḥāsıl gūşt-i nā-puḫte puḫte ve ifrāġ-ı kāse ḥāletinde bir dervīş-i dil-rīş ḳapūda “*Şeyᵓün lillāh”* diyü nidā idince ḫātūn “Biz daḫı senüñ gibi bī-nevā ve bī-zād u zevādız.” diyü redd-i cevāb itmegin ṭaᶜām-ı meẕkūr hemān-dem mütebeddil-i ḫūn olmaġıla ḥātūn girye-i efzūn idüp “Ey Ḥabīb, kār-ı nā-ṣevābuñla müsteḥaḳḳ-ı ᶜaẕāb olduḳ.” diyü ḫiṭāb-ı pür-ᶜitāb itdükde Ḥabīb-i hidāyet-naṣīb bu ḥāl-i ġarībi müşāhede itmegin

ḥālinden infiʿāl ve kānūn-ı dilde āteş-i vāveylā-yı işʿāl idüp “Ey ḥātūn-ı ʿiffet-i maḳrūn, kārumdan nādim oldum.” didükden ṣoñra ṣabāḥ-ı seher-gāhda ʿādet-i müstemirre üzre rū-be-rāh olup kūçede çend ṭıfl-ı kūçek, bāzīçe iderken eṭfāl-i sıġār-ı Ḥabīb, “Rubā-ḫ^{v}ār geliyor. Ālūde-i ġubār-ı pāyī olmaġıla kendü gibi bed-baḫt-ı pür-idbār olmayalum.” diyü birbirine der-kenār olmaḳ içün iḫbār itdüklerin istimāʿ itmekle hemān-dem hidāyet ü tevfīḳ, bed-raḳa-i ṭarīḳi olup ʿarif-i sırrī Ḥażret-i Ḥasan-ı Baṣrīye varup feṯḥ-i kelām-ı hidāyet-niẓām tevbe itdükde ol şeyḫü’l-İslām-ı ʿālī-maḳām daḫı baʿżı kelimāt-ı muṣīb ile Ḥabībi terġīb itmegin kānūn-ı derūnuñ āteşi efzūn olup tevbe-i naṣūḥ ile meclis-i Ḥasan-ı Aḥsenden nehżat ve ḫāneye ricʿat iderken eṣnā-yı ṭarīḳde bir medyūnī Ḥabībī görüp firāra iḳdām itmekle “Ey dost şitāb itme ki baʿde’l-yevm bu faḳīre inhizām lāzım geldi.” didükden ṣoñra gūdekān-ı müteḳaddimīne daḫı mürūrı vāḳiʿ olup ol eṭfāl “Ḥabīb-i Tāyib geliyor ġubār-ı pāyimüz ile müteeẕẕī olursa ʿāṣīlerden oluruz.” diyü ber-ṭaraf-ı rāh olmaḳ içün birbirin āgāh itdüklerin daḫı müşāhede itdükde dergāha ḳabul olınup şedīdü’l-ʿiḳāba münācāt idüp “Ḫüdāya ṭarīḳ-i hidāyet bir dadiḳa refīḳ olduġum içün [**48a**] bu faḳīr-i günāhkārı nām-nīki ile elsene-i enāmda benām buyurduñ.” diyü secde-i şükrān edāsından ṣoñra “Ḥabībde kimüñ bir aḳçesi var ise gelüp alsun.” diyü şehrde münādīler nidā itdürmekle ehl-i beled cemʿ olup cemīʿ mālın virdükden ġayrı câme ve īzar-ı ḥātūnın virüp iḫlāṣ ile ḫalāṣ buldı. Baʿdehu lebb-i Furātda zāviye binā ve her rūz Ḥaṣan-ı Baṣrīden taʿallüm-i ʿulūm-ı hüdā ve gice ile ʿibādete meşġūl ve cümleʿ kār u kesbden maʿzūl oldılar. Baʿde zamān ḥātūnı bī-nevā olup nafaḳa ṭalebiyle istiḳlāl-i āş u maʿāş itmegin Ḥabīb-i pür-naṣīb

Beyt
fāʿilātün/mefāilün/faʿlün

Ey kerīmī ki ez-ḫazāne-i ġayb
Gebr u tersā vaẓīfe ḫordārī

Dūstān-rā kucā kunī maḥrūm
Tū ki bā-düşmanān naẓar dārī

medlūlüne yaḳīn ile bir kerīmüñ müzd-kārım ṭaleb-i ücretden şerm iderüm. Tamām da rūzda ücret virmege vaʿd itmişdür, diyü tesliye-baḫş-ı zen melūl ve ʿādet üzre ʿibādete meşġūl oldı. Ḳudret-i Ḥażret-i Rabbü’l-ʿİzzet ile tamāmda rūzdadur. Ḥabībe bir civān-ı münevver-çehre yedünde üç yüz dirhem şurre ile bir ḫırvārāred ve bir ḥammāl gūşt-ı meslūḫ bir ḥammāl daḫı revġan ve ʿasel ḫātūn-ı Ḥabībe teslīm ve bunı ḫüdāvendigār irsāl idüp buyurdı ki “Ḥabīb kārını ziyāde itsün ki müzdin ziyāde

iderüm. Ey ḥātūn, Ḥabībe selām ile iʿlām it.” deyüp ricʿat itdi. Ez-īn ḫātib vaḳt-i şām ḳarīb olduḳda da “Rūz tamām olmaġıla ḥātūna ne vech üzre kelām iderüm.” diyü Ḥabīb şermende ve mütefekkir der-i ḫāneye geldükde būy-ı ṭaʿām resīde-i meşāmı olup müteʿacciben derūn-ı ḫāneye dāḫil ve ḫātūn vāḳiʿ-i ḥāli vuḳūʿı üzre kendüye vāṣıl itmegin “Hāy hāy kārda rūzda bu ḳadar ikrām iden ḫüdāvendigār ḫıdmet-i tamām-ı ʿömr ile ne miḳdār iḥsān ile kāmkār ider.” diyüp ʿibādet ü riyāżat ile ber-müstecābü’d-daʿvet-i zamāne oldı ki bir pīre-zen-i şikeste-bāl ḥużūr-ı ḥażret-i şeyḫe rū-māl olup girye-i bisyār ile “Ey şeyḫ-i kāmil-i ḫayy veliyy-i [**48b**] vāṣıl dünyā-yı keşīretü’l-mehālikden bir püsere mālik oldum. Ol daḫı müddet-i medīdedür ki sefer ile ḥayāt u memātı berāberdür. Ol netīce-i gencīne-i ʿömrüm, ol nihāl-i baġ-ı vücūdumuñ āteş-i firāḳı dil-i perīşānumı sūzān itdi. Ciger-güşem ḥayātda ise külbe-i aḫzānuma ricʿat itmek bābında dergāh-ı çāre-sāza duʿāñızı niyāz iderüm.” diyü ḳāriʿ-i bāb il-ḥāḥ olmaġın ḥażret-i şeyḫ “Ey żaʿīfe-i melhūfe sīm ü zerden neye mālik iseñ bezl eyle.” dimekle iki dirhem ḥāżırı bulınup ʿarż itdi. Şeyḫ alup dervīşāna taṣadduḳ itdükden ṣoñra “Ey zen-i pür-ʿiffet, ḫāneye mürācaʿat eyle ki inşāʾallāh murād üzre ber-murād olursın.” Ol żaʿīfe gelüp veled-i ercümendin ḫānede bulup ser-güzeşt-i püserinden suʾāl itdükde “Ey māder-i ʿālī-güher bu sāʿat-i keremānda üstādum içün güşt iştirā idüp seyrān iderken mehib-i elṭāf-ı İlāhīden bir bād-ı ḳaviyyü’l-hübūb ẓāhir olup “Ey bād-ı pür-istiʿcāl ḫānesine īṣāl it.” Nidāsın istimāʿ ile yerümden ber-dāşte ve bu maḥalle nihāde olınduġumdan ġayrı bir nesneden ḫaber ve eserüm yoḳdur.” dimekle ḥażret-i şeyḫüñ kerāmātından ʿadd idüp nevāziş-dār-ı şükrānları oldılar.

Mervīdür ki rūz-ı terviyede ol veliyy-i kāmil Baṣrada ve yevm-i ʿarefede ʿArafātda bedīd olduḳları ittifāḳ-ı siḳāt ile resīde-i iṣbātdur ve daḫı mervīdür ki ḥażret-i şeyḫüñ rişk-aṭlaṣ-ı çarḫ-ı ber-post-ı peşmīni olup bir gün ser-i rāhda bıraḳup ḳażā-yı ḥācet içün ṭahārete mürācaʿat itmeġin Ḥasan-ı Baṣrīnüñ ol maḥalle murūrı vāḳiʿ olmaġıla post-ı bī-ṣāḥib Ḥabībüñ olduġı maʿlūmı olup bekledi. Ḥabīb-i pāk-dil gelüp selām ile “Ey imām-ı pāk-mezheb intiẓāra sebeb nedür?” Ḥażret-i Ḥasan postı kime sipāriş itmişsiz didükde “Cenāb-ı meʿālī-nişāblarınuñ bu postūn muḥāfaẓasına seni tʿayīn idene iʿtimād ile ḳayd-ı mülāḥaẓa ve muḥāfaẓadan azād oldum.” diyü redd-i cevāb buyurdılar.

Naḳldür ki Ḥażret-i Ḥasan-ı Baṣrī [**49a**] bir gün Ḥabībe mihmān olduḳda bir ḳurṣ-ı cūyen ile bir miḳdār nemek iḥżār idüp tenāvül iderken bir sāyil daḳḳ-ı bāb suʾāl itmekle ṭaʿāmı tamāmen ol faḳīre iʿṭā itdi. Ḥażret-i Ḥasan “Ey Ḥabīb, resīde-i maḳām-ı ʿilm olayduñ bir miḳdārın virüp bir miḳdārını misāfüre ibḳā iderdüñ.” didükde Ḥabīb sükūt idüp redd-i cevāb itmedi. Mürūr-ı müddet-i ḳalīlede bir merd-i

münevver-çehre peydā olup beş yüz dirhem ṣurre ve bir miḳdār nān-ı germ ve ḥelvā-yı ḫoş-ṭaʿām meclise vażʿ idüp Ḥażret-i Ḥabīb naḳdiyyeyi baḫş-ı fuḳarā ve ṭaʿāma *bismillāh* ile ibtidā buyurduḳdan ṣoñra Ḥażret-i Ḥasana ḫitāb idüp "Ey üstād ʿilmüñ ḳarīn-i yaḳīn olaydı maʿmūrü'l-ciheteyn olurduñ." didi.

Naḳldür Ḥażret-i Ḥasan-ı Baṣrī Ḥaccāc-ı ẓālimüñ āseslerinden hezīmet ile zāviye-i Ḥabībde ḫıfyet itmekle ẓālimler gelüp Ḥabībe suʾāl itdüklerinde "Derūn-ı zavīyededür." diyü cevāb virdi. Derūn-ı zāvīyeʾ her ne mertebe cüst u cū itdiler ise Ḥasandan eṯer peydā olmadı. Ol cāsūslar meʾyūs olup ricʿat itdükden ṣoñra Ḥasan bīrūne gelüp "Ey Ḥabīb ḥaḳḳ-ı istādīye mürāʿāt olınmayup ol ġümrāhlara delīl-i rāh olursız." dimekle "Ey üstād bereket-i ṣıdḳ u iḫlāṣ ile ikimüz daḫı ḥalāṣ bulduḳ." diyü cevāb-ı bā-ṣevāb virdi.

Naḳldür ki bir gün Ḥażret-i Ḥasan leb-i Diclede īstāde iken Ḥabīb resīde olup Sebeb-i intiẓārdan müstaḫberolduḳda "Diclei ʿubūr içün keştīye muntaẓırum." didi. "Ey üstād ḥubb-ı dünyā ve ḥasedi dilden bīrūn it ve belāları ġanīmet bil ve kār-ı ʿālemi mülk-i ʿallāme nisbet idüp baʿdehu ābı bilā-żarar güẕar eyle." didükden ṣoñra Ḥażret-i Ḥabīb-i edīb pā-nih rūy-ı dūd olup güẕar ḳıldı. Ḥasan ḥāl-i ġarīb-i Ḥabībden medhūş u müteḥayyīr olup müddet-i medīdeden ṣoñra "Bu adam ʿilmi benden aldı. Ḥālā baña melāmet ider. Ferdā güẕer-gāh-ı ṣırāṭ-ı āteşīnde bu vech üzre fürū-mānde olursam ḥālim perīşāndur." [**49b**] diyü giriftār-ı levm ü elem olup baʿdehu Ḥabībe mülāḳī olmaġın "Bu ḥāle ne ʿamel ile vāṣıl olduñ?" diyü suʾāl itdükde "Bu faḳīr āyine-i dili beyāż itmege müdāvim ve cenāb-ı şerīfleri kaġıd-ı siyāh itmege mülāzımsız." diyü buyurmaġıla hemān-dem Ḥasanaḥsen bir āh-ı cāngāh idüp "*ʿilmī nefaʿa ġayrī ve lem yenfaʿanī."* diyü zārī ḳılduḳları Teẕkire-i Evliyāʾda nigāşte-i kilk-i imlādur. Müşārün ileyhüñ kerāmāt-ı ẓāhire ve işārāt-ı bāhiresi ḥaṣr-ı ʿadedden bīrūn olup evliyā-yı kirām ve meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan olduġı ittifāḳ ile meşhūr-ı āfāḳdur. Egerçi merḳad-i münevvereleri manẓūr olan kütüb-i muʿteberede maʿlūm degül velākin Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde Ḳameriyye Cāmiʿi ḳurbında mezār-ı pür-envārı ittifāḳ-ı ḫalḳ ile ziyāretgāh-ı kibār u ṣıġārdur. ʿAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvan. (Nazmî-zâde, metin: 47a-49b)

1.7.METNİ OKURKEN DİKKATE ALDIĞIMIZ HUSUSLAR

1.Metni okurken on yedinci yüzyıl imlâ özelliklerine dikkat ettik. Kelimelerin imlâsını eserin yazıldığı dönem özelliklerine göre okuduk. (Tuğluk, 2008: 613-630)

2.Nüshalardan ulaşabildiğimizi inceledik. İstinsah tarihlerine bakarak en eski nüsha olduğunu tespit ettiğimiz nüshayı dikkate aldık. Topkapı nüshasını istinsah tarihi en eski, sayfalarının temiz, okunaklı ve eksiksiz olduğunu görerek tezde karşılaştırdığımız nüshalar arasında öne aldık. İstinsah tarihleri bakımından en eski ile en son istinsah edilen metni karşılaştırdık.

3.Dimek kelimelerini düzlük-yuvarlaklık uyumuna göre okuduk. Ekin yuvarlak şeklini tercih ettik.

4.Zarf-fiilleri "b" sesi ile yazılmalarına rağmen -up/-üp şeklinde p sesi ile gösterdik.

5.Hem hemze hem "y" sesinin kullanıldığı yerleri transkribe ederkende "y"sesini tercih ettik. "İsrāʾīl" kelimesi gibi kalıplaşmış isimlerde bu kural yerine kelimenin günümüzde kullanılan şeklini tercih ettik ve hemzeli okuduk.

6.Ḫızmet, ḫıdmet, kelimelerinin hepsini ḫıḍmet şeklinde okuduk. Ḫıdmet kelimesindeki "d" sesinin bazen peltek "z", bazen "dal" yazıldığını gördük. Biz bunların tamamını "dal" okuduk.

7.Yer ve şahıs isimlerini siyer ve tarih kitaplarındaki okunuşlarına bakarak transkribe ettik.

8.Başlıklardan bazıları varak bitimlerinde ikiye bölünüyor, başlığın yarısı diğer varakta kalıyor. Böyle durumlarda başlık hangi varakta daha fazla ise oraya aktardık, varak numarasını başlıktan sonra verdik.

9.Lafzullahın geçtiği yerlerde tamlamalara ve kesme işaretlerine yer verdik.

10.Özel isimlerde ekleri ayırmak için kesme işaretine yer vermedik.

11.Özel isimlerde Arapça tamlamalara yer vermedik, düz yazdık.

12.Arapça, Farsça şiirlerle âyet ve hadisleri italik gösterdik.

13. Dipnotlarda verdiğimiz Arapça ve Farsça metinlerin tercümelerini italik gösterdik.

14.Varak numaralarını köşeli parantez ile varağın başladığı kelimenin başında verdik. Varak şiirle veya başlıkla başlıyorsa varak numarasını ayrı satırda verdik.

15.Diğer nüshalarda olmayıp da bir nüshada bulunan fazla anlatımları köşeli parantezle verdik.

16.Nüsha farklarını dipnotta, eksiklikleri eksi işareti, fazlalıkları da artı işareti ile gösterdik.

17.Nüshaları dipnotta kısaltmaları ile verdik. Nüsha kısaltmalarını şu şekilde belirledik:Topkapı Sarayı Müzesi R.1501: R; Süleymaniye Ktp. Kılıç Ali Paşa: KA; Süleymaniye Ktp. Hacı Selim Ağa: HSA; Bağdatlı Vehbi: BV; İst. Ünv. Ktp.T2512: T.

1.8.TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

ا (آ)	a, ā	ص	ṣ
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ż, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṣ	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ڭ	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẕ, d̲	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ى	y, ı, i, ī
		ء	’

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

TEẔKİRE-İ EVLİYĀ-İ BAĠDĀD[1]

[**1b**]

BİSMİ'LLĀHİ'R-RAḤMĀNİ'R-RAḤĪM VE BİHĪ NESTAᶜĪN

Ey dost, ᶜalem-i vācibü'l-vücūd olan ism-i Celāl, ser-sūre-i esmā-i Celāl u Cemāl[2] ve medd-i bismi'llāh-i rişte-i sübḥa-i neved ü nüh dāne-i esmāᵓü'l-ḥüsnā ve mūşıl-ı her-kār-ı arż u semāᵓ olduġı gibi ḥamd-i nā-maḥdūd müteᶜāḳibü'l-vürūd fāᶜil-i ᶜale'l-ıṭlāḳ ve şükr-i ᶜāḳibet-i maḥmūd-ı rāzıḳu'l-erzāḳ daḫı dībāce-ārāy-ı meymenet-efzāy-ı her kütüb ü resāyil ve ᶜünvān-ı feyż-resān-ı her ᶜibāret ü meşāyil olduġına bināᵓen

Beyt[3]
Ebtediᵓu[4] *bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm el-mütevāli'l-iḥsān*
İnneme'llāhu ilāhün vāḥid fe-hüve'l-münᶜimu ve hüve'l-vāḥid[5]

naẓm-ı[6] feṣāḥat-intiẓāmı üzre revāyiḥ-i miskiyyetü'l-fevāyiḥ taḥmīd-i Ḫudā ve nesīm-i ᶜanber-şemīm-i temcīd-i Mevlā ile ḳuvvet-efzāy-ı meşām-ı erbāb-ı nühā ve

[1] Ẕikr-i Meḳābir-i Evliyā-i Meşāhir der Baġdād R; Menāḳıb-ı Enbiyā vü Evliyā KA; Teẕkire-i Evliyā-i Menāḳıb-ı Eṭḳıyā u Evliyā HSA; Teẕkire-i Evliyā-i Baġdād T; Cāmiᶜul Envār fī Menāḳıbı'l Ebrār BV
[2] Celāl u Cemāl: Cemāl T
[3] Beyt: ᶜArabiyye BV
[4] Ebtediᵓu: ibtidā-i HSA, T
[5] *Allah adıyla başlıyoruz. O, bize hep hayır veriyor. Şüphesiz Allah tektir ve o bize hep nimet veriyor. Şüphesiz Allah tektir.*
[6] Naẓm-ı: -T

feyż-baḫşā-yı[1] ḥadīḳa-i enīḳa-i dil-i aşḥāb-ı ᶜaşḳ u velā olup bu daḫı meydān-ı tesābuḳda pīşrev-i ḥüsn-i kelām ve bedraḳa-i ṭāyife-i her süḫan-i ṣadāḳat-encām olduġı gibi ṣıle-i taşliye vü teslīm-i selīm-i maṭlaᶜ-i ḳaṣīde-i ictibā ve şāh beyt-i dīvān-ı ışṭıfā tūtī-i şekkeristān-ı *ene efṣaḥ*[2] ve maḥbūb-ı ḫalvet-ḫāne-i [**2a**] *ene emlaḥ* olan seyyidü'l-enām ᶜaleyhi efḍali'ṣ-ṣalavāti ve's-selām daḫı aña tālī olmaḳ lāzıme-i her suṭūr u imlā ve mühimme-i cümle-i taḥrīr ü inşāᵓ olduġına bināᵓen ve uṣallī ᶜale'n-nebiyyi'l-emīn[3] ve ᶜalā-ālihi hüdātü't-dīn

Beyt[4]
Mefāᶜīlün/ Mefāᶜīlün/ Feᶜūlün

Eyā berter zi-vaṣf-ı men ṣıfātet
Çigūyem ger ne-gūyem medḥ-i ẕātet

Tūyī maḳbūl u memdūḥ İlāhī[5]
Cihān meddāḥet ez-meh tā-be-māhī[6]

fehvā-yı saᶜādet iḥtivāsı[7] üzre ārāyiş-i mecālis-i ercümendān olan şükūfehā-yı rengīn-i ṣalavāt ve ḫᵛāhiş-i ᶜanādil-i ḳulūb-ı müstemendān olan gülhā-yı sür-ḫīn teslīmāt-ı ravża-i rażiyye-i[8] mükeḥḥil-i *mā-zāġe'l-baṣaru ve mā-taġā*[9] ve ḥücre-i müdellel-i *ḳāb-ı ḳavseyni ev-ednā*ya[10] taḳdīm ile muᶜaṭṭar-sāz-ı maḥāfil-i muᶜtekifān zāviye-i ḳuds u zīynet-baḫş-ı müşāhid-i[11] sākinān-ı mescid-i üns olup tarżiye vü tekrime-i āl-i ᶜabā u aṣḥāb-ı bā-ṣafā daḫı bu bāb-ı meᶜāliyy-i elḳābuñ tetimme ve tekmilesi olmaḳ her şāhid-i inşā-i ṣaḥīḥü'l-mizācıñ mā-yuḥtācı olmaġıla

Beyt
Mefᶜūlü / Mefāᶜilün / Feᶜūlün

Deh yār-ı behiştiyend ey cān

---

[1] Baḫşā-yı: baḫş-ı HSA
[2] *Ben en fesahatli olanıyım.(Özdoğan, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi V (2005), S. 4 s.224)*
[3] Emin:-KA
[4] Beyt: meşnevī R
[5] Tūyī maḳbūl u memdūḥ İlāhī: Tūyī u memdūḥ maḳbūl İlāhī T
[6] *Benim vasfımdan ziyade senin sıfatını söylemek daha iyi değil midir? Senin medhini yapmazsam ne diye konuşayım? Makbul ve memduh olan sensin Allah'ım. Âlem aydan tut da balığa kadar seni över.*
[7] İḥtivāsı: iḥvāsı T
[8] Ravża-i rażiyye-i: dūḥne-i rūḥne-i T
[9] *Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı. (Necm/17) Kur'an-ı Kerim Meāli, Diyanet yay. 20. Baskı, Ankara, 2010*
[10] *(peygambere olan mesafe) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu. (Necm/9)*
[11] Müşāhid-i: müşāhidān-ı T

Būbekr u ᶜÖmer ᶜAlīyy u ᶜOs̱mān[1]

Saᶜd'est ü Saᶜīd ü bā ᶜUbeyde
Ṭalḥa'st[2] *u Zübeyr u ᶜAbdurraḥmān*[3]

Şehzāde-i dīn Ḥasan Ḥüseyne
ᶜAmmine vu āl u tābiᶜīne

Yā Rab ola fī cemīᶜi'l-evḳāt
Biñ gūne ḫulāṣa-i taḥiyyāt

medlūlınca perverde-i deryāce-i dil-i evliyā olan cevāhir-i s̱enā ve ber-āverde-i bāġçe-i müheyyic-i eṣdiḳā olan zevāhir-i rıżā ol nücūm-ı sipihr *aṣḥābī ke'n-nücūmi bi-eyyühüm iḳtedeytüm ihtedeytüm*[4] ve ol keşti batn-ı baḥr-ı ehl-i beyti ke-meş̱el-i sefīne-i Nūḥ*men rekebehā necā*[5] ḥażarātınuñ pīşgāh-ı kerāmetgāh-ı merāḳıd-ı münevverelerine ihdā ileṣafā-baḫşāy-ı dil-i ᶜālem ü ᶜālemiyyān olurum. Ammā baᶜd Sulṭān-ı cihān ve dādār-ı zamān āftāb-ı ehl-i īmān ve māh-tāb-ı devr-i zamān-ı islāmpenāh-ı encüm-sipāh-ı ḥāmī-i şerīᶜat-ı nebevī ḥāfıẓ-ı millet-i Muṣṭafavī nāşir-i bisāṭ-ı ᶜadālet [**2b**] müfīż-i feyz-i emniyyet mümehhid-i ḳavāᶜidi's-salṭanatı'l-bāhire müşeyyed-i erkānü'l-ᶜadāleti'z-zāhire ẓıll-i Yezdān es-sulṭān binü's-sulṭān[6] ve'l-ḫāḳān[7] ibnü'l-ḫāḳān[8] ebu'l-fütūḥu's-sulṭān Muḥammed Ḫān

Meş̱nevī[9]
feᶜūlun/ feᶜūlun/ feᶜūlun/ feᶜūl

Şehin-şāh-ı ġāzī vu ṣāḥib-ḳırān[10]
Ki dād est devrān bedesteş ᶜinān

Cihān-dār-ı Cem-ḳadr u gītī-penāh[11]

---

[1] Būbekr u ᶜÖmer ᶜAlīyy u ᶜOs̱mān: Būbekr u ᶜÖmer u ᶜAlī ᶜOs̱mān T
[2] Ṭalḥa'st: Ṭalḥat est T
[3] *Ey can şunlar on cennet sevgilisidir: Ebu Bekir, Ömer, Ali, Osman, Sa'd, Said ve Ebu Ubeyde'dir. Talha, Zübeyir ve Abdurahman'dır.*
[4] *Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayete erersiniz. (Beyhakî, (tsz): 164)*
[5] *Bu gemiye binenler selamet bulur.*
[6] Binü's-sulṭān: ibnü's-sulṭān T
[7] Ve'l-ḫāḳān: ḫāḳān T
[8] İbnü'l-ḫāḳān: binü'l-ḫāḳān HSA, T
[9] Meş̱nevī:Beyt KA, HSA, T, BV
[10] Şehinşāh-ı ġāzī vu ṣāḥib-ḳırān: Ebu'l-maġāzī an şāh-ı ṣāḥib-ḳırān HSA: Ebu'l-ġāzī an şāh-ı ṣāḥib-ḳırān T
[11] Cihān-dār-ı Cem-ḳadr u gītī-penāh: Cihān-dār u Cem-ḳadr u gītī-penāh R

Ki Ḫurşīd-i mülkest ü ẓıllu'llāh [1]

Eyyeda'llāhu[2] mülkehu ve ḫallede ḫilāfetehu ḥażretlerinüñ vüzerā-yı nām-dār ve vükelā-yı kām-kārlarından İbrāhīm Paşa ᶜāmelehu'llāhu bi-faẓlihi[3] sābıḳan senei sebᶜa ve sebᶜīn ve elf[4] tārīḫinde Baġdād burc-ı evliyâ ve mesken-i etkiyā olan diyār-ı celīlü'l-menāra vālī olup ẕikr ü fikri menāḳıb-ı pāk-ı evliyā ve ittibāᶜ-ı sünen-i seniyye-i aṣfiyā olup Baġdād ve eṭrāfında āsūde olan enbiyā ᶜaleyhimü's-selām[5] ve aṣḥāb radiya'llāhu teᶜālā ᶜanhum ecmaᶜīn[6] ve tābiᶜīn ve ᶜulemāᵓ u meşāyıḫ ḥażerātınuñ[7] nām-ı nāmīlerin gūş ve ziyāret-i merāḳıd-ı münevverelerine cān u dilden ḫurūş buyurduḳda esāmī-i ᶜaliyye ve menāḳıb-ı seniyyelerine ḥāvī bir kitāb-ı müsteṭāb bu[8] ḥaḳīrden ṭaleb itmekle her[9] ne mertebe tek u pū ve erbābından cüst u cū olındı ise bu bābda bir teᵓlīfden eṣer ve bir ferdden ḫaber bulunmamağıla müteşebbiṣ-i eẕyāl-i muṣannifīn ve müterediddi-i ebvāb-ı müᵓellifīn olup seyyidü'l-efāżıl ve baḥrü'l-fevāżılu'l-ᶜārifü's-sāmī[10] ᶜAbdurraḥmanu'l-Cāmī ḳuddise sırruhu ḥażretlerinüñ Şevāhidü'n-Nübüvve[11] ve Nefeḥātü'l-Üns[12] ve e'ş-şeyḫ ᶜAbdurraḥmanü'ş-Şaᶜrānī ḥażretlerinüñ Ṭabaḳāt u Behce ve Şerḥ-i Hemziyye ve Tārīḫ-i İbni Ḫallikān ve Ṣavāᶜiḳ u Ravżatü'ṣ-Ṣafā[13] ve ġayrıdan ve Cāmiᶜü'l-Envār fī-Menāḳıbi'l-Ebrār ile müsemmā bir teᵓlīf-i laṭīf olmış idi. Lākin taᶜcīl-i vaḳt ile muḫtaṣar ve muḫtāc-ı tekmīl ve tenḳīḥ olmağın *el-ᶜumūrı merhūnetün bi-evḳātihā*[14] lāmiᶜasınca ḥāliyā vālī-i dārü's-selām vezīr-i saᶜādet-fercām müdebbir-i ᶜUṭārid-fıṭnat destūr-ı ḫurşīd-i ṭalᶜat müşterī-rā Ḥażret-i İbrāhīm Paşa*yessera'llāhu lehu mine'l-ḫayri mā-yeşāᵓ*[15] sene-i işneyn [**3a**] ve tisᶜīn ve elf[16] cemāẕiye'l-āḫirinde dāḫil-i Baġdād-ı behişt-ābād olup aḫbār-ı evliyā-yı aḫyārdan istiḫbār ile kitāb-ı meẕkūrı ṭaleb-i ᶜālī buyurduḳlarında girü kütüb-i[17] meẕkūre ve sāyir tevārīḫ-i muᶜtebere ve

---

[1] *Gāzilerin şāhı, zamanın hükümdarı, devranın dizginleri eline verdiği kişi. Cem kadar değerli, cihan sahibi, dünyanın sığındığı kişi, mülkün güneşi ve Allah'ın gölgesi.*

[2] Eyyeda'llāhu: ebbeda'llāhu HSA, T, BV

[3] Bi-faẓlihi: bi-lutfihī KA

[4] H.1077/ M.1667

[5] ᶜAleyhimü's-selām: ᶜaleyhi's-selām BV; ᶜaleyhimü's-selām: -T

[6] Teᶜālā ᶜanhum ecmaᶜīn: -R; ᶜanhum HSA; rıḍvānu'llāhi teᶜālā ᶜaleyhim ecmaᶜīn T

[7] Meşāyıḫ ḥażerātınuñ: meşāyıḫ-ı ᶜizām ḥażretlerinüñ T

[8] Bu: bir T

[9] Her: -KA

[10] Sāmī: şāmī KA

[11] Abdurrahman-ı Câmî'nin (ö. 898/1492) Hz. Peygamber'in nübüvvetinin delilleriyle ilgili Farsça eseri.

[12] Abdurrahman-ı Câmî'nin (ö. 898/1492) sûfî tabakat kitabı.

[13] Ravżatü'ṣ-Ṣafā: Ravżatü'l-Aḥbāb HSA

[14] İşler vakit ister.

[15] *Allah hangi hayırdan istediyse bize onu kolaylaştırdı.*

[16] H.1092/ M.1681

[17] Kütüb-i: kitāb-ı R

aḳvāl-i meşhūreden[1] tetmīm u tekmīl u tenkīḥ u teẕyīl[2] olınup fe-ammā bu diyār-ı fāyiżü'l-envārda ḥāliyā baʿżı merāḳıd-ı münevverede olan aʿizzenüñ ism-i sāmīleri mürūr-ı eyyām ile beyne'n-nās tebdīl olınmaġın ancaḳ nām-ı nāmīleri tasṭīr ve baʿżı meşhūr olan aḥvālleri taḥrīr olınduġından ġayrı niçe evliyā-yı ʿiẓām ve ʿulemā-i kirām bu ḫāk-i pākde medfūn iken tebdīlāt-ı mülūk u düvel ve niçe ʿavārıż u ʿilel ile egerçi maḳām u mekānları ġayr-ı muʿayyendür.[3] Lākin kütüb-i muʿteberede ṯābit olmaġın ẕikr olınup ḳarībü'l-fehm olmaḳ ümniyyesiyle süḫan-sāzī ve ʿibāret-i perdāzīden aʿrāż ve bu nevʿ üzre tafṣīl-i menāḳıb-ı enbiyā vü evliyāya aġāz olınmuşdur.

Tenbīh

Ḳulūb-ı ehl-i ʿIrāḳ ittifāḳ itmişdür ki Ḥażret-i Ādem-Ṣafī ve Ḥażret-i Nūḥ-Necī ʿalā-nebiyyinā ve ʿaleyhüma's-selāmuñ[4] gencīne-i vücūd-ı pür-cūdları Ḥażret-i İmām ʿAlī merḳad-ı şerīfi olan mekān-ı behişt-nümūnda maḫzūndur. Lākin ʿulemā-i ʿiẓām beyninde naṣṣ-ı ḥadīṯ-i nebevī ile eşrefü'l-verā Muhammedü'l-Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ve şeref-yāfte-i ḫıllet-i Rabbi celīl İbrāhīmü'l-Ḫalīl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerinden mā-ʿadā ḥażerāt-ı[5]enbiyā ʿaleyhimü's-selāmuñ merāḳıd-ı münevvereleri kīmyā gibi nā-yāb olduġı ṯābitdür. Ammā ḥüsn-i iʿtiḳād ile enbiyā-i kirāma selām idüp ziyāretlerin ḳaṣd iden zāyir ʿāṣıḳ inşāʾa'llāhu teʿālā şeref-yāb-ı ziyāretleri ile fāyıḳ olmaḳ ümīd olınur.[6] Ḥālā bu ḫāk-i pākde şeref-baḫş-ı ḫıṭṭa-ı Baġdād olup bālāda mesṭūr olan rüsül-i kirām ve niçe enbiyā-ı ʿiẓāmuñ āsitāne-i müşerrefe ve mezār-ı muʿayyeneleri beyne'n-nās ẓāhir olmaġıla cümleden Ḥażret-i Yūşaʿ ve Ḥażret-i Ẕülkifl ʿaleyhümā's-selāmuñ mezār-ı cennet-ḳarārları [**3b**] ziyāde[7] meşhūr ve mütevātir olmaġın ẕikirleri cerīde-i taḥrīre keşīde ḳılındı.

ẔİKR-İ CEMĪL-İ NEBĪYYU'LLĀH YŪŞAʿ ʿALEYHİ'S-SELĀM[8]

Ṭırāz-ı dībāce-i nübüvvet ve ʿünvān-ı kitābe-i ṣafvet muḳtedā-yı ehl-i veraʿ Ḥażret-i nebī[9] Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām.Bülend-ʿünvān Ḥażret-i Mūsā ʿİmrānuñ her ḥālde yār u refīḳī ve ṭaleb-i Ḫıżır ʿaleyhi's-selām da hem-ṭarīḳi olup intiḳāl-i Ḥażret-i

[1] Meşhūreden: meşhūrdan KA, T
[2] Teẕyīl: tekyīl T
[3] Muʿayyendür: müteʿayyendür T
[4] ʿAleyhümā's-selāmuñ: ʿaleyhümā's-salavāti ve's-selām T
[5]Ḥażerāt-ı: ḥażret-i R
[6]Olınur: olınub R
[7]Ziyāde: ziyāretgāh KA
[8] Ẕikr-i Cemīl-i Nebīyyu'llāh Yūşaʿ ʿAleyhi's-Selām: Ẕikr-i Cemīl-i Nebī Yūşaʿ ʿAlā nebiyyinā ve ʿAleyhi Efḍali's-Ṣalāti ve's-Selām HSA
[9] Nebī: Nebīyyu'llāh HSA

Mūsā ᶜaleyhi's-selāmdan yedi sene şoñra ḫilᶜat-ı bāhire-i nübüvvet ile müfteḫir olmaġıla dest-i cebābirede mecbūr olan Erīḥā vü Erīḥe ve Belḳā nām ḳalᶜalaruñ fetḥ u küşādına ve derūnında olan küffāruñ cihādına meᵓmūr oldı.

Tārīḫ-i Ṭaberīde Ḥażret-i Yūşaᶜ ᶜaleyhi's-selām ve benī-İsrāiᵓl fermān-ı vācibü'l-iẕᶜān Ḥażret-i Bārī Teᶜālā ile vādī-i tīhden ḫalāṣ ve meᵓmūr olduḳları ḳalᶜalaruñ ḳavm-i cebbārīnden istiḫlāṣına revāne olup Erīḥā vü Erīḥe ḳalᶜaların zamān-ı yesīr ü teveccüh-i ġayr-i ᶜasīr ile fetḥ ü tesḫīr idüp eṭrāf-ı ḳalᶜa-i Belḳāyı daḫı maḍrib-i ḫiyām-ı ẓafer-encām eyledükleründe[1] fetḥ ü tesḫīr-i ᶜasīr[2] olup ne mertebe ihtimām olındı ise burūc-ı fetḥ maḥaṭṭ-ı iᶜlām-ı ehl-i īmān olmaduġından ġayrı ᶜasker-i nuṣret-eşer-i muvaḥḥidīn inhizāma ḳarīn olduḳda Ḥażret-i Yūşaᶜ ᶜaleyhi's-selām müteḥayyir olup dergāh-ı çāre-sāzdan[3] bu kār-ı düşvāruñ keşf-i rāzin niyāz itmegin "Küffār-ı bed-kirdār beyninde şuleḥādan Belᶜāmbin Bāᶜurā nām bir miskīnüñ duᶜāsı sebeb-i sedd-i bāb-ı iftitāḥ ve bāᶜiş-i inkisār-ı ᶜasākir-i pür-salāḥ oldı." diyü vaḥy[4] nāzil olmaġıla Ḥażret-i Yūşaᶜ ᶜaleyhisselām bende-nüvāzā bu ḫaḳīr-i ḫaḳīḳat-ı refīḳuñ duᶜāsın[5] daḫı ol bī-tevfīḳüñ üzerine ḳabūl eyle diyü ẕehāb-ı īmānı içün duᶜā eyledi.[6]

Beyt[7]
Mefᶜūlü/ mefāᶜīlü/mefāᶜīlü/feᶜūlün

Bes tecrübe-kerdīm der īn deyr-i mükāfāt
Bā dürd-keşān her ki der üftād ber-üftād[8]

medlūlınca hemān-dem Belᶜām-ı bed-nām meslūbü'l-īmān ve'l-īḳān olduġın ḥiss idüp pā-der-gil ḥüsrān olmaġıla Ḥażret-i Yūşaᶜ ᶜasker-i nuṣret-eşeri ile Allāhu ekber-künān ḳalᶜa [**4a**] üstüne revāne olduḳda fetḥ ü ẓafer nümāyān olup Belᶜām ḫasāret-encām vesāyir küffār ṭuᶜme-i şimşīr-i intiḳām olduḳdan şoñra ol etrāfda olan kūhistān ve nevāḥī-yi küffāruñ baᶜżısı şeref-i īmāna nāyil ve baᶜżısı ribḳa-i[9] iṭāᶜate dāḫil olup kāmil yedi sene cihādda[10] baᶜdehu Mıṣrda çār-bāliş-nişīn iḳāmet oldılar ve baᶜżılardan naḳl olınur ki cihād-ı ḳavm-i cebbārīn Ḥażret-i Mūsā-yı Kelīm zamān-ı

[1] Eyledükleründe: eyledükleründen KA, T, HSA
[2] Tesḫīr-i ᶜasīr: tesḫīr-i bī ᶜasīrT
[3] Çāre-sāzdan: sāzdan BV
[4] Vaḥy: gaḫı T
[5] Duᶜāsın: duᶜāsı T
[6] Eyledi: ḳıldı R
[7] Beyt: -HSA
[8] *Çok tecrübe geçirdik şu mükafat yurdunda. Tortu veya dert çekenlerle, ki onlar, düşkünlerin yanında, düşmüşlerin arasındaydı.*
[9] Ribḳa-i: rütbe-i HSA, rīḳa-i T
[10] Cihādda: cihād ve T

saᶜādetlerinde vāḳiᶜ olmış idi. Egerçi Tārīḫ-i Ṭaberīde medfen-i Ḥażret-i Yūşaᶜ Şāmda vāḳiᶜ olduġı mesṭūrdur. Lākin Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde Ḥażret-i Cüneyd-i Baġdādīnüñ mezār-ı pür-envārları ḳurbında olan ḳubbe-i müteberrikede medfūn olan ᶜazīz içün Ḥażret-i Yūşaᶜ ᶜaleyhi's-selāmdur diyü kendülerin benī-İsrāᵓīlden ᶜadd iden baᶜżı ehl-i kitāb āstāne-i merḳūmeyi ziyāret itdükleri taḳrībi ile bu cerīdede ketb ü şebt olındı.[1]

ẒİKR-İ ḤAŻRET-İ ZİLKİFL ᶜALEYHİ'S-SELĀM[2]

Tefsīr-i Kāşifīde İmām-ı Muḥyi's-Sünne ve Ṣāḥib-i Ṭıbyāndan[3] naḳl olınmışdur ki enbiyā-i benī-İsrāᵓīlden bir nebīyy-i[4] bülend-ᶜünvāna vaḥy nāzil oldı ki ᶜandelīb-i rūḥ-ı pür-fütūḥı ḳafes-i tenden ṭayarāna āġāz u gülzār-ı cennet-i aᶜlāya pervāz[5] itmek ḳarīb oldı. Ṣāyimü'n-nehār ve ḳāyimü'l-leyl ve umūr-ı müslimīni ḥaḳḳ u dād üzere itmekle vaḳt-i ḥükūmetde ḫışm u ġażab ile kimesneye cefā itmeyüp ḥilm ile muᶜāmele ider bir merd-i kāmile salṭanat-ı nübüvveti teslīm eyleye. Ol daḫı miyān-ı benī-İsrāᵓīlde pā-nihāde-i minber-i ḫuṭbe olup Ḥażret-i Ḫüdā-yı lā-yezālden vārid olan fermān-ı vācibü'l-iṭāᶜayı beyān eyledükde bir merd-i nīk-baḫt u civān şāḥib-i himmet fermān olan şürūṭı ḳabūl u vefāsına mütekeffil olmaġıla tāc-ı nübüvvet ser-i saᶜādet-eşerine nihāde ve elviye-i kerāmet pīşvā-yı mevkibinde küşāde ve umūr-ı ehl-i dīn kendüye tefvīż ü teslīm olınup ᶜahdine vefā ve vaᶜdine edā itmekle nām-ı nāmīleri Ẓilkifl [**4b**] tesmiye olındı ve baᶜżıları Ḥażret-i Elyesaᶜ Ḥażret-i İlyās ᶜaleyhi's-selāmdan emr-i dīni yerine getürmege mütekeffil olup ᶜahde vefā itmekle Elyesaᶜ ᶜaleyhi's-selām Zilkifl ismiyle mülaḳḳab olmışlardur diyü naḳl itmişlerdür. Mezār-ı pür-envārları Ḥılletü'l-Feyḥā ile Kūfe mā-beyninde vāḳiᶜ olup bir āstān-ı bülend-ᶜünvān ü ziyāretgāh-ı ins ü cāndur.

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ESEDU'LLĀHİ'L-ĠĀLİB EMĪRÜ'L MÜᵓMİNĪN ᶜALĪ BİN EBĪ ṬĀLİB KERREMA'LLĀHU VECHEHU[6]

Muᶜlin-i maᶜālim-i ümmet, rāfiᶜ-i aᶜlām-ı millet, ser-çeşme-i zülāl-i velāyet, aṣl-ı şecere-i ṭarīḳat, memdūḥ-ı dībāce-i hel-etā, yek-süvār-ı meydān-ı lā-fetā, maẓhar-ı āyet-i kerīme-i innemā, nāyil-i nevīd-i ḥadīṯ-i *ente minnī,* bi-menzileti

[1] Ve'l-ᶜilmu ᶜinda'llāh: +BV
[2] Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Zilkifl ᶜAleyhi's-Selām: Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Zilkifl ᶜAleyhi's-Selām KA, BV; Ẓikr-i Ḥażret-i Nebī Zilkifl ᶜAlā Nebiyyinā ve ᶜAleyhi Efḍali's-Salātü ve's-Selām HSA ; Ẓikr-i Ḥażret-i Zilkifl T;
[3] Ṭıbyāndan: Tıbyāndan BV
[4] Bir nebīyy-i: -T
[5] Pervāz: pür-āvāz T
[6] Ẓikr-i Cemīl-i Esedu'llāhi'l-Ġālib Emīre'l-Müᵓminīn ᶜAlī bin Ebī Ṭālib Kerrema'llāhu Vechehu: Ẓikr-i Cemīl-i Esedu'llāhi'l-ĠālibFārisi'l-Meşārıḳ ve'l-Meġārib ᶜAlī İbni Ebī Ṭālib raḍ. HSA

Harūn minMūsā, revnaḳ-ı füṣūl-ı[1] kerem ü ḥilm ve bāb-ı refīʿü'ş-şān-ı *ene medīnetü'l-ʿilm,*zevcü'l-Betūl ibni ʿammi'r-resūl, rābiʿü'l-ḫulefāʾ, emīrü'l-etḳiyāʾ, ḳāliʿ-i bāb-ı Ḫayber, muḥarrem-i meclis-i melāyik, enīs-i peyġamber, esedü'llāhi'l-ġālib ʿAlī bin[2] ebī Ṭālib kerremu'llāhu vechehu. İsm-i ʿālīleri ʿAlī ve künyet-i sāmīleri Ebu'l-Ḥasen ve Ebu'l-Ḥüseyn[3] ve Ebū Turāb[4] ve laḳab-ı meʿālīleri Murtażā ve Ḥaydār-ı Kerrār ve Ẕü'l-ḳarneyn olup[5] Ẕü'l-ḳarneyn ile mülaḳḳab olduḳları ḳāmūsda ẕikr olınduġı[6] üzre ḥażret-i risālet-penāh ḥażret-i[7] imām-ı vālā-cāha ḫiṭāb idüp buyurmuşlar[8] ki: "*İnne leke fi'l-cenneti beyten ve yürvā kenzen ve inneke le-ẕū-ḳarneyhā"*[9] Yaʿni senüñ içün cennetde bir ḫāne yaḫūd bir kenz vardur ve sen anuñ Ẕülḳarneynisin. Yaʿni cennet-i aʿlānuñ ṭarafeyni ṣāḥibi ve melik-i aʿẓamı ki cümle mülk-i cenneti seyr idersin Ẕülḳarneyn cihānı seyr itdügi gibi yāḫūd pādşāh-ı ümmet yāḫūd Ḥasan u Ḥüseyn pederi olduġına kināye yā ser-i mübārekinde yevm-i Ḫandaḳda ʿAmr bin ʿAbdūduñ urdugı[10] zaḫm bir daḫı İbni Mülcemüñ ḍarbına işāretdür ve ʿālem-i ṭufūliyyetde pençe-i şīrāne edāları[11] ṣudūrıyla[12] vālideleri Ḥaydar ile daḫı tesmiye kılmışdur. Ol veliyy-i kāmil ve imām-ı vāṣıl ḥażretlerinüñ medḥ ü şenāsında āyāt-ı kerime-i vāfire ve eḥādīṣ-i[13] şerīfe-i mütekāṣire nāzil [**5a**] ü vārid olduġı tefāsīr ve kütüb-i eḥādīṣ-i nebevīde[14] meẕkūr olup kerāmāt-ı mevfūre ve ḫarḳu'lʿādāt-ı ġayr-ı maḥṣūreleri taḥrīr ü taḳrīrinde münşiyān-ı cihān ve debīrān-ı zamān ʿāciz u ḳāṣır olduġı meşhūrdur. Cümle-i kerāmāt-ı bāhirelerinden[15] Şevāhidü'n-Nübüvvede[16] mervīdür ki ḫayrü'n-nisāʾ Fāṭımatü'z-Zehrā zifāf olduḳları şeb-i meymenet-ḳarīn ve leyle-i saʿādet-rehīnde ḥażret-i imām-ı zemīn ile mükāleme[17] ider görüp taʿaccüb itmekle peder-i vālā sulṭān-ı enbiyā Muḥammedü'l-Mustafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem *mā-hebbeti'ṣ-ṣabā*dan suʾāl buyurduḳlarında yā Fāṭıma saña beşāret olsun ki cenāb-ı vāhibü'l-ʿaṭāyā baḥr-i kerāmet-mevc olan

[1] Füṣūl: mütteka KA
[2] Bin: ibni KA
[3] Ebū'l-Ḥüseyn: Ebū'l-Ḥaseneyn KA
[4] Turāb: Etrāb T
[5] Ḥaydār-ı Kerrār ve Ẕü'l-ḳarneyn olup: Ḥaydār-ı Kerrār olup ve Ẕü'l-ḳarneyn KA
[6] Olınduġı: olduġı T
[7] Ḥażret-i: -BV
[8] Buyurmuşlar: buyurmuşlardur T
[9] Sana cennette büyük bir ev var. Bu ev senin için büyük bir rütbedir. Sen cennet ve cehennemin sahibisin.
[10] Urdugı: urduġı KA
[11] Şīrāne edāları: şīrāndāzları T
[12] Ṣudūruyla: ṣudūr ile T
[13] Eḥādīṣ-i: ḥādīṣ-i KA, HSA
[14] Tefāsīr ve kütüb-i eḥādīṣ-i nebevīde: tefāsīr-i kütüb-i eḥādīṣ-i nebevīde T
[15] Bāhirelerinden: bāhirelerinde KA, T
[16] Şevāhidü'n-Nübüvvede: Şevāhidü'n-Nübüvveden T
[17] Mükāleme: mekān ile T

zevcüñi aġleb-i ḫalāyıḳa tercīḥ idüp zemīne fermān itmişdür[1] ki yā[2] arż derūn u bīrūnuñda zīr ü fevḳüñde[3] her ne olmuş ve olıcaḳ vār ise aña iʿlām eyle.

Yine mervīdür ki bir sene şaṭṭ-ı Furāt tuġyānı ve eṭrāf u eknāfda olan mezārıʿ u ḳurāyı ġarḳān itmek mertebelerine ḳarīb olduḳda ehl-i zürūʿ bu girdāb-ı belādan ḫalāṣ ümniyyesiyle dāmen-i pür-meʾmen imām-ı kerāmet iʿlāma müteşebbiṣ olup ṣūret-i ḥāli iʿlām itdüklerinde deryā-yı şefḳat ve baḥr-i mürüvvetleri cūş idüp hemān-dem ḥażret-i risālet-penāhuñ cübbe-i şerīfelerin ber-dūş ve ʿammāme-i laṭīfelerin ber-ser itmekle ḫurūş idüp ʿaṣā-yı mübārekin eline ve kümeyt-i şihāb-seyirlerine suvār ve evlād-ı kirām u ḫuddām-ı lāzımü'l-iḥtirāmları rikāb-ı saʿādet-meʾābında ḫırām iderek Furāt üzerine varup iki rekat namāz ve dergāh-ı ḳāżiyyü'l-ḥācāta arż-ı niyāz itdükden ṣoñra ʿaṣā-yı kerāmet-pīrāları ile ṭaraf-ı āba işāret buyurduklarında şaṭṭ-ı Furātbir ẕirāʿ miḳdārı tenezzül idüp bu mertebe[4] kifāyet ider mi diyü buyurduḳlarında ḫalāyıḳ bir miḳdār daḫı tenezzülün[5] niyāz itmeleri ile Ḥażret-i İmām-ı Kerrār [**5b**] tekrār[6] īmā buyurup bir ẕirāʿ daḫı tenezzül bulduḳda ḫalāyıḳ bir miḳdār daḫı noḳṣānın recā[7] eyledüklerinde bir defʿa daḫı işāret idüp ḳarār-ı lāzımü'l-miḳdārına[8] tenezzül itmekle cümle-i berāyā ḥażret-i imām-ı ʿālī-maḳāmuñ ḥamd ü ṣenā ve şükrānın edā itdiler.

Menḳūldür ki ḥażret-i imāmü'l-müʾminīn Ṣıffīne teveccüh buyurduḳlarında bir menzilde ʿasker-i hidāyet-eṣerine teşnegī ḥāṣıl olup her çend eṭrāf u eknāfı tek ü pū ve yemīn ü yesārı cüst ü cū itdiler ise ābdan ḫaber degil belki serābdan eṣer bulmayup nā-gāh bir deyre ḳarīb ve sükkān-ı deyrden āb ṭaleb itdüklerinde imtināʿ gösterüp ṣuya ḳarībsiz[9] diyü cevāb[10] itmeleri ile ḥażret-i imāmuñ yemm-i ġayret ü ḥamiyyeti cūş idüp ol cāyda bir zemīnüñ ḥafrin[11] fermān buyurmāġıla imtiṣāl olınup nā-gāh zīr-i zemīnde bir ṣaḫre-i ʿaẓīme ẓāhir olmaġın ḥāżır olan cem-i ġafīr u cemʿ-i keṣīr ḳalʿında[12] ʿāciz olup ḥażret-i imām-ı şecāʿat-irtisāma bu ḥāl-i ʿacībeden ḫaber olduḳda esb-i ṣabā-reftārlarından nüzūl[13]ve ser-i saḫreye vüṣūl bulup enāmil-i deryā-nevāllerin zīr-i senge vażʿ idüp[14] ednā işāret ile[1] ol kūh-ı pür-şükūhı mānend-i kāh

[1] İtmişdür: buyurmışdur KA, HSA
[2] Yā: eyā R
[3] Fevḳüñde: ḳu fevḳüñde T
[4] Mertebe: mertebeye KA
[5] Daḫı tenezzülün: tenezzülün daḫı R, BV
[6] Tekrār: -T
[7] Recā: temennā T
[8] Lāzımü'l-miḳdārına:lāzımü'l-miḳdārlarına KA, HSA
[9] Ḳarībsiz: ḳarībsin
[10] Cevāb: cāb T
[11] Ḥafrin: ḥafīrini KA
[12] Ḳalʿında: ḳalʿada HSA
[13] Feth: +KA
[14] Ve: +T

hemān gāh dūr itdükde zīrinden bi-faẓli'llāh-i teᶜālā bir çeşme-i ḥayāt-āsār ve bir āb-ı ḫoş-güvār peydā olup ᶜasākir-i ẓafer-şiᶜārı defᶜ-i teşnegī ve bi'l-cümle müktefī olduḳdan şoñra tekrār[2] ol seng-i kūh-ı Dirniki maḥalline vażᶜ itdükde bu emr-i ġarīb ve ḥāl-i ᶜacībi rāhib-i deyr müşāhede idüp hemān-dem ḥużūr-ı pür-nūr-ı imāma şitāb: "Yā imām sen peyġamber misin?" diyü suᵓāl idüp peyġamber degilüm, lākin vaṣīyy-i peyġamberüm, diyü cevāp virdüklerinde,

Beyt
fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilün

Her saᶜādet-mende kim tevfīḳ-i devlet yār olur[3]
Vāḳıf-ı sırr-ı nihān u kāşif-i esrār olur

medlūlınca rāhib kelime-i şehādeti[4] bilā-tevaḳḳuf zebānında icrā ve mülḥaḳ-ı ehl-i hüdā [**6a**] olmaġıla ḥażret-i imām-ı vālā-maḳām ᶜāmmeye istikşāf-ı ḥāli içün: "Yā rāhib bilā-tevaḳḳuf şeref-i İslāmla müşerref olmaġa bāiş nedür?" diyü suᵓāl buyurup rāhib: "Bu deyr-i bināᵓ ve bizler anda sākin ve bu ṣaḥrāda mutavaṭṭın olduġımuza sebeb bu ṣaḫre-i ᶜaẓīmenüñ bu āb-ı nāb üzerinden defᶜ[5] ve bu raṣaduñ ṭılsımından bendini refᶜ iden devletmendüñ ḫāk-pāyına rū-māl ve şeref-i mülāḳātları ile[6] pā-nihāde-i süllem-ibtihāl olmamızdur. Zīrā kütüb-i ḳadīme ve aḳvāl-i ḳavīmemüzde vāriddür ki bu çeşmeyi bu mevżiᶜde bulup ve ser-i çeşmeden bu seng-i sengīn-ᶜayārı refᶜ iden peyġamber ya vaṣiyy-i peyġamberdür." diyü kelāma iḫtitām virdükde ḥażret-i imām-ı saᶜādet-fer-cām bu kelām-ı ṣādıḳü'l-merāmı gūş ve ḳalb-i şerīfleri ḫurūş ve çeşm-i pākları nem-nāk ve dil-i deryā-miṣālleri feraḥ-nāk olup "*elḥamdüli'llāhi'llezī lem ekün ᶜindehu ᶜabden mensiyyen ve küntü fī kütübihi mezkūren*"[7] buyurdılar. Rāhib-i mezkūr ḫıdmet-i imāmdan dūr olmayup ceng-i Ṣıffīnde şerbet-i şehādeti ceşīde[8] ve raḫt-ı ᶜazīmetin sarāy-ı beḳāya keşīde idüp ḥażret-i imām-ı ḥaḳīḳat-encām kendü dest-i kerem-peyvestleriyle[9] tekfīn ve cihāz u defn u namāzına taḳayyüd buyurdılar.

[1] İşāret ile: işāretle T
[2] Tekrār: Kerrār T
[3] Her saᶜādet-nemende kim tevfīḳ-i devlet yār olur: HSA
[4] Kelime-i şehādeti: -T
[5] Defᶜ: refᶜ T
[6] Mülāḳātları ile: mülāḳātlarıyla T
[7] Şükürler olsun ben Allah'ı unutan insan olmadım ve Allah kitaplarında beni zikretti.
[8] Ceşīde: çeşīde T, BV
[9] Kerem-peyvestleriyle: kerem-peyvestleri ile KA, HSA

Ṣavāᶜiḳde merv̄idür ki Ḥażret-i Saᶜd raḍiya'llāhu teᶜālā[1] ᶜanh, ḥażret-i imām-ı hümāmdan naḳl ider ki "Va'llāhi bir āyet nāzil olmadı, illā ve bilmedüm ki ne maṣlaḥata[2] ve ne mekānda ve kimüñ üzerine nāzil oldı. Taḥḳīḳan Rabbüm baña bir[3] ḳalb-i ᶜukūl ve lisān-ı nāṭıḳ iḥsān itmişdür." ve İbni Mesᶜūd raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh ve ġayrısı Ebu'ṭ-Ṭufeyl ṣaḥābīden ol daḫı Ḥażret-i ᶜĀliyy-i velīden naḳl ider ki "Kitāb-ı İlāhīyi benden suᶜāl idüñ. Taḥḳīḳan bir āyet-i kerīme yoḳdur, illā bilürüm. Leylde ya nehārda vādīde[4] ya[5] cebelde mi nāzil oldı." Yine kitāb-ı meẕkūrda merv̄idür ki bir gün Ḥażret-i Resūl-i Ekrem ṣallā'llāhu ᶜaleyhi ve sellemüñ ser-i şeref-efserleri [**6b**] zānū-yı imāmda iken vahy-i Rabbānī nüzūlde olup ḥażret-i imām ṣalāt-i ᶜaṣrı edā itmeden ġurūb-ı şems vāḳiᶜ olmaġın ḥażret-i risālet-penāh bīdār ve vāḳiᶜ-i ḥālden ḫaberdār olduḳda dergāh-ı çāre-sāza niyāz idüp *"allāhümme innehu*[6] *kāne fī ṭāᶜatike ve ṭāᶜati resūlike fe erdüd ᶜaleyhi'ş-şems"*[7]diyü duᶜā-yı icābet-pīrāları ṣudūr bulmaġın şems girü dönüp Ḥażret-i Kerrār edā-yı farīża-i ᶜaṣr eyledi, diyü bu[8] ḥadīṯ-i şerīfi İmām-ı Ṭaḥāvī ve Ḳāḍī ᶜİyāż Şifāda taṣḥīḥ ve şeyḫü'l-islām Ebū Zerᶜa ve ġayrıları taḥsīn itmişlerdür.

Ol dilīr-i[9] Düldül-süvār-ı şeh-i ḳanber ṣāḥib-i Ẕülfikāruñ şecāᶜat-i bāhire ve saḫāvet-i zāhireleri güm-kerde-i nām-ı şücᶜān-ı ᶜArab u ᶜAcem ve ḫamūş-sāz-ı debdebe-i saḫāvet-i Ḥātem olup vaḳᶜa-i Aḥzābda[10] pīş-rev-i fürsān-ı ᶜArab olan ᶜAmr bin ᶜAbd-i Vüddī ne vech üzere helāk ve yevm-i Bedirde ebṭāl-i cāhiliyyeyi ne üslūbda ṭuᶜme-i bāz-ı şimşīr-i çālāk ve rūz-ı dil-dūz-ı Uḥudda ṣübūt-ḳadem ile *lā fetā illā ᶜAlī*[11] maḳāmına naṣb-ı süllem ve ḳalᶜ-ı bāb-ı Ḫayber ve sāyir ġazā ve seferde cümleden aḳdem olup

Beyt
fāᶜlātün/ fāᶜlātün/ fāᶜlātün/ fāᶜilün

Tīġ-ı bāṭın tīġ-ı ẓāhirden beter ḫūn-rīz olur
Ẓāhir ü bāṭında şemşīr-i velāyet tīz olur

feḥvāsınca vāḳiᶜ olan şecāᶜatı beyne'l-ümem müsellemdür.

---

[1] Teᶜālā: -HSA
[2] Bilmedüm ki ne maṣlaḥata: bildüm ki ne maṣlaḥatdur BV
[3] Bir: -T
[4]Vādīde: -KA
[5] Ya: -T
[6] İnnehu: in T
[7]*Ey Allah'ım bu adam sana ve resulüne itaat etti. Buna tekrar güneş ver.*
[8] Bu: -T
[9] Dilīr-i: dilber-i T
[10] Aḥzābda: aḥzābdan T
[11] Ali'den başka genç yok.

ᶜArabiyye[1]
Men ṭalebe'l-mecd felyekün ke-ᶜAlī
Yahebü'l-elfü ve hüve yebtesüm[2]

medlūlınca[3] fuḳarā ve żuᶜafāya *mebẕūlü'n-niᶜam*[4] olan[5] ḫᵛān-ı[6] saḫāveti daḫı ne vech üzre rāygān olduġı kütüb-i siyer ve nice tevārīḫ-i muᶜteberede ᶜale't-tafṣīl meẕkūr olmaġın bu muḫtaṣarda ıṭnāb-ı ṭınāb-ı[7] kelām olınmadı ve min kelāmihi *"kūnū yenābiᶜa'l-ᶜilmi meṣābīḥa'd-dücā ḫılḳānü'ṣ-ṣiyābe cudede'l-ḳulūbi tuᶜrafūne bihi fī-melekūti's-semāvāti ve teẕkurūne fī'l-arḍi."*[8] Mervīdür ki dāyimā câme-i muraḳḳaᶜ ve ḳaṣīr libās ve eṭᶜime vü eşribe-i ḫoşnā tenāvül ü nūş ve bu bīve-zen-i dünyā-yı denīyyeye [**7a**] ḫiṭāb idüp dir idi: *"Yā dünyā ġurrī*[9] *ġayriḳad ṭallaḳtüki ṣelāṣenᶜumrüki ḳaṣīr ve meclisüki ḥaḳīr ve ḫaṭaruki kebīr āhin āhmin-ḳılleti'z zād ve buᶜdı's-sefer ve vaḥşeti'ṭ-ṭarīḳ."*[10]

ᶜAzīz Efendi Tārīḫinde meẕkūrdur ki tārīḫ-i Hicretüñ otuz üç senesinde ṣāliṣü'l-ḫülefāᵓ Ḥażret-i Ẕi'n-nureyn İmām-ı ᶜOṣmān raḍiya'llāhu teᶜālā[11] ᶜanh mihmān-ı żiyāfet-ḫāne-i raḥmet-i raḥmān olıcaḳ ilḥāḥ u ibrām[12] aṣḥāb-ı kirām ile Ḥażret-i Murtażā ᶜAlī[13] ḫᵛāh u nā-ḫᵛāh taḥmīl-i bār-ı ḫilāfet olınduḳdan ṣoñra müddet-i ḫilāfetleri beş sene ve müddet-i ᶜömrleri altmış üç sene ḳabr-i pür-nūrları Necefde olmaḳ meşhūr olup ferzend-i dil-bendleri İmām-ı Ḥasan-ı Aḥsen[14] baᶜde eyyām[15] mekānını tebdīl ve ḫāk-i pāk-i baḳīᶜa taḥvīl eyledükleri daḫı nigāşte-i yerāᶜa-i baᶜżı ruvātdur.

Ṣavāᶜiḳde mervīdür ki vaḳtā ki Ḥażret-i imām[16]ile Ḥażret-i Muᶜāviye ibni[17] ebī Süfyānuñ[1] eyyām-ı nizāᶜları imtidād ve *yevmen fe-yevmen* izdiyād buldı.

---

[1] ᶜArabiyye: Beyt KA, HSA, T
[2] Kim başarılı ya da ileri olmak isterse Ali gibi olsun. Bin adam içinde Ali gülse yine de ondan korkarlar.
[3] Medlūlınca: -T
[4] Mebẕūlü'n-niᶜam: mebdeu'n-niᶜam KA (Ondaçok nimetler var)
[5] Olan: -KA, -HSA, -BV
[6] Ḫᵛān-ı: ḫān-ı HSA
[7] Iṭnāb-ı ṭınāb-ı: ıṭnāb-ı ıṭnāb-ı T
[8] İlmin kaynakları kitaplar gibi olun. Yani ışık gibi olun. Kibirli elbiseler giymeyin. Kalplariniz hep temiz olsun. Gökyüzünde ve yeryüzünde Allah sizi zikreder.
[9] Ġurrī: ġayrī HSA
[10] Şükürler olsun ben Allah'ı unutan insan olmadım ve Allah kitaplarında beni zikretti.
[11] Teᶜālā: -T
[12] Ve: +KA
[13] Daḫı: +R
[14] Ḥasan-ı Aḥsen: Ḥasan u Ḥüseyn T
[15] Eyyām: eyyāmın KA, HSA, T
[16] İmām: ᶜAlī KA; imām-ı hümām HSA, T
[17] İbni: bin

Ḫavāricden ᶜAbdurraḥman bin Mülcem ve Berk temīmi ve ᶜAmr-ı temīmi Mekke-i muᶜaẓẓamada ḥalḳa cünbān-ı bāb-ı müşāvere-i nā-ṣavāb olup "ᶜAlīve Muᶜāviye ve ᶜAmr bini'l-ᶜĀṣuñ vücūdları rūy-ı zemīnde nā-yāb olmaduḳça ḫalāyık rāḥat ve ümmet istirāḥat bulmaz." diyü taḳdīr-i ḥikmet-i İlāhiye rāżı olmayup şedd-i vifāḳ-ı ḍalālet ü taşfīf-i[2] mübāyaᶜa-i şeḳāvet itmekle zuᶜm-ı fāsid ü fikr-i kāsidlerin ḳuvvetden fiᶜle ve niyyetden ᶜamele getürmek içün heyzüm-i şeḳāvetlerin işticāl[3] ile bī-tevaḳḳuf ve ihmālBerk-i meẕkūr Muᶜāviye[4] ve ᶜAmr-ı merḳūm ᶜAmr ᶜĀs'a[5] varup kām-yāb olmamaġıla fikr-i kāsidlerinde[6] ḫāsir oldılar. İbni Mülcem-i bī-dīn Kūfeye gelüp baᶜżı baḳiyyetü's-süyūf olan ḫavāric-i nifāḳ-ı meᶜlūf ile tedsīs-i şerr ü şūr itdükde Şübeyb nām bir merd-i dūzaḫ-naṣīb mütābaᶜat-i İbni Mülcem idüp kemîn-gāh-ı ġadr u şeḳāvetde muntaẓır-ı furṣat oldılar.

Mervīdür ki hicretüñ ḳırḳıncı senesi māh-ı ramażānuñ on yeddīnci [**7b**] gicesi ḥażret-i imām-ı enām ᶜAliyy-i vālā-cāh vaḳt-i seher-gāhda püser-i vālā-güherleri İmām-ı Ḥasan-ı Aḥsene buyurdılar ki ḥālā ḥażret-i risālet-penāha vāḳıᶜada vāḳiᶜ-i ḥāli ḥikāyet ve ümmetden şikāyet itdügümde buyurdılar ki "Bedduᶜā ile ben daḫı *Allahümme "ebdilnī bihim ḫayran lī minhüm ve ebdilhüm bīşerran lehüm"*[7] diyü duᶜā itdüm." Baᶜdehu ḫāne-i devlet-ḫānelerinde bir miḳdār avrāduñ olup her biri enīn-i çāker-sūz ve nāle-i dil-dūz ile tenevvüre-i dilde[8] āteş-fürūz iken baᶜżı ḫuddām ḥażret-i imāmı ol mürġān-ı pür-şikeste ve ṭāyirān-ı pā-besteleri[9] menᶜ ve zecr itdüklerinde: "*Daᶜūhünne fe-innehünne nevāyiḥ."*[10] diyü buyurdılar. Ve[11] daḫı ol leyletü'l-leylde[12] gāh u bīgāh emīr-i velāyet-penāh derūn-ı ḫāneden şeref-baḫş bīrūn ve ṭaraf-ı āsmāna nāẓır[13] gūyā vaḳt-i mevᶜūda muntaẓır olup bu kelām-ı feṣaḥāt-encāmı ol Ḳerrār tekrār ider idi: "*Va'llāhi mā keẕebtü velā küẕẕibtü feinnehe'l-leyletü'l-letī vuᶜidtu."*[14]

Mervīdür ki münādī-i ṣalāt-ı dārü's-saᶜāde ḥażret-i imāmı da nidāyü'ṣ-ṣalā itdükde, ol şeh-i ḳanber vaḳt-i seḥerde ṭahāret-i derūn ile hem-çü mışbāh-ı ṣabāḥ

---

[1] Muᶜāviye ibn ebī Süfyānuñ: Muᶜāviyenüñ HSA, T
[2] Taşfīf-i: tażfīḳ-i T
[3] İşticāl: işᶜāl KA
[4] Meẕkūr Muᶜāviye: Ḥażret-i Muᶜāviye HSA
[5] ᶜAmr-ı merḳūm ᶜAmr ᶜĀs'a: ᶜAmr Ḥażret-i ᶜAmr ᶜĀs'a HSA
[6] Kāsidlerinde: fāsidlerinde KA
[7] Benim karşılığım daha hayırlı ver. Onların karşılığını şer ver.
[8] Dilde: dilden R
[9] Pā-besteleri: pā-yesteleri KA
[10] Onları kendi hallerine bırakın, onlara dokunmayın.
[11] Ve: -R, -BV
[12] Leyletü'lleylde: leyle-i leylde R, BV
[13] Nāẓır: naẓar HSA
[14] Yemin ederim ben yalan söylemedim bir de onlar sen yalan söylüyorsun demediler çünkü Allah bana bu geceyi söz verdi.

żiyā-baḫş-ı bīrūn olup muḳaddimāt-ı ṣalāt āġāz̲-ı *eṣ-ṣalā eṣ-ṣalā eyyühe'n-nās* diyü āvāz ile giderken eṣnā-yı ṭarīḳde Şübeyb-i bed-bāḫt Ḥażret-i Allāhdan ḫavf ü ḫaşyet itmeyüp kemīn-gāhdan ḥażret-i imāma bir ḍarb-ı nā-gāh ve İbni Mülcem-i nā-şerm daḫı bir zaḫm-ı cān-gāh irişdürüp ol nā-bekāruñ[1] tīġ-ı ġaddārı ḫāne-i dimāġda ber-ḳarār itdükde ḥażret-i imām mecrūḥan dārü'l-imāreye ricʿat itdi. Hemān ol sāʿat İbni Mülcem-i nā-bekār derbend-i ʿuḳūbet ḫużūr-ı fāyiżü'n-nūr imāma keşān[2] ber keşān iḥżār olınduḳda "*e'n-nefsü bi'n-nefsi fe-iz̲ā ene mittü fa'ḳtulūhu kemā ḳatelenī ve in selimtü raeytü fīhi raʿyī*"[3] ve bir rivāyetde "*ve'l-cürūhu ḳışāṣun*"[4] diyü[5] buyurdılar. Baʿdehu ḥażret-i imām rūz-ı cumʿā ve ertesi mihmāndār-ı beḳā[6] olup leyle-i mübāreke-i eḥādde

Beyt
fāʿilātün/ fāʿilātün/ fāʿilātün fāʿilün

Her ne kim taḳdīrdür taġyīr bulmaz ey göñül[7]
Levḥ-i taḳdīrüñ ḫaṭṭı hergiz bozulmaz ey göñül

[**8a**] medlūlınca rūḥ-ı pür-fütūḥları ahenk-i maḳām-ı ʿilliyyīn ve hem-ṣoḥbet-i Seyyidü'l-Mürselīn olup ʿAbdullāh bin Caʿfer ve Muḥammedi'bni'l-Ḥanefiyye ḥażretleri ol rūḥ-ı muṣavver ve cism-i enver üzerine efşānī-i āb-ı kevs̲er idüp İmām-ı Ḥasan ve İmām-ı Ḥüseyn ḥażretleri[8] ġasl ve İmām-ı Ḥasan-ı Aḥsen namāzın edā itdükden ṣoñra Baġdād mużāfātından Kūfede dārü'l-emārede ve bir ḳavlde Kūfeye bir fersaḫ Ḳurā nām mevżiʿde ki fī-yevminā hāz̲ā ziyāret olınduḳları mekān-ı cennet-nişānda aʿdā-yı bed-nihāduñ īṣāl-i żararı mülāḥaẓasıyla ḫafiyyeten vaḳt-i şāmda cevher-i vücūd-ı kerāmet-i mevcūdları vedīʿa-i gencine-i ḫāk-i şerefnāk olındı[9] ve bāʿżı ḳavlde menzil-i mübārekeleri ile Cāmiʿ-i Aʿẓam mābeyninde defn olınmışdur.

Ḥayātü'l-Ḥayavānda mez̲kūrdur ki benī-ʿAbbāsdan Reşīd arż-ı Necefde şikār içün baʿżı ḫavāṣṣıyla Perslere[10] ḫalāṣ virdükde şikārīler ṣaydların ḳāvup ḫālā ḥażret-i imāmuñ merḳad-i şerīfleri ẓāhir olduġı mekān-ı fürdevs-āşiyāna vāṣıl olduḳda şikārīler tevaḳḳuf ve bir ḳadem teḳaddüm itmedükleri manẓūr-ı Reşīd olup bu ḥāl-i

[1] Nā-bekāruñ: nā-bekāru
[2] İmāme-keşān: imāmda-keşān HSA, T
[3] Kim insan öldürürse onun karşılığı ölümdür. Kim beni öldürürse onu beni öldürdüğü gibi öldürün. Eğer ölmezsem onun cezasına ben hükmedeceğim.
[4] Eğer beni yaralarsan benim hakkım aynen seni yaralamaktır.
[5] Diyü: +HSA
[6] Beḳā: fenā KA, HSA, T
[7] Her ne kim taḳdīrdür taġyīr bulmaz ey göñül: Her ne kim taḳdīrdür taġyīr bulunmaz ey göñül HSA
[8] İmām-ı Ḥasan ve İmām-ı Ḥüseyn ḥażretleri: Ḥażret-i Ḥasaneyn KA
[9] Olındı: ḳıldılar KA
[10] Perslere: Pārslara T

ġarībeden müteᶜaccib iken ehl-i Ḫıbreden bir pīr-i başīr gelüp "Yā emīre'l-müᶜminīn ibni ᶜammuñ ᶜAlī[1]bin[2] Ebī Ṭālibüñ mezār-ı pür-envārların göstersem ne iḥsān idersin?" "Her ne murāduñ ise iḥsān u iᶜṭā iderum" diyü[3] vaᶜd olınduḳda. "Bu maḳām mezār-ı[4] ḥażret-i imāmdur. Ben pederüm ile ziyāret, ol daḫı imām-ı nāṭıḳ Ḥażret-i Caᶜferü'ṣ-Ṣādıḳ ile, ol daḫı imām-ı bāhir Ḥażret-i Muḥammedü'l-Bāḳır ile ḥażret-i imāmı bu mekānda ziyāret itmüşlerdür. Bu ḥāle anlar cümleden aᶜlemdür." dimekle hemān-dem Reşīdüñ emriyle ol maḳām-ı cennet-irtisām binā ve peyderpey bināsı ziyāde olup ḥālā ziyāretgāh-ı eşrāf u eᶜālī ve tereddüd-gāh-ı ahāli vāḳᶜāṣıdur. ᶜÖmr-i şerīfleri altmış beş sene ve baᶜżı ḳavlde altmış sene[5] olup ḫilāfet-i pür-ᶜadāletleri dört sene ve ṭoḳuz ay ve bir gün olmışdur. Raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh ve arżāh.

[**8b**]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I ḤÜSEYN BİN ᶜALĪRAḌİYA'LLĀHU ᶜANHUMĀ[6]

Şemere-i şecere-i nebiyy-i vālā-güher, dürr-i ṣadefçe-i ᶜAlī Ḥaydar, ḳuṭb-ı āsmān-ı siyādet, merkez-i dāyire-i velāyet, mihr-i felek-saᶜādet, māh-tāb-ı[7] cihān-ı necābet, şāh beyt-i ḳaṣīde-i aḥrār, ser-levḥa-i dībāce-i ebrār, şehzāde-i nīk-baḫt, merdümek-dīde-i ehl-i sünnet, seyyidü'ş-şühedā, sulṭānü'l-etḳıyā, insānü'l-ᶜayn İmām-ı Ḥüseyn[8] ḥażretlerinüñ vilādet-i ᶜalīyyeleri hicretüñ sāl rābiᶜ māh-ı Şaᶜbānuñ dördinci güni vāḳiᶜ olup bir zamān ḥücre-i Fāṭımatü'z-Zehrāda neşv ü nemā bulup[9] ve bir müddet[10] ṣoḥbet-i cedd-i emcedleri Ḥażret-i Resūl-i Ḫudā ile terbiyet ve mülāzemet vālid-i aᶜlā-güherleri ile tekmīl-i ᶜilm-i siyādet idüp feżāyil ü kemālātı ḥayṭa-i ᶜaḳlden bīrūn ve mekārim-i aḫlāḳı taṣavvur-ı ḫayālden efzūn olup Şerḥ-i Hemziyye-i İbni Ḥacerde taḥḳīḳe resīde olmışdur ki ḥażret-i risālet-penāh: "*Ḥüseynu minnī ve ene min Ḥüseyn uḥebba'llāhu men uḥebbe Ḥüseynen sıbṭun mine'l-esbāṭ.*"[11] ve rivāyet-i digerde "*El-Ḥasenü ve'l-Ḥüseyn sıbṭāni mine'l-esbāṭ.*"[1] ve ṭarīḳ-

---

[1] ᶜAlī: -KA
[2] Bin: ibni KA, HSA, BV
[3] Diyü: -BV
[4] Mezār-ı: mezār-ı pezr-etvā T
[5] Ve baᶜżı ḳavlde altmış sene: -KA
[6] Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseyn bin ᶜAlī 'raḍiya'llāhu ᶜAnhumā: Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseyn bin ᶜAlī 'raḍiya'llāhu Teᶜālā ᶜAnhKA; Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseyn ᶜAlī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh BV; Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseyn ibni ᶜAlī ibni ebī Ṭālib Raḍ. HSA
[7] Māh-tāb-ı: meh-tāb-ı BV
[8] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: +KA, +BV
[9] Bulup: -KA, -HSA, -BV, -T
[10] Bir müddet: bir zamān HSA
[11] Hüseyin benden ben de hüseyindenim. Kim hüseyni severse Allah onu sever. O ehl-i beyttendir. (Canan: 1993: 519)

i[2] müteᶜaddeden mervīdür ki Nāmūs-ı Ekber-i ᶜİlliyyīn Ḥażret-i Cibrīl-i Emīn ᶜalyhi's-selām ve rivāyet-i aḫerde mülkü'l-ḳaṭr ḥażret-i risālet-penāha ḳurretü'l-ᶜayn Ḥażret-i İmām Ḥüseyn şehīd olur, diyü ḫaber-i vaḥşet-eşer virüp türāb-ı muṣarraᶜ-ı muṭahharların ḥażret-i risālet-penāha getürdükde anlar daḫı ol türāb-ı müsteṭābı ümmü'l-müᵓminīn Ümmü Selemeraḍiya'llāhu ᶜanhāya virüp seyyidü'ş-şühedānuñ rūz-ı şehādetinde ol türāb-ı meşk-nāb ḳana mütebeddil olur, diyü iᶜlām itmüşler idi. Ol vaḳt-i hüve lenākde fi'l-vāḳiᶜ ḳana mütebeddil olduġı müşāhede olındı ve ol türāb-ı müsteṭāb-ı ḥażret-i risālet-penāh istişmām idüp "Rāyiḥā-ı Kerbelā." diyü buyurdılar. Ṭaberānīde taḥḳīḳa resīdedür ki sulṭān-ı enbiyā ve resūl-i kibriyā buyurmışlar ki heybet ü sevda dem[3] Ḥasan[4] ve ḫayrāt-ı vücūdum Ḥüseyn içün ḫāṣıldur." ve Beġavī vu ġayrīden zīnet-baḫş rivāyetdür ki dürretü't-tāc-ı enbiyā-i Ḥażret-i [**9a**] Resūl-i Ḫüdā[5] buyurmış[6] ki "Ḥażret-i Hārūn nebī ᶜaleyhi's-selām iki veled-i ercemendān Şīr u Şebīr[7] tesmiye buyurmışdur.[8] Ben daḫı iki oġlımı el-Ḥasan ve'l-Ḥüseyn ile müsemmā ḳıldum."

Şevāhidde mervīdür ki bir gün ḥażret-i risālet-penāh bir ṭarafına İmām-ı Ḥüseyni ve bir ṭarafına nev-bāve-i nihāl-i nübüvvet olan İbrāhīm ḥażretlerīni alup otururken emīn-i vaḥy-i celīl Ḥażret-i Cibrīl ᶜalyhi's-selām gelüp "Yā Muḥammed Ḥażret-i Ḳāḍī ᶜale'l-ıṭlāḳ bu iki dürr-i şemīnüñ dār-ı fenāda ictimāᶜın menᶜ idüp biri şehzāde-i rūy-ı zemīn ve biri revnaḳ-dih maḳām-ı ᶜılliyyīn olmaḳ fermān buyurmışdur. Lākin bu emrde sizi muḫtār ve taᶜyīn-i iḫtiyāruñuza ḳarār komışlardur. Ḥażret-i risālet-penāh: "Emr-i Ḫüdāya rāżī ve muṭīᶜum. Lākin eger Ḥüseyn bu tīre-nişān[9] olursa benim ve Fāṭıma ve ᶜAlīnüñ dīdelerī giryān[10] olur. Fe-ammā İbrāhīm terk-i[11] dār-ı fenā ve ᶜāric-i süllem-beḳā olursa ancaḳ ben bu eleme müteḥammil olurum." diyü buyurup baᶜdehu Ḥażret-i Ḥüseyne mülāḳī olduḳça: "Merḥabā cīger-gūşemi yolunda fedā eyledügüm." diyüp rūy-ı pür-nūrın taḳbīl iderdi ve kitāb-ı meẕkūrda mervīdür ki reyḥāne-i seyyidü's-şaḳaleyn Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseyn

[1] Hasan ve Hüseyin ehl-i beyttendir.
[2] Ṭariḳ-i: ṭaraf-ı BV
[3] Sevda dem: sevdamKA
[4] Ḥasan: Ḥüseyn R
[5] Kibriyā ᶜaleyhi's-selām: +BV
[6] Buyurmış: buyurmışdur KA, BV; buyurmışlar T
[7] Ercemendān-ı şīr u şebīr: erçemendan-ı şebbir u şebīr HSA; ercemendin şepr u şepīr T
[8] Buyurmışdur: buyurmış R
[9] Nişān: feşān HSA
[10] Giryān: gūyā T
[11] Terk-i: tārik-i R

māteminde ecinne nevḥahu[1] ve sūz u zār-ı derūn[2] dil-dūz ve efṣaḥ-ı lisān ile bu vech üzre merṯiyye-ḫ^{v}ān olurlar[3] idi ki

Merṯiyye[4]
Meseḥa'r-resūlü cebīnehu
Felehu berīḳun fi'l-ḫudūd

Ebevāhu min ᶜulyā Ḳureyşin
Vecedduhu ḫayru'l-cüdūd[5]

Memdūḥu'n-nās Ḥażret-i[6] İbni ᶜAbbāsdan raḍiya'llāhu ᶜanh menḳūldür ki "Ḥażret-i Ḥabīb-i[7] Rabbü'l-ᶜĀlemīne[8] vaḥy oldı ki "Yā Muḥammed! Yaḥyā bin Zekeriyyā ᶜaleyhüme's-selām ḳatli içün yetmiş biñ nefs helāk oldı. Ḥüseynüñ ḳatli içün iki kerre yetmiş biñ ādem[9] helāk olsa gerek."

Vaḳᶜa-i şehādet, ḥażret-i imām ve ḳurret-i ᶜayn seyyidü'l-enām ᶜAzīz Efendīnüñ Ravżatü'l-Ebrār nām tārīḫinde bu vechle nigāşte-i ḳalem-i iᶜlām olınmışdur ki Yezīd-i bed-gir dār serīr-i ḥükūmete[10] ḳarār idicek ᶜāmil-i Medīneyi aḫẕ-ı beyᶜat içün Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseyne ḥavāle itmegin ol gül-i āl-i Resūlu'llāha [**9b**] ḳaṣd-ı hicret-i ila'llāh[11] ile dārü'l-emn-i Ḥaremu'llāha müḥmil-bend-i ᶜazīmet olmışlar iken erbāb-ı nifāḳ ᶜIrāḳdan teşrīf-i ḳudūmları ricāsına müteselsilü'l-vürūd[12]mektūb u niyāz-nāmeler sebebiyle istikşāf-ı żāmāyir içün ibni ᶜamları Müslim bin[13] ᶜAḳīli irsāl ve anuñ ṭarafından vārid[14] olan mekātībde otuz biñ ḳadar maḫlaṣ esāmīleri ḳayd u defter olduġı ḫaberi muḥarrer olmaġın iki üç aydan ṣoñra bi'ẕ-ẕāt ol cānibe taḥrīk-i rāyet-i iḳbāl buyurup eṯnā-yı ṭarīḳde ᶜāmil-i Kūfe ᶜUbeydullah bin Ziyāduñ tīġ-i bīdādıyla[15] müsellem ᶜālem-i vücūddan münᶜadim olduġı taḥḳīḳ olınmış iken be-ḥükm-i iḳtiżā-i ḳażā ᶜazīmetlerinden ᶜinān-tāb mürācaᶜat olmayup

[1] Ecinne nevḥahu: ecinnenüñ nevḥahu HSA
[2] Sūz u zār-ı derūn: Zār u sūz-ı KA; sūz u zār u revān BV
[3] Olurlar: olur HSA
[4] Merṯiyye: beyt KA, HSA, T; ᶜArabiyye BV
[5] Peygamberimiz alnını mesh etti. Öyle yapınca alnından ve yanaklarından ışık çıktı. Anne ve babası Kureyşin en büyüklerinden ve dedesi en hayırlı ecdadlarındandır.
[6] Ḥażret-i: -KA
[7] Ḥabīb-i: -R
[8] Rabbü'l-ᶜĀlemīne: Rabbü'l-ᶜĀlemīnden R
[9] Ādem: nefes KA, HSA
[10] Bed-gir dār serīr-i ḥükūmete: bed-gīr dār serīr-i ḫilāfete KA, HSA; Bed-gir dār serīr-i ḫilāfete T
[11] İla'llāh ilā beytu'llāh +R
[12] Müteselsilü'l-vürūd: müteselsil-i ol-vürūd HSA, T
[13] Bin: ibni T
[14] Vārid: -T
[15] Bīdādıyla: bīdārıyla HSA; bīdād ile T

ᶜāḳıbet-i şaḳıyy-i bed-nihād İbni Ziyād ṭarafından teᶜākub iden sipāh-ı ḍalālet-penāh deşt-i Kerbelāda sedd-i rāh ve ol naḫl-i dil-keş bāġ-ı velāyet iki püseri ve altı birāderi ve yetmiş ḳadar aḳāribiyle sāye-i serv-āsā üftāde-i ḫāk-i şeref-nāk oldı. Fi'l-yevmi'l-ᶜāşiri mine'l-muḥarrem li-seneti iḥdā ve sittīn raḍiya'llāhu ᶜanh ve erḍāh. Müddet-i ᶜömrleri elli beş senedür. Ḳaṭᶜ-ı ḥablü'l-verīd ḥayātlarına iḳdām Sinān bin[1] Enes-i Güşteniyy-i bedbaḫtdan ṣudūr idüp Şimr-i bī-dīn daḫı ol kār-ı düşvārda Sināna muᶜin idi. "*Ḫāẕelehuma'llāhu ve demmerehumā*"[2] cesed-i muṭahharları mᵉareke-gāh-ı ḳıyāmet-üslūbda pā-zede-i leşker-i menḥūs-eşer olup ser-saᶜādet efserleri ᶜAlī Aṣġar u benāt-ı mükerremāt u ezvāc-ı ṭāhirāt ile tuḥfe-i dergāh-ı Yezīd-i pelīd olup baᶜdehu Medīne-i Münevvereye irsāl ve bir ḳavlde Şāmda Bābü'l-Ferādīs ḳurbında teslīm-i ḫazīne-i raḥmet-i izd-i ẕü'l-celāl olındı. İbni Ḥacer-i Mekkī Şerḥ-i Hemziyyede buyurmışlardur ki Yezīd-i pelīd ḥażret-i imāmuñ ser-devlet eşerlerin, bir ḳavlde Medine-i Münevvereye gönderüp tekfīn ve kubbe-i ḥüsn-i aḥsende defn[3] ve bir ḳavlde ḳırḳ günden ṣoñra Kerbelāya gönderüp cüşşe-i münevvereleri ile anda defn olındı [**10a**] ve yine şerḥ-i meẕkūrede[4] vaḳᶜa-i şehādet ḥażret-i imām-ı celīl bu vech üzre taḥrīr-yāfte-i tafṣīl olmışdur ki ḥażret-i imām-ı hümām Yezīd-i pelīdüñ beyᶜatundan imtināᶜ ve Mekke-i Mükerreme ṭarafına revāne olınduḳda[5] ehl-i Kūfe resüller irsāl ve beyᶜat içün ḥażret-i imāmı ṭaleb ve keşfi mā fi'l-bāl itdüklerinde memdūḥu'n-nās İbni ᶜAbbās ḥażretleri ehl-i Kūfenüñ ġaddār ve Ḥażret-i ᶜAliyy-i velīye ve İmām-ı Ḥasan-ı Aḥsene itdükleri evżāᶜ-ı nā-hem-vārların[6] iẓhār idüp bāri ehl u ᶜıyāl ile gitmeñ diyü ᶜarż-ı tevessül eyledükde ḥażret-i imām ībā[7] idüp İbni ᶜAbbās zārī ve *"ve aḥseynā ve aḥbeynā"*[8] diyü bükāya aġāz eyledi. İbni ᶜÖmer ve İbnü'l-Ḥanefiyyeraḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanhum[9] İbni ᶜAbbās kelāmı üzre süḫan-sāz olup cümle ehl-i Mekke ḥażret-i imāmuñ mesīrine maḫzūn oldılar. Ol yāsemīn-i gülzār-ı dīn Mekke-i Mükerremeden nehżat ve seksen nefere ḳarīb ehl u ḫüddām lāzımu'l-iḥtirāmıyla Ḳādisiyyeye naṣb-ı ḫayme[10] buyurduḳlarında mukeddemā Kūfeye irsāl buyurduḳları Ḥażret-i Müslim bin ᶜAḳīlüñ şehādeti ḫaberin alup ricᵉate ihtimām gösterdüklerinde Müslim-i şehīdüñ birāderi

Beyt
fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilün

[1] Bin: ibni T
[2] Allah onları kahretsin, harap etsin ve yıksın.
[3] Defn: daḫn T
[4] Meẕkūrede: meẕkūre T
[5] Olınduḳda: olduḳda R
[6] Nā-hem-vārların: nā-hem-vārları KA
[7] ībā: ibā R
[8] Saydık ve verdik.
[9] ᶜAnhum: ᵉanhumā KA
[10] Naṣb-ı ḫayme: ḫayme HSA

ᶜAcz ile dönmek ᶜadūdan sehldür himmet dutup
Yā şehīd olmaḳ gerek yā intiḳām almaḳ gerek[1]

medlūlınca mānicᵉ olup "İntiḳāmımuzı aluruz yāḫūd biz daḫı mülḥaḳḳ-ı şühedā[2] oluruz." dimekle ḥażret-i imām ṭaraf-ı Kūfeye müteveccih olup evāyil-i cünūd-ı merdūd İbni Ziyāda mülāḳī olmaġın ṭaraf-ı Kerbelāya ᶜinān-tāb olup bu ḫaber-i vaḥşet-eṣer İbni Ziyād-ı bīdāde vāṣıl olduḳda yigirmi biñ muḳātil ḥażret-i imāmuñ muḥārebesine[3] taᶜyīn ve ol bī-raḥmlar daḫı ḥażret-i imāmdan āb-ı Furātı menᶜ itmekle muḥārebeye ikdām ve edā-yı ḫıdmet-i bāṭıle-i nā-fercāma ihtimām idüp mābeynlerinden ancaḳ Yezīd bin el-Ḥāriṯ bir ehl-i vefā-i recā-yı şefāᶜat-ı sulṭān-ı enbiyā ile terk-i devlet çend rūze-i dār-ı fenā idüp ḥażret-i imāmuñ ᶜasker-i hidāyet-rehberlerine mülḥaḳ ve baᶜde'l-muḳātele şehīd ve ḥażret-i imāmuñ [**10b**] daḫı sāyir eṣḥābı[4]

Beyt
fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilün

Elvedāᶜ ey dūstlar kim geldi hengām-ı sefer[5]
ᶜArş-ı pervāzīne mürġ-i rūḥum açdı bāl ü per

diyerek meydāna girüp şerbet-i ᶜāfiyet-i ᶜāḳıbet-i şehādet-i çeşānīde ḳılduḳlarından ṣoñra ol yiñe tāz-ı meydān-ı şecāᶜat ve yādgār-ı[6] ḫānedān-ı nübüvvet netice-i gencine-i celādet-ṣıfaddur. Kār-zār-ı cürᵉet ḳurretü'l-ᶜayn-ı ṯāḳaleyn Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseyn ferd ḳalup

ᶜArabiyye[7]

Ene ibni ᶜAliyyin el-ḫayru min āli Hāşim[8]
Kefāni bihāẕā meḥaren hīne eḥaru

Ve ceddī Resūlu'llāhi efḍalü men meşā

---

[1] Yā şehīd olmaḳ gerek yā intiḳām almaḳ gerek: Yā şehīd olmaḳ gerek yā intiḳām alman gerek BV (Fuzulî, Hadikatü's-Süeda, Hzl. Servet Bayoğlu, Ankara, 1996, Kültür Bakanlığı Yayını)
[2] Şühedā: şehīd T
[3] Muḥārebesine: muḳābelesine KA
[4] Daḫı: +T
[5] Sefer: vedaᶜ KA
[6] Ve yādgār-ı: diyārkār-ı R
[7] ᶜArabiyye: Beyt KA; şiᶜr HSA, T
[8] Ene İbni ᶜAliyyü'l-ḫayr min āli Hāşim: Ene İbni ᶜAliyyü'l-ḥabher min āli Hāşim T

Ve naḥnu sirācu'llāhi fi'n-nāsi muzhiru

Ve Fāṭımatu ümmī min sülāleti Aḥmedin
Ve ᶜammī yudᶜā ẕü'l-cenāḥeyni Caᶜferu[1]

Ve fīnā kitābu'llāhi enzele ṣādiḳan
Ve fīne'l-hüdā ve'l-vaḥyu ve'l-ḫayru yüẕkeru[2]

inşād[3] idüp raḫş-ı feraḥ-baḫşların merdāne-i meydāne sürdükde ġaddārān-ı sitem-rüsūm birden hücūm idüp niçesinüñ lāşe-i mühmilin āġışte-i ḫāk ve ekşerīn ṭuᶜme-i şemşīr-çālāk itmekle otuz bir yerde maṭᶜūn ve otuz dört ḍarba müteḥammil olduḳdan ṣoñra ᶜāḳıbet teşnegī ve ᶜaṭş kendülere ġālib olmaġıla zemīne düşüp beden-i dil-bendi ve ḫūn-şafaḳ rengi ile rūy-ı deşt-i Kerbelā reşk-i lāle-zār-ı cennet-i aᶜlā ve sebeb-i girye-i ehl-i arż u semā olup

Beyt
fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilün

Kimdür ol kim ᶜarṣa-i meydāne geldi gitmedi
Kimdür ol kim ḳaṣr-ı ᶜömrin çarḫ vīrān itmedi

medlūlınca ol gül-i āl-i Muḥammed behişt-i heşt pāyeye müteveccih olup ḳātili olan meᵓyūs-ı bī-dīn ser-devlet-eşerlerin hużūr-ı bī-nūr ᶜUbeydullah[4]bin[5]Ziyāda: "*Ḳatelet ḫayre'n-nās.*"[6] diyü bī-pāk-i feraḥ-nāk getürdi.

Mervīdür ki imām-ı hümām ile birāder-i[7] cān berāber ve evlād-ı kirām lāzımü'l-iḥtirām ve Ḥażret-i Ḥasan-ı Aḥsen u ᶜAḳīl u Caᶜfer kerāmet-eşer evlādlarından on ṭoḳuz nefs-i nefīs şehīden tārik-i dār-ı fenā ve maḥmil-keş sarāy-ı beḳā oldılar. Naẓar-gerde-i Ḥażret-i ᶜAliyy-i veliyy-i[8] Ḥasan-ı Başrī buyurmışdur ki

[1] Ve ᶜammī yudᶜī ẕü'l-cenāḥeyni Caᶜfer: Ve ᶜammī yudᶜā ẕü'l-cenāḥeyni Caᶜfer T
[2] *Ben Ali'nin oğlu Haşim sülalesindenim. Bu selaleden gelmem benim için büyük bir şereftir. En cömert insan olan Peygamberimiz benim dedemdir. Bizim sülalemiz insanlara fener gibi yol gösteriyor. Peygamberimizin sülalesinden gelen Fatıma annemdir. Amcam Cafer zülcenahyn olarak isimlendirildi. Allah bize doğruyu gösteren kitabı verdi. İnsanlar diyorlar ki onlarda vahiy ve hayırlı şeyler var.*
[3] İnşād: inşā T
[4] ᶜUbeydullāh: ᶜAbeydullāh T
[5] Bin: ibni KA, BV
[6] *En hayırlı insanlar öldürüldü.*
[7] Birāder-i: birāderān-ı KA
[8] Veliyy-i: velī ve T

"*Mā-kāne ᶜalā-vechi'l-arżı lehum yevmeᵓiẕin şebīhun."*[1] Menkūldür ki [**11a**] İbni Ziyād-ı şeḳāvet-muᶜtād ser-devlet-eṣer-i imām-ı saᶜādet-encāmı pür-ṭaşta-i vażᶜ ve elinde olan ḳaḍīb-i bed-terkīb ile derc-i ḥoḳka-i esrār mā-nend-i lüᵓlü-i şehvār olan dildān-ı[2] güher-feşānlarına tehvīnen ḍarb ve neḍāret ve bahā-i[3] dehānlarından müteᶜaccib iken Ḥażret-i Enes bin[4] Erḳam bükā ve ᶜavīl idüp "*İrfaᶜ ḳaḍībeke feva'llāhi leṭāle mā-raᵓeytü resūla'llāhi ṣallü'llāhu ᶜaleyhi ve sellem yuḳabbilu mā-beyne'ş-şefeteyn."*[5] buyurduḳda İbni Ziyād-ı cellād, Enes ḥażretlerīne tehdīd ve ḳatline vaᶜīd-i[6] şedīd itdükde Ḥażret-i Enes buyurdı[7] ki *"Li-aḥadin ṣennek bimā-hüve aġyaẓu ᶜaleyke min hāẕā raᵓeytü resūla'llāhi ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ve sellem. Aḳᶜade Ḥasenen ᶜalā-feḫiẕihi el-yümne ve Ḥüseynen ᶜalā-faḫiẕihi'l-yüsrā ṣümme veḍaᶜ yedehu ᶜalā-yā fuḫīhimā ṣümme ḳāl allāhümme innīestevdiᶜuke iyyāhumā ve ṣālihe'l-müᵓminīn fe-keyfe kāne vedīᶜatü'n-nebiyyi ᶜindeke yā İbni Ziyād."*[8]

Mervīdür ki ḥażret-i imāmuñ ser-bā devlet ve ḥarem-i pür iḥtirāmın Yezīd-i pelīd resānında kān olan ḳomşum menzil-i evvelde ser-i mübāreki meclise vażᶜ ve şürb-i ḫamr iderler iken cidārdan[9] ḳalem-i āhenīn ile ber-dest-i pür-heybet ẓāhir olup midād-ı ḫūn-ı gül-gūn ile bu beyti

ᶜArabiyye[10]
Etercū ümmetün ḳatelet Ḥüseynen
Şefāᶜati ceddihi yevme'l-ḥisābi[11]

silk-i taḥrīre keşīde ḳılduḳda ḥużżār-ı meclis olan şaḳīler ser-i mübāreki yerinde karār ve kendü ḫavflarından firār, baᶜdehu ricᶜat idüp aldılar.

Mervīdür ki ḥażret-i seyyidü'ş-şühedā çeşānīde-i şerbet-i şehādet olduġı gün semādan ḳaṭarāt-ı ḫūn-efşān ve ittibāᶜ-ı Yezīdün avānīleri ḳān ile melān olup şems münkesif ve nücūm münkeşif[12] ve iştidād sevād ve ẓülām-ı ḳıyām-ı ḳıyāmetden[13]

---

[1] *Bu zamanda yeryüzünde onlara benzer insan yoktur.*
[2] Dildān-ı: dendān-ı HSA, T
[3] Neḍāret ve bahā-i: neḍāret-bahā-i KA
[4] Bin: ibni T
[5] *Tuttuğun şeyleri kaldır. Rasulullahın onu dudaklarıyla öptüğünü gördüm.*
[6] Vaᶜīd-i: vaᶜd-i T
[7] Buyurdı: buyurdılar T
[8] *Sen niye öyle yapmıyorsun? Çünkü ben peygamberimizde öyle gördüm. Hasan'ı sağ dizine Hüseyin'i sol dizine oturttu. Sonra onların başlarını okşadı. Dedi ki: "Allah'ım bu ikisini ve bütün salih mü'minleri sana emanet ediyorum." Ey İbni Ziyad peygamberimizin yaptığı bu şeyler nasıldı?*
[9] Cidārdan: divārdan HSA, T
[10] ᶜArabiyye: beyt KA, HSA, T
[11] *Hazret-i Hüseyin'i öldüren bu ümmet hesap gününde peygamberimizden nasıl şefaat dileyecek?*
[12] Ve nücūm münkeşif: - R
[13] Ḳıyāmetden: ḳıyāmete HSA, T

nişān[1] olmışdur. Mervīdür ki nihād-ı düşvār-ı meẕkūrda nücūm birbiriyle teşādüm ve her birsinüñ maḥallinden refᶜ olınsa ḫūn-ı siyāh-bedīd olurdı.[2] Üç gün ẓulmet-i ᶜaẓīm olduḳdan şoñra semāda ḥumre ḥāṣıl olup[3] baᶜżı ḳavlde altı ay ḥumre [**11b**] zāyil olmayup İbni Sīrīn ḥażretleründen merviidür ki ḥālā ḥumre-i şafaḳ ol ḥumrenüñ eşeridür. İmām-ı müşārūn ileyh ḥażretlerinüñ ve kendüsiyle şehīd olan evlād u iḫvān[4] rıḍvānu'llāhi teᶜālā ᶜaleyhim ecmaᶜīnüñ[5] merḳād-i münevvere ve meşhed-i muṭahharaları metevātiren[6] deşt-i Kerbelāda şaṭṭ-ı Furātdan dört beş fersaḫ mekān-ı cennet-nişānda ziyāretgāh-ı ins ü cāndur. Raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh ve arḍāh.[7]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ SELMĀN-I FĀRİSĪ RAḌİYA'LLĀHU TEᶜĀLĀ ᶜANH[8]

ᶜAşıḳ-ı fāyıḳ ve yār-ı muvāfıḳ ḥażret-i nebiyy-i ṣādıḳ, murabbaᶜ-nişīn-i seccāde-i zühd ü taḳvā, maẓhar-ı kelām-ı feṣāḥat-encām, *Selmānu minnā,*[9] pīşrev-i rāstān-ı tārīḳ-i hüdā, baḥr-i ᶜilm ü iḥsān, memdūḥ-ı ins ü cān, dervīş-i mütedeyyin, ᶜābid-i mütemekkin, meydān-ı ṣalāḥuñ fārisi, Ḥażret-i Selmān-ı Fārisīraḍiya'llāhu teᶜālā[10] ᶜanh. Selmānü'l-Ḫayr daḫı dinilür. Aṣḥāb-ı güzīn, ḥażret-i ḫayrü'l-beşerden maḥsūb ve ehl-i beyt-i nebeviyyeye mensūb olup fażāyil u kemālātı ẕirveyi aᶜlāya vāṣıl bir merd-i kāmil. Ḥażret-i seyyidü'r-rüsül ile ġāzālarda[11] beẕl-i maḳdūr ve saᶜy-ı nā-maḥṣūr idüp[12] ḫuşūṣan vaḳᶜa-i Aḥzābda ḥafr-ı Ḫandaḳtaki müşāvere-i pür-işābeleri ile vāḳiᶜ olmuş idi. Niçe merdān-ı Ḫudāya[13] berāber ve müteᶜaddid kār-kerde[14] hemser olup[15] ḫıḍmetleri bedīd olmaġıla,[16]*Selmānu minnā ehlü'l-beyt.Selmān-ı Fāris-i sābıḳ* ve aña miṣāl-i fażāyiline dāll niçe kelām-ı muᶜciz-niẓām ḥażret-i seyyidü'l-enāma[17] maẓhar olup beytü'l-māldan beş biñ dirhem vaẓīfesi ḥāṣıl

[1]Nişān: MuᶜlinKA, HSA, T
[2] Olurdı: olur idi T
[3] Olup: -HSA, - T
[4] Evlād u iḫvān: evlād u iḫvān ve evlād u iḫvānBV, T
[5] Ecmaᶜīnüñ: ecmaᶜīn T
[6] Ḥālā: +T
[7] Ve arḍāh: -HSA
[8] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Selmān-ı Fārisī 'raḍiya'llāhu Teᶜālā ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Selmān-ı Fārisī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh KA, HSA, BV, T
[9] Hadise gönderme
[10] Teᶜālā: -HSA
[11]Ġāzālarda: ġazavātda T
[12]İdüp: -KA
[13] Ḫudāya: ḫudāyla KA
[14] Kār-kerde: kār-kere HSA, T
[15] Olup: +KA
[16] Olmaġıla: +KA
[17] Seyyidü'l-enāma: el-enāma T

olmış iken cümlesin[1] fuḳarā ve muḥtācāna[2] baḫş u iʿṭā idüp kedd-i yemīninden[3] taʿayyüş iderdi.

Mervīdür ki[4] bir dirheme berg-i ḫurmā iştirāʾ ve nesc-i zenbīl idüp üç dirheme fürūḫt. Bir dirhem sermāye ve bir dirhem nafaḳa ve bir dirhemin ṣadaḳa iderdi.

Menḳūldür ki Medāyinde ḥākim[5] iken ḥaḳīrāne libās-ı kirbās ile edā-yı umūr-ı müslimīn içün şehrüñ derūn u bīrūnın[6] geşt-i güẕār iderken bir nā-dān Ḥażret-i Selmāna[7] ʿunfen. Baʿżı şeyʾ taḥmīl idüp[8]giderken eṣnā-yı ṭarīḳde biri:[9] "Bu[10] merd-i bülend-ünvān, Ḥażret-i Selmāndur." dimekle ol nā-fehmīde itdügi vaż[ʿ]a şermende olup ʿözr-ḫᵛāhān, taḥmīl [**12a**] itdürdügi şeyʾi ṭaleb itdükde Ḥażret-i Selmān ʿaleyhi'l-kirāmeti ve'r-rıḍvān ḳābūl itmeyüp menziline īṣāl eylemişdür.

Mervīdür ki ʿazīz müşārün ileyh müslimīne pend u naṣīḥat iderken ancaḳ bir ʿabāya mālik olup nışfı ile setr-i ʿavret ve nışfın[11] ferş idinürdi ve müddet-i ʿömründe maḫṣūṣ ḫāne binā itdürmeyüp germiyyet-i şems ve hevā ve burūdet-i şitāʾ vü sermādan baʿżı cidār altında müstaẕıll olurdı ve kelām-ı kerāmet-niẓāmlarında buyurırlardı ki "*ʿAceben lilmüʾemmili fi'd-dünyā ve'l mevtü yeṭlebuhu ve hüve ġāfilun ve leyse bimeġfūlin ʿanh ve ḍāḥikin lā-yedrī*[12] *erebbuhu rāḍın ʿanhu em sāḫıṭun."*[13]Şerḥ-i Hemziyye-i İbni Ḥacerde sergüẕeşt-i Ḥażret-i Selmān raḍiye[14]ʿanhu'r-raḥmān gerü kendülerden[15] bu vech üzre naḳl u tedḳīk u raḳamzede-i kilk-i taḥḳīk olmışdur ki der-aṣl Işfahānī olup niçe müddet taḥṣīl-i dīn-i mecūsiyyetde vāṣıl-ı maḳām-ı riyāset olmış iken ḥikmet-i İlāhī bir gün ṭarīḳi kenīsā-i[16] naṣārāya uġrayup ehl-i kenīsā[17] ile mesāyil-i dīniyyede güft u gū ve ʿulūm-ı şerʿiyyelerinden cüst u cū idüp aṣl-ı dīnlerin[18] istiḫbār itdükde "Aṣl-ı dīnimüz

[1] Cümlesin: cümlesi HSA
[2] Fuḳarā ve muḥtācāna: fuḳarā-i muḥtācāna T
[3] Yemīninden: yemīniyle KA
[4] Ancaḳ: +KA
[5] Ḥākim: -HSA, -T
[6] Bīrūnın: bīrūn şehri BV
[7] Ḥażret-i Selmāna: libās ile edā-yı Ḥażret-i Selmāna T
[8] İdüp: itdirüp KA
[9] Biri: -BV
[10] Bu: bir BV
[11] Nışfın: nışfını KA
[12] Lā-yedrī: -KA
[13] O insana şaşılır ki dünyada yaşayacağım diyor ama ölüm onu istiyor. O gafletli bir insan ama biz onu unutmadık.Aynı bu şekilde başka bir insan gülerken Allah ona nasıl bakıyor bilmiyor.
[14] Raḍiye: 'raḍiya'llāhu T
[15] Gerü kendülerden: kendü kendülerinden KA
[16] Kenīsā-i: kenīse-i T
[17] Kenīsā: kenīse T
[18] Dīnlerin: dīnlerden HSA, T

Şāmdadur.” diyü cevāb virmeleriyle[1] Şāmdan kimesne geldükde kendüsin bā-ḫaber itmelerin iltimās itmegin. Bu vaᶜd-i meẕkūr gūş-zed-i peder-i Selmān olmaġın. Ḥażret-i Selmānı esīr-i bend u ḳayd itmiş iken ol eṣnāda ṭaraf-ı Şāmdan baᶜżı kimesne vārid olduġın ehl-i kenīse ol enīse ḫaber virmeleri ile[2] ber-her-ḥāl ḥall-i ḳayd u ᶜiḳāl itmekle ṭaraf-ı Şām-ı cennet-meşāma refᶜ-i iᶜlām-ı ᶜazīmet idüp ᶜulemā-ı Şāmuñ aᶜlemin[3] istifsār ile bulup andan dīn-i naṣrāniyyetde murād üzre taḥṣīl-i vuḳūf[4] ve vaḳt-i vefātına varınca ḫıdmetinde kemer-bend olduḳdan ṣoñra cā-nişīni olan rāhib ḫıdmetinde olup ol daḫı maraż-ı mevte mübtelā olduḳda Ḥażret-i nīk-baḫt:[5] “Bu faḳīri kime vaṣiyyet idersün.” diyü daḳ bāb-ı tevessül ve naṣiḥat itmegin rāhib-i meẕkūr: “Musulda fülān kimesneye var.” ve *ᶜalā-heẕe’l-ḳıyās* ruhbānuñ birbirine tavṣiyyesiyle naṣībinde ve Arż-ı Rūmda ve ᶜAmūdiyyede [**12b**] bir rāhib-i rūşen-dile ḫıdmet idüp ol daḫı mühmil-bend bendergāh-ı fenā olmaġa ḳarīb olduḳda Ḥażret-i Selmān ḫūb ḫaṣlet ḥālleri niye müncer olacaġın istiḫbār buyurduḳda:

“Ey veled-i ercümendüm! Olduġumuz dīn üzre rūy-ı zemīnde kimesneᵊ görmem. Cümle tebdīl ve taḥrīf olmışdur.[6] Ḥālā bir zamān ᶜadālet-ᶜünvān ḳarīb oldı ki arż-ı ᶜArabda şeref-yāfte-i ḫıllet-i Rabb-i Celīl İbrāhīmü’l-Ḫalīl dīni üzre bir nebīyy-i hidāyet delīl-i mebᶜūṯ ola ve ᶜalāyim-i nübüvvetleri budur ki mābeyn-i ḫürriyetine muhāceret ve hibeyi ḳābūl[7] ve ṣadaḳadan ᶜudūl idüp ketfeyn-i mübārekiyni[8]mābeyninde mihr-i nübüvvet ẓāhir ve bāhirdür. Ḳādir iseñ maṭlaᶜ-ı envārlarī olan zemīne vāṣıl ve olduḳları dīn-i metīne dāḫil ol.” diyü rāhib-i maᶜārif mekāsib-i kelāma iḫtitām virdükden ṣoñra baᶜde zamān,[9] Aᶜrābdan, benī-Kelbden bir ḳavmüñ ṭarīḳi, Ḥażret-i Selmān olduġı mevżiᶜa vürūd[10] itmekle[11] mā-melekin mezbūrlara virüp ḫāk-i pāk-i ᶜAraba īṣālın iltimās itmekle götürüp Ẕātü’l-Ḳurāya vāṣıl olduḳlarında ġadren bir Yehūdīye esīr diyü ferūḫt itmeleri ile Yehūdī daḫı Medīnede benī-Ḳureyżadan ibni ᶜammına beyᶜ itmekle Medīne-i Münevvereye gelüp[12] rāhib-i rūşen-dilüñ vaṣfı üzre görüp eglenür iken ḥażret-i risālet-penāh Medīne-i Münevvereye hicret ve menzil-i Ḳubaya şeref-i nüzūl-ı devlet

[1] Virmeleriyle: virmeleri ile T
[2] Virmeleri ile: virmeleriyle KA
[3] Aᶜlemin: ᶜilmin BV
[4] Vuḳūf: -KA, -T
[5] Ḥażret-i nīk-baḫt: Ḥażret-i Selmān-ı nīk-baḫt T
[6]Cümle tebdīl ve taḥrīf olmışdur: +BV
[7] Ḳābūl: -KA
[8] Mübārekeyni: mübāreki KA, HSA
[9] Zamān: zamānın KA
[10]vürūd: mürūr R
[11]Vürūd itmekle: vākiᶜ olmaġın T; mürūr itmekle BV
[12] Medīne-i Münevvereye gelüp: Selmān Medīne-i Münevvereye geldükde T

buyurduḳlarında Ḥażret-i Selmān ᶜaleyhi'r-rıḍvān[1] naḳl buyurur ki "Seyyidüm içün ḫurmā devşürür idüm. Seyyidimüñ ᶜammī-zādesi gelüp bu vech üzre feṯḥ-i kelām-ı heybet-encām itdi ki "Ḥażret-i Bārī, benī-Ḳīleyi[2] ki ümm-i Evs ve Ḥazrecdür, ḳatl itsün, daᶜvā-yı[3] nübüvvet ile Mekkeden muhāceret itmüş bir merd-i ġarīb üzerine müctemiᶜ ve dīn-i peder u cedlerinden münḳaṭıᶜ olmışlar." diyü kelāma encām[4] virdükde vücūd-ı lāġar-ı nihādum bī-tāb ve dil-i żaᶜīfüm manend-i sīm-āb-ı pür-ıżṭırāb olup nihāl-i ḫurmādan sāye-dār-ı[5] üftāde-i ḫāk-i pür-ḫār olmaġa[6] ḳarīb oldum. Girü ne ḥāl ise ol şecereden nüzūl [**13a**] ve seyyidimüñ ḳurbına vüṣūl bulup "Bu ḫaber tāze ve nevīd-i dil-nevāzundur." didügimde ol nādān, ġażaban rūy-ı zerdüme sille-zenān olup "Var kāruña meşġūl ol." diyü ḫiṭāb-ı nā-sevāb itmegin vaḳt-i şām u avān-ı ẓulāma dek tevaḳḳuf, baᶜdehu ol vaḳt-i bī-muḳtede, ṭabaḳ-ı iḫlāṣa bir miḳdār ḫurmā nihāda varup Ḳubāda[7] ḥużūr-ı ḥażret-i risālet-penāhda[8] "ṣadaḳadur" diyü āmāde itdüḳde tenāvülin aṣḥāba fermān buyurup kendüler mütefekkeh[9] olmadılar.[10] Bāᶜdehu bir miḳdār ḫurmā daḫı peydā idüp yine pīş-gāh-ı ḥażret-i risālet-penāha götürüp "Hediyyedür" diyü ᶜarż itdügümde aṣḥāb ile kendüler tenāvül buyurdılar.

Bāᶜdehu bir gün ḥażret-i seyyidü'l-enām Bakīᶜada bir cenāze ᶜaḳabünde ḫırām idüp giderken Ḥażret-i Selmān[11] Ḥāzret-i Ḥabīb-i Raḥmān ḳafāsında rüᶜyet-i mihr-i nebeviyyeye[12] gül-bāġ-ı arzū[13] gibi nigerān olduġı ḥażret-i risālet-penāha ẓāhir ve ᶜayān olup ve[14] ridā-yı şeref-pīrāların mānend-i setr-i Kaᶜbe ol mühr mihr-i nūrdan efkende itmekle ol ᶜāşıḳ-ı ṣādıḳ ve yār-ı müvāfıḳ anı daḫı müşāhede itdügi gibi ber-ruḫ-ı āl-i Muḥammed selavāt diyüp

Beyt
mefᶜūlü/ mefāᶜīlü/ mefāᶜīlü/ feᶜūlün

Geh muᶜtekif-i deyrum ü geh sākin-i mescid
Yaᶜni ki torā mī-ṭalebem ḫāne baḫāne

---

[1] ᶜAleyhi'r-rıḍvān: ᶜaleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān T
[2] Ḳīleyi: Ḳīle HSA, T
[3] Daᶜvā-yı: daᶜvāt-ı T
[4] Encām: İḥtitām KA
[5] Sāye-dār: sāye-dār HSA, T
[6] Pür-ḫār: pür-ḫām olmaġıla T
[7] Ḳubāda: -R
[8] Risālet-penāhda: risālet-penāhīde R
[9] Mütefekkeh: mütefekkir T
[10] Olmadılar: oldular HSA
[11] Ül-Fārisī: +KA
[12] Nebeviyyeye:nübüvvete HSA, BV, T
[13] Arzū: ḫıramān KA, HSA, T
[14] Ve: -R, -BV

diyerek ḫāk-i şeref-nāk-i sayyidü'l-beşere rūy-māl ve ḳıṣṣa-i pür-ġuṣṣasın[1] ᶜarż-ı ḥāl ile şeref-yāb-ı nūr-ı İslām olduḳda ḥażret-i resūl mükāteb olınmaḳ fermān buyurmaġıla seyyidi, üç yüz ḫurmā ġarsına ve ş̱emere gelince ḫıḍmetine ve ḳırḳ ūḳıyye sürḫ-i sebīkeye Ḥażret-i Selmānı mükāteb itmekle aṣḥāb-ı siyerden menḳūldür ki aṣḥāb-ı kirām daḫı imdād buyurmaları içün ṭaraf-ı bāhirü'ş-şeref-i resūlden fermān-ı vācibü'l-iẕᶜān ṣudūr bulup ve mübārek dest-i kerem-peyvesteleri ile ġarş̱ buyurup bi-fażli'llāhi teᶜālā senesinde cümlesi ş̱emeredār olduġından ġayrı ḥażret-i risālet-penāha baᶜżı maᶜādinden beyża-i dücāce ḳadar bir beyża-i ẕeheb gelmekle anı daḫı iḥsān itdükde Ḥażret-i Selmān[2] deynimi[3][**13b**] iḥāṭa itmez diyü ᶜarż-ı niyāz ile tevessüle aġāz itdükde ol kān-ı iᶜcāz ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ve sellem[4] ḥażret-i bī-enbāz: "Deynüñi edā ider." diyü çāre-sāz olduḳlarında fi'l-vāḳiᶜ beyża-i meẕkūre[5] nihāde-i mīzān-ı vezn olduḳda[6] ḳırḳ ūḳıyyeye hemser ve deyne berāber gelmegin edā idüp ḫulūṣ ile[7] ḥażret-i risālet-penāha bende-i maḫṣūṣ olmışdur.

Kitāb-ı[8] Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i kilk-i taḥḳīḳdür ki Ḥażret-i ᶜÖmerraḍiya'llāhu ᶜanh zamānında Ḥażret-i Selmān[9] vālī-i Medāyin olup iki yüz elli sene, baᶜżı ḳavlde üç yüz elli sene muᶜammer olduḳdan ṣoñra, Medāyinde civār-ı raḥmet-i raḥmana vāṣıl olmışlardur. Mülteḳa'l-Ebrār nām kitābda meẕkūrdur ki āḫir ᶜömründe ᶜIrāḳda sākin ve iki yüz elli sene muᶜammer olup Medāyinde ḫilāfet-i ḥażret-i[10] ẕi'n-nūreynde, raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanhda,[11] rūḥ-ı pür-fütūḥları ᶜāric-i behişt-i heşt-dürr olup mezār-ı pür-envārları[12] Baġdāduñ ṭaraf-ı şarḳīsinde, dört beş fersaḫ bir mevżiᶜ-i şeref-mevkiᶜde vāḳiᶜ olup ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[13]Raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh ve erżāh.

[1] Pür-ġuṣṣasın: pür-ġuṣṣasını T
[2]Daḫı: +KA, +HSA
[3] Deynimi: -HSA
[4]Ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ve sellem: -KA, -HSA, -T
[5] Meẕkūre: meẕkūreyi KA, HSA
[6] Olduḳda: olınduḳda KA, HSA
[7]Ḫulūṣ ile: ḫulūṣ-i ḳalble R
[8] Kitāb-ı: +T
[9] Zamānında Ḥażret-i Selmān: zamān-ı ᶜadālet-nişānlarında ᶜaziz müşārün ileyh T
[10] ḥażret-i: -R
[11]'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanhda: 'raḍiya'llāhu ᶜanh R; 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh T; rad.BV
[12] Pür-envārları: pür-envārların T
[13] Ṣıġār u kibārdur: kibār u ṣıġārdur R

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ ḤUẒEYFETÜ'L-YEMĀNĪ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[1]

Seccāde-nişīn-i ṣoḥbet-i risālet-penāhī, hem-meclis-i ḥażret-i nübüvvet destgāhı, mihr-i sipihr-i şecāᶜat, bedr-i meşrıḳ-ı kerāmet, merd-i meydān-ı cihād, ṣaf-şiken-i ehl-i ᶜinād, maẓhar-ı envār-ı Rabbānī, maṣdar-ı esrār-ı Sübḥānī bülend-ᶜünvān Ḥażret-i Ḥuẕeyfe bin el-Yemānī[2] Ebū ᶜAbdullāh ile[3] mükenna. Kibār-ı ṣaḥābeden olup ḫāṣṣa-i ṣāḥib-i Resūlu'llāh ile miyān-ı aṣḥābda be-nām olduġı meşhūr-ı enāmdur. Bir püser-i nīk-aḫteri ile eyyām-ı Bedirde muhāceret idüp vaḳᶜa-i Ḫandaḳda aḫzāb ittifāḳ ile İslāma tezelzül-i iḳdām virmege ihtimām itdükde bi-iẕni'llāhi teᶜālā üzerlerine musallaṭ olan ṣarṣar-ı pür-heybet ile ḥālleri neye müncerr olduġınuñ istiḫbārı içün Delāyilü'n-Nübüvvede[4] Ḥażret-i Ḥuẕeyfeden resīde-i beyāndur ki aḫzāb Ḫandaḳı muḥāṣara itdüklerinde birḳaç gün dād u sitāddan ṣoñra bir gice żaᶜf u gürisnegī İslāma müstevlī iken bir ṣarṣar-ı müteᶜāḳibü'l-vürūd ve[5] berd-i nā-maḥdūd daḫı ḥāṣıl olmaġıla aᶜdādan istiḫbār içün ḥażret-i risālet-penāh, aṣḥāb-ı ulü'l-elbāba nidā buyurup "Kimdür bizi ḫırāset ider ve aᶜdādañ ḫaber getürür[6] kendüye cennette mütekeffil olurum." diyü birḳaç defᶜa tekrārdan ṣoñra [**14a**] herkes: "Allāh ve Resūlüne penāh itmişüz ki bu hevā-yı sermāda bizi bir ṭarafa irsāl buyurmayasız."[7] didüklerinde ismümle beni nidā buyurduḳda imtiṯāl-i emr idüp şiddet-i sermādan berg-i ḫazān gibi lerzān, ḥużūr-ı risālet-penāha vardum. Buyurdılar ki "Yā Ḥuẕeyfe ḳādir misin bizi ḫirāset idüp ferdāᵓ naᶜīmde bizimle olasın." "*Belī*[8] *yā Resūla'llāh"* diyü fermān-ber olduġumda[9] ḥużūr-ı fāyiżu'n-nūrlarına getürüp dest-i muᶜciz-peyvestelerin sīneme vażᶜ ve duᶜā buyurmaġıla hemān-dem żarar-ı berd mündefiᶜ ve daġdaġa-i gürisnegī mürtefiᶜ olup aᶜdā ṭarafına müteveccih olduḳda ḥāllerī perīşān olmaġıla girīzān olmaḳdan ġayrı dermānları olmayup yerlü yerinden[10] hezīmete mübāşeret eyledüklerinüñ ḫaberin müslimīne beşāret ile maẓhar-ı duᶜā-yı sulṭān-ı şefāᶜat oldum. Aḳvāl-i ṣiḳāt ile resīde-i iṣbātdur ki Ḥażret-i Ḥuẕeyfe sulṭān-ı enbiyānuñ yārı ve hem-rāzı olup ism ü resmiyle[11] münāfıḳīni kendülere bildirmekle

---

[1] Seccāde-Nişīn-i Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Ḥuẕeyfetü'l-Yemānī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh KA; Ẓikr-i Cemīl-i Ḥuẕeyfe ibnü'l-Yemānī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh HSA; Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Ḥuẕeyfetü'l-Yemānī T; Ẓikr-i Cemīl-i Ḥuẕeyfetü'l-Yemānī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh BV

[2] Ḥuẕeyfe bin el-Yemānī:Ḥuẕeyfetü'l-Yemānī ve KA

[3] İle: -T

[4] Nübüvvede: Nübüvvetde KA

[5] Bir: +KA, +T

[6] Ve: +KA

[7] Buyurmayasuz: buyurmayasun T

[8] Belī: naᶜam R, BV

[9] Olduġumda: olduġunda T

[10] Yerinden: yerinde KA

[11] Resmiyle: resmle T

Ḥażret-i Fārūḳ-ı ᶜAẓam‘raḍiya’llāhu[1] ᶜanh, münāfıḳīni kendülerden istiḫbār idüp ehl-i Medīneden biri fevt olduḳda Ḥuẕeyfe ḥażretleri teşyīᶜ ve namāzda bulunmaz ise Ḥażret-i ᶜÖmer-i ᶜādil‘raḍiya’llāhu[2] ᶜanh ol cenāzeye iltifāt itmez idi. Ḥażret-i müşārün ileyh ceng-i nihāvendde bulunup ser-ᶜasker olan Nuᶜmān bin[3] Muḳarrin pā-nihāde-i maḳām-ı şehādet olduḳda livā-i İslām cenāb-ı vālā-nişāblarına teslīm olınup sene-i işneyn ve ᶜişrīnde Hemedān ve Reyᵓ ve Dinor aḳdām-ı ᶜālīleri ile żamīme-i memālik-i İslām olmışdur.

Esmāᵓü’r-Ricāl[4] nām kitābda meẕkūrdur ki Ḥażret-i ᶜÖmer-i Fārūḳ ve Ḥażret-i ᶜAlī āᶜlā-güher[5] ve Ḥażret-i Ebu’d-Derdāᵓ ve müteᶜaddid aṣḥāb ve tābiᶜīn[6] Ḥażret-i Ḥuẕeyfeden rivāyet idüp[7] sene-i ḫamse ve şelāşīnde ve ḳīyle[8] sitte ve şelāşīnde, Medāyinde[9] dār-ı fenādan refᶜ-i pā vü ḳadem nüh çemen ṣuffe-i cennet-i aᶜlā oldılar. Merḳad-i münevvereleri Ḥażret-i Selmān-ı Fārisī mezārı ḳurbında muᶜayyen olup ḫālā ziyāretgāh-ı kibār u ṣıġārdur. ‘raḍiya’llāhu[10] anhu ve arżāh.[11]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḪABBĀB BİN EL-EREŞ RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH VE ARŻĀH[12]

[**14b**] Şeref-yāfte-i ṣoḥbet-i risālet-penāhī, hem-meclis-i ḥażret-i nübüvvet destgāhı, ḥāyiz-i ḳaṣabü’s-sabaḳ-ı taḳvā, rākī-i süllem-i hüdā, ziynü’l-aṣḥāb, Ḥażret-i Ḫabbāb,‘‘raḍiya’llāhu[13] ᶜanh. Ebū Yaḥyā ile mükennā olup İstīᶜābda nigāşte-i kilk-i beyāndur ki İslāmda[14] müteḳḳaddim-i muhācirīnden maḥsūb. Rūz-ı Bedri müşāhede itdüklerinden ġayrı niçe ġazā vü cihādda ṣoḥbet-i ḥażret-i risālet-penāhī ile mesāᶜī-yi meşkūre ve mücāhedāt-ı ġayr-ı maḥṣūreleri bedīd olduġından[15] ġayrı[16] Ḥażret-i ᶜAlī kerrema’llāhu vechehu ile Sıffīn vaḳᶜasında ve Nehrevān cenginde ḥāżır olup sene-i

[1] Teᶜālā: +KA, +HSA, T
[2] Teᶜāla: +HSA, +T
[3] Bin: ibni KA
[4] Esmāᵓü’r-Ricāl: Esmā-i Ricāl HSA
[5] Güher: -HSA
[6] Rıḍvānullā ᶜaleyhim ecmaᶜīn: +T
[7] İdüp: -R
[8] Sene-i: +T
[9] Medāyinde: -KA
[10] Teᶜālā: +KA
[11] Ve arżāh: -R
[12] Ẕikr-i Cemīl-i Ḫabbāb bin el-Ereş ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh ve Arżāh: Ẕikr-i Cemīl-i Ḫabbāb bin el-Ereş ‘raḍiya’llāhu Teᶜālā ᶜAnh KA, HSA, T: Ẕikr-i Cemīl-i Ḫabbāb bin el-Ereş ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh BV
[13] Teᶜālā: +KA, +HSA
[14] İslāmda: İslāma HSA
[15] Olduġından: olınduġından R, BV
[16] Ġayrı: māᶜadā T

sebᶜa ve ş̲elāş̲īnde ḳayd-ı dünyā-yı berbāddan azād olduḳda namāzın Ḥażret-i ᶜAlī[1] kılup Kūfede cevher-i vücūd-ı pākları meknūn-ı gencine-i ḫāk oldı. ‘Raḍiya’llāhuᶜanh ve arḍāh.[2]

Ẕ̲İKR-İ CEMĪL-İ MUĠĪRE BİN ŞUᶜBE ‘RAḌİYA’LLĀHU TEᶜĀLĀᶜANH[3]

Şeref-fezā-yı bisāt-ı ṣaḥābet ve revnaḳ-baḫş-ı maḳām-ı naḳl ü rivāyet, sāmī-mekān-ı[4] bülend-āşiyān, pīş-rev-i ehl-i yaḳīn, nāṣır-ı ehl-i dīn, Ḥażret-i Muġīre bin Şuᶜbe, ‘raḍiya’llāhuteᶜālā ᶜanh.[5] ᶜĀm-ı Ḫandaḳda şeref-i İslām ile müşerref ve muhāceret ile dāḫil-i ṣoḥbet-i sulṭān-ı rūz-ı şefāᶜat olup ᶜUrve ve Ḥamza ve Ebū Bürde kendülerden müteᶜaddid eḥādīş̲-i nebevī rivāyet itmüşlerdür.[6] Sene-i ḫamsīnde Ḳūfede tārik-i dār-ı dünyā ve ᶜāzim-i cennet-i aᶜlā olmışlardur. ‘raḍiya’llāhuᶜanhu ve arḍāh[7]

Ẕ̲İKR-İ CEMĪL-İ EL-ESVED BİN YEZĪD BİN ḲAYSİ’N-NEḪAᶜĪ ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[8]

Seccāde-nişīn-i zühd ü taḳvā, ᶜāric-i meᶜāric-i maḳām-ı hüdā, zevāhir-i ṣalāḥ ile ārāste ve[9] cevāhir-i felāḥ birle pīrāste, fāyiz-i rütbe-i ᶜālī el-Esved bin Yezīd bin Ḳaysi’n-Neḫaᶜī. İstiᶜābda Ḥażret-i el-Esved şeref-i İslāma zamān-ı ḥażret-i seyyidü’l-enāmda vāṣıl-ı ᶜābid-i fāżıl olup Ḥażret-i Ebūbekri’ṣ-Ṣıddīḳ ve Ḥażret-i ᶜÖmerü’l-Fārūḳ‘raḍiya’llāhuᶜanhumādan eḥādīş̲-i nebevī rivāyet ve Ḥażret-i İbni Mesᶜūda mülāzemet idüp lākin zümre-i tābiᶜīnde olan eᶜimme-i dīn ve ekābir-i tābiᶜīnden maḥsūbdur. Kūfede sākin olup sene-i ḫamse ve sebᶜīn tārīḫinde [**15a**] dār-ı fenādan cennet-i aᶜlāya irtikā ḳıldılar. ‘raḍiya’llāhuteᶜālā ᶜanh.[10]

---

[1]Kerrema’llāhu vechehu: +T
[2]Ve arḍāh:- BV; teᶜālā +HSA
[3] Ẕ̲ikr-i Cemīl-i Muġīre bin Şuᶜbe ‘raḍiya’llāhu TeᶜālāᶜAnh: Ẕ̲ikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Muġīre ibni Şuᶜbe ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh HSA,T
[4]Mekān-ı: Makām-ı KA
[5] Ḥażret-i Muġīre bin Şuᶜbe ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh: Muġīre bin Şuᶜbe ‘raḍiya’llāhu ᶜanh T
[6]‘raḍiya’llāhu ᶜanh: +KA
[7] Sene ḫamsīnde Ḳūfede tārik-i dār-ı dünyā ve ᶜāzim-i cennet-i aᶜlā olmışlardur ‘raḍiya’llāhu ᶜanh: -KA; ve arḍāh +T, +HSA; ‘raḍiya’llāhu ᶜanhu ve arḍāh: ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh R
[8] Ẕ̲ikr-i Cemīl-i el-Esved bin Yezīd bin Ḳaysü’n-Neḫaᶜī ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕ̲ikr-i Cemīlü’l-Esved bin Yezīd bin Ḳaysü’n-Neḫaᶜī Raḍ. BV; Ẕ̲ikr-i Cemīl-i Esved bin Yezīd bin Ḳaysü’n-Neḫaᶜī ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh T
[9]Ve: -KA
[10]Ve arḍāh: +KA, +HSA

ẔİKR-İ CEMĪL-İ MÜSLİM BİNᶜAḲĪL BİN EBĪ ṬĀLİB ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[1]

Ol yegāne-i ehl ü eṣḥāb, nūr-ı dīde-i eviddā ve aḥbāb, gülbün-i gül-zār-ı ḫalīl Müslim bin ᶜAḲīl. Ḥażret-i ᶜAliyy-i aᶜlā-güherüñ[2] birāder-zādesi olup Ḥadīḳatü’s-Süᶜadā ve Gülşenü’ş-Şühedāda müverriḫān-ı aḫbār olan[3] ol ᶜālī-miḳdāruñ vāḳıᶜasından bu vech üzre iḫbār itmişlerdür.[4] Çün seyyidü’ş-şühedā ve imāmü’l-etḳiyāᵓ, ḳurret-i ᶜaynü’s-saḳaleyn Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseyn, Yezīdüñ beyᶜatından imtināᶜ gösterüp Mekke-i Mükerremede ḳarār buyurduḳlarınuñ ḫaberi cemīᶜ-i bilād u biḳāᶜa intişār ḫuṣūṣan Kūfede iştihār bulduḳda ekābir-i ehl-i Kūfeden yetmiş nefer-i muᶜtemed kimesne ittifāḳ ile ol yādıgār-ı Ḥaydar-ı Kerrār ṭarīḳında beẕl-i iḳtidār ve ṣaḥīfe-i emr-i ḫilāfetden izāle-i naḳş-ı muḫālefet ve ḥażret-i imāma beyᶜat itmek üzre mektūblar imlāᵓ, ṣadāḳat ve meveddete şāmil niçe kelimāt inşāᵓ ve Kūfeyi teşrīf buyurmaların ricāᵓ idüp ᶜAbdullāh müsemmaᶜ-ı Hemedānī ve ᶜAbdullāh Bükre nām kimesneler ile nāmelerin ṭaraf-ı bāhirü’ş-şeref ḥażret-i imāma irsāl itdüklerinden ṣoñra cevāb gelmedin peyder pey “*merreten baᶜde uḫrā*”[5] yüz yigirmi kitāb gönderüp iẓhār-ı ṣadāḳat itdüklerinde ḥażret-i imām ehl-i Kūfeye mektūb taḥrīr ü imlā[6] ve Müslim bin ᶜAḲīl ḥażretlerin mānend-i aḫter-i siḫr-i pīş-ru mihr-i enver-i[7] muḳaddeme-i[8] leşker-i muẓaffer idüp irsāl itmekle Müslim daḫı Muḥammed ve İbrāhīm iki ṭıfl-ı püser-i nīk aḫterini maᶜan alup fermān-ı imām üzre Kūfeye vāṣıl ve Dār-ı Muḫtār nām menzile dāḫil olduḳda eşrāf-ı Kūfe gürūh gürūh beyᶜat ve zamān-ı yesīrde on sekiz biñ mübāriz meydān-ı mübāyaᶜatda bāriz olup Kūfede Yezīd-i pelīd ṭarafından ḥākim olan Nuᶜmān ehl-i Kūfeyi cāmiᶜa cemᶜ idüp “Müslime inkiyād ile aġāz-ı fesād itmişsiz diyü[9] bu ḥareket münāsib degül. Yezīd, ḥākim-i ḳahhār ve melik-i ġaddārdur. Bu ḥāle muṭṭaliᶜ olursa siyāset ve ġażabına maẓhar olursız.” [**15b**] didükde gördi ki mücerred tehdīd ile[10] teskīn bulmaz ve naṣīḥat kār itmez. Ḥudūṯ iden ḥāli, Yezīde iᶜlām itmekle Yezīd daḫı[11] hemān-dem Nuᶜmānı ᶜazl ve yerine Başra ḥākimi ᶜUbeydullāh bin Ziyādı naṣb ve bu ḥālüñ defᶜi ve muḥibb-i ehl-i beyt olanları

[1] Ẕikr-i Cemīl-i Müslim BinᶜaḲīl bin Ebī Ṭālib ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i Müslim binᶜaḲīl ‘raḍiya’llāhu Teᶜālā ᶜAnh HSA; Ẕikr-i Cemīl-i Müslim binᶜaḲīl bin Ebī Ṭālib ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh BV

[2] ᶜAliyy-i aᶜlā-güherüñ: ᶜAlinüñ T

[3] Olan: +R

[4] İtmişlerdür: -KA

[5] *Bir kere geliyor sonra bir daha geliyor.*

[6] İmlā: -KA

[7] Enver-i: -KA

[8] Muḳaddeme-i: muḳaddem-i BV

[9] Diyü: +R

[10] Ateşleri: +T

[11] İtmekle: itdi. Yezīd daḫıT

refᶜi içün nāme-i ekīd taḥrīr ve teᵃkīd idüp ᶜUbeydullāh daḫı cünūd-ı merdūdı ile Kūfeye müteveccih ve ḳarīb olduḳda bir şebb-i tārda tebdīl-i cāme ve başına sebzīn ᶜamāme-i Hāşimīler gibi ṭaylasān taᶜlīḳ idüp Kūfeye dāḫil olduḳda ḳudūm-ı ḥażret-i imām-ı ᶜālī-maḳāma müteraḳḳıb olanlar ol telbīsi imām-ı ḳıyās ve fevc fevc rikābına yüz sürdiler. Müslim ḥażretleri ol mecmaᶜda taḥḳīḳ-i ḥāli maᶜlūm idüp nidā ḳıldu ki "Ey ḳavm-i firīfte[1] bu şaḫṣuñ dāmına girifte[2] olmañ." didükde[3] İbni Ziyād-ı bīdād hücūm-ı ᶜāmdan iḫtirāz ile çehre-i nā-pākinden ref-i nikāb idüp ḥāli ẓāhir olduḳda ehl-i Kūfe melūl ve kendü[4] dārü'l-imāreye duḫūl ve ḥükūmet-i Kūfeye mübāşeret ve Müslimi girift itmege mübāderet itmekle[5] Müslim ḥażretleri Hānī bin ᶜUrve menziline varup iḫtifā itmiş iken[6] İbni Ziyād, Hānīyi getürdüp[7] Müslimi ṭaleb itdükçe ol pīr-i münīr inkār ve imtināᶜ göstermegin[8] ᶜuryānen maᶜraż-ı ᶜaẕābda beş yüz tāziyāne ile ᶜiḳāb idüp ol nā-tüvān seksen ṭoḳuz yaşında ṣoḥbet-i resūl ile müşerref olmuş bir pīr-i lāzımu't-tevḳīr iken raḥmet-i Raḥmana vāṣıl olup[9] mezār-ı laṭīfleri Kūfede muᶜayyendür. Bu ḫaber-i vaḥşet-eşer güş-zed-i Ḥażret-i Müslim olduḳda iki püser-i nīk aḫterin ḫāne-i ḳāḍı Şüreyḥe gönderüp kendüsiyle beyᶜāt idenleri cemᶜ fi'l-ḥāl yigirmi biñ miḳdār sipāh-ı ḫūn-ḫᵛār ve mübārizān-ı ciger-dār ile dārü'l-imāreye müteveccih olup[10] ol[11] ḳaṣr-ı refīᶜü'l-bünyānı nigīn-i ḫātem gibi iḥāṭa ḳıldılar. İbni Ziyād-ı fesād iştiġāl-i[12] ᶜaskerin taḥrīṣ-i ḳıtāl itdürdükde[13]

Meşnevī[14]
fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilün

Efser-i rāyet oldı kerdūn-sāy
Çıḳdı çarḫ-ı berrīne nāleᵉ nāy
[**16a**]
Kūs-ı feryādı oldı ᶜālem-gīr
Müjde-i merk virdi ṣavt-ı nefīr

[1] Firīfte: firīftde HAS
[2] Girifte: giriftār KA
[3] Didükde: -T
[4] Kendü: kendüsi T
[5] İtmekle: itmege T
[6] İtmiş iken: itmişken BV
[7] Getürdüp: getürdürüp HSA, getürüp T
[8] Göstermegin: gösterüp R
[9] Olup: oldı T
[10] Müteveccih olup: varup KA
[11] Ol: -T
[12] İştiġāl-i: işticāl-i R
[13] İtdürdükde: itdükde T
[14] Meşnevī: beyt KA, HSA, T

Gül-i gülzār-ı nebiyy-i celīl Ḥażret-i Müslim bin[1] ᶜAḳīl semend-i kūh-temkīn berḳ-ı seyr ile cevelānda bir eline efᶜiyy-i rumḥ-ı ḫūn-hᵛār[2] ve[3] bir eline ejder-i[4] tīġ-i ṣāᶜiḳa-girdār alup iḳdām ile fevc-i ᶜasker-i aᶜdāya inhizām virmegin ᶜUbeydullāh bin Ziyād Müslimüñ keyfiyyet-i şecāᶜatin gördükde rüᵓesā-yı Kūfeye eyitdi ki ehl-i Kūfeye tehdīd ideler. Hemān-dem birḳaç ehl-i ehvā ehl-i Kūfeye nidā itdi ki[5] "Ḥālā Şāmdan ᶜasker geldi. Ṭuᶜme-i şimşīr olmazdan aḳdem[6] ṭarīk-i inhizāma vażᶜ-ı ḳadem eyleñ." dimeleriyle[7] bu ḫaber-i vehm-eṣerden gürūh gürūh ol ᶜasker-i pür-şükūh firāra müteveccih olmaġıla nāçār Ḥażret-i Müslim daḫı Saᶜd ibni[8] Aḥnef menziline nüzūl idüp ol gice anda ḳarār buyurdılar.[9] Pes-eẕ-ān niçe niçe ceng-i ḳıtāl ve ḫafiyyet ve menzilden menzile intiḳāl ile ᶜaḳıbet bir ḫātūnuñ ḫānesinde muḫtefī iken ol żaᶜīfenüñ bir püser-i bed-güherinüñ ġamzıyla İbni Ziyād-ı şeḳāvet-meᵓāb Ḥażret-i Müslime[10] reh-yāb olup der-bend-i ᶜuḳūbet ḫużūr-ı bī-nūrına getürüp ol şāhbāz evc-i saᶜādet-i sihām-ı aᶜdādan perr ü bāl peydā ḳılup cānib-i firdevse pervāzı ḳarīb olduḳda çoḳ kimesne sāḳiyy-i şerbet-i şehādet olmaġa cüᵓet itmemekle ᶜāḳıbet bir Şāmiyy-i Şūm[11]şehīd idüp Kūfede vücūdları maḫzūn-ı gencine-i ḫāk[12] olup merḳad-ı münevvereleri Cāmiᶜ-i Kūfe ḳurbında ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur. Raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh ve erżāh.

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤÜRR BİN YEZĪD BİN RİBĀḤĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[13]

Mürettebān-ı sipāh-kelām, Ḥadīḳatü's-Süᶜadā ve Gülşenü'ş-Şühedāda bu vech üzre taṣfīf-i ḫaber-i ṣıdḳ-encām itmişlerdür ki çün āteş-i ḳıtāl-i Kerbelā sūzān ve baḥr-i fesād-ı ehl-i ṭuġyān cūşān oldı.[14] ᶜAsker-i İbni[15] Ziyād-ı bed-iᶜtiḳād beyninde Ḥürr bin Yezīd bin Ribāḥ, ehl-i felāḥ-ı sipāh-salār ᶜasker olan ᶜÖmer bin Saᶜd ḫużūrına gelüp "Bu ne kār-ı nā-ṣavābdur? Resūl-i Ḫüdāya ferdā ne cevab

[1] Bin: ibni HSA
[2] Ḫūn-hᵛār: ḫūn-hār T
[3] Ve: -T
[4] Ejder: eçter KA
[5] İtdi ki: idüp T
[6] Aḳdem: evvel T
[7] Dimeleriyle:dimekleriyle T
[8] İbni: bin KA, HSA
[9] Buyurdılar: buyurmışlar T
[10] Müslime: Müslim T
[11] Şūm: Şūmī KA
[12] Gencine-i ḫāk: ḫazīne-i ḫāk T
[13] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥürr bin Yezīd bin Ribāḥī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Ḥürr bin Yezīd bin Ribāḥ 'raḍiya'llāhu Teᶜālā ᶜAnh HSA; Ẕikr-i Cemīl-i Ḥürr bin Yezīd bin e'r-Ribāḥī ᶜAleyhi'r-Raḥme T
[14] Oldı: ḳıldı KA, HSA, T
[15] İbni: -T

virürsin?” didükde sükūt itmekle maḥall u maḳarrına ricᶜat idüp [**16b**] bu fikr ile[1] ġarīḳ-i lücce-i nedāmet iken tevfīḳ-i İlāhī refīḳ olup

Beyt[2]
feᶜilātün/ feᶜilātün/ feᶜilātün/ feᶜilün

Li’llāhi’l-ḥamd ki men ṣāḥib-i ᶜirfān oldum
Ḳābil-i mertebe-i ṣoḥbet-i īmān oldum

ᶜAmel-i bāṭıl imiş āl-i Muḥammed buġżı
İᶜtirāf eyledüm ol işe peşīmān oldum

terennümiyle leşker-i İbni Ziyāddan infiṣāl ve rikāb-ı hümāyūn ḥażret-i imām-ı ᶜālī-maḳāma rūy-māl olup Muṣᶜab nām birāder-i büzürgvārı gördi ki ḳarındāşı fenādan beḳāyı iḫtiyār itdi.

Beyt
mefᵓūlü/ mefāᶜīlü/ mefāᶜīlü/ fāᶜ

Īn dergeh-i men dergeh-i nevmīd-i nīˀst
Ṣad-bār eger tevbe şikestī bāzā[3]

medlūlınca ᶜöẕr-i günāhı derece-i ḳabūle vāṣıl olup[4] ol daḫı saᶜādet-i mülāzemet-i imām ile müşerref oldı. Ḥażret-i Ḥürr ḳażā-yı mā-mażā içün mücāz olup meydāna girdi. Ḥāl-i Hürr gūş-ẕed-i ᶜÖmer bin Saᶜd olduḳda adamlar gönderüp hezār mekr ile Ḥażret-i Ḥüseynden[5] rücūᶜuna[6] ḥīle itdükde ḳabūl itmeyüp niçe şetm ile redd-i cevāb itdükden ṣoñra bi’d-defaᶜāt cenge girüp naᶜre-zenān pīş ü pesinden gelen aᶜdā-yı nā-pākı aġuşte-i ḫāk-i helāk ve ḳalb-i sipāhı dil-i ᶜuşşāḳ gibi çāk çāk idüp ol şīr-i pīşe-şecāᶜat ve miheng-i[7] deryā-yı celādet ser-sipāhı aᶜdāᵓya raḫne urup ve cemᶜiyyet-i muḫālifīne tefrīḳa ṣalup nā-gāh Ḳasūr bin Kenāne nām Nemek Beḥrām bir zaḫm-ı mühlik ve Ḥażret-i Ḥürr daḫı aña bir çarḫ-ı hālik irişdürdükde ikisi daḫı merkebünden cüdā olup[8] Ḥürr-i ḥaḳīḳat-şiᶜār: “Yā ibni resūli’llāh! *Edriknī*”[9] diyü

[1]Fikr ile: fikriyle R
[2] Beyt: naẓm R
[3] Ṣad-bār eger tevbe şikestī bāzā: Ṣad-bā eger tevbe şikestī bāzā KA
[4]Vāṣıl olup: yetti T
[5]Ḥażret-i Ḥüseynden: Ḥażret-i İmām-ı Ḥüseynden T
[6]Rücūᶜuna: rücūᶜa T
[7]Miheng-i: niheng-i T
[8]Olup: olmaġın T
[9] Beni anla

feryād u zār itdükde ḥażret-i[1] imām-ı bī-iḫtiyār meydāna girüp Ḥürri leşkerine getürüp başını zānūsuna alup astīn-i mübāreki ile ruḫsārından ḫāk u ḫūnın[2] pāk idüp duᶜā ḳılurken Ḥürr-i medhūş ḥażret-i imāmuñ rāyiḥā-i cān-bāḫşından ḥayāt-ı istiᶜār ḳılup nergis-i gülzār-ı ḥıramān gibi ruḫsār-ı imāma nigerān olup tebessüm ile "Benden rāżī olduñ mı?" dimekle "Senden rāżīyım Allāh rāżī ola." buyurmaġın.[3] Hürr-i vefādār bu beşārete fi'l-ḥāl naḳd-ı cānın niṯār ḳıldı. Birāder-i nīk aḫteri Muṣᶜab[4] aḫẕ-i intiḳām-ı birāder itdükden ṣoñra ḥāyiz-i[5] rütbe-i ᶜaliyye-i şehādet olup[6] Ḥürrüñ oġlı ᶜAlī daḫı el-veledü'l-Ḥürr*yuḳtedī bi-ābāᵓihi'l-ᶜizz*[7] medlūlınca [**17a**] o ᶜizz-i hümāyūn-ı imāmda cān fedā eyledi. Cümlesinüñ naḳd-i vücūdları ḫazine-i ḫāk-i Kerbelāda mevduᶜ ve Ḥürr-i şehīd ile müştehir olup ḥālā ol mekān-ı cennet-nişānda merḳadi[8] mezār-ı ṣıġār u kibārdur. ᶜAleyhüme'r-raḥme.[9]

ẒİKR-İ ŞÜHEDĀ-YI KERBELĀ[10]

Münşiyān-ı aḥkām-ı kelām u muḥarrirān-ı aḫbār-ı ṣıḥḥat-irtisām, felekü'ṯ-ṯevābit-i evrāk üzre encümen-pāş, noḳṭa-i ittifāḳ ve tebāşīr-i sepīd-i semen-gūn-ı ṣaḥāyif-i rüzgār üzre benefşe-rīz-i ḥurūf-ı aḫbār olup şühedā-yı deşt-i Kerbelā ve āl ü aṣḥāb-ı ehl-i ᶜabānuñ vaḳᶜa-i bedīᶜasın daḫı Ḥadīḳatü's-Süᶜadāᵓ ve Ravżatü'ş-Şühedāᵓ Ḥüseyn Kāşifīde bu vech üzre taḥḳīḳe resīde itmişler ki ol şeh-süvārān-ı ᶜarṣa-i şecāᶜat ve ṣaf-şikenān-ı aᶜdā-yı nā-merḥamet seksen nefer ve bir ḳavlde yetmiş iki nefer olup sene-i iḥdā ve sittīn[11] muḥarreminüñ onuncı güni, ṣabāḥ-ı cumᶜada, deşt-i Kerbelāda, mübārizān-ı ḫaṣm-efken, ḥażret-i imām-ı[12] vālā-maḳām ve ṣufūf-ı ᶜasker-i Yezīd-i nekbet-encām-ı müterettib ve herkes şikār-ı ḫaṣmına müteraḳḳıb olup *ānen fe-ānen*[13] āteş-i[14] ceng ü cidāl ü şerāre-i şūr u ḳıtāl iştiᶜāl bulmaġıla ḥażret-i imām-ı himāmuñ etbāᶜ u aṣḥābı bir bir meydāna girüp her biri niçe niçe aᶜdāyı bed-kirdārī-i ṭuᶜme-i şimşīr-i āb-dār idüp āfitāb-ı ḥarāret-i nikāb, rubᶜ-ı āsmānı ḳaṭᶜ idinceye dek ḥażret-i imāmuñ müteᶜallikātından Hürr-i ġarrā ile dört nefer-i birāder ve püser u

---

[1] Ḥażret-i: -R
[2] Ḫūnın: ḫūnı HSA
[3] Buyurmaġın: didi T
[4] Daḫı: +T
[5] İtdükden ṣoñra ḥāyiz-i: idüp baᶜde cāyiz-i T
[6] Olup: oldı T
[7] Şerefli olan babasına iktida etti.
[8] Merḳadi: merḳadleri KA
[9] ᶜAleyhüme'r-raḥme: ᶜAleyhüme'r-raḥme ve'r-rıḍvān ecmaᶜīn HSA
[10] Ẓikr-i Şühedā-yı Kerbelā: Ẓikr-i Şühedā-yı Kerbelā 'raḍiya'llāhu ᶜAnhum EcmaᶜīnKA; Ẓikr-i Cemīl-i Şühedā-yı Kerbelā ᶜAleyhümeti ve'r-Rıḍvān HSA; Ẓikr-i Şühedā-yı Kerbelā Raḍ.T
[11] Sene-i iḥdā ve sittīn: Sene-i sitte ve sittīn HSA
[12] İmām-ı: -BV
[13] Zaman zaman
[14] Āteş-i: -KA

mevlāsı ve Züheyr bin Ḥassān ṭoḳsan zaḫm ile ve ᶜAbdullāh bin ᶜÖmer ve Birīr bin Ḥaṣīn-i Hemedānī ve ᶜammū-zādesi ᶜAbdullāh bin Cābir ve Vehb bin ᶜAbdullāh ve ᶜÖmer bin Ḫālid ve püseri Ḫālid bin ᶜÖmer ve Saᶜīd bin Ḥanẓala ve ᶜÖmer bin ᶜAbdullāh Zemcī ve Ḥammād bin[1] Enes ve Vaḳḳāṣ bin Mālik ve Şüreyḥ bin ᶜAbdullāh ve Müslim bin ᶜAvsece ve püser-i Müslim ve Hilāl bin Nāfiᶜ aḫir nesiḫde bin[2] Rāfiᶜ ve ᶜAbdurraḥman bin ᶜAbdullāh Yeznī ve Yaḥyā bin Müslimü'l-Māzenī baᶜdehu ᶜAbdurraḥman bin ᶜUrve-i Ġaffārī baᶜdehu Mālik bin Enesü'l-Mālikī ve ᶜÖmer bin el-Muṭāᶜ ve Ḳays bin Münebbe ḥażerātı aᶜdā-yı bed-ḫᵛāhdan[3] her biri intiḳām-ı tām alup [**17b**] maḥmil-benddār-ı İslām olduḳda deryā-yı Kerbelā telāṭum idüp yemīn-i maᶜrekede bir şehsuvār-ı rezm-ārā meydānda cilve-semend-i berḳ-pā idüp "Benim Hāşim bin ᶜUtbe bin[4] Vaḳḳāṣ ey gürūh-ı ḍalālet-pīşe ve ey fırḳa-i fücūr-endīşe, irtikāb-ı emr-i nā-ṣavāb ve ṭarīḳ-i ḥaḳda sedd-i bāb itmişsiz." diyü muḳāteleye aġāz ve niçe nā-sāzuñ ḫirmen-i vücūduna āteş-endāz olup ᶜāḳıbet mürġ-i rūḥ-ı pür-fütūḥları āşiyān-ı firdevse pervāz itdi. Baᶜdehu Ḥamza nām bir[5] merd-i hūş-ḫırām, ki azāde-kerde-i Ebī Ẕerr-i Ġaffārīdür, baᶜd eẕ-ān Yezīd bin Muhācir ve Enīs bin[6] Maᶜḳal ve ᶜĀbis[7] bin[8] Şeyyīb ve Ḥaccāc bin Mesrūḳ ve Seyf bin Ḥāriṯ ve Ġulām-ı Türk-i Rūmī ki ḥāfıẓ-ı Ḳur'ān idi ve Ḥabīb bin[9] Meẕāhir ve Ḥanẓala bin Saᶜd ve Yezīd bin Ziyād ve Saᶜd bin ᶜAbdullāh ve Cünāde bin[10] Ḥāriṯ ve püseri ᶜAmr ve Murre bin[11] Übeyy ve Murre-i Ġaffārī-i enṣārī bir bir maᶜrekede ṣaff-şiken-i ḫaşm olup cihādda aḫẕdād[12] u şehādet ile beşāretden ṣoñra Muḥammed bin Miḳdād ve ᶜAbdullāh ebū Dücāne ikisi de merdāne meydāna girdükde ġulām-ı ḥażret-i imām, ki Saᶜddur,[13] beş nefer-i ġılmān ve bende-gān ile, ki Ḳays ve ᶜAmr ve ᶜAnṭama ve Ḥād ve Eşᶜaṯdur, Muḥammed bin Miḳdād ve ᶜAbdullāhuñ imdādına varup[14] bu sekiz yār-ı behişti daḫı şeşder-i fānīden müteveccih, menāẓır-ı heştgāne-i behişt oldılar ve ᶜAbbās bin Şīt ve Caᶜfer-i müeẕẕin-i leşker-i imām ve Mālik bin ᶜUbeyd daḫı bu ḳayd-ı dünyā-yı fenādan[15] azād ve menāẓır-ı heştgāne-i behiştden nāẓır oldılar.

---

[1] Bin: ibni KA
[2] Bin: ibni KA
[3] Ḫᵛāhdan: ḫāhdan HSA
[4] Bin: -BV
[5] Bir: +BV
[6] Bin: ibni T
[7] ᶜĀbis: ᶜĀyis R
[8] Bin: ibni KA
[9] Bin: ibni T
[10] Bin: ve ibni BV; inbi R
[11] Bin ibni KA
[12] Aḫẕdād: aḫẕdār KA
[13] Ki Saᶜddur: -KA
[14] Ve: +T
[15] Fenādan: fānīden T

Ammā derece-i āfitāb irtifāᶜ bulduḳça ḥarāret-i rūz-ı iştidād ile ḥarekāt-ı ṣarṣar-ı semūm meṣābe-i şemşīr-i ab-dār ve midād-ı şuᶜāᶜ-ı mānend-i sihām-ı berḳ-āṣār olmuş idi ki dāḫil-i silk-i[1] ehl-i beyt-i nübüvvet olan evlād[2] u ensāb ḥażret-i imām-ı nīk-menḳabet daḫı bir bir teḳaddüm-i mübārezet[3] itdükde ibtidā ᶜAbdullāh bin ᶜAḳīl meᵓzūnen meydāna girüp niçe bed-baḫt-ı nā-pāki resīde-i helāk itdükden ṣoñra pūşende-i teşrīf-i şehādet oldı. Baᶜdehu ᶜAbdurraḥmān [**18a**] bin ᶜAḳīl rezm-gāhda bād-ı ṣarṣar gibi ḫayli merd-i nā-merdi tebāh ḳılup sefīne-i vücūdı ġarīḳ-i lücce-i raḥmet-i Ḥażret-i Allāh oldı. Evlād-ı ᶜAḳīl[4] maḥrem-i serā-perde-i şehādet olduḳdan ṣoñra Muḥammed bin ᶜAbdullāh bin Caᶜferü'ṭ-Ṭayyār merkeb-i sipihr-i mevkibin meydāna sürüp aᶜdā-yı bed-āyīnden ḍarb-ı şedīd ile kām alup ᶜāḳıbet şehīd olduḳda birāder-i ġayretdārı bu ḥāli görüp bī-iḫtiyār meydān-ı[5] maᶜrekede ḳarār ile aᶜdādan ḫayf-ı tām alup ᶜazm-i bām-ı[6] dārü's-selām eyledi. Baᶜdehu ᶜAvn bin ᶜAvf ol kār-zārda naḳd-i cān niṣār itdi. Baᶜdehu növbet-i salṭanat-ı şehādet evlād-ı Ḥażret-i Ḥasan-ı Aḥsene[7] gelüp ᶜAbdullāh, ki ekber-i evlād-ı Ḥasan-ı müctebādur, meᵓzūnen şīrāne-edā ile rezm-ārā olup aᶜdādan[8] yüz seksen mübārizi[9]seyl-āb-ı fenāya virüp ᶜĀḳıbet ol yiñe tāz-meydān kerāmet ve[10] sipehsālar ᶜarṣa-i şecāᶜat cāşnī-keşī-i şerbet-i şehādet oldı. Baᶜdehu birāder-i nīk aḫteri Ḳāsım ki āsmān-ı melāḥatde bir mihr-i cihān-tāb ve būstān-ı leṭāfetde bir gül-i sīr-āb idi, sulṭān-ı Kerbelādan icāzet birle meydānda cevelān idüp ṣār-ı iḫvān içün niçe merd-i merdūdı hāk ile yeksān ve yigirmi yedi zaḫm-ı mühlik ile dād u sitād iderken Ṣīṣ bin[11] Naḥaᶜī nām şaḳī ketf-i mübārekin nīze ile zaḫm-nāk itmegin üftāde-i ḫāk[12] olup yā *ᶜammāh edrikni*[13] diyü feryād itdükde ḥażret-i imām bu nidāyı aşup nevādān müteᵓeṣṣir olup ṣufūf-ı aᶜdāyı şikāf[14] ve niçesin ıṭlāf[15] ile Ḥażret-i Kāsımı ramaḳ-cān birle ḫalāṣ u ḫaymegāh-ı felek-iştibāha getürdükde ol yādigār-ı ḫānedān-ı Ḥasan-ı Aḥsen ravża-i rıḍvāna revāne ve ol maḥalde cevher-i vücūdları maḫzūn[16] gencine-i ḫāk-i şeref-nāk oldı. Baᶜdehu Ebūbekr bin ᶜAliyyi'l- Murtażā kemer-i ᶜazīmet-i şehādeti mīyānına üstüvār

[1]Silk-i: -KA
[2]Evlād: -KA
[3] Teḳaddüm-i mübārezet: teḳaddüm bir bir mübārezet KA
[4]Daḫı: +T
[5]Meydān: -KA
[6]Bām-ı: nām-ı T
[7]Aḥsene: -KA
[8]Aᶜdādan: -KA
[9]Mübārizi: neferi KA
[10]Yiñe tāz-meydān kerāmet ve: -KA; ve: -T
[11]Bin: ibni HSA, BV
[12]Ḫāk: ḫāk-i helak R
[13] Ey amca beni anla.
[14]Şikāf: şikān HSA
[15]Iṭlāf: ıtlāḳ T; ıtlāf BV
[16]Ḫazīne-i: +BV

ḳılup meᵓẕūnen meydāna girüp niçe bed-kirdār-ı giriftārı ḥıbāle-i şikār ve ṭuᶜme-i şimşīr-i [**18b**] āb-dār idüp yigirmi zaḫm-ı müteḥammil olduḳdan ṣoñra ol ġaddārlaruñ hücūm-ı ᶜāmmı ile mānend-i naḫl-i serv-endām[1] ḫıyābān-ı naᶜīmde ḫırām itdi. Baᶜdehu eṣaḥḥ-ı ḳavlde ᶜÖmer bin ᶜAlī mütaṣaddī-i emr-i ḥarb olup sihām-ı intiḳām ile gürūh-ı[2] aᶜdāya inhizām ve şehbāz-ı şikārī gibi ṣufūf-ı zāġ u zaġnı tārūmār idüp süllem-i şehādete vażᶜ-ı ḳadem ḳıldı. Baᶜdehu ᶜOsmān bin ᶜAliyyi'l-Murtażā maᶜreke-ārā olup yemīn ü yesāra ol ciger-gūşe-i Ḥaydār-ı Kerrār ḥamle-i ṣāᶜiḳa-girdār itdükde şimşīr-i āb-dārı ḫavfından niçe menḫūs[3] hāviye-i duzaḫa firār itdükden ṣoñra, ol yaña tāz-meydān-ı şecāᶜat-i ᶜaḳıbet mesken ve meᵓvāsı olan dārü'n-naᶜīmde ḳarār itdi. Baᶜdehu ᶜAvn bin ᶜAlī şīrāne meydāna girüp ol daḫı cibillet-i pāk-i ṭıynetinde mevdūᶜ olan aḥkām-ı[4] şecāᶜati icrā ile şerbet-çeş-i ḥayāt idi ve cürᶜa-keş-i şerāb-ı sermedī oldı.[5] Baᶜdehu ᶜAbdullāh bin ᶜAliyyi'l-Murtażā ṣaf-der ol[6] cünūd-ı merdūd-ı der-bedr[7] idüp müsāᶜade-i sāᶜid-i şehādet ile cennet-i aᶜlāya ṣāᶜid oldı. Pes-eẕ-ān növbet-i tecerruᶜ-ı[8] şehādet ᶜAbbās bin ᶜAlīye gelüp ol yegāne-i iḫvān-ı fermān imām-ı ins ü cān ile meydāna girüp ibtidā aᶜdāya nidā ve naṣīḥat u ḫayra daᶜvet ile ehl-i beyt-i nübüvvet[9] içün ḳaṭre-i āb ṭaleb itdükde *ḳavlihi teᶜālā "ṯümme ḳasat ḳulūbuküm min bāᶜdi ẕalike fehiye ke'l-ḥicareti ev eşeddü ḳasveten ve inne mine'l-ḥicāreti lemā yetefecceru minhu'l-enhār"*[10]medlūlınca ḥecer midür bu ḥāle ḳān aġlar iken ol saḫt-dillere eṯer itmeyüp imtināᶜ göstermeleri ile Ḥażret-i ᶜAbbās[11] vālā-cāh[12] girü ḫaymegāha ricᶜat itdükde nidā-yı *el-ᶜaṭş el-ᶜaṭş*[13]zelzele-sāḳ-ı ᶜarş olduġın müşāhede itmegin birḳāç meşk ü maṭāra ile Furāta müteveccih ve ᶜaḳabince Muḥammed bin Enes varup Furāta vāṣıl ve bir miḳdār āb-ı ḫoş-güvār ile rücūᶜa müteveccih olduḳda ol ᶜasesān-ı[14] şeyāṭīn seyr-i sedd-i rāh ve māniᶜü'l-ḫayr olduḳlarında niçesinüñ[15] ḫār-ı seylāb-ı fenā gibi[16] ḫırmen-i vücūdın [**19a**] naṣīb-i

---

[1]Serv-endām: ḫoş-endām KA
[2]Gürūh-ı: gürūh-ı mekruh-ı R
[3]Menḫūs: menḫūs-ı rāyet-i menkūs T
[4]Aḥkām-ı: -HSA, -T
[5]Oldı: -KA
[6]Ol: olup KA
[7]Der-bedr: dār-ı bedr KA
[8]Şerbet-i: +T
[9]Nübüvvet: -KA
[10]*Sonra bunun ardından kalpleriniz yine katılaştı. Taş gibi hatta daha katı oldu. Çünkü taş vardır ki içinden ırmaklar fışkırır. Taş vardır ki yarılır da içinden sular çıkar. Taş da vardır ki Allah korkusuyla (yerinden kopup) düşer. Allah yaptıklarınızdan hiçbir zaman habersiz değildir. (Bakara/74)*
[11]Ḥażret-i ᶜAbbās: Ḥażret-i İmām ᶜAbbās BV
[12]Vālā-cāh: güzīde-sipās T
[13] Susuzluk, susuzluk
[14]ᶜAsesān-ı: ᶜasīsān-ı T
[15] Niçesinüñ: niçesin KA, HSA, T
[16]Gibi: ve T

belā idüp ᶜāḳıbet ol şehzādeye[1] müded-res olan Muḥammed bin Enes ile ḳadem-nih-i çemen-i ṣuffe-i cennet-i aᶜlā oldular. Baᶜdehu ᶜAlī Ekber ibni[2] Ḥüseyn ḫāk-pāy-ı saᶜādet-pīrā-yı pedere[3] rūy-māl olup meᵓẕūnen ᶜinān-tāb-ı muᶜasker olduḳda ẕāt-ı melekiyyü'ṣ-ṣıfātunda mevduᶜ olan istiᶜdād-ı Ḫüdā-dād-i[4] şecāᶜatın ẓuhūra getürmekle aᶜdāya feżā-yı[5] zemīn-i raḫne-i sūzından teng ve niçesin dūzaḫa irsāl ile fāriġ-ı cenk itdükden ṣoñra ḫayli zaḫm ile üftāde-i ḫāk olduḳda[6] ḥażret-i imām irüşüp ḫaymegāha getürdükde şerbet-i şehādeti nūş ve cennet-i aᶜlāda ḫurūş itdi. Baᶜdehu ṭıfl-ı maᶜṣūm ᶜAbdullāh ile mevsūm bir püser-i nīk aḫterin ḥażret-i imām[7] eline alup ol bed-baḫtlara[8] ḳarşu varup[9] bir ḳaṭre āb ṭaleb iderken nā-gāh bir sehm-i cān-gāh[10] daḫı ol maᶜṣūmuñ dehān-ı mübārekine iṣābet itmekle ol daḫı mürgān-ı[11] cennet-i aᶜlā ile[12] pervāza aġāz itdi. Anuñla yetmiş iki nefer[13] şühedā-yı Kerbelā resīde-i maḳām-ı itmām olup cümlesi ol maḥall-i[14] cennet-i muḥaṣṣalda medfūn ve gencine-i civār-ı raḥmet-i raḥmānda maḫzūn oldılar. Ḥālā ḳurb-ı ḳabr-i ḥażret-i imāmda mezār-ı münevvere ve meşhed-i muᶜaṭṭarları ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[15]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDULLĀH BİN EBĪ AVFĪ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[16]

Şeref-yāb-ı ṣoḥbet-i ḥażret-i risālet-penāhī, kām-yāb-ı meclis-i aḳdes-i nübüvvet-i destgāhī, ᶜāric-i süllem-i Ḥüdā ᶜAbdullāh bin ebī Avfī,'raḍiya'llāhuᶜanh.[17] Ebū İbrāhīm ve ebū Muḥammed ile mükennā. Aṣḥāb-ı kirāmdan olup vaḳᶜa-i Uḥud ve Ḫayber ve Ḥuneyn vesāyir cihādda mesāᶜī-yi meşkūresi bedīd ve ḥażret-i nebīyy-i emīne mürīd iken[18] resūlden ṣoñra mekfūfü'l-ᶜayn olup Kūfeye rıḥlet ve sene-i sebᶜa ve şemānīnde Kūfede ᶜazm-dār-ı āḫiret itmişdür. Şaᶜbā ve İsmaᵓīl bin[19] ebī Ḫālid ve

[1]Şehzādeye: şehzāde kendüye T
[2] İbni: bin KA, HSA
[3]Pedere: pederde R
[4]Dād-i: -KA
[5]Feżā-yı: ḳażā-yı KA
[6]Olduḳda: olmaġın T
[7]Ḥażret-i imām: imām T
[8] Bed-baḫtlara: baḫtlara KA
[9]Varup: urup T
[10]Cān-gāh: -KA
[11]Mürgān-ı: -T
[12]Cennet-i aᶜlā ile: cennet-i aᶜlāya BV
[13]Nefer: nefs T
[14]Maḥall-i: -HSA
[15]Ṣıġār u kibārdur: kibār u ṣıġārdur R; Rıḍvānu'llāhi teᶜālā ᶜaleyhim ecmaᶜīn: +HSA
[16] Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin Ebī Ūfī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin Ūfī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh HSA, T;
[17]'raḍiya'llāhu ᶜanh: 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA; rad.BV
[18] İntiḳāl-i: +T
[19] Bin: ibni T

ᶜÖmer Bin Mürre-i Esed ol şeyḫ-i nürānīden naḳl-i ḥadīṯ-i nebevī itdükleri Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i yerāᶜa-i beyāndur.

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDULLĀH BİN YEZĪD RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH

[**19b**] Pīşrev ü ehl-i dīn, ṣāḥib-i Resūl-i Emīn, şeyḫ-i ferīd, ᶜAbdullāh bin Yezīd'raḍiya'llāhu ᶜanh.[1] Ebū Mūsā ile mükennā. Sāl-i ᶜömrleri on yedi sene iken Ḥudeybiyede ḥażret-i risālet-penāhī ile olup Ṣoḥbet-i ḥażret-i sulṭān-ı rūz-ı[2] şefāᶜat ile müşerref olan kirām-ı enāmdandur. Baᶜdehu ibni Zübeyr'raḍiya'llāhu ᶜanh[3] ṭarafından ḥākim-i Kūfe iken dār-ı ġurūrdan müteveccih maḳām-ı sürūr[4] olmaġıla ol ḫāk medfen-i vücūd-ı pākları olup püser-i vālā-güherleri Mūsā ve Ebū Bürde ve ᶜUdayy ibni[5] Ṣābit ve Şuᶜbī ol ẕāt-ı nürānīden rivāyet-i ḥadīṯ-i nebevī itdükleri kitāb-ı merḳūmda mersūm ve İstīᶜābda Ḥażret-i ᶜAlī ile vaḳᶜa-i Cemel ve Ṣıffīn ve Nehrevānda maᶜan olduġı daḫı resīde-i taḥḳīḳdür.[6]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDU'RRAḤMĀN BİN EYDĪ'L-ḪUZĀᶜĪ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[7]

ᶜĀric-i meᶜāric-i hüdā, sālik-i mesālik-i teḳā,[8] ādāb-ı[9] şerᶜ-i metīne rāᶜī, ᶜAbdurraḥmānü'l-Ḫuzāᶜī, şeref-i ṣoḥbet-i risālet penāhī ile müşerref olup baᶜdehu Kūfede sākin ve ḫilāfet-i ᶜAliyy-i ḫūb-ḫaṣletde Ḫorāsān ḥükümetine nāyil olduḳdan ṣoñra girü Kūfede civār-ı raḥmet-i raḥmāna vāṣıl olup ol ḫak pāk-i cevher-i vücūdları ile şeref-nāk oldı. Ekṣer rivāyetleri Ḥażret-i İmām-ı ᶜÖmer-i Fārūḳ[10] ve Übeyy bin[11] Kaᶜb 'raḍiya'llāhuᶜanhumādan olup kelām-ı kerāmet-niẓām-ı Fārūḳ-ı ᶜAẓamda ᶜAbdurraḥman bin Eydī *"mimmen refeᶜahu'llāhu bi'l-Ḳurᵓān"*[12] vārid olduġı İstīᶜābda reside-i beyāndur ve[13] püser-i nīk aḫterleri Saᶜīd ve ᶜAbdullāh ve Muḥammed bin

---

[1] 'RAḌİYA'LLĀH ᶜanh: rad. R
[2] Rūz-ı: dīvan KA
[3] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: rad. R,BV; 'RAḌİYA'LLĀH teᶜālā ᶜanh HSA
[4] Maḳām-ı sürūr: tamām- sürūr T
[5] İbni:bin KA, HSA, T
[6] 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh ve arḍāh +HSA
[7] Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdu'rraḥmān bin Eydī el-Ḫuzāᶜī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh:Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdu'rraḥmānü'l-Ḫuzāᶜī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh KA, HSA; Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdu'rraḥmān bin el-Ḫuzāᶜī Raḍ.T; Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdu'rraḥmān bin Eydī el-Ḫuzāᶜī Raḍ.BV
[8] Teḳā: taḳvā HSA
[9] Ādāb-ı: deᵓb KA
[10] Ḥażret-i İmām-ı ᶜÖmer-i Fārūḳ: Ḥażret-i ᶜÖmer-i Fārūḳ T
[11] Ebī: +KA
[12] O adam Kur'an'la yükseldi.
[13] Ve: dü KA, HSA, T

ebī[1] el-Mecālid ol ẕāt-ı ḳudsīden naḳl-i ḥadīṯ-i nebevī itdükleri kitāb-ı meẕkūrda ziynet-baḫṣ-ı suṭūrdur.[2]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜADİYY BİN ḤĀTEM RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[3]

Sütūde-ṣıfāt, müstecmiᶜü'l-kemālāt, memdūḥ-ı ümem, ᶜAdiyy bin[4] Ḥātem, ‘raḍiya'llāhuᶜanh.[5] Ebū Ṭarīf ile mükennā olup ṣoḥbet-i Ḥażret-i Resūl-i müctebā ile pā-nihāde-i pāye-i aᶜlā olduḳdan ṣoñra bir gün ol vālā-cāh-ı ḥużūr-ı ᶜizzet-mevfūr-ı[6] ᶜÖmer-i Fārūḳa gelüp "Beni bilür misin?" diyü istiḫbār itdükde *"Keyfe lā-aᶜrifuke ve evvelü ṣadaḳatin beyyaḍat veche*[7] *Resūli'llāhi ᶜaleyhim*[8] *ṣadaḳatu Ṭayyᵒ. Aᶜrifuk āmente iẕ keferū ve aḳbelte* [**20a**] *iẕ edberū ve vaffeyte iẕ ġadervū"*[9] diyü nevāzişdār-ı sitāyişleri olduḳları İstīᶜābda resīde-i beyāndur. Kūfede sākin ve[10] rūz-ı Cemelde Ḥażret-i ᶜAlī ṭarafında iken dīde-i enverleri Muṣāb ve Ṣıffīn ve Nehrevān vaḳᶜalarında daḫı ḥażret-i imāmuñ hem-ṭarīḳi ve yār-ı [11]şefīḳi olup sene-i sebᶜa ve sittīnde Kūfede yüz yigirmi sene sinn[12] ile maḥmil-bend-i sarāy-ı ᶜuḳbā olmışlardur. Ḳays bin ebī Ḥāzım ve ᶜAbdullāh bin Maᶜḳıl ve Şaᶜbī ve ġayrihi ol şeyḫ-i nūrānīden naḳl-i ḥadiṯ-i nebevī itdükleri kitāb-ı meẕkūrda feṣāḥat-baḫṣ-ı ᶜibāret suṭūrdur.[13]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜUḲBE BİN ᶜAMR RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[14]

Pīşvā-yı ehl-i dīn, zeyn-i aṣḥāb-ı güzīn, ᶜālī-ḳadr-ı Ḥażret-i ᶜUkbe bin ᶜAmr,‘raḍiya'llāhuᶜanh.[15] ᶜİdād-ı aṣḥāb-ı güzīnden maᶜdūd ve ᶜAḳabe-i Ṣānīyede ve Uḥudda rikāb-ı hümāyūn-ı nebiyy-i emīnde mevcūd ve baᶜżı ḳavlde Bedrīler ile daḫı maḥsūb ve kemāl-i ᶜizz u vaḳār ile ārāste ve tamām-ı kemāl u faẓl ile[16] pīrāste olup ferzend-i dil-bendleri Beşīr ve ᶜAbdullāh bin Yezīdi'l-Enṣārī Ve Muḥammed bin

---

[1] Ebī: -T
[2] ‘raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh: +HSA
[3] Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAdiyy bin Ḥātem ‘raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAdiyy ibni Ḥātem ‘raḍiya'llāhu TeᶜālāᶜAnh HSA
[4] Bin: ibni KA
[5] ‘raḍiya'llāhu ᶜanh: ‘raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[6] ᶜİzzet-mevfūr-ı: ᶜizzet-mūr BV
[7] Veche: ve ceddi T
[8] Resūlu'llāhi ᶜaleyhim: Resūlu'llāhi ṣalla'llāhi ᶜaleyhi ve sellem HSA
[9] *Seni nasıl tanımıyorum? İlk sadakayı peygamberimiz Tay kabilesine verdi. Bundan dolayı peygamberimizin yüzü aydınlandı. Ben seni tanıyorum. Onlar Allaha küfrederken sen iman ettin. Onlar giderken sen geldin. Onlar söz dinlemediler sen dinledin.*
[10] Ve: +T
[11] Yār: -KA
[12] Sinn: ser T
[13] Suṭūrdur: mesṭūrdur T; ‘raḍiya'llāhu ᶜanh: +HSA
[14] Ẕikr-i Cemīl-i ᶜUḳbe bin ᶜAmr ‘raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i ᶜUḳbe ibni ᶜÖmer ‘raḍiya'llāhu TeᶜālāᶜAnh HSA; Ẕikr-i Cemīl-i ibni ᶜUḳbe bin ᶜAmr Raḍ.T
[15] ‘raḍiya'llāhu ᶜanh: ‘raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[16] Faẓl ile: faẓl birle T

ᶜAbdullāh bin Yezīdi'l-Enṣārī[1] ve ġayrihi kendüden rivāyet-i ehādīṯ-i pür-ḥikmet itmişlerdür. [2]Vaḳᶜa-i Ṣıffīnde ḫilāfet-i Ḥażret-i ᶜAliyy-i velīde Kūfede ḳāyim-i maḳām ḥażret-i imām olup sene-i ihdā ve ḳīle iṯneyn ve erbaᶜīnde mihmān-ı ᶜilliyyīn olmaġıla ol ḫāk medfen-i cism-i pākları olduġı kitāb-ı merḳūmda mersūmdur.[3]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜAMR BİN ḤARĪṮ RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[4]

Perverde-i nevāziş-i resūl-i müctebā, naẓar-kerde-i Ḥażret-i Muḥammedü'l-Muṣṭafā, ᶜAmr bin Ḥarīṯ. Ebū Saᶜīd ile mükennā olup ᶜālem-i şebābda şeref-yāb-ı iltifāt-ı sulṭān-ı risālet olduḳda mübārek dest-i kerem-peyvestleri ile ol maḫdūmuñ ser-devlet-eṯerlerin mesḥ u bereket ile duᶜā buyurduḳları resīde-i taḥḳīḳdür. Baᶜdehu imāret-i Kūfeye nāyil olup sene-i ḫamse ve ṯemānīnde mürġ-ı rūḥ-ı ḳudsī-nişānları pervāz-ı ḳuṣūr-ı cennāt[5] itmekle ol ḫākde cevher-i vücūdları, mānend-i dürr-i meknūn medfūn olup [**20b**] püser-i pāk-güherleri Caᶜfer ve İsmāᶜīl ibni[6] ebī Ḫālidve ġayrıları ol ehl-i yaḳīnden naḳl-i ḥadīṯ-i nebiyy-i emīn itdükleri Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i ḳalem-i iclāldür.[7]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ SEHL BİN ḤANĪF 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[8]

Sipihr-i kerāmete mihr-i sāṭıᶜ, üç vilāyete bedr-i lāmiᶜ, ṣaḥib-i meşreb-i laṭīf, Ḥażret-i Sehl bin Ḥanīf, 'raḍiya'llāhuᶜanh.[9] Ebū Ṯābit ile mükennā. Sīr-āb-ı zülāl-i ṣoḥbet-i ḥażret-i nebiyy-i emīn ve mültefet-i ᶜināyāt-ı seyyidü'l-mürselīn olup zamān-ı risālet-penāhīde vāḳiᶜ olan ġazā vü cihād, ḫuṣūṣan vaḳᶜa-i Bedrde çābük-süvār-ı meydān-ı şecāᶜat ve rezm-ārā-yı cüᵓret ü casāret ve yevm-i Uḥudda eşref-i benī-ādem ile ṯābit-ḳadem olan ġuzāt-ı kudsī-simāt ᶜidādında maᶜdūd olup ol vaḳᶜada[10] tīr-endāzī olduḳça ḥażret-i resūl-i ekrem *"nebbilū sehlen fe-innehu sehlun"*[11]diyü ol merd-i reşīdi teᵓyīd eyledügi İstīᶜābda resīde-i taḥḳīḳdür. Baᶜdehu ḫilāfet-i ᶜAliyy-i aᶜlā-güherde[12] vālī-i Medīne-i resūl-i kibriyā ve ḥākim-i Fāris olup müddet-i medīde müṣāḥib-i ḥażret-i imām-ı müşārün ileyh olduḳdan ṣoñra sene-i

[1] Ve Muḥammed bin ᶜAbdullāh bin Yezīdi'l-Enṣārī: -KA, -BV
[2]Ḥażret-i imām: +KA
[3]'raḍiya'llāhu ᶜanh: +HSA
[4] Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAmr bin Ḥarīṯ 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i ᶜAmr bin Ḥarīṯ Raḍ.T
[5] Cennāt: cinān KA, BV, T
[6]İbni: bin KA, HSA, T
[7] İclāldür: celāldür T; 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh +HSA
[8] Ẕikr-i Cemīl-i Sehl bin Ḥanīf 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Sehl ibni Ḥanīf 'raḍiya'llāhu Teᶜālā ᶜAnh HSA
[9]'raḍiya'llāhu ᶜanh: 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA; raḍ.BV
[10]Vaḳᶜada: defᶜada HSA
[11]*Oku yaya iyi yerleştir ki kolay gitsin.*
[12]Aᶜlā-güherde: aᶜlāda HSA; aᶜlā-güher T

şemān ve şelāşīnde[1] çemen-zār-ı cināna[2] vażᶜ-ı ḳadem ḳılmaġıla ḥażret-i imām namāzın[3] ḳılup arż-ı Kūfede ġunūdeᵊ mehd-i rāḥat olduġı kitāb-ı meẕkūrda revnaḳ-baḫş-ı suṭūrdur.[4]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ SÜVEYD BİN MUḲARRİN ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH

Serv-i bāġ-ı ṣoḥbet, gül-i gülzār-ı uḫuvvet, ṭarīḳ-i hüdāya muᶜlin, Süveyd bin Muḳarrin, ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[5] Ebū ᶜAlī ve ebū ᶜAmr ile mükennā. Ṣoḥbet-i risālet-penāhī ile ᶜāric-i maᶜāric-i maᶜālī ve meclis-i aḳdes-i nübüvvet-i destgāhī birle sīr-āb-ı feyż-i ḳudsī olup püser-i ᶜālī-güherleri Muᶜāviye ve cümle Kūfiyyīn ol ehl-i dīnden kelām-ı muᶜciz-niẓām seyyidü’l-enām naḳl[6] ü rivāyet idüp Kūfede ᶜālem-i vücūddan ḥareket-i[7] menzil-i ḥayāt-ı sermedīye rıḥlet itmekle ol ḫāk cevher-i vücūd-ı pāklarına medfen-i raḥmet-i mekmen olduġı kitāb-ı merḳūmda mersūmdur.[8]

[**21a**]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḲARŻĀ BİN KAᶜB ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[9]

Sīr-āb-ı zülāl-i ṣoḥbet-i risālet-penāhī, ḳām-yāb-ı meclis-i nübüvvet-i destgāhī, hidāyet-i kesb, Ḳarżā bin Ḳaᶜb, ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[10] Vaḳᶜa-i Uḥudda ḥāżır ve fī-mā baᶜd vākīᶜ olan cihād u ġazavātda rikāb-ı hümāyūn-ı nebiyy-i emīnde bulunup. Sene-i şelāşe ve ᶜaşerede Ḥażret-i Fārūḳ-ı ᶜAẓam ehl-i Kūfeye taᶜlīm-i mesāyil-i şerᶜiyye içün ol ehl-i dīni irsālden[11] ṣoñra memleket-i Reyy ol sipeh-sālārūn serdārlügi ile fetḥ ü tesḫīr olduġı eṣaḥḥ-ı aḫbār u taḳrīrdür. Baᶜdehu ḫilāfet-i ᶜAliyy-i velīde ḥākim-i Kūfe ve her sefer ü ḥażarda imām-ı ᶜālī-maḳāmuñ refīḳ ü ṣadīḳı olup. Kemāl-i ilm ü taḳvā ve tamām-ı ṣıdḳ u hüdā ile ferīd-i zamāne bir fāżıl-ı yegāne idi. ᶜĀmir bin Saᶜdi’l-Becliyy ve ᶜAlī bin Rabīᶜ ve Şaᶜbī ol fāyıḳdan naḳl-i

---

[1] Bu dār-ı ġamdan +T
[2] Cināna: hayāta BV
[3] Namāzın: namāz T
[4] ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh ve arżāh +HSA; va’llāhu aᶜlem +BV
[5] ‘raḍiya’llāhu ᶜanh: Rad. R; ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[6] Naḳl: fażl HSA
[7] Ḥareket-i: ḥareket ve T
[8] ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh ve arżāh +HSA
[9] Ẕikr-i Cemīl-i Ḳarżā bin Kaᶜb ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Ḳarża ibni Kaᶜb ‘raḍiya’llāhu TeᶜālāᶜAnh HSA; Ẕikr-i Ḳarża bin Kaᶜb ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh T
[10] ‘raḍiya’llāhu ᶜanh: ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[11] İrsālden: irsālinden T

ḥadīṯ-i nebiyy-i ṣādıḳ idüp Kūfede terk-i dār-ı fenā ve ᶜazm-i sarāy-ı ᶜuḳbā itmekle ol ḫāk pāk-i vücūd-ı şerīfleri ile şeref-nāk olduġı kitāb-ı meẕkūrda resīde-i beyāndur.[1]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ MUḤAMMED BİN ḪĀṬIB ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[2]

Feyż-yāb-ı seḥāb-ı ṣoḥbet-i nebiyy-i emīn, sīr-āb-ı şarāb-ı ᶜilm u yaḳīn, aᶜmāl-i ḫayra rāġıb, Muḥammed bin Ḥāṭıb, ‘RAḌİYA’LLĀH ᶜanh. Baᶜżı rivāyetde ibtidāᵓ ism-i resūl-i nebiyy-i kerīm ile müsemmā olmış, ol ẕāt-ı Maḥmūdu’ṣ-ṣıfātdur. Ebū İbrāhīm ve ebū’l-Ḳāsım ile mükennā. Yegāne-i devrān ve efżal-ı zamān,[3] velādet-i keşīretü’l-berekātları Ḥabeşde vāḳiᶜ olup rikāb-ı hümāyūn, ḥażret-i resūl rubᶜ-i meskūnda mesāᶜī-yi meşkūre ve ḫıdemāt-ı ġayr-ı maḥṣūreleri bedīd olduḳdan ṣoñra sene-i erbaᶜa ve sebᶜīnde Kūfede dār-ı beḳāya muntaḳil olup ol ḫāk vücūd-ı pākları ile şeref-nāk oldı. Püser-i pāk-güherleri İbrāhīm ve Semmāk bin Ḥarb ol cenāb-ı meᶜālī-niṣābdan eḥādīṯ-i nebevī naḳl itdükleri kitāb-ı meẕkūrda revnaḳ-efzā-yı ebvābdur.[4] Rivāyet-i[5] İstīᶜāb daḫı bu vech üzre zīnet-baḫş-ı kitābdur ki Muḥammed bin Ḥāṭib vālide-i [**21b**]mükerremeleri ile Ḥabeşden Medīneye mürācaᶜat itdükleri gicede eline bir miḳdār ṭaᶜām-ı germ işābet idüp suḫte itmekle vālidesi o ṭıfl-ı żaᶜīfi dārü’ş-şifā-yı İlāhī olan destgāh-ı nübüvvet-penāhīye arż itdükde ol şefīᶜu’l-ümmet kāşifü’l-ġammet mesḥ-i reᵓs ve duᶜā-yı ḫayr ile nevāziş idüp luᶜāb-ı dehān-ı mübārekinden dehen ü dest-i suḫtesin[6] teşrīf itdükden ṣoñra *“Ezhibi’l-bāse rabbe’n-nāsi işfi ente’ş-şāfī lā-şifāᵓe illā şifāᵓuk şifāᵓen lā-yüġādiru saḳamen”*[7] diyü ruḳye buyurduḳları sāᶜat resīde-i ṣoḥbet oldılar. ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[8]

ẔİKR-İ CEMİL-İ VEHB BİN ᶜABDULLĀH‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[9]

Tābiᶜ-i ṭarīḳ-i hidāyet, refīḳ-i Muḥammediyye, müteḫalliḳ-ı aḫlāḳ-ı ḥamīde-i Aḥmediyye, vālā-cāh Vehb bin ᶜAbdullāh, ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[1] Ebū Cuḥayfe ile

[1] ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh ve arżāh HSA
[2] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Muḥammed bin Ḥāṭib ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Ḥażret-i Muḥammed bin Ḥāṭib ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh HSA; Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Muḥammed bin Ḥāṭib Raḍ.BV
[3] Efżal-ı zamān: fāżıl-ı zamān KA, BV
[4] Ebvābdur: ebvābdı T
[5] Rivāyet-i: -BV
[6] Dehen ü dest-i suḫtesin: dest-i suḫtesin KA, HSA
[7] *Ey insanların Rabbi, hastalık gitsin. Sen şifa ver. Senden başka şafi olan yoktur. Bu şifadan sonra hastalık gelmesin.*
[8] ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanhR;‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh ve arżāh āmīn HSA; ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh ve arżāh T; ‘raḍiya’llāhu ᶜanh BV
[9] Ẕikr-i Cemil-i Vehb bin ᶜAbdullāh ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemil-i Vehb bin ᶜAbdullāh ‘raḍiya’llāhu T

mükennā olup. Ol kām-kār-ı aṣḥābuñ ṣıġārındandur.[2] Kemāl-i ṣadāḳat ile maᶜrūf ve tamām-ı ᶜiffet birle mevṣūf olmaġın. Ḫilāfet-i ᶜAliyy-i velīde ḥıfẓ u ḥisāb-ı beytü'l-māla meᵓmūr olup ve cemīᶜ-i sefer ü ḥażarda ḥażret-i[3] imām-ı müşārün ileyhüñ yār u ṣadīḳi ve hem-rāh-ı refīḳi[4] olup ferzend-i dil-bendi ᶜAvn ve İsḥāḳü's-Sebᶜī ve ġayrı ol vālā-maḳāmdan naḳl-i kelām-ı muᶜciz-niẓām-ı seyyidü'l-enām idüp sene-i erbaᶜa ve sebᶜīnde müteveccih-i ᶜilliyyīn olmaġıla ḫāk-i Kūfe vücūd-ı pāklarına medfen-i raḥmet-i mekmen[5] olduġı kitāb-ı meẕkūrda resīde-i beyāndur. İstīᶜābda bu daḫı revnaḳ-baḫş-i ebvābdür ki ittifāḳan bir gün[6] Ḥażret-i Vehb-i ferīd ziyāde tenāvül-i tezeyyüd ile ḥużūr-ı fāyiżu'n-nūr-ı risālet-penāhīye gelüp ġafleten teceşşī itmekle ol ṭabīb-i rūḥ-perver *"ikfuf eviḥbis ᶜaleyke ceşeeke yā Ebā Cuḥayfe fe-inne ekẕere'n-nāsi şebeᶜan fi'd-dünyā aṭvaluhum cūᶜan yevme'l-ḳıyāme"*[7]diyü fermān buyurmaġıla Ebū Cuḥayfe rūşen-i żamīr-i nāṣīḥat-peẕīr olup müddet-i ᶜömründe ṭaᶜāmdan sīr olmaduġundan ġayrı ᶜaşāᵓ itse ġadā itmeyüp ġadā itse ᶜaşā itmez idi. 'raḍiya'llāhuᶜanh.[8]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ EL-EŞᶜAṢ BİN ḲAYS 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH

[**22a**] Hidāyet-i Muḥammedīyye ile mühtedī, āṯār-ı Aḥmedīyeye muḳtedī, ḳudsī meşreb, el-Eşᶜaṯ bin Ḳays bin Muᶜdiyy-i Kerb. Ebū Muḥammed ile mükennā. Ḳavmi mābeyninde reᵓīs ve Ḥażret-i Resūle enīs olup sene-i ᶜaşerede riyāset vefd-kende ile ḫāk-pā-yı şeref-fezā-yı Ḥażret-i[9] Resūlu'llāha rū-māl olduḳda kendünüñ ve ḳavminüñ İslāmından[10] ḫaber virmişdür. Baᶜdehu intiḳāl-i ḥażret-i nebiyy-i emīnde ḫelecān-ı cān ve tesvīl-i şeyṭān ile ṭaraf-ı irtidāda māyil iken ḫilāfet-i Ḥażret-i Ṣıddīḳ hidāyet-i ṣıddīḳde taḥṣīl-i yaḳīn ile İslāmı metīn olmaġıla memdūh-ı aṣḥāb ve maṭbūᶜ-ı aḥbāb olup. Ḥażret-i Saᶜd-ı Esᶜad ile ᶜinān-tāb-ı[11] Irāḳ olmaġıla Ḳādisiyye ve Medāyin ve Nihāvend vaḳᶜalarında mesāᶜī-yi meşkūresi bedīd olduḳdan ṣoñra Kūfe-i süknā ve sene-i erbaᶜīnde rūḥ-ı pür-fütūḥları ᶜāzim-i cennet-i aᶜlā olduḳda Ḥażret-i Ḥasan bin ᶜAlī[12] namāzın ḳılup ol ḫāk medfen-i cism-i pākları olduġı ve

---

[1] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[2] Ṣıġārındandur: kirāmındandur HSA
[3] Ḥażret-i: -T
[4] Hem-rāh-ı refīḳi: hem-rāh-ı ve refīḳi T
[5] Memkmen: mümekken KA, T
[6] Bir gün: -KA
[7] *Ey Ebu Cuhayfe, ya tut ya da çıkarma. Çünkü insanlardan dünyada en tok olanlar kıyamet gününde en aç olacaklar.*
[8] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh KA, HSA, BV; 'raḍiya'llāhu ᶜanh ve arżāh T
[9] Ḥażret-i: -R
[10] İslāmından: selāmından T
[11] Memdūh-ı aṣḥāb ve maṭbūᶜ-ı aḥbāb olup Ḥażret-i Saᶜd-ı Esᶜad ile ᶜinān-tāb-ı: -KA
[12] Ḥażret-i Ḥasan bin ᶜAlī: Ḥażret-i Ḥasan bin ᶜAlī rad. T

ḫayli tābiᶜīn ve ekābir-i dīn ol ehl-i yaḳīnden rivāyet-i ḥadīṯ-i nebiyy-i emīn itdükleri Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i ḳalem-i beyāndur.

ẔİKR-İ CEMĪL-İ UHBĀN BİN ÜVEYS 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[1]

Şeref-yāfte-i ṣoḥbet-i risālet-penāhī, sīr-āb-ı lüṭf-ı nübüvvet destgāhı, bülend-mekān, Ḥażret-i Uhbān.[2] Hudeybiyede aṣḥāb-ı beyᶜat-ı şecereden olup ḳudret-i Ḫüdā ve muᵓcize-i nebiyy-i müctebā ile bir ẕīb[3] kendüler ile mükāleme ve İslāma terġīb itmegin şeref-i İslām ile müşerref ve aṣḥāb-ı kirām mābeyninde benām olmışdur. Kūfede sene-i sitte ve miᵓede rūh-ı revānları ᶜāzim-i cinān olup ol ḫāk medfen-i cism-i pākları olduġı kitāb-ı meẕkūrda mesṭūrdur.[4]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ BERRĀᵓ BİN ᶜĀZİB 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH

Revnak-ı manẓūme-i aṣḥāb-ı kirām, yekke-i beyt-i ḳaṣīde-i etbāᶜ u enṣār-ı ᶜiẓām, aḫlāḳ-ı ḥamīde ve efᶜāl-i pesendīdeye cālib, Berrā bin ᶜĀzib.[5] Ebū ᶜİmāre ile mükennā ve vaḳᶜa-i Ḫandeḳ ve sāyir ġazā vü cihādda ḥażret-i resūl-i kibriyā ile maᶜan olup memleket-i Reyy ol serdār-ı ekremüñ tedbīri ile resīde-i fetḥ ü tesḫīr olınduġından[6] ġayrı [**22b**] esedu'llāhi'l-ġālib ᶜAlī bin[7] Ebī Ṭālibüñ refīḳ-i ṣadīḳi[8] olmaġıla vaḳᶜa-i Cemel ve Ṣıffīn ve Nehrevānda ol imām ile maᶜan olup ḫayli aṣḥāb-ı ḥadīṯ ol reᵓīsden naḳl u rivāyet itmüşlerdür. Muṣᶜab bin Zübeyr eyyāmunda Kūfede mihmān-ı ᶜālem-i aᶜlā olmaġıla ol ḫāk maḫzen-i naḳd-i vücūd-ı pākları olduġı kitāb-ı merkūmda mersūmdur.

ẔİKR-İ CEMĪL-İ CĀBİR BİN SÜMRE 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[9]

Sīr-āb-ı feyż-i ṣoḥbet-i nebiyy-i emīn, hem-rāz-ı meclis-i enfes-i seyyidü'l-mürselīn, kerāmet-i şöhre, Cābīr bin Sümre.[10] Ebū ᶜAbdullāh ile mükennā. Ḥażret-i Saᶜd bin ebī Vaḳḳāṣuñ hemşīre-zādesi bir merd-i maḥmūdu'ṣ-ṣıfāt, ḳudsī-simāt olup Semmāk bin Ḥarb ve ᶜĀmirü'ş-Şaᶜbī ve Ḥaṣīn bin ᶜAbdurraḥman ve ġayrihi ol vālā-cāhdan naḳl-i ḥadīṯ-i ḥażret-i nübüvvet-i destgāh idüp sene-i erbaᶜa ve sebᶜīnde

[1] Ẕikr-i Cemīl-i Uhbān bin Üveys 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i Uhbān ibni Üveys 'raḍiya'llāhu ᶜAnh HSA; Ẕikr-i Cemīl-i Uhbān bin Üveys ᶜAleyhi'r-Raḥme T
[2] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: +HSA
[3] Ẕīb: ẕiᵓb KA, T
[4] 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh: +HSA
[5] Berrā ibni ᶜĀzib: Berrā bin ᶜĀzib 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA; Berrā ibni ᶜĀzib KA
[6] Olınduġından:olduġından KA, HSA, BV
[7] İbni: bin KA
[8] Refīḳ-i ṣadīḳi: refīḳ ve ṣadīḳi T
[9] Ẕikr-i Cemīl-i Cābir bin Semre 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i Cābir bin Semre 'raḍiya'llāhu ᶜAnhumā T
[10] 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: +T

Kūfede ol ṭāyir-i evc-i yaḳīn pervāz-ı ḳuṣūr-ı ḥūr-i ᶜīn itmekle ol ḫāk, medfen-i cism-i vücūd-ı pākları olduġı kitāb-ı meẕkūrda mesṭūrdur.

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḪĀLİD BİN ᶜARFAẔA ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH

Şeref-yāb-ı ṣoḥbet-i ṣulṭān-ı enbiyā, sīr-āb-ı şarāb-ı[1] hikmet-i iktisāb-ı resūl-i kibriyā, ŞeyḫḤāmid Ḥażret-i Ḫālid, ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[2] Ḥalīf-i benī-Zühre ve ᶜidād-ı Kūfīler ile maᶜdūd olup İslāmuñ ekāsire ile vāḳiᶜ olan vaḳᶜa-i Ḳādisiyyede Ḥażret-i Saᶜd-ı Esᶜad ᶜazīz müşārün ileyhi serdār-ı ᶜasker nuṣret-i müᵓeṣṣir idüp ḫıdemāt-ı İslāmiyede mesāᶜī-yi meşkūresi bedīd olmışdur. Ebū ᶜOṣmānü’l-Hindī ve ᶜAbdullāh bin Yesār ve ġayra ol ᶜālī-miḳdārdan rivāyet-i ḥadīṣ-i nebiyy-i sipihr-iḳtidār idüp sene-i sittīnde Kūfede dār-ı ġurūrdan mihmān-sarāy-ı sürūr olmaġıla ol ḫāk, medfen-i vücūd-ı[3] pākları olduġı ᶜibāret-i Esmāᵓü’r-Ricālde mānend-i berāᶜat-i istihlāldür.[4]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ZEYD BİN ERḲAM ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[5]

Merd-i meydān-ı kerāmet, mihr-i sipihr-i velāyet, ṣāḥib-i eşref-i benī-ādem, Zeyd bin Erḳam, ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[6] Ebū ᶜÖmer[7] ile mükennā. Ṣoḥbet-i ḥażret-i resūl-i kibriyā ile resīde-i maḳām-ı aᶜlā olup memdūḥu’n [**23a**] -nās[8] İbni[9] ᶜAbbās ve ṭarīḳ-i hüdāya sālik Enes bin[10] Mālik ve ṣaḥib-i taḳvā Muḥammed bin Kaᶜb ve[11]ibni Ebī Leylā ol ḥikmet-i nāṭıḳdan naḳl-i kelām-ı nebiyy-i[12] ṣādıḳ idüp ᶜidād-ı Kūfiyyīnde maᶜdūd sene-i sitte ve sittīnde rūḥ-ı pür-fütūḥları ᶜilliyyīne ṣuᶜūd itmekle Kūfe-zemīn ḥadiḳa-i[13] cennet-i ḳarīnleri olduġı[14] Esmāᵓü’r-Ricālde resīde-i taḥḳīḳdür. İstīᶜābda rivāyet-i Tefsīr-i Ebī Cüreyḥ ve Tefsīr-i Ḥasan ile mübeyyendür ki münafıḳīnden ᶜAbdullāh bin[15] Übeyy ibni[16] Selūlüñ *“le-in recaᶜnā ile’l-medīneti*

---

[1] Şarāb-ı: lüṭf-ı KA
[2] ‘raḍiya’llāhu ᶜanh: ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[3] Vücūd-ı: +R
[4] ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh: +HSA
[5] Ẕikr-i Cemīl-i Zeyd bin Erḳam ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i Zeyd Erḳam ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh KA
[6] ‘raḍiya’llāhu ᶜanh: Rad. R; ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[7] ᶜÖmer: ᶜAmr HSA
[8] Beyne: +KA
[9] İbni: bin T
[10] Bin: ibni T
[11] Ve: -HSA, -T
[12] Naḳl-i kelām-ı nebiyy-i: naḳl-i kelāmını KA
[13] Ḥadiḳa-i: merḳad-i KA; medfen-i T
[14] Olduġı: olduḳları KA
[15] Bin: ibni KA
[16] İbni: bin KA, HSA, T

leyuḫricenne'l-eᶜazzu minhe'l-eẕell"[1] medlūlı[2] olan ḳavlini Ḥażret-i Zeyd[3] bī-ḳayd pīş-gāh-ı risālet-penāhda maḳām-ı ᶜarża resīde itdükde ᶜAbdullāh bin Übeyy tekẕīb itmekle ol ṣıddīḳ-i ṣıdḳ-refīḳuñ taṣdīḳ-i maḳālı içün ayet-i kerīme nāzil olmaġın. Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i Ekber ve Ḥażret-i ᶜÖmer-i ᶜadālet-güster kendülerine tebşīr[4] itdüklerinden[5] ġayrı ḥażret-i resūlden daḫı hᵛāhişleri üzre maẕhar-ı nevāziş oldılar. Ḥikāyet-i meẕkūre ġazve-i benü'l-Muṣṭalaḳ ve baᶜżısında[6] Tebükde vaḳiᶜ olduġı tevārīḫde muṣarraḥdur.

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ZEYD BİN ḪĀLİD 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH

Naḳdine-i gencīne-i iclāl, netīce-i müḳaddemāt-ı kemāl, keşīrü'l-maḥāmid Zeyd bin Ḫālid.[7] Ebū Ṭalḥā ve ebū ᶜAbdurraḥmān ile mükennā ve ṣāḥib-i resūl-i kibriyā olup enfās-ı nefīs ve nuṭḳ-ı muᶜciz-enīs ḥażret-i risālet-penāhīden ṣudūr iden kelimāt-ı ḥikmet-āyātı ᶜAbdullāh bin[8] ᶜUbeydullāh[9] ve ᶜAṭā bin[10] Yesār ol ᶜālī-miḳdārdan rivāyet itmişlerdür. Ḫavāṣṣ-ı aṣḥāb-ı ᶜalīden olmaġıla Ṣıffīnde maᶜan olup ene-i şemān ve sebᶜīnde Kūfede[11] bu şeş-der-i fenādan heşt-der-i sarāy-ı[12] mürteḥil olmaġıla ol ḫāk, medfen-i cism-i pākları olduġı kitāb-ı meẕkūrda mesṭūrdur.

ẔİKR-İ CEMĪL-İ SAᶜĪD BİN ḪARĪŞ 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[14]

Netice-i gencīne-i vücūd, ḳıble-i ehl-i şühūd, Ḥażret-i Saᶜīd-i ferīd. Ṣāḥib-i resūl-i kerīm, hem-meclis-i beniyy-i ḥalīm olup sāl-i ᶜömrleri on beş sene iken feṯḥ-i belde-i Beytu'llāhi'l-Ḥarāmda [**23b**] rikāb-ı hümāyūn ḥażret-i risālet-penāhīde ġuzzāt-ı müslimīn ile olup baᶜdehu Ḫorāsān ġaẕāsında daḫı niçe mesāᶜiyy-i meşkūresi bedīd olduḳdan ṣoñra Kūfedeᵊi[15] mesken ve birāder-i vālā-güherleri

---

[1] *Onlar, "Andolsun, eğer Medine'ye dönersek, üstün olan, zayıf olanı oradan mutlaka çıkaracaktır." diyorlardı. (Münafikun/8)*
[2] Medlūlı: medlūlınca T
[3] Zeyd: -KA
[4] Tebşīr: -R
[5] İttüklerinden: ittükleri KA
[6] Ġazve-i benü'l-Muṣṭalaḳ ve baᶜżısında: Ġazve-i Benü'l-Muṣṭalaḳda ve baᶜżı ḳavlde KA; ġazve-i Muṣṭalaḳ ve baᶜżısında HSA, T
[7] 'raḍiya'llāhu ᶜanh ve: +T
[8] Bin: ibn KA, T
[9] ᶜUbeydullāh: ᶜAbdullāh KA
[10] Bin: ibni HSA, T
[11] Kūfede: -KA
[12] Sarāy: -KA
[13] Sermedīye: sürūriye HSA
[14] Ẕikr-i Cemīl-i Saᶜīd bin Ḥarīṯ 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i Saᶜīd bin Ḥarīṯ Raḍ.BV
[15] Kūfeᵊi: Kūfede KA, BV
[16] ᶜAmr: ᶜÖmer KA

bin Ḥarīṯ kendülerden rivāyet idüp ol ḫākde rūḥ-ı pür-fütūḥları ᶜāric-i[1] melekūt olmaġıla cism-i pāklarına medfen-i şeref-nāk olduġı kitāb-ı meẕkūrededür.[2]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ SÜHEYL BİN EBĪ ḤAYṮEME ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[3]

Şeref-yāb-ı şoḥbet-i resūl-i emīn, kām-rān-ı meclis-i seyyidü’l-evvelīn ve’l-aḫirīn, rāḳiyy-i maḳāmāt-ı ᶜālīye Süheyl bin[4] ebī[5] ḤayṮeme.[6] Sene-i ṯelāse-i hicretde ᶜālem-i[7] şühūdda mevcūd olup zamān-ı pür-emān-ı eşref-i cihāniyānda ᶜalā-ḳaderi’l-imkān ḫıḍmet ile taḥṣīl-i ᶜulüvv-i mekān idüp[8] Ḥażret-i[9] Ebū Hüreyre ve Nāfiᶜ bin Cebīr ve niçe ekābir-i dīne ol ehl-i yaḳīn ḥadīṯ ve aḫbār-ı seyyidü’l-mürselīn telḳīn idüp Kūfede Muṣᶜab bin ez-Zübeyr zamānında dār-ı aḫirete rıḥlet itmekle ol ḫāk medfen-i cism-i pākları olduġı kitāb-ı meẕkūrda muṣarraḥdur. İstīᶜābda Ḥażret-i Süheylüñ veled-i ercümendünden mervīdür ki peder-i büzürgvārları mübāyaᶜat-ı şecerede olan aṣḥāb-ı kirām ile maᶜan olup ve leyle-i Uḥudda delīl-i ḥażret-i risālet-penāhī[10] olup[11] ve Bedirden ġayrı cemīᶜ müşāhededе ḥāżır olduġı bilā-nizāᶜ idi. ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[12]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I EBŪ ḤANĪFE-İ KŪFĪ ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[13]

Pīşvāy-ı fuḳahā-i İslām, güzīde-i ᶜulemā-i aᶜlām, rāfiᶜ-i livā-yı velāyet, çābük-süvār-ı semend-i kerāmet, muḳtedā-yı ehl-i dīn, vāriṯ-i ᶜulūmü’l-enbiyā-i ve’l-mürselīn, şemsü’l-millet, sirācü’l-ümmet, mesned-nişīn-i eyvān-ı ictihād, müᶜessis-i bünyānü’ş-şurᶜ ve’l-iᶜtiḳād,

Meṯnevī[14]

---

[1] ᶜĀric-i: āzim-i KA; ᶜāric-i meᶜāric-i T
[2] Mesṭūrdur +KA, +HSA, +BV; resīde-i taḥḳīḳdür +T; ‘raḍiya’llāhu ᶜanh: +HSA
[3] Ẕikr-i Cemīl-i Süheyl bin Ebī ḤayṮeme ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Süheyl bin Ebī ḤayṮeme ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh KA; Ẕikr-i Cemīl-i Süheyl bin Ebī ḤayṮeme Raḍ.BV
[4] Bin: ibni HSA
[5] Ebī: -KA
[6] ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: +T
[7] ᶜĀlem-i: ᶜālem-i ᶜālem-i R
[8] Ḫıdmet ile taḥṣīl-i ᶜulüvv-i mekān idüp: ḫıdmet-i resūlde taḥṣīlde ᶜulüvv-i mekān idüp T
[9] Ḥażret: -KA
[10] Ḥażret-i risālet-penāhī: ḥażret-i penāhī HSA
[11] Olup: -R, -T
[12] ‘raḍiya’llāhu ᶜanh: ‘raḍiya’llāhu teᶜālā ᶜanh ve arżāh HSA; ‘raḍiya’llāhu ᶜanh ve arżāh T; rad.BV
[13] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Ebū Ḥanīfe-i Kūfī ‘raḍiya’llāhu ᶜanh: Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Ebū Ḥanīfe-i Kūfī T
[14] Meṯnevī: beyt KA, HSA, T

mefᶜūlü/ fāᶜilātü/ mefᶜūlün

Vāriṯ-i ᶜilm-i Muṣṭafā būde
Sālik-i rāh-ı müctebā būde

ᶜĀlem ez-ᶜilm ü ḥilm-i şān maᶜmūr
ᶜİlm-i şān pīşe ḥilm-i şān destūr

ᶜĀlem ez-būy-ı ḫulḳ-ı şān gülşen
Zi-aḫter-i ᶜilm-i şān cihān rūşen[1]

el-imāmu'l vāfī Nuᶜmān bin Ṯābiti'l-Kūfī, 'raḍiya'llāhuᶜanh.[2] Evṣāf-ı ḥamīde ve aḫlāḳ-ı pesendīdesi [**24a**] ḳalem ü taḥrīr ve dāyire-i taḳrīrden bīrūn olup menāḳıb-ı ᶜālī-merātiblerinde Ebū'l-Kasem bin[3] ᶜAbdu'lᶜalīm teᵓlīf itdügi kitāb-ı müsteṭābda ḥażret-i imāmuñ menāḳıb ve velādet-i keṯīrü'l-bereketleri[4] bu vech üzre dībāce-ārā-yı rivāyet olmışdur ki ḳavl-i eṣaḥḥ ile sene-i ṯemānīn-i hicretde ᶜālem-i ervāḥdan sarāy-ı eşbāḥa teşrīf buyurup *yevmen fe-yevmen*[5] teᵓyīd-i enfās-ı ḳudsiyye ile bir[6] mertebe ᶜāric-i meᶜāric-i ünsiyye oldı ki Ḥāfıẓ ebū Caᶜfer'üṭ-Taḥāvī ve Muḥammed bin Aḥmed'üş-Şaᶜbī ve Muvaffaḳ bin Aḥmed-i Mekkī ve anlara mānend yigirmi nefere ḳarīb ᶜulemā-i ᶜiẓām ve meşāyīḫ-i kirām ḥażret-i imām-ı hümāmun faźl u ᶜibādāt ve ᶜilm ü ictihādātında aḳvāl-i ḳavīme ve delāyil-i müstaḳīme[7] ile kütüb-i teᵓlīf ve resāyil-i taṣnīf itmişlerdür.

Ebū Ḥanīfe ile mükennā ve İmām-ı Aᶜẓam ile mülaḳḳab olup peder-i büzürgvārları Ṯābit bin[8] Kāvis bin Hürmüz elli nefere ḳarīb kimesnenüñ teselsül-i nesli ile fāris ile meşhūr ibni Ḥażret-i Yahūd ibni Nebīya'llāh Yaᶜḳūb bin İsḥāḳ ᶜaleyhimü's-selāma ve baᶜżı ḳavlde meşāhīr-i Kābilden benī-Rūṭā nām kimesneye vāṣıl olup anlarıñ pederleri kim olduġı maᶜlūm olmamışdur. İmām-ı Uġānī rivāyet ve beyānı üzre ḥażret-i imām hicretüñ altmış bir senesinde ve eṣaḥḥ-ı ḳavl seksende

[1] *Hazret-i Mustafa'nın ilminin vārisi idi. Rehberin yolunun saliki idi./ Yeryüzü sizin ilminiz ve yumuşak huyunuz sayesinde mamur oldu. Sizin ilminiz bizim için (vazgeçemediğimiz) bir ilkedir. Yumuşak huyunuz ise kanunundur./ Dünya güzel huyunuzun kokusuyla gül bahçesine dönüştü. İlminizin yıldızı kainatı aydınlattı.*
[2] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: rad.T
[3] Bin: ibni T
[4] Keṯīrü'l-bereketleri:keṯīretü'l-bereketleri KA, BV
[5] Günden güne, gittikçe
[6] Bir: bu HSA
[7] Aḳvāl-i ḳavīme ve delāyil-i müstaḳīme: aḳvāl-i ḳavīm ve delāyil-i müstaḳīm T
[8] Bin: ibni KA

ḥażret-i risālet-penāh ve aṣḥāb-ı pür-intibāh ḳurnında,[1] ki ḫayrü'l-ḳurūndur,[2] bendergāh-ı cihānı menzil-gāh[3] buyurdılar.

Rivāyet-i ṣaḥīḥada taṣḥīḥ olmışdur ki ḥażret-i imām ibtidā taḥṣīl-i ᶜilm-i[4] kelāma ihtimām iderken bir ḫātūn ḥalḳa-i derse gelüp mesāᵓil-i fıḳhiyyeden bir mesᵓele suᵓālinde merāmı üzre ber-murād olmadıġından fakīh-i zamāne Ḥażret-i[5] Ḥammāda varup suᵓāl u cevābda kām-yāb olduġın girü ḥażret-i imāma ḫaber virmekle ḥażret-i imām-ı hümām Ḥammāda varup niyāz ile ṭaleb-i fıḳh-ı şerīfe aġāz ve tenbīh-i üstād ile her yevm-i selāşede bir mesᵓele ḥıfẓına himmet-sāz olup müddet-i ḳalīlede fāyiḳu'l-aḳrān müşīr-i bi'l-benān[6] oldılar. [**24b**] Beyne'l-İslām tedvīn-i mesāyil-i dīniyye ve tekvīn-i kütüb-i şerᶜiyye ibtidā ḥażret-i imāmuñ ictihād-ı ṣāyibi ve fikr-i ṣāḳıblar ile olup naḳl olınur ki cehele-i nāsdan bir nā-dān ḥażret-i imāma iṭāle-i lisān iderken eᵓimme-i Şāfiᶜiyyeden bir munṣıf-ı ḥaḳīḳat-muttaṣıf menᶜ idüp "Bir imām ki[7] ᶜilmüñ üç rubᶜına mālik ve ṭarīḳ-i Ḥaḳḳa sālik ola. Niçe iṭāle-i lisāna lāyıḳdur?" diyü zecr itmegin. Cāhil-i bī-ḥāṣıl: "Ne ṭarīḳ ile ᶜilmüñ üç rubᶜına mālikdür?" diyü sāyil olduḳda "Belī[8] ᶜilm, suᵓāl ve cevābdur. ᶜİlm-i fıḳh-ı şerīfde ibtidā suᵓāli vażᶜ iden ḥażret-i imām-ı vālā-maḳām olmaġıla nıṣfı kendülere maḫṣūṣ ve nıṣf-ı āḫiri ki cevābdur, muṣīb olur ise tamām kendülere maḫṣūṣ olur fe-emmā cevāb ḫaṭā ya ṣavāb[9] olur, taḳdīriyle elbetde müctehide biri maḫṣūṣ olmaġile üç rubᶜ ḥażret-i imāma ḫāṣıldur." diyü kelāmın tamām itdükde ol nā-dān hemān-dem ṭarīḳ-i tevbeye vażᶜ-ı ḳadem ḳıldı. Rivāyet-i şiḳāt ile işbāt olmuşdur ki Ḥażret-i İmām-ı Şāfiᶜī'raḍiya'llāhuᶜanh[10] kelām-ı dürer-bārlarında *"En-nāsu ᶜiyālu Ebī Ḥanīfete fi'l-fıḳhı ve hüve evvelü men-istanbaṭe'l-aḥkām ve essese ḳavāᶜide'l-ictihād"*[11] diyü tekrār iderdi. İmām-ı Żamirī ḥażret-i imām-ı vālā-maḳāmdan naḳl ider ki Ḫulefā-i ᶜAbbāsiyeden ebū Caᶜfer-i Manṣūr meclisine dāḫil oldum. Feṭḥ-i kelāmda, "ᶜİlmi kimden istiᶜlām itdüñ?" diyü ḫiṭāb itmekle "Ḥammāddan ve İbrāhīm Neḫaᶜī ve Ḥażret-i ᶜÖmer-i ᶜādil ve Ḥażret-i ᶜAliyy-i kāmil ve ᶜAbdullāh bin Mesᶜūd ve ᶜAbdullāh bin ᶜAbbās'raḍiya'llāhuᶜanhum bir rivāyetde daḫı aṣḥāblarından aldum."

---

[1] Ḳurnında: ḳurbında KA
[2] Teşrif-i: +KA
[3] Menzil-gāh: -KA
[4] ᶜİlm: -KA
[5] Ḥażret: -BV
[6] Müşīr-i bi'l-benān:müşārün bi'l-benān KA, BV
[7] Evc-i: +T
[8] Belī: -BV
[9] Ḫaṭā ya ṣavāb: ṣavāb ya ḫaṭā R
[10] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA; rad.T
[11] *Fıkıhda Ebu Hanife o insanların babası gibidir. Çünkü hükmü sisteme koyan ve içtihad kaidelerini oluşturan ilk adamdır.*

diyü redd-i cevābda *"Baḫin baḫin leḳad istev şeḳte linefsike yā Ebā Ḥanīfetü't-Ṭayyibīne'l-mübārekīn"*[1] diyü āferīn itdiler.

İmām-ı Żamīrī, Ḥārice bin Muş[c]abdan bu vech üzre dibāce-ārā-yı naḳl olur ki Ḥacc-ı şerīfe niyyet ve bir cāriyemi ḥażret-i imāma emānet virüp Mekke-i Mükerremede dört ay iḳāmet [**25a**] ba[c]dehu Kūfeye ric[c]atde ḫıḍmet-i cāriyeyi imām-ı [c]ālī-miḳdārdan[2] istiḫbār itdükde[3]

Beyt[4]
fā[c]ilātün/ mefā[c]ilün/ fa[c]lün

[c]İffet āncā ki rāyed-efrāzed
Dil ü dīn-rā tamām be-nevāzed[5]

ḥıfẓ-ı Ḳur'ān ve nāsa ḥelāl u ḥarāmı beyān iden[6] kendüyi[7] nefs iftitānından[8] maṣūn itmek gerek. Va'llāhi ṣūret-i cāriyeden gūşde ḫaber ve çeşmde bir vechle eşerim[9] yoḳdur diyü redd-i cevābdan ṣoñra ḥażret-i imām-ı ḥamīde-i ḫıṣālüñ evṣāf u aḥvālin cāriyeden su[c]ālde "Evḳāt-ı leyālde bir sā[c]at-ı ser-bā devletin nihāde-i bālīn rāḥat itmez ve[10] böyle bir merd-i zāhid resīde-i çeşm ü gūş ve mutaṣavver-i fikr u hūş olmaḳ müsteḥīldür." diyü cevāb virdi.

Ebū [c]Abdullāh Semā[c]īden mervīdür ki ḥażret-i imām-ı hümām bir gün bir gicede ḫatm-i Ḳur[c]ān ve şehr-i Ramażānda[11] altmış iki ḫatm-i şerīf eyledügi resīde-i tedḳīḳ olmışdur.[12] İmām-ı Ḥāfıẓ ebū [c]Abdullāh Żamīrīden mervīdür ki ḥażret-i imāmuñ civārında bir merd-i kefş-dūz her gün şurb-ı ḫamr ile kendü ḫānesinde āsūde ve mehd-i[13] rāḥatda ġunūde olup

[c]Arabiyye[14]
Eḍā[c]ūnī ve eyyü feten eḍā[c]ū

---

[1] *Güzel! Güzel! Ey Ebu Hanife, iyi ve mübarek insanları sen kendin için aldın.*
[2] İmām-ı [c]ālī-miḳdārdan: ḥażret-i imāmdan R
[3] İtdükde: itdügümde T, BV
[4] Beyt: -KA
[5] *İffet o yerin sancağını yüceltti. Gönlü ve dini baştan aşağı okşadı.*
[6] Ādem: +KA
[7] Kendüyi: kendü KA
[8] Nefs iftitānından: nefs-i ifşātdan HSA
[9] Eşerim: eşerKA, HSA
[10] Ve: -R, -BV
[11] Şehr-i Ramażānda: meşāhir-i Ramażānda T
[12] Resīde-i tedḳīḳ olmışdur: resīde-i taḥḳīḳdür R; Ki: +T
[13] Mehd-i: mihr-i HSA
[14] [c]Arabiyye:beyt T; -KA

Li-yevmi kerīhetin ve sedādu ṣaġrī[1]

diyü fesāne-h^{v}ān olurdı. İttifāḳan bir gice[2] pā-bend-i ḥibāle-i ^{c}ases[3] olmaġın ḥażret-i imām-ı ḥaḳīḳat-şi^{c}ār-ı Ḥaḳḳ cevārı ber-cā[4] ve mezbūrı vālīden ricā idüp "*yā fetā mā-aḍa^{c}nāke"*[5] buyurduḳlarında *Mezbūrī "ḥıfẓen ve ru^{c}iyyte cezāke'llāhu ḫayran"*[6] diyüp şurb-ı şarāb-ı nā-güvārdan tevbe ve istiġfār itdi.

Rivāt-ı ṣiḳātdan bu vech üzre naḳl-i kelām-ı ṣıḥḥat-encām olmışdur ki ḥażret-i imām-ı vālā-maḳām cāyize ve ^{c}aṭāyā-yı mülūk u ümerāyı[7] ḳabūl itmeyüp kesb-i ḥelālinden ma^{c}īşet ü nefs-i nefīs ve ehl-i ^{c}īyāli içün me^{ɔ}kūl u melbūsdan her ne peydā iderse miṣlin ^{c}ulemā ve fuḳahāya ḥāżır ve müheyyā iderdi.[8] Cāmi^{c}ü's-Siyerden bu resme taḥḳīk-i ḫaber olmışdur ki ḥażret-i imām rü^{ɔ}yādā ḥażret-i risālet-penāhuñ maḍca^{c}-ı şerīflerin nīş ider gördi. Bu rü^{ɔ}yānuñ ta^{c}bīrin [**25b**] Ḥażret-i İbni Sīrīnden istid^{c}ā buyurduḳda ṣāḥib-i rü^{ɔ}yā, ^{c}ālem-i mütebaḥḥir[9] ve fāżıl-ı müfteḫir, sebbāḥ-ı bihār-ı ^{c}irfān ve seyyāḥ-ı diyār-ı beyān[10] olmaḳ taḳrīri ile ta^{c}bīr buyurdılar.

Mervīdür ki ḳırḳ sene-i kāmile vużū-yı ṣal^{v}āt-ı ^{c}ışā ile[11] ṣal^{v}āt-i fecri edā itmişlerdür. Bu daḫı resīde-i taḥḳīḳdür ki ṭāyife-i Yahūd-ı ^{c}anūddan biri ḥażret-i imāma ta^{c}arrużan Peyġamberüñüz "*ulemā-i ümmetī ke-enbiyā-i benī-İsrā^{ɔ}il"*[12]buyurmış. Enbiyā-i benī-İsrā^{ɔ}ilüñ[13] her biri mālik-i memālik-i i^{c}cāz olduḳları bī-niyāz taḳrīrdür. Ḥāliyā cenāb-ı vālā nişābları ki pā-nihāde-i mertebe-i ictihāddur. Mānend-i mā^{ɔ}ide-i semāya ḳādir ise ġaybden bir[14] miḳdār ta^{c}ām iḥżār eyle." diyü ḥażret-i imāmı imtiḥān itdükde hemān-dem ol ^{c}ālī-ḳadem[15] dest-i niyāz ber-dāşte-i dergāh-ı bī-enbāz[16] idüp bu vech üzre tażarru^{c}a aġāz itdi ki "İlāhī bu ża^{c}īfüñ murādı taḥṣīl-i ^{c}ulüvv-i şān ve ṭalebi sümüvv-i mekān degildür. Ancaḳ taṣdīḳ-i nebiyy-i ümmī ve taḥḳīḳ-i da^{c}vet-i resūl-i medenī içün bu ^{c}adüvv-i dīnüñ def^{c}-i

---

[1]*Onlar beni kaybettiler ama ne kaybettiklerini bilmiyorlar. Çünkü ben kıymetli bir insanım. Kötü günlerinde onların bana ihtiyaçları var.*
[2]Bir gice: bir gün bir gice BV
[3]^{c}Ases: ^{c}asīs HSA
[4]Ber-cā: recā T
[5]*Ey genç adam seni kaybetmedik.*
[6]*Allah seni korusun ve senden razı olsun.*
[7] Ümerāyı: ümerā KA, HSA, T
[8]Müheyyā iderdi: müheyyā idüp i^{c}tā iderdi KA
[9]^{c}Ālem-i mütebaḥḥir: ^{c}ālem ve mütebaḥḥir T
[10]Sebbāḥ-ı bihār-ı ^{c}irfān ve seyyāḥ-ı diyār-ı beyān: seyyāḥ-ı diyār-ı beyān ve sebbāḥ-ı bihār-ı ^{c}irfān T
[11] ^{c}Işā ile: ^{c}ışāyile KA, HSA, T
[12]*Ümmetimin âlimleri benî İsrâil'in peygamberleri gibidir.*
[13]Hālā: +KA
[14] Ġaybden bir: ġaybından bu T
[15] ^{c}Ālī-ḳadem: ^{c}ālī-ḳadr KA
[16] Bī-enbāz: bī-niyāz HSA

şübhesine[1] çāre-sāz ol.” diyü niyāzda iken nesīm-i kerāmet,[2] şemīm-i ᶜināyet, fātiḥ-i ebvāb-ı icābet olup ġaybdan bir miḳdār ṭaᶜām-ı hūş-güvār peydā ve müheyyā olduḳda. Yahūdī eyitdi ki “Yā Ebā[3] Ḥanīfe bu maḳūle ḥāl[4] bañā daḫı muḥāl degildür.” Ḥażret-i imām-ı vālā-maḳām “Ḥayyīz-i ḳuvvetde olan daᶜvāñı fiᶜle getür.” buyurup Yahūdī daḫı dest-ber-dāşte-i dergāh-ı Mevlā olduḳda nemaṭ-ı sābıḳ üzre bir ḫᵛān-ı ṭaᶜām peydā olmaġın ḥażret-i imām-ı hümām bu ḥālden müteᶜaccib ve keşf-i ḥālden ilhām-ı ġaybiyeye müteraḳḳıb iken Yahūdī, hidāyet-i maᶜḳsūd-ı inṣāf ile[5] bu duᶜāda cenāb-ı vālā-niṣābların şefīᶜ idüp “İlāhī bu ᶜālim-i ᶜāmilüñ ḥürmetine benüm daḫı duᶜāmı müstecāb eyle, dimüş idüm.” diyü keşf-i merām ve ḥażret-i imāmuñ ḥużūr-ı fāyiżü’n-nūrlarında evlād-ı ensābiyle şeref-yāb-ı dīn-i İslām oldı.

Beyt[6]
fāᶜilātün/ fāᶜilātün / fāᶜilün

Ger tū seng-i ṣaḥra vu mermer şevī
Çün be-ṣāḥib-i dil resī gevher şevī[7]

[**26a**] İmām-ı ᶜallāme Ebū Bekr bin ᶜAlī bin Muḥammed ḥażret-i imām-ı hümāmuñ hem-ṣoḥbeti olduḳları aṣḥāb-ı kirāmı bu naẓm-ı feṣāḥat-intiẓāmda[8] cemᶜ itmişdür:

Beyt[9]
İnne’l-imāmı Ebū Ḥanīfe ḳad revā
ᶜAn sebᶜatin min ḫayri ṣaḥb-i Muḥammedin

Enesün ve Vāṣiletün ve Maᶜḳalu Cābirin
Ve’bnā Enīsin ve Cüzᵓun ve’bnetü ᶜAcredi[10]

Ḥażret-i imāmuñ eᵓimme-i tābiᶜīnden dört biñ şeyḫi olup zamān-ı saᶜādet-fercāmlarında bulunan eᵓimme-i dīn-i metīn aᶜṣārdan bir ᶜaṣırda ve aḳṭārdan bir ḳaṭrda bulunmayup Ḥażret-i İmām-ı Ebū Yūsuf ve İmām-ı Muḥammed bin

[1] Defᶜ-i şübhesine: refᶜ-i şübhesine T
[2] Nesīm-i kerāmet: resūl-i kerāmet HSA
[3] Ebā: Ebū KA
[4] Ḥāl: -HSA
[5] İnṣāf ile: inṣāfıla KA
[6] Beyt: -KA, -T
[7] *Eğer sen çöldeki bir taş ve mermer gibi olduğunda o vakit bir gönül ve mücevher sahibi olursun.*
[8] Naẓm-ı feṣāḥat-intiẓāmda: naẓma intiẓāmda T
[9] Beyt: -HSA; ᶜArabiyye BV
[10] *Ebu Hanife rad. En hayırlı yedi sahâbeden rivayet etti. Onlar Enes, Vasile, Makal Cabir, Enis’in iki oğlu, Cüzᵓ ve Acred.*

Ḥasenü'ş-Şeybānī ve İmām-ı Züfer ve Ebū ᶜAbdullāh Vekīᶜ ve ᶜAbdullāh bini'l-Mübārek ve anlara miṣāl on beş imām lāzımü'l-imtiṣāle muḳārin olmışlardur.[1]

İmām-ı ᶜAbdullāh Ḳażī rivāyet ider ki ḥażret-i imām ḫūb-ṣūret ve birr u muvāsātda nīk-ḫaṣlet, murabbaᶜ cüṣṣe, ḥasenü'l-lıḥye, evsaṭü'l-ḳāme ṭalīḳu'l-lisān, serīᶜu'l-beyān, pākīze-ṣiyāb, zeynü'l-aṣḥāb idi. ᶜAzīz Efendi tārīḫinde daḫı bu vech üzre nigāşte-i kilk-i[2]taḥḳīḳ olmışdur ki evvelā ḥākim-i ᶜIrāḳ Yezīd bin ᶜÖmer bin Hebīre ve ṣāniyen Manṣūr ṭarafından taḥammül-bār-ı emānet-i kübrā-yı ḳażāya mecbūr olduḳda imtināᶜda ışrār itmegin pençe-i şikence-i ḍarb u ḥabse giriftār olup ol ḥāl ile mieye ve ḥamsīnde sarāy-ı server-efzā-yı raḥmet İzd-i ẕü'l-celāle irtiḥāl eyledi. Kāmil otuz sene ḳıyām-ı leyl u ṣıyām-ı nehāra müdāvim, vużūᶜ-yı ᶜışā ile ṣalᵛāt-ı fecr edāsına mülāzım olup iki rekᶜatda ekṣer ḫatm-i Ḳurᵓān-ı ᶜAẓīmü'ş-şān iderdi.[3] Elli beş kerre edā-yı[4] menāsik-i beyt-i ᶜatīḳ itdükleri bāliġ-i rütbe-i taḥḳīḳ olup rūh-ı pākları ᶜāzim-i bālā-ḫāne-i ᶜilliyyīn[5] olduḳları maḳāmda yedi biñ kerre ḫatm-i Ḳurᵓān-ı Kerīmü'ş-şān itmişlerdür. Dergāh-ı risālet-penāh ṭaraf-ı fāyizü'ş-şereflerinden ḫilᶜatun iᶜzāz-ṭırāz *"se-yekūnu fī ümmetī recülün yuḳālu lehu Ebū Ḥanīfe huve sirācü ümmetī yevme'l-ḳıyāmeti"*[6] ve bu mażmūn ᶜizzet-i [**26b**] meknūn üzre beş altı ay[7] teşrīf-i laṭīfe maẓhār olduḳları meşhūr-ı cümle-i beşerdür. Menāḳıb-ı ḥażret-i imāmda[8]meẕkūrdur ki ḳafes-i fenādan şehbāz-ı rūh-ı pür-fütūḥları āşiyān-ı beḳāya[9] pervāz itdükde hātifden lisān-ı efṣaḥ ile

ᶜArabiyye[10]
Yā ḳāyime'l-leyli keşīre'l-ḳıyāmi
Yā ṣāyime'd-dehri ḫaṭīra'ṣ-sıyām

İcāzeke'llāhu bimā tebtaġī
Min cenneti'l ḫuldi ve dārü's-selām[11]

naẓm-ı belāġāt-ı muntaẓamı inşād ve aña miṣāl niçe kerāmet-i bāhire ve ᶜalāmāt-ı zāhire ẓāhir olup Baġdād ṭarafından cānib-i ġarbīde Ḥayḍarāniye nām mevżiᶜ-i

[1] Olmışlardur: olmuşlar T
[2]Kalem: +KA
[3]İderdi: idüp R
[4]Edā-yı: -HSA
[5]ᶜİlliyyīn: eflāk KA, HSA, T
[6]*Benim ümmetimde bir adam var. Adı Ebu Hanife. Kıyamet gününde ümmetime yol gösterir.*
[7] Ay: -KA, -HSA, -BV, -T
[8]Tebşirde: +KA
[9]Beḳāya: -KA
[10] ᶜArabiyye: beyt KA, HSA, T
[11]*Ey geceyi namazla geçiren adam, kıyamda çok durdun, ey seneleri oruçlu geçiren adam çok oruç tuttun ve yaptıklarını hiç unutmuyorsun. Allah sana istediğin şeyleri versin. Daima cennet versin.*

erfaᶜda[1] cevher-i cesedleri maḫzūn-ı gencīne-i ḫāk-i cennet-nümūn olup sene-i tisᶜa ve erbaᶜ miᵓede[2] ibtidā Melikşāh-ı Selçuḳīnüñ vezīr-i pāk-ẕāmīri Ebū Saᶜīd merḳad-i kerāmet-merṣad-ı ḥażret-i imāmı bünyād ve bir ḳubbe-i maṭbūᶜ īcād ve ḫuddām-kāfiye ve evḳāt-ı vāfiye[3] taᶜyīn itmişdür. Ṣāniyen ġarīḳ-i raḥmet-i raḥmān-ı ḥüdāvendigār-ı ᶜālīşān-ı Sulṭān Süleymān[4] bu ḫak-i pāki feṭḥ ü teşrīf buyurduḳda ᶜimāretin tecdīd ve evḳāfın tezyīd idüp ḥālā mezār-ı şerīfleri bir āsitān-ı melāyik-āşiyān ve ziyāretgāh-ı ins ü cāndur ve daḫı ḥażret-i imāmuñ merḳad-ı münevvereleri olan ḳaṣaba-i şerīfe üzerine taḳdīren nehr-i Dicle musallaṭ olup y*evmen fe-yevmen* niçe ḫāne-i müslimīn ve müteᵉaddid besātīn ġarḳ-ı āb ve ḳuṣūr-ı ḳaṣaba daḫı müşrif ḫarāb iken Ḥażret-i Ḫüdāvendigār-ı sipihr-iḳtidār, sulṭān-ı rūy-ı zemīn, nāṣır-ı ehl-i dīn, es-sulṭān ibni's-sulṭān[5] ve'l-ḫāḳān bin[6] el-ḫāḳān ebu'l-fütūḥ, es-sulṭān Muḥammed Ḫān*"ebbeda'llāhu ḫilāfetehu ilā aḫiri'z-zamān"*[7] ḥażretlerinüñ fermān-ı hümāyūnları ile ḳasabanuñ ibtidāsından intihāsına varınca biñ beş yüz ẕirāᶜ ṭūlen ve on beş ẕirāᶜ ᶜumḳan ve dört buçuḳ ve üç ẕirāᶜ arżan ẕirāᶜ kirbāsiyle sene-i ḫamse ve şemānīn ve elf tārīḫinde bir sedd-i sedīd[8] ve müsennā-yı cedīd bināsına mübāşeret olınup beẕl-i emvāl-i mevfūre ve mesāᶜi-yi ġayrı maḥṣūre ile sene-i işneyn [**27a**] ve tisᶜīn ve elf tārīḫinde muḥāfıẓ-ı Baġdād vezīr-i ekrem müşīr-i muḥteşem ṣaḥibü'l-ḫayrāt ᶜÖmer pāşā ḥażretlerinüñ mübāşeretiyle[9] ol müsennā-yı kūh-peyker mānend-i sedd-i İskender ḳıyām u resīde-i itmām[10] olduġından ġayrı ḳubbe-i şerīfe daḫı lāzım geldügi vech üzre taᶜmīr ve termīm olınup[11] bu ḫayrāt-ı maḳrūnetü'l-ḳabūl ile ḳaṣaba-i ḥażret-i imām girdāb-ı ābdan maṣūn olup bāᶜiṣ-i yād-ı ḫayr ḥażret-i pādişāh ᶜālem-penāh olmışdur.

[1]Erfaᶜ: refīᶜ KA
[2]Miᵓede: miyede HSA
[3]Ḫuddām-kāfiye ve evḳāt-ı vāfiye: ḫuddām-kāfī ve evḳāt-ı vāfī HSA; uddām-kāfiye ve evḳāf-ı vāfiye BV
[4]Sulṭān Süleymān: Sulṭān bin Süleymān T
[5] İbni's-sulṭān: bin es-sulṭān KA, HSA
[6]Bin: ibni T
[7]*Allah onun hilafetini ahir zamana kadar uzattı.*
[8]Sedd-i sedīd: sedd-i sedd-i sedīd KA, HSA
[9]Muḥāfıẓ-ı Baġdād vezīr-i ekrem müşīr-i muḥteşem ṣaḥibü'l-ḫayrāt ᶜÖmer pāşā ḥażretlerinüñ mübāşeretiyle: -HSA, -T
[10] İtmām: tamām R
[11]Olınup: olup KA

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I MŪSĀ KĀẒIM BİN CAᶜFERİ'Ṣ-ṢĀDIḲ 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[1]

Nev-bāve-i ḥadīḳa-i nübüvvet, gül-i gülşen-i velāyet, ᶜārif-i esrār-ı furḳān, kāşif-i rumūz-ı Ḳurᶜān, netāyicdān-ı muḳaddemāt-ı ḥakīḳat, şāriḥ-i mesāyil-i şerīᶜat, yādigār-ı ḫāndān-ı nebī, dürretü't-tāc-ı evlād-ı ᶜAlī, el-kāmilü'l-ālemü'l-imām Mūsā' el-Kāẓım. Ebū'l-Ḥasan ve Ebū İbrāhīm ile mükennā ve Kāẓım ile mülaḳḳab. Ekābir-i ehl-i beyt-i nebī ve fuḍalā-i evlād-ı Zehrā ve ᶜAlīden ṣaḥib-i ᶜilm-i ledünnī, ekṣer-i ṭuruḳ-ı meşāyiḫ-i ṣūfiyye, ḫuṣūṣan silsile-i Naḳşbendiyye, ol imām-ı hümāma müntehī olup dārü'ş-şifā-yı duᶜā-yı icābet-pīrāları, ḥıllālü'l-müşākil-i müstemendān ve ṣaḥt-resān-ı esḳām ḫaste-gān olmaġıla ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāk ile aṭṭār-ı burc-ı evliyā ve bāb-ı ḳażāᵓi'l-ḥavāyic diyü meşhūrdur.

Beyt[2]
mefāᶜilün/feᶜilātün/ mefāᶜilün/ feᶜilün

Feżā-yı mülk-i maᶜānīde dest-i kātib-i ṣunᶜ
Ḥisāb-ı mülket-i cāhında ger dökerse raḳam

Bulur şeref o ḳadar cāh-ı rütbe-i erḳām
Ki feyż alur raḳamundan suṭūr u levḥ-ı ḳalem

medlūlınca aḫlāḳ-ı ḥamīde ve evṣāf-ı[3] pesendīdeleri ḥadd-i şümārdan efzūn u ḥaṣr-i iᶜdāddan bīrūn bir merd-i kāmil olup Tārīḫ-i İbni[4] Ḫallikānda ḥażret-i imām-ı[5] kerāmet-refīḳüñ menāḳıbları bu vech üzre resīde-i beyān olmışdur ki ḳadem-i ᶜibādet ve ictihādları kemāl mertebe-i ẕirve-i aᶜlāya rāḳī olup ittifāḳ ile ᶜAbd-i Ṣāliḥ diyü meşhūr-ı āfāk idi.

Rivāyet-i şıḳātdur ki bir[6] leyle-i mübārekede ḥażret-i imām mescid-i seyyidü'l-enāmda rūy-ı tażarruᶜ-ı vażᶜ-ı ḫāk-i taḫaşşuᶜ idüp

Beyt
fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ feᶜilün

---

[1] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Mūsā Kāẓım bin Caᶜferü'ş-Ṣādıḳ 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Mūsā Kāẓım bin Caᶜferü'ş-Ṣādıḳ T
[2] Beyt: ḳıṭᶜa R
[3] Evṣāf-ı: efᶜāl-i HSA
[4] İbni: bin T
[5] İmām-ı: -BV
[6] Bir: bu HSA

Ey ḫoşā çeşmī ki ān giryān-ı tūst[1]
[27b]
Vey hümāyūn-ı dil ki ān biryān tūst

Āḫer her girye-i mā-ḫandeī'st
Merd-i āḫer-bīn mübārek bende īst[2]

medlūlınca dergāh-ı bi-enbāza ᶜarż-ı niyāz iderdi ki *"ᶜAẓume'ẕ-ẕenbu ᶜindī felyuḥsini'l-ᶜafvu ᶜindeke yā ehle't-taḳvā ve yā ehle'l-maġfire."*[3] Bu üslūb üzre ṣabāḥ-ı ṣabāḥat ruḫsāra dek terdīd-i āh u zār iderdi. Maḳām-ı kerem ü seḫāya bir mertebe naṣb-ı süllem-irtiḳā itmiş idi ki ḥaḳḳında bir kimesneden bir gün[4] ġıybet ve temīme-i naḳl olınduḳda ol bed-dehhānuñ sikkīn-i[5] keskin-hāl ile ḳaṭᶜ-ı lisānı içün kendüye biñ dīnār-ı Mışr ve reh-i irsāl itdi ve ḥażret-i imām ᶜaliyyü'd-devām iki yüz, üç yüz, dört yüz dīnār ṣurer[6] muḳarrer idüp ehl-i Medīneye baḫş iderdi. Tārīḫ-i meẕkūrda ḥażret-i imām, Medīne-i cedd-i emcedinde sākin iken ḫulefā-i ᶜAbbāsīyyeden Muḥammed Mehdī ḫavf-ı ḫilāfet ile Baġdāda getürüp maḥbūs itdükde rüᵓyāsında ḥażret-i velāyet-penāh ᶜAliyy-i aᶜlā-cāh bedīd olup "*Yā Muḥammed, fe-hel ᶜaseytüm in tevelleytüm en tüfsidū fi'l-arḍi ve tuḳaṭṭiᶜū erḥāmekum"*[7] āyet-i muᶜciz-ġayeyi tilāvet itmegin Muḥammed tam[8] ḫavf ile bīdar ve ḫüddāmından Rabīᶜ nām kimesneyi gönderüp ḥażret-i imāmı ihżār ve kemāl-i iclāl ile istiḳbāl itdükden ṣoñra vāḳiᶜ-i ḥāli hikāyet ve ḥażret-i imāmuñ maᶜnā-yı ḫilāfet resīde-i ḫāṭır-ı feyż-müᵓesṣirleri olmamaḳ bābında vaᶜde-i emniyyet iltimās itmekle ḥażret-i imām-ı vālā-cāh bu maᶜnā ḫāṭırından güẕar itmedügine ḳasem-bi'llāh eyledükde Muḥammed, emniyyet ḥāṣıl idüp üç biñ dīnār iᶜṭā-i mülūkāne ile girü Medīne-i Münevvereye revāne ḳıldı. Hārūn zamānına dek Medīne-i Münevverede sākin iken bir sene Harūn, ḥażret-i imām[9] ile ḥacc ve ḫuddām u vüzerā ü rüᵓesā-yı Ḳureyş ve ümerāsıyla Ravża-i Muṭahhara-i risālet-penāha gelüp tefāḫüren: "Es-selāmü ᶜaleyke yā resūla'llāh, yā ibni ᶜammī." dedükde ḥażret-i imām daḫı: "Es-selāmü ᶜaleyke yā ebī.[10]" buyurdılar. Hemān-dem [**28a**] rüy-

[1]Ey ḫoşā çeşmī ki an giryān tūst:Ey ḫoşā çeşmī ki giryān tūst KA
[2]*Senin için ağlayan göz ne güzeldir ve senin için yanmak gönül için padişahlıktır./ Sonunda bütün ağlamalarımız bir gülmektir. Sonu gören adam mübarek bir kuldur.*
[3]*Ey takva ve mağfiret veren Allahım, benim günahlarım çok büyüdü. Senden mağfiret bekliyorum.*
[4]Bir gün: -HSA, -T
[5]Sikkīn-i: mekkīn-i T
[6]Ṣurer: ṣur-ı ṣurer T
[7]*Demek, yüz çevirdiğinizde yeryüzünde bozgunculuk çıkaracak ve akrabalık bağlarını koparacaksınız, öyle mi? (Muhammed/22)*
[8]Tam: -HSA, -T
[9]Ḥażret-i imām: imām BV
[10]Ebī: ebetī HSA, T; ibni KA, BV

ı Harūnda infiᶜāl ẓāhir olup "Ḥakkan faḫr budur yā ebe'l-Ḥasan." diyüp dest-i berzemīn iᶜtirāf itdi ve daḫı rivāyet-i pür-ṣaḫtdur ki ḥażret-i imām, Harūnuñ ḥabsinde iken rüᵓyāda ḥażret-i risālet-penāh fermānıyla ber-duᶜā-yı icābet-i pīrā ḳırāᵓat ve müdāvemetine meşġūl olmaġıla Muḥammed Mehdīye vāḳiᶜ olan vaḳᶜa-i rüᵓyā gibi Harūna daḫı bir vaḳıᶜa-i bedīᶜa vāḳiᶜ olup ıṭlāḳ eyledi. Tārīḫ-i Ḫaṭībde maḥbūsen ve baᶜżı ḳavlde yine ḥabsde mesmūmen ḥażret-i imām-ı kerīm maḥmil-bend-i dārü'n-naᶜīm olmışdur. Ṣavāᶜiḳde aḫbār-ı aḫyārdur ki bir gün Hārūn, ḥażret-i imāma "Siz emīre'l-müᵓminīn ᶜAlī[1] 'raḍiya'llāhuᶜanh[2] evlādından iken ẕürriyyet-i risālet-penāhī iddiᶜāsında olduġuñuz ᶜaḳlā mülāyīm gelmez." diyüp[3] taᶜarruż itdükde[4] hemān-dem[5] ḥażret-i imām sedīdü'l-fehm:[6] "Mübāhele-i Naṣārada ḥażret-i risālet-penāhiyye āyet-i kerīme-i "*fe-ḳūl teᶜālev neduᶜ ebnāᵓenā ve ebnāekum*"[7] el-āyeh nāzil olduḳda ᶜAliyy-i aᶜlā-güher[8] ve Fāṭıma-i Zehrā ve Ḥasan-ı Aḥsen ve Ḥüseyn-i müstaḥsenden ġayrı ḥażret-i risālet-penāh kimi cemᶜ itmişdür.[9]" dimekle Harūn iᶜtirāf ile cevāb-ı metīn ḥażret-i imāma āferīn itdi. Mesᶜūdīden naḳl olınur ki Hārūn ḥażret-i imāmı ḥabs itdükde rüᵓyāda Ḥażret-i ᶜAliyy-i velīyi görüp pençe-i şīrānesinde nīze-i ser-tīzi işāret ider ki "Eger Kāẓımı ıṭlāḳ itmez iseñ bu ḥarb ile seni küşte iderüm." Hemān-dem bidār ve ḥażret-i imāmı ıṭlāḳ itdi ve kitāb-ı meẕkūrda faṣlü'l-ḫiṭāb olup ḥażret-i imāmun kerāmet-i ẓāhire ve ḫarḳü'l-ᶜāde-i bāhire-i bedīᶜası bu vech üzre tasṭīr-i varaḳaᵓ taḳrīr olup Ḥażret-i Şaḳīḳ Belḫīden rivāyet olınmışdur ki yüz ḳırḳ ṭoḳūz tārīḫinde ṭarīḳ-i ḥacda bir merd-i ferd görüp "Bu ṣūfīyyeden bir recüldür ki ḥuccāca yār ve kendüzin naṣb u taᶜaba düçār itmişdür." diyü ḫāṭırımdan ḫuṭūr ider iken ḥażret-i imām, ḥālime muṭṭaliᶜ olmaġıla gelüp ḳurbımda: "Yā Şaḳīḳ*İctenibū keṯīran mineẓ-ẓanni inne baᶜḍeẓ-ẓanni iṯmun*"[10] āyet-i kerīmesin [**28b**] tilāvet idüp ġāyib oldılar. Baᶜdehu menzil-i Vaḳṣada ḥażret-i imāmı ṣalᵛātda aᶜżāsı mużṭarib ve dumūᶜ-ı münsekib görüp iᶜtiẕār içün ḥużūr-ı fāyiżu'n-nūrlarına varduḳda ṣalātı taḫfīf ile itmām itdükden ṣoñra *ve innī li-ġaffārun limen tābe ve emene*[11] āyet-i kerīmesin tilāvet buyurdılar. Rummāne[12] menziline vāṣıl olduḳda ḥażret-i imāmı ser-i çāhda gördüm. Delvi çāha efkende olmaġıla dest-i pür-dāşte-i duᶜā itdükde āb-ı çāh ol vālā-cāh içün cūşān ve delvin lebb-i çāha resān olmaġıla ḥażret, tecdīd-i ābdest ve iki

[1]İbni Ebī Ṭālib: +KA
[2]'raḍiya'llāhu ᶜanh: 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[3]Diyüp: diyü T
[4] İmām: +BV
[5]Hemān-dem: -HSA
[6]Sedīdü'l-fehm: sedīdü'l-fehīm T
[7]*De ki: Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı çağıralım (Āl-i İmran/61)*
[8]Aᶜlā-güher: aᶜlā HSA
[9]İtmişdür: idüp. Ehl-i ᶜabā diyü tesmiye itmişdür HSA, T
[10]*Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. (Hucurat/12)*
[11] Ve ᶜamele sāliḥan: +HSA ayet: Taha 82
[12] Rummāne: Resāne KA, HSA; Remmāne T, zamāne BV

rekᶜat namāz ile dergāh-ı bī-enbāza şükre aġāz idüp delvine bir miḳdār turāb daḫı vażᶜ idüp tenāvül-i tecerruᶜ buyurduḳlarında ben daḫı ol māᵓide-i semāviyeden iltimās itdüm. Yā Şaḳīk "*aḥsen ẓanneke fīnā"*[1] buyurup delvi baña iᶜṭā ben daḫı delvde olan ṭaᶜāmdan mütenāvil olup ḳasem ider ki andan eleẕẕ dünyāda bir şarāb-ı ḫoş-mezze ve ṭaᶜām-ı pür-leẕẕe görmeyüp mürūr-ı eyyāma dek eṭᶜime-i dünyādan müstaġni oldum. Baᶜdehu ḥażret-i imāmı, Mekke-i Mükerremede ᶜaẓīm-i ḫadem u ḥaşem u eşrāf u eᶜālī naẓarında mükerrem ve muḥterem görüp Ḥażret-i İmām-ı Mūsā Kāẓım olduġı maᶜlūmum oldı. Pes-ez-ān ehl-i Mekkenüñ ḥażret-i imāma teveccüh ve tereddüdi Harūna inhāᵓ olınduḳda ḥażret-i imāmı emīr-i Baṣra ᶜİsī bin[2] Caᶜferüñ ḥabsine virüp bir sene ḥabsinden soñra ḳatline fermān itdükde emīr-i Baṣra ḳabūl itmemegin Sindī bin Şāhek nām[3] kimesneye teslīm olınup mesmūmen dār-ı beḳāya irtiḥāl itmişlerdür.

ᶜAzīz Efendi tārīḫinde meẕkūrdur ki Harūn o āḫir ᶜömrinde tāyib ve ışlāḥa rāġıb olup ᶜulemāya rāᶜī ve ḫayrāta sāᶜy oldı. Ravżatü'ṣ-Ṣafāda[4] Menāḳıb-ı Kāẓımiyyede Harūnuñ Meᵓmūna vaṣiyyeti daḫı tevbesin bu vech üzre teᵓkīd ider. Meᵓmūn, pederi Hārūndan naḳl ider ki "Ḥażret-i İmām-ı Kāẓım maḳām-ı nebīde imām-ı ḫavaṣṣ-ı merdüm[5] ve ḫalīfe-i ervāḥ idi. [**29a**] Bizler imām-ı ᶜavām ve ḫalīfe-i eşbāḥız. Lākin kār-ı ḫilāfet sehl olmayup mülk-i ᶜaḳīmdür ammā[6] ey Meᵓmūn ibni[7] Musā[8] ki ᶜAliyyü'r-rıżādur,[9] vāriṯ-i ᶜulūm-ı rusül ü enbiyādur. ᶜİlm-i ṣaḥīḥ ṭaleb iderseñ ol cenāb-ı meᶜālī-nişāba mülāzım ve ᶜulūm-ı ḥaḳīḳat taᶜallüm eyle." Meᵓmūn naḳl ider ki vaṣiyyet-i pederden berü maḥabbet-i ehl-i beyti ravża-i cānda nişān ve cān-ı şīrīni ḫıḍmetlerinde dāmen der-miyān ḳıldum. Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda nigāşte-i yerāᶜa-i[10] beyāndur ki yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde yevm-i ṯelāṯede[11] Medīne-i Münevverede ve baᶜżı ḳavlde beynü'l-Ḥaremeynde vaḳt-i fecrde ḥażret-i imām sarāy-ı ervāḥdan pā-nihāde-i ᶜālem-i eşbāḥ olup yüz seksen üç senesinde Baġdādda maḥbūsen ḳayd-ı ḥayāt-ı bī-ṯebātdan āzād oldılar. Ḳabr-i şerīfleri ḥālā Baġdāduñ

[1] *Ey Şakik bizim hakkımızda iyi düşün.*
[2] Bin: ibni T
[3] Nām: -R
[4] Ravżatü'ṣ-Ṣafāda: Ravżatü'l-Aḥbābda HSA. T
[5] İmām-ı ḫavaṣṣ-ı merdüm:imām-ı merdüm KA, HSA, T
[6] Ammā: -KA, -BV
[7] İbni: bin HSA
[8] Musā: Musā Kāẓım BV
[9] ᶜAliyyü'r-rıżādur: İmām-ı ᶜAliyyü'r-rıżādur BV
[10] Yerāᶜa: berāᶜa HSA, T
[11] Ṯelāṯede: ṯelāṯe HSA, T

cānib-i ġarbında bir fersaḫ mekānda bir astān-ı bülend-eyvān ve ziyāretgāh-ı ins ü cāndur. ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[1]

ZİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I MUḤAMMEDÜ’L-CEVĀD ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[2]

Revnaḳ-baḫş-ı menaṣṣa-i kerāmet, şerefde çemen-ṣuffe-i imāmet, yād-kār-ı ḫāndān-ı nebī, netice-i gencīne-i āl-i ᶜAlī, seccāde-nişīn-i zühd ü taḳvā, müktedā-yı ehl-i hüdā, el-imāmü’l-ᶜālimü’l-kāmil ve’l-mürşidü’l-fāżılü’l-vāṣıl, seḫāvet-i muᶜtādü’l-imām Muḥammedü’l-Cevād, ‘raḍiya’llāhuᶜanh.[3] İsm-i sāmīleri Muḥammed ve künyet-i ᶜālīleri Ebū Caᶜfer-i Ṣānī ve laḳab-ı şerīfleri Cevād ve Taḳī olup kütüb-i muᶜtebere rivāyeti ile velādet-i keşīrü’l-bereketleri yüz ṭoksan beş senesinde, Medīne-i Münevverede ve baᶜżı ḳavlde, Mekke-i Mükerremede vāḳiᶜ olup

Beyt[4]
Mefᶜūlü/mefāᶜilün/ mefāᶜīlün/fāᶜ

Fettāḥ-ı ezel zi-feyż-i bī endāze
Endāḫt zi-maḳdemeş be-şehr āvāze

Şud bāġ-ı murād-ez-ān beşāret-i ḫurrem
Şud geşt ummīd ez-ān resīden-i tāze[5]

feḥvā-yı meserret iḫtivāsı üzre ᶜālem-i ervāḥdan müjde-resān-ı cihān-ı eşbāḥ olup Tāriḫ-i İbni Ḫallikānda nigāşte-i ḫāme-i beyān olmışdur ki ḥażret-i imām-ı ᶜālī-maḳāmuñ ᶜulūm-ı maᶜḳūle ve menḳūlede yed-i ṭūlā ve faż̧l u dānişde [**29b**] maḳām-ı aᶜlāsı olup ābā-i kirāmına isnād ile bu ḥadīṯ-i iᶜcāz-eṯeri naḳl buyurmışlardur: “*ᶜAn ᶜAliyy-i ibni Ebī Ṭālibin ‘raḍiya’llāhuteᶜālā*[6] *ᶜanhu innehu ḳāle baᶜaṯenī resūla’llāhi ṣalla’llāhu ᶜaleyhi ve sellem ile’l-yemen feḳāle lī ve hüve yūṣīnī yā ᶜAlī māḫābe men istiḫār ve lā nedime men istiṣār yā ᶜAlī ᶜaleyke bi’d-dellice feinne’l-arża taṭvī bi’l-leyli mā-lā tuṭvā bi’n-nehār yā ᶜAlī bekkir fe-inne’llāha eᶜadde ve bāreke li-ümmetī fī*

[1]Ve arḍāhu: +HSA
[2]Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām Muḥammedü’l-Cevād ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Muḥammedü’l-Cevād ᶜAleynhi’r-raḥme T
[3]‘raḍiya’llāhu ᶜanh: ‘raḍiya’llāhu te ᶜālā ᶜanh BV
[4] Beyt: -R
[5]*Ezel âleminin fettahı sonsuz bir feyizle kendinden öncekini sesler şehrine attı. Mutluluk müjdesiyle özgür insanların bağına gitti ve tazelenen yeni bir ümide dönüştü.*
[6]Teᶜālā: -HSA, -T

bikūrihā"[1] ve daḫı ḥażret-i imām kelimāt-ı dürer-bārlarından buyururlardı:[2] *"Men istefāde eḫan fi'llāhi fe-ḳad istefāde beyten fi'l-cenne ve ḳāle iṣnānü ᶜaliylān ṣaḥīḥun muḥtemī ve ᶜaliylün muḫalliṭun ve ḳāle yevmü'l-ᶜadli ᶜale'ẕ-ẓālimi eşeddü min yevmi'l-cevri ᶜale'l-maẓlūmi ve ḳāle'l-ᶜulemāᵓu ġurabāᵓu li-kesreti'l-cühhāli beynehum"*[3] Ravżatü'ṣ-Ṣafāda[4] menḳabet-i imām bu vech üzre zīnet-baḫş-ı kitab olup bir merd-i kāmil nāḳildür ki ḳalem u[5] ᶜIrāḳda geşt ü güẕār iderken Şāmda bir kimesne daᶜvā-yı nübüvvet ile ḥabs-i ḥākimde esīr-i ḳayd-ı ẕillet[6] olduġı ḫaberi ḳarᶜ-ı semᶜim itmekle: "Bu daᶜvāya[7] bend olan derd-mend kimdür?" diyü ᶜazm-i diyār-ı Şām idüp cüst u cū ile meclisine dāḫil ve ṣūret-i ḥālden sāyil olduġımda bir merd-i dānişmend ve bir dervīş-i müstemend olduġından ġayrı *mā fi'l-büldānı*[8] bu vech üzre keşf-i ḥāl itdi ki "Ehl-i Şāmdan bir faḳīrüm. Ḥażret-i emīre'l-müᵓminīn Ḥüseyn bin ᶜAlīnüñ ser-i mübārekleri emānet vażᶜ olındugı cāmiᶜ-i şerīfde ᶜibādete müḳayyed iken vaḳten bir merd-i pür-hemtā[9] bedīd ve bu faḳīre, gel, diyü nidā itmekle kendüye iḳtifā ve ḳaṭᶜ-ı mesāfe-i ḳalīle ile naẓarımda mescid-i Kūfe peydā olup ol ḫāk-i şeref-nākda namāza aġāz itdüklerinde iḳtidā itdüm ve *ᶜalā-haẕā'l-ḳıyās* ziyāret-i Ravża-i Muṭahhara ve ṭavāf-ı Mekke-i Mükerreme itdükden ṣoñra naẓarumdan ġāyib olup girü kendümi Şāmda mevżiᶜimde buldum. Sene-i ātiyede[10] daḫı üslūb-ı sābıḳ[11] biᶜaynihi vāḳiᶜ olmaġıla hengām-ı müfāraḳatda ol büzürgvār-ı ᶜālī-miḳdār[12] kim olduġın istifsār itdügümde Muḥammed bin ᶜAliyyi'r-Rıżā [**30a**] olduḳların iḫbār buyurdılar. Ṣūret-i ḥāl baᶜżı aṣḥāba rivāyet ile resīde-i gūş vāli-i Şām olup "DaᶜvāÂ-yı nübüvvet ider." diyü bu faḳīri müttehem ve bend ü ḥabse mülzem ḳıldı. Rāvī vāḳıᶜa rivāyet ider ki ḥāl-i faḳīr-i mezbūrı bir varaḳ paraya imlā ve vāli-i Şāma inhāᵓ itdüm. ᶜArż-ı ḥālime: "Kendüyi bir anda Kūfeyi ve Medīneyi ve Mekkeyi[13] seyrān itdüren kimesne ıṭlāḳ ve derdine dermān itsün." diyü taḥrīr itmekle bu cevāb-ı nā-ṣavābdan maḥzūn olup rūz-ı diger tefaḥḥuṣ-ı ḫāṭır-ı faḳīr-i maḥbūs içün bāb-ı sicne varduḳda

---

[1] *Ey Ali, kim istişare ederse kaybetmez. Çalışmak için erken kalkana Allah daha çok rızık verir. (Taberî, 1938: 6627)*

[2] Buyururlardı: buyururlar idi KA, HSA, BV

[3] Beynihim: fīhim KA *(Kim dünyada iyi bir arkadaş edinirse ahirette mutlaka güzel bir ev kazanır. Birinde ilim var diğerinde yok ama onlar birbirinden istifade ediyorlar. Mazlum için zulüm şiddetlidir ama Adalet zalim için daha şiddetlidir. Âlimleri dünyada pek kimse tanımaz çünkü çok cahil var.)*

[4] Ṣafāda: Aḥbābda HSA, T

[5] Ḳalem u: ḳalem-revᵓ KA, HSA

[6] Ẕillet: ẕimmet T

[7] Bu daᶜvāya: -T

[8] Ülkelerinde ne var?

[9] Pür-hemtā: bī-hemtā BV

[10] Ātiyede: āniyede BV

[11] Üzre: +BV

[12] ᶜĀlī-miḳdār: ᶜālem-miḳdār T

[13] Kūfe ve Medīne ve Mekkeᵓi HSA, T

bevvābān-ı zindān giriftār-ı bend-i fikr u ḥayrān olduḳların müşāhede ve vākıᶜadan suᵓāl itdügümde daᶜvā-yı nübüvvet iden şaḫṣ ġāyib ve nā-bedīd oldı didiler.

Beyt
mefāᶜilün / feᶜilātün/ mefāᶜilün/ feᶜilün

To bā Ḫudā-yı ḫodāvend ez-kār u dil ḫoş-dār
Ki raḥm eger ne-koned müddeī Ḫudā be-koned[1]

Ṣavāᶜiḳ-i İbni Ḥacerde taḥḳīḳ ḫaberdür ki ḥażret-i imām, eyyām-ı ṣubuvvet ve ᶜunfuvānda[2] bir gün Baġdād aziḳḳasında ṣıbyān ile īstāde iken Meᵓmūn Ḫalīfe ᶜazm-i şikār ile ol maḥalle murūr idüp cümle ṣıbyān firār, ancaḳ ḥażret-i imām mevżiᶜinde ḳarār itmekle Meᵓmūn: "Emsāl ü aḳrān ile niçün şitāb itmedüñ?" diyü ḥażret-i imāma ḫiṭāb itdükde "Yā emīre'l-müᵓminīn! Ṭarīḳ teng degül ki tevsīᶜ idem, cürmüm yoḳdur ki senden ḫavf idem ve sañā ẓannım ḥasendür bilā-sebeb kimesneyi hedef-i tīr-i ġażab itmezsün." dimekle kelām-ı pür-ḥikmet ve ḥüsn-i sīretlerinden Meᵓmūn mütaacciben ism-i sāmīlerin suᵓāl idüp "Muḥammed bin ᶜAliyyi'r-Rıżāyum." diyü buyurduḳlarında semenden-i[3] ᶜinān-tāb-ı şikār idüp esnā-yı ṣaydda şehbāzı pervāz ve minḳārında bir semeke-i ṣaġīre ile ricᶜat itmekle Meᵓmūn semekeyi der-dest idüp ᶜavdet itdükde üslūb-ı sābıḳ üzre ṭarīḳde ḥażret-i imāmı görüp elinde ne olduġın sāyil olduḳda: "Ey emīre'l-müᵓminīn! Taḥḳiḳan Ḥażret-i Rabbu'l-ᶜizzet baḥr-i ḳudretde [**30b**] semāk-ı sıġār ḫalḳ ve īcād idüp bāzan mülūk u ḫulefā-ya şikār ve sülāle-i āl-i Muḥammede iḫbār ider.[4]" diyü keşf-i rāz itmekle ol dürr-i ṣadef-i siyādeti maᶜān dārü'l-ḫilāfeye iletüp taᶜẓīm ve tekrīminde mübālaġa gösterdi. Pes-ez-ān yevmen fe-yevmen ḥażret-i imāmuñ ᶜilm ü kemāl ü dāniş ü iclāli teraḳḳī bulmaġıla Meᵓmūn duḫter-i nīk aḫteri ümmü'l-fażlı kendüye tezvīc itmegi muşāmmem itdükde ḫavf-ı ḫilāfet sebebiyle ᶜAbbāsiyyūn mānic olup baᶜdehu ᶜilm ü kemālde cümleden aᶜlem olduġı meşhūr-ı ᶜālem olduḳda naẓar-ı[5] Meᵓmūndan sāḳıṭ[6] ve imtiḥān u ilzāmı içün ᶜAbbāsiyyūn ᶜulemā-i zamāneden Yaḥyā bin Ektemi ḥāẓır ve müheyyā, ilzām iderse ḫayli ᶜaṭāyā[7] iᶜṭā itmege[8] vaᶜd idüp meclis-i Meᵓmūnde niçe ḫavāṣṣ-ı devlet ile Yaḥyā[9]

[1]Ki raḥm eger ne-koned müddeī Ḫudā be-koned: Ger raḥm eger ne-koned müddeī Ḫudā be-koned HSA, T *(Sen yüce Allah karşısında zikr et ve hoş günülü ol. Müddeî merhamet etmezse Allah merhamet eder.)*
[2]ᶜunfuvānda: ᶜunfuvān-ı şebābda R
[3] Semenden-i: semendīn-i T
[4] İder: idüp HSA
[5]Naẓar-ı: -KA
[6] Sāḳıṭ: ḳaṭᶜ BV
[7] Ve: +T
[8]İtmege: itmegin T
[9]Yaḥyā: -HSA

suʾāl-i mesāʾile mübāderet itdi. Ḥażret-i imām taṣrīḥ ve tevżīḥ ile murād üzre redd-i cevāb idüp ṭaraf-ı ḫalīfeden *aḥsente aḥsente ve āferīn*[1] birle kām-yāb olduḳdan ṣoñra Yaḥyādan bir mesʾele suʾāline mecāz olduḳlarında buyurdılar ki "Yā Yaḥyā! Ol recülüñ ṣūret-i mesʾelesi ne vech üzredür ki evvel-i nehārda bir ḫātūna ḥarām ile naẓar kıldı. Vaḳt-i ḍuḥāda naẓarı ḥelāl oldı ve ʿalā-hāẕā'l-ḳıyās vaḳt-i ẓuhrda ḥarām ve vaḳt-i ʿaṣrda ḥelāl ve vaḳt-i maġribde ḥarām ve vaḳt-i ʿışāda ḥelāl ve nıṣfı'l-leylde ḥarām ve ṭulūʿ-ı[2] fecrde ḥelāl oldı." Yaḥyā cevābında ʿāciz ve dest-i teslīm-i ber-cā itdükde ḥażret-i imām buyurdılar ki "Ol recül evvel-i nehārda şehvet ile ecnebiyye bir cāriyeye ḥarām iken naẓar idüp vaḳt-i ḍuḥāda iştirā itmekle ḥelāl olmış. Vaḳt-i ẓuhrda ʿıtıḳ ile ḥarām vaḳt-i ʿaṣrda nikāh ile ḥelāl, vaḳt-i maġribde ẓıhār ile ḥarām, vaḳt-i ʿışāda keffāre ile ḥelāl ve nıṣfu'l-leylde ṭalāḳ-ı ricʿī ile ḥarām, vaḳt-i fecrde rücūʿ ile naẓarı ḥelāl oldı." diyü ṣūret-i mesʾeleyi[3] basṭ u taḳrīr itdükde Meʾmūn tevḳīrin tevfīr ve ʿAbbāsīlere kemāl-i serzeniş ve tevbīḫ[4] idüp ol sāʿat duḫter-i pākīze-manẓarın ḥażret-i [**31a**] imāma ʿaḳd-i nikāḥ ile īṣāl ve levāzım-ı ṭarīḳ ve rāh-ı tehiyye ile Medīneye irsāl itdi. Bir müddet Medīne-i cedd-i emcedinde sākin[5] baʿdehu Muʿtaṣım ḫalīfenüñ ṭalebiyle Baġdāda gelüp baʿżı ḳavlde mesmūmen iki yüz yigirmi tārīḫinde vedāʿ-ı dār-ı miḥnet ve sarāy-ı ʿilliyyīne rıḥlet idüp cedd-i emcedleri Ḥażret-i İmām-ı Mūsā Kāẓım oldıġı mezār-ı pür-envārda bi'l-ittiṣāl cism-i cevher-numūnları ṣadefçe-i ḫāk-i pākde meknūn oldı. 'raḍiya'llāhuteʿālā ʿanh.[6]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I ʿALİYYÜ'L-HĀDĪ BİN MUḤAMMEDİ'L-CEVĀD 'RAḌİYA'LLĀHU ʿANH[7]

Mecmaʿ-ı şemāyil-i ʿaliyye, maʿden-i feżāyil-i seniyye, mehbiṭ-i envār-ı raḥmānī, müteḫalliḳ-i aḫlāḳ-ı sübḥānī, şeh-süvār-ı meydān-ı kerāmet, pīşvā-yı erbāb-ı ṭarīḳat, şemʿ-i şebistān-ı ḫāndān-ı nübüvvet, gül-i gülbin-i gülistān-ı velāyet

Beyt[8]
mefāʿīlün/ mefāʿīlün/ feʿulün/

Zi-meh-rūy-ı evtābī her bedr

---

[1] Āferīn: āferīn āferīn BV
[2] Ṭulūʿ-ı: vaḳt-i T
[3] Mesʾeleyi: mesʾele HSA
[4] Tevbīḫ: tevżīḫ HSA
[5] Sākin: sākin-i Baġdad T
[6] 'raḍiya'llāhu teʿālāʿanh: 'raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh ve arżāh HSA; 'raḍiya'llāhu ʿanh KA
[7] Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı ʿAliyyü'l-Hādī bin Muḥammedü'l-Cevād 'raḍiya'llāhu ʿAnh: Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı ʿAliyyü'l-Hādī bin Muḥammedü'l-Cevād Raḍ.HSA; Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı ʿAliyyü'l-Hādī bin Muḥammedü'l-Cevād 'raḍiya'llāhu ʿAnhumā T
[8] Beyt: meṣnevī R; -BV

Zi-müşk-i müy u evtārı şeb-i ḳadr[1]

Ruḫeş deraḫş-ı şūr-engīz-i emlaḥ
Lebeş der-ḳavl-i şekker-rīz-i efṣaḥ[2]

medlūlünüñ mā-ṣadaḳı Ḥażret-i İmām-ı ᶜAliyyü'l-Hādī, 'raḍiya'llāhuᶜanh.[3] Ebu'l-Ḥasan ile mükennā, ᶜAskerī ve Ẕekī ve Naḳī ve Hādī ile mülaḳḳab. Envār-ı hidāyet ile ārāste ve ezhār-ı taḳvā ile pirāste, cūd u keremi bir mertebeye vāṣıl ki ḥātem-i bāb-ı seḫāsında bir sāyil idi. Evṣāf-ı saᶜādet-ittiṣāfları ḥadd-i vaṣfdan efzūn ve menāḳıb-ı ᶜizzet-mekāsibleri ḳalem-rev-i taḥrīrden bīrūn olup Tārīḫ-i İbni[4] Ḫallikānda nigāşte-i kilk-i beyān olmışdur ki sene-i erbaᶜa ve ḳīle şelāşe ᶜaşere ve miᵓeteynde dest-i dāye-i ḳudret ol dürr-i ṣadefçe-i velāyeti vażᶜ-ı mehd-i fıṭrat idüp mevlidleri, medīne-i cedd-i emcedleri olmaġın anda sākin iken[5] baᶜżı aṣḥāb-ı nifāḳıñ ittifāḳ-ı siᶜāyeleriyle ḫulefā-i benī-ᶜAbbāsdan Mütevekkil Sermenrāya getürüp baᶜd-ez müddet çend niçe erbāb-ı irtiyāb ḥażret-i vālā nişāb menzilinde ıslaḥa[6] cemᶜ idüp "DaᶜvĀ-yı ḫilāfet içün ḫurūc itmek murādıdur." diyü ġamz itmeleriyle tebyīn-i[7] ḥāl ve istiᶜlām-ı aḥvāli içün [**31b**] ᶜasker-i Etrākdan bir miḳdār nās-ı ḳadir-nā-şinās[8] taᶜyīn ve bir şebb-i tārda[9] irsāl itdükde ᶜaliyyü'l-ġᶜafle ḥażret-i imāmuñ ḫāne-i melāyik-āşiyānlarına ol ġāret-rüsūm-ı hücūm itdükde ḥażret-i imāmı ber-ḫānede ve ḥayd üzerinde şuᶜurdan medraᶜa ve ser-saᶜādet efserinde ṣūfdan milḥafe-i ḫāk üzre müstaḳbel-i ḳıble, ḫavf u ḫaşyet ile Ḳurᵓān-ı ᶜAẓīmü'ş-şān tilāvet ider bulup ol ḥāl ile ḫalīfe şurb-ı ḫamr iderken ḥużūrına iḥżār itdükleründe ḥażret-i[10] imāmuñ ḥaḳḳında naḳl olınan iḫbārdan āşār bulunmamaġıla hezār taᶜẓīm ve tekrīm ile yanında iḳᶜād ve elinde olan sāġarı bilā-tekāsül münāvel olduḳda: "Yā emīrü'l-müᵓminīn "*mā ḫāmara laḥmī ve demī ḳaṭ fa-ᶜuffenī*"[11] buyurmağıla teklīfde ışrār itmeyüp ancaḳ ḥażret-i imāmdan ḳırāᵓat-ı çend beyt ricā itdükde ne miḳdār ibā itdi ise fayide-mend[12] olmamağıla

[1] Zi-meh-rūy-ı evtābī her bedr/ Zi-müşk-i müy u evtārı şeb-i ḳadr: -T
[2] *1. O ayyüzlü güzelin saçtığı her bir ışık dolunay gibidir. Onun simsiyah saçlarının güzel kokusu kadir gecesi gibidir. 2. Onun yanağı ve (gül fidanı) ağacı güzellikleri coşturur. Dudaklarındaki şeker saçan söz sözlerin en güzelidir.*
[3] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh HSA
[4] İbni: bin HSA
[5] İken: idi BV
[6] Islaḥa: ıslaḥ-ı HSA
[7] Tebyīn-i: şebyīn-i HSA
[8] Nās-ı ḳadir-nā-şinās: ev-bāş-ı ḳadir-nā-şinās R
[9] Tārda: şārda HSA
[10] Ḥażret-i: ḥażret-i ḥażret-i BV
[11] Benim kanıma ve etime haram karışmadı. Allah'ım beni bu haramdan uzak tut.
[12] Fayide-mend: fayide-mikdārT

Beyt[1]
Bātū ᶜale'l-ḳuleli'l-cibāli taḥrusuhum
Ġülbü'r-ricāli femā aġnethumu'l-ḳulelu[2]

Ve ubdilū bᶜade ᶜizzin min maᶜāḳılihim
Fe ūdiᶜū ḥuferen yā biᵓse mā nezelu

Nādāhum ṣāriḫun min baᶜdi mā ḳubirū
Eyne'l-esirretü ve'ttīcānu ve'l-ḥulelu

Eyne'l-vücūhu'l-letī kānet münaᶜameten
Min dūnihā tużrabu'l-estāru ve'l-kulelu[3]

Fe-esbaḥa'l-ḳabru ᶜanhum ḥīne teᵓtīhim
Tilke'l-vücūhu ᶜaleyhi'd-dūdu taḳtetilu

Ḳad ṭāle mā-ekelū dāhran ve mā-şaribū
Fe-aṣbaḥū baᶜde ṭūli'l-ekli kad ukilū[4]

buñā[5] miṣāl niçe kelimāt-ı mevzūn-ı ḥikmet-meknūn inşād itmekle meclis-i şurbī devr-i ḫalīfe ve ḥużżār-ı meclis girye-i ġayr-ı meḥṣūr idüp ḥażret-i imāma[6] dört biñ dīnār īṣār ile teşyīᶜ ve ikrām-ı mülūkāne birle menziline revāne ḳıldı. Ṣavāiḳ-i İbni[7] Ḥacerde taḥḳīḳe resīde olınmuşdur ki Aᶜrāb-ı Kūfeden[8] bir ᶜArab ḥażret-i imām-ı hümāma ᶜarż-ı niyāz ve "Vālā-i ceddüñe mütemessiklerden bir medyūnum." diyü

---

[1] Beyt: -BV; ᶜArabiyye R
[2] Ġülbü'r-ricāli femā aġnethumu'l-ḳulelu: Ġülbü'c-cibālü femā aġnethümü'l-ḳulelü T
[3] Eyne'l-vücūhu'l-letī kānet münaᶜameten/ Min dūnihā tużrabu'l-estāru ve'l-kulelu: -T
[4] Ve ubdilū bᶜade ᶜizzin min maᶜāḳılihim/ Fe ūdiᶜū ḥuferen yā biᵓse mā nezelu
Nādāhum ṣāriḫun min baᶜdi mā ḳubirū/ Eyne'l-esirretü ve'ttīcānu ve'l-ḥulelu
Eyne'l-vücūhu'l-letī kānet münaᶜameten/ Min dūnihā tużrabu'l-estāru ve'l-kulelu
Fe-esbaḥa'l-ḳabru ᶜanhum ḥīne teᵓtīhim/ Tilke'l-vücūhu ᶜaleyhi'd-dūdu taḳtetilu
Ḳad ṭāle mā-ekelū dāhran ve mā-şaribū/ Fe-aṣbaḥū baᶜde ṭūli'l-ekli kad ukilū
: -HSA
Ve ḳāle eyne'l-vucūhu'l-letī kānet minᶜammeten min dūnihā taḍrabu'l-istār ve'l-kemāl: +T
(1. Onlar memleketleri korumak için dağlarda kaldılar. Onlar, büyük, güçlü adamlardı. 2. Ama onlara yazık oldu çünkü memlekete musibet getirdiler. Kendi kazdıkları çukura düştüler. Onların ataları aziz insanlardı. 3. Ölümden sonra onların mezarına bir insan geldi ve onlara seslendi: Hani güzel yataklar nerde, hani taclarınız nerde, hani güzel elbiseleriniz nerde? 4. Hani güzel yüzünüz, hani bol malınız? Önceden sizi hemen göremezdik. 5. Mezarda onların yüzlerini böcekler yemek için savaşıyor. 6. Onlar yıllarca yediler, içtiler ama sonra da kendileri yemek oldular.)
[5] Buñā: bu R
[6] Ḥażret-i imāma: ḥażret-i imāmıñ ḥużūrına R
[7] İbni: bin T
[8] Kūfeden: Kūfede T

suᵓāle aġāz idüp “Ne miḳdar deyne giriftārsın?” didükde “On biñ dirheme ḳarīb.” dimekle vᶜad[1] edāsıyla ḫātırın[2] tatyīb idüp lākin meblaġ-ı meẕkūr nā-mevcūd [**32a**] olmaġın on biñ dirheme deyn-i temessüki taḥrīr ü imlā ve dest-i ᶜArabda ibḳāᵓ idüp “ᶜAvām meclisinde gelüp benden ṭaleb eyle.” diyü buyurduḳda ᶜArab daḫı fermān-ı imām-ı ālī-şān üzre meclis-i ᶜavāmda temessükün ibrāz ve ṭaleb-i deyn ile şiddet ü ġılẓete aġāz itmekle bu ḥāl güş-zed-i Mütevekkil olup otuz biñ dirhem ḥażret-i imāma ṣıle irsāl itmeġin tamāmıyla ᶜAraba iḥsān itdükde merd-i ᶜArab, “Ancaḳ on biñ dirhem ile iktifāᵓ iderüm.” diyü her çend ilḥāḥ itdi ise ol baḫr-i seḫāᵓ ibā idüp tamāmıyla ᶜAraba iᶜṭā buyurmaġıla Aᶜrābī Allāhu aᶜlem *“Ḥayṯü yecᶜalü risālātehu”*[3] ayet-i kerīmesin tilāvet-künān-ı revān oldı. Ravżatü’ṣ-Ṣafāda[4] menāḳıb-ı ḥażret-i imām bu resme revnaḳ-baḫş-ı kitāb olup Ṣāliḥ nām kimesneden rivāyet olınmışdur ki Mütevekkil, ḥażret-i imāmı ᶜIrāḳa iḥżār ve Sermenrāda ber-cāy-ı ḥaḳīrāneye ḳarār itdirdükde aḥbābdan biri ḥażret-i imāma ḫiṭāb idüp “Yā imām bu nās-ı ḳadir nā-şinās böyle ber-cāy-ı[5] bī-istīnāsda menzilüñüzi taᶜyīn itdükleri cenāb-ı vālā nişāblarınuñ iḫfā-yı ḳadrine ve setr-i nūrına sāᶜī olduḳlarındandur.” didükde ḥażret-i imām-ı ᶜālī-miḳdār: “Heyhāt yā Ṣāliḥ, henüz ḫᵛābdan bī-dār olmamışsın.” diyü dest-i kerem-peyvestleri ile bir ṭarafa işāret itdükleründe fi’l-ḥāl ol ṭarafda ebniye-i vesīᶜa ve ᶜimārāt-ı menīᶜa ve cedd-i ol cāriye ẓāhir olup “Ey Ṣāliḥ her ne[6] cāyda olsam, mekānum budur.” diyü cevāb virdiler ve daḫı mervīdür ki Mütevekkil, bīmār ve bir cerḥe giriftār olup eṭibbā ışlāḥa ḳādir ve ḥükemā tımārına cāsir olmayup ḥayātdan meᵓyūs olmış iken vālidesi ışlāḥ-ı püseri içün ḫāliṣ malından mal-ı[7] ferāvān, ḥażret-i imām-ı kerāmet-i şāna neẕr idüp ḥikmeten ol eşnāda maḫṣūṣān ve maḥremān-ı ḫalīfeden Fettaḥ bin Ḫāḳān nām kimesne “Bu maraża ᶜilāc olursa ol vālā-cāhdan olur.” diyü ḥażret-i imāmdan devā istidᶜā[8] [**32b**] itdüklerinde fülān şeyᵓ ile fülānı ol cerḥe ᶜilāc itsünler dimekle ḥużżār-ı meclis müstehziyen ḫande-zenān iken Fettaḥ tecrübe içün fermān-ı imām üzre ᶜilāc itdükde bi-iẕni’llāhi teᶜālā taṣḥīḥ-i mizāc itmegin vālide-i Mütevekkil neẕrin hezār hezār[9] dinār-ı meṣrūra ṭabaḳ-ı iḫlāṣa nihāde ve[10] ḥażret-i imāma fer-sitāde ḳıldı. Ḥażret-i imāmun seḫāvet ü kerāmetlerinde

[1]Vᶜad: ve ᶜidād T
[2]Ḫāṭırın: ḫāṭır-ı HSA
[3]*Allah elçilik görevini kime vereceğini çok iyi bilir. (Enam/124)*
[4]Ravżatü’ṣ-Ṣafāda: Ravżatü’ṣ-Aḥbābda HSA, T
[5]Ber-cāy-ı: ricāy-ı T
[6]Her ne: -HSA
[7] Mal-ı: -BV
[8]Devā istidᶜā: istifsār KA: istiᶜlac HSA, T
[9]Hezār hezār: hezār R
[10]Ve: -T

taṣavvur-ı ḫayāle mecāl olmamaġın baḥr-i seḫālarından ḳaṭre ve kān-ı kerāmetlerinden[1] ẕerre ile iktifāʾ olındı.

Naḳl-i Ṣavāʿiḳ cümle tevārīḫe muvāfıḳdur ki ḥażret-i imām ḳırḳ sene muʿammer olup sene-i erbaʿ ve ḫamsīn ve miʾeteyn cemāẕiye'l-aḫirinde dār-ı fenādan sarāy-ı sürūr-efzā-yı beḳāʾya maḥmil-bend-i ʿazīmet ve teşrīf-kerde-i maḳām-ı ʿizzet olup Baġdād mużāfātından Sermenrāda kendü ḥarem-i melāyİk-maḥremlerinde cism-i cevher-nümūnı gencine-i ḥākde maḫzūn oldı. 'raḍiya'llāhuteʿālā ʿanh ve arżāh.[2]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ İMĀM-I ḤASANÜ'L-ʿASKERĪ BİN ʿALİYYÜ'L-HĀDĪ 'RAḌİYA'LLĀHU ʿANH[3]

Maʿdeni'l-kerāmāt, ḫāriḳü'l-ādāt, mihr-i sipihr-i neḍāret, bedr-i meşrıḳ-ı übbehet,[4] sütūde simāt, müstecmiʿü'ṣ-ṣıfāt, ʿāric-i meʿāric-i velāyet, rāfī-i aʿlām-ı siyādet

Beyt[5]
fāʿilātün/ fāʿilātün/ fāʿilātün/ fāʿilün

Faḫr-i āl-i Muṣṭafā ol kim ḳılūpdur ismini[6]
Levḥ-i Maḫfūẓ üzre s̱ābit mekremetle müsteʿān

Nesl-i pāk-i Ḥaydar u naḳd-i ʿAliyyü'l-Murtażā
Gevher-i ḳudsī neseb maḳṣūd-ı dil maṭlūb-ı cān

medlūlınuñ māṣadaḳı el-İmām-ı Ḥasanü'l-ʿAskerī, 'raḍiya'llāhuʿanh.[7] Ḥasan ile müsemmā, ebū Muḥammed ile mükennā, Münīr u Ḫāliṣ u Zekī vü Serrāc u ʿAskerīile mülaḳḳab. Ber-müḳtedā-yı ehl-i hüdā ve pīşvā-yı aṣḥāb-ı taḳā olup Ṣavāʿiḳ-i İbni[8] Ḥacerde taḥḳīḳa resīde olmışdur ki sene-i iṣneyn ve s̱elās̱īn ve miʾateynde dest-i

[1] Kerāmetlerinden: kerāmetlerinde T
[2] Āmin. +HSA; ve arżāh āmin -KA
[3] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i İmām-ı Ḥasanü'l-ʿAskerī bin ʿAliyyü'l-Hādī'raḍiya'llāhu ʿAnh: Ẕikr-i Cemīl-i İmām-ı Ḥasanü'l-ʿAskerī bin ʿAliyyü'l-Hādī 'raḍiya'llāhu ʿAnhumā KA, BV; Ẕikr-i Cemīl-i İmām-ı Ḥasanü'l-ʿAskerī bin ʿAliyyü'l-Hādī 'raḍiya'llāhu ʿAnh HSA; Ẕikr-i Cemīl-i Ḥasanü'l-ʿAskerī bin ʿAliyyü'l-Hādī 'raḍiya'llāhu ʿAnh T
[4] Meşrıḳ-ı: müşerref-i HSA
[5] Beyt: ḳıtʿa R; -T
[6] Faḫr-i āl-i Muṣṭafā ol kim ḳılūpdur ismini: Faḫr-i āl-i Muṣṭafā ol kim ḳılūpdurur ismini T
[7] 'raḍiya'llāhu ʿanh: 'raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh HSA
[8] İbni: bin T

ḳudret, ol dürr-i yetīmi ārāyiş-bāzār-ı ḳudret[1] idüp yevmen fe-yevmen Ḥasan ve Bahā ile neşv ü nemā olup[2] kitāb-ı meẕkūrda mezbūrdur ki eyyām-ı şebāb ve zamān-ı[3] ᶜunfuvānda[4] bir gün ḥażret-i imām aḳrānı olan ṣıbyān ile baᶜżı eziḳḳa-i Sermenrāda [**33a**] girye vü zārī ile istāde iken ᶜāṣıḳ-ı ṣādıḳ-ı Ḫüdā Behlūl[5] Dānānuñ mürūrı vāḳiᶜ olup ḥażret-i imāmun[6] bükāsın müşāhede idicek ṣıbyānuñ ellerinde olan melᶜabeden ᶜārī ve maḥrūm olduġından şikence-i taḥassüre melzūmdur ẓannıyla ḳurb-ı imāma gelüp cenāblarına daḫı tesliyye-baḫş olup "Bir ālet-i luᶜbe iştirāᵓ itsem olur mı?" didükde ḥażret-i imām "Bāzī içün[7] ᶜademden dünyāya vażᶜ-ı ḳadem itmemişüz.[8]" buyurduḳda Behlūl: "Ya ne içün?" dimekle "ᶜİlm ü ᶜamel içün." buyurdılar. Behlūl "Neden istinbāṭ itdüñüz?" didükde ḳavluhu teᶜālā "*efeḥasibtüm ennemā ḫaleḳnāküm ᶜabeşen ve enneküm ileynā lā turceᶜūn"*[9] āyet-i kerīmesin tilāvet buyurduḳda Behlūl, baᶜżı[10] vaᶜż u naṣīḥat daḫı iltimās itmekle niçe ebyāt-ı ḥikmet-āmīz inşād buyurup Behlūl bī-hūş u medhūş olup girü ifāḳa ile "Yā imām henüz maᶜṣūm-ı pāksın. Bu ḳadar ġuṣṣa-nāk olmaġa[11] bāiş nedür?" diyü istiᶜlām itdükde buyurdılar ki "Māder-i iffet-manẓarum īḳād-ı nār itdükce hīzem-i kibār-ı şıġār ile īḳād ider.[12] Ḫavf u ḫaşyetim andandur." diyü kelāma iḫtimām virdiler.

Mervīdür ki taḳdīr-i Ḫüdā ile bir sene Sermenrāda ḳaḥṭ u ġalā vāḳiᶜ olup ᶜulemā ve fuḳarā-yı[13] ehl-i dīn ve naṣārā ve[14] ruhbān u ḳasīsīn ile istisḳāᵓ idüp ruhbān her ne ḳadar ṭaraf-ı semāya refᶜ-i dest-i duᶜā itdiler ise bārān-ı raḥmet bārīde olur idi.[15] Yevm-i şānīde keẕālik bu emr müslimīne ᶜacīb ve[16] neᶜūẕübi'llāh niçe cehle irtidāde ḳarīb olmaġıla bu ḫaber-i vaḥşet-eser gūş-zed-i ḫalīfe olduḳda Ḥażret-i İmām-ı Ḥasan-ı ᶜAskerīyi iḫżār ve ḥudūş iden ḥālden iḫbār idüp "Dest-gīr-i ümmet-i cedd-i büzürgvāruñ[17] ol." diyü niyāza aġāz itdükde ḥażret-i imām-ı ferdā üslūb-ı sābıḳ üzre "Ḫalāyıḳ istiskāᵓ itsünler, inşāᵓa'llāhu teᶜālā tebeyyün-i ḥāl ile iṭminān bil-ḥāṣıl olur." diyü müjde-res olup giriftār-ı ḥabs olan aṣḥābınuñ ıṭlāḳın ṭaleb

[1]Ḳudret: fıṭrat HSA, BV
[2]Olup: bulup BV
[3]Zamān-ı: -T
[4]ᶜUnfuvānda: ālīşānda BV
[5]Behlūl: Behlūl-i Ḫudā HSA
[6]İmāmun: imām T
[7]Bāzī içün: Bāzīçün R
[8]İtmemişüz: itmemişüzdür R
[9]*Sizi boşuna yarattığımızı bize takrar döndürülmeyeceğinizi mi saNdınız? (Mü'minūn/115)*
[10] Baᶜżı: -R
[11]Olmaġa: olmaġıla T
[12]Īḳād ider:yaḳar KA; tevḳīd HSA; tevḳīd ider T
[13]Fuḳarā-yı: fuḳīrā-yı T
[14]Ve: -R, -HSA
[15]Olur idi: olurdı HSA
[16]Ve: -HSA, -T
[17]Büzürgvāruñ: büzürgvārdan T

buyurmaġıla cümlesi ıṭlāḳ ve vaᶜde-i [**33b**] maᶜhūde üzre ruhbān u naṣārā ḥāżır-ı ṣaḥrā olup bir rāhib dest-i siḥr-peyvestin ṭaraf-ı semāya küşāde ḳılduḳça cemiᶜ seḥāb ve emṭār insikaba şürūᶜ itdükde ḥażret-i imāmuñ fermānıyla dest-i rāhib girift olınup elinde bir pāre üstüḫᵛān-ı ādemi bulunmaġıla "Elinden[1] alup istisḳāᵓ eyle." diyü fermān olındı. Rāhib dest-i bī-bereketin semāya dutduḳça müheyyā olan seḥāb daḫı perākende ve nā-bedīd[2] olmaġıla ḥażret-i imāmdan, bu sırr-ı pür-iḫfā[3] ne olduġı ricā olınduḳda buyurdılar ki "Bu bir[4] üstüḫᵛān-ı nebīdür ve ᵉādetu'llāh bu vech[5] üzre cārīdür ki üstüḫᵛān-ı enbiyā taḥt-ı semāda münkeşif olduḳça bārān-ı raḥmet-i Yezdān ve ḫayr[6] u iḥsān nāzil olur." Fi'l-ḥaḳīḳa imtiḥān olınduḳda ṣıdḳ-ı kelām ile merām ḥāṣıl ve şübhe-i ḫalāyıḳ zāyil olmaġıla ᶜāmme-i enām ol kān-ı kerāmetüñ nevāzişdār-ı ikrāmı olup ve ḥalīfenüñ beẕl-i hedāyā ve ṣılesi ᶜale'd-devām oldı.

Şevāhidü'n-Nübüvvede taḥḳīḳe resīdedür ki ᶜammū-zāde-i imām-ı kerīm Muḥammed bin ᶜAlī bin İbrāhīm naḳl ider ki vaḳten emmā faḳr u fāḳaya giriftār olup peder-i büzürgvārum: "Yā Muḥammed, İmām-ı Zekīnüñ debdebe-i[7] cūd u iḥsānı ve lüᵓle-endāz mesāmiᶜ-i cihāniyān olmaġıla[8] ḥużūr-ı fāyiżü'n-nūrlarına varılup keşf-i ḥāl ve ᶜarż-ı mā-fi'l-bāl olınsa şāyed ol ṭabīb-i ḫastegān fāḳa ve dest-gīr-i üftādegān şāḳḳa bu derde dermān buyura." ḫāṭırasıyla āstānelerine revāne olup eṣnā-yı ṭarīḳde pederüm "Beş yüz dirhem temennī[9] iderüm ki iki yüzi kisvet ve iki yüzi[10] meᵓūnet ve yüzi ḥāle saᶜt ola." Bu faḳīr daḫı üç yüz dirhem tereccī itdüm ki[11] yüz dirhemine bir dāye ve yüz dirhemine sāyir mühimme[12] ve yüz dirhemin sermāye idüp Kūhistāna ticāret itsem bu ḫayāl iledür. İmāma ḳarīb olduḳda bir ḫādim istiḳbāl idüp "Ḥażret-i imām, ᶜAlī bin İbrāhīmi ve püseri Muḥammedi ṭaleb ider." diyü bizleri ḥużūr-ı imāma [**34a**] götürdükde ancaḳ pürşis-i ḥāl ile meclis tamām olup ḳıyām ve ḫānemüze ricᶜatde ihtimām eyledügümüzde der-ᵉaḳab ḫādim bir ṣurrede beş yüz dirhem pederüme inᶜām getürüp "Temennī itdügüñ üzre defᵉ-i ᶜusret eyle." ve bańa üç yüz dirhem getürüp "Tereccī[13] itdügüñ üzre celb-i menfaᶜat eyle ancaḳ kūhistāna varmayup[14] fülān ṭarafa ᶜaṭf-ı ᶜinān eyle." diyü ḥażret-i imām-ı rūşen-dilden ḫaber

[1]Elinden: -HSA
[2]Nā-bedīd: nā-bārīde HSA
[3]Pür-iḫfā: pür-ḫafā KA, HSA, BV
[4] Pāre: +R
[5]Vech: vechle T
[6]Ḫayr: ḫayrāt KA
[7]Debdebe-i: dīde-i T
[8]Olmaġıla: olup R
[9] Temennī: -T
[10]Ve iki yüzi: -KA
[11]Tereccī itdüm ki: tereccī itmege BV
[12] Mühime: mühimmāt R
[13]Tereccī: temennī tereccī T
[14]Varmayup: urmayup T

virüp fi'l-ḫaḳīḳa fermānları olan ṭarafa ticāret ile revān ve *belaġa mā-belaġa*[1] fāyide ile kāmrān oldum. Ḥażret-i imām-ı ᶜālī-maḳāmuñ buña miṣāl keşf ü kerāmet-i mütevātireleri[2] ārāyiş-i kütüb-i müteᶜaddide olup lākin bu muḫtaṣarda bu ḳadar ile iktifā olındı. Sene-i sittin ve miᵓeteynde Sermenrāda dār-ı fenādan serīr-ārā-yı sarāy-ı[3] beḳā olup peder-i büzürgvārları ᶜAliyyü'l-Hādī ile gencine-i vücūdı maḫzūn-ı ḫazīne-i ḫāk-i şeref-nāk oldı. Merḳad-i ᶜālīleri ḥālā bir āstān-ı bülend-āşiyān olup[4] ziyāretgāh-ı ins ü cāndur. 'RAḌİYA'LLĀH ᶜanh ve arżāh.

ẒİKR-İ CEMĪL-İ AḤMED BİN ḤANBEL 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[5]

İmāmü'l-muḥaddiṯīn, muḳtedā-yı ehl-i dīn, ᶜāric-i meᶜāric-i zühd ü taḳvā, sālik-i mesālik-i ᶜibādāt u hüdā,

Beyt
mefāᶜilün/ feᶜilātün/ mefāᶜilün/ feᶜilün

Muᶜallim-i kehen ve ᶜārif-i ledünnī-yi fen
Ferīd-i ᶜālem ü ᶜallāme-i maᶜānid-i māl

medlūlına māṣadaḳ ser-ḥalḳa-i kemāl İmām-ı Aḥmed[6] Ḥanbel, 'raḍiya'llāhuᶜanh. Ebū ᶜAbdullāh ile mülaḳḳab. Eᵓimme-i meẓāhib-i erbaᶜanuñ bir merd-i kāmil ü fāżılı olup Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyāndur ki neseb-i ᶜālīleri ᶜAdnānü'ş-Şeybānīyü'l-Mervezīye vāṣıl olup māder-i ᶜiffet-eṣerleri ol dürr-i yektāya ḥāmil iken şehr-i Mervden ᶜazīmet ile Baġdāda vāṣıl ve sene-i erbaᶜa ve sittīn ve miyede ᶜālem-i ervāḥdan revnaḳ-efzā-yı mülk-i eşbāḥ olup ᶜilm ü taḳvā ile neşv ü nemā bulmaġıla Ḥażret-i İmām-ı Ṣāfiᶜī'raḍiya'llāhuᶜanhuñ ḫavāṣṣ-ı aṣḥābından maᶜdūd olup ḫulefā-yı ᶜAbbāsīyeden [**34b**] el-Vāṯıḳbillāh zamānında ḫulḳ-ı Ḳurᵓān-ı ᶜAẓīmü'ş-şāna ḳāyil olmaduḳları içün ḍarb-ı şedīd ile[7] ḥabs-i medīd olduġı resīde-i taḥḳīḳdür. Ol imām-ı vālā-maḳām mażīḳ-i dünyā-yı denīden ᶜāzim-i feżā-yı cennet-i berīn olduḳda cevher-i cisimlerine[8] maḫzen olan ṣandūḳ ve cenāzelerinüñ pīş ü pesinde sekiz yüz biñ ẓükūr

[1]Oraya kadar ulaştı!
[2] Mütevātireleri: mütevātireli R
[3]Sarāy-ı: serīr HSA, T
[4]Merḳad-i ᶜālīleri ḥālā ber-istān bülend-āşiyān olup: -KA
[5]Ẓikr-i Cemīl-i Aḥmed bin Ḥanbel 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Aḥmed bin Ḥanbel 'raḍiya'llāhu Teᶜālā ᶜAnh HSA, T; Ẓikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Aḥmed Ḥanbel 'raḍiya'llāhu ᶜAnh ve ve arżāh T
[6]Bin: +KA, +HSA, +T
[7]İle:ü KA, HSA, BV
[8]Cisimlerine: cisimleri T

ve[1] altmış biñ ḫavātīn żabṭ-ı ḥisāb[2] olup[3] ol rūz-ı kerāmet-i ber-verde[4] Yahūd ve Naṣārā ve Mecūsdan yigirmi biñ ādem şeref-i İslām ile müşerref olup taḳrīr-i İbrāhīm Ḥarebi daḫı bu vech üzre taḥrīr olınmışdur ki Bişr-i Ḥāfī ḥażretlerin[5] menāmda mescid-i vaṣṣāfdan[6] āstīninde bir miḳdār şeyᵓ ile bīrūne gelür görüp "Ḥażret-i Bārī senüñle ne vech üzre muᶜāmele itdi?" diyü mükāleme itdüm. "Ġufrān u iḥsān buyurdı." dimekle āstīninde olan şeyᵓden istiḫbār itdüm. "Leyle-i mażiyyede İmām-ı Aḥmedüñ ᶜālem-i ervāḥa ḳudūmunda niṣār olan dürerden liḳāṭa itdügüm yevāḳīt-i enver ve cevāhir-i ezherdür." diyü iḫbār itdiler ve daḫı Teẕkire-i Evliyā-yı Şeyḫ ᶜAṭṭārda ol imām-ı hüdānuñ zühd ü taḳvāsı bu vech üzre nigāşte-i kilk-i taḥḳīḳ olmışdur[7] ki ferzend-i dil-bendleri olan ṣāliḥ, ki ḳāyimü'l-leyl ve ṣāyimü'n-nehār idi, zamān ile taḳlīd-i ḳażā-yı ışfahān[8] idüp ḥīn-i ḥükūmetinde leyl ü nehār iki sāᶜatden ziyāde ser-i devlet-eṣerin vażᶜ-ı pister menām itmez idi ki şāyed bir ṣāḥib-i mühimmüñ ḥall-i müşkili teᵓḫīr olmaya. İttifāḳan bir gün ḥażret-i imāmuñ ḫamīre-i nānların ol püser-i nīk aḫterleri ḫānesinden getürdüklerinden bā-ḫaber olmaġıla tenāvül itmeyüp vāḳiᶜ-i ḥāli iᶜlām ile fuḳarā-ya iᶜṭā olınsun buyurdılar. Fuḳarādan daḫı kimesne ḳabūl itmeyüp Dicleye dökdiler. Mabādā ol nān bir māhīye ḳuvvet-i cism ü cān olmışdur, diyü[9] Baġdādda küşt-i māhīyi kendülere ḥarām itdiler.

Bu daḫı ḫaber-i ṣıdḳ-eṣerdür ki ḫulḳ-ı Kurᵓān mübāḥaṣesinde ḥażret-i imāmı [**35a**] dest-beste ḍarb iderler iken īzārı güşāde olduḳda bir dest-i ġayb ẓāhir olup setr-i ᶜavret itmekle bu burhān-ı kerāmet-nişānı görüp[10] rehā ḳıldılar. Bu daḫı ᶜibāret-ārā-yı Teẕkire-i Evliyādur ki bir civān-ı hidāyet nişānuñ vālide-i müşfiḳası müzmen olup ferzend-i dil-bendine ḫiṭāb itdi ki "Ey nev-bāve-i bāġ-ı ᶜömrüm ve ey netīce-i gencīne-i vücūdum, mübtelā ve giriftār olduġum! Derd-i düşvāra dermān olursa duᶜā-yı ehl-i velāyet ile olur. Rıżā-yı yümn iḳtiżā-yı māder-i murād ise ḥablü'l-metīn duᶜā-yı Aḥmed Ḥanbele müteᶜalliḳ olup dārü'ş-şifā-yı enfās-ı kudsiyelerinden ṭaleb-i ᶜilāc[11] eyle. Şāyed[12] taṣḥīḥ-i mizāc itmek müyesser[13] ola." dimekle ol civān-ı iṭāᶜat-ᶜünvān-ı dürr, ḥażret-i imāma varup nidā ve ḥāl-i māderin ḥażret-i imāma inhāᵓ itdükde hemān-dem ḥażret-i imām ġusl u namāza ve dergāh-ı çāre-şāze niyāza

[1]Ve: -KA, -HSA
[2]Ḥisāb: -KA
[3]Olup: olur T, BV
[4]Ber-verde: ber-vezde R
[5]Ḥażretlerin: ḥażretlerinüñ T
[6]Vaṣṣāfdan: raṣṣāfadan R, BV
[7]Olmışdur: olınmışdur T
[8]Işfahān: şıfahān T
[9]Diyü: -T
[10] Nişānı görüp: -KA; nişān-ı gördükde R
[11] Ṭaleb-i ᶜilāc: istᶜlāc HSA, T
[12] Kİ: +R
[13]Müyesser: müseyyer T

mübāşeret itmekle ḫādimi ol civāna “Ḥālā imām kārına meşġūldür.” diyü cevāb virmekle[1] civān, ḫāneye ricʿat ve vālidesin kemāl-i ṣıḥḥatda bulup bu ḥāl-i ġarībeʾ ol kān-ı kerāmetüñ duʿāları berekātından ʿadd idüp nevāziş-dār-ı şükrānları oldılar.

Bu daḫı ḫaber-i ṣıdḳ-eserdür ki emīre’l-müʾminīn Ḥażret-i ʿAliyy-i velī[2] Baġdād zemīnin ibtidā feth idüp ḳabża-i tesḫīre getürdükde ġuzzāt-ı İslāma vaḳf itmişdür, diyü[3] Ḥażret-i İmām-ı Aḥmed, Baġdād ḫubūbātından tenāvül itmeyüp Mūṣuldan ard getürüp taʿayyüş iderdi. Ḳavl-i İbni Ḫallikān ile sene-i iḥdā ve erbaʿīn[4] ve miʾeteynde ḳavl-i Cāmiʿü’s-Siyer[5] ile sene-i sitte ve selāsīn ve miʾeteynde ġalebe-i muʿtezile ile zaḫm-ı ḍarb-ı[6] ḳadem ile çeşānīde-i şerbet-i şehādet ve ʿāzim-i ḳuṣūr-ı cennet olup Bāb-ı Ḥarb mekābirinde ki ittifāḳ-ı ehl-i ʿIrāḳ ile Baġdāduñ cānīb-i ġarbīsinde bir fersaḫdan ziyādece bir mekāndur. Naḳdīne-i vücūd-ı pākları maḫzūn-ı ḫazīne-i ḫāk-i şeref-nāk oldı. Lākin eyyām-ı feterātda bi-emri’llāh-i teʿālā [**35b**] merḳad-i münevvereleri üzerine şaṭṭ-ı Dicle vāḳiʿ olmaġıla aṣār-ı merḳad-i müsteṭābları iksīr-i aʿẓam gibi nā-yāb olmışdur. ‘raḍiya’llāhuteʿālā ʿanh.[7]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ İMĀM-I EBŪ YŪSUF YAʿḲŪB ‘RAḌİYA’LLĀHU ʿANH[8]

Aʿlemü’l-ʿulemāʾi’l-mütebaḥḥirīn, efḳahu fuḳahāʾi’l-müslimīn,[9] maʿdenü’l-faẓl ve’l-yaḳīn, vāriṣ-i ʿulūmü’l-enbiyā ve’l-mürselīn, ḳāḍiyy-i ḳużāti’l-enām, pīşrev-i ehl-i İslām, el-imāmü’ṣ-ṣānī Ebū Yūsuf Yaʿḳūb,[10] ʿaleyhi’r-raḥme.[11] Ehl-i Kūfeden ecell-i aṣḥāb-ı Ḥażret-i İmām-ı Aʿẓam ve Ekrem, telāmīẓ-i ḥażret-i imām-ı ekrem olup Meẕheb-i Ḥanefīyyede aḳvāli müftā-i bih ve ekṣer ictihādı muʿtemedün ʿaleyh neseb-i ʿālīleri Tārīḫ-i İbni[12] Ḫallikānda bu vech üzre nigāşte-i yerāʿa-ı beyān olmışdur ki ism-i şerīfleri Yaʿḳūb bin İbrāhīm bin Ḥabīb bin Ḫuneys bin Saʿd[13] bin Ḫaniyyetü’l-Enṣārī. Merḳūm Saʿd şeref-yāfte-i ṣoḥbet-i ḥażret-i risālet-penāh

[1] Virmekle: vidükde R
[2] ʿAliyy-i velī: ʿÖmer raḍ. R
[3] Diyü: -KA
[4] İḥdā ve erbaʿīn: sitte ve selāsīn KA
[5] Ḳavl-i Cāmiʿü’s-Siyer: ġalebe-i muġtarla: KA
[6] Pā vü: +KA
[7] Ve arżāh: +HSA, +BV
[8] Ẓikr-i Cemīl-i İmām-ı Ebū Yūsuf Yaʿḳūb ‘raḍiya’llāhu ʿAnh: Ẓikr-i Cemīl-i İmām-ı Ebū Yūsuf Yaʿḳūb ʿAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān KA ; Ẓikr-i Cemīl-i İmām-ı Ebū Yūsuf Yaʿḳūb ʿAleyhi’r-Raḥme HSA, T; Ẓikr-i Cemīl-i İmām-ı Ebū Yūsuf Yaʿḳūb ʿAleyhi’r-Raḥme BV
[9] Efḳahu fuḳahāʾi’l-müslimīn: efḳahu’l-fuḳahāʾi’l-müslimīn T
[10] Ebū Yūsuf Yaʿḳūb: Ebū Yūsuf Yaʿḳūbü’ṣ-Ṣamadānī HSA; Ebū Yaʿḳūbü’ṣ-Ṣamadānī T
[11] ʿAleyhi’r-raḥme: -HSA, -T
[12] İbni: bin KA
[13] Saʿd: Saʿīd HSA

olmışdur. İmām-ı müşārün ileyh, ᶜilm-i şerīfi ebū İsḥaḳü'ş-Şeybānī ve Süleymānü'l-Yetīmī ve Yaḥyā bin Saᶜīdü'l-Enṣārī ve Aᶜmeş[1] ve ol ṭabaḳada olan eᵊimme-i dīn ve eṣḥāb-ı yaḳīnden istimāᶜ idüp ve Muḥamed bin ᶜAbdurraḥmān ve ibni ebī Leylā ve Ḥażret-i İmām-ı Rabbānī Ebū Ḥanīfe-i Nuᶜmān meclis-i aḳdesleriyle müşerref olup Muḥammed bini'l-Ḥasanü'ş-Şeybānī ve Bişr bini'l-Velīdü'l-Kindī ve Aḥmed bin Ḥanbel ve anlara miṣāl niçe eᶜazze kendülerden rivāyet itmişlerdür. Ḥażret-i imām Baġdād-ı behişt-ābādda sākin olup ḫulefā-yı benī-ᶜAbbāsdan Mehdī ve Hādī ve Harūn zamānlarında taḳlīd-i ḳayd-ı ḳuḍā idüp kemāl-i ḥaḳḳ ile icrā-yı şerᶜ-i metīn ve ḥall-i meşākil-i müslimīn itmekle ibtidā ḳāḍiyyu'l-ḳuḍāt kendülere laḳab ve temeyyüz içün tebdīl-i eṣvāb-ı ᶜulemāᶜ iden ibtidā kendülerdür. Ṣāḥib-i İstīᶜāb, eş-Şifā fi Feżāyilü'l-Fukahā nām kitābında imlāᵊ itmişdür ki Ḥażret-i Ebī Yūsuf ḥalḳa-i muḥaddiṣīnde ḥāżır olup bir meclisde[2] elli yāḫūd altmış ḥadīṣ-i nebevī ḥıfẓ iderdi. Tārīḫ-i Ḫaṭīb-i ebū Bekr-i Baġdādīde Ḥażret-i [**36a**] Ebī Yūsufdan resīde-i naḳl olmışdur ki "Evāyıl-ı ḥāletde ḳıllet-i zād u zevād ile ṭaleb-i fiḳh-ı şerīf ve raġbet-i ḥadīṣ-i münīf-i nebevī ile bir gün Ḥażret-i İmām-ı Aᶜẓam[3] meclisinde iken peder-i büzürgvārum beni daᶜvet idüp "Ey veled-i ercümendüm, Ebū Ḥanīfe ile berāberlik itmek sañā cāyiz degül. Anlar ittisāᶜ-ı ḥāl ile ṣāḥib-i iḳtidārdur. Sen faḳr u fāḳaya giriftārsın. Kesb-i maᶜāşa daḫı sāᶜī olmaḳ gereksin." dimekle pend-i pederi teᵊṣīr ve birḳaç gün ṭaleb-i ᶜilmde teᵊḫīr itdügümde ḥażret-i imām[4] ḥāle muttaliᶜ olup baᶜd eyyām meclis-i şerīfleriyle müşerref olduġumda "Yā Ebā Yūsuf, bizden sizi işṭiġāl iden nedür?" buyurdılar. İṭāᶜat-ı vālid u ḥāl-i kāsiddür didüm. Ḥużżār-ı meclis müteferriḳ olduḳdan ṣoñra bir ṣurrede yüz dirhem iḥsān idüp "İstimtāᶜ eyle, nefād bulduḳça bāña iᶜlām ve meclisimüzi terk itme." buyurup baᶜdehu "*bilā ṭaleb merreten baᶜde uḫrā"*[5] maẓhar-ı iḥsānları olurdum."

Ḳavl-i aḫarda Ḥażret-i İmām-ı Ebū Yūsufdan naḳldür ki ḥāl-i ṭıfūliyyetde pederüm raḥmet-i raḥmāna vāṣıl olup bu menᶜ vālide-i müşfiḳadan vāḳiᶜ olmuş idi ki Ḥażret-i İmām-ı Aᶜẓāma gelüp "Bu oġlum bir yetīm-i faḳīrdür. Kesb-i yedümden meᵊkül ü müşrübin görüp kendüyi maᶜāş itdürürüm. İcāzet vir ki bārī günde bir dirhem kesb idüp maᶜāş ide." diyü ışrār ve kelāmın ekṣār itmekle ḥażret-i imām:*"Marā yā raᶜnāhā huve yeteᶜallemü ekle'l-fālūẕec biduhni'l-fustuḳ"*[6]buyurmalarıyla[7] meclis-i şerīflerine mülāzım olup feṭḥ-i ebvāb-ı maᶜāş bir mertebeye müteraḳḳī oldı ki pā-nihāde-i seccāde-i ḳuḍā ve Harūnü'r-Reşīd ile hem-

[1] Ve Aᶜmeş: -T
[2]Meclisde: meclisinde HSA
[3] Aᶜẓam: -KA
[4]Birḳaç gün ṭaleb-i ᶜilmde teᵊḫīr itdügümde ḥażret-i imām BV: (*mükerrer yazılmıştır.)*
[5]*İstemeksizin birkaç kere gel. Dersimizi bırakma. İstemesen de gel.*
[6]*Bu adam fıstıklı helva yemesini öğreniyor.*
[7] Buyurmalarıyla: buyurmaları ile KA, HSA

meclis ve ekl-i ṭᶜāma[1] dest-resā olup bir gün sofra-i Hārūnda falūzec ḥāżır olduḳda "Yā Yaᶜḳūb tenāvül eyle ki[2] her gün bu güne ṭaᶜām ḥāṣıl olmaz." "Yā emire'l-müᵓminīn ne ṭaᶜāmdur?" "Dehen-i fıstuḳ ile memzūc falūzecdür"[3] dimeleriyle tebessüm itdüm. Sebebin suᵓālde ḫayır, didüm. İlḥāḥ itmek ile Ebū Ḥanīfe ile vālidemüñ ḥikāyetin [**36b**] naḳl itdügümde: "ᶜİlm, dünyā ve ᶜuḳbāda[4] şāḥibini ābād ider." diyüp ḥażret-i imāmı raḥmet ile yād ve "Ḥaḳḳan ki dide-i sır ile görmedüklerin naẓar-ı ᶜaḳl ile müşaāhede iderler idi." didiler.

Ṭalḥa ibni[5] Muḥammedden menḳūldür ki uṣūl-i fıḳh-ı Ḥanefiyye ibtidā Ebū Yūsuf ḥażretlerinüñ nigāşte-i ḳalem-i iẓhār ve tedvīn-i resāyil ü intişārlarıdur. Ḥażret-i Ebū[6] Yūsufdan mesṭūr-ı ṣuḥufdur ki ᶜulemā-i mütebaḥḥirīndenAᶜmeş bir mesᵓeleye sāyil olduḳda ṣavāb ile cevābın virdüm. "Neden aḫẕ itdüñ?" didükde "Sizden istimāᶜ itdügüm fülān ḥadīṯ-i şerifden." didüm. "Yā Yaᶜḳūb vālideynüñ izdivāc itmezden aḳdem bu ḥadīṯi ḥıfẓ iderüm. Lākin maᶜnā-yı ṣıdḳ ihtivāsına şimdi vāṣıl oldum." diyü buyurdılar.

Ḥammād bin Ebī Ḥanīfeden[7] naḳldür ki bir gün peder-i nīk aḫterimüñ yemīninde Ebū Yūsuf ve yesārında Züfer bir mesᵓelede mücādele idüp her biri iḳāme-i bürhān ile iṯbāt-ı kelām itdükçe aḫarı redd iderdi. Vaḳt-i ẓuhr[8] duḫūl idince mücādele nihāyet bulmayup Ḥażret-i İmām-ı Aᶜzam Züfere ḫiṭāb itdi ki "Yā Züfer Ebū Yūsuf olduġı diyārda daᶜavā-yı riyāset itme. Kelām-ı Ebū Yūsufa taḳviye ve istiḥkām eyle." ḫüküm buyurdılar.

Laṭife[9]

Ṭāhir bin Aḥmedi'z-Zebīrī naḳl ider ki bir gün Ḥażret-i Ebī[10] Yūsuf ile bir kimesne hem-meclis ve sākit iken Ebū Yūsuf: "Yā recül bāᶜiṯ-i ḫamūşī nedür?" didükde recül feṭḥ-i kelām idüp "Ṣāyim ne vaḳt ifṭār ider?" diyü ḫayṯiyetin iẓhār itdi. "Ġurūb-ı şemsde." didiler. "Şems ġurūb itmez ise." diyü redd-i cevāb itmekle Ebū

[1] Ṭᶜāma: iṭᶜāma KA, HSA
[2] Ki: -KA
[3] Falūzecdür: falūzece HSA
[4] ᶜUḳbāda: ᶜubāda HSA
[5] İbni: bin KA
[6] Ebū: Ebā T
[7] Ḥammād bin Ebī Ḥanīfeden: Ḥammāddan Ebī Ḥanīfeden HSA
[8] Ẓuhr: ẓuhūr KA, HSA, T
[9] Laṭife: -R, -BV
[10] Ebī: Ebū HSA

Yūsuf: “Sen sükūtda[1] şāyib ve ben istidᶜā-yı kelāmda ḫiṭāba cālibüm.” diyü buyurdılar.

Püser-i Velidü’l-Kindī Ḥażret-i İmām-ı Ebū Yūsufdan naḳl ider ki bir şebb-i tārda Hārūnuñ ḫādimi daḳḳ-ı bāb idüp “Emīre’l-müᵓminīn sizi ṭaleb ider.” didükde bī-vaḳt olmaġıla ḫavf idüp defᶜi içün her ne mertebeᵓ[2]cidd ü cehd[3] itdüm ise çāre-pezīr olmamaġın nāçār ġasl ü vużūᵓ ile Harūnuñ [**37a**] ḥużūrına[4] varup ᶜĪsā bin Caᶜfer ṭaraf-ı yemīninde cālis iken selām virdüm. Harūn baña ḫiṭāb itdi ki “Yā Yaᶜḳūb, ᶜĪsādan bir cāriye ṭaleb itdükçe[5] imtināᶜ ider, iṭāᶜat ider, vālā-cāndan geçer.” dimekle “Yā ᶜĪsā ᶜadem-i iṭāᶜat-i ḫalīfeye bāᶜiş nedür?” didügümde “Cāriye-i meẕkūreyi hibe yā fürūḫt itmemege ṭalāḳa ve cümle-i malımı ṣadaḳa ve ᶜıtāḳa şarṭ itmişümdür.[6]” didi. Harūn “Buña çāre var mı?” dimekle “Neᶜam, nışfını hibe ve nışfın beyᶜ itsün. Ne hibe tamām ve beyᶜ tamām[7] olur.” Hemānen ᶜĪsā Harūna nışf-ı cāriyeyi hibe ve nışfın yüz biñ dīnāra beyᶜ idüp “Yā Yaᶜḳūb bir ḥāl daḫı budur ki bu gice ol gül-i nev-reste vaṣlına irmezsem helāk mertebesine vażᶜ-ı ḳadem iderüm.[8]” diyü ṭarīḳ-i ḥall-i istiftāᵓ itdükde “Yā emire’l-müᵓminīn cāriyeyi ᶜıtıḳ idüp nikāḥ eyle ki ḫürreye istibrā lāzım olmaz. Hemān-dem ᶜıtıḳ ve ḥużūr-ı şühūdda yigirmi biñ dīnār mihr ile nikāh idüp denānīr-i[9] meẕkūre cāriyeye teslīm olınduḳda Harūn, Mesrūr nām ᶜabdine fermān itdi ki iki yüz biñ dirhem naḳdiye ve[10] şiyāb-ı keşīre baña iᶜṭā ide. Fermān-ı ḫalīfe üzre iᶜṭāya-yı merkūmeyi alup ḫāneye revāne oldum. Bu mesᵓelede Ḥażret-i Ebū Yūsuf bir müselmānı ḳatlden ve bir ḫalīfeyi nā-ḥaḳḳ ḳatl-i nefsden ve vuḳūᶜ-ı ḥarāmdan ḳānūn-ı şerᶜ-i metīn üzre ḫalāṣ itdügi maḫfī degüldür. ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān, ᶜazīz müşārūn ileyhüñ menāḳıb-ı keşīre ve aḫlāḳ-ı ḥamīdesi ḥadd-i ḥaṣrdan birūn olup sene-i işneyn ve şemānīn ve miᵓe[11] tārīḫinde Baġdādda rūḥ-ı pür-fütūḥları ᶜāric-i meᶜāric-i ᶜilliyyīn olmaġıla ḫālā ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile merḳad-i münevvereleri Ḥażret-i İmām-ı Mūsā Kāẓım civārında olup muḳaddemen ḳabr-i şerīfleri üzerinde olan[12] binā mülūk-i ṭavāyif[13] zamānından olup ḫalel-peẕīr olmaġın sene-i iḥdā ve tisᶜīn ve elf tārīḫinde Ḥażret-i Ḫüdāvendigār, sipihr-i iḳtidār, sulṭān-ı

[1]Sükūtda: sükūta HSA
[2] Mertebeᵓ: -R
[3] Cidd ü cehd: ceh ü cehd HSA
[4] Harūnuñ ḥużūrına: ḥużūr-ı Harūna HSA
[5] İtdükçe: itdükde KA
[6] İtmişümdür:itmemüşdür KA, BV; itmüşdür HSA
[7] Beyᶜ tamām: -KA
[8] İderüm: idem T
[9]Denānīr-i: nānīr-i T
[10]Ve: -T
[11] Miᵓe: -HSA; miᵓeteyn T
[12] Muḳeddemā ḳabr-i şerīfleri üzerinde olan: -KA
[13]Mülūk-i ṭavāyif: ṭavāyif-i mülūk KA, HSA, T

berrīn ve'l-bāḥrīn, ḫādimü'l-ḥaremeyn-i şerīfeyn,[1] es-sulṭān-ı ebū'l-fütūḥ [**37b**] Muḥammed Ḫān, ḫalleda'llāhu salṭanat ilā[2] aḫiri'z-zamān ḥażretlerinüñ fermān-ı hümāyūnları olup tārīḫi meẕkūrda muḥāfıẓ-ı dārü's-selām olan vezīr-i müşirr-i tedbīr-aṣaf naẓīr-i ṣāḥibü'l-ḫayrāt ᶜÖmer Pāşā ḥażretlerinüñ taḳayyüd ve ihtimām ve saᶜy-ı mā-lā-kelāmıyla[3] ser-tā-pā müceddeden ḳubbe ve ḥişār binā olınup ḫālā pür-āstān-ı bülend-ᶜünvāndur. ᶜAleyḥi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān.

ẔİKR-İ İBRĀHĪM BİN SAᶜD ᶜALEYHİ'R-RAḤME[4]

Aᶜlemü'l-muḥaddiṯīn, üsvetü'l-muḥaḳḳīn, meydān-ı faẕl u dānişde merd-i ferd İbrāhīm bin Saᶜd, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū İsḥaḳ ile mükennā. Neseb-i ᶜālīleri ᶜaşere-i mübeşşereden ᶜAbdurraḥmān bin ᶜAvf ḥażretlerine müntehi ve ᶜilm-i ḥadīṯ-i ḥażret-i risālet-penāhīden ḳaṣaṣ u maġāzīden māᶜadā aḥkām-ı dīn-i metīnde on yedi biñ kelām-ı[5] muᶜciz-niẓām-ı seyyidü'l-enāma ḥāfıẓ olduġı resīde-i taḥḳīḳdür. Sene-i ṯemān ve miyede ᶜalem-i ervāḥdan mehd-i eşbāḥı teşrīf idüp Baġdādda sākin olduḳça peder-i vālā-güher ve Zührī ve Hişām bin ᶜUrve ve ġayrıdan ol vālā-cāh naḳl-i ḥadīṯ-i nübüvvet-i destgāh ve kendülerden Yezīd bin ᶜAbdullāh ve Ebū Dāvud ve Şuᶜbe ve ġayrı rivāyet idüp sene-i ṯelāṯe ve ṯemānīn ve miyede Baġdādda sarāy-ı ᶜuḳbāya irtiḥāl itmekle cism-i pākları ile maḳābir-i Bābü't-Tīn şeref-nāk olduġı Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i kilk-i iclāldür.

ẔİKR-İ İBRĀHĪM BİN MUḤAMMED BİN ᶜUBEYD ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Ser-ḫalḳa-i muḥaḳḳıḳīn, üstād-ı müdaḳḳıḳīn, zamānesinde ferīd İbrāhīm bin[7] Muḥammed bin ᶜUbeyd, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū Mesᶜūd ile mükennā. Sebbāḫ-ı bihār-ı faẓīlet, seyyāḥ-ı bilād-ı maᶜrifet olup ṭaleb-i faẓl u kemāl ile ol kāmkār-ı Baṣra ve Ehvāẕ ve Eṣfahān ve Ḫorāsān ve Kūfeyi geşt[8] ü güẕār idüp Baġdādda sākin ve aṣḥāb-ı ebī Şuᶜaybü'l-Ḥarrānī ve Muḥammed bin Yaḥyā el-Merveẕī ve ġayrıdan ol

---

[1] Şerīfeyn: eş-şerīfeyn R
[2] İlā: fī T
[3] Olup tārīḫi meẕkūrda muḥāfıẓ-ı dārü's-selām olan vezīr-i müşirr-i tedbīr-aṣaf naẓīr-i ṣāḥibü'l-ḫayrāt ᶜÖmer Pāşā ḥażretlerinüñ taḳayyüd ve ihtimām ve saᶜy-ı mā-lā-kelāmıyla: -T, -HSA
[4] Ẕikr-i İbrāhīm bin Saᶜd ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẕikr-i İbrāhīm bin Saᶜd ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA;Ẕikr-i Cemīl-i İbrāhīm bin Saᶜd ᶜAleyhi's-selām HSA; Ẕikr-i İbrāhīm ibni Saᶜd ᶜAleyhi'r-Raḥme T; Ẕikr-i İbrāhīm bin Saᶜd ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[5] Kelām-ı: -T
[6] Ẕikr-i İbrāhīm bin Muḥammed bin ᶜUbeyd ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i İbrāhīm bin Muḥammed bin ᶜUbeyd ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T; Ẕikr-i İbrāhīm bin Muḥammed bin ᶜUbeyd ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i İbrāhīm bin Muḥammed ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[7] Bin: ibni KA
[8] Geşt: keşf T

vālā-cāh rivāyet-i ḥadīṯ-i nübüvvet-i destgāh itmekle Ṣaḥīḥ-i Buḫārī ve Müslimde Eṭrāfü'ṣ-Ṣaḥīḥayn nām bir kitāb-ı müsteṭāb teʾlīf ve niçe ekābir-i dīn kendülerden naḳl idüp sene-i iḥdā ve erbaᶜa miyede Baġdād-ı [**38a**] dārü's-selāmda rıḥlet-i āḫiret itmekle Ebū Ḥāmid Esferānī namāzın ḳılup bu ḫāk medfen-i cism-i şeref-nākleri olduġı Esmāʾü'r-Ricālde berāᶜat-ı istihlāldür.

ZİKR-İ İBRĀHĪM BİN MUḤAMMEDİ'R-RAḲĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Dürretü't-tāc-ı muḥaddiṯīn, gül-i gülzār-ı muḥaḳḳıḳīn, ādāb-ı şerᶜa rāᶜī İbrāhīm bin Muḥammedü'r-Raḳī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū İsḥaḳ ile mükennā. Refīḳ-i ṣıddīḳ İmām-ı ebī ᶜAbdullāhu'l-Ḥamīdī ferīd-i aḳrān, müşār-ı[2] bi'l-benān olup Baġdādda eḥādīṯ-i nebevīye ve mesāyil-i dīniyye naḳl itdükden ṣoñra[3] sene-i ṯelāṯe ve erbaᶜīn ve ḫamse miyede dār-ı fenādan mürteḥil-i sarāy-ı ᶜuḳbā olup ol dürr-i ṯemīn meknūn-ı ṣadefçe-i zemīn olduġı kitāb-ı merḳūmda mersūmdur.

ZİKR-İ AḤMED BİN MUḤAMMEDİ'L-BERḲĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[4]

Üsvetü'l-ḥuffāẓ, faṣīḥü'l-elfāẓ, el-ᶜālimü'r-Rabbānī Aḥmed bin Muḥammedü'l-Berḳānī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū Bekr ile mükennā. Ehl-i ictihād, efḍāl-i şüyūḫ-ı Baġdād, ḥıfẓ-ı Ḳurʾān-ı ᶜAẓīmü'ş-şān ve ᶜilm-i fıḳıhda müsellem-i cihān ve ᶜulūm-ı ᶜArabiyye ve ḥadīṯ-i nebeviyyede teşānīf-i keṯīre-i muᶜteberesi olup sene-i ṯelāṯīn ve ṯelāṯe miyede ᶜālem-i şehādete murūr ve sene-i ḫamse ve ᶜışrīn[5] ve erbaᶜa miyede sarāy-ı ᶜuḳbāya ᶜubūr idüp Baġdādda Cāmiᶜ-i Manṣūr[6] nām mevżiᶜde cism-i pākları vedīᶜa-i ḫāk olduġı kitāb-ı meẕkūrda[7] nigāşte-i ḳalem-i beyāndur.

---

[1] Ẕikr-i İbrāhīm bin Muḥammedü'r-Raḳī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti: Ẕikr-i İbrāhīm bin Muḥammedü'r-Raḳī BV

[2] Müşār-ı: müşīr-i KA, HSA, T

[3] İtdükden ṣoñra: -KA

[4] Ẕikr-i Aḥmed bin Muḥammedi'l-Berḳānī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Aḥmed bin Muḥammedü'l-Berḳānī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T; Ẕikr-i Aḥmed bin Muḥammedü'l-Berḳānī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, BV

[5] ᶜIşrīn: ᶜışrūn T

[6] Manṣūr: Manṣūriyye BV

[7] Meẕkūrda: meẕkūrede KA

ẔİKR-İ AḤMED BİN YŪNUS ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Ḥāyiz-i ḳaṣbü's-sebaḳ-ı istiᶜdād, resīde-i menzil-i ictihād, serīr-i faẓla[2] cālis Aḥmed bin Yūnus. Ebū ᶜAbdullāh ile mükennā. Ekābir-i ehl-i ḥadīṯ ü taḳvā ve fuḥūl-ı erbāb-ı ᶜilm ü hidādan-ı bülend-müsellem bir ṣiḳa-i ṯābit-ḳadem olup Ṣevrī vü Zührī ve niçe eᵓimme-i dīnden naḳl-i mesāyil itmekle ekṯer rivāyāt-ı kütüb ü resāyil ol ᶜālī-maḳāmuñ kelām u rivāyetiyle meşḥūndur. Sene-i sebᶜa ve ᶜışrīn ve miᵓeteynde bām-ı sarāy-ı ᶜuḳbāya naṣb-ı süllem idüp ḫāk-i Kūfe medfen-i pākları olduġı kütüb-i meẕkūrda nigāşte-i mesṭūrdur.[3]

ẔİKR-İ İSMĀᶜĪL BİN AḤMED ᶜALEYHİ'R-RAḤME[4]

[**38b**] Şeyḫü'l-muḥaddiṯīn, üstādü'l-müdaḳḳıḳīn, eş-şeyḫü'l-emced İsmāᶜīl bin[5] Aḥmed. Ebū Ḳāsım ile mükennā. Şeyḫ-i fāżıl ve ᶜālim-i kāmil olup ᶜilm-i ḥadīṯ-i nebeviyye[6] vesāyir ᶜulūm-ı dīniyyede[7] mütebaḥḥir, imām-ı vaḳt olup müteᶜaddid meşāyiḫ-i ᶜiẓām ve ᶜulemā-i ẕevi'l-efhāmdan ḫāṣṣeten Buḫārī ve Müslimden rivāyet ü naḳl idüp ol imāmdan niçe kirām daḫı naḳl itmüşlerdür. Sene-i sitte ve ṯelāṯīn ve ḫamse miyede Baġdād-ı dārü's-selāmda ravżа-i rıḍvānı maḳām itmekle medfen-i pākları bu ḫāk[8] olduġı[9] meẕkūr kitābda revnaḳ-baḫş-ı bābdur.[10]

ẔİKR-İ İSMĀᶜĪL BİN İSḤAḲ ᶜALEYHİ'R-RAḤME

Ṣahbāz-ı evc-i taḳvā ve ḳaḍiyy-i maḥkeme-i hüdā, meşhūr-i āfāḳ İsmaᶜīl bin İsḥaḳ, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū İsḥaḳ ile mükennā. Ehl-i Baṣradan Mālikiyyü'l-meẕheb, ᶜālim-i fāżıl-ı pāk meşreb, ṣaḥib-i teṣānīf-i keṯīre ve aḳvāl-i muᶜtebere olup Muḥammed bin ᶜAbdullāhi'l-Enṣārī ve Müslim bin[11] İbrāhīm ve ġayrıdan ol ālī-maḳām ve niçe kirām daḫı kendülerden ḥadīṯ-i seyyidü'l-enām[12] rivāyet idüp istiᶜdād ile müddet-i medīde ḳādiyy-i Baġdād olduḳdan ṣoñrā sene-i iṯneyn ve ṯemānīn ve

---

[1] Ẕikr-i Aḥmed bin Yūnus ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Aḥmed bin Yūnus ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i Aḥmed bin Yūnus ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T; Ẕikr-i Cemīl-i Aḥmed bin Yūnus ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T

[2] Faẓla: faẓl T

[3] Mesṭūrdur: suṭūrdur HSA; ᶜaleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

[4] Ẕikr-i İsmāᶜīl Bin Aḥmed ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẕikr-i İsmāᶜīl Bin Aḥmed ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T;Ẕikr-i İsmāᶜīl Bin Aḥmed ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, BV

[5] Bin: ibni KA

[6] Nebeviye: nübüvete T

[7] Vesāyir ᶜulūm-ı dīniyye: -BV

[8] Ḫāk: ḫāk-ı pāk BV

[9] Olduġı: olduġın T

[10] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

[11] Bin: ibni T

[12] Seyyidü'l-enām: seyyidihi'l-enām T

miᵓeteynde[1] fücᵓeten ḳayd-ı dünyādan azād olup ḫāk-i Baġdād medfen-i cism-i pāk-nihādları olduġı meẕkūr kitābda revnaḳ-baḫş-ı ebvābdur.

ẔİKR-İ İSMĀᶜĪL BİN CAᶜFER ᶜALEYHİ'R-RAḪME

Fāżıl-ı ġarīb, edīb-i lebīb, ṣāḥib-i fünūn-ı evfer İsmaᶜīl bin Caᶜfer, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū İbrāhīm ile mükennā. Ṣika-i kāmil ve ᶜālim-i fāżıl olup ᶜAbdullāh bin[2] Dīnār ve Şüreyk bin ᶜAbdullāh ve meşāyiḥ-i keşireden ᶜilm-i ḥadīṯ-i nebeviyye vesāyir mesāyil-i dīniyye istimāᶜ ve Şüreyḥ bin Nuᶜmān ve Muḥammed bin eṣ-Ṣabbāḥ ve ġayrihi kendülerden rivāyet idüp Baġdādda müntaḳil-i dār-ı āḫiret olmaġıla bu zemīn ol dürr-i şemīne medfen-i raḥmet-i mekmen olduġı kitāb-ı meẕkūrda[3] ᶜibāret-i bend-i süṭūrdur.[4]

ẔİKR-İ İSMĀᶜĪL BİN ᶜULEYYE ᶜALEYHİ'R-RAḪME[5]

Ḥüccetü'l-muḥaddiṯīn, ṣiḳatü'l-müḥaḳḳıḳīn, ḫāviyy-i kelimāt-ı dīniyye İsmaᶜīl bin ᶜUleyye, ᶜaleyhi'r-raḥme. [**39a**] Ebū Büşr[6] ile mükennā. İmām-ı ehl-i ḥadīṯ-i nebiyy-i emīn ve üsve-i ᶜulemā-i dīn, faż̧l u kemāl ile ārāste ve ᶜilm u ᶜamel ile pīrāste olup ᶜAbdulᶜazīz bin Ṣahīb ve Eyyūbü'l-Süctānī[7] ve Aḥmed Ḥanbel ve ġayrı meşāyiḫ-i kibār ve eᵓimme-i ulü'l-ebṣārdan rivāyet-i ḥadīṯ-i seyyidü'l-ebrār idüp sene-i ᶜaşere ve miyede şeref-baḫş-ı ᶜālem-i vücūd ve sene-i şelāṯe ve tesᶜīn ve miyede mihmān-ı dārü'l-ḫulūd olduḳdā zemīn-i Baġdād behişt-ābād cism-i zāhirleri ile kān-ı cevāhir olduġı kitāb-ı meẕkūrda mesṭūrdur.[8]

ẔİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN ᶜUTBE 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[9]

Şeref-baḫş-ı zümre-i tābiᶜīn, imām-ı ehl-i yaḳīn Ḥażret-i ᶜAbdullāh bin[10] ᶜUtbe, kibār-ı tābiᶜīn ve pīşvā-yı ehl-i dīn olup baᶜżı tārīḫlerde nām-ı nāmīleri eṣḥāb-ı kirām ile muḥarrerdür. Ḥażret-i ᶜÖmer-i Fārūḳ-ı ᶜAẕamdan[11] rivāyet-i ḥadīṯ-i eşref-i

---

[1] Miᵓeteynde: -KA
[2] Bin: ibni HSA
[3] Meẕkūrda: meẕkūra T
[4] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[5] Ẕikr-i Cemīl-i İsmāᶜīl bin ᶜUleyye ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i İsmāᶜīl bin ᶜUleyye ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA
[6] Büşr: Büşīr T
[7] El-Süstānī: el-Sücüstānī HSA
[8] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA
[9] Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin ᶜUtbe'raḍiya'llāhuᶜAnh: Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin ᶜUtbe 'raḍiya'llāhu Teᶜālā ᶜAnh KA; Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin ᶜUtbe 'raḍiya'llāhuᶜAnh HSA; Ẕikr-i ᶜAbdullāh ibni ᶜUtbe 'raḍiya'llāhuᶜAnh ᶜAleyhi'r-Raḥme T; Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin ᶜUtbe ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[10] Bin: ibni HSA
[11] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: +HSA; raḍ.: +T

benī-ādem itmekle ferzend-i dil-bendleri ᶜAbdullāh ve Ḥamīd bin ᶜAbdurraḥmān daḫı kendülerden naḳl idüp Kūfede ol yek-süvār-ı meydān-ı faż̈l u ᶜirfān, ṭaraf-ı ᶜuḳbāya ᶜatf-ı ᶜinān itdükleri kitāb-ı meẕkūrda resīde-i taḥḳīḳdür.[1]

ẔİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN MUḤAMMED ᶜALEYHİ'R-RAḤME[2]

El-muḥaddiṯü'l-kāmil ve'l-ᶜārifü'l-fāżıl, el-ᶜālimü'l-emced ᶜAbdullāh bin[3] Muḥammed, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū Bekr ile mükennā. Cevāhir-i ᶜilm ile ārāste ve zevāhir-i faż̈l birle pīrāste. Ehl-i vāsıṭdan olup baᶜdehu Baġdādda sākin oldılar. ᶜAbdullāh bini'l-Mübārek ve Şüreyk bin ᶜAbdullāh ve anlara mānend niçe eᵓimme-i dīn ol ehl-i yaḳīnden rivāyet-i kelām-ı muᶜciz-niẓām-ı seyyidü'l-mürselīn idüp Aḥmed[4] Ḥanbel ve İbni ᶜAbdullāh ve ġayrihi daḫı kendülerden naḳl itmüşlerdür. Ebū Zerᶜa kelām-ı ṣıdḳ-encāmlarında *"Mā-rāeytu aḥfaẓa min Ebī Bekr"*[5] diyü buyurmuşlardur. Sene-i tisᶜa ve ḫamsīn ve miyede[6] ᶜālem-i vücūda vażᶜ-ı ḳadem[7] ve sene-i ḫamse ve ṯelāṯīn ve miᵓeteynde Baġdādda terk-i dār-ı elem idüp bu ḫāḳ[8] medfen-i pākları olduġı kitāb-ı merḳūmda[9] mersūmdur.[10]

ẔİKR-İ ŞÜCĀᶜ BİN VELĪD ᶜALEYHİ'R-RAḤME[11]

[**39b**] Şeyḫü'l-muḥaddiṯīn, üsvetü'l-muḥaḳḳıḳīn, ẕü'r-reᵓyi's-sedīd Şücāᶜ bin Velīd. Şeyḫ-i zamāne, ᶜālim-i yegāne, ṣāḥib-i rivāyet-i keṯīre ve aḳvāl-i muᶜtebere olup ᶜAṭā ibni[12] es-Sāyib ve Muġire bin Ḳays ve Aᶜmeş ve ol pāyede ekābir-i dīnden rivāyet-i eḥādīṯ-i nebevī idüp püser-i vālā-güherleri Velīd ve Müslim bin İbrāhīm ve Aḥmed[13] Ḥanbel ve ġayrihi kendülerden naḳl-i kelām-ı seyyidü'l-enām itmişdür. Zühd ü taḳvā ve ᶜilm ü hüdā ile meşhūr olup sene-i erbaᶜa ve miᵓeteynde Baġdādda rūḥ-ı pür-fütūḥları mihmān-ı mele-i aᶜlā olmaġıla bu ḫāk-i pāk vücūdları ile şeref-nāk olduġı aḫbār-ı Esmāᵓü'r-Ricālden iḫbārdur.

---

[1] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

[2] Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin Muḥammed ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin Muḥammed ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T; Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin Muḥammed ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin Muḥammed ᶜAleyhi'r-Raḥme BV

[3] Bin: -R

[4] Bin: +HSA,+T

[5] *Ebū Bekir gibi ezberi olan göremedim.*

[6] Miyede: miyeden T

[7] Ḳadem: ḳader T

[8] Ḫāḳ: ḫāḳ-i pāk BV

[9] Merḳūmda: meẕkūrda KA

[10] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA

[11] Ẕikr-i Şücāᶜ bin Velīd ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Şücāᶜ bin Velīd ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Şücāᶜ bin Velīd ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T

[12] İbni: bin R

[13] Bin: +R

ẔİKR-İ ᶜABBĀD BİN ᶜAVVĀM ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Güzīde-i ehl-i yaḳīn, zāhid-i zümre-i müslimīn, memdūḥ-ı enām ᶜAbbād bini'l-ᶜAvvām, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū Sehl ile mükennā. ᶜİlm ü faẕl ile fāyiḳ-i aḳrān ve zühd ü taḳvā birle meşhūr-ı cihān-ı tābiᶜīnden olup ebū İsḥaḳ Şeybānī ve Cerīr bin[2] ebī[3] ᶜUrveden ol ālī-maḳām rivāyet-i ḥadīṯ-i seyyidü'l-enām itmekle Saᶜīd bin Süleymān kendülerden naḳl idüp sene-i ḫamse ve ḳīyle sitte ve ṯemānīn ve miyede Baġdādda raḫt-geşt-i dār-ı āḫiret olduġı kitāb-ı meẕkūrda ᶜibāret-ārā-yı mesṭūrdur.[4]

ẔİKR-İ MUḤAMMEDÜ'L-HĀẔİMĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Ḫāvī-yi kemālāt-ı bāhire, cāmiᶜ-i ᶜulūm-ı bāṭına ve ẓāhire, el-ᶜālimü's-sāmī[6] Muḥammedü'l-Ḥāẕimī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū Bekr ile mükennā. Müfennen-i ᶜulūm-ı ḥadīṯ ve fıḳh u cerḥ u taᶜdīl u tevārīḫ olup her birinde ve ᶜulūm-ı ġarībede taṣānīf-i keṯīre ve aḳvāl-i muᶜtebere ile müsellem-i zamān ve yegāne-i devrān olduġından ġayrı ṭaleb-i ᶜilm ile bilād u biḳāᶜ-ı müteᶜaddideye sāyir ve ekābir-i dīnden ḫayli fużalāyı zāyir olup ittifāḳ-ı ehl-i āfāḳdur ki bir zamān daḫı muᶜammer olmaḳ muḳadder olaydı āyet-i *min āyātu'llāh* olmaḳ muḳarrer idi. Lākin sāl-i ᶜömürleri erbaᶜīne ḳarīb, Baġdādda sene-i erbaᶜa ve ṯemānīn ve ḫamse miyede tārik-i maḳām-ı ḥayāt ve ḳademine menzil-i memāt olmaġıla Şunīziyye nām [**40a**] maḳābirde naḳdīne-i vücūd-ı pākları maḫzen-i[7] ḫazīne-i ḫāk olduġı kitāb-ı meẕkūrda mersūmdur.[8]

ẔİKR-İ ZÜHEYR BİN ḤARB ᶜALEYHİ'R- RAḤME[9]

İmāmu'l-ḥuffāẓ[10] ve'l-muḥaddiṯīn, muḳtedā-yı ᶜulemā-i müteḳaddimīn, el-muḥaḳḳıḳu's-sāmī Züheyr bin Ḥarbi't-tābiᶜī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū Ḥayṯeme ile mükennā. Bir merd-i ṣāḥib-i ittiḳān ve kāmil-i faṣīḥü'l-beyān olup faẕl u kemālāt ve

---

[1] Ẕikr-i ᶜAbbād bin ᶜAvvām ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ᶜAbbād bin el-ᶜAvvām ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, HSA, BV, T

[2] Bin: ibni KA, HSA, T

[3] Ebī: -HSA, -T

[4] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; mesṭūrdur: süṭūrdur T, BV

[5] Ẕikr-i Muḥammed el-Hāẕimī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Muḥammed el-Hāẕimī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T; Ẕikr-i Muḥammed el-Hāẕimī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, BV

[6] Sāmī: Şāmī T

[7] Maḫzen-i: maḫzūn-ı R

[8] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

[9] Ẕikr-i Züheyr bin Ḥarb ᶜAleyhi'r- Raḥme: Ẕikr-i Cemil Züheyr bin Ḥarb ᶜAleyhi'r- Raḥme KA; Ẕikr-i Züheyr bin Ḥarb ᶜAleyhi'r- Raḥme HSA; Ẕikr-i Süheyl bin Ḥarb ᶜAleyhi'r- Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T; Ẕikr-i Züheyr bin Ḥarb ᶜAleyhi'r- Raḥme BV

[10] Ḥuffāẓ: ḥuffāż T

fünūn ve maᶜlūmātı zamānesinde ittifāḳ ile[1] meşhūr-ı āfāḳ idi. Ebū ᶜUneyne ve Hüşyem ve Cerīrden ol imām kelām-ı muᶜciz-niẓām-ı seyyidü'l-enām rivāyet ve kendülerden Buḫārī ve Müslim ve Ebū Zerᶜa naḳl idüp sene-i sittīn ve miyede şeşder-i vücūdda[2] cilve-nümā ve sene-i erbaᶜa ve s̱elās̱īn ve miᵓeteynde cennet-i heştdere taḥrīḳ-i pā[3] idüp medfen-i raḥmet mekmenleri ḫāk-i Baġdād behişt-ābād olduġı kitāb-ı meẕkūrda revnaḳ-ı süṭūrdur.[4]

ẔİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN SÜLEYMĀN ES-SEḤRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Seyyāḥ-ı memālik-i faż̄īlet, sebbaḥ-ı baḥār-ı maᶜrifet, sāmi-yi mekān ᶜAbdullāh ibni[6] Süleymān. ᶜUlemā-i ᶜiẓām ve meşāyiḫ-ı kirāmdan. Ebū Bekr ile mükennā olup seyāḥat-ı keş̄īre ile ᶜulemā-yı vaḳitden taḥṣīl-i ᶜulūm-ı ᶜaḳliyye ve naḳliyye itdükden ṣoñrā Baġdādda mutavaṭṭın[7] olup ᶜAlī bin Ḫuşrem ve Muḥammed bin Yaḥyā-yı Dehlī ve eᵓimme-i aᶜlāmuñ ekş̄erinden naḳl-i hadīs̱-i nebevī idüp Ebū Bekr bin Mücāhidi'l-Muḳrī ve Daᶜlec bin Aḥmed ve anlara mānend fużalā-yı dīn ol ehl-i yaḳīnden rivāyet itmişdür. Sene-i s̱elās̱īn ve miᵓeteynde cilve-nümā-yı[8] ᶜālem-i vücūd ve sene-i ᶜaşerede ve s̱elāṣe miyede[9] ᶜāzim-i ᶜuḳbā-yı ᶜāḳıbet-ı maḥmūd olduḳda üç yüz biñ ādem bir[10] mekānda namāzında maᶜdūd olup Baġdādda cism-i pākları vedīᶜa-i ḫāk olduġı kitāb-ı meẕkūrda mesṭūrdur.[11]

ẔİKR-İ ᶜABDULLĀH BİNİ'L-ḤASAN BİNİ'L-ḤASAN BİN ᶜALĪ BİN EBĪ ṬĀLİB 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[12]

Nev-bāve-i ḥadīḳa-i nübüvvet, tāze nihāl-i bāġ-ı velāyet, yādigār-ı ḫāndān-ı esedu'llāhü'l-ġālib ᶜAbdullāh bini'l-Ḥasan bini'l-Ḥasan bin[1] ᶜAlī bin Ebī Ṭālib. Ebū

---

[1] İle: -R
[2] Vücūdda: cūdda T
[3] Pā: pāk: KA
[4] Revnaḳ-ı süṭūrdur: mesṭūrdur BV; revnaḳ-ı baḫş-ı süṭūrdur R
[5] Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin Süleymān es-Seḥrī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin Süleymān es-Seḥrī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin Süleymān es-Seḥrī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T; Ẕikr-i ᶜAbdullāh ibni Süleymān ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[6] İbni: bin KA, HSA, T
[7] Mutavaṭṭın: mutaᶜaṭṭın T
[8] Cilve-nümā-yı: cilve-yi nümā-yı T
[9] Miyede: miᵓende T
[10] Bir: -HSA, -T
[11] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA
[12] Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin el-Ḥasan bin el-Ḥasan bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin el-Ḥasan bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib 'raḍiya'llāhu ᶜAnh KA, HSA; Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin el-Ḥasan bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib Raḍ. T; Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin el-Ḥasan bin ᶜAlī ibni Ebī Ṭālib 'raḍiya'llāhu ᶜAnh BV

Muḥammed ile mükennā. Sādāt-ı iᶜẓām [**40b**] benī-Hāşimden olup pederleri Ḥażret-i Ḥasan bin[2] Ḥasan-ı Aḥsen ve vālideleri Fāṭıma binti'l-Ḥüseyn bin ᶜAliyy-i velī ve İbrāhīm bin Muḥammed ve Ebī Bekr bin Ḥazm ḥażerātından ol vālā-cāh naḳl-i ḥadīṯ-i nübüvvet-i[3] destgāh idüp Mālik bin Enes ve ᶜAbdulᶜazīz bin[4] Muḥammed ed-Dāverdī ve ġayrihi kendülerden rivāyet itmüşlerdür. Seᶜāye-i ehl-i fesād ile Manṣūr ḫalīfenüñ Kūfede ḥabsinde, baᶜż-ı ḳavlde Baġdādda, sene-i ḥamse ve erbaᶜīn ve miyede ol şehbāz-ı evc-i ins müteveccih-i ḳuṣūr-ı[5] ḳuds olduḳları Esmāᶜü'r-Ricālde raḳam-zede-i kilk-i iclāldür. Baġdādda olduḳları ḳavl-i ṣaḥīḥ olursa[6] ḥālā dārü'l-emāre ḳurbunda olup[7] merḳad-i İmām-ı ᶜAbdullāh ile iştihār bulan mekān ol ẕāt-ı sütūde-ṣıfātuñ merḳadleri olmaḳ iḥtimāle ḳarībdür.[8]

ẔİKR-İ SAᶜĪD BİN CÜBEYR ᶜALEYHİ'R-RAḤME[9]

Menaşşa-nişīn-i serīr-i kerāmet, bezm-ārā-yı maḳām-ı şehādet, el-muḥaḳḳıḳu's-sāmī Saᶜīd bin Cübeyri't-tābiᶜī. ᶜUlūm-ı ẓāhire ve maᶜārif-i bāṭınaya ᶜālim-i kāmil ve ᶜābīd-i fāżıl olup İbni Mesᶜūd[10] ve İbni ᶜAbbās[11] daḳīḳa-şinās ve ᶜAbdullāh bin ᶜÖmer-i ᶜādil[12] ve ibnü'z-Zübeyrden eḥādīṯ-i ḥikmet-amīz-i nebevī rivāyet idüp baᶜdehu ẓālim-i mütlif Ḥaccāc bin Yūsufuñ[13] dest-i ġadr-peyvestinden sene-i ḫamse ve tisᶜīnde şürb-i[14] şehādet itmekle medfen-i raḥmet-mekmenleri Vāsıṭ olduġı Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i kilk-i iclāldür. ᶜAvn bin Şeddādi'l-ᶜAbdīden tafṣīl-i ḥikāyet-i şehādet Ḥażret-i Saᶜīd-i şehīd Ḥayātü'l-Ḥayavānda bu vech üzre resīde-i beyāndur ki Ḥaccāc-ı ẓālim *"ᶜaleyhi mā yesteḥıḳ"*[15] ᶜAbdurraḥmān bin Eşᶜaşı resīde-i maḳām-ı şehādet itdükden şoñra ehl-i Şāmdan Mültemes nām bir nā-fercāmı[16] yigirmi nefer ile Saᶜīd-i Esᶜaduñ iḥżārına irsāl idüp mersūlleri eşnā-yı ṭarīḳde bir ṣavmaᶜa-i rāhibe vāṣıl ve rāhibden mekān-ı Saᶜīdi sāyil olup delālet-i rāhib ile

---

[1] El-Ḥasan bin: +R
[2] Ḥasan bin: -HSA; Ḥasan: -BV
[3] Nebevī-yi T
[4] Bin: ibni HSA, T
[5] Ḳuṣūr: ḳuṣr BV
[6] Esmāᶜü'r-Ricālde raḳam-zede-i kilk-i iclāldür. Baġdādda olduḳları ḳavl-i ṣaḥīḥ olursa: ḳavl-i ṯānī üzre KA
[7] Olup: -BV
[8] El-ᶜilmu ᶜinda'llāh: +R; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[9] Ẕikr-i Saᶜīd bin Cübeyr ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Ṣaᶜīd bin Cebīr ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T: Ẕikr-i Ṣaᶜīd bin Cebīr ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, BV
[10] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: +HSA; raḍ.T
[11] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: +HSA; raḍ.T
[12] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: +HSA; raḍ.T
[13] Yūsufuñ: Yūsuf HSA
[14] Şerbet-i: +KA, +HSA, +BV
[15] Hak ettiği cezayı alsın.
[16] Nā-fercāmı: bed-fercāmı KA, HSA

Ḥażret-i Saᶜīde resīde olduḳlarında ṣalāt u münācātda bulup ṭaleb-i Ḥaccāc-ı ifāde itmeleri ile ḥamd-i Ḫüdā [**41a**] ve ṣalevāt-ı[1] Resūl-i Kibriyā edāsından ṣoñra mezbūrlar ile ṭarīḳe dāḫil ve girü deyr-i meẕkūre vāṣıl olduḳda rāhib-i deyr: "Bu[2] mekān-ı meᵓvā-yı şīrān bī-emāndur." diyü mezbūrları deyre daᶜvet itdükde cümle deyre dāḫil olup ancaḳ Ḥażret-i Saᶜīd "*iḫlāṣu murīden lā-edḫulu menzile müşrikin ebede fe inne maᶜī Rabbī yeṣrifhā ᶜannī*"[3]diyü ol şeyḫ-i kerāmet-i maḳrūn-ı sākin-i bīrūn oldı. Ġurūb-ı āfitāb ve ᶜuḳāb-ı leyl daḫı neşr-i bāl-i siyah-nikāb itmegin ol ᶜālī-cenāb ᶜizzetinde melūl ve ᶜibādete meşġūl olup aṣḥāb-ı deyr daḫı ḥāli neye müncerr olur diyü muntaẓır iken evvel bir şīr-i māde gelüp Ḥażret-i Saᶜīd-i esᶜaduñ pīşgāhında lābe ve ḫuşūᶜ baᶜde bir şīr-i ner[4] daḫı gelüp keẕālik ḫużūᶜ[5] itdügin rāhib müşāhede itmekle pīş-i Saᶜīd-i ferīde rū-māl ve şerāyiᶜ-i dīniyye ve sünen-i nebevīyeyi taᶜallüm ve şeref-i İslām ile müşerref ve hem-rāh olan adamlar daḫı dest u pāyına vażᶜ-ı cibāh itmekle yā Saᶜīd iṭāᶜat-ı Ḥaccācdan bīzār[6] ve maḳām-ı fermānuñda pāy-dār-ı īzdemleri ile[7] "*imḍū lişeᵓnikum fe-innehu le-rāde liḳażāᵓi Rabbī*"[8] diyüp rū-be-rāh oldılar. Maḥall-i meᵓmūre[9] vāṣıl olduḳlarında "Yā maᶜşere'l-ḳavm, dār-ı fenādan ḳaṭᶜ naṣīb ve ecel ḳarīb olduġunda şekküm yoḳdur. Bārī bu leyle-i pür-ahvālde bana imhāl idüñ ki ḥāl-i mevti, suᵓal-i Münker ve Nekīri, vaḳāyiᶜ-i ḳabri, zīr-i ḫāki yād idüp ᶜibādetle ġufrāna nāẓır ve ᶜaliyyü'ṣ-ṣabāḥ mīᶜādda ḥāżır olam.[10]" didükde baᶜżıları rāżı ve baᶜżıları nā-rāżı olmaġıla vaᶜż u naṣīḥat ve kelām-ı pür-ḥikmete aġāz itmekle cümle bükā vü zārī ve kefīl ile ol gice mehl virdiler. Ol[11] leyle-i'l-leylde ṣalāt ü ᶜibādet ve istiᶜdād-ı mevte mübāşeret idüp şaḳḳ-ı ᶜamūd-ı[12] ṣubḥda maḥall-i ḥāżır oldı. Mültemis-i meẕkūr Ḥażret-i Saᶜīdi ḫużūr-ı pür-şürūr-ı Ḥaccācda ḥāżır itdükde ismin suᵓāl eyledi: "Saᶜīd bin Cubeyrdür." didi. Ol ẓālim *"bel şaḳiyyun bin kesīr"*[13] diyü redd-i cevāb-ı nā-ṣavāb ḳıldı. "Seni iḥrāk-ı bi'n-nār." iderüm didükde "Ol kāre ḳādir olaydun seni [**41b**] ilāḥ ittiḫāẕ iderdüm." diyü cevāb virdi. Ḥaccāc "Ḥażret-i Muḥammedü'l-Muṣṭafāya ne dirsin?" "Nebiyyü'r-raḥmetdür." didi. "ᶜAlīye ne dirsin, ehl-i cennet midür?" "*levdaḫaltehā leᶜarefte ehlehā.*"[14] didi. "Ḫulefāya ne

[1]Ṣalevāt-ı: ṣalāt-ı HSA, T
[2] Bu: -KA
[3]*Ben müşrik evine hiç girmiyorum. Allah her zaman beni koruyor.*
[4]Ner: -T
[5] Baᶜde bir şīr-i ner daḫı gelüp keẕālik ḫużūᶜ: -KA
[6]Bīzār: bizār T
[7]Īzdemleri ile: īzdemleriyle T
[8]*Siz işinize bakın. Çünkü siz Allah'ın takdirini kaldıramazsınız.*
[9]Meᵓmūre: meᵓmūrde HSA; meᵓmūreye T
[10]Olam: olsam T
[11]Ol: o HSA, BV
[12]ᶜAmūd-ı: -T
[13]*Çok şekavetli, dalaletli bir insan*
[14]*Onun içine girseydin ehlini tanırdın.*

dirsin?" "*lestü ᶜaleyhim bi-vekīl"*[1] diyü buyurdı. Emr-i Ḥaccāc ile lüᵓlüᵓ ü yevāḳīt ü zeberced ve sāyir cevāhir iḥżār olınup teklīf olındı. Ḥażret-i Saᶜīd-i şehīd "*lā ḫayra fī şeyᵓin*[2] *cemiᶜa li'd-dünyā"*[3] diyüp[4] ḳabūl itmedi.[5] Baᶜdehu[6] ālet-i lehv iḥżār olınmaġıla Saᶜīd bükāya aġāz itdi. Ol ẓālim: "Seni ne vech üzre katl ideyüm?" didükde "*İḫtar li-nefsike feva'llāhi lā taḳtulunī ḳatleh illā ḳateleka'llāhu bi-miṣlihā fi'l-āḫireh"*[7] buyurdı. Ḥaccāc "ᶜAfv ideyüm." didükde "*in kāne'l-ᶜafvu mina'llāh feniᶜimme ve emmā minke felā"*[8] dimekle ḳatline emr itdi. Maḳtele müteveccih olduḳda ḫande-zenān ve ferḫunde-mizāc olduġı güş-zed-i Ḥaccāc olmaġıla gīru red idüp "Ḳırḳ senedür[9] nevāziş-dār-ı feraḥ u ḫande olmamışsız. Şimdi şādiye baᵓiṣ nedür?" didükde *"ᶜacaben min cüreᵓteke ᶜale'llāhu teᶜālā*[10]*"*[11] didi. Naṭᶜ-ı ḳatl ḥāżır olduḳda gül-i gülzār-ı şehādet "*Külli nefsin ẕāᵓiḳatü'l-mevt"* ile "*Veccehtü vechi'lleẕī*[12] *faṭara's-semāvāti ve'l-arḍa ḥanīfen müslimen ve mā ene mine'l-müşrikīn"*[13] ayet-i kerīmesin tilāvet buyurdı. Ol ẓulme bu[14] maẓlūmı muḫālif ḳıbleye tevcīh itdüklerinde "e*ynemā tuvellū feṣemme*[15] *vechu'llāh"*[16] diyüp kelime-i şehādeti tekrār ile "*allāhümme lā-tusalliṭhu ᶜalā-aḥedin min baᶜdī yeḳtuluhu"*[17] didükden soñra ol natᶜ[18] üzre ẕebḥ olınduḳda mürāren *lā İlāhe illa'llāh* ser-i mübārekinden istimāᶜ olındı. Ḥażret-i Bārī duᶜāsın ḳarīb icābet idüp ol ẓālim daḫı[19] on beş gün berḫūr-dār-ı ᶜömr olmayup

Dest-i ġayb-ı āmed ve bir sīne-i nā-maḥrem-zed

medlūlınca seyle ḫᵛār-ı ecel olup belāsın buldı. Ḥażret-i ᶜÖmer bin ᶜAbdulᶜazīz Ḥaccācı menāmda görüp "*mā feᶜale'llāhu*[20] *bike"*[1]diyü ḥāl-i bed-mālinden sāyil

---

[1]*Sen onlara bakmıyorsun, Allah onlara yardım ediyor.*
[2]Fī şeyᵓi: şeyᵓi fi'd-dünyā T
[3]*Dünya için topladığımız şeylerde hayır yok.*
[4]Diyüp: diyü BV
[5]İtmedi: itmeyüp BV
[6] Baᶜdehu: -KA
[7]*Sen kendini seç. Yemin ederim ki bu dünyada eğer sen beni öldürürsen Allah seni ahirette cezalandıracak.*
[8]*Affetmek Allah'tan gelirse ne güzel. Ancak senden gelirse hayır.*
[9]Senedür: sene T
[10] Teᶜālā: -HSA, -T
[11]*Allah hakkında korkmadan söyleyürsun, bu çok şaşılacak bir durum.*
[12]Vechi'lleẕī: vechi'lleẕīne T
[13]*Ben Hanif olarak, yüzümü göklere ve yere, yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşrüklerden değilim. (Enam/79)*
[14]Bu: -T
[15] Efṣemme: eftem HSA
[16]*Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır. (Bakara/115)*
[17]*Allah'ım bu adamı başka insanla karşılaştırma.*
[18]Natᶜ: ḳatᶜ T
[19] Ancaḳ: +KA
[20] Feᶜale'llāhu: efᶜale'llāhu T

olduḳda “*ḳatelenī bi-külli ḳatīlin ḳateltühü ḳatleten ve ḳatelenī bi-Saᶜīdin sebᶜīne ḳatleh”*[2]diyü ḫaber virdügi rivāyet-i [**42a**] ṣaḥīḥ ile resīde-i taḥḳīḳdür.[3]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDULLĀH BİNİ’L-MÜBĀREK ᶜALEYHİ’R-RAḤME[4]

Maḥfil-ārā-yı ᶜibādet, kürsi-nişīn-i kerāmet, ḳıdve-i erbāb-ı ṭāᶜat, üsve-i aṣḥāb-ı ṭarīḳat Ḥażret-i ᶜAbdullāh bini’l-Mübārek. Muḥibbi’l-ḫalvet,[5] dāyimu’ṭ-ṭāᶜat, ḥāfıẓ u veraᶜ-ı civār-ı[6] zāhid, ṣalāḥ-ı muᶜtād, muḥaḳḳiḳīn-i tābiᶜīnden olup Süfyān-ı Ṣevrī ve Mālik bin Enes ḥażretlerinden tefaḳḳıh itmüşlerdür. Tārīḫ-i İbni[7] Ḫallikānda resīde-i beyāndur ki Ḥażret-i ᶜAbdullāhuñ peder-i pāk-güherleri Mübārek, benī-Ḥanẓaladan bir merd-i rūşen-i żamīrüñ mülk-i müşterāsı olup mevlāsınuñ bāġında müddet-i medīde ḫıdmet iderken bir gün mevlāsı bāġa gelüp enār-ı şīrīn ṭaleb itmekle Mübārek, ḥużūr-ı ḫᵛāceye bir miḳdār enār[8] ḥāżır itdükde turş bulunmaġıla bir iki defᶜa redd ü iḥżār olınduḳça cümle turş ve ḥāmıż olmaġın ḫᵛāce ġażab-nāk ve turş-rū olup “ᶜAceb enār-ı şīrīn getürmezsin?” didükde Mübārek “Kedd-i emīn nihālüñ meyvesi şīrīn olduġı maᶜlūmum degildür.” diyü cevāb virmegin mevlāsı müteᶜaccib olup “Bu ana dek meyve-i bāġdan tenāvül itmemüş misin?” diyü sāyil olduḳda “Meᶜẓūn olmaduġum ecleden tenāvül itmedüm.” dimegin ḫᵛāce Mübāreküñ zühd ü taḳvāsına āferīn ile kendü duḫter-i nīk aḫterin merḳūma tezvīc itdükde Ḥażret-i Mevlā kendülerine ᶜAbdullāhı ferzend-i iᶜṭā itdükde[9] beyne’lenām ḳıyām-ı ḳıyāmete[10] dek ḫayr ile[11] benām oldılar. Esmāᶜü’r-Ricālde nigāşte-i kilk-i iclāldür ki[12] Hişām bin ᶜUrve ve İsmaᶜīl bin Ḫālid ve niçe ekābir-i dīn ol ehl-i yaḳīnden naḳl-i ḥadīṯ-i nebevī idüp İsmaᶜīl bin ᶜAyyāş[13] daḫı kelām-ı pür-intiẓāmlarında *“mā ᶜalā-vechi’l-arḍi miṯlu ᶜabdullāh ve lā aᶜlemu enna’llāhe ḫaleḳa ḫaṣleten min ḫiṣāli’l-ḫayri illā ceᶜalehā fīhi”*[14] diyü buyurmuşlardur. Sene-i ṯemān ᶜaşere ve miyede

---

[1] *Allah sana ne yaptı?*
[2] *Öldürdüğü her insanla öldüm ama Said için yetmiş defa öldüm.*
[3] ᶜAleyhi’r-Raḥme +HSA
[4] Ẓikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin el-Mübārek ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin el-Mübārek ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh KA; Ẓikr-i ᶜAbdullāh ibni el-Mübārek ᶜAleyhi’r-Raḥme HSA; Ẓikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh ibni el-Mübārek ᶜAleyhi’r-Raḥme T, BV
[5] Muḥibbi’l-ḫalvet: muḥibb-i ḫalvet KA, HSA, T
[6] Civār-ı: civā BV
[7] İbni: ibni HSA
[8] Enār: enā T
[9] İtdükde: -R
[10] Ḳıyāmete: ḳıyāmetde T
[11] Ḫayr ile: ḫayrile T
[12] Ki: -T
[13] ᶜAyyāş: ᶜAbbās T
[14] *Yeryüzünde Abdullah gibi başka bir adam tanımıyorum. Bütün hayırlı hasletler onda var.*

Baġdāda gelüp sene-i iḥdā ve s̱emānīn ve miyede ol şehbāz-ı evc-i iṭāᶜat,[1] pervāz-ı ḳuṣūr-ı cennet itdükde Baġdād mużāfātından Heyti Ḳaṣabasında cism-i pākları vedīᶜa-i ḫāk-i şeref-nāk olup Ḥālā ziyāretgāh-ı [**42b**] ṣıġār u kibārdur. Baᶜżı tevārīḫde bālāda sebaḳ iden ḫikāye-i[2] İbrāhīm bin Edhem ḥażretlerine mensūb olup aḫlāḳ-ı muḥsini[3] de bu vech üzre daḫı taḥrīr-i evrāk-ı taḳrīrdür ki ḳuḍāt-ı İslāmdan bir ᶜālim-i ᶜālī-maḳāmun ḥüsn-i ṣūret ü naḍāret-sīret ile bir duḫter-i pākīze-güheri olup ekābir-i velāyet ve aṣḥāb-ı menāṣıb ve rifᶜat tezevvücüne raġbet itdüklerinde ḳaḍı ol dürr-i nefīsi kimüñ ārāyīş-i meclis ideceginde müteḥayyir olmaġıla*"Mā ḫābe min isteḫār ve mā nedime men isteşār*"[4] medlūlınca civārında bir kiber bulunmaġın müşāvere içün daᶜvet ve vāḳiᶜ-i ḥālī hikāyet ve ṭarīḳ-i ṣavāba[5] delālet ṭalebinde kiber-i meẕkūr "Bīgāne-i dīn ve lāyıḳ-ı müşāvere-i Müslimīn degilüm." diyü ᶜöẕrḫᵛāh olduḳda ḳāḍı "Bu ḫuṣūṣda merd-i emīnsiz, delāletüñüze mütābaᶜat maḳarrerdür." dimekle kiber, feṯḥ-i kelām-ı[6] ḥikmet-niẓām idüp "Tezvīc bābında küfüv lāzımdur. Sünnet-i Müslimīnde millet ü dīn ve ḳāᶜide-i eslāfda ḥaseb u neseb ve ḳānūn-ı ehl-i rūzgārda māl u cāh kifāyetde[7] manẓūrdur. Kedd-i emīn ḳāᶜide-i muḫtār ise ittibāᶜ buyurıla." diyü kelāma encām virdükde ḳaḍi-i fehīm dīni taḳdīm idüp kemāl-i dīn ü diyānet ile ārāste Mübārek nām bir ġulām-ı ḫuş-ḳademine duḫter-i nīk aḫterin tezvīc itmekle Ḥażret-i Mevlā ᶜAbdullāh vālā-cāhı anlara ferzend-i ercümend iᶜṭā ḳıldı. Muḥaṣṣıl-ı kelām ḥikāyet-i muḳaddime ve muᵓaḫḫaranuñ ikisi daḫı vāḳiᶜ olmaḳ mümkindür. Evvelā s̱emere-i nihāl-i ᶜiffet ve s̱ānīyen yemīn-i istidlāl ve meşverete mübeyyen olduġı ehl-i nehāya nümāyāndur. Sebeb-i tevbe-i ᶜAbdullāḥ, Teẕkiretü'l-Evliyā-yı Şeyḫ ᶜAṭṭārda bu vech üzre ışdār ḳılınmışdur ki ol merd-i ferd eyyām-ı şebābda bir kenīzeküñ giriftār-ı dām-ı ᶜaşḳı ve mecnūn-ı zencīr-i pür-tesḫīr-i şevḳi olup[8] āh u zār ile bī-ḳarār[9] olmaġın bir[10] şebb-i zemistānda bir refīḳ-i ṣıddīḳ ile hem-rāh ve der-i maᶜşūḳda muḳīm-i dergāh oldı ki şāyed ol mihr-i enver-bālā-yı bāmdan żiyā-güster ola. [**43a**] Bu ḥāl ile şaḳḳ-ı amūd-ı ṣabāḥ olıncaya dek mürūr iden evḳāt bir sāᶜat ḳadar gelmedügünde ol vālā-cāh mütenebbih ve āgāh olup kendü nefsine ḫiṭāb itdi ki "Ey ibni Mübārek-i nā-mübārek[11] imām namāzda bir sure-i dırāz ḳırāᵓat itse, ol sāᶜat mużṭarib olup bir seneye berāber olur hevā-yı nefs ile mürūr iden sene bir seneye

[1] İṭāᶜat: ṭāᶜat T, BV
[2] Ḫikāye-i: ḫikāyet-i T
[3] Muḥsini: muḥsinā T
[4] *Kim istihare yaparsa Allah onu reddetmez. Kim istişare ederse pişman olmaz.*
[5] Ṣavāba: ṣavābda T
[6] Kelām-ı: -KA
[7] Kifāyetde: kifātde T
[8] Olup: olmaġıla T
[9] ᶜAşḳı ve mecnūn-ı zencīr-i pür-tesḫīr-i şevḳi olup ah u zār ile bī-ḳarār: -KA
[10] Bir: -KA, -HSA, -T
[11] Nā-mübārek: -KA, - T

hemser olmaz.” diyü tevbe ve inābet[1] itmekle taḳvā ve riyāżātda imām-ı zamāne-i zühhād beyninde yegāne olup ittifāḳ ile ᶜilm ü ᶜamelde reyis-i kemmel olduġı meşhūr-ı āfāḳdur.[2]

ẔİKR-İ ᶜABDULᶜAZĪZ BİN ᶜABDULLĀH ᶜALEYHİ’R-RAḤME[3]

Pīşvā-yı ehl-i dīn, vāriṯ-i ᶜilm-i[4] nebiyy-i emīn, fażīlet-i destgāh ᶜAbdulᶜazīz bin[5] ᶜAbdullāh. Ṣāḥib-i hüdā, mālik-i taḳvā,[6] efḳah-ı fuḳahā-i ehl-i Medīne-i Resūl-i Kibriyā olup ibni Şihāb-ı Zührī ve Muḥammed bini’l-Münkedir ve ᶜAbdullāh bin Dīnār ve ġayrıdan rivāyet-i kelām-ı muᶜciz-niẓām-ı seyyidü’l-enām ve kendülerden Leyṯ bin Saᶜd ve Bişr bini’l-Mufażżal ve Vekīᶜ ve ġayrihi naḳl idüp Baġdādda sene-i erbaᶜa ve sittīn ve miyede dār-i āḫirete rıḥlet itdükde ḫülefā-yı ᶜAbbāsiyeden Mehdī[7] namāzın ḳılup meḳābir-i Ḳureyşde vücūd-ı pākları meknūn-ı ṣadefçe-i ḫāk olduġı mā-ḳabli üzre merḳūmdur.[8]

ẔİKR-İ ᶜABDULEVVEL ᶜALEYHİ’R-RAḤME[9]

İmām-ı ehl-i ḥadīṯ-i nebevī ve nāḳil-i kelām-ı Muṣṭafavī, ser-defter-i kümmel[10] ᶜAbdulevvel, ᶜaleyhi’r-raḥme. Ebu’l-Vaḳt ile mükennā olup neseb-i ᶜālīleri İbrāhīm Ṣūfī-i Hirevīye müntehī bir ᶜālim-i fāżıl ve edīb-i kāmil idi. Sene-i iṯneyn ve ḳīyle ṯelāṯe ve ḫamsīn ve ḫamse miyede Baġdādı[11] ḳudūm-ı meymenet-lüzūmları ile behişt-ābād[12] idüp Ṣaḥīḥ-i Buḫārī ebu’l-Ḥasan ᶜAbdurraḥman ed-Dāvedīden ve Müsned-i Dārimī-yi Dāvidīden[13] ve Seraḫsīden naḳl itmekle Baġdādda ᶜulemā-i ᶜiẓāmdan cemᶜ-i keṯīr andan[14] istimāᶜ idüp müsāfir-i menzil-i ᶜuḳbā olduḳda maḳber-i Cüneyd ü Sırrī ḳurbında cevher-i vücūd-ı pākları vedīᶜā-i ḫāk-i şeref-nāk olduġı sābıḳ üzre mesṭūrdur.[15]

---

[1] Tevbe ve inābet: tevbe-i inābet BV
[2] ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: +HSA, +T
[3] Ẕikr-i ᶜAbdulᶜazīz bin ᶜAbdullāh ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdulᶜazīz bin ᶜAbdullāh ᶜAleyhi’r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ᶜAbdulᶜazīz ibni ᶜAbdullāh ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān T
[4] ᶜİlm-i: ᶜulūm-ı HSA, T
[5] Bin: ibni HSA
[6] Ṣāḥib-i hüdā, mālik-i taḳvā: mālik-i hüdā, Ṣāḥib-i taḳvā HSA, T
[7] Nām: +HSA, +T
[8] Merḳūmdur: merḳūm HSA; ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān: +HSA
[9] Ẕikr-i ᶜAbdulevvel ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdulevvel ᶜAleyhi’r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ᶜAbdulevvel ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān T
[10] Kümmel: mükemmel BV
[11] Baġdādı: Baġdādda T
[12] Ābād: ābāh T
[13] Dāvidīden: rāvīden HSA, T; rāvedīden BV
[14] Andan: -KA, -HSA, -T
[15] ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān, āmīn: +HSA; ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān T

[**43b**]

ẔİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN İDRĪS ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Revnaḳ-efzā-yı seccāde-i şerīᶜat, menaṣṣa-nişīn-i eyvān-ı fütüvvet, bezm-i ḳurba enīs ᶜAbdullāh bin İdrīs. Ebū Muḥammed ile mükennā. Ṣıḳāt-ı müslimīnden maḥsūb ve ᶜülemā-i Kūfe idādında maᶜdūd olup ekābir-i ᶜulemādan olmaġıla ḫalīfe-i vaḳt, ol ṣāḥib-i viḳārı ḳażā-yı Kūfeye giriftār itmek içün Baġdāda getürdükde ḳabūl itmeyüp girü ᶜavdet itmişdür. Sene-i ḫamse ᶜaşere[2] ve miyede teşrīf-i ᶜālem-i vücūd ve sene-i işneyn ve tisᶜīn[3] ve miyede müsāfir-i ᶜuḳbā-yı ᶜāḳıbet-ı maḥmūd olup Kūfede medfūn-ı raḥmet-i raḥmān olduḳları Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i kilk-i iclāldür.

ẔİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN MÜSLİM ᶜALEYHİ'R-RAḤME[4]

Pīşvā-yı muṣannifīn, efḍāl-i mudaḳḳiḳīn, el-kāmilü'l-ᶜālim[5] ᶜAbdullāh bin[6] Müslim. Ebū Muḥammedü'l-Kātib ed-Dīnverī ile meşhūr. Baġdādda sākin olup ġarāyib-i Ḳurᵓān ve müşkilāt-ı Furḳānda ve sāyir ᶜulūm ve fünūnda niçe meşhūre ve muᶜtebere muṣannefātı olup ekābir-i muḥaddiṯīn ve ᶜulemā-i dīnden olup[7] kelām-ı muᶜciz-niẓām-ı nebiyy-i emīn naḳl ve kendüden püser-i vālā-güheri Aḥmed ve ᶜAbdullāh bin Aḥmed es-Sekrī ve ġayrihi rivāyet idüp sene-i sebᶜīn ve miᵓeteynde Baġdād-ı behişt-ābādda ol ehl-i hüdā müsāfir-i menzil-i[8] ᶜuḳbā olup merḳad-i münevvereleri bu ḫāk-i pākda olduġı mā-ḳabli üzre mesṭūrdur.

ẔİKR-İ ᶜABDULLĀH BİN ᶜÖMER BİN MEYSERE ᶜALEYHİ'R-RAḤME

Mihr-i ufḳ-ı hidāyet, bedr-i meşrıḳ-ı faẓīlet, ṣalāḥ-güster ᶜAbdullāh bin ᶜÖmer. ᶜUlemā-i ᶜiẓām ve muḥaddiṯīn-i kirāmdan el-Ḳavārīrī el-Baṣrī dimekle meşhūr, fāżıl-ı yegāne ve aᶜlem-i zamāne olup Ḥammād bin Zeyd ve ᶜAbdulvāriṯ bin Saᶜīdden ol vālā-cāh naḳl-i ḥadīṯ-i nübüvvet-i destgāh idüp kendüden Ebū Dāvud Secüstānī ve Ebū Zerᶜa ve Ebū Ḥāzım ve Aḥmed Ḥanbel rivāyet idüp sene-i ḫamse

[1] Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin İdrīs ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAbdullāh bin İdrīs ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ᶜAbdullāh ibni İdrīs ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[2] ᶜAşere: ve ᶜışrīn HSA; ve ᶜaşere T
[3] Sene-i işneyn ve tisᶜīn: sene-i ḫamse ve ᶜaşere HSA
[4] Ẕikr-i ᶜAbdullāh bin Müslim ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ᶜAbdullāh ibni Müslim ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[5] El-kāmilü'l-ᶜālim: el-kāmilü'l-ᶜāmilü'l-ᶜālim T
[6] Bin: ebū HSA, T2
[7] Olup: -T
[8] Menzil-i: -T

ve şelāsīn ve miʾeteynde Baġdādda dār-ı beḳāya intiḳāl itmekle bu ḥāḳ-i [**44a**] pāk[1] medfen-i vücūd-ı şeref-nākları olduġı kitāb-ı meẕkūrda merḳūmdur.

ẔİKR-İ ʿALĪ BİNİ'L-CAʿD BİNİ'L-CEVHERĪ ʿALEYHİ'R-RAḤME[2]

ʿÜnvān-ı kitābe-i ins, pā-nih māḳām-ı ḳuds, fażīlet-güsterī[3] ʿAlī bini'l-Caʿd[4] bini'l-Cevherī, ʿaleyhi'r-raḥme. Ebu'l-Ḥasan ile mükennā. Ekābir-i ehl-i dīn ve ḳıdve-i müslimīn olup Şuʿbe ve Ṣevrī ve Mālik bin[5] Enes ve niçe anlara mānend eʾimme-i dīnden naḳl-i ḥadīṯ-i nebevī idüp Ebū Bekr bin ebī Şeybe ve Neccārī ve Ebū Zerʿa ve Ebū Ḥātem er-Rāziyān kendüden rivāyet itmüşlerdür. Altmış sene-i kāmile bir gün ṣıyām ve bir gün ifṭār idüp ittifāḳ ile ʿālim-i ʿāmil olduġı meşhūr-ı āfāḳdur. Sene-i şelāṯīn ve miʾeteynde tārik-i dār-ı fenā ve ʿāzim-i cennet-i aʿlā olup Baġdādda Bāb-ı Ḥarb nām maḥalde cevher-i vücūd-ı pākları[6] maḫzūn-ı gencīne-i ḥāk olduġı Esmāʾü'r-Ricālde nigāşte-i yerāʿa-i[7] iclāldür.[8]

ẔİKR-İ ʿALĪ BİN ʿABDULLĀH ʿALEYHİ'R-RAḤME

Aʿlemü'l-muḥaddiṯīn, vāriṯ-i ʿilm-i nebiyy-i emīn, ṣāḥib-i ʿilm-i ledünnī ʿAlī bin ʿAbdullāh bin[9]i'l-Medīnī. Ebu'l-Ḥasan ile mükennā. ʿİlm-i ḥıfẓ-ı eḥādīṯ-i nebeviyyede *"āyetün min āyeti'llāh"*[10] olup müsellem-i zamāne ve fāżıl-ı yegāne idi. Peder-i pāk-güher ve Ḥammād bin Zeyd ve niçe ekābir-i muḥaddiṯīnden eḥādīṯ-i keşīre rivāyet idüp Aḥmed bin Ḥanbel püseri Ṣāliḥ ve Ḥasan bin Muḥammed ez-Zaʿferānī kendüden naḳl idüp kemāl-i fażl ile ittifāḳ üzre meşhūr-ı āfāḳ idi. Sene-i erbaʿa ve miʾeteynde Sermenrāyda ol ṭāyir-i ins ʿāzim-i gülzār-ı ḳuds olup[11] medfenleri bu ḫāk-i pāk[12] olduġı taḥrīr-i sābıḳ üzre mesṭūrdur.[13]

---

[1] Pāk-i: -KA
[2] Ẕikr-i ʿAlī bin el-Caʿd bin el-Cevherī ʿAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ʿAlī el-Caʿd bin el-Cevherī ʿAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ʿAlī bin el-Caʿdī ibni el-Cevherī ʿAleyhi'r-Raḥme T
[3] Güster: güsterī T, BV
[4] El-Caʿd: el-Caʿdī HSA, T
[5] Bin: ibni HSA
[6] Pākları: -BV
[7] Yerāʿa-i: berāʿat-i T
[8] ʿAleyhi'r-raḥme: +T
[9] Bin: -BV
[10] Allah'ın ayetlerinden bir ayet.
[11] Olup: idüp R
[12] Pāk: -BV
[13] ʿAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

ẒİKR-İ ḲAYS BİN EBĪ ḤĀZIM ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[1]

Şeyḫü’l-muḥaddiṯīn ve üsvetü’t-tābiᶜīn, el-fāżılü’l-ᶜālim Ḳays bin ebī Ḥāzım. Ebū ᶜAbdullāh ile mükennā. Cāhiliyyetde şeref-i İslām ile müşerref olup beyᶜat içün ḥażret-i risālet-penāh destgāhlarına rū-be-rāh olup geldükde ol sulṭān-ı rūz-ı şefāᶜat müntaḳil-i dār-ı āḫiret olmaġıla ekābir-i tābiᶜīnden maḥsūb [**44b**] olmışdur. Lākin aṣḥāb ᶜāḳıbet-i maḥmūd ile baᶜżı tevāriḫde maᶜdūd olur.[2] Ḥażret-i Bilāl bin[3] Ribāḥ ve ᶜAbdullāh bin Mesᶜūd ve aṣḥāb-ı keṯīre ve ᶜaşere-i mübāşerenüñ ṭoḳuzundan rivāyet-i kelām-ı muᶜciz-niẓām-ı seyyidü’l-enām idüp esedu’llāhi’l-ġālib ᶜAlī bin[4] Ebī Ṭālib ile vaḳᶜa-i Nehrevānda maᶜan ḥāżır olmuş bir pīr-i bī-naẓīr idi. Yüz seneden mütecāviz muᶜammer olup Kūfede dār-ı āḫirete intiḳāl itmekle ol ḫāk medfen-i[5] vücūd-ı pākları oldūġı kitāb-ı merkūmda mersūmdur.[6]

ẒİKR-İ MAḤMŪD BİN ḤADDĀS ᶜALEYHİ’R-RAḤME[7]

Ṣāᶜid-i meṣāᶜid-i fażīlet, mürtaḳiyy-i süllem-i kemāl u maᶜrifet,[8] metīnü’l-ḳıyās Maḥmūd bin Ḥaddās. Meşāyiḫ-i Tirmiẓīden ehl-i ḥadīṯ-i nebevī ve nāḳil-i kelām-ı Muṣṭafavī. Baġdādda sākin. Ḥadīṯ-i şerīfe meşġūl olup Muḥammed bin Rabīa ve ibnü’l-Mübārek ve ġayrıdan rivāyet ve cenāb-ı ᶜālīlerinden daḫı gürūh-ı ᶜulemāᵓ naḳl-i kelām-ı resūl-i müctebā idüp sene-i ḫamsīn[9] ve miᵓeteynde rıḥlet-i dār-ı beḳā ve müsāfir-i mele-i aᶜlā olmaġıla Baġdādda vücūd-ı pākları[10] vedīa-i ḫāk-i şeref-nāk olduġı kitāb-ı meẓkūrda[11] mesṭūrdur.[12]

---

[1] Ẓikr-i Ḳays bin ebī Ḥāzım ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẓikr-i Cemīl-i Ḳays bin Ebī Ḥāzım ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh KA; Ẓikr-i Ḳays ibni ebī Ḥāzım ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh HSA; Ẓikr-i Ḳays ibni ebī Ḥāzım ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān T; Ẓikr-i Ḳays bin ebī Ḥāzım ᶜAleyhi’r-Raḥme BV

[2] Olur: olup T

[3] Bin: ibni HSA, T

[4] Bin: ibni HSA

[5] Medfen-i: medfūn-ı T

[6] mersūmdur: mesṭūrdur R;ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: +HSA

[7] Ẓikr-i Maḥmūd bin Ḥaddās ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẓikr-i Muḥammed ibni Ḥaddās ᶜAleyhi’r-Raḥme T

[8] Kemāl u maᶜrifet: kemāl-i maᶜrifet KA, T

[9] Ḫamsīn: ḫamse HSA, T

[10] Pākları: -BV

[11] Meẓkūrda: meẓkūrede KA, BV

[12] ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: +HSA

ẔİKR-İ CEMĪL-İ EŞ-ŞEYḪ ᶜABDULḲĀDİR CEYLĀNĪ ḲADDESE SIRRUHU[1]

Muḳtedā-yı gürūh-ı evliyā, pīşvā-yı zümre-i etḳıyā, aḥrām-ı bend-i Kaᶜbe-i lāhūt, mücāvir-i beytü'l-muḳaddes-i melekūt, ser-ḫalḳa-i erbāb-ı ṭarīḳat, seccāde-nīşin-i meclis-i şerīᶜat, el-ᶜārifu'l-kāmil, el-mürşidü'l-vāṣıl, ḳuṭbu'r-Rabbānī eş-şeyḫ ᶜAbdulḳādirü'l-Ceylānī. İsm-i sāmīleri Muḥyiddīn ᶜAbdulḳādir ve künye-i ᶜālīleri ebū Muḥammed ve ebū Ṣāliḥ olup Behcede, şiḳātdan bu veche üzre müşbetdür ki ᶜAbdulḳādir bin Mūsā bin[2] ebī ᶜAbdullāḥ bin Yaḥyā-yı Zāhid bin Muḥammed bin Dāvud bin Mūsā bin ᶜAbdullāh bin[3] Mūsā el-Cevn bin[4] ᶜAbdullāhi'l-Maḥż bini'l-Ḥasanü'l-Meşnā bini'l-Ḥasan bin[5] ᶜAlī bin ebī Ṭālib[6] ve vālide-i mükerremeleri ümmü'l-ḫayr Fāṭıma neyyire-i ebū ᶜAbdullāh Ṣavmaᶜī olup sene-i iḥdā ve sebᶜīn ve erbaᶜa miyede ol dürr-i yektā-yı felāḥ ᶜālem-i ervāḥdan revnaḳ-efzā-yı bāzār-ı eşbāḥ olduġı günden kerāmet-i bāhire ve ᶜalāmāt-ı [**45a**] zāhiresi ẓāhir olup māder-i nīk aḫterlerinden mervīdür ki "Ol maḫdūm-ı mükerrem ṭıfl-ı şīr-ḫᵛār[7] iken rūz-ı rūzede[8] hergiz şīr nūş itmez idi. İttifākan bir senede hilāl-i ṣiyām pūşīde-i ġumām olmaġın ol ṭıfl-ı rūşen-dilüñ ol gün ḫalāyıḳ ifṭārından[9] istiḫbār itdüklerinde şīr-ḫᵛār olmaduġın ḫaber virdüm. Baᶜdehu ol gün māh-ı ṣıyāmdan olduġı muḥaḳaḳ enām oldı."

Nefeḥātü'l-Ünsde ḥażret-i şeyḫden menḳūldür ki avān-ı şebābda bir yevm-i ᶜarefede rū-be-ṣaḥrā idüp bir gāv ile ḥarāşete niyyet itdügümde ol gāv-ı āgāh "*yā ᶜAbdulḳādir mā li-haẕā ḫulikte ve lā bi-haẕā umirte*"[10] dimekle berg-i ḫazān gibi vücūdum lerzān olup ol dehşet ile ricᶜat ve bām-ı ḫāneye ṣuᶜūd itdükde bi-izni'llāhi teᶜālā refᶜ-i ḥicāb-ı beşeriyyet ve feth-i bāb-ı melekiyyet olup Kūh-ı ᶜArefede ḥuccāc hidāyet-minhāc īstāde olduḳların müşāhede ve hemān-dem ᶜaşḳ-ı İlahī ḫāṭırımda cūş ve cān-ı dilden ḫurūş itmekle Baġdāda gelüp ziyāret-i evliyāya vuṣūl ve taḥṣīl-i ᶜulūmā meşġūl olmaḳ istidᶜāsıyla vālide-i müşfiḳadan istīẕān itdükde sebeb-i dāᶜiyyeyi suᶜāl itdiler.[11] Vāḳiᶜ-i ḥāli ḥikāyet itdüm. Ol müşfiḳa-i dil-figār girye-i

[1] Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ ᶜAbdulḳādir Ceylānī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh KA; Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ ᶜAbdulḳādir Ceylānī Ḳaddese Sırruhu HSA, BV; Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ ᶜAbdulḳādir Geylānī Ḳaddese Sırruhu T
[2] Bin: ibni KA, HSA, T
[3] Bin: ibni HSA
[4] Bin: ibni KA
[5] Bin: ibni HSA
[6] Bin ebī Ṭālib:ibni Ṭālib KA, HSA: ibni ebī Ṭālib T
[7] Şīr-ḫᵛār: şīre-ḫᵛāre T
[8] Rūz-ı rūzede: siphr-i ṣiyāhda KA
[9] İfṭārından: ifṭārdan KA
[10] *Ey Abdulkadir, Allah seni bu şeyler için yaratmadı ve bunu sana emretmedi.*
[11] İtdiler: itdükde T

bisyār idüp mīrāş-ı peder-i büzürgvārumdan ḳırḳ dīnār baġal cāmemde duḫte idüp "Ey tāze nihāl-i ḥadīḳā-i ᶜömrüm ve ey ferzend-i dil-bendüm, saña her ḥālde ṣıdḳ-ı maḳāl vaṣiyyet ve seni Ḥażret-i Rabbü'l-ᶜizzete emānet iderüm." diyü icāzet virdi.

Baᶜde'l-vedāᶜ bir ḳāfile-i endek ile müteveccih-i Baġdād oldum. Eşnā-yı ṭarīḳde altmış nefer miḳdārı evbāş bed-kirdār-ı şeb-ḫūn Tātārī birle ehl-i ḳāfileᵊ şikār ve mālların nehb ü ġāret iderken nāgāh biri: "Ey faḳīr, sen neye māliksin?" diyü baña ḫiṭāb itdi. "Çihl dīnāra māliküm.[1]" didüm. "Ne mevżiᶜdedür?" didi. "Zīr-i baġalda." diyü cevāb virdüm. İstihzāᵊ ḳıyāsıyla iltifāt itmeyüp ol bī-ḫaberleriñ biri daḫı ol üslūb üzre suᵊāl ü cevābın alup [**45b**] bilā-taᶜarruz mürūrdan ṣoñra bir tūde-i ḫāk üzre cemᶜ olup māl-ı ehl-i ḳāfileᵊ taḳsīm iderken vāḳiᶜ olan ḥālimi evbāşlarıñ biri serdārlarına ḫikāyet itmekle beni daᶜvet idüp "Ey derviş, neye māliksin? didi. "Çihl dīnāra[2]." didüm. Ne mevżiᶜdedür.[3]" didi. "Zīr-i baġaldadur." didüm. Hemān-dem selb-i[4] came itdürüp vāḳiᶜ-i ḥāl ṣıdḳ-ı maḳālıma muṭābıḳ gelmegin "İḫfā cāyiz iken bāᶜiş-i iẓhār nedür?" didi. Vālide-i müşfiḳam ile itdügüm ᶜahde şābit-ḳadem olduġımı taḳrīr itdükde ol mih-ter-i[5] pāk-güher zārī ile bukāya āġāz idüp "Hāy hāyy! Müddet-i medīdedür ki ᶜahd-i perverd-gārıma ḫıyānet iderüm." diyü ḥalḳa-i cunbān der-i merḥamet-i Rabbü'l-ᶜizze olmaġıla tevābiᶜiyle ol ḥālden rucūᶜ ve tevbe vü inābet ve emvāl-i ehl-i ḳāfileᵊ redd itdiler. Baᶜd-ez-ān sene-i şemān ve şemānīn ve erbaᶜa miyede Baġdādı ḳudūm-ı meymenet-lüzūmlarıyla reşk-i bilād idüp fıḳh u ḥadīş-i şerīf ve ᶜulūm-ı edebiyyeye meşġūl olmaġıla endek zamānda[6] fāyıḳu'l-aḳrān ve müşār-i[7] bi'l-benān olup sene-i iḥdā ve ᶜişrīn ve ḫamse miyede pā[8] nihāde-i meclis-i vaᶜẓ buyurdılar.

Tārīḫ-i İmām-ı Yāfiᶜīde taḥḳīḳe resīdedür ki ol neşve-i bāb-ı raḥīḳ-i taḥḳīḳden bedīd olan kerāmāt-ı bāhire ve ᶜalāmāt-ı zāhire şüyūḫ-ı āfāḳdan birine vāḳiᶜ olmamışdur. Ol ḳuṭb-ı dāyire-i taḥḳīḳüñ kendüsinden mervīdür ki bāb-ı ṣabr u tevekkülde bir mertebe şābit-ḳadem olup Ḥażret-i Rāzıḳu'l-erzāḳ ile ᶜahd itdüm ki yedürmedüklerünce yemeyem, içürmedüklerünce içmeyem. Bu ḥāl üzre ḳırḳ gün kāmil bir ḥabbe tenāvül itmeyüp der-i tevekkülde ṣābur iken bir şaḫṣ ẓāhir ve ḳurbımda bir miḳdār ṭaᶜām ḥāżır idüp ġāyıb oldı. Kemāl-i gürisnegīlikden nefs ol

[1]Māliküm: -HSA, -T
[2]Māliküm: +R
[3]Mevżiᶜdedir: mevżiᶜde HSA, T
[4] Selb-i: -KA
[5]Mih-ter-i: mih-i T
[6]Zamānda: zamāna T
[7]Müşār-i: müşīr-i KA, HSA, T
[8]Pā: -KA, -HSA, -T

ṭaᶜāma rāġıb olduḳda ᶜahd-i Bārī resīde-i ḫāṭır olup mümteniᶜ olduġumda[1] bāṭından *el-cūᶜ ü'l-cūᶜ* feryādı ẓāhir olduġı o anda nā-gāh eş-Şeyḫ ebū Saᶜīd Maḫzūmī ḥażretlerinüñ mürūrı vāḳiᶜ olmaġıla ol nidā-yı [**46a**] pür-nevāyı istimāᶜ idüp "Yā ᶜAbdulḳādir bu ne feryāddur?" didi. "Ḳalaḳ u ıżṭırab-ı nefsdür ammā rūḥ ḳarārında ve müşāhede-i pervardigārundadur." didüm. "Ḫānemüze gel." diyü[2] buyurdı. Bir müddet daḫı ṣābur olup gitmedüm. Nā-gāh aᶜrifü'n-nās Ḫıżr-ı ebū'l-ᶜAbbās ᶜaleyhi's-selām ḥāżır olup "Ebū Saᶜīde var." dimekle bismi'llāh ile resīde der-i Ebū Saᶜid olup bir miḳdār ṭaᶜām müheyyā itmüş, intiẓārda gördüm. Derūn-ı ḫāneye alup kendü mübārek dest-i kerem-peyvestleri ile ol ṭaᶜām-ı miskiyyetü'l-ḫıṭāmdan loḳma loḳma dehānuma vażᶜ idüp baᶜdehu teşrīf-i ḫırka ile müşerref buyurdılar ve silsile-i ṭarīḳ-i hidāyet-refīḳleri daḫı bu uslūb üzre müteselsil olur: "*Eş-Şeyḫ ᶜAbdulḳādirü'l-Cīlī lebise el-ḫurḳate min yedi'ş-Şeyḫ ebī*[3] *Saᶜīdü'l-Mübārek bin ᶜAliyyi'l-Maḫzūmī ve hüve lebisehā min yedi'ş-Şeyḫ Ebi'l-Ḥasan ᶜAlī bin Muḥammed bin Yūsufi'l-Ḳureyşī ve hüve lebisehā min yedi'ş-Şeyḫ Ebi'l-Ferec*[4] *eṭ-Ṭarsūsī ve hüve min yedi'ş-Şeyḫ Ebi'l-Faẓl ᶜAbdulvāḥid bin ᶜAbdilᶜazīz et-Teymī ve hüve min yedi'ş-Şeyḫ Ebī Bekr eş-Şiblī*"[5]

Behcede ittifāḳ-i ṣiḳātdur ki evliyāᵓu'llāhdan Ḥażret-i Şeyḫ ᶜAbdulḳādir ve Ḥażret-i Şeyḫ Maᶜrūf Kerḫī[6] ve Şeyḫ ᶜAḳīl-i Müncī ve Şeyḫ Ḥayāt[7] bin Ḳaysi'l-Ḥarrānī bu dört merd-i kāmil ḥayatlarında[8] vāḳiᶜ olan taṣarrufātların[9] baᶜde'l-memāt daḫı icrāya ḳādir olduḳları bi'd-defᶜāt iṣbāt olmışdur ve ḥażret-i şeyḫ müşārün ileyhüñ kelām-ı ḥikmet-encāmlarıdur: "*Ez-zāhidü ġarībün fi'd-dünyā ve'l-ᶜārifu ġarībun fi'd-dünyā ve'l-āḫireh ve ḳāle ṭarīḳü't-taḳvā evvelen et-taḫalluṣu min meẓālimi'l-ᶜibād ve ḥuḳūḳıhım ṣümme mine'l-maᶜāṣī el-kebāri minhā ve'ṣ-ṣaġāyir ṣümme'l-iştiġālü bi-terki ẕünūbi'l-ḳalbi elletī hiye ümmihātü'ẕ-ẕünūb*"[10]ve daḫı buyurmuşlardur[11] "Tamām-ı veraᶜ, ḥıfẓ-ı lisān ve ṣıdḳ-ı zebān idüp sū-i ẓann ve suḫriyyeden ve maḥārime naẓar itmekden ictināb itmek ve Ḥażret-i Bārīnüñ

[1]Olduġumda: olduġum T
[2]Diyü: -R
[3]Ebī: ebū HSA
[4]El-Ferec: ferec HSA
[5] Abdulkadir Cīlī, tarikatı ebu Said el-mübarek bin Ali el-Mahzumi'den aldı. O da ebi'l-Hasan ᶜAli bin Muhammed bin Yusuf el-Kereyşī'den, o da ebi'l-Ferece et-Tarsusī'den aldı. O da ebi'l-Fadıl Abdulvahit bin Abdulaziz et-Teymi'den aldı. O da ebi Bekr Şibli'den aldı.
[6] Kerḫī: el-Kerḫī KA
[7] Ḥayāt: Ḥabbāb KA, HSA, T
[8] Ḥayātlarında: ḥayātlardan T
[9] Taṣarrufātların: taṣarrufātlarına T
[10]*Zahid olan kişi dünyada garip yaşar. Arif olan ise hem dünyada hem ahirette garip yaşar. Takva yolunun birincisi insanlara zulmetmeyi bırakmak ve onlara haklarını vermek sonra büyük ve küçük günahları bırakmak sonra kalbin günahlarını temizlemeye çalışmak çünkü o kalp günahları en büyük günahlardır.*
[11] Ki: +BV

memnūnı olmaḳ ve infāḳ-ı māl-ı bi'l-ḥāḳ itmek ve ṭaleb-i ᶜulüvv ü kiberden biri olmaḳ ve maḥāfaẓa-i [**46b**] ṣelᵛāt-ı ḫamseyi erkānıyla vaḳatinde edā itmek ve sünnet ve cemāᶜat üzerine ḳāyim olmaḳ ile olur.[1]" Ol ᶜāşıḳ-ı ṣādıḳ ekṣer bu ḥāle muvāfıḳ ebyāt ile müterennüm olurdı.

ᶜ*Arabiyye*[2]
El-ḳalbu muḥteriḳun ve'd-demᶜu müstebiḳu
Ve'l-kerbü müctemiᶜun ve'ṣ-ṣabru müfteriḳu

Keyfe'l-ḳarāru ᶜalā-men lā-ḳarāra lehu
Femā cenāhü'l-hevā ve'ş-şevḳu ve'l-ḳalaḳu

Yā Rabbi in kāne şeyᵓün fīhī lī ferecün
Femnenün ᶜaliyye bihi mādāme bī-ramaḳu[3]

Ol ḥażret-i ḳudsī-ḫaṣletüñ velādet-i pāklarınuñ tārīḫi ᶜaşk-ı vāḳiᶜ[4] vefātına daḫı kemāl-i ᶜaşḳ tārīḫ[5] olup sene-i iḥdā ve sittīn ve ḫamse miyede cezbe-i İlāhī ile bu dār-ı melāhīden ol şehbāz-ı evc-i ins müteveccih-i cenāb-ı[6] ḳuds olup naḳdīne-i vücūd-ı pākları nefs-i Baġdādda maḫzūn-ı ḫazīne-i ḫāk-i pāk oldı. Ḥālā merḳad-i münevvereleri bir ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.

[[**51a**] Eyżan Min Şeyḫ ᶜAbdulḳadir Ḳuddise Ṣırrahu

Merḥūm Peçevī Ṭabṣırāt tārīḫinden menḳūldür ki esānīd-i ṣaḥīḥa ile Ḥażret-i Şeyḫ ᶜAbdulḳādir Ceylānīden resīde-i taḥḳīḳdür ki: Sene-i ṣemān ve ḫamsīn ve ḫamse mieyede Baġdad kürsīsi üzre [**51b**] ḥażret-i müşārün ileyh kendü ḥallerin bu vech üzre vaṣf buyurmuşlardur ki yigirmi beş sene ᶜIrāḳ beriyyelerinde seyāḥat ve ḫarābelerinde iḳāmet eyledüm ve tecerrüd üzre oldum ve ḳırḳ sene salᵛāt-i ṣubḥı vużū-ı ᶜişā ile edā itdüm ve on beş sene ᶜaşā namazın ḳılup ḫatm-i Ḳur'āna istiftāḥ eyler idüm ve bir ayaġum üstüne başup durur idüm ve ġalebe-i nevm ḫavfından bir elim ile dīvara ḳaḳılmış bir iksiriyye yapışur idüm. Ve seḥer vaḳtinde Ḳur'ān-ı ᶜAẓīm āḫirine yetişür idüm ve bir gice bir nerdibāndan çıḳar iken ḳalbüme li-ilā oldu ki bir saᶜat nevm eylesem muḫālefet-i nefs içün ol ḫāṭır itdügüm maḥalde bir ayaġ üzre

[1] İle olur: -KA
[2] ᶜArabiyye: -KA, -HSA, -T
[3] 1.Bizim kalbimiz günahlarından, kederlerinden, sabırsızlığından yandı ve gözyaşlarımız aktı. 2. Biz bu durumda kararsız kaldık. Çünkü bu karar nefisden, şüpheden şevkden geldi. 3. Ya Rabbi, son nefese kadar bana kurtuluş ver.
[4] 480: +KA
[5] 561: +KA
[6] Cenāb-ı: cānib-i T

dikelüp durdum ve Ḳur’ān-ı ᶜAẓīm iftitāḥ itdüm. Ol ḥāl üzre iken ḫatm eyledüm ve gah olur idi ki üç günden ḳırḳ güne varınca ḳuvvet edinecek nesne bulamaz idüm ve gah olurdı ki nevm bir ṣūrette gelür idi üzerine ṣayḥa eyler idüm kaçar idi ve gah dünyā ve zaḫārifi ve şehevāt-ı hasen ve ḳabīḥ ṣūretlerde baña gelür idi üzerine ṣayḥa ile hücūm eyler idüm firār eyler idi ve elān Burc-ı ᶜAcem dimekle müheyyā olan burcda on sene iḳāmet eyledüm ve anda ṭūl-i mekşem ile Burc-ı ᶜAcemī dimekle meşhūr oldı. Va’llāhi ᶜazze ve celle ile mübāyaᶜa ve ᶜahd eyledüm. Ol burcda ekl etmeyem. Tā ᶜaġzıma tuᶜme ḳoyulmayınca ve şürb itmeyem tā içürülmeyince bir kere bir erbaᶜīn geçürdüm. Ne bir loḳma ekl itdüm ve ne bir ḳaṭre şürb eyledüm. Ṭāḳatım ṭāḳ oldı. Bu ḥāletde bir recül geldi. Ḫubz ve ṭaᶜam getürüp öñüme kodı ve gitti. Şiddet-i cūᶜdan nefsim üzerine düşüp yemek istedi. Ben didim ki va’llāhi Rabbümle itdügüm ᶜahdden dönmezem ve bu ṭaᶜama ṣunmazam bu ḥalde bāṭınımdan ṣurāḫ ṣımāḫa irdi ki elcūᶜ diyü çaġırdı. Ol ṣarāḫa [**52a**] iltifat itmedüm. Didüm ki “Yā ᶜAbdulḳādir bu nedür?” Yine didüm ki “felaḳ nefsdür amma rūḥum mevlāsına ᶜazze ve celle sükūt ve iṭmīnān üzredür.” Pes baña didi ki “Bābü’l-Ezcde menzilüme gel” diyüp gitti. Göñlümde didüm ki “Emirsiz bu maḥalden ḫurūc itmezem.” Bu ḥālde Ebu’l-ᶜAbbās Ḫıżır ᶜaleyhisselām ḥāżır olup baña didi ki “Ḳalḳ Ebū Saᶜīde var.” Ben daḫı vardum gördüm ki Ebū Saᶜīd evinüñ ḳapusı öñünde vāḳıf ve mütevaḳḳıf durur. Beni görücek didi ki “Yā ᶜAbdulḳādir benüm daᶜvetüm yetmedi Ḫıżır benüm didügüm dimeyince gelmedüñ pes beni menziline idḫāl itdi. Gördüm ki ṭaᶜāmı ḥāżır ve müheyyā ṭurur. Pes şeyḫ cülū idüp bana yed-i müeyyedi ile loḳma loḳma yedürdi. Aña dek ki şebᶜ geldi. Sonra eliyle baña ḫırḳa giydürdi ve ḫıdmetinde iştiġāle mülāzemet itdüm ve bundan evvel seyāḥatlerümde bir kerre bu şaḫṣı ol zamāna dek görmüş degül idüm. Baña gelüp didi ki “Ṣoḥbetden ḥaẕẕuñ var mıdur?” Ben daḫı “Neᶜam” didüm. “Baña muḫālefet itmemek şarṭıyla” Didüm ki “neᶜam” Didi ki bu arada otur tā ben gelince vir. Sene tamām ġāyıb ġayrāyıb oldı. Ben daḫı muvāfaḳat şarṭın gözedüp mekānımdan ayrılmadum. Bir seneden soñra gelüp mekānımda buldı ve bir saᶜat yanımda cülūs itdi. Soñra ḳıyām idüp didi ki “Mekānıñdan ben gelince ayrılmayasın.” Bir sene daḫı gāyıb oldı. Bir seneden soñra āyıb olup beni mekānımda ayrılmamış bulup ḳātımda bir saᶜat cülūsdan soñra yine ḳalkup “Yerüñden taḥvīl itme” diyü emr itdi. Ben daḫı “naᶜam” didüm velmekān mekānumdan taḥvīl itmedüm. Bir ḥavl ġaybetinden soñra daᶜvet idüp bile sencileyin ḫaber getürdi ve baña didi ki “Ben ḫıżırım meᶜmūr olmuşum ki senüñle ekl ideyüm.” Pes ekl iyledük. Soñra ḳalḳup baña didi ki “Ḳalḳ Baġdada gidelüm.” [**52b**] Böylesince Baġdāda girdüm didi. Şeyḫe didiler ki “Bu üç senede ne ḳūt tenāvüli ile ḳūt bulduñuz?” didi ki “Ḫalḳ yabana atduḳları şeydendür. Şürb miḳdār-ı żarūret ile iktifā ider idüm inhitā.

Ve mine’l-kerāmāt

Şeyḫ ebu'l-Ḥasan Elūsī ᶜaleyhi'r-raḥme didi ki "Ben ve Şeyḫ ᶜAli bini'l-Heytī ᶜaleyhi'r-raḥme seyyidimiz şeyḫ Muḥyiddīn ᶜAbdulḳādir kuddise şırruhu ḥużūrunda idük. Sene tisᶜa ve erbaᶜīn ḫamse miyede pes ebū Ġālib Faẕlallāh bin İsmaᶜīl Baġdādī Ezce't-tācir ḥāżır olup selām virdi. Didi ki "Yā seyyidī ceddüñ resūlu'llāh ᶜaleyhi'ṣ-ṣelᵛātü ve's-selām "men duᶜiye felyucib"[1] dimüşdür. İmdi pes seni menzile daᶜvet eylerüm ve icābetüñi dilerüm. Şeyḫ didi "İẕin virilür ise icābet eylerüm." Böyle diyüp bir zamān başı egüp ṭurdı. Soñra mürāḳabeden başın ḳaldurup "neᶜam" didi. Pes ḳātırına bindi saġ üzengüsin ᶜAli ibnü'l-Heytī ṭutdı ve sol üzengisin ben ṭutdum. Pes tācirüñ oṭasına varduḳ gördük ki Baġdāduñ meşāyiḫ ve ᶜulemāsı aġniyāsı ol menzilde cemᶜ olmuşlar. Şeyḫ ikram idüp iclās itdiler ve sımāṭ yapdılar. "Ḥulūd-ı ḥāmıżdan ṭaᶜām duduşa" diler ve örtülmüş ve örtüsi mühürlenmiş bir selleyi iki kişi getürdiler ve āḫir sımāṭda vażᶜ itdiler. Ebū ġālib saḥib-i devlet ṭaᶜāma şalā didi. Şeyḫ muẕrıḳ ve murāḳıb idi. Başın murāḳabeden ḳaldurmadı. Ne ekl itdi ve ne ekle iẕin virdi ve ne ehl-i meclisden bir hadd-i ṭaᶜāma meddīd itdi. Şeyḫüñ heybetinden gūyā başları üzre ṭaber vār idi. Şöyle edeb ile otururlar idi. Pes şeyḫ başın ḳaldurup baña ve Şeyḫ ᶜAli ibnü'l-Heytīye işāret itdi. Bu selle getürin biz daḫı ḳaldurup getürdük. Āġaz ḳıldı şeyḫün üñine [**53a**] iletdük. Emr itdi ki feṭḥ ideiz, feṭḥ itdük. Gördük içinde bir oġlan yatur egme ve maḳᶜad ve mecẕūm ve meflūc meger bu oġlan ebū Ġālibuñ oġlı imiş. Şeyḫ görücek "ḳum bi-iẕni'llāhi teᶜāla maᶜāfī" didi. Yaᶜni "Allāh teᶜālānuñ iẕniyle ṣaḥiḥ ve sālim ḳalḳ" didi. Hemāndem ol ṣabī bi-iẕni'llāhi teᶜālā başīr olup ḳalḳup segirdi gitti ve emrāż-ı mezbūreden ol ḥālde biri olup ġāyetde ᶜāfiyet bulup ḥāżırūn teᶜaccüb itdiler ve żacīc itdiler ve şeyḫ izdiḥām-ı nās arasından çıkup gitti. Ne söyledi ve ne nesne ekl itdi. Pes ben şeyḫ ebū Saᶜīd Ḳīlevīye vardum ve bu ḳıṣṣadan ḫaber virdüm. Didi ki "Şeyḫ ᶜAbdulḳādir bi-iẕni'llāhi teᶜālā ekmehe ve ebraṣa ibrā ider ve mevtāyı iḥyā ider." Yine ẕikr olınān rāvīler didiler ki mezbūr Şeyḫ ebu'l-Ḥasan ᶜAli bize didi ki bir gün daḫı sene tisᶜa ve ḫamsīn ḫamse miyede şeyḫün meclisinde ḥāżır idüm. Revāfiżden bir cemᶜ dögülmüş ve mühürlenmiş iki ḳüfe getürdiler ve şeyḫe didiler ki "Bu iki ḳüfede ne vardur bize ḫaber vir?" Şeyḫ daḫı kürsīden inüp ḳüfe-i maḫtūmenüñ birine elin ḳoyup eytdi ki "Bunda kötürüm ṣabı vardur. Pes oġlı ᶜAbdurrezzāḳa "feṭḥ eyle" diyü emr itdi. Ol daḫı feṭḥ itdi. İçinde şeyḫ didügi gibi bir maḳᶜad vardur ……[2]yapūşup "ḳum bi-iẕni'llāhi teᶜālā" didi. Hemāndem ṣabī ḳalḳup segirdi çıḳdı. Elini ol bir ḳüfeye ḳoyup didi ki bundan ᶜāhitsiz bir ṣabī vardur. Andan oġlına anı daḫı feṭḥ itdürdi. İçinde bir ṣabī çıḳdı ve şeyhe āġāz eyledi. Şeyḫ daḫı ṣabīnüñ başına yapışup uḳᶜud didi. Hemāndem ṣabī ḥareketden ḳaldı. Ol imtiḥāna gelen rāfiżīler şeyḫüñ [**53b**] bu kerāmetin görüp şeyḫ elinde rāfiżden tövbe eylediler ve ol gün ol maḥalde üç

[1] Kim davet edilirse davete icabet etsin.
[2] *Bu kelime metinde okunamayacak vaziyette karalanmış ve nemlenmiştir.*

kimesne teslīm-i ruḥ itdi ve yine didiler ki ṣadr-ı ḳurb-ı māżīde meşāyiḫe irişirüm. Dirlerdi ki dört kimesnedür ki anlara berabere dirler ekmehe ve ebrasa ibrā iderler ve anlar Şeyḫ Muḥyiddīn ᶜAbdulḳādirdür ve Şeyḫ Beḳā bin Baṭū ve Şeyḫ abū Saᶜīd Ḳīlevī ve Şeyḫ ᶜAlī ibni Heytīdür ve meşāyiḫden dört kimesne gördüm ki ḳabirlerinde taṣarruf iderler. İḥyā taṣarrufu gibi. Şeyḫ ᶜAbdulḳādirdür ve Şeyḫ Maᶜrūf Kerḫī ve Şeyḫ ᶜAḳīl Mümeyyicī ve Şeyḫ Ḥayāt ibnü'l-Ḳaysu'l-Ḥarrānī ᶜaleyhirraḥme ve yine didi ki bir gün Şeyḫ ᶜAbdulḳādir beni bir ḥācette istiḫdām eyledi. Ben daḫı ḳażāsında istiᶜcāl ve müsāraᶜat itdüm. Edā-yı ḫıdmetten soñra baña didi ki "temmen mā turīdu" yaᶜni "Ne arzu eylersen ben daḫı emr-i bāṭına müteᶜallik ve baᶜżı teraḳḳiyāt-ı aḥvāl diledüm." "ḫuẕuhu ileyke"[1] didi "al saña" diyü ᶜitā itdi. Hemāndem ol ricā itdügüm umūr derūnumda ẓuhūr itdi.

Ve mine'l-kerāmāt

Ve yine ḫaber virdi bize abu'l-Meᶜālī ᶜAbdurraḥīm ᶜAnᶜane-i Ṣaḥīḥa ile ben Dımışḳda bir recüle mülāḳī oldum ki aña Ṭarīf denilürdi ol kimesne didi ki "Ben Nīşār yolunda yāḫūd Ḫᵛārezm yolunda mülāḳāt eyledüm ve böylesince on dört buñ şükürdār idi. Pes baña didi ki bir maḫūf büriyyede nāzil olduḳ anda ḫavfdan birāder birāderiyle ṭurmaz idi. Vaḳtā ki ol leylde yükleri yükletdük dört cemeli yādī ḳıldum ve ṭaleb eyledüm ve ḳāfile göçdi ve ben anlardan munḳatıᶜ oldum. Ol ḥamālı ṭaleb içün pes baña anları almaḳ düşvār oldı ve her çend ṭaleb eyledüm bulamadum. Vaḳtā ki fecr şaḳḳ oldı ve ben Şeyḫ ᶜAbdulḳādirüñ ḳuddise sırrahunuñ kelāmını bir kez yād eyledüm ki dimüş idi ki "Eger bir şiddet ve eleme düşerseñ baña nidā eyle ol elem ve şiddet defᶜ olur." Didüm ki "Yā Şeyḫ ᶜAbdulḳādir ferret cemālī yā Şeyḫ ᶜAbdulḳādir ferret cemālī yaᶜni ey Şeyḫ ᶜAbdulḳādir develerim gitti" Soñra ṭuluᶜ-ı fecre nigāh itdüm pes żū-ı fecrde bir recül gördüm ki bir depe üstünde egninde ġāyetle beyāż cāme vardur. Eliyle baña işāret ider. Pes vaḳtā ki varup ol depeye çıḳduḳ. Bir kimesne görmedük. Soñra gördük ol dört cemel depe altında vādī içre çökmüşler. Pes alup ḳafileye ḳatılduḳ. Ebu'l-Meᶜālī didi "Ben Şeyḫ ebu'l-Ḥasan ᶜAlī Cebāvīye bu ḥikāyemi söyledüm didi ki Şeyḫ ebu'l-Ḳāsım Ömer Bezzāzī işitdüm ki dir seyyidüm Şeyḫ ᶜAbdulḳādir ḳuddise surruhudan istimaᶜ eyledüm ki dir bir kimesne bir elem ve kerb ḥāletinde baña istiġāse ide ondan elem ve kerbi keşf iderüm ve bir kimesne ki zamān şiddet ve āvān-ı miḥnetde baña ismüm ile nidā ide andan ol zaḥmeti keşf iderüm ve bir kimesne ki ḥācetine benümle ḫaḳ sübḥānehu teᶜālāya tevessül ide ḥāceti ḳażā olınur ve bir kimesne ki iki rekᶜat namāz ḳıla ve her rekᶜatda fātiḥatü'l-kitāb ḳıraatındañ soñra selām vire soñra ḥażret-i resūl-i muᶜaẓẓam ve ḥabīb-i ekrem üzerine ṣalavāt vire ve anı ẓikr ide. Soñra ᶜIrāḳ ṭarafına on bir ḫaṭve yürüyüp benüm

[1] *Al, sana.*

ismimi ẕikr ide ve ḥācetini yād ide taḥḳīk-i ḥāceti ḳazā olınur yaᶜni murādına vāṣıl ve maṭlūbına nāyil olur. "*Ṭayyeba'llāhu sırrahu ve ceᶜalenā mimmen ittebaᶜ eṣerehu ve nefᶜa lenā bimuṭālaᶜati kelimātihi ve ᶜammenā bi-envāᶜi berekātihi*.[1]]²

ẔİKR-İ CEMĪL-İ EBŪ ᶜAMR BİN ᶜALĀ ᶜALEYHİ'R-RAḤME³

Ḥāfıẓ-ı kelām-ı mecīd, ẕü'r-rāyü's-sedīd, aᶜlemü'l-ᶜulemāᵓ ve şeyḫü'l-ḳurrāᵓ Ḥażret-i⁴ ebū⁵ ᶜAmr bin ᶜAlā, ᶜaleyhi'r-rāḥme. Yegāne-i ḳurrāᵓ, sebᶜa ᶜālem-i ferīd-i zamāne olup ḳırāᵓat-ı Ḳurᵓān-ı ᶜAẓīmü'ş-şānı Ḥażret-i Mücāhidden ve anlar İbni ᶜAbbāsdan ve İbni ᶜAbbās Übey bin Kaᶜbdan ve Übey ḥażret-i risālet-penāhdan iḳtibās ve taᶜallüm iylemüşlerdür. Cümle eyyām-ı ḫayr-encāmın ḳıraᵓat-ı Ḳurᵓāna ṣarf⁶ itmekle ehlu'llāh zümresinden⁷ maḥsūb ve aṣḥāb-ı zühd ü taḳvāya maṣḫūb olmışdur. Baṣriyyü'l-aṣl olup ḫulefā-yı ᶜAbbāsiyyeden Ebū Caᶜfer Manṣūr Devānīḳī zamānında Kūfede sākin olmaġıla rūvāt-ı zekāvet-simatlarınuñ biri dūrī biri sūsī Ḳūfīlerüñ ḳıraatı cümle ol ᶜārif-i fāżıluñ ḳavli⁸ üzre olup sene-i erbaᶜa ve ḫamsīn ve miyede Kūfede dār-ı ġurūrdan mihmān-sarāy-ı sürūr olmaġıla zemīn-i Kūfe medfen-i raḥmet-mekmenleri olduġı Cāmiᶜü's-Siyerde mesṭūr ve maḳarrerdur.

[**47a**]

ẔİKR-İ RABĪᶜA BİN ᶜABDURRAḤMĀN'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH⁹

Ferīd-i zamān, memdūh-ı cihān Rabīᶜa bin ᶜAbdurraḥmān. Rabīuᶜr-Rāᵓy dimekle maᶜrūf,fuḳahā-yı ehl-i Medīne beyninde ferāset ile mevṣūf,tābiᶜīnlerden maḥsūb, fażlı aṣḥāb-ı kirāme maḥṣūb olup¹⁰ Mālik bin¹¹ Enes ol ẕāt-ı muḳaddesden rivāyet itmüşlerdür. Germiyyet-i şevḳ-i feṣāḥat ve temevvüc-i baḥr-i belāġat ile keṣret-i kelāma māyil olmaġın *"es-sākitu beyne'n-nāyimi ve'l-aḫras"*[12] diyü daᶜvā

[1] *Allah, sırrını takdis etsin. Bizi ona bağlı kılsın. Bizi ondan faydalandırsın ve ondan bize çeşitli bereket gelsin.*
[2] [[**51a**] EYŻAN…. berekātehu.]: +BV
[3] Ẕikr-i Cemīl-i ebū ᶜAmr bin ᶜAlā ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẕikr-i Ḥażret-i ebū ᶜAmr bin ᶜAlā ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebū ᶜAmr bin ᶜAlā 'raḍiya'llāhu ᶜAnh HSA, T, BV
[4] Ḥażret-i: Ḥāfıẓ BV
[5] Ebū: -R, -T
[6] Ṣarf: maṣrūf T, BV
[7] Zümresinden: zümresinde KA, HSA
[8] Ḳavli: ḳırᶜaatı T, BV
[9] Ẕikr-i Rabīᶜa bin ᶜAbdurraḥmān 'raḍiya'llāhu ᶜAnh:Ẕikr-i Rabīᶜ bin ᶜAbdurraḥmān ᶜAleyhi'r-Rahmeti ve'r-Rıḍvān KA
[10] Olup: -T
[11] Bin: ibni HSA, T
[12] *Susan, dilsiz yahut uykuda gibidir.*

ider idi.[1] İttifāḳan bir gün meclisinde[2] irḫā-yı ᶜinān kemiyyet-i beyān ile tekellüm iderken[3] bir Aᶜrābī meclisinde īstāde ve kelāmına güş-ı nihāde olduḳda Rabīᶜ[4] Aᶜrābīyi ḥüsn-i kelām-ı belāġat-intiẓāmına müteᶜaccib ḳıyās idüp "Ey Aᶜrābī miyān-ı ᶜArabda belāġat nedür?" diyü sāyil olduḳda "Īcāz-ı maᶜa'l-işābe." diyü cevāb virdi. "Telaḳḳī[5] nedür?" dimekle "Bugün sizüñ olduġuñuz[6] ḥāldür." diyü redd-i cevāb itmekle mülzem ve sākit[7] oldı. Sene-i ṣelāṣīn ve miyede Baġdād mużāfātından Enbāre ḳarīb medīne-i Hāşimiyyede[8] mihmān-sarāy-ı sürūr olup ol ḫāk medfen-i pākları olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyāndur.[9]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḤABĪB-İ ᶜACEMĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[10]

Veliyy-i dūdmān-ı ġayret, ṣafiyy-i perde-i vaḥdet, ṣāḥib-i yaḳīn-i bī-gümān, ḫalvet-nişīn-i bī-nişān, faḳīr-i ᶜademī Ḥabīb-i ᶜAcemī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Teẕkiretü'l-Evliyāda[11] ol pīr-i bī-naẓīrüñ menāḳıbı bu vech üzre raḳam-zede-i ḳalem-i tasṭīr olınmışdur ki ṣāḥib-i kerāmāt-ı şāmile ehl-i riyāżāt-ı kāmile olup ibtidā Baṣrada ribāstān ve taḳāżā-yı muᶜāmelāt içün rūzān u şebān ebvāb-ı medyūnlarında sergerdān olup deynden bir nesne almaz ise müzd-i pāy alur idi.[12] İttifāḳan bir medyūnuñ ḳapusına varup ṭaleb-i dirhem itdükde zen-i ṣāḥib-i ḫāne, ṣāḥib-i ḫāne[13] ġayıbdur didükde müzd-i ḳadem bir pāre gerdün-i ġanem ile ḫāneye mürācaᶜat idüp ṭabḫ-ı ṭaᶜām içün ḫātūnına [**47b**] emr ü iḳdām itdükde ḫātūn maġbūn "Hīzum ü nāndan ḫānemüzde nişān yoḳdur." dimekle anuñ daḫı peydāsına mübāderet idüp el-ḥāsıl güşt-i nā-puḫte puḫte ve ifrāġ-ı kāse ḥāletinde bir dervīş-i dil-rīş ḳapūda "*Şeyᵓün li'llāh"* diyü nidā idince ḫātūn "Biz daḫı senüñ gibi bī-nevā ve bī-zād u zevādız." diyü redd-i cevāb itmegin ṭaᶜām-ı meẕkūr hemān-dem mütebeddil-i ḫūn olmaġıla ḥātūn girye-i efzūn idüp "Ey Ḥabīb, kār-ı nā-ṣevābuñla müsteḥaḳḳ-ı ᶜaẕāb[14] olduḳ." diyü ḫiṭāb-ı pür-ᶜitāb[15] itdükde Ḥabīb-i hidāyet-naṣīb bu ḥāl-i ġarībi

---

[1] İder idi: iderdi HSA, T
[2] Meclisinde: meclisde T
[3] İrḫā-yı ᶜinān kemiyyet-i beyān ile tekellüm iderken: -KA
[4] Īstāde ve kelāmına güş-ı nihāde olduḳda Rabīᶜ-i: irḫā-yı ᶜinān kemiyyet-i beyān ile tekellüm iderken T
[5] Telaḳḳī: Teleffī R, HSA
[6] Olduġuñuz: olduġı T
[7] Sākit: sākıt T
[8] Hāşimiyyede: Hāşimiyyeden T
[9] Allāhu aᶜlem: +BV
[10] Ẓikr-i Cemīl-i Ḥabīb-i ᶜAcemī ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẓikr-i Ḥabīb-i ᶜAcemī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, BV; Ẓikr-i Ḥabīb-i ᶜAcemī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh T
[11] Teẕkiretü'l-Evliyāda: Teẕkire-i Evliyāda T, BV
[12] Alur idi: alurdı R
[13] Ṣāḥib-i ḫāne: -R
[14] ᶜAẕāb: ᶜaẕābuñ KA
[15] Ḫiṭāb-ı pür-ᶜitāb: ḫiṭāb HSA

müşāhede itmegin ḥālinden infiᶜāl[1] ve kānūn-ı dilde āteş-i vāveylā-yı işᶜāl[2] idüp "Ey ḥātūn-ı ᶜiffet-i maḳrūn, kārumdan nādim oldum." didükden ṣoñra ṣabāḥ-ı seher-gāhda ᶜādet-i müstemirre[3] üzre rū-be-rāh olup kūçede çend[4] ṭıfl-ı kūçek, bāzīçe iderken eṭfāl-i sıġār-ı Ḥabīb,[5] "Rubā-ḫᵛār geliyor. Ālūde-i ġubār-ı pāyī olmaġıla kendü gibi bed-baḫt-ı pür-idbār olmayalum." diyü birbirine der-kenār olmaḳ içün iḫbār itdüklerin istimāᶜ itmekle hemān-dem hidāyet ü tevfīḳ, bed-raḳa-i ṭarīḳi olup ᶜarif-i sırrī Ḥażret-i Ḥasan-ı Baṣrīye varup fetḥ-i kelām-ı hidāyet-niẓām tevbe itdükde ol şeyḫü'l-İslām-ı ᶜālī-maḳām daḫı baᶜżı kelimāt-ı muṣīb ile Ḥabībi terġīb itmegin kānūn-ı derūnuñ āteşi efzūn[6] olup tevbe-i naṣūḥ ile meclis-i Ḥasan-ı Aḥsenden nehżat ve ḫāneye ricᶜat iderken eṣnā-yı ṭarīḳde bir medyūnī Ḥabībī görüp firāra iḳdām itmekle "Ey dost şitāb itme ki baᶜde'l-yevm bu faḳīre inhizām lāzım geldi." didükden ṣoñra gūdekān-ı müteḳaddimīne[7] daḫı mürūrı vāḳiᶜ olup ol[8] eṭfāl "Ḥabīb-i Tāyib geliyor ġubār-ı pāyimüz ile müteeẕẕī olursa ᶜāṣīlerden oluruz." diyü ber-ṭaraf-ı rāh olmaḳ içün birbirin āgāh itdüklerin daḫı müşāhede itdükde dergāha ḳabul olınup ṣedīdü'l-ᶜiḳāba münācāt idüp "Ḫüdāya ṭarīḳ-i hidāyet bir dadiḳa refīḳ olduġum içün [**48a**] bu faḳīr-i günāhkārı nām-nīki ile elsene-i enāmda benām buyurduñ." diyü secde-i şükrān edāsından ṣoñra "Ḥabībde kimüñ bir aḳçesi var ise gelüp alsun." diyü şehrde münādīler nidā itdürmekle ehl-i beled cemᶜ olup cemīᶜ[9] mālın virdükden ġayrı câme ve īzar-ı ḥātūnın virüp iḫlāṣ ile ḫalāṣ buldı. Baᶜdehu lebb-i Furātda zāviye[10] ve her rūz Ḥaṣan-ı Baṣrīden taᶜallüm-i ᶜulūm-ı hüdā ve gice ile ᶜibādete meşġūl ve cümleᵊ kār u kesbden maᶜzūl oldılar. Baᶜde zamān ḥātūnı[11] bī-nevā olup nafaḳa ṭalebiyle istiḳlāl-i āş[12] u maᶜāş itmegin Ḥabīb-i pür-naṣīb

Beyt[13]
fāᶜilātün/mefāilün/faᶜlün

Ey kerīmī ki ez-ḫazāne-i ġayb[14]
Gebr u tersā vaẓīfe ḫordārī

---

[1] İnfiᶜāl: münfaᶜil HSA; mütefaᶜil T
[2] İşᶜāl: müşteᶜil HSA; müşteġıl T
[3] Müstemirre: müsmerre T
[4] Çend: çendān R
[5] Eṭfāl-i sıġār-ı Ḥabīb: eṭfār-ı Ḥabīb T
[6] Efzūn: füzūn BV
[7] Müteḳaddimīne: müteḳaddeme HSA
[8] Ol: -T
[9] Cemīᶜ: -BV
[10] Zāviye: savmaᶜa HSA, T
[11] Ḥātūnı: ḥātūn T
[12] Āş: eşer HSA
[13] Beyt: -KA
[14] Ey kerīmī ki ez-ḫazāne-i ġayb: Ey kerīmī ki ez-ḫazāyin-i ġayb T

Dūstān-rā kucā kunī maḥrūm
Tū ki bā-düşmanān naẓar dārī[1]

medlūlüne yaḳīn ile bir kerīmüñ müzd-kārım ṭaleb-i ücretden şerm iderüm. Tamām da rūzda ücret virmege vaᶜd itmişdür, diyü tesliye-baḫş-ı zen melūl ve ᶜādet üzre ᶜibādete meşġūl oldı. Ḳudret-i Ḥażret-i Rabbü'l-ᶜİzzet ile tamāmda rūzdadur. Ḥabībe bir civān-ı münevver-çehre[2] yedünde üç yüz dirhem şurre ile bir[3] ḫırvārāred ve bir ḥammāl güşt-ı meslūḥ bir ḥammāl daḫı revġan ve ᶜasel ḫātūn-ı Ḥabībe teslīm ve bunı ḫüdāvendigār irsāl idüp buyurdı ki "Ḥabīb kārını ziyāde itsün ki müzdin[4] ziyāde iderüm. Ey ḥātūn, Ḥabībe selām ile iᶜlām it." deyüp ricᶜat itdi. Ez-īn ḫātib vaḳt-i şām ḳarīb olduḳda da "Rūz tamām olmaġıla ḥātūna ne vech[5] üzre kelām iderüm." diyü Ḥabīb şermende ve mütefekkir der-i ḫāneye geldükde būy-ı ṭaᶜām resīde-i meşāmı olup müteᶜacciben derūn-ı ḫāneye dāḫil ve ḫātūn[6] vāḳiᶜ-i ḥāli vuḳūᶜı üzre kendüye vāṣıl itmegin "Hāy hāy kārda rūzda bu ḳadar ikrām iden ḫüdāvendigār ḫıdmet-i tamām-ı ᶜömr ile ne miḳdār iḥsān ile kāmkār ider." diyüp ᶜibādet ü riyāżat[7] ile ber-müstecābü'd-daᶜvet-i zamāne oldı ki bir pīre-zen-i şikeste-bāl ḥużūr-ı ḥażret-i şeyḫe[8] rū-māl olup girye-i bisyār ile "Ey şeyḫ-i kāmil-i ḫayy veliyy-i [**48b**] vāṣıl dünyā-yı keşīretü'l-mehālikden bir püsere mālik oldum. Ol daḫı müddet-i medīdedür ki sefer ile[9] ḥayāt u memātı berāberdür. Ol netīce-i gencīne-i ᶜömrüm, ol nihāl-i baġ-ı vücūdumuñ[10] āteş-i firāḳı dil-i perīşānumı sūzān itdi. Ciger-güşem ḥayātda ise külbe-i aḥzānuma ricᶜat itmek bābında dergāh-ı çāre-sāza duᶜāñızı niyāz iderüm." diyü ḳāriᶜ-i bāb il-ḥāḥ olmaġın ḥażret-i şeyḫ "Ey żaᶜīfe-i melhūfe sīm ü zerden neye mālik iseñ beẕl[11] eyle." dimekle iki dirhem ḥāżırı bulınup ᶜarż itdi. Şeyḫ alup dervīşāna taṣadduḳ itdükden ṣoñra "Ey zen-i pür-ᶜiffet, ḫāneye mürācaᶜat eyle ki inşāᵓa'llāh[12] murād üzre ber-murād olursın." Ol żaᶜīfe gelüp veled-i ercümendin ḫānede bulup ser-güzeşt-i püserinden[13] suᵓāl itdükde "Ey māder-i ᶜālī-güher bu sāᶜat-i keremānda üstādum içün güşt iştirā idüp seyrān iderken mehib-i elṭāf-ı İlāhīden bir bād-ı

[1] *Ey gayb hazinelerinin kerimi, Mecusi ve Hristiyan için bile vazifeliyken dostlarını nasıl olur da mahrum edersin! Sen ki düşmanları bile bakar gözetirsin.*
[2] Gelüp: -HSA, -T
[3] Bir: -KA, - HSA, -T
[4] Dünyāda: +HSA
[5] Ne vech:teveccüh KA, HSA, T
[6] Ḫātūn: -BV
[7] ᶜibādet ü riyāżat: ᶜibādete meşġūl ve riyāżāt R
[8] Ḥażret-i şeyḫe: şeyḫi KA, HSA
[9] İle: -T
[10] Vücūdumuñ: vücūdumda HSA
[11] Beẕl: ṣarf T
[12] Teᶜālā: +KA
[13] Püserinden: püserin T

ḳaviyyü'l-hübūb ẓāhir olup "Ey bād-ı pür-istiᶜcāl ḫānesine īṣāl it." Nidāsın istimāᶜ ile yerümden ber-dāşte ve bu maḥalle nihāde olınduġumdan ġayrı bir nesneden ḫaber[1] ve eṯerüm yoḳdur." dimekle ḥażret-i şeyḫüñ kerāmātından ᶜadd idüp nevāziş-dār-ı şükrānları oldılar.

Mervīdür ki rūz-ı terviyede ol veliyy-i kāmil Baṣrada ve yevm-i ᶜarefede ᶜArafātda bedīd olduḳları[2] ittifāḳ-ı ṯiḳāt ile resīde-i iṯbātdur ve daḫı mervīdür ki[3] ḥażret-i şeyḫüñ rişk-aṭlaṣ-ı çarḫ-ı ber-post-ı peşmīni olup bir gün ser-i rāhda bıraḳup ḳażā-yı ḥācet içün ṭahārete mürācaᶜat itmeġin Ḥasan-ı Baṣrīnüñ ol maḥalle murūrı vāḳiᶜ olmaġıla post-ı bī-ṣāḥib Ḥabībüñ olduġı maᶜlūmı olup bekledi. Ḥabīb-i pāk-dil gelüp selām ile "Ey imām-ı pāk-meẕheb intiẓāra sebeb nedür?" Ḥażret-i Ḥasan postı kime sipāriş itmişsiz didükde "Cenāb-ı meᶜālī-nişāblarınuñ[4] bu postūn muḥāfaẓasına seni[5] tᶜayīn idene iᶜtimād ile ḳayd-ı mülāḥaẓa ve muḥāfaẓadan azād oldum." diyü redd-i cevāb buyurdılar.

Naḳldür ki Ḥażret-i Ḥasan-ı Baṣrī [**49a**] bir gün Ḥabībe mihmān olduḳda bir ḳurṣ-ı cüyen[6] ile bir miḳdār nemek iḥżār idüp tenāvül iderken bir sāyil daḳḳ-ı bāb suᵊāl itmekle ṭaᶜāmı tamāmen ol faḳīre iᶜṭā itdi. Ḥażret-i Ḥasan "Ey Ḥabīb, resīde-i maḳām-ı ᶜilm olayduñ bir miḳdārın virüp bir miḳdārını misāfüre ibḳā iderdüñ." didükde[7] Ḥabīb sükūt idüp redd-i cevāb itmedi. Mürūr-ı müddet-i ḳalīlede bir merd-i münevver-çehre peydā olup beş yüz dirhem ṣurre ve bir miḳdār nān-ı germ ve ḥelvā-yı ḫoş-ṭaᶜām meclise vażᶜ idüp Ḥażret-i Ḥabīb naḳdiyyeyi[8] baḫş-ı fuḳarā ve ṭaᶜāma *bismi'llāh* ile ibtidā buyurduḳdan ṣoñra Ḥażret-i Ḥasana ḫiṭāb idüp "Ey üstād ᶜilmüñ ḳarīn-i yaḳīn olaydı maᶜmūrü'l-ciheteyn olurduñ." didi.

Naḳldür Ḥażret-i Ḥasan-ı Baṣrī Ḥaccāc-ı ẓālimüñ āseslerinden hezīmet ile zāviye-i Ḥabībde ḫıfyet itmekle ẓālimler gelüp Ḥabībe suᵊāl itdüklerinde "Derūn-ı zavīyededür.[9]" diyü cevāb virdi. Derūn-ı zāvīyeᵊ her ne mertebe cüst u cū itdiler ise Ḥasandan eṯer peydā olmadı. Ol cāsūslar meᵊyūs olup ricᵊat itdükden ṣoñra Ḥasan bīrūne gelüp "Ey Ḥabīb ḥaḳḳ-ı istādīye mürāᶜāt olınmayup ol ġümrāhlara delīl-i rāh olursız." dimekle "Ey üstād bereket-i ṣıdḳ u iḫlāṣ ile ikimüz daḫı ḥalāṣ bulduḳ." diyü cevāb-ı bā-ṣevāb virdi.

---

[1] Ḫaber: ḫaberüm R; -HSA
[2] Bedīd olduḳları: Bulunduġı KA
[3] İttifāḳ-ı ṯiḳāt ile resīde-i iṯbātdur va daḫı mervīdür ki: -KA
[4] Meᶜālī-nişāblarınuñ: teᶜālī-nişāblarınuñ T; nişāblarınuñ: nişābların BV
[5] Muḥāfaẓasına seni: muḥāfaẓa sizi T; seni: -R, -BV
[6] Cüyen: cū KA
[7] Didükde: -T
[8] Naḳdiyyeyi: naḳdine HSA
[9] Zavīyededür: zavīyede T

Naḳldür ki bir gün Ḥażret-i Ḥasan leb-i Diclede[1] īstāde iken Ḥabīb resīde olup Sebeb-i intiẕārdan müstaḫber[2]olduḳda "Diclei ᶜubūr içün keştīye muntaẓırum." didi. "Ey üstād ḥubb-ı dünyā ve ḥasedi dilden bīrūn it ve belāları ġanīmet bil ve kār-ı ᶜālemi mülk-i ᶜallāme nisbet idüp baᶜdehu ābı bilā-żarar güẕar eyle." didükden ṣoñra Ḥażret-i Ḥabīb-i edīb pā-nih rūy-ı dūd olup güẕar ḳıldı. Ḥasan ḥāl-i ġarīb-i Ḥabībden medhūş u müteḥayyīr olup müddet-i[3] medīdeden ṣoñra "Bu adam ᶜilmi benden aldı. Ḥālā baña melāmet ider. Ferdā güẕer-gāh-ı ṣırāṭ-ı āteşīnde bu vech üzre fürū-mānde olursam ḥālim perīşāndur." [**49b**] diyü giriftār-ı levm ü elem olup baᶜdehu Ḥabībe mülāḳī olmaġın "Bu ḥāle ne ᶜamel ile vāṣıl olduñ?" diyü suᵓāl itdükde "Bu faḳīr āyine-i dili beyāż itmege müdāvim ve cenāb-ı şerīfleri kaġıd-ı siyāh itmege[4] mülāzımsız.[5]" diyü buyurmaġıla hemān-dem Ḥasanaḥsen bir āh-ı cāngāh idüp "*ᶜilmī nefaᶜa ġayrī ve lem yenfaᶜanī.*"[6] diyü zārī ḳılduḳları Teẕkire-i Evliyāᶜda nigāşte-i kilk-i imlādur. Müşārün ileyhüñ kerāmāt-ı ẓāhire ve işārāt-ı bāhiresi ḥaṣr-ı ᶜadedden bīrūn olup[7] evliyā-yı kirām ve meşāyiḫ-i ᶜiẕāmdan olduġı ittifāḳ ile[8] meşhūr-ı āfāḳdur. Egerçi merḳad-i münevvereleri manẕūr olan kütüb-i muᶜteberede maᶜlūm degül[9] velākin Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde Ḳameriyye Cāmiᶜi ḳurbında mezār-ı pür-envārı ittifāḳ-ı ḫalḳ[10] ile ziyāretgāh-ı kibār u ṣıġārdur. ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvan.[11]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ ŞEYḪ MAᶜRŪF-I KERḪĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[12]

Ol hem-dem-i nesīm-i viṣāl, ol muḥarrem-i ḥarem-i celāl ü cemāl,[13] ol muḳtedā-yı ehl-i ṭarīḳat, ol rāh-nümā-yı aṣḥāb-ı ḥaḳīḳat, ᶜārif-i esrār şeyḫi, ḳuṭb-ı zamāne Maᶜrūf-ı Kerḫī, ᶜaleyhi'r-raḥme.[14] Fīrūz ile müsemmā ve Ebū Maḥfūẓ ile mükennā. Baġdādda Kerḫ maḥallesine mensūb. Seyyid-i muḥibbān, ḫülāṣa-i ᶜāṣiḳān,

---

[1] ᶜUbūd içün: +KA
[2] Müstaḫber: sāyil KA
[3] ᶜÖmr: +KA
[4] İtmege: itmekle HSA,T
[5] Mülāzımsız: mülāzım KA
[6] *Benim ilmim başkasına fayda verdi ama bana fayda vermedi.*
[7] Olup: -HSA
[8] İle: +R, +KA
[9] Degül: degüldür HSA, T
[10] Ḫalḳ: -BV
[11] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvan: -HSA
[12] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Şeyḫ Maᶜrūf-ı Kerḫī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Şeyḫ Maᶜrūf-ı Kerḫī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[13] Cemāl: -T
[14] ᶜAleyhi'r-raḥme: -HSA, -T

riyāżet ü taḳvā ve fütüvvet ü hidā ile "*āyete min āyāti'llāh"*[1] olup Teẕkīre-i Evliyāda nigāşte-i kilk-i imlādur ki Ḥażret-i şeyḫüñ peder ü māderi tersā olup çün ol ferzend-i dilbend taᶜlīme lāyıḳ dānişmend oldı. Ḳırāᵓat içün muᶜallim-i naşārāya irsāl itdiler. İbtidā muᶜallim-i şāliş-i şelāşe taᶜlīm itmegin ḳabūl itmeyüp "*bel huva'llāhu'l-vāḥid"*[2] didi. Ne mikdār muᶜallim ışrār itdi ise kendüler inkār itdiler. Tehdīd ü teşdīd olınmaġın bir nevᶜ ile firār ve nā-bedīd olup hemān-dem Ḥażret-i İmām-ı ᶜAliyyü'r-Rıżānuñ, 'raḍiya'llāhuᶜanh,[3] ḫāk-i pāylarına çehre-sā ve vāḳiᶜ-i ḥāli inhāᵓ ve şeref-i İslām ile ḥāyiz-i maḳām-ı hüdā[4] olduḳdan şoñra imām-ı ᶜālī-maḳāmuñ ḫıḍmetinde dāmen-i der-miyān oldılar. Pes-eẕ-ān peder ü māder[5] firāḳ-ı fīrūz ile ciger-sūz olup

Beyt
fāᶜilatün/ fāᶜilatün/ fāᶜilatün/ fāᶜilün
[50a]
Külbe-i aḫzānuña gelmem ḫayālüñ söylemiş
Cāy-ı ẓulmetdür o ben bürkaᶜ bıraḳmam bir zamān

Söyle gelsün ey ḥayāt-efzāy-ı ᶜālem k'eyledüm
Daġlar meşᶜale elifler şemᶜ-i sīnem şemᶜdān

naġmesiyle müterennüm olup "Ey kāş ol püser-i ḫūb-maᶜāş şemᶜ-i bezm-i tīre-gāh ve delīl-i ṭarīḳ u rāhımuz olmaġıla her ne[6] dīne[7] daᶜvet iderse mütābeᶜat olına." eydi. Āteş-i ārzū-yı viṣāl ile iştiᶜālde iken hidāyet-i mevṣūf Ḥażret-i Maᶜrūf daḳḳ-ı bāb-ı peder idüp keşf-i ḥāl itdükde dīnin suᵓāl itdiler. "Dīn-i ḥabīb-i Ḫüdā Muḥammed resūlu'llāh ile resīde-i maḳām-ı aᶜlāyum.[8]" dimekle peder ü māderi şeref-i İslām ile müşerref ve tābiᶜ-i emr-i maᶜrūf olup nevāziş-dār-ı şükrān-ı Yezdān oldılar. BaᶜdehuḤażret-i Maᶜrūf, Dāvud-ı Ṭāyī kerāmet-i mevṣūf ḫıḍmetine vāṣıl olup ᶜibādet ü riyāżat u kerāmetde[9] ᶜāmme-i ᶜālem ve cümle ümem beyninde meşhūr-ı cihān ve müşār-ı[10] bi'l-benān oldı.[11]Naḳldür ki ḥażret-i şeyḫ bir gün cemᶜi yārān ile seyrān iderken baᶜżı civān[12] ġurūr-ı endīşe-i fesādī-pīşe idüp rāh-ı şeyḫde lehv ü luᶜbe

[1]*Allah'ın ayetlerinden bir ayet. Benzersiz, mucize gibi.*
[2]*Şüphesiz Allah tekdir, birdir.*
[3]'raḍiya'llāhu ᶜanh: -HSA, -T
[4] Hüdā: aᶜlā T
[5] Peder ü māder: māder ü peder R
[6]Ne: -BV
[7] Dīne: -HSA
[8]Aᶜlāyum: aᶜlā HSA
[9]Kerāmetde: kerāmet ile T
[10]Müşār-ı: müşīr-i HSA, T
[11]Oldı: oldıġı R
[12] Civān: civānān HSA, T

meşġūl olmaları ile[1] yārān didiler ki “Ey şeyḫ, bu ehl-i şeḳāya beddu‘ā buyuruñ, nā-peydā olālar. Ḥażret-i şeyḫ dest-i pür-dāşte-i dergāh-ı mevlā idüp “İlāhī bu tāze nihālān-ı bāġ-ı şebāba dünyāda iḥsān itdügüñ sürūr gibi sarāy-ı[2] ‘uḳbāda daḫı kendülerin[3] mesrūr eyle.” diyü du‘ā itmekle yārān istinkār ile sırr-ı du‘ādan istiḫbār itdüklerinde “Verā-yı istār-ı ġaybda olan şevāhid-i ḥāl şimdi ‘arż-ı cemāl ider.” diyü ḫatm-i kelām buyurduḳları anda ol maġrurān olduḳları ḥālden pişmān olup dest-būs-ı ḥażret-i şeyḫ ile tevbe vü istiġfār itdiler. Yārān ḥikmet-i du‘āya yaḳīn ḥāṣıl idüp nevāzişdār-ı taḥsīn-i şeyḫ oldılar.

Rivāyetdür ki ḥażret-i şeyḫ bir gün Dicle kenārında ābdest-şikest olup[4] derḥāl teyemmüm buyurdı. Ba‘żı aḥbāb ḳurb-ı Diclede teyemmüme [**50b**] müte‘accib olmaları ile ḥażret-i şeyḫ “Cāyiz ki Dicleye varınca ecel mecāl virmeye.” diyü redd-i cevāb itdi.

Naḳldür ki bir gün ḥażret-i şeyḫ ṭa‘ām-ı leẕīẕ tenāvül iderken ba‘żı dervīş bu ḥālden teftīş itdükde “Bu faḳīr müsāfirüm, her ne virseler razıyum.” diyü buyurdı.

Rivāyetdür ki[5] fīrūz bir rūz rūzedâr iken murūrı bāzāra vāḳi‘ olup suḳḳā-yı sūḳ “*raḥima’llāhu men şeribe”*[6] diyü nidā itdükde ifṭār buyurup[7] ol ābdan nūş itdiler. Ba‘żı aḥbāb “Niyyet-i ṣavm var iken şurb-ı āba esbāb nedür?” dimekle[8] “İcābet-i du‘ā-yı siḳāya raġbetdür.” diyü cevāb virdi. Ba‘de’l-vefāt ol lübbü’l-elbābı ba‘żı aṣḥāb menāmda görüp mu‘āmele-i Rabbü’l-erbābı su’āl itdükde “Siḳānuñ du‘āsıyla ‘afv itdi.” diyü buyurdı. Bu daḫı resīde-i taḥḳīḳdür ki Muḥammed bini’l-Ḥasan Ḥażret-i Ma‘rūfı ḫ^{v}ābda görüp mu‘āmele-i Bārī-yi te‘ālāyı su’āl itdükde “‘Afv itdi.” didi. “Yā Ma‘rūf, lāyıḳ-ı ‘afv olduġuñuza bā‘iṯ-i zühd midür?” didükde “Ḫayır İbni Semmāk ṣāḥib-i idrāk kelām-ı kerāmet-intiẓāmlarında buyururlar idi ki her ki beher ḥāl-i ṭaraf-ı Ḥaḳḳı nisyān itdi. Raḥmet-i Ḥaḳḳdan mensī oldı. Her ki ṭaraf-ı Ḥaḳḳa rücū‘ itdi. Raḥmetle[9] yād ve maḥbūb-ı ‘ibād oldı.” Bu kelimāt-ı sa‘ādet-āyātı Ḥażret-i İmām-ı ‘Aliyyü’r-Rıżāya[10] ‘arż itdüm. “Ey Ma‘rūf bunuñla ‘amel iderseñ kāfīdür.” diyü fermān buyurmaġıla “Kelimāt-ı meẕkūruñ[11] feḥvā-yı ḥikmet iḥtivāsına mütāba‘at ile lāyıḳ-ı ‘afv u merḥamet oldum.” diyü cevāb virdiler ve daḫı menḳūldür

[1] Olmaları ile: olmalarıyla HSA, T
[2] sarāy-ı: -R
[3] Kendülerin: -HSA, -T
[4] Olup: olur HSA
[5] Ki: +HSA, +T
[6] *Kim içerse Allah ona rahmet etsin.*
[7] Buyurup: idüp HSA, T
[8] Dimekle: diyü T
[9] Raḥmetle: Raḥmet T
[10] ‘raḍiya’llāhu ‘anh: +R
[11] Meẕkūruñ: meẕkūrat HSA

ki ol vālā-cāh kelimāt-ı pür-intibāhlarında “Vefā-yı bī-ḫilāf[1] ve sitāyiş-i bī-cūd ve ᶜiṭā-yı bī-suᵓāl ᶜalāmet-i civān-merdīdür[2] ve şuġldür. Ḫüdā ve ḳarārı bā-Ḫüdā ve endīşe-i Ḫüdā ᶜalāmet-i velāyetdür.” diyü buyururlar idi.[3]

Sırrī-yi Saḳaṭīden bu daḫı resīde-i taḥḳīḳdür ki şeyḫ vaṣiyyet iderdi ki ḳayd-ı dünyā-yı bī-dāddan āzād olmazdan muḳaddem cāmemi ṣadaḳa eyleñ. Dünyāya ᶜuryān geldügüm gibi āḫirete bī-sāmān[4] revān olam. [**51a**] Ol ḳuvvet-i tecrīddür ki baᶜd ez-vefāt turāb-ı müsteṭāb-ı merḳadleri tiryāk-ı mücerreb olup[5] her bī-çāre ṭaleb-i çāre ile ol ḫāke çehre-sā olsa müşkili revā olur ve tevāżuᶜ-ı pür-sülūkları bir rütbeye resīde idi ki her ṭāyife kendüyi imām u muḳtedāsı ᶜadd iderdi. “Vaḳt-i vefātda her kim cenāzemi refᶜa kādir ise ol ṭāyifeden maᶜdūdum.” diyü iᶜlām iderdi. Baᶜde’l-vefāt İslāmdan ġayrı kimesne cenāze-i şerīfelerin[6] refᶜa ḳādir olmadı. Ol mürşid-i kāmil ü veliyy-i vāṣıluñ menāḳıb-ı şerīfeleri Ḥürru’n-Nefīsde rivāyet-i Muḥammed ile daḫı bu vech üzre mūnis-i ehl-i taḳdīsdür ki bir vaḳt-i maġribde meclis-i şeyḫden munfaṣıl olup ferden ziyāretlerine ricᶜat itdükde rūy-ı pür-nūrlarında eṣer-i cerḥ[7] müşāhede itdüm. “Ey şeyḫ dün bu elemden eṣer yoḳ iken ḥālā rūy-ı pākde bedīd olan ᶜalāmete bāᶜiṣ nedür?” diyü suᵓāl itdüm. “Ey Muḥammed lāzımdan tefaḥḥūṣ idüñ[8] ġayr-ı lāzımdan tecessüs lāyıḳ degildür.” diyü[9] buyurdılar. “E*l-merᵓu ḥarīṣun ᶜalā-mā-yenfā”*[10]medlūlınca[11] ilḥāḥ olınduḳda bu gice ṣalāt-i ᶜişāyı menzilde edā baᶜdehu ṭavāf-ı Mekke-i Mükerremeye iştiyāḳ ḥāṣıl olmaġın varup ṭavāfdan ṣoñra şurb-ı zemzeme daḫı şitāb itdükde lüġaziş-i pā[12] ile fütāde-i[13] ḫāk olup “Bu eṣer iṣābet itdi.” diyü buyurdılar.

Şeyḫü’r-Rabbānī Sırrī-yi Saḳaṭīden menḳūldür ki rūz-ı ᶜiydde teᶜāyüd-i şeyḫe varup bir ṭıfl-ı şikeste bāl-i ḥuẓūr-ı pür-nūrlarında oturur görüp ḥālinden suᵓāl itdüm. Ḥażret-i şeyḫ kūçede baᶜżı eṭfāl-i luᶜb ceviz ile ḫoş-ḥāl iken bu faḳīri zār zār giryān olduġın görüp sebeb-i girye-i tefaḥḥuṣda “Yetīmüm tedārik-i ālet-i lehve ḳādir olmayup maḥrūm-ı ḫoş-ḥāli aḳrān olduġımdan[14] giryānum.” dimekle maᶜan ḫāneye

---

[1] Ḫilāf: iḫtilāf HSA
[2]Merdīdür: merdīdī
[3]Buyururlar idi: buyururlardı KA, HSA, T
[4] Sāmān: ᶜurbān T
[5]Olup: olur T
[6] Şerīfelerin: şerīflerin T
[7]Cerḥ: cemᶜ HSA
[8]İdüñ: eyle T
[9]Degildür: degil R; Diyü: -R, -T
[10]*Fayda nerdeyse sen o faydaya hırs et, git al.*
[11]Medlūlınca: -KA
[12]Pā: pāy T
[13]Fütāde-i: üftāde-i BV
[14]Olduġımdan: olduġı T

getürüp bir miḳdār ceviz iʿṭā[1] ve "Ḳalb-i maḥzūnına feraḥ ilḳā itmek [**51b**] murādumdur." buyurmaları ile "Ey kān-ı merhamet bu ḫıḍmet[2] ben[3] faḳīre işāret buyurulmaḳ ricāʾ olınur." didügümde "*ḫuzuhu aġna'llāhu ḳalbeke bi'l-īmān ve ʿarrafeke'ṭ-ṭarīḳa ileyhi fi's-sırrı ve'l-iʿlān"*[4] diyü duʿā buyurdılar. Bu faḳīr daḫı ol ṭıfl-ı yetīmi bazara götürüp kisāyı iḥsān ile meksī ve ceviz ile ceb ve dāmenin mümlī idüp rāhī ḳıldum. Varup eṭfāl ile ḫoş-ḥāl ve girü ḫāneye ricʿat itdi. Ḥālinden suʾāl itdüm: "Yā ʿammu[5] melābis ü iḥsān ile beyne'l-aḳrān beni mesrūr ve baʿde'l-kesr ve'l-aḥzān ḳalbimi mecbūr itdüñ. Ḥażret-i Rabbü'l-ʿİzze sizi mesrūru'l-bāl ve fetḥ-i ebvāb-ı ḫayr ile muḥaṣṣılü'l-āmāl ide." duʿā itdi. Ḥażret-i Sırrī-yi Saḳaṭīnün nāyil olduġı merātibi'l-erībiyye ve mükāşifāt-ı ġaybiyye bu duʿālaruñ eşer-i kerāmet-güsterlerinden olduġı kendü taḳrīrlerinden taḥḳīḳ olınmuşdur. ʿĀmir bin ʿAbdullāh Kerḫīden rivāyetdür ki civārında bir merd-i Naṣrānī olmaġın bir gün gelüp "Yā ʿĀmir ʿömr-i nā-pāydār telef olup bir ḫalef peydā itmedüm. Ḫāliḳü'l-leyl ve'n-nehāra ḳasem virirüm ki bu faḳīri bir velīyy-i ʿālī-miḳdāra götürüp duʿā ricā idesiz. Meclis-i aḳdes-i Maʿrūfa götürüp ḥālin ḥikāyet ve duʿāya raġbetin ʿarż itdükde ibtidā teklīf-i İslām buyurdılar. "Naṣrānī tevfīḳ-i ṭarīḳ-i[6] eḥadiyyet olmaduḳça ḳādir-i hidāyet degülsiz." diyü cevāb virmekle ḥażret-i şeyḫ duʿāya āġāz ve dest-i ber-dāşte-i dergāh-ı bī-enbāz idüp[7] "*Allāhümme innī esʾelüke en terzuḳahu veleden yekūnu bārren bi-vālideyhi ve yekunu sebebe İslāmihimā ʿalā-yedihi."*[8] diyü[9] duʿā buyurdılar. Tīr-i duʿāyı ḥażret-i şeyḫ resīde-i hedef-i icābet olup Bārī-yi Teʿālā ol ẕemmīye bir veled-i ercümend iḥsān itdi ki lāyıḳ-ı taʿlīm olup muʿallim-i Naṣārāya varduḳda muʿallim "Her ne dersem söyle." diyü ḫiṭāb itmegin ol "Ferzend-i dilbend zebānum teşliṣden maġfūl[10] ve ḳalbüm ḥubb-ı vāḥid ile [**52a**] meşġuldür." diyü cevāb virdi. Muʿallim taʿlīmine geldügüñ nesneyi taḥṣīl it didi. "Bilā-delīl olan mesʾeleden lisānum kelīldür." didi. Ḥurūf-ı hecāya ibtidā itdükde her birin tevḥīd-i Bārī ile muḳaffā itmegin muʿallime daḫı tevfīḳ-i refīḳ olup[11] ḳalbinde kelime-i şehādeti icrā ve ol ṭıfl-ı maʿṣūmı peder ü māderine götürüp ʿaḳl u fehmin ve dirāyet ü feṭānetin iʿlām ile anları daḫı daʿvet-i İslām itdükde iṭfā-yı nār-ı zünnār ve kesr-i ṣalīb-i āteş naṣīb idüp cümle ehl-i dārları ile maḳām-ı teslīmde ḳarār ve Müselmān-ı

---

[1] Ḳılup: +T
[2] Ḥiḍmet:ḫiḍmetin KA, HSA
[3] Ben: biz KA, HSA, T
[4] *Al. Allah senin kalbinde imanını artırsın ve Allah yolunu sana açsın.*
[5] ʿAmmu: ʿammum KA
[6] Ṭarīḳ-i: -R; -HSA
[7] İdüp: olup R
[8] *Allah'ım ona bir çocuk ver. Bu çocuk baba ve annesi için itaatli olsun ve anne babası bu çocuk vesilesiyle İslam'a kavuşsun.*
[9] Diyü: -R
[10] Maġfūl: maʿḳūl KA, HSA, T
[11] Olup: olınup KA, HSA, T

nāmdār olmaġıla bu devleti ḥażret-i şeyḫüñ duᶜā-yı icābet-pīrāları berekātından ᶜadd idüp nevāzişdār-ı şükrānları oldılar. *"min kelāmihī 'raḍiya'llāhuᶜanhu men kābera'llāhe ṣaraᶜāhu ve men nāzeᶜahu ḳamaᶜahu ve men mākerehu ḫazᶜahu ve men tevvekkele ᶜaleyhi ḫafiẓahu ve mettaᶜahu ve men tevāżaᶜa lehu refeᶜahu ve min kelāmihi ed-dünyā erbāᶜatü eşyāᵓ el-mālu ve'l-kelāmu ve'l-menāmu ve'ṭ-ṭaᶜāmu fi'l-māl yuṭġī ve'l-kelāmu yulhī ve'l-menāmu yünsī ve'ṭ-ṭaᶜāmu yuḳsī"*[1] diyü[2] ebyāt-ı ḥikmet-āyātı daḫı ekṣer inşād[3] iderdi.

ᶜ*Arabiyye*[4]
Eyyu şeyᵓin turīdu minnī eẕ-ẕünūbu
Şeġafet bī feleyse ᶜannī taġību

Mā yeżurrü'ẕ-ẕünūbe lev aᶜteḳatnī[5]
Raḥmeten lī fe-ḳad ᶜalānī el-meşību[6]

ol şeyḫ-i kāmil sene-i miᵓeteynde dār-ı ġurūrdan ᶜāzim-i sarāy-ı sürūr olduḳda üç yüz biñ adam namāzında bulunduġı rivāyet-i ṣābite olup Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde cevher-i cism-i pākları vedīᶜa-i ḫāk-i şerefnāk olmaġıla ḥālā merḳad-i bülend-āşiyānları ziyāretgāh-ı ins ü cāndur. ᶜAleyhi'r-raḥme.[7]

[ẔİKR-İ CEMĪL-İ ẔÜNNŪN-I MIṢRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[8]

Pīşvā-yı ehl-i muḥabbet, şemᶜ-i cemᶜ-i ḳıyāmet, burhān-ı muḥabbet ve tecrīd-i sultan-ı maᶜrifet-i tevḥīd, ferīd-i ᶜasrī Ḥażret-i[9] Ẕünnūn-ı Mıṣrī. Nefeḥāt taḥrīri üzre ṭabaḳa-i evliyādan kerem-revān-ı ṭarīḳat sermetān-ı ḥaḳīḳatdan olup [**52b**] mücāhedāt-ı keṣīre ṣāḥibi ve ḥāli ehl-i ẓāhire ḫafī olmaġıla evżaᶜ u eṭvārı inkārdan ḫālī degül idi. Nām-ı nāmīleri Ṣevābān bin İbrāhīm ve künyetleri Ebu'l-Feyż ve laḳabları Ẕünnūndur. Pederi āzād-kerde-i baᶜż-ı Ḳureyş olup ᶜazīz müşārün ileyh

[1] *Onun sözlerindendir ki: Kim Allah'a karşı kibirlenirse, Allah onu bitirir. Kim Allah'ın mülkünü sahiplenmek isterse onu da bitirir. Kim Allah'a hile yaparsa Allah onun cezasını verir. Kim de Allah'a tevekkül ederse Allah onu korur ve ona neşe verir. Kim Allah'a karşı mutevazı olursa Allah onu yükseltir. Dünya dört şeyden ibarettir: mal, söz, uyku ve yemek. Mal, insanın haddini aşmasına sebep olur. Söz insana dikkatisizlik verir. Uyku unutma verir. Yemek de kasvet verir.*
[2] Diyü: ve T
[3] İnşād: inşāᵓ T
[4] ᶜArabiyye: KA, HSA, T; -KA
[5] Mā yeżurrü'ẕ-ẕünūbe lev aᶜteḳatnī: Mā yeżurrü'ẕ-ẕünūbe lev aᶜteḳannī T
[6] *1. Günahlar benden ne istiyorlar? Neden hep benim başıma geliyorlar? Günahlar hep benimle yaşıyorlar, beni bırakmıyorlar. 2. Günahlar beni affederse ne zarar eder. Saçlarıma ak düştüğü için ben yaşlı bir adam oldum.*
[7] ᶜAleyhi'r-raḥme: ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān KA, T; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān Āmīn HSA
[8] Ẕikr-i Cemīl-i Ẕünnūn-ı Mıṣrī ᶜAleyhi'r-raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Ẕünnūn-ı Mıṣrī Ḳuddise Sırrahu BV
[9] Ḥażret-i: -BV

İmam-ı Mālik bin Enes‘raḍiya’llāhuᶜanhuñ[1] ḥıẕmetinde[2] şākirdi olup Muvaṭṭāyı imām-ı müşārün ileyhden istimaᶜ ve taḥsīl-i fıḳh-ı şerīf itmekle Mālikiyyü’l-mezheb idi ve Ḥażret-i İmām-ı Şāfiᶜī raḍ. daḫı mülāzemet itmüşlerdür. Yegāne-i zamāne ve ser-çeşme-i erbāb-ı ṭarīḳat ve peş-rev-i aṣḥāb-ı ḥaḳīḳat olmaġıla şūfiyyenüñ ekṣer nisbet ve iżāfetleri olup kelām-ı dürer-bārlarında buyururlar ki: “Üç kitāb teᵓlīf itdüm. Evvelki bir ᶜilmdür ki ḫāṣ u ᶜām ḳabūl itdi. Ṯānī bir ᶜilmdür ki ḫāṣ ḳabūl idüp ᶜām ḳabūl itmedi. Ṯāliṯ bir ᶜilmdür ki ḫāṣ u ᶜām ḳabūl itmeyüp bu bābda şerīd ve vaḥīd ve ṭarīd oldum. Şeyḫu’l-islam buyururlar ki: “Şeyḫuñ murādı evvelkiden ᶜilm-i tövbedür ve ṯānīden ᶜilm-i tevekkül ve muᶜāmelāt ve muḥabbetdür ve ṯāliṯ ᶜilm-i ḥaḳīḳatdur ki ṭāḳāt-ı ᶜuḳūl-ı ḫalāyıḳ olmayup mehcūr ṭutdılar.[3] Bu sebeb ile ᶜazīz müşārün ileyh[4] inkār-kerde-i ekṣer nās oldı. Ol vaḳte dek ki tārīḫ-i miᵓeteyn ve ḫamse ve erbaᶜīnde sarāy-ı server-beḳāya intiḳāl itdiler. Cenāze-i şerīfleri üzre gürūh-ı murġān cenāḥ-ber-cenāḥ ṣaf-ender-ṣaf olup cenāze ve hem-rāh olanlar sāyelerinde giderler idi. Andan soñra cümlenüñ muᶜteḳidi oldı ve daḫı levḥa-i ḳabr-i şerīfleri üzre ḫaṭṭ-ı ādemīye muġāyir ḫaṭ ile “*Ẕünnūn ḥabību’llāh mine’ş-şevḳı ḳatīlu’llāh*”[5] diyü mektūb bulınup her çend mahv u ḥakkına saᶜy olındı ise tekrār yazılmış bulındı.[6] Kelām-ı kerāmet beyānlarındandur: *“Mā eᶜazza’llāhu ᶜabden bi ᶜizzin lehu en yedu’llāh ᶜalā ẕülli nefsihi ve ḳāle eḫfi’l-ḥicābe ve eşüddehu rüᵓyet*[7]*ü’n-nefsi ve tedbīruhumā ve ḳāle’t-tefekkürü fī ẕāti’llāhi cehlün ve’l-işāretü ileyhi şirkun ve ḥaḳīḳatü’l-maᶜrifeti ḥayretün”*[8] [**53a**] Ḥüseyn Kāşifīnüñ Şerḥ-i Meşnevīde taḥrīri üzre ᶜaziz müşārün ileyh ibtidāyī ḥālinde ġaleyāt-ı muḥabbet-i Ḥażret-i ẕü’l-Celāl ile sermest iken bir ṭāyife ile keştī-süvār olup bir ḫᵛācenüñ bir dāne güheri żāyiᶜ olmaġıla ehl-i keştī bir bir tecessüs olınduḳda ittifāḳ ile şeyḫe taᶜarruż itmeleri ile hemān-dem niçe biñ māhī her birinüñ dehānında bir dāne güher rüy-ı deryāya çıḳup göstürmekle ḥażret-i şeyḫ birisini alup ḫᵛāceye teslīm idüp ehl-i sefīne cümle istiᶜfā ve istiġfār itdiler. Bu sebeb ile Ẕünnūn ile mülaḳḳab oldılar. Menḳūldür ki ḥażret-i şeyḫden ẓāhire muḫālif kelimāt naḳl olınmaġıla Mütevekkil ḫalīfe zamānında ḳırḳ gün miḳdārı ḥabs olınduḳda Ḥażret-i Bişr-i Ḥāfīnüñ hemşīresi yevmī bir ḳurṣ nān kendüye irsāl iderdi. Ḥabsden ḫalāṣ olduḳda birin ekl itmemiş bulındı. Ḫātūn-ı

[1] ‘raḍiya’llāhu ᶜanhuñ: ‘raḍiya’llāhuñ BV
[2] Hıẕmetinde: -R
[3] Ṭutdılar: ve vetrīler BV
[4] Müşārün ileyh: müşār BV
[5] *Zünnun Allahın sevgilisidir ve şevkten kendini Allah’a feda eder.*
[6] Bulındı: buldı R
[7] Ma eᶜazza’llāhu ᶜabden bi ᶜizzin lehu en yedullu ᶜalā ẕülli nefsih ve ḳāle eḫfī’l-ḥicābi ve eşüddehu rüᵓyet: -BV
[8] *Eğer insan kendisini tefekkür ederse Allah ona izzet verir. İnsan kendini Allah’ın karşısında zül gösterecek. Eğer insan nefisini büyük görürse yani kibirlenirse o en büyük utançtır. Allah’ın zatını düşünmek cahalettendir ve nefsin işlerindendir. Allah’ın yukarıda aşağıda olduğunu işaret edersek bu şirktir. Marifet hakikatinin nerde olduğuna insan şaşırıp kaldı.*

maʿhūde "Yā Ẕünnūn bu nān kedd-i yemīnüm ve kesb-i ḥelālümdür ne ʿaceb ekl olınmadı?" suʾāl itdükde "Ṭabaḳı ālūde idi yaʿni zindāncı yediyle olduġı içün ḳabūl itmedüm "*ve innī lā ākilu min ṭabaḳı ẓālim*"[1] diyü cevāb virdiler. Manḳūldür ki ṣalᵛāta ḳıyām itdükde bār-i Ḫudāya ne ḳadem ile dergāha ḳudūm idem ve ne göz ile ḳıble-i bārgāha naẓar idem ve ne zebān ile senüñ rāzuñı söyleyem ve ne nefs ile dem-sāz olam. İmdi sermāyesizlükden sermāye itdüm ve kendümi bī-ḫod bu dergāha getürdüm." diyü münācāt ider idi.

Beyt
fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilün

Ger be-hᵛānī hāk-i dergāh-i tū em
Der berānī bende-i rāh-i tū em[2]

Ehl-i Mıṣr hem-vāre şeyḫe inkār üzre iken murġān-ı merḳūme aḥvālin müşāhede idünce[3] ve cenāzesinde müʾeẕẕin eşhedü enlā ilāhe illa'llāh diyü nidā itdükde Ẕünnūn şehādet barmaġın ḳaldurup eşhedü enlā ilāhe illa'llāh dimekle ḫalāyıḳ zinde ḳıyās idüp defninde tevaḳḳuf olındı. Baʿde'd-defn muʿteḳīd-i ehl-i Mıṣr oldı. Bu taḳrīr üzre ʿazīz müşārün ileyhüñ [**53b**] intiḳāli Mıṣrda olmaġıla ḳabr-i şerīfleri daḫı Mıṣrda[4] görinür. Lākin naẓara gelen kütübde taṣrīḥan medfenleri muʿayyen olmayup ancaḳ ḥālā Baġdādda Ḥażret-i Cüneyd ḳurbında mezār-ı Ẕünnūn-ı Mıṣrī diyü ḳubbe-i şerīfe ve mezār-ı laṭīf olup ziyāret olınmaġıla menāḳıb-ı ʿālīleri ārāyış-eşer ḳılındı.][5]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ İBRĀHĪM BİN EDHEM ʿALEYHİ'R-RAḤME

Sulṭān-ı dünyā vü dīn, Sīmurġ-ı Ḳāf-ı yaḳīn, genc-i ʿālem-i ʿuzlet, gencīne-i sarāy-ı devlet, şeyḫ-i ekrem İbrāhīm bin Edhem, ʿaleyhi'r-raḥme. Teẕkiretü'l-Evliyāda ol pīr-i bī-naẓīrüñ menāḳıb-ı ʿālīleri bu vech üzre raḳam-zede-i[6] kilk-i tasṭīr olınmuşdur ki müttaḳiyy-i zamān, ṣadīḳ-i cihān, meşāyiḫ-i keşīreye mülāḳī, ḫuṣūṣan Ḥażret-i İmām-ı[7] Ebū Ḥanīfeʿraḍiya'llāhu[8] ʿanhuñ yār u ṣadīḳi olup ibtidā-i ḥālde sulṭān-ı vālā-mekān iḳlīm-i Belḫ ve ol[9] iḳlīm-i zīr-i fermān ve debdebe-i kūs-devleti

[1] *Zalim sofralarından yemiyorum.*
[2] *Eğer buyurursan dergahının toprağı olurum. Kabul edersen yolunun bendesi olurum.*
[3] İdünce: -BV
[4] Olmaḳ: +BV
[5] [Ẕikr-i Cemīl-i Ẕünnūn-ı Mıṣrī ʿAleyhi'r-raḥme ….. menāḳıb-ı ʿālīleri ārāyış-eşer ḳılındı.]: +R, +BV
[6] Raḳam-zede-i: ḳamer-zede-i BV
[7] İmām-ı: -R
[8] Teʿālā: +T
[9] Ve ol arāżī: +BV

resīde-i mesāmi^{c}-i cihāniyān iken bir leyletü'l-leyldetaḫt-ı rāḫat-ı şāhīde ġunūde iken nīm-şeb saḳf-ı ḫāne üzre bir ṣadā-yı pāy-ı ādemī ẓāhir olmaġıla İbrāhīm "Vaḳt-i şāmda bālā-yı bāmda kimdür?" diyü nidā itdükde "Āşināyum şütür żāyi^{c} ittüm, bunda cūbānum." didi. İbrāhīm bu kelām-ı şütür gurbeden ḥayrān olup "Ey ^{c}āḳil, bāmda tefaḥḥuṣ-ı şütür nīce revādur."[1] ol merd-i mürşid: "Ey ġāfil câme-i aṭlas ve taḫt-ı zerrīn ve eyvān-ı muḳarnesde ṭālib-i hüdā ve ḫ^{v}ahende-i Ḫudā olmaḳ ^{c}acebter degil midür[2]?" didi. Hemān-dem dil-i İbrāhīme rı^{c}b u heybet düşüp ah u enīn ile ġamgīn olup rūz-ı diger erkān-ı devlet ile hem-ṣoḥbet iken nāgāh bir merd-i pür-heybet bilā-ruḫṣat pīşgāh-ı taḫta gelüp īstāde olmaġıla İbrāhīm "Bu vürūddan maḳṣūd nedür?" diyü sāyil olduḳda "Müsāfirüm, murādum bu ribāṭda nüzūldür." İbrāhīm "Bu ribāṭ degil sarāy-ı pādişāhīdür." didi. Ol merd-i ferd "Bu sarāy [**54a**] sizden muḳaddem kimüñ idi." didi.[3] "Pederimüñ idi."[4] "Andan evvel kimüñ idi." didi. "Pederinüñ idi." didi ve ^{c}alā-hāẕe'l-ḳıyās, bir ālāy ādemden ādeme intiḳāl itmişdür. Ol merd-i mürşid "Sarāy bu taḳdīrçe ribāṭ-ı köhne olmış olmaz mı?" diyü ḳıyāsāt-ı yaḳīniyye-i taḥḳīḳiyye[5] ile kelāmın iṣbāt idüp nā-bedīd oldı. İbrāhīm ferd-i tenhā-eṣerine düşüp vāṣıl olduḳda "Ey ^{c}ālī-miḳdār nām-ı nāmī ve[6] evṣāf-ı sāmīlerinden bu faḳīri ḫaberdār buyurmaları ricā olınur." didükde "Ḥażırum" dimekle kānūn-dil-i İbrāhīm işti^{c}āl bulup mużṭaribü'l-aḥvāl sarāya ric^{c}at ve tesliye-i ḫāṭır içün erkān-ı devlet ü nüdemā ile suvār-esb-i seyr olup müteveccih-i ṣaḥrā oldı. Geşt ü güẕār iderken leşkerden cüdā olmaġıla nāgāh "Ey İbrāhīm bīdār ol." diyü hātifden bir nidā-yı ^{c}aḳl-ı tebāh istimā^{c} idüp iltifāt itmedi. Tā bār-ı[7] çehārum bu üslūb[8] üzre tekrār nidādan ṣoñra bir āvāz-ı rı^{c}b-perdāz ẓuhūr idüp "Kūs-ı rıḥlet ve ecel-i bī-furṣat seni bīdār itmezden aḳdem ey İbrāhīmḫ^{v}āb-ı ġaflet-i nā-ṣavābdan bīdār ol." diyü te^{c}kīden keyd olınduġından ġayrı bir āhū daḫı peydā olmaġıla şikārına ^{c}inān-tāb olup keyd-i rükn ḥikmet-i İlāhi āhū lisān-ı faṣīḥ ile "Ey İbrāhīm bunuñ içün mi ḫalḳ olınduñ? Bundan ġayrı kār yoḳ mıdur?" dimekle ^{c}inān-keşīde olup bu ḥāl-i nādīdeye mütefekkir iken ġāşiye-i zīnden ve kendü girībānundan kelām-ı āhūyı mü^{c}ekked nīçe kelimāt şenīde olup keşf-i ḥāl itmāma resīde ve ebvāb-ı melekūt güşāde olmaġın terk-i ser ü sāmān ile giryān giryān dāmen-i ṣaḥrāyı dutup kendü çobanlarından birine irüşüp libās-ı zarīfet ve ^{c}imāme-i zerrīni çobanuñ külāh-ı nemed ü kepengine[9] tebdīl ve güsfendi çūbāna temlīk[1] idüp rū-be-rāh oldı. Zihī tevfīḳ-i İlāhī

[1] Dimekle: +HSA, +T
[2] Degil midür: dimekle degil midür T
[3] Ol merd-i ferd bu sarāy sizden muḳaddem kimüñ idi didi: -KA; didi: -R
[4] Didi: +T
[5] Taḥḳīḳiyye: taḥḳīḳa KA; ḥaḳīḳiyye HSA; ḥaḳīḳa T
[6] Nām-ı nāmī ve: -KA
[7] Tā bār-ı: nā yār-ı T
[8] üslūb: -R
[9] Çobanuñ külāh-ı nemed ü kepengine: çobanıla KA

ki câme-i mülevveş dünyāyı ilḳā ve ḫilᶜat-pūş-ı libās-ı taḳvā oldılar. Pes-ez-ān şehr-i Merve gelüp [**54b**] ittifāḳan ol şehirde bir pül-i köhneden bir aᶜmā mürūr iderken pül-i köhne-i binā inhidāma müteveccih olduġın Ḥażret-i İbrāhīm müşāhede idüp "*Allāhümmaḫfaẓhu"* diyü duᶜā itdükde köhne ḳanṭara düşüp merd-i żarīr havada muᶜallaḳ ḳalmaġıla baᶜżı kimesne irüşüp[2] ol faḳīri ḫalāṣ itdiler. Baᶜdehu[3] Nişābūrda bir gār-ı meşhūrda ṭoḳuz sene sākin ve ᶜibādete meşġūl ve her rūz-ı pencşenbede bir miḳdār hīzem ile gelüp Cumᶜa namāzın edā ve hīzemin fürūḫt ve nān iştirā idüp nışfın fuḳarāya baḫş ve nışfıyla haftaya dek maᶜāş iderdi.

Naḳldür ki bir leyle-i sermāda ol ġārda şikeste yaḫ ile ġasl idüp[4] şiddet-i bürūdetden helāke ḳarīb olmaġıla "Ey kāş bir miḳdār āteş olaydı." diyü temennā ile ḫᵛāba varup baᶜdehu bīdār olduḳda bir ejder-i kūh peyker-i düm-āteşīn ile germiyyet-baḫş olur, müşāhede itmegin ḫavf-ı ᶜaẓīme ile "İlāhī ibtidā ṣūret-i laṭīf ile gönderdüñ ḥālā tecellī-i ḳahra ṭāḳatüm yokdur." diyü ᶜarż-ı żaᶜf itmegin[5] hemān-dem ol ejder-i heft-serpīş-i İbrāhīmde çehre-sā olup nā-bedīd oldı. Rivāyetdür ki çün ol kāmil bir veliyy-i ehl-i yaḳīne vāṣıl ve telaḳḳiyy-i ism-i aᶜẓam idüp kırāᵓatına bidāyet itdi. Ḥażret-i Ḫıżır ᶜaleyhi's-selām ḥāżır[6] olup "Ey İbrāhīm nām-ı Ḫüdāyı saña taᶜlīm iden birāder-i ḫāṣım İlyāsdur. Baᶜd-ez-güft ü şenīd çend müfāreḳat kıldılar." Dānā-yı ekrem İbrāhīm bin Edhem[7] eydür ki "Ḥacc-ı şerīfe niyyet idüp çün ẕātü'l-ᶜArefe vāṣıl oldum. Heftād muraḳḳaᶜ-pūş-ı cān-dāde ḫūnrevān şode[8] görüp mābeynlerinde biri henüz ramaḳ-ı ḥayāt ile olmaġın "Ey civān-merd[9] bu ne ḥāldür ve bunlar kimlerdür?" diyü sāyil olduġumda "Ey İbni Edhem "*ᶜaleykebi'l-mā-i ve'lmiḥrāb"*[10]

Dūr dūr gezme ki mehcūr olursın
Nezdīk nezdīk gelme ki rencūr olursın.
Besāṭ-ı selāṭīne-i güstāḫ-āne kimesne ḳarīb olmasun.
Ḥācīlere ġazā iden dostdan ḫavf eyle

[**55a**] diyü taṣdīr-i kelimāt-ı ᶜaḳl-ı nā-pezīre[11] ᶜaḳab-ı vāḳiᶜ-i ḥāli bu vech üzre inşā itdi ki ṭāyife-i ṣūfiyyeden bir ḳavmuz ki bādiye-i tevekküle vażᶜ-ı ḳadem idüp kelām-

[1] Ve gūsfendi çūbāna temlīk: -KA
[2] Baᶜżı kimesne irüşüp: merdüm çeküp HSA, T
[3] Baᶜdehu: pes-ez-ān T
[4] Bir leyle-i sermāda ol ġārda şikeste yaḫ ile ġasl idüp: -T
[5] Ḫavf-ı ᶜaẓīme ile "İlāhī ibtidā ṣūret-i laṭīf ile gönderdüñ ḥālā tecellī-i ḳahra ṭāḳatim yokdur." diyü ᶜarż-ı żaᶜf itmegin: -T
[6] Ḥāżır: ḥāṣıl T
[7] Bin Edhem: -KA
[8] Şode: -KA
[9] Civān-merd: cānım HSA
[10] *Sana hem su hem de mihrab gerek.*
[11] Pezīre: pezīr T

ı Ḥaḳḳ ve endīşe-i Ḥaḳḳ ve her ḥareket u sükūnda rıżā-yı Ḥaḳdan ġayrı mülāḥaẓamuz olmamaḳ üzre saḫt-kerde-i miyān-bend-i sülūk olup ḳatᶜ-ı be-vādiyy-i cihān-ı pehnādan ṣoñra resīde-i iḥrām-gāh-ıvişāl olduḳda bu ᶜuşşāḳ-ı pür-eşvāḳı Ḥażret-i Ḫıżır istiḳbāl itmegin "*elḥamdüli'llāh saᶜy-i meşkūr*[1] ile maṭlūba resīde olduḳ." diyü şādān iken bir nidā-yı cān-gāh ẓāhir olup "Ey kezzābān ve ey müddeᶜiyān, ḳavluñuz bu mıdur ki maḥbūbı fer-āmūş ve ġayrıya meşġūf[2] olasız. Ḥālā anuñ ġarāmetine cān-ı şīrīni ġāret ve ḫūnuñuzı heder ü revān itdüm." dimekle "ᶜĀşıḳān güştegān-ı maᶜşūḳındır" lāmiᶜasınca bu civān-merdler ol āvāz-ı heybet-sāzuñ şehīdleridür.[3] "Ey[4] İbrāhīm cürᶜetüñ var ise yaḳīn gel ve illā dūr bāş." dimekle ḥayrān olup "Ḥākī ḥikāyete ne ᶜaceb sizi rehā ḳıldılar." didüm. "Bunlar puḫte idi. Bu faḳīr henüz ḫāmum, saᶜy iderüm ki muvaffaḳ olup dostlara mülḥaḳ olam." diyüp ol daḫı teslīm-i rūḥ itdi.

Mervīdür ki ol vālā-cāḥ niyyet-i ḥacc-ı Beytullāh itdükde her menzil belki her adımda namāz u ᶜibādete meşġūl olmaġıla on dört senede Mekke-i Mükerremeye vāṣıl oldı. Çün ḳudūm-ı meymenet-lüzūmların ḫuddām ve meşāyiḫ-i kirām-ı Mekke istimāᶜ idüp iclāl içün istiḳbāl itdüklerin Ḥażret-i İbrāhīm istimāᶜ itmegin ḫafiyyet-i[5] ḥāl içün pīş-i ḳāfilede ferd ü tenhā revāne iken baᶜżı ḫüddām-ı Ḥarem ilerü gelüp kendüden kendüyi suᵓāl ittiler. "Ol bir zındīḳdur niylersiz ne[6] ṣorarsız?" diyü cevāp virmekle ḍarb-ı şedīd[7] idüp teᶜdīb itdiler. Baᶜdehu ḥażret-i şeyḫ kendü nefsine ḫiṭāb itdi ki "Ey nefs istiḳbāl-i meşāyīḫ-i Ḥarem murād iderdüñ [**55b**] elḥamdüli'llāh ber-murād olmaduñ.[8] Pes-ez-ān Ḥażret-i İbrāhīmi maᶜlūm idüp dest-būs ile ᶜöẕür-ḫᵛāh oldılar. Gelüp[9] Mekke-i Mükerremede niçe müddet sākin olup gāh hīzem-keşī ve gāh pāyīz-bānī[10] idüp kesbiyle maᶜīşet iderdi.

Naḳldür ki[11] Ḥażret-i İbrāhīm Belḫden infiṣālde bir püser-i şīr-ḫārı olup çün püser-i pāk-güher bāliġ-firāz-ı süllem-i ᶜaḳl oldı. Māder-i nīk aḫterinden peder-i büzürgvārın suᵓāl itdi. Māder bāz-geşt-i pederi iᶜlām itdükde niyyet-i sefer idüp "Her kimiñ ḥacca iştiyāḳı var ise gelsün." diyü münādīler nidā itdirdi. Dört biñ adam cemᶜ olmaġıla maḥmil ve meᵓkellerin görüp Belḫden nehżat māder ü cümle ehl ü aṣḥāb ve

[1] Sa'yın kabul edilmiş olsun.
[2] Meşfūf: meşġūl T
[3] Eydi: +T
[4] Ey: -T
[5] Ḫafiyyet-i: -T
[6] Ne: -KA
[7] Şedīd: olup T
[8] Olmaduñ: olduñ KA, HSA, T
[9] Gelüp: -BV
[10] Yaᶜni bostancı: +HSA; maᶜna bostancı:+BV
[11] Ki: -R

refīḳi ile vāṣıl-ı beyt-i ᶜatīḳ olup tecessüs-i peder içün eṭrāf-ı Ḥarem-i gerdānīde iken birḳāç muraḳḳaᶜ-pūş dervīşāna resīde olup suᵓāl itdükde “Mesᵓūl-i ᶜanh şeyḫimdür.[1] Hīzem getürüp fuḳarāya nān peydāsına gitmişdür.” diyü cevāp virmeleri ile ol püser-i nīk aḫter müteveccih-i şaḥrā olup cüst u cūdda iken bir pīr-i fānīyi bālā-yı serinde bir miḳdār ḥaṭab ile gelür görüp firāse ile[2] peder-i ᶜālī-güherleri olduġın maᶜlūm itmekle tābiᶜ-i eṣer-i enverleri oldı. Ḥażret-i İbrāhīm bazara gelüp “*Men yeşteri’ṭ-ṭayyibe bi’ṭ-tayyib”*[3] diyü nidā itdükde bir adam bir miḳdār nān virüp ḫaṭābın iştirā itmegin[4] ol nānı fuḳarā ḥużūrlarınā vażᶜ ve “Ey dervīşān mevsim-i ḥacdur. Keṣret-i nās olmaġıla nisāᵓ u veled-i emrede nigāh-ı bī-intibāhdan ḥaẕer idüñ.” diyü tenbih idüp namāza mübāşeret buyurdı. Baᶜdehu yārān ile ṭavāfa cilve-künān olduḳda bir veled-i emrede ḥażret-i şeyḫ diḳḳat-i naẕar itmegin dervīşān “Ey şeyḫ-i ᶜālīşān fuḳarāyı menᶜ iderken bu civān-ı şāḥib-cemāle diḳḳat ile nigāha ḥikmet nedür?” diyü daḳ [**56a**] bāb-ı suᵓālde ḥażret-i şeyḫ “Belḫden infiṣālde bir püser-i şīr-ḫᵛārum var idi. Cūş-ı ḫūn pederi ve püseri[5] ile bu veled-i dilbend anlar olmaḳ iḫtimāliyle[6] diḳḳat itdüm.” diyü cevāp virdiler. Rūz-ı diger dervīşlerden biri ḳāfileye varup bir ḫayme-i pür-iclālde bir püser-i ṣāḥib-cemāl kürsī üzre tilāvet-i Ḳurᵓān ile giryān u nālān ider görmekle ḳurbına varup “Ne vilāyetdensiz ve kimüñ zādesisiz?” diyü tefaḥḥusda “Ey dervīş Belḫīyüm peder dīdārından maḥrūmum. Meger dünki gün ṭavāfda dīden-i dīdārları ile kām-kār olmış olam. Lākin iẓhār itsem firār ider vehmiyle āteş-i derūnı āşikār itmedüm. Ol dervīşüñ delālet ve ṭalebiyle püser ü māder İbrāhīme müteveccih olup dāḫil-i ḥarem-i muḥterem olduḳda İbrāhīmi Rükn-i Yemānīde görüp vālide-i püser eyyām-ı güzeşteyi yād ile feryād ve “Ey veled-i ercümend terk-i yār[7] u diyār u devlet ü salṭanat-ı dünyādan[8] bīzār olan vālidüñ budur.” diyü giryeye āġāz itdükde püser ve cümle-i ḫalḳ yek-bār girye vü zār itdiler. Baᶜd eẕ-ān ol püser-i cān-ı peder merāsim-i taᶜẓīm ve levāzım-ı tekrīmi edā ile ḥużūr-ı pederde selām virmekle Ḥażret-i İbrāhīm redd-i selām[9] ile ḫurūş[10] ve ol[11] ciger-gūşeyi der-āġūş idüp ibtidā dīnin suᵓāl itdi. “Dīn-i Muḥammediyye” dimekle “elḥamdüli’llāh” didi. Baᶜdehu “Ḳurᵓan taᶜlīm itdüñ mi?” suᵓāl itdi.[12] “neᶜam”[13] dimekle “elḥamdüli’llāh”[1] didi. “Ṭaleb-i ᶜilm

[1] Şeyḫimdür: şeyḫimüzdür R
[2]Firāse ile: firāsetle R
[3] İyilik verirsen iyilik görürsün.
[4]İtmegin: -BV
[5]Pederi ve püseri: pederiyyet ve püseriyyet HSA, T
[6]İḫtimāliyle: iḫtimāli ile R
[7] Yār: -KA
[8]Dünyā: -HSA
[9] Virmekile Ḥażret-i İbrāhīm redd-i selām: -KA
[10]Evvel: +KA, +HSA
[11] Ve ol: -HSA, -T
[12]Suᵓāl itdi: didi T
[13] Neᶜam:belī HSA, T

itdüñ mi?" suᶜāl itdi. "Neᶜam"[2] dimekle "elḥamdüli'llāh" didi. Baᶜd eẕ-ān İbrāhīm müfāraḳat murād itdükde püserleri māniᶜ olup İbrāhīm rūyı āsumāna aydup "*İlāhī āġişnī*"[3] diyü duᶜā itmekle hemān-dem ol rūḥ-ı muṣavver ḥicr-i pederde teslīm-i cān itdi. Dervīşān bu ḥālden suᵓāl itdükde ḥażret-i şeyḫ çün mihr-i püser dilde cāy-gīr oldı. Ṭaraf-ı Rabbü'l-ᶜizzetden "*teddeᶜī maḥabbetenā ve tuḥibbu maᶜanā ġayrenā*"[4] diyü nidā geldükde "İlāhī eger bu velediñ muḥabbeti bu faḳīri [**56b**] senden meşġūl iderse bu faḳīrüñ yā anlaruñ ḳabż-ı rūḥın idüp meded res ol. diyü duᶜā itmekle bu ḥāl-i ġarīb bedīd oldı." diyü cevāp virdiler. Ḥażret-i Şeyḫ ᶜAṭṭār İbrāhīmüñ bu duᶜāsın Ḥażret-i İbrāhīm Ḫalīl veled-i ercümendin ṭarīḳ-i Ḥaḳda ẕebhe taḳdīm buyurduḳları ḥāle mümāṣil ᶜadd itmüşlerdür.

Ḥażret-i İbrāhīmden naḳldür ki leyālī-i müteāddide beyt-i şerīfi ṭavāfdan ḥālī görmek içün muntaẓır oldum. İttifāḳan bir gice bārān-ı ᶜaẓīme olmaġıla ṭavāfa mübāşeret ve ḥalaḳāt-ı beytden birine müteᶜallik olup Ḥażret-i Bārī-ṭeᶜālādan ᶜişmet ṭaleb itdüm. "Ey İbrāhīm, sen ve cümle ᶜālem benden ᶜişmet ṭaleb ider. Cümleye ᶜişmet rūzī ḳılsam biḥār-ı Ġaffārı ve Ġafūrı ve Ġāfiri ve Raḥmānı ve Raḥīmi niçe der-kār olur?" diyü cevāp geldi. Ol pīr-kāmil ü mürşīd vāṣıl-ı münācātlarında buyururlar idi ki "İlāhī bu faḳīri ẕill-i maᶜṣiyyetden[5] ᶜizz-i ṭāᶜata getür āh āh *"men ᶜarefeke felem yaᶜrifuke fekeyfe ḥālu men lem yaᶜrifuke*"[6] diyü dergāh-ı çāre-sāza niyāz iderdi ve daḫı kelām-ı kerāmet-niẓāmlarında "İḫlāṣ-ı ḥaḳḳ ṣıdḳ-ı niyyetdür ṭaleb-i şehvet[7] iḫlāṣda ṣādıḳ degildür ve daḫı dünyāda girān-terīn-i ᶜibādet girān-terīn-i[8] aᶜmāldür mīzānda." diyü buyurur idi ve daḫı "Sālik üç ḥicābı dilden ber-dāşte itse der-i devlet rūyına küşāde olur. Evvelā, memleket-i ᶜāleme mālik olsa şād olmaya, zīrā henüz āṣār-ı ḥırṣ ḥāṣıldur ve her ḥarīṣ maḥrūmdur.Duvvīm, derim[9] eger memleket-i ᶜālem yedinden iḫrāc olınursa[10] müteᵓellim olmaya. Zīrā[11] āṣār-ı suḫṭdur ve her sāḫiṭ muᶜaẕẕebdür. Süvvīm, medḥ ü ṣenāya firīfte olmaya, zīrā ḥaḳīr-i himmet olur ve her ḥaḳīr-i himmet maḥcūbdur." diyü naṣīḥat buyururlar idi.

---

[1]Belī dimekle "elḥamdüli'llāh": -T
[2]Neᶜam: belī BV
[3]*Ey Allah'ım beni affet.*
[4]*Sen bizi sevdiğini söylüyorsun ama başkalarını seviyorsun.*
[5] Ẕill-i maᶜṣiyyetden: dil-i maᶜṣumetden T
[6]*Seni tanıyan insan seni görünce tanımayacak. O zaman seni tanımayanlar seni nasıl bilecekler?*
[7]Şehvet: şöhret KA
[8]Girān-terīn-i: -R
[9]Derim: -R
[10]Olınursa: olınur ise KA, HSA
[11]Henüz: +KA, +BV

ᶜAṭā-i Süllemī ᶜAbdullāh ibni[1] Mübārekden rivāyet ider ki bir seferde Ḥażret-i İbrāhīm ḳırḳ gün bī-zād gürisnegīye ṣabr idüp kimesneyi izār-ı ṭaleb ile rencīde itmedi.

[**57a**] Sehl bin[2] İbrāhīmden menḳūldür ki seferde bīmār oldum. İbrāhīm bin[3] Edhem mā-melekin baña ḫarc u tīmār itdi. Ḫāṭırumdan güẕer iderdi ki "Ey kāş, merkebimi fürūḫt idüp bu faḳīre nafaḳa ideydi. Çün resīde-i ṣıḥḥat olup merkebümi görmedüm." suᵓāl itdüm. "Fürūḫt eyledüm." diyü cevāp virdi. "Ey birāder marīż-i bī-ṭāḳat-i meşiye ḳuvvetüm yokdur." didükde gerdenümde götürürüm diyüp[4] üç gün kāmil ol seferde bu faḳīri ol şeyḫ-i bī-naẕīr bār-i gerden itdi.

Naḳldür ki Muᶜtaṣım ḫalīfe Ḥażret-i İbrāhīmden pīşesin suᵓāl itdükde "Dünyā vü āḫireti ṭāliblerine virüp dünyāda ẕikru'llāh ve āḫiretde liḳāᵓu'llāha rāżı oldum." didi. Tekrār pīşesin ṭaleb ü[5] suᵓāl itdi. "Ḫıḍmet-i Ḫüdāda olanlara ṣanᶜat iḥtiyāc olmaduġı[6] maᶜlūmuñuz[7] deġil midür?" diyü cevāp virdi. Ol mürşid-i kāmil ü veliyy-i vāṣıluñ evṣāf-ı ḥamīde ve efᶜāl-i pesendīdesi ḥadd-i ḥaṣrdan bīrūn olup ittifāḳ ile veliyyu'llāh olduġı meşhūr-ı āfāḳdur. Baᶜżı ḳavlde medfen-i raḥmet[8] mekmenleri ḫāk-i pāḳ-i Baġdād ve[9] baᶜżı ḳavlde iḳlīm-i Şām-ı cennet-meşām ve baᶜżı ḳavlde āḫir ᶜömrlerinde nā-peydā olup ḥaḳīḳat-i ḥāllerine kimesne muṭṭaliᶜ olmaduġı Teẕkire-i Evliyāda raḳam-zede-i kilk-i imlādur. Lākin Cāmiᶜü's-Siyerde muṭlaḳ Baġdād[10] taḥrīr olmaġın[11] bu cerīdede[12] nām-ı nāmī ve menāḳıb-ı ᶜālīleri silk-i taḥrīre keşīde[13] ḳılındı. ᶜAleyhi'r-raḥme.[14]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤĀRİṢ-İ MUḤĀSİBĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[15]

Ol seyyid-i evliyā, ᶜumde-i etḳıyāᵓ, muḥteşem-i muᶜteberān, müfteḫir-i muḥteremān, ẕü'l-ḳadrü'l-ᶜālī, şeyḫ-i ᶜālim Ḥāriṣ-i Muḥāsibī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū

[1]İbni: bin KA, BV, T
[2] Bin: ibni BV
[3] Bin: ibni HSA, T
[4] Diyüp: diyü cevāp R; diyü T
[5]Ṭaleb ü: -R; ü: -HSA
[6]Olmaduġı: olduġı HSA
[7]Maᶜlūmuñuz: maᶜlūm-gīr KA, HSA, T
[8]Raḥmet: -HSA
[9]Medfen-i raḥmet-i mekmenleri ḫāk-i pāḳ-i Bāġdād ve: -KA, -T
[10] Baġdād: Baġdādda R
[11]Olmaġın: olınmaġın R
[12]Cerīdede: cerīde T
[13]Keşīde: küşāde HSA
[14] Ve'r-rıḍvān: +HSA, +T
[15]Ẕikr-i Cemīl-i Ḥāriṣ Muḥāsibī ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẕikr-i Cemīl-i Ḥāriṣ Muḥāsibī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, BV

ᶜAbdullah ile mükennā. Meşāyiḫ-i ᶜulemādan mecmaᶜü'l-baḥreyn-i ẓāhir u bāṭın, maṭlaᶜ-ı envār-ı hüdā, merciᶜ-i gürūh-ı evliyā olup Teẕkire-i Evliyāda nigāşte-i kilk-i imlādur ki ol nīk menḳabet-i[1] firāset ü ḥaẕāḳat[2] ü mürüvvet ü seḫāvetde bir pīr-i bī-naẓīr ve tecrīd ü tevḥīd ü mücāhede [**57b**] vü müşāhedede mürtaḳiyy-i[3] maḳāmāt-ı ᶜāliyye olup ᶜulūm-ı şettāda teşānīf-i bilā-nihāyesi olmaġıla ᶜAbdullāh bin Ḫafīfden[4] resīde-i taḥḳīḳdür ki ṭālibān-ı ṭarīḳ-i hüdā vü sālikān-rāh-ı taḳvā Ḥāriṣ ü Cüneyd ü Ruveym[5] u ibni ᶜAṭā vü[6] ᶜÖmer bin ᶜOṣmān-ı Mekkīye iḳtidā itmek gerek zīrā bu merdān-ı[7] hidāyet-i muḳārin cemᶜ-i ᶜulūm-ı ẓāhir ü bāṭın itmüşlerdür. Ḥażret-i Ḥāriṣ teftīş-i ḥelāl ü ḥarāmda mebāliġ olduġı içün Muḥāsibī ile müleḳḳab olup kemāl-i zühdi ittifāḳ ile meşhūr-ı āfāḳdur.

Ḥażret-i Cüneydden menḳuldür ki bir gün Ḥażret-i Ḥāriṣ ḫāneme gelüp rūy-ı pür-nūrlarında āṣār-ı gürisnegī ẓāhir olmaġın "Yā ᶜammu icāzet olursa bir miḳdār ṭaᶜām iḥżār idem.[8] "Niᶜ*meh ve kerāmeh"* didi. Ḫānede velīme-i ᶜaruṣdan gelmiş ṭaᶜām bulınup ḥużūrına getürdüm. Her çend tenāvülüne cehd itdi ise enāmil-i şerīfeleri iṭāᶜat[9] itmemekle kāseᵓi[10] ḳaldurup dehānıyla tenāvül ve hemān-dem rū-be-ṣaḥrā[11] oldı. Baᶜdehu bu ḥālden suᵓāl itdüm: "Ey Cüneyd Ḥażret-i Bārī Teᶜālānuñ iḥsānıyla her ṭaᶜām ki meşbūh ola tenāvülinde enāmilüm iṭāᶜat itmez." diyü buyurdı. Ol pīr-i bī-naẓīr kelimāt-ı ḥikmet-āyātlarında "Murāḳabet, ḳurb-ı Ḥaḳḳda ᶜilm-i dildür. Rıżā, zīr-i mecāriyy-i aḥkāmda ārām itmekdür. Ṣabr, tīr-i belāya nişān olmaġa rāżı olmaḳdur. Tefekkür, esbābı ḥaḳ ile ḳāyim görmek ve bilmekdür. Teslīm, nüzūl-ı belāda ẓāhir ü bāṭında ṣebātdur. Ḥayā, rıżā-yı Ḫudā olmaduġı ḫūy-ı bedden berī olmaḳdur. Muḥabbet, maḥbūbı māl u beden ü cāna[12] taḳdīm itdükden ġayrı her ḥālde yine muᶜterif-i[13] taḳṣīr olmaḳdur. Ḫavf, ᶜadem-i rıżā-yı Ḥaḳḳ ẓann olınur ḥarekete ḳādir olmamaḳdur. Üns, bi-ḥaḳḳ-ı vaḥşet-i ḫalḳ ve kār-ı ᶜavāmdan firār ve ḫalāvet-i ẕikr ile münferid ve ber-ḳarār olmaḳdur." diyü buyururlar idi.[14] Nefeḥātü'l-Ünsde daḫı ol şeyḫ-i pür-ḫayruñ kelimāt-ı kerāmet-simātları bu vech üzre ṣābitdür[15] ki

[1] Menḳabet-i: menḳībet-i KA, HSA, BV
[2] Ḥaẕāḳat: ḥadāḳat HSA, T
[3] Kerāmāt-ı: +KA
[4] Ḫafīfden: Ḫaḳīḳden KA
[5] Ruveym: -KA
[6] Vü: -T
[7] Merdān-ı: merādan-ı T
[8] İdem: idelüm R
[9] İṭāᶜat: ṭāᶜat T
[10] Kāseᵓi: kāseyi KA, HSA
[11] Rū-be-ṣaḥrā: be-ṣaḥrā HSA
[12] Cāna: ḫāne HSA
[13] Muᶜterif-i: -T
[14] Buyururlar idi: buyururlardı T
[15] Ṣābitdür: iṣbātdür HSA, T

"*Ṣıfatü'l-ᶜubūdiyyeti en lā-terā li-nefsike mülken ve taᶜlemu enneke lā-temliku li-nefsike ḍarran velā nefᶜan ve min kelāmihi men ṣahhaha bāṭınehu* [**58a**] *bi'l-murāḳabāti ve'l-iḫlāṣi zeyyene'llāhu ẓāhirehu bi'l-mücāhedeh ve'ttibāᶜü's-sünneh."*[1]

İttifāḳ-ı şiḳāt ile resīde-i işbātdur ki ḥażret-i şeyḫ çihil sāl rūz u şebb dīvāre ittikāᵓ itmeyüp ve hemīşe zānū üzre cālis olur idi.[2] Baᶜżı dervīş bu ḥālden teftīş itdükde "Müşāhede-i Ḥażret-i Ḥaḳda bī-edep cülūsdan şerm iderüm." diyü cevāp virdiler. Şeyḫ-i müşārün ileyh ṭabaḳa-i evvelden olup sene-i şelāşe ve erbaᶜīn ve miᵓeteynde ṭāyir-i rūḥ-ı muḳaddesleri ᶜāzim-i ḳuṣūr-ı ḳuds olup Baġdādda tekye-i fuḳarā-yı Mevleviyyede mezār-ı cennet-ḳarārları ziyāret-ġāh-ı ṣıġār u kibārdur.[3] Zamānesinüñ şeyḫü'l-meşāyiḫi olmaġıla ḥālā Baġdādda nām-ı nāmīleri şeyḫü'l-meşāyiḫ ile meşhūrdur.ᶜAleyhi'r-raḥme [4]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ CÜNEYD-İ BAĠDĀDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Ol şeyḫ-i bā-istiḥḳāḳ, ol ḳutb-ı āfāḳ, menbaᶜ-ı esrār-ı maṭlaᶜ-ı envār, seccāde-nişīn-i üstādī Ḥażret-i Cüneyd-i Baġdādī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ḫᵛāher-zāde-i Sırrī[6] olup Teẕkire-i Evliyāda menāḳıb-ı ᶜālīleri bu vech üzre dībāce-ārā-yı müddeᶜādur ki imām-ı eᵓime-i zamāne ve şeyḫü'l-meşāyiḫ-i yegāne, ṣāḥib-i ᶜulūm-ı uṣūl ü fürūᶜ ve kerāmāt u riyāżātda cümleye sābıḳ, evvelīn ü āḫirīn imāmetine müttefiḳ[7] olmaġıla kelām-ı ᶜizzet-maḳrūnları meşāyiḫ mābeyninde ḥüccet-i şābitü'l-mażmūndur. Her ḥālde sütūde-ṣıfāt ve ẓāhir ü bāṭında melekiyyü's-simāt, muḳtedā-yı ehl-i taṣavvūf olmaġıla seyyidü'ṭ-ṭāyife ve lisānü'l-ḳavm ve aᶜbedü'l-meşāyiḫ ve ṭāvūsü'l-ᶜulemāᵓ ve'l-muḥaḳḳiḳīn ve ṣulṭānü'z-zühhād ve ehlü'l-yaḳīn, diyü tesmiye olınulurlar idi. Ṭarīḳinüñ ismi Ṣaḥv ve aṣḥāb-ı Bāyezīd ᶜaleyhi'r-raḥmenüñ ṭarīḳi Ṭayfūrī olup maᶜrūf u meşhūr-terīn ṭuruḳ-ı ṭarīḳ-i Cüneyd olmaġıla ekşer meşāyiḫ-i Baġdād ol ṭarīḳe sālik olup ᶜilm-i işārātı ibtidāᵓ anlar münteşir ve resāyil-i meşhūre ve kütüb-i muᶜtebere taṣnīf itmişlerdür. Ḥāriş Muḥāsibīye [**58b**] mülāḳi olup ᶜālem-i

---

[1] *İnsan hiçbir şey sahibi olmadığını görürse o zaman kendinde kulluk sıfatını görür. Sen kendine zarar ve fayda veremezsin. Kim kendi içinde kendini ihlas ve murakabe ile ıslah ederse Allah onun dışını güzelleştirir ve o sünnete tabi olur.*

[2] Olur idi: olurdı KA, HSA, T

[3] *T nüshasında başkası tarafından eklenmiş gibi görünen şu ifadeye derkanerda yer verilmiştir: Meẕkūr Mevlaḫāne sāyiḳa-i Baġdād Vālīsi Dāver paşaḫarāb idüp bir selātīn cāmiᶜisi binā idüp ve bir ḫān ve bir ġamīs ve bir miḳdār dekākīntaᶜmīr idüp ve tekye-i vārdānī daḫı bütün bütün vaḳfa idḫāl idüp el-yevm Cāmiᶜ-i meẕkūr Baġdādda medrese-i muᵓḍariyye ittiṣālinde mevcūddur 1387: +T*

[4] ᶜAleyhi'r-raḥme: -KA, -BV;ve'r-rıḍvān: +HSA

[5] Ẕikr-i Cemīl-i Cüneyd-i Baġdādī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Cüneyd-i Baġdādī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T

[6] Saḳaṭī: +KA

[7] Müttefiḳ: müttefiḳun ᶜaleyh R

ṭufūliyyetde daḫı ᶜaşḳ-ı İlāhī ve[1] edeb ü firāset ve tīzī-fehm ü fikr ile ārāste olduḳları resīde-i taḥḳīḳdür.

Naḳldür ki bir gün debistāndan[2] ḫāneye gelüp peder-i ᶜālī-güherlerin giryān görmekle sebebünden suᵓāl itdi. “Ey veled-i ercümendüm, bugün zekātdan[3] bir miḳdār aḳçe ḫālüñ Sırrīye irsāl itdüm, red itdi. Fikr iderüm ki ᶜömrüm penç dirhem ile encām buldı. Bu ḥāl-i nā-muvāfıḳ ise dostān-ı Ḫudāya lāyıḳ degildür.” dimekle “Ey peder bu faḳīre virüñ īṣāl ideyüm.” diyü naḳdiyye-i meẕkūre ile bāb-ı Sırrīye gelüp daḳḳ-ı bāb itdüm.[4] “Kimdür?” didükde “Cüneydüm, bu ḳarīża-i zükūtı ḳabūl it.” “Ḳabūl itmem.” didi. “Ol ḫāluḳ-ı bīçūn içün ḳabūl idersiz[5] ki cenāb-ı meᶜālī-nişāblarına faẕl u pederime ᶜadl itdi.” didükde “Ey Cüneyd-i bükā faẕl u pederüñe ᶜadl nedür?” dimekle “Yaᶜni sizi dervīş-i maḳbūl ve pederimi dünyā ile meşġūl itdi. Ḳabūl iderseñiz *febihā ve niᶜimmeh ve illā*[6]müstaḥaḳḳına vāṣıl olur.” didi. Baᶜdehu Sırrīye bu süḫan ḫoş gelüp “Zükūtdan aḳdem sizi ḳabūl itdüm.” diyü ḳapuyı küşāde ve aḳçeyi ḳabūl idüp Cüneydi mekān-ı cānda bercā[7] ḳıldı. Baᶜdehu Ḥażret-i Cüneydi[8] heft sāliki iken[9] maᶜan ḥacc-ı şerīfe götürüp ittifaḳan meşāyiḫ-i ḥarem-i muḥteremden dört yüz şeyḫ-i ᶜālimüñ mābeyninde şerḥ-i şükrde niçe ḳīl u ḳāl vāḳiᶜ olup her biri bir ḥāle sālik ve birbirine muḫālif ḥüccete mütemāsik olur iken Sırrī daḫı Cüneyde irḫā-yı ᶜinān-güftār itmek içün işāret itmegin Cüneyd feṭḥ-i kelām-ı pür-intiẓām idüp “Şükr-i Ḥażret-i Bārī iḥsānun bilüp anuñla ᶜāṣī ve anı māye-i maᶜṣiyyet itmemekdür.” didükde cümle meşāyiḫ “āferīn *aḥsenti yā ḳurrete ᶜayni’ṣ-ṣıddīḳīne”*[10] didiler. Pes-eẕ-ān Baġdādda abgīne fürūşlık ile dükkān-nişīn olup baᶜżı ḫarīd ü fürūḫtdan ġayrı dükkānın perde-dār ve yevmiyye dört yüz rekᶜat namāz-ı pür-niyāz ḳılurdı. Baᶜdehu terk-i dükkān ile dehlīzḫāne-i [**59a**] Sırrīde seccāde-nişīn murāḳabet[11] ve dil ü cānın rabṭ-ı fikr-i ḥaḳīḳat idüp çihil sāl namāz-ı ᶜişāᵓdan ṣabāḥ-ı ṣabāḥat-ruḫsāra varınca ḳāyim ve bir vużūᵓ ile edā-yı namāz-ı ṣubḥa müdāvim idi. Çün çihil sāl kāmil oldı, maḳṣūda vāṣıl oldum. Ḫāṭırası ḫāṭırdan güẕar ḳılmaġıla hātifden “Ey Cüneyd vaḳt oldı ki[12] saña gūşe-i zünnārıñı gösterem.[13]” diyü nidā geldi. “İlahī günāhum nedür?” didükde “Olduġuñ ḥālden ziyāde günāh mı olur?”

[1] Ve: -HSA, T
[2] Debistāndan: bistāndan T
[3]Zekātdan: zekūdan BV
[4]İtdüm: itdi T
[5]İdersiz: idersüñüz T
[6]*Onu övmek ne güzel*
[7]Bercā: bercāy KA, BV; ḫānede bercā T
[8]Cüneydi: Cüneyd HSA
[9]İken: -T
[10]*Aferin ey sıddıkların gözbebeği.*
[11]Murāḳabet: muvāfaḳat T
[12] Ki: -KA
[13]Gösterem: göstere HSA

Tekrār[1] nidā ẓuhūr itdi. Āh u istiġfār ile ḫāne-nişīn olup az evvel şeb-tā seḥer-gāh Allah Allah ẕikr-i pür-intibāhına meşġūl olmaġıla erbāb-ı ḥıḳd u ḥased ol nā-murād-ı ḫalḳa sebeb-i fitne vü fesād olur diyü ḫalīfe-i vaḳte ġamz itmekle ḫalīfe "Bu adam daᶜvā-yı Ḥaḳḳ ider. Bilā ḥüccet muāḫeẕe cāyiz degildür." diyüp kendü ḫāṣṣalarından üç biñ dīnāra müşterā bir cāriye-i pür-bahā-yı ḫalᶜ-i fāḫire ve cevāhir-i zāhire ile tezyīn ve varup Cüneyde ᶜarż-ı cevāhir ü cemāl ile feṭḥ-i kelām idüp "Ṣāḥibe-i[2] emvāl-i keşīre ve kār-ı cihāndan ḳalbüm girifte ṣoḥbetüñüz ile ṭāᶜata meşġūl ve vuṣlat-ı pākuñuza vuṣūl murādum olup ġayrıya dildār olmaḳ iḥtimālüm yoḳdur." diyü "Münkün olduġı mertebe[3] mekr ü ḫudᶜa ve ilḥāḥ u ibrām ile ol dervīş-i dil-rīşüñ ızlāline ihtimām it." diyü telḳīn ü taᶜlīm idüp[4] bir ḫādim ile ṣavmaᶜa-i Cüneyde irsāl itdiler. Kenīzek varup taᶜlīm üzre her ne mertebe mekr ü ḫudᶜa ve mücūn ü cerbeze itdi ise Cüneyd firīfte olmayup cevāp virmedi. Çün cāriye ışrār-ı ḫᵛāh u nā-ḫᵛāh itdi. Cüneyd[5] bir āh-ı dil-i tebāh çeküp cāriyeye nefḫ-i dem-i cān-gāh itdügi sāᶜat kenīzek-i faḳīrenüñ naḫl-i ḳāmeti ol ṣarṣar-ı āteşīn peyker ile şikeste ve ḫırman-ı vücūdı ol[6] āteş ile sūḫte oldı. Ḫādim-i meẕkūr bu ḫaberi ḫalīfeye iḫbār itdükde ol ḥālden peşīmān olup

Beyt
fāᶜilātün/fāᶜilātün/fāᶜilün
[*59b*]
Her ki bā-polād-bāz pençe kerd
Sāᶜid-i sīmīn-i ḫodrā rence kerd[7]

pes-ez-ān ḫalīfe ḫān-kāh-ı Cüneyde gelüp ᶜözr-ḫᵛāhī olduḳdan ṣoñra "Ey Cüneyd böyle gül-i nev-resteyi sūḫte itmek niçe revāᵓ görüldi." didi.[8] "Ey emīre'l-müᵓminīn, riyāżāt u bī-ḫᵛābī-i çihil sāle-i faḳīri bir günde berbād eylemege ṭaraf-ı şerīflerinden niçe cevāz gösterüldi?" diyü cevāp virdi. Baᶜd ez-ān ḥażret-i[9] şeyḫuñ ṣīt u ṣadāları resīde-i mesāmiᶜ-i ehl-i dünyā olup meşīḫatde[10] beyne'l-ümem muᶜteḳid-i cümle-i benī-ādem oldı. Ol şeyḫ-ı rūşen-dil kelām-ı pür-intiẓāmlarında "Ṭarīḳ-i hüdāya duḫūl ve maḳām-ı taḥḳīḳe vüṣūl murād iden dervīşe dest-i rāstda kitāb-ı münīr-i Ḫudā ve

[1]Tekrār: Tekrāren T, BV
[2]Ṣāḥibe-i: Ṣāḥib-i HSA, T
[3]Mertebe: ḳadar BV
[4]İdüp: it diyüp R
[5]Cüneyd: -HSA; itdi Cüneyd: -T
[6] Ol: -KA, -HSA
[7]*Kim ki polatla pazusuna pençe yapsa gümüş bileğine eziyet etmiş olur.*
[8]Didi: -HSA, -T
[9] Ḥażret-i: -KA, -HSA, -BV
[10]Meşīḫatde: meşīḫatüñ HSA

dest-i çepde-i çerāġ-ı pür-żiyā-yı sünnet-i Muṣṭafā lāzımdur ki maġāk-ı[1] şübhe ve ẓulümāt-ı bidᶜatde żāyiᶜ olmaya ve bu faḳīr bu[2] ḥāle ḳıyl u ḳāl ile vāṣıl olmadum belki gürisnegī ve bī-ḥᵛābī birle resīde oldum." diyü buyururlar idi.

Dībāce-i Şerḫ-i Meşnevī-i Maᶜnevīde taḥḳīḳa resīdedür ki ol ṣāḥib-i eṣrār hergiz mürāᶜāt-ı ẓāhir-i şerīᶜatde tesāhül göstermeyüp bir gün semᶜ-i mübāreklerine resīde oldı ki bāb-ı maᶜrifetde erbāb-ı maᶜārif, ᶜibādātda terk-i ᶜamel ve ḥarekāta ḳāyil olurlar. Ḥazret-i Cüneyd "Ol ḳavm ki[3] ısḳāṭ-ı ᶜamele[4] ḳāyillerdür. Meẕhebümde düzd ü zānī buña rāżı olanlardan bihterdür. Aṣḥāb-ı ᶜirfān Ḥazret-i ẕü'l-Celālden aḫẕ-ı aᶜmāl idüp yine Cenāb-ı Melik-i Mütaᶜāle aᶜmāl ile rücūᶜ iderler." diyü cevāb-ı bā-ṣavāb itdiler. Naḳldür ki ol şeyḫ-i deryā-cūş resm-i ᶜulemāᵓ üzre câme-pūş olup mücerred-i muraḳḳaᶜ u ḫırḳa dergāh-ı Ḥaḳḳda derkār olaydı āhen ü āteşden libās-pūş olurdum. Velīkin her sāᶜat bāṭında bir nidā-yı pür-nevā ẓāhir olur ki *"Leyse'l-iᶜtibāru bi'l-ḫırḳati inneme'l-iᶜtibāru bi'l-ḥarḳati"*[5]

Beyt[6]
fāᶜilātün/fāᶜilātün/fāᶜilün

Faḳr der nīstī ḳadem zeden est
Ber ser-i kūy-ı ġamm ᶜalem zedenest

Yār besten zi tengnā-yı ḥudūş
Ḫayme der ᶜarsa ḳadem zedenest[7]

[**60a**] lāmiᶜasınca naṣiḥat-gūy-ı dervīşān olurlar idi. Mervīdür ki Ḥazret-i şeyḫ meşāyiḫ-i[8] müşārün ileyhden "Taṣavvūf nedür?" diyü suᵓāl itdiler. "Fāᶜil-i muṭlaḳ ādemi öldürmek ve girü kendüsinde zinde itmekdür." didi ve kendü ḥālinden daḫı aḫbār buyurdılar ki "*ᶜAbdun ẕāhibun ᶜan nefsihi muttaṣılun bi-ẕikri rabbihi ḳāyimun bi-ādāᵓi ḥuḳūḳıhī nāẓırun ileyhi biḳalbihi ahraḳa ḳalbehu envāruhu haviyyetehu vaṣāra şurbuhu ᶜayne keᵓse vüddihi ve'nkeşefe lehu'l-cināni min esteġri*[9] *aybihi fe-in*

[1] Ki maġak: -HSA
[2] Bu: -BV
[3] Ki: -HSA, -T
[4] ᶜAmele: ᶜilme T
[5] *Elbiselerle insan itibar kazanmaz, ancak itibarı çok çalışmakla kazanır.*
[6] Beyt: şiᶜr HSA
[7] *1. Fakirlik yokluğa ayak basınca gam diyarına işareti vurdu, bayrak dikti. 2. Yâr, oluşun daracık evine çadırını kurdu.*
[8] Meşāyiḫ-i: -R
[9] Esteġri: estāri R

tekelleme febi'llāhi ve in naṭaḳa femine'llāhi ve in taḥarreke febi emri'llāhi ve in sekene femᶜa'llāhi fehüve bi'llāhi ve maᶜa'llāhi"[1]

Beyt[2]
Nucillu mina'llāhi ᶜatāu'llāhi ve bes
Cümle li'llāhem neyem min ān kes[3]

Teẕkire-i Evliyāda nigāşte-i ḳalem-i imlāᵓdur ki Ḥazret-i Şeyḫ Şiblī kelām-ı pür-intiẓāmlarında buyurdılar ki "Rūz-ı ḥaşrde Ḥazret-i Bārī bu faḳīri ṭaleb-i cennet ü dūzaḫda muḫayyer iderse dūzaḫı ṭaleb iderdüm zīrā behişt benüm murādımdur ve dūzaḫ murād-ı dostdur. Herkes ki murādın murād-ı dosta taḳdīm ider. Muhibb-i ṣādıḳ degildür." Bu süḫan, semᶜ-i Cüneyde resīde olduḳda Şiblī bu bābda nā-dānī itmiş. Eger bu faḳīri mümeyyez[4] iderler ise hīç birin iḫtiyār itmege iḳtidārum olmaz zīrā bende ve ṣāḥib-i iḫtiyār olmaḳ mütenāfīdür.

Limüᵓellifihi[5]

Bu faḳīre resīde-i ḫātır olur ki Ḥazret-i Cüneydüñ kelām-ı ṣıdḳ-encāmları daḫl ü taᶜarruż olmayup belki mürīdlere terk-i iḫtiyārı taᶜlīmdür ve illā kelām-ı Şiblī mütenāfī bendegī olmayup muḫayyer iderler ise[6] didügi ᶜayn-ı ᶜubūdiyyet ve maḫż-ı bi-iḫtiyārīden aḫbārdur.

Naḳldür ki ekābirden biri Ḥazret-i Resūl ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ve sellemi[7] rüyāda görüp Cüneyd daḫı meclis-i aḳdeslerinde ḥāżır olmaġıla bir kimesne Ḥazret-i Resūle bir fetvā ᶜarż itdükde Cüneyde "vir" diyü fermān buyurdılar. "Ey Resūl-i Ḫudā cenāb-ı risālet penāhları vār iken Cüneyde fermāna hikmet nedür?" diyü istifsār [**60b**] itmegin[8] "Enbiyā-i kirāmuñ her biri ümmetiyle mübāhāt ider. Ben daḫı Cüneyd ile mübāhāt iderüm." diyü buyurdılar.

[1] *Bir kul, kendisini ihmal ediyor çünkü kendini Allaha bağlıyor. Allah zikriyle hep bağlıyor. Üzerine düşen görevlerini yapıyor. Rabbine kalbinden bakıyor. Kalbini nur-ı ilahi ile yakıyor. Bu nur-ı ilahi ile sarhoş oluyor. Kusurlarını örtüp cennetleri görüyor. Konuşursa Allah zikriyle konuşur. Eğer söz söylerse o Allah'tan geliyor. Hareket ederse Allah'ın emri ile hareket eder. Otururs a Allah ile oturur. Bu adam Allah ile yaşıyor.*
[2] Beyt: şiᶜr R; ᶜArabiyye BV
[3] *1. Güzel şeyleri Allahtan istiyoruz. Bütünüyle Allah içinim, o kimse gibi değilim.*
[4] Mümeyyez: muḫayyer HSA
[5] Limüᵓellife: +R, +HSA
[6] İderler ise: iderlerse HSA, T
[7] Selemi: selem T
[8] İtmegin: itdüklerinde KA

Mervīdür ki ḥażret-i şeyḫüñ bir gün dīde-i pür-başīretleri remed-i dīde olmaġıla bir tersā ṭabīb gelüp "Īṣāl-i ābdan ḥaẕer it." didi. "Ābdest ile niçe olur[1]?" buyurdılar. "Çeşm-i nāziküñ lāzım ise ābdan ḥazer it." diyü tekrār idüp revān oldı. Ḥazret-i şeyḫ rıżā-yı Ḥaḳḳı dīdeye taḳdīm ile ābdest tamām idüp edā-yı farīża ḳıldılar. Baᶜdehu ser-i mübārekin nihāde-i pister-i rāḥat ve bir miḳdār istirāḥatdan ṣoñra bīdār ve çeşm-i nem-nākları āzār u ᶜalilden pāk olup bir avāz-ı beşāret-sāz daḫı resīde-i semᶜ-i mübārekleri oldı ki "Ey Cüneyd keḥl-i rıżā ile tekḥīl-i dīde-i bāṭın ve terk-i çeşm-i ẓāhir itdügüñ içün tamām-ı rūz-ı ḫayātı ricā itseñ icābet-peẕīr olur idi." Baᶜd ez-ān ṭabīb-i hidāyet-naṣīb daḫı gelüp çeşm-i mübāreklerin āṣār-ı ġubārdan pāk görmekle devāsın suᵒāl itdi. Ḥazret-i şeyḫ vāḳiᶜ-i ḥāli ḥikāyet itmegin inṣāf-ı ḥaḳīḳat ittiṣāf[2] idüp şeref-i İslām ile müşerref oldı.

Naḳldür ki bir gün Ḥazret-i Şiblī meclīs-i Cüneydde Allāh diyü ẕikr itdi. Ḥazret-i Cüneyd "Eger Ḫudā ġāyib ise ẕikr-i ġāyıb ġıybetdür ve ġıybet ise ḥarāmdur eger ḥāżır ise ḥāżırī nāmıyla nidā itmek terk-i ḥürmetdür." diyü buyurdılar.

Li-müᵒellifihi[3]

Bu faḳīrüñ ḥāṭırına resīde olur ki bunda daḫı daḫl ü taᶜarruż olmayup belki mürīdlere tefhīmdür ki Ḥażret-i Bārī beher-ḥāl-i ḥāżır ve başīrdür ve illā *"El emru müsellemun sırran ve ᶜalā-niyyeten ẕikr-i Ḫudā"*[4] itmek cāyiz olup Ḥażret-i Cüneyde daḫı[5] bu ḥāl vāḳiᶜ olduġı bilā-nizāᶜdur.

Menḳūldür ki ᶜAlī Sehl[6] Ḥazret-i Cüneyde bir nāme-i müşgīn-cāme taḥrīr idüp mefhūm-ı ḥikmet mersūmında Ḥazret-i Mülk-i ᶜallām Dāvud ᶜaleyhi's-selāma[7] vaḥy idüp buyurdılar kim[8] "Ey Dāvud, muḥābbetüm daᶜvā idüp vaḳt-i şebde [**61a**] ser-nihāde-i bālīn-iḫᵛāb u rāḥat olanuñ daᶜvāsı durūġ ve kendü kāẕibdür. İmdi muḥibb-i ṣādıḳ u ᶜāşıḳ-ı fāyiḳa āsūde gī vü ārām u ḫᵛāb u rāḥat ḥarāmdur." diyü işāret itmekle Ḥazret-i Cüneyd daḫı "Bīdārlıgum bir nisbet ile[9] kendü fiᶜlümdür ve ḫᵛāb-ı mevhibe-i İlahī ve fiᶜl-i Ḫudādur. Fiᶜl-i Ḫudā fiᶜl-i bendeden hezārān mertebe bihter olduġı minnet-keş-i beyān degildür. *Ve'n-nevmü mevhibetün mina'llāhi ᶜale'l-*

[1] Olur: -HSA
[2] Ḥaḳīḳat ittiṣāf: -T
[3] Li-müᵒellifihi: -T
[4] *Açıktan ve gizli olarak Allah'ın emri yerine getirildi.*
[5] Cüneyde daḫı: Cüneyd T
[6] Sehl: Süheyl T
[7] ᶜAleyhi's-selāma: ᶜaleyhi's-selām T
[8] Ki: kim KA, HSA, T
[9] Nisbet ile: nisbetle HSA, T

muḥibbīne."[1] diyü cevāb taḥrīr itdiler. Lākin Ḥazret-i[2] Cüneyd ᶜaleyhi'r-raḥmenüñ ṭarīḳ-i hidāyet-refīḳi ṣahv iken bu maḳāmda terbiyet-i ḥāl ehl-i sekr itdükleri ġarībdür. Meger "*nevmü'l-ᶜālemi ᶜibādete ve tenāmu ᶜaynī*[3] *velā yenāmu ḳalbī"*[4] maᶜnāsı üzre teᶜvīl-i melīḥ ola.

Naḳldür ki bir pīre-zen-i bī-nevā ḫāk-i pāy-ı Cüneyde çehre-sā olup püser-i ġāyibünüñ iḥżārı içün ricā-yı duᶜā itdükde "Ṣabr eyle." didi. Birḳāç gün ḫamyāze-keş-i merāret-i ṣabr olduḳdan ṣoñra gelüp tekrār duᶜā ṭaleb itdi. *ᶜAlā-haẕe'l-ḳıyās* birkāç defᶜa ṣabr u taḥammül fermān buyurdılar. Āḫer-kār-ı ᶜacūze

Beyt[5]

fāᶜilātün/feᶜilātün/feᶜilātün/feᶜilün

Ṣabr-ı Eyyūba nübüvvet gerek ādem k'ide ṣabr
Herkesüñ ẕāyiḳası ṣabra getürmez ṭāḳat

lāmiᶜası üzre yā şeyḫ, ṣabra taḥammül ḳalmadı, ṭāḳatım ṭāḳ oldı." didi. *"Emmen yucību'l mużṭarra iẕā deᶜā"*[6] medlūlınca duᶜā idüp "Ey ẓaᶜīfe ciger-gūşeñ ḫāneye geldi." diyü beşāret virdiler. Fi'l-vāḳiᶜ varup ḫānede ḥāżır buldı.

Naḳldür ki çün ol ẕāt-ı müstecemᶜü'ṣ-ṣıfātuñ vefātı ḳarīb oldı. Vużū-yı tām ile secdeye[7] varup girye vü zārī ḳıldı. Baᶜżı aṣḥāb "Ey seyyid-i ṭāᵓife, bu ḳadar ṭāᶜat u ᶜibādetden ṣoñra ne vaḳt sücūd u giryeᵓ ġayr-ı maḥdūddur?" didüklerinde[8] "Bu vaḳtden ziyāde vaḳt-i iḥtiyāc yoḳdur." diyüp tilāvete şüruᶜ ittiler. "Bundan evlā bu ḥālde bir nesne olmaz." buyurdılar. Ḫatm-i Kurᵓān ve sūre-i Baḳaradan yetmiş āyet-i [**61b**] kerīme tilāvetden ṣoñra ḥalleri diger gün olmaġıla baᶜżı aṣḥāb "Ẕikru'llāh eyleñ" didiler. "Nisyān-peẕīr-i ḫāṭır olmaḳ müsteḥīldür." diyüp tesbīḥ-i mülk-i ᶜalīm ve bismillāḥi'r-raḥmāni'r-raḥīm ile rūḥ-ı pür-fütūḥların teslīm-i rıḍvāndār-ı naᶜīm itdiler. Pes-ez-ān cenāze-i şerīfelerin götürür iken bir kebūter-i sepīd gelüp kenār-ı tābūtda teşne olmaġıla her çend hāy u[9] hūy olındı ise remīde olmayup lisān-ı faṣīḥ ile "Ey ḳavm, bu ẓaᶜīfi ve kendüñizi rencīde itmeñ ki mismār-ı ᶜaşḳ ile pā-besteyüm.

[1] *Âşıklar için uyumak onlara Allah'tan güzel bir hediyedir.*
[2] Ḥazret-i: -KA
[3] ᶜAynāy: ᶜaynī KA, HSA
[4] *Alimin uykusu ibadettir. Gözlerim uyuyor ama kalbim uyumuyor.*
[5] Beyt: li-müᵓellifihi KA, HSA, T
[6] *Ey Rabbim sen muhtaç olanın duasını kabul edersin. (Nebil/62)*
[7] Secdeye: secdete T
[8] Didüklerinde: +KA
[9] U: +R

Bugün ḳālıb-ı şeyḫ-i naṣīb kerev-beyāndur. Eger ġavġā-yı merdüm olmasa[1] ḳālıb-ı şerīfleri bāz-ı sepīd[2] gibi pervāz iderdi.” diyü süḥan-sāz oldı.

Ol mürşid-i kāmilüñ kerāmāt-i[3] bāhiresi ḥadd-ı ḥaṣrdan bīrūn olup güncāyiş-peẕīr-i evrāḳ u süṭur olmaḳ ᶜadīmü’l-iḥtimāl olmaġıla bu ḳadar ile iktifāᵓ olındı. Dār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra intiḳālleri sene-i sebᶜa ve tisᶜīn ve miᵓeteynde vāḳiᶜ olup medfen-i raḥmet-mekmenleri Baġdāduñ cānib-i[4] ġarbīsinde bir ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.[5]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤÜSEYİN MANṢŪR-I ḤALLĀC ᶜALEYHİ’R-RAḤME[6]

Ol ḳatīlu’llāh, fī sebīli’llāh, şīr-pīşe-i kerāmet, sermest-bāde-i ḥaḳīḳat, ġarīḳ-i deryā-yı mevvāc Ḥüseyn Manṣūr-ı Ḥallāc. Beyżāviyyü’l-aṣl, Baġdādiyyü’l-menşeᵓ olup Teẕkire-i Evliyāda menāḳıb-ı şerīfeleri bu vech üzre imlāᵓ olınmuşdur ki ol ṣūrīde-i rūzigār-ı ᶜaşıḳ-ı bī-ḳarāruñ kār-ı ᶜacīb u ḥāl-i ġarībi ancaḳ kendüye maḫṣūṣ olup ṣāḥib-i cedd ü cehd-i ᶜaẓīm ve ᶜālī-himmet-i kerīm idi. Feṣāḥat[7] u ferāset ve belāġatı bī-şumār olup ġarīb-gū ve müşkil-cū olduġından meşāyiḫüñ baᶜżısı inkār ve ekẕeri iḳrār ve baᶜżısı mütevaḳḳıf-ı bī-güftār olup lākin baᶜẓı cühelā-yı Baġdād neᶜūẕubi’llāh ḫayāl-i ḥulūl ile ṭarīḳ-i ilḥāda sülūk idüp “Ḥallācī” diyü kendülerin mensūb itmekle nām-keş-i Ḥüseyn [**62a**] Manṣūr-ı Ḥallāc[8] oldılar. Baᶜẓı rivāyetde[9] āḫir Ḥüseyn Manṣūr-ı Ḥallāc olup ilḥāda mensūb olan anlardur, diyü resīde-i taḫḳīḳ olmaġın ᶜAbdullah Ḫafīf kelāmında ammā Ḥüseyn bin[10] Manṣūri’l-Beyżāvī ᶜālim-i Rabbānī ve Ḥazret-i Şiblī kelāmında[11] “Ben daḫı giriftār-ı ḥāl-i Ḥüseyn oldum. Lākin bu faḳīr cünūna nisbet ile ḫalāṣ bulup anlar pā-bend-i ᶜaḳl olmaġıla helāk oldılar.” diyü her biri ḥüsn-i[12] şehādet itmişlerdür. Ḥazret-i Şeyḫ ᶜAṭṭār ᶜālī-miḳdār

Beyt
mefāᶜīlün/ mefāᶜīlün/ feᶜūlün

---

[1] Ġavġā-yı merdüm olmasa: ġavġā-yı BV
[2] Sepīd: sefīd BV
[3] Kerāmāt-ı: kerāmet-i KA, HSA, T
[4] Cānib-i: cāmiᶜ-i T
[5] ᶜAleyhi’r-rahmet-i ve’r-rıḍvān: +HSA
[6] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥüseyin Manṣūr-ı Ḥallāc ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Ḥüseyin Manṣūr-ı Ḥallāc ᶜAleyhi’r-Raḥme KA, HSA, BV; Ẕikr-i Ḥüseyin Manṣūr-ı Ḥallāc ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān T
[7] Feṣāḥat: Ṣāḥib-i feṣāḥat KA
[8] Ḥallāc: -R
[9] Rivāyetde: rivāyetdür ki HSA, T
[10] Bin: -HSA
[11] Ammā Ḥüseyn bin Ḥallāc el-Beyżāvī ᶜālim-i Rabbānī: +R, +KA
[12] Ḥüsn-i: Ḥüseyn T

Sezā būde ene'l-ḥaḳ ez dıraḫtī
Çerā nebved sezā ez-nīk baḫtī[1]

lāyiḥası üzre dıraḫt-ı vādiyy-i Eymenden ẓuhūra gelen nidā Ḥüseynüñ nihāl-i vücūdından ṣudūr itse ḥulūl ve ilḥāduñ medḫali olmaduġından[2] ġayrı ol merd-i nīk-baḫtıñ mütābaᶜat-ı sünnet ve ṣalāḥ u maᶜrifet ve bu ḳadar meşāyiḫüñ ḥüsn-i şehādeti ḥüsn-i ḥāline kāfīdür diyü taṣrīḥ-i melīḥ itmişlerdür. İbtidā ol merd-i Ḫudā şehr-i Tüsterde Sehl bin ᶜAbdullahuñ[3] hiẕmetiyle müşerref olup Hijdeh sālegī iken Baṣrada ᶜÖmer bin ᶜOsmān Mekkī ḫıḍmetin idüp baᶜd ez-ān Baġdādda fermān-ı Cüneyd ile bir müddet ḫalvet-nişīn olduḳdan ṣoñra Mekke-i Mükerreme mücāveretin idüp girü Baġdāda ricᶜat ve ḥużūr-ı Cüneyde gelüp baᶜżı mesāyile sāyil olduḳda "Yā Ḥüseyn, ḳarīb oldı ki ser-i çūbī surḫīn idersiz." dimekle Ḥüseyn "Siz daḫı ol gün lābis-i libās ehl-i ṣūret olursız.[4]" diyü cevāp virdiler. Fi'l-vāḳiᶜ ḳatl-i Ḥüseyne fetvā ṭaleb olınduḳda Cüneyd ehl-i ẓāhir cāmesiyle medresede seccāde-nişīn-i ehl-i ẓāhir olup "*naḥnu naḥkumu bi'ẓ-ẓāhiri*"[5] diyüp fetvā virdiler. Bāẕ-süḫan-ı evvel çün mesāyil-i Ḥüseyne Cüneyd redd-i cevāp itmedi bī-destūr girü Ḥüseyn belde-i Tüstere varup maḳbūl-ı ᶜālim ve maṭlūb-ı ümem oldı. Rūy-ı ḥasedden ᶜÖmer bin ᶜOsmān Ḥüseynüñ ẕemmine müştemil nāmeler taḥrīr ve Ḫuristānṭarāfına irsāl itdügi [**62b**] resīde-i semᶜ-i Ḥüseyn olduḳda terk-i cāme-i taṣavvıfa[6] ve lebes-i libās-ı ᶜāmme idüp mucᶜāşeret-i aᶜvām itdiler. Beş sene tebdīl-i cāme ile nā-bedīd olup Ḫorāsān ve Māverāᵓü'n-nehir ve Sīstānı seyrān ile girü Ehvāẕa ricᶜat idüp anda[7] daḫı maḳbūl-i ᶜālemiyān ve esrār-ı ḳulūbı iᶜlān[8] itmekle Ḥallācu'l-Esrār diyü beyne'l-enām be-nām oldı.[9] Girü muraḳḳaᶜ-pūş ve iḥrām-ı bend-i ḥac olup dāḫil-i ḥarem-i muḥterem olduḳda ehl-i Mekkeden Yaᶜḳūb şeyḫ-i müşārün ileyh[10] ḥażretlerini siḥre nisbet itmekle girü Baṣraya ᶜavdet tekrār Hindūstān ve Māverāᵓü'n-nehire mürācaᶜat idüp Çīn ü Māçīne sefer ü bilād-ı meşrıḳı cümle geşt ü güẕar ḳılup ehālisin terġīb ü terhīb ile Ḥaḳḳa daᶜvet iderdi ve her vilāyetde teşānīf-i keşīre ve aḳvāl-i mucᶜtebere ile taᶜlīm-i ᶜulūm itdükden ṣoñra ricᶜat itdi. Baᶜdehu eṭrāfdan kendülere nāmeler gelüp nāme-i

[1] *Bir ağacın enel-hak demesi uygundur. Şaşılacak şey değildir. İyi şanstan yana bize bir şey düşmemesi bize reva mıdır?*
[2] Olmaduġından: olduġından T
[3] Allahuñ: +T
[4] Dimekle Ḥüseyn siz daḫı ol gün lābes-i libās ehl-i ṣūret olursız: -KA
[5] *Biz zahire göre hükmederiz.*
[6] Taṣavvıfa: mutaṣavvıfa R, T
[7] Anda: Andan T
[8] İᶜlān: iᶜlānī T
[9] Oldı: olup BV
[10] İleyh: ileyhüñ T

Hindde[1]Ebu'l-Muġīṯ ve nāme-i Çīnde Ebu'l-Muᶜīn[2] ve nāme-i Ḫorāsānda Ebu'l-Mihr ve nāme-i Fārisde Ebū ᶜAbdullah ve nāme-i Ḫūristānda Ḥallācü'l-Esrār diyü taḥrīr olınmuş bulındı. Teᶜaddüd-i künye vü laḳablarından fehm olınur ki her bir şehrde kendülerine bir nām taᶜyīn itmişler. Baᶜde ez-ān girü Mekke-i Mükerremeye varup iki sāl mücāveretden[3] ṣoñra Baġdāda ricᶜat itdiler. Lākin taġyir-i ḥāl-i sābıḳ ve ḫalḳuñ vuḳūfı olmaduġı kelāmlar ile nāṭıḳ ve her ḥālde ṭıbāᶜa nā-muvāfıḳ ḥareketleri bedīd olmaġıla Baġdād ve sāyir elli miḳdār[4] bilāddan bīrūn itdiler.

Baᶜżı rivāyetde bir gün bir anbār-ı penbeye mürūr idüp işāret ile dāneyi penbeden dūr itmekle Ḥallāc tesmiye olındı. Naḳldür ki ibtidā riyāżata mübāşeret idüp yigirmi sene ḫırḳasın iḫrāc itmedi. Tamām sene-i ᶜişrīnde selb itdirildükde bisyārī ve büzürgī şıpış kehle bir mertebede idi ki bir dānesi vezn olınup[5] nīm-dāne ki[6] berāber geldi.

Naḳldür ki ṭarīḳ-i [**63a**] Ḥacda baᶜżı dervīşān Ḥüseynden ḫāhiş-i tīn itmegin havādan[7] bir ṭabaḳ incir-i cinān nihāde-i meclis-i dervīşān itdi. Tekrār ḥelvāya ṭalebkār oldılar. Hemān-dem ol ehl-i yaḳīn bir ṭabaḳ ḥelvā-yı sükkerīn[8] iḥżār itdi. "Ey Ḥüseyn bu ḥelvā Baġdādda Bābü'ṭ-Ṭāḳ ḥelvāsına müşābihdür." didiler. "Ey dervīşān Bābü'ṭ-Ṭāḳ ve beyābān Hüseynüñ ḳatında yeksāndur." didi. Naḳldür ki bir sene-i kāmile bürehne berāber Kaᶜbede īstāde olup germiyyet-i āfitāb ve ḥarāret-i bād-ı pür-iltihābdan ruġan-ı cismi ceryān ve post-ı bedeni pāre pāre oldı. Baᶜdehu cebel-i ᶜArafata varup yā delīlü'l-müteḥayyirīn diyü nidā ḳıldı. Cemᶜiyyet-i ḫalāyıḳ müteferriḳ olduḳdan ṣoñra dest-i[9] berdāşte-i dergāh-ı Mevlā idüp "Pādşāh-ı ᶜazīzā tesbīḥ-i müsebbiḥān ve tehlīl-i mühellilāndan ve her ṣāḥib-i pendāruñ pendārundan ẕāt-ı muḳaddesüñi münezzeh bilürüm. İlahī ᶜaczime dānāsın. Bu faḳīr-i pür taḳṣīr[10] ṭarafından kendüñi şükr it ki hemān ol şükrdür ve bes." diyüp ḫatm-i duᶜa itdi.

Ḥayātü'l-Ḥayavānda, Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda bu vech üzre resīde-i beyāndur ki vezīr-i Muḳtedir Billāh Ḥāmid bin ᶜAbbās meclisinde lisān-ı Ḥüseyn Manṣūrda baᶜżı kelimāt-ı[11]nā-fehmīde cārī ve ṣūret-i ẓāhirde küfri dāᶜī olmaġıla kuḍāt u ᶜulemā-i zamāne ibāḥa-i ḫūnına fetvā virmeleriyle hücūm-ı ᶜāmdan ḫavf idüp baᶜde'l-ᶜişā

[1]Hindde: Hindden T
[2] Ebū'l-Muᶜīn: -KA
[3]Mücāveretden: mücāveretinden T
[4]Miḳdār: miḳdārī KA, HSA
[5] Olınup: olup KA
[6] Nīm-dāne ki: benim-dānegi T
[7] Havādan: havāda T
[8]Sükkerīn: şükkerīn R, BV
[9]Dest-i: deşt-i KA, HSA, T
[10]Taḳṣīr: taḳṣīruñ BV
[11] Kelimāt: kelāmāt KA

cellāda teslīm olınup sene-i sebᶜa ve şelaşe miye żī'l-ḳaᶜdesinüñ yigirmi dördünci güni yevm-i şelāşede biñ savṭ-ı ḍarb olındı. Ol ᶜālī-cāh bir kere āh itmedi. Baᶜdehu ḳaṭᶜ-ı dest ü pā olınduḳda sükūn u sükūt itdi. Baᶜdehu ḳaṭᶜ-ı[1] ser olınup ṣulb olındı. Pes ez-ān cism-i pür envārları iḥrāḳ-ı bi'n-nār olınup[2] ḫākisteri Dicleye ilḳāᵓ ve ser-i mübāreklerin şehr be-şehr seyr itdürdiler. Rivāyetdür ki ḳatl içün iḥrāç olınduḳda bu ebyāt-ı ᶜaşḳ-ı āyātı inşād iderdi.

[**63b**]

şiᶜr[3]

Lem üsellimi'n-nefse li'l-islāmi tutlifuhā
İllā liᶜilmī enne'l-mevte yeşfīhā

Ve naẓaratun minke yā suᵓlī ve yā emelī
Eşhā ileyye mine'd-dünyā ve mā fīhā[4]

[5]İmām-ı Ġazzāliddīnden mervīdür ki Ḥazret-i Ḥüseyn pāy-dāra geldükde ḳahḳahā-yı pür-intibāh idüp beyne'n-nās Şiblīden seccāde ṭaleb ve iki rekᶜat namāz-ı pür-niyāz ḳılup rekᶜat-i evvelīde[6] fātiḥa ve āyet-i kerīme *"Vele-neblüvenneküm bi-şeyᵓin mine'l-ḫavf"*[7]el-āyet ve şāniyede fātiḥa ve "*Külli nefsün żāᵓiḳatü'l-mevt"* el-āyet tilāvet idüp ᶜĀmmeye "*Yā ḳavm iᶜlemū ennāllahe ḳad ebāḥa leküm demī faḳtulūnī leyse lilmüslimīne'l-yevme şuġlun ehemmu min ḳatlī"*[8] diyü ḫiṭāb itdi. Ol ṣāḥib-i ḥālik ḥaḳḳında bāᶜiş-i ḳīl u ḳāl olan kelime-i müşkile-i lāzımü't-teᵓvīl *ene'l-ḥaḳ* ve *mā fi'l-cübbeti li'llāh*[9] teᵓvīlinde İmām-ı Ḳuṭbü'l-Vücūd Ḥüccetü'l-İslām kitāb-ı Müşkātü'l-Envārda mahāmil ḥaseneye ḥaml

[1]Baᶜdehu ḳaṭᶜ-ı ser olındukda: +BV
[2]Olınup: olup BV
[3]Şiᶜr: -R
[4]*1. Ben kendi nefsime zarar vermek için islama girmedim. Ama bildim ki ölüm, bu nefse şifa veriyor. 2. Ey Rabbim, senden küçük bir bakış bana yeter. Bu bakış bana dünya ve içindekilerden daha lezzetlidir.*
[5] Bu du beyt daḫı ol demde āşıḳ-ı bī-dilden naḳl olınur ᶜArabiyye nedīmī ġayri mensūb ilā bi şeyᵓin mine'l-cīf/Seḳānī miśle mā yeşrab kefᶜilī żaᶜyfi bi'żżayfi/ Felemmā dāreti'l-keᵓsu deᶜā bi'n-ḳıṭᶜi ve'sseyfi/ kezā men yeşrebi'r-rāha maᶜa't-tenīni bi'ṣ-ṣayfi: +BV *(1. Bize misafir gibi ikram etti. 2. Bu bardakları bize verdikten sonra kılıç tutanı çağırdı. 3. Bu cellattan kim ikram alırsa bu işleri yaz mevsiminde görür.*
[6] Evvelīde: evvelde T
[7]*Size korku musibetini vereceğiz (Bakara/155)*
[8]*Ey kavmim eğer benim kanımı Allah caiz derse beni öldürün. Çünkü o zaman Müslümanlara benim öldürülmemden daha önemli bir iş yoktur.*
[9] Fi'l-cübbeti li'llāh: fi'l-cenneti ġayru'llāh T

ᶜArabiyye[1]
Ene men ehvā ve men ehvā ene
Fe izā ebṣartehu etṣartenā[2]

lāyıḥāsı üzre şiddet-i vecd ve farṭ-ı Muḥabbet[3] ile teᵓvīl itmişdür ve İbni Süreyḥ kelām-ı pür-intiẓāmlarında Ḥüseyn Manṣūruñ ḥāli ḫafī idi. "*yenbaġī limen yeḫāfu'llāhe el-lā yükeffira aḥaden min ehli'l-ḳıbleti bikelāmin yeṣduru minhu yaḥtemilu't-teᵓvīl ᶜale'l-ḥaḳḳı ve'l-baṭıl fe-inne'l-iḫrāce mine'l-islām ᶜaẓīmun velā yusāriᶜu bihi ilā cāhil*"[4] diyü buyurmuşlardur. Vaḳᶜa-i meşrūḥa Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde[5] vāḳiᶜ olmaġın ḥālā maḥall-i meẕkūr maᶜmūr olup ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.[6]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ EBU'L-ᶜABBĀS MESRŪḲ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[7]

Sālik-i mesālik-i meşīḫat, ᶜāric-i meᶜāric-i ṭarīḳat, memdūḥü'n-nās, Şeyḫ Mesrūḳ ebu'l ᶜAbbās, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i ḳudemādan, nām-ı nāmīleri Aḥmed bin Muḥammed ehl-i Ṭūsdan olup Nefeḥātü'l-Ünsde Ḥazret-i Cüneydden menḳūldür ki ᶜazīz müşārün ileyh üstād ebū ᶜAlī Rūdbārī olup Ḥāriṣ Muḥāsibī ve Sırrī-yi Saḳaṭī ve Muḥammed bin Manṣūr ve Muḥammed bin[8] Ḥüseyn er-Riclānī ḫażerātınuñ ḫıḍmetlerinde [**64a**] enfās-ı ḳudsiyyelerine maẓhar olup cevāhir-i ᶜulūm ile ārāste, aḫyār-ı evliyā-yı kirāmdan ve[9] kibārdan[10] maᶜdūddurlar. Kelām-ı dürer-bārlarında[11] *"men tereke li't-tedbīr ᶜāşe fī'r-rāḥati"*[12] ve daḫı herkes ki rıżā-yı yümn-i iḳtiżā-yı Bārīye muvāfiḳ ᶜamel itmege tevcīh-i ḫāṭır ider. Ḥazret-i Rabbü'l-ᶜİzze Cevāriḥin fiᶜl-i nā-ṣavābdan ḥıfẓ ider ve daḫı maḳām-ı irādetde rāsiḫ-dem ve ṣābit-ḳadem olmazdan aḳdem herkes ki irāde-i temlīk gencīne-i maᶜrifet ide. Ḥayrān u bādiye-i ḍalāletde ser-gerdān olur ve kim ki tefekkür itmezden aḳdem irāde ṭaleb ide, sicn-i

---

[1] ᶜArabiyye: şiᶜr KA, HSA, T
[2] *Ben aşığım, kime aşık olabilirim? Eğer onu idrak edersen bizi görürsün.*
[3] Muḥabbet: -KA
[4] *Kim Allah'tan korkarsa bir kimseye kafir demez. Onun ağzında te'vile müsait bir söz çıktıysa, hak veya batıl olduğunu bilmiyorsak, ona hemen kafir denirse yanlış olur. Birini İslam'dan çıkarmak büyük bir hadisedir. Bu işi ancak cahil kimseler yapar.*
[5] Ġarbīsinde: ġarbīyinde T
[6] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥme: +T
[7] Ẕikr-i Cemīl-i ebu'l-ᶜAbbās Mesrūḳ ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ Mesrūḳ ᶜAleyhi'r-Raḥme KA
[8] Bin:ibni HSA
[9] Kirāmdan ve: -R, -BV
[10] Kirāmdan ve kibārdan: kibār-ı evliyādan HSA
[11] Kelām-ı dürer-bārlarında: -BV
[12] ᶜĀşe fī'r-rāḥati: ᶜĀşe fī't-tedbīr KA; ᶜāşıḳı fī'r-rāḥat T*(Tedbiri terk eden rahata kavuşur.)*

ġafletde maḥbūs olur.” diyü naṣīḥat-baḫş-ı dervīşān olurdı. Sene-i tisᶜa ve tisᶜīn ve miᵓeteynde rūḥ-ı pür-fütūḥları ᶜāzim-i sarā-yı sürūr olup medfen-i şerīfleri ḫāk-i pāk-i[1] Baġdād[2] olmışdur. ᶜAleyhi’r-raḥme.[3]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ EBŪ BEKR ŞİBLĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME[4]

Ol şeyḫ-i büzürgvār, ber-güzīde-i ḥazret-i perverdigār,[5] muḳtedā-yı erbāb-ı ḥāl, maḥrem-i ḫalvetḫāne-i viṣāl, ᶜārif-i sırr-ı ḳalbī Ḥazret-i Şeyḫ Şiblī, ᶜaleyhi’r-raḥme. Ṭabaḳa-i Rābiᶜadan nām-ı[6] nāmīleri Caᶜfer. Mışriyyü’l-aṣl, Baġdādiyyü’l-menşeᵓ, Mālikiyyü’l-meẕheb olup Nefeḥātü’l-Ünsde menāḳıb-ı şerīfeleri bu vech üzre resīde-i[7] taḥḳīḳ olmışdur ki ᶜilm-i taṣavvuf ve taḥḳīḳde pür-irşād ve fıḳh u ḥadīṯde ᶜālim, ṣāḥib-i ictihād naẓar-kerde-i Ḥazret-i Cüneyd olup riyāżāt-ı keṯīre ve aḳvāl-i muᶜtebere ile ārāste olmaġın kelām-ı kerāmet-niẓām-ı Cüneydde “*Lā tenẓurū ilā ebī Bekr eş-Şiblī bi’l-āyni’l-letī yenẓuru baᶜḍukum ilā baᶜḍ fe innehu ᶜaynun min ᶜuyūni’llāh*”[8] ve daḫı “*Li külli ḳavmu tāc ve tāc heẕe’l-ḳavmi’ş-Şiblī*” diyü vāriddür. Ol cürᶜa-keş kās-i tevfīḳ, mest-i raḥīḳ, taḥḳīku’l-ḥırḳa-i hey ḥırkatü’l-ḳalb diyüp ᶜālem-i sekrinde niçe şaṭaḥātı vāḳiᶜ olınmaġın cünūna nisbet ile yiġirmi iki nevbet giriftār-ı tımārḫāne olmışlardur. Şeyḫü’l-İslāmdan mervīdür ki bir gün Ḥazret-i Şiblī baᶜżı yārān ile hem-ṣoḥbet iken āfitāb-ı neẕdīk-i ġurūb olmaġıla “Fevt-i vaḳt oldı.” diyü ḳıyām idüp

[**64b**]

şiᶜr[9]
Nesītü’l-yevme min ᶜışḳī ṣalātī
Felā edrī ġadātī min ᶜaşiyyī[10]

Fe-ẕikrüke seyyyidī eklī ve şürbī
Ve vechuke in reaytu şifāᵓe ẕātī

[1] Pāk-i: -R, -KA
[2] Baġdād: Baġdādda T
[3] ᶜAleyhi’r-raḥme: ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān KA; -HSA
[4] Ẕikr-i Cemīl-i ebū Bekr Şiblī ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Şeyḫ Şiblī ᶜAleyhi’r-Raḥme KA; Ẕikr-i Cemīl-i Şiblī ᶜAleyhi’r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Cemīl-i ebū Bekr Şiblī ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān T; Ẕikr-i ebū Bekr Şiblī ᶜAleyhi’r-Raḥme BV
[5] Ḥazret-i perverdigār: ḥazret-i ebu Bekr-i perverdigār T
[6] Nām-ı: -T
[7] Resīde-i:-KA
[8] *Ebu Bekr Şiblî’nin gözlerine normal bakışla bakmayın. Çünkü o Allah’ın gözüyle bakıyor.*
[9] Şiᶜr: -R
[10] Felā edrī ġadātī min ᶜaşiyyī: Felā edrī ᶜaşiyyī min ġadātī R, T

naġmesiyle müterennim oldılar. Naḳldür ki Ḥazret-i Şiblī bir gün mescid-i Medīnede ḥalḳa-bend-i fuḳarā iken bir dervīş-i dil-rīş resīde-i ser-ḥalḳa olup "*yā Allāh yā Cevād"* diyü nidā itdi. Hemān-dem Şiblī bir āh-ı cān-gāh idüp

ᶜArabiyye[2]
Teᶜavvede besṭe'l-keffi ḥattā lev ennehu
Arāden ḳıbāżan lem tucibhu enāmiluh[3]

Terāhu iẕā mā ciᵓtehu mütehellilen
Keenneke tuᶜtihi'l-leẕī ente sāiluh

Ve lev lem yekün fī keffihī ġayru rūḥihi
Lecāde bihā felyetteḳi'llāhe āmiluh[4]

manzūmesiyle maḫlūḳ-ı maḫlūḳuñ şenā-ḫᵛānı olınca Ḫālıḳ-ı eşyā ve Rāzıḳ-ı yektāyı ne zebān ve ne kelām ile ḥamd u şenā itmek mümkin olur, diyüp girye-i ᶜaẕīmeden şoñra "*Bel yā cevādu licevdete*[5] *mülku'l-cevāriḥi ve basaṭte mülke'l-hemmi şümme menente baᶜde ẕalike ᶜalā-aḳvāmin bi'l-istiġnāᵓi ᶜanhum ve ᶜammā fī eydīhim bike fe-inneke'l-cevādu külle'l-cevādi fe-innehum yuᶜtūne ᶜan ḥudūdi ve ᶜᶜatāᵓuke lā ḥadde lehu feyā cevāden yaᶜlūkülli cevādū ve bihi cāde men*[6] *cād"*[7] diyüp dergāh-ı bi-enbāza[8] ᶜarż-ı niyāz itdi.

Laṭīfe[9]

Naḳldür ki:[10] Ol ᶜālī-miḳdāruñ mürūrı bāzāra vāḳiᶜ olup "*Bi-ḳāle'l-ḥıyāru ᶜaşere bidāneḳ"*[1] diyü nidā itmekle "*İẕā kāne'l-ḥıyāru ᶜaşere bidāneḳın fekeyfe'l-eşrāru"*[2] diyü[3] buyurdılar.

---

[1] *1. Aşktan dolayı namazımı unuttum. Akşam mı sabah mı bilemedim. 2. Ey Rabbim senin zikrin benim gıdamdır. Senin yüzünü görmek bana şifa veriyor.*
[2] ᶜArabiyye: beyt KA, BV: şiᶜr HSA
[3] Arāden ḳıbāżan lem tucibhu enāmiluh: Arāden ḳıbāżan lem yucibhu enāmiluh R
[4] Lecāde bihā felyatteḳi'llāhe āmiluh: Lecāde bihā felyatteḳı'llāhe sāiluh KA, BV (*1. Bu insanın, cömertlikten dolayı hep eli açık kalıyor. Elini çekmek istiyor ama eli ona itaat etmiyor. 2. Ona istediğini veriyorsun gibi sen onu mutlu görüyorsun. 3. Ellerinde sadece ruhu olsa onu da verecek. Kim ona sorarsa Allah'tan korksun.)*
[5] Licevdete: ecvedete R
[6] Men: -T
[7] *Bütün insanlar Allah'ın bu cömertlik sıfatından dolayı veriyorlar. Sen de Allah'ın bu sıfatını kime istersen verebilirsin. Sen Cevad'sın (cömertsin) çünkü. Bu sıfat sensin. Ey Cevad Rabbim, sen verdiğin şeyleri sınırsız veriyorsun.*
[8] Enbāza: enbāzdan HSA, T
[9] Laṭīfe: -KA
[10] Ki: -KA; ᶜArabiyye BV

Naḳldür ki bir gün ḥazret-i şeyḫ tenāvül-i ḥarām itmege ᶜahd ü ᶜazm u şamīm-i dilden cezm idüp rū-be-ṣaḥra giderken bir şecer-i incīre vāṣıl ve meyvesinden mütenāvül olmaḳ murād idince şecer-i meẕkūrdan "Ey Şiblī ᶜahdüñe ṯābit-ḳadem ol ki bu şecer mülk-i Yahūdīdür." diyü nidā geldi. Mervīdür ki Ḥazret-i Şiblī bir miḳdār ferbih ü semīn olmaġıla baᶜżı nā-dān "Ey şeyḫ daᶜvā-yı maḥabbet idersiz ve ᶜaşḳ u maḥabbet ise lāġarī iḳtiżā ider." didiler. Ol pīr-i bī-naẓīr

şiᶜr[4]
Eḥabbe ḳalbī ve mā derā bedenī
[65a]
Ve lev derā mā eḳāme fi's-sumni[5]

diyü redd-i cevāb buyurdılar. Mervīdür ki ḥazret-i Şiblī bir mertebe mürāᶜāt-ı şerᶜ-i metīn ve edā-yı sünnet-i nebiyy-i emīn ider idi ki muḫtażır olduḳda vüżuᵒ idüp teḫlīl-i liḥye ferāmūş olınmaġın tekrār teḫlīl buyurdılar.

Mervīdür ki ḥazret-i şeyḫ maraż-ı mevtinde aṣḥābından Bekīre ittikāᵒ ile cumᶜā namāzına giderken ṭarīḳde bir merd-i Ḫudāya mülāḳī olup "Ey Bekīr yārın bu adam baña lāzımdur." buyurdılar. Edā-yı cumᶜa ile ḫāneye ricᶜat ve taḳdīr-i İlahī ol gice ᶜālem-i aᶜlāya rıḥlet itmekle Bekīr-i meẕkūr naḳl ider ki ġasl-i şeyḫ içün ṭalebkār-ı ġassāl oldum. Baᶜżı eḥibbā "Fülān mevżiᶜda fülān merd-i ṣāliḥuñ[6] bu ḫıḍmetlerin edā ider." diyü iḫbār itmekle ol seḥer-gāh rū-berāh olup ol merd-i Ḫudānuñ ḳapusın āheste āheste daḳḳ ile[7] "es-selāmu ᶜaleyküm" nidā itdüm. Derūn-ı ḫāneden Şiblī intiḳāl itdi mi diyü redd-i cevāp olmaġın "belī" didüm. Ol merd-i Ḫudā-i bīrūne geldükde dün gün Şiblī ile cāmiᶜe giderken mülāḳī olduġumuz adam olduġın[8] taḫḳīḳden ṣoñra müteᶜacciben *"lā-ilahe illa'llāh"* diyüp "Şiblīnüñ intiḳālinden maᶜlumuñuz oldı." diyü suᵒāl itdüm. "Ey nā-dān Şiblī bu faḳīri bildügi ᶜālemden ben daḫı anı bildüm." diyü cevap virdiler. Ḥazret-i şeyḫüñ kerāmātı ve işārātı *lā-yuᶜadd ve lā-yuḥṣā* olup taṭvīl-i kelām māniᶜ-i iḫtişār olmaġın bu ḳadar ile iktifā olındı. Seksen yedi sāl ᶜömr ile sene-i erbaᶜa ve ṯelāṯīn ve ṯelāṯe miyede Baġdādda[9] murġ-ı rūḥ-ı pür-fütūḥları ᶜālem-i aᶜlāya pervāze-i āġāz idüp merḳad-i

[1]*Salatalık on kuruşa.*
[2]*Eğer salatalık on kuruş ise kötü insanlar…*
[3]Diyü: -R
[4] Şiᶜr: ᶜArabiyye R; -KA
[5] Ve lev derā mā eḳāme fi's-sumni: Ve lev edrā mā eḳāme fi's-sumni BV *(Bedenimi görmeden kalbimi sevdi. Beni görseydi bu meseleye girmezdi.)*
[6]Ṣāliḥuñ: ṣalḥānuñ R
[7]İle: ider T
[8] Adam olduġın: -KA
[9]Baġdādda: Baġdāddan HSA

münevvereleri İmām-ı Aᶜẕam‘raḍiya’llāhu ᶜanh[1] ḳaṣabasında ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.[2]

ẔİKR-İ EBU’L-ḤÜSEYN EN-NŪRĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME[3]

Ol mecẕūb-ı[4] vaḥdet, ol sermest-i neşᵓe-i ḥaḳīḳat, ḳıble-i envār, Kaᶜbe-i esrār, bīmār-ı derd-i evrī[5] Ebū Ḥüseyn Muḥammed en-Nūrī.[6] İbnü’l-Baġavī ile benām ve mevlid ü menşeᵓleri [**65b**] Baġdād-ı dārü’s-selām olup ḳıdve-i ehl-i ṭarīḳat,[7] şerīf-i erbāb-ı muḥabbet, ṣāḥib-i rumūz-ı ᶜacīb, mālik-i ferāset-i ġarīb, ṣūfī-i ẕarīf,[8] ᶜāşıḳ-ı laṭīf, emīrü’l-ḳulūb ve ḳamerü’ṣ-ṣūfīyye ile tesmiye olınurlar idi.[9] Teẕkire-i Evliyāda nigāşte-i kilk-i imlādur ki ᶜazīz müşārün ᶜileyh mürīd-i ferīd Ḥazret-i Sırrī-yi Saḳaṭī ve aḳrān-ı Cüneyd-i Baġdādī, taṣavvufda müctehid-i fāyiḳ ve meẕheb u muᶜāmelātda Cüneyd ile muvāfıḳ olup tekellüm itdükçe dehān-ı ḥaḳīḳat-ġüylarından envār lemaᶜān ve ḫānḳāh-ı pāklarında tenhā-nişīn olduḳça nur-ı nümāyān olmaġın Nūrī ile tesmiye olınduḳları taḥḳīḳa resīdedür.

Mervīdür ki ibtidāᵓ ḥālinde ol şeyḫ-i ᶜafīf[10] her ṣabāḥ ḫānesinden bir raġīf alup cāmiᶜe giderken fuḳarāya ṣadaḳa iderler idi. Baᶜde ṣalᵛātü’ṣ-ṣubḥ dükkāna varup ṣalᵛāt-i ẓuhr içün girü cāmiᶜe mürācaᶜat ve ḫānelerine ᶜavdet ider idi.[11] Ehl-i ḫāne dükkānda ve ehl-i dükkān ḫānede Ḥazret-i şeyḫ müteḳavvit olur ḳıyās idüp yigirmi sene ṭaᶜām u şarābları ne vech üzre olduġına kimesne reh-yāb olmadı. Baᶜde ez-ān ol ᶜālī-güher kendü sergüẕeştleründen bu vech üzre ḫaber vermişlerdür ki sinīn-i[12] müteᶜaddide riyāżet-keş olup yine murġ-ı rūḥı mekr-i nefs-i emmāre ile maḥbūs-ı ḳafes gördüm. Pes[13] ziyāde mücāhede itdüm. Yine ebvāb-ı esrār-küşāde olmamaġın revzene-i mütefekkireden nefsü’l-emre naẕar idüp

Beyt[14]

---

[1]Raḍiyā’llāhu ᶜanh: raḍiyā’llāhu teᶜālā ᶜanh HSA, T; raḍiyā’llāhu BV
[2]ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: +HSA
[3] Ẕikr-i ebu’l-Ḥüseyn en-Nūrī ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyh Ebū Ḥüseyn en-Nūrī ᶜAleyhi’r-Raḥme KA; Ẕikr-i Cemīl-i Ebū Ḥüseyn Muḥammed Nūrī ᶜAleyhi’r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Cemīl-i Ebū Ḥüseyn Muḥammed en-Nūrī ᶜAleyhi’r-Raḥme T; Ẕikr-i Ebū Ḥüseyn Nūrī ᶜAleyhi’r-Raḥme BV
[4] Vādi-yi: +KA
[5]Evrī: dur̲īR
[6]Muḥammed en-Nūrī: Muḥammed Nūrī HSA, T
[7] İle: +R
[8]Ẕarīf: ṭarīḳ KA, HSA, BV
[9]Olınurlar idi: olınurlardı HSA, T
[10] ᶜAfīf: ᶜaḳīf T
[11] İder idi: iderdi HSA, T
[12]Sinīn-i: sīn-i T
[13]Pes: pes-ez-ān R
[14] Beyt: meşnevīR; -T

feᶜūlün/ feᶜūlün / feᶜūlün/ feᶜūl

Merā nām bāyed ki kerded bulend
Ki ez-nām gerded kesī ercümend

Be-merdī şeved zikr-i āzāde fāş
Çü nām-ı nikū hest cān gū me-bāş[1]

ḥuṣūl-i amāle bu vech üzre tedbīr-i dil-peẕīr itdüm ki yā ḥāyiz-i maḳām-ı aᶜlāya ṭarīḳ-i Ḥaḳda nā-būd ve nā-peydā olmaḳ gerek. Baᶜdehu kendü nefsime ḫiṭāb ṣūretinde ᶜitāb itdüm ki "Ey nefs müddet-i medīdedür hevāya tābiᶜ olduñ, gördüñ ve didüñ, gittüñ ve geldüñ, murād üzre ᶜayş u ᶜişret itdüñ, [**66a**] inṣāf oldı, gel imdi ḥabs-i medīd ile ḥuḳūḳ-ı Ḥaḳḳı ḳılāde-i ceyyid eyle." diyüp çihil sāl daḫı ᶜuzlet-nişīn oldum. Yine kendümi ḥāl-i[2] ehl-i ḥālden ᶜārī ve fi'l-cümle cūybār-ı ṭabᶜ-ı vādī-i riyāya cārī bulup ġarīḳ-i lücce-i taḥayyür ü ḳuṣūr ne ṭarafdan olduġına mütefekkir oldum. Mekr-i nefs ile dil yek-cihet[3] olup meşelā dil namāza āġāz itse nefs ṭahāret-sāz olur.[4] Dil[5] medḥ-i taṣadduḳ itse nefs taṣdīḳ ider. Nefs bir ᶜamel-i nā-sezāyı teᶜvīl ile tezyīn itse dil taḥsīn ider gördüm. Netīce çün birbirinüñ ḥaẕẕ u sürūrı ile her biri maḥẕūẕ u mesrūr olduḳları āfet-i rāh olduġından āġāh olup

mefāᶜilün/ feᶜilātün/ mefāᶜilün/feᶜilün

Güzeştem ez ser-i maṭlab tamām şod maṭlab[6]

lāmiᶜası üzre terk-i ṭaleb ve ḳatᶜ-ı ümīd ile çün nā-kām oldum. Şevāhidü'l[7]-ḥikem ve esrār-ı ḥāl ᶜarż-ı cemāl idüp ᶜālem-i[8] bī-kāmīden eşḫāṣ-ı aᶜmāl taḫt-nişīn-i iclāl olmaġa yüz gösterdi. Çün bu ḥāli müşāhede ḳıldum. Taḥḳīḳ-i ḥāl içün lübb-i Diclede īstāde ve bir dām-ı māhī āmāde ḳılup riyāżet ü mücāhedetüm kemāle vāṣıl olmış ise bir māhī-i bī-ḳayd bu dāma ṣayd olur fikrinde iken nā-gāh bir māhī-i bī-çāre dām ile āvāre olmaġın nevāziş-dār-ı ḥamd-ı Ḫudā olup Cüneyde vardum. Sergüzeşti ḥikāye ḳıldum. Ol ḳurretü'l-ᶜayn "Ey Ḥüseyn bu şikār kerāmet degül mār-ı nedāmetdür.

[1] *1. Bize insanı şerefli kılacak ve dahi yüceltecek nam gerek. 2. Hür fikir, bir mert ile açığa çıkar çünkü onda iyilik namı var ey can, başka söyleme.*
[2] Ḥāl-i: -R
[3] Yek-cihet: yek u cihet T
[4] Olur: olup T
[5] Dil: ᶜaḳl R
[6] *Talebi, isteği geçtim; talep etmek yok artık.*
[7] Şevāhidü'l: -KA
[8] ᶜĀlem-i: kān-i KA, HS, T

Kerāmet oldur ki sen mābeynde olmayasın.” diyü bu faḳīre naṣīḥat u irşād-baḫş oldılar.

Mervīdür ki ḫalife-i vaḳtüñ bir ġulām-ı bed-nāmı inkār-ı dervīşān ve ᶜadāvet-i ṣūfīyān ile naṣb-ı nefs-i bed-nefs itmegin bir gün ḫalīfeye “Ḥālā memleket-i ḫilāfet-penāhīde taṣavvuf daᶜvāsıyla baᶜżı şaḫs ġunā vu raḳṣ idüp ḫaḳīḳat-cū ve tenhā kūşelerde küfr-gū olurlar. Helākleri ile taḳayyüd olınur ise meẕheb-i zenādıḳa mütelāşī olur.” diyü ġamz itmegin ḫalīfe-i der-vaḳt ḳıtallerine emr ü diḳḳat idüp Şeyḫ Ḥamza ve Raḳḳām ve Şiblī ve Cüneyd ve Nūrī aṣḥābları ile dest-i cellād-ı bī-emānda meydāna getürildi. [**66b**] Cellād-ı bī-dād ibtidā Raḳḳāmı[1] ḳasd itmekle Nūrī pīş-i cellāda ser-nihāde olup ṭurab-künān-ı yārān uġrunda īṯār-ı[2] cān[3] itmege mübāderet itdi. “Çün ḫalīfe varken devlet bu ḥāli müşāhede ḳıldılar. Ey Nūriyy-i bī-şuᶜūrī[4] şimşīr-i bī-şerm ü cellād-ı bī-raḥmdur teᶜaccüb-i sebḳata[5] mübāderet idersiz.” didiler. Nūriyy-i nūrānī “Ey bī-ḫaberān iḳtiżā-yı ṭarīḳum isār-ı dil ü cāndur. Egerçi dünyānuñ bir sāᶜatin hezār ṯāl āḫirete tebdīl itmem. Zīrā dünyā-mekān ḫıḍmet ve āḫiret ol ḫıḍmet ile cāy-ı ḳurbetdür. Lākin beher-ṣāl naḳdiyye-i ᶜömr girān-māye-i pīş-i yārānda ṣarf itmegi sermāye-i dü-cihān bilürüm.” diyü redd-i cevāp itdi. Ḫalīfe-i inṣāf varken devlet ol ṭāyifenüñ şıdḳlarına iᶜtirāf idüp iḥżār-ı ḳāḍı ve fetvā içün tevaḳḳuf itdiler. Pes-ez-ān ḳāḍıyy-i vaḳt ḥāżır olup “Bunlaruñ her biri ᶜālim-i fāżıl olmaġıla bilā-ḫüccet taᶜaddī-yi maḥż-ı cehldür.” didükden[6] ṣoñra Şiblī bir miḳdār dīvāne mizāc olmaġın muḥāṭab idüp “Ey Şiblī yigirmi dirhemüñ zükūtı nedür?” didi. Ḥazret-i Şiblī “Yigirmi buçuḳ dirhemdür.” diyü cevāp itdi. Ḳāḍı “Bu ḳāᶜidede zükūtı kim virmişdür.” didi. Şiblī “Sünnet-i şıddīḳ-i ekberdür ki ḳırḳ biñ dirhemi ṭarīḳ-i Ḫudāda beẕl ile ḫoş-dil idi.” didi. Ḳāḍı “Ne güzel, yigirmi dirhemi tamām virdükden ṣoñra nīm dirhem nedür?” didi. Şiblī “Ġarāmet-i cemᶜ-i māldur.[7]” diyü redd-i cevāp itdi. Pes angāh ḳāḍı, Cüneyde teveccüh idüp bir mesele-i fıḳhiyye suᶜāl itdi. Ḥazret-i Cüneyd bir cevāb-ı bā-ṣevāb ile mollāyī ser-gerdān[8] bāde-i ḫacalet itdi. Baᶜdehu Ḥazret-i Nūrī kemiyyet-i nūrāniyy-i likām-ı kelāma cevelān virüp[9] bu vecḥ üzre süḫan-rān oldı ki “Ey seccāde-nişīn-i şerīᶜat-i ᶜizze mollāyī ṣāḥib-i nehā bu ḳadar mesāyilden ḥāṣıl nedür?” “Mey-gede-i muḥabbet-gede-i ᶜaşḳda merdān-ı Ḫudā vardur ki ḳıyām u ḳuᶜūd-ı rükūᶜ u sücūd sükūn u ḫarekāt ḥayāt u memātları cümle

[1]Raḳḳāmı: Raḳḳānı T
[2]Īṯār-ı: īṯā T
[3] īṯār-ı cān: cān-niṯār R
[4]Bī-şuᶜūrī: bī-şuᶜūr R, T
[5]Sebḳata: sebḳat T
[6]Didükden: didügünden BV
[7]Māldur: māldan KA
[8] Ser-gerdān: gerdān HSA
[9]Virüp: virdi T

Allāh ile olup bir an müşāhede-i [**67a**] Ḥaḳḳdan mehcūr olsalar niᶜmet-i ḥayātdan dūr olurlar. Ḫūrd u ḫᵛāb ve dād u sitād semᶜ u başarları Ḥaḳḳ iledür. ᶜİlm anlaruñ ᶜameli ve faż̈l anlaruñ faż̈lıdur. ᶜAcebdür ki anlaruñ ᶜilm ü mesāyilden sāyil olmazsız." dimekle ḳāḍı Marż̈ī bu kelimāt-ı ḥaḳīḳat-simātdan ḥayrān ve vādiyy-i tefekkürde sergerdān olup "Eger bu merdān-ı Ḫudā mülḥid olursa rū-yı zemīnde muvaḥḥid yoḳdur." didi. Ḫalīfe daḫı ḥāllerinden[1] āgāh olup tekrīmlerinde mübālaġa ile "Her ne murāduñuz var[2] ise revādur." didükde ol merdān-ı Ḫudā "Ricāmuz[3] bu fuḳarāyı ferāmūş buyurmañuzdur." diyü redd-i cevāb itmeleriyle[4] ḫalīfe giryān olup kerāmet-i tām ile icāzet virdi.

Beyt
feᶜilātün/feᶜilātün/ feᶜilātün/ feᶜilün

Ḫoş boved ger maḥakk-ı tecrübe āyed be-miyān
Tā siyeh-rūy şeved her ki durūgeş bāşed[5]

lāyiḥāsı üzre ol merdān ser-firāz olup bu ġammāz-ı nā-sāza ᶜālem-i tīr-endāz-ı ᶜitāb oldılar.

Mervīdür ki ḥazret-i şeyḫ kelām-ı kerāmet-niẓāmlarında ḳırḳ sene benüm ile göñlüm mābeyninde bir cüdāyī īḳāᶜ[6] olındı ki şehvet u arzu ve bedī ü nīgüne olduġın bilmedüm. Tā rāh-ı Ḥaḳdan agāh oldum ve daḫı bir vaḳt Ḥażret-i Ḥaḳdan ricā itdüm ki ḥālet-i dāyim iḥsān ide. Hātifden resīde-i gūş-ı hūş oldı ki "Ey Nūrī, devāma ṣabr idemez illā dāyim." diyü buyurdılar. Ṣiḳātdan mervīdür ki bir gice ehl-i Ḳādisiyye hātifden vādiyyü's-sabāᶜda evliyāu'llāhdan biri giriftār-ı girye vü āh olmışdur." diyü nidā istimāᶜ itdiler. Ehl-i velāyet ᶜayn-ı cemᶜiyyet ile vādi-yi meẕkūre geldükde Ḥazret-i Nūrīyi[7] bir maġāḳda girye ile resīde-i helāk[8] görüp ḥālinden suᵓāl itdiler. Ḥazret-i şeyḫ "Bu ṣaḥra-yı bī-pāyānda gürisnegī cāna kār itmiş iken şehre ḳarīb olduḳda nān[9] u ḫurmā görüp ṭabiᶜat ṭaleb itmeġin henüz ḫāṭırda arzū ve ber-ḳarār

[1]Ḥāllerinden: bu ḥāllerden HSA, T
[2]Var: -R, -HSA
[3] Budur: +BV
[4]İtmeleriyle: itmeleri ile R,T
[5]*Tecrübe mihengi ortaya çıksa ne güzel olur. Yalanı olan siyah yüzlü olur.*
[6] Īḳāᶜ: līḳāᶜ KA
[7] Nūrīyi: Nūr KA; Nūrī HSA, T
[8] Helāk: helāl HSA, T
[9] Nān: enār KA

olduġın müşāhede itmekle belā-yı arzū ile derd-mend olmaḳdan ise [**67b**] ṭuᶜma-i esed olmaḳ bihterdür, diyü ḫaṭır-gāhı meᵓvā[1] itdüm.” didiler.

Naḳldür ki[2] bir gün bāzār-ı Baġdāda her ṭarafdan āteş düşüp emvāl-i mevfūre ve ḫalāyıḳ-ı keşīre sūḫte iderken bir dükkānda nev-reste-i baġ-ı cemāl naḫl-i ḥadīḳa-i kemāl āb-rūy-ı maᶜṣūmī iki ġulām-ı Rūmīnüñ eṭrāfın āteş iḥāṭa itmekle ḫᵛāce-i ġulāmānān her kim bu iki ḫāṣṣü’l-ḫāṣṣımı ḫalāṣ ider ise[3] hezār dīnār müzd-i pāy-i nişār iderüm, diyü feryād[4] iderken nūr-ı āteş-sūz[5] olan Ḥazret-i Nūrī “*bismi’llāhi’r-raḥmani’r-raḥīm”* ile gülzārda ḫırāmān olur gibi āteşde cevelān idüp ol iki maᶜṣūm-ı pāki azād-ı[6] ḳayd-ı helāk itdi. Ḫudāvend-i ġulemān vaᶜd itdügi hezār dīnārı ḫāk-pāy-ı şeyḫe nişār itdükde ḳabūl itmeyüp “Ey ḫᵛāce bu bābda nevāzişdār-ı şükrān Ḫudāvend-i ᶜālemiyān ol. Bu faḳīr dirhem ü dīnārdan bīzār olmaġıla bu mertebeye nāyil oldum.” diyü cevāb virdi.

Nefeḥātü’l-Ünsde meẕkūrdur ki ᶜazīz müşārün ileyh Ḥazret-i Cüneyd ve Ẕünnūn-ı Mıṣrī ve Muḥammed bin ᶜAlī Ḳaṣṣāb ve Aḥmed ebi’l-Cevārī ile hem-ṣoḥbet olup kerāmāt-ı dil-peẕīri ᶜālem-gīr olduḳdan ṣoñra sene-i ḫamse ve tisᶜīn ve miᵓeteynde mihmān-ı żiyāfetḫāne-i dārü’s-selām olup ḥālā merḳād-ı envārları[7] Baġdādda ḳaṣaba-i Aᶜẓamiyyede ber-cāy-ı feraḫ-efzādur. ᶜAleyhi’r-raḥme.[8]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ BİŞR-İ ḤĀFĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME[9]

Ol mübāriz-i meydān-ı mücāhede, ol ṣadr-nişīn-i eyvān-ı müşāhede, ol ᶜālem-i kār-hāy-ı hidāyet, ol kāmil-i bār-gāh-ı ᶜināyet, nūr-ı ṣāfī Şeyḫ Bişr-i Ḥāfī ibni[10] i’l-Ḥāriş. Ebū Naṣr ile mükennā. Merviyyü’l-aṣl, Baġdādiyyü’l-menşeᵓ, muṣāḥib-i[11] Fuḍeyl ᶜİyāż, mürīd-i ḫāl-i ᶜaliyy-i ḫaşrem olup bāᶜiş-i tevbe vü inābetleri Teẕkire-i Evliyāda bu vech üzre ṣābitdür ki şeyḫ-i müşārün ileyh evāyil-i ḥālde lāḳayd-ı bī-ḳarār-ı şūrīde-i rūzgār olmaġıla bir gün mest-i lā-yaᶜḳıl reftār iderken eşnā-yı ṭarīḳde rūy-ı semen-gūnī raḳm, *bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥim* ile müzeyyen bir kāġıd bulup taᶜẓīm-i ism-i kerīm içün [**68a**] ikrām ile refᶜ u muᶜaṭṭar idüp ber-cāy-ı pāke vażᶜ

[1] Meᵓvā: mār T
[2] Ki: -KA
[3] İder ise: iderse HSA, T
[4] Feryād: fermān T
[5] Āteş-sūz: āteş-sūzān BV
[6] Azād-ı: azād u T
[7] Envārları: Enverleri BV
[8] Ve’r-rıḍvān: +HSA
[9] Ẕikr-i Cemīl-i Bişr-i Ḥāfī ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Bişr-i Ḥāfī ᶜAleyhi’r-Raḥme ve’r-Rıḍvān T; Ẕikr-i Bişr-i Ḥāfī ᶜAleyhi’r-Raḥme BV
[10] İbni: ebū T, bin BV
[11] Muṣāḥib-i: ṣāḥib-i KA

itmekle ġayret-i[1] muṭlaḳ taḥrīk, silsile-i hidāyet muḥaḳḳaḳ[2] idüp ol leyle-i mübārekede[3] ekābir-i evliyādan birine rüʿyāda Bişre iʿlām-ı beşāret-encām ile "*Ṭayyebte ismenā fe-tayyebnāke beccelte ismenā fe-beccelnāke ṭahharte ismenā fe-ṭahharnāke fe-biʿizzetī lāuṭayyibenne ismeke fi'd-dünyā ve'l-āḫireh*"[4] diyü işāret[5] olmaġın ol büzürgvār bīdār olup Bişr bir merd-i fāsıḳdur. Bu ḫᵛāb *aḍġāṣ u aḥlām*dur fikri ile[6] vużu-sāz olup namāz ḳıldı. Tekrār ḫᵛāba varup uslūb-ı sābıḳ üzre üç nevbet ol büzürgvāre tekrār olınmaġın hemān-dem Bişre adam gönderüp ṭaleb itdi. Fersitāde olan adama "Bişr meclis-i şarabdadur." cevāb virilmegin bi'n-nefs kendüler bāb-ı Bişri teşrīf buyurup ṭaleb itdi. "Bişr mest-i lāyaʿḳıldur." diyü redd-i cevāb[7] olındı. "Kendüye ḫaber-i beşāret-eṣerüm vardur." didi. Çün Bişre bu ḫayr ḫaberi[8] iḫbār itdiler. Bir āh-ı cān-gāh ile meclis-i[9] mestānı tīre vü siyāh idüp "Bu kār-ı nā-ṣavāb içün ʿitāb iderler." diyü giryān giryān[10] vedāʿ-ı yārān ile der-i sarāya gelüp beşāret-i pīr-i kāmkārı[11] istimāʿ itdükde

Beyt
Mefʿūlü/ mefāʿilün/ mefaʿīlün/fāʿ

Şod bāġ-ı murad ez-ān beşāret-i ḫurrem
Şud geşt ümīd ez-ān resīden-i tāze[12]

naġmesiyle bī-tevaḳḳuf ve inkār-ı dāmen-gīr-i tevbe vü istiġfār oldı. Pes ez-ān süllem-i zühd bir mertebe vażʿ-ı ḳadem ḳıldı ki şiddet-i ġalebe-i müşāhede-i Ḥaḳdan ser u pā bürehne olup Ḥāfī ile müleḳḳab oldı. Baʿżı ehl-i taḥḳīḳ ol mest-i cām-ı tevfīḳden "Sebeb-i terk-i kefş nedür?" diyü suʾāl itdiler. Ḥazret-i şeyḫ "Ṣulḥ itdügüm vaḳt bī-muḳtede pā bürehne idüm. Ḥālā kefş-i der-i pā itmege ḥicāb iderüm. Bir daḫı Ḥazret-i Bārī zemīni ehl-i zemīne bisāṭ itdüm." diyü fermān itmişdür. Bisāṭ-ı sulṭānīye kefş ile vażʿ-ı ḳadem itmege şerm[13] iderüm.[1]

---

[1] Fāż: +KA
[2] Muḥaḳḳaḳ: taḥḳiḳ KA
[3] Mübārekede: mübārekde T
[4] *Bizim ismimizi yücelttiğin için senin de ismin yüceldi. Bizim ismimizi temizledin, senin de ismin temizlendi. İzzetim üzerine yemin ederim ki hem dünyada hem ahirette senin ismini yücelteceğim.*
[5] İşāret: beşāret T
[6] Fikri ile: fikriyle BV
[7] Virilmegin bi'n-nefs kendüler bāb-ı Bişri teşrīf buyurup ṭaleb itdi. "Bişr mest-i lāyaʿḳıldur" diyü redd-i cevāb: -T
[8] Ḥayr-ı ḫaberi: ḫaber-i ḫayrı T
[9] Meclis-i: - BV
[10] Giryān: -KA
[11] Pīr-i kāmkārı: pīr-kār-ı mekārı BV
[12] Şod geşt ümīd ez-ān resīden-i tāze: Şod geşt ümīd ez-ān resīd-i tāze T
[13] Şerm: ḥicāb KA

Beyt
fāᶜilātün/ fāᶜilātün/ fāᶜilün

Ez-Ḫudāḫᵛāhīm tevfīḳ-i edeb
[67b]
Bī-edeb maḥrūm geşt ez-faż̇l-ı Rab[2]

lāyiḥāsı üzre cevāb virdiler.

Naḳldür ki Ḥazret-i[3] İmām-ı Aḥmed[4] Ḥanbel Ḥazret-i Bişre tereddüd idüp ekşer ziyāretlerin şeref bilür idi.[5] Baᶜżı şākirdleri "Yā imām cenābuñuz fünūn-i şettāᵓda ḫabīr ü müctehid ᶜadīmü'n-naẓīr iken ne lāyıḳ bir şūrīdeye bu mertebe dildāde olmaḳ?" didiler. Ḥazret-i imām[6] "Egerçi didügüñüz ᶜulūmda andan aᶜlem isem ammā maᶜrifet-i Ḫudāda anlar efhemdür." didükerinden ġayrı mülāzım-ı meclis-i aḳdesleri olup "*ḥaddeşenī ᶜan Rabbī*"[7] diyü Ḥazret-i Bişre ricā iderdi.

Bilāl-i Ḫavāṣdan menḳūldür ki tīh-i benī-İsrāᵓilde Ḥazret-i Ḫıżır ᶜaleyhi's-selāma[8] mülāḳī olup Ḥazret-i Şāfiᶜī ve Aḥmed Ḥanbel ve Bişri suᵓāl itdüm. "Şāfiᶜī evtāddandur. Aḥmed şıddīḳīndendür.[9] Bişr bir mertebededür ki kendüden şoñra mānendi olmasa gerek." diyü buyurdılar.

Naḳldür ki ekābirden biri rūz-ı sermāde Ḥazret-i Bişri bürehne vü ᶜuryān u şiddet-i sermā ile lerzān görüp[10] sebebin[11] suᵓāl itdükde ol veliyy-i ḥaḳīḳat-müᵓeşşer "Bir[12] gün ḥāl-i dervīşān resīde-i ḫāṭır[13] olup baᶜżısına[14] ḫırḳa ile germiyyet-baḫş olmaġa ḳādir olmaduġumdan ancaḳ bu ḥāl ile kendülere muvāfaḳat itdüm." diyü cevāp virdiler.

---

[1] Eytdükde: +HSA; iderüm: eylerüm T
[2] *Edep tevfikini Allah'tan isteriz. Edebi olmayan Allah'ın faziletinden mahrum olmuştur.*
[3] Ḥazret-i: -HSA
[4] Bin: +KA, +HSA
[5] Bilür idi: bilürdi HSA, T
[6] Ḥazret-i İmām: -HSA
[7] Rabbimden bana haber verdi.
[8] ᶜAleyhi's-selāma: ᶜaleyhi's-selām HSA
[9] Aḥmed şıddīḳindendür: -KA
[10] Görüp: bulup R
[11] Sebebin: müsebbibin HSA
[12] Bir: bu R
[13] Ḫāṭır: ḫāṣıl T
[14] Baᶜżısına: Baᶜżısında HSA

Naḳldür ol mücerred pāk ḥāl-i ḥayᵛātda[1] olduḳça ḥāfī olmaġıla eziḳḳa-i Baġdādda devāb-i ilḳā-yı revş ü necāset itmez idi. Bir gün bir merd-i ṣāliḥüñ merkebi kūçede ilḳā-yı revş itmekle ol merd-i ṣāliḥ girye itdi. Baᶜżı kimesne sebeb-i giryesin suᵓāl itdüklerinde "Ḥazret-i Bişr dünyādan irtiḥāl itdi." diyü cevāb itdi.[2]

Naḳldür ki baᶜde'l-vefāt ḥazret-i şeyḫi baᶜżı aṣḥāb rüᵓyāda görüp muᶜāmele-i Bārī-i Teᶜālayı suᵓāl itdüklerinde[3] dünyāda olan ziyāde ḫavfum sebebiyle Ḥazret-i Melik-i Vehhāb bu faḳīre ḫiṭāb idüp *"Emā ᶜalimte inne'l-kereme ṣıfatī"*[4]diyü ᶜitāb itdi, didi ve daḫı ikrāmından suᵓāl itdüklerinde "Vaḳtā ki vāṣıl-ı ervāḥ oldum "*Ḳul yā men lā yeᵓkülü velā yeşrebu*[5] *yā men*[6] *lā yeşreb"*[7] [**69a**] fermānıyla ikrām olındum." diyü iḫbār itdiler.

Naḳldür ki bir gün bir żaᶜīfe-i ᶜafīfe[8] İmām-ı Aḥmed Ḥanbele gelüp "Yā imām şebb-i güzeştede ġazel-i penbe iderken mürdümān-ı ḫalīfe ḫānemüz üstünden güzerān idüp żiyā-yı meşᶜallerinde bir iki[9] rişte ġazel ü keşīde itdüm. Cāyiz ü ḥelāl olur mı?" diyü suᵓāl itmekle ḥazret-i imām "Ey ṣaḥibe-i ᶜiffet kimsiz ki bu mertebe diḳḳat idersiz." didi. "Hemşīre-i Bişrüm." diyü redd-i cevāb itmegin ḥazret-i imām girye idüp "Ḥaḳḳan ki böyle bir gül-i taḳvā-yı kāmil ol gülzārda ḫāṣıl olur." didükden ṣoñra "Ey bānu-yı pāk-dāmen saᶜy ile iḳtidā-yı birāder-i ᶜālī-güher it ki anlaruñ żiyā-yı meşāᶜilinde rişte-keş olmaġa[10] destüñ iṭāᶜat itmeye. Zīrā Bişrüñ tenāvül-i ṭaᶜām-ı meşbūhda dest-i kerem-peyvestleri iṭāᶜat itmez idi." diyü naṣīḥat-baḫş oldılar.

Nefeḥātü'l-Ünsde meẕkūrdur ki Ḥazret-i İmām-ı Aḥmed Ḥanbel vāḳᶜasında Ḥazret-i Bişr ḫāne-nişīn-i ᶜuzlet olmaġın "Naᶜceb imdād-ı Aḥmed ve nuṣret-i meẕheb ehl-i sünnet itmezsiz" diyü baᶜżı aḥbāb Bişre ḫiṭāb itdükde "Heyhāt, heyhāt!

---

[1] Hayᵛātda: ḥayātda R

[2] Ekābirden biri rūz-ı sermāda Ḥazret-i Bişri bürehne vü ᶜuryān u şiddet-i sermā ile lerzān görüp müsebbibin suᵓāl itdükde ol veliyy-i ḥaḳīḳat-i müᵓesser bir gün ḫāl-i dervīşān resīde-i ḫāṭır olup baᶜżısında ḫırḳa ile germiyyet-baḫş olmaġa ḳādir olmaduġımdan ancaḳ bu ḥāl ile kendülere muvāfaḳat itdüm diyü cevāp virdiler naḳldür ol mücerred pāk ḥāl-i ḥayātda olduḳça ḥāfī olmaġıla eziḳḳa-i Baġādda devāb-i ilḳā-yı revş necāset itmez idi bir gün bir merd-i ṣāliḥüñ merkebi kūçede ilḳā-yı revş itmekle ol merd-i ṣāliḥ girye itdi baᶜżı kimesne sebeb-i giryesin suᵓāl itdüklerinde ḥazret-i Bişr dünyādan irtiḥāl itdi diyü cevāb itdi: -KA

[3] İtdüklerinde: itdüklerin T

[4] *Cömertlik benim sıfatımdır, bilmedin mi?*

[5] Velā yeşrebu: ve eşrebu R

[6] Eşrebu yā men: -KA; yā men: -R

[7] Yemeyen, içmeyen adam, ye!

[8] Żaᶜīfe-i ᶜafīfe: ᶜafīfe-i żaᶜīfe HSA, T

[9] Bir iki: bir iki bir iki BV

[10] Olmaġa: olmaġıñ HSA

Aḥmedmaḳām-ı peyġamberīde vāḳıfdur.[1] Anlarıñ ḳuvvetine ḳādir degilüm." diyü ᶜöẕr-ḫᵛāh oldılar. Ol pīr-i bī-naẓīrüñ[2] evṣāf-ı ḥamīde ve aḫlāḳ-ı pesendīdesi ḥadd-i ḥaṣrdan efzūn olup sene-i sebᶜa ve ᶜışrīn ve miᵓeteynde Baġdādda dār-ı aḫirete rıḥlet ve ḫāk-i Ḳaṣaba-i Aᶜẓamiyyede[3] heykel-envārları[4] ile şeref-nāk olmışdur. ᶜAleyhi'r-raḥme.[5]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ŞEYḪ ḤAMMĀD ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Ciger-sūḫte-i āteş-i ḥaḳīḳat, merd-i meydān-ı kerāmet ü meşīḫat, metīnü'r-reᵓyi ve'l-ḳıyās Şeyḫ Ḥammād-ı Debbās. Ḥazret-i Şeyḫ[7] ᶜAbdulḳādir Ceylānī[8] meşāyiḫinden olup ümmī iken tevfīḳ-i Rabbānī ve meded-kārī-yi Sübḥānī bedreḳa-i ṭarīḳ ve delīl-i[9] hidāyet-refīḳleri olmaġıla ḳıdve ü reyīs-i meşāyiḫ-i Baġdād olmışlardur. Nefeḥātde taḥḳīḳe resīdedür ki bir gün Ḥazret-i Şeyḫ ᶜAbdulḳādir ᶜazīz müşārün ileyhüñ [**69b**] meclisinde iken ḳıyām u[10] vedāᶜ idüp rāhī olduḳdan ṣoñra Ḥazret-i Ḥammād bu ᶜacemī bir ḳademe mālikdür ki bir vaḳt "*Ḳademī hāẕihi ᶜalā-reḳabeti külli veliyyin li'llāh*"[11] dimege meᵓmūr olup "Cümle evliyā-i zamāne ḳabūl ile vażᶜ-ı gerden itseler gerek." diyü buyurdılar. Fi'l-ḥaḳīḳa Ḥazret-i ᶜAbdulḳādir tekmīl-i ḥāl itdükden ṣoñra bir gün zāviye-nişīn olup Şeyḫ ᶜAlī Heytī ve Şeyḫ Beḳāᵓ ibni[12] Baṭū ve Şeyḫ ebū Saᶜīd Ḳıylevī ve Şeyḫ ebü'n-Necīb Sühreverdī ve Şeyḫ Cāgīr ve Şeyḫ Ḳażībü'l-Bānü'l-Mūṣulī ve Şeyḫ ebu's-Suᶜūd ve ġayrihim elli nefere ḳarīb ecille-i meşāyiḫ-i Baġdād ḥāżır ve vech-i münīr-i şeyḫe nāẓırlar iken Ḥażret-i ᶜAbdulḳādir süllem-i minbere vażᶜ-ı ḳadem ḳılup Eṣnā-yı vaᶜẓda *"Ḳademī hāẕihi ᶜalā-raḳābeti külli veliyyi li'llāh"*[13] dimekle ibtidāᵓ Şeyḫ ᶜAlī Heytī ḳadem-i mübārek-i ᶜAbdulḳādire gerden-sā olup baᶜdehu cümle ḥāżırlar ḳadem-i mübārekleri ile raḳebelerin münevver ḳılmaları ile Ḥazret-i Şeyḫ Ḥammāduñ kelām-ı kerāmet-niẓāmları munaṣṣ-ı ṣıḥḥatde cilve-ger oldı. Behce-i ḥazret-i şeyḫde ol pīr-i rūşen-dilüñ menāḳıb-ı maḥmūdetü'l-ᶜavāḳıbları[14] bu vech üzre taḥḳīḳ olınmışdur ki ᶜazīz

[1]Vāḳıfdur: vāfıḳdur R
[2] Bī-naẓīrüñ: bī-naẓīrde HSA
[3]Aᶜẓamiyyede: Aᶜẓamiyye KA, HSA, T
[4]Envārları: Enverleri HSA, BV
[5]ᶜAleyhi'r-raḥme:ᶜAleyhi'r-raḥmeti Ve'r-rıḍvān HSA, T
[6]Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ Ḥammād ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ Ḥammād ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ Ḥammād-ı Debbās ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[7] Şeyḫ: -HSA
[8] Ceylānī: el-Ceylānī T
[9] Delīl-i: delīl-rāh-ı T
[10]U: -R
[11]*Ben ayaklarımı evliyaullahın boynuna koyuyorum. Yani onların yolunda ilerliyorum.*
[12] İbni: bin HSA, T
[13]*Ben ayaklarımı evliyaullahın boynuna koyuyorum. Yani onların yolunda ilerliyorum*.
[14] ᶜĀvāḳıbları: ᶜāvāḳīleri BV

müşārün ileyh reyīs ve kerāmet-i bāhire ile maᶜrūf u ḳabūl-i tām ile beyne'n-nās mevṣūf olup kelām-ı feṣāḥat-intiẓāmlarında: "*El-ḳulūbu ṣelāṣetün ḳalbün yeṭūfu fi'd-dünyā ve ḳalbün yeṭūfu fi'l-āḫireh ve ḳalbün yeṭūfu bi'l-Mevlā lā fi'l-Mevlā femen ṭāfe fi'l-Mevlā tezendaḳa ve ḳāle aḳrabu'ṭ-ṭarūki ila'llāhi ḥubbuhu ve mā yeṣifū ḥubbehu ḥattā yebḳa'l-muhibbu rūḥan bilā nefes ve mādāme lehu nefesun felā büdde en yaḥibbe fi'llāh teᶜālā ve ᶜinde faḳdi'n-nefsi tecīu maḥabbeta'llāhi eṣ-ṣādıḳah*"[1] diyü naṣiḥat-baḫş-ı dervīşān olur idi.[2]

Ḥazret-i Şeyḫ ebū'n-Necīb ᶜAbdulḳāhir buyurur ki Şeyḫ Ḥammād ekābir-i meşāyiḫ-i Baġdāddan olup ibtidāᵃ bu faḳīre naẓar-ı ḫayrānlarından bu vech üzre vāḳiᶜ oldı ki riyāżāt-ı keşīre ve mücāhedāt-ı [**70a**] mevfūre itdüm. Feth-i ebvāb-ı fütūh olmamaġıla Ḥazret-i Ḥammāda varup ḫālimi ᶜarż itdükde Ḥazret-i Ḥammād "Yārın baᶜde'd-ders medreseden ḳıyām idüp ḳıyāfet-i maᶜhūde ile bālā-yı sere bir ᶜulbe-i leben alup bu mekāna ḥāżır oluñ." diyü fermān buyurdılar. Bu faḳīr daḫı ferdā[3] fermānları üzre baᶜde'd-ders bālā-yı serde[4] ᶜulbe-i leben ile[5] vasaṭ-ı sūḳda reftār iderek müteveccih-i şeyḫ-i ᶜālī-miḳdār oldum. Eṣnā-yı ṭarīḳde telāḳḳī-i aṣḥāb u aḥbāb ile[6] cism ü cānum mānend-i āteş ve revġan-ı müẕāb olurdı.[7] Beher-ḥāl[8] maḥall-i maᶜhūde geldükde ḥazret-i şeyḫi der-i debbās-ḫānede muntaẓır gördüm. Çün heybet ile bir naẓar-ı feyż-eṣer ḳıldı. Bu faḳīr bī-şuᶜūr ve ḳarīb-i helāk olup leben daḫı āġuşte-i ḫāk oldı. "Ol rūz-ı fīrūzdan beru ebvāb-ı ḫayr bu faḳīre küşāde oldı." diyü iḫbār iderler idi.[9]

Girü ebu'n-Necībden menḳūldür ki ḥażret-i şeyḫ müşārün ileyhüñ debbās-ḫānesine aşlā zenbūr u ẕübāb daḫil olmaz idi ve daḫı naḳl iderler ki müsterşid-i ḫalīfenüñ bir ᶜabd-i memlūki Ḥazret-i Ḥammāda tereddüd idüp ve ḥazret-i şeyḫ, "Ey ġulām-ı saᶜādet-encām sābıḳda sizī ḳurb-ı Ḥaḳda müşāhede iderdüm. Terk-i dünyā idüp ḫāyiz-i derecāt-ı ᶜulyā ol." diyü naṣiḥat ider idi.[10] Bir gün bir ᶜādet-i sābıḳ ḥużūr-ı şeyḫe gelmekle girü şeyḫ suḫan-sāz olup naṣiḥate āġāz itdi. Ġulām muḳarreb-i ḫalīfe olmaġıla imtināᶜ gösterdi. Ḥazret-i şeyḫ, "Bārī-yi Teᶜālā bu faḳīri

[1]*Kalp üç çeşittir: bir kalp dünyada tavaf eder. Bir kalp ahirette tavaf eder. Bir kalp de Allah'ın yanında tavaf eder, içinde değil. Kim Allah'ın içinde tavaf ederse zındık olur. Allah'a en yakın yol Allah'ı sevmektir. Bu sevgi nefes olmadan sedece ruh olduğunda tam olur. Nefes aldığı müddetçe Allah'ı sevecek. Eğer o nefesi kayberderse Allah'ın gerçek sevgisi gelir.*

[2]Olur idi: olurdu HSA, T

[3]Ferdā: -BV

[4] Bir: +R

[5]İle: alup BV

[6]İle: -T

[7]Olurdı: olur idi KA

[8] Beher-ḥāl: Beher-ḥālde KA

[9]İderler idi: iderlerdi HSA, T

[10]İder idi: iderdi HSA, T

saña musallaṭ ve hidāyetüñe ḥākem itmişdür. Emr itsem maraż-ı baraṣ seni taġşiye ider." didügi gibi ġulāmıñ bedenin neᶜuẕubi'llāh baraṣ iḥāṭa itmekle ḥāżır-ı meclis olanlar cümle mebhūt oldılar. Bu ḥāl ile[1] ġulām ḥużūr-ı ḫalīfeye varup eṭibbā-ı cemᶜiyyet ve devāsına[2] beẕl-i ḥaẕāḳat[3] itdükçe ᶜilāc-peẕīr olmamaġın sarāy-ı ḫalīfeden iḫrāc itdiler. Pes-ez-ān ġulām ḥużūr-ı fāyiżü'n-nūr-ı [**70b**] ḥażret-i şeyḫe mürācaᶜat idüp tevbe ve ināyet göstermegin hemān-dem ḥażret-i şeyḫ[4] ḳamīṣın nezᶜ idüp *"İẕheb eyyühe'l-baraṣ"*[5] diyü fermān itdükde bi-avni'llāhi teᶜālā beden-i ġulām hemān-dem sefīd-i sīm-endām oldı. Şeyḫ Aḥmed bin ᶜAlī Ṣarṣarī peder-i ᶜalī-güherlerinden naḳl ider ki Ḥazret-i Şeyḫ Ḥammād ḳura-yı Baġdādda seyrān iderken müstaẕhir-i ḫalīfenüñ ümārāsından bir emīr-i bedbaḫtı sekrān u bālā-yı esb-i ġurūrda ser-gerdān görüp ḥālini inkār itmekle meẕkūr ḥażret-i şeyḫe īṣāl-i īẕāᵓ itmek ṭarīḳine sālik olmaġın ḥażret-i şeyḫ "*Yā feresu'llāh ḫuẕīhi*"[6] didükde feres-i meẕkūr berḳ-i ḫāṭif u rīḥ-i ᶜāṣıf gibi ṭayarān idüp ne ṭarafa gitdügi nümāyān olmadı. Baᶜdehu her ne mertebe cüst u cū olındı ise nā-bedīd olup bir ṭarafda ḫaber-i bedīd olmadı. ᶜAzīz müşārün ileyh Baġdādda sākin olmaġıla sene-i ḫamse ve ᶜişrīn ve ḫamse miyede rūḥ-ı pür-fütūḥları mihmān-ı ravża-ı rıḍvān olup merḳad-i pür-envārları kitāb-ı meẕkūrda egerçi Şunīzī nām maḥalde olduġı muḥarrerdür. Lākin ḥālā ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile Ḳaṣaba-i Aᶜẓimiyyede muḳarrer olup ziyāretgāh-ı kibār u ṣıġardur.[7]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ TĀCÜ'L-ᶜĀRİFĪN ᶜALEYHİ'R-RAḤME[8]

Ol vaḳıf-ı esrār-ı ṭarīḳat, ol nāẕır-ı envār-ı ḥaḳīḳat, edeb-yāfte-i ᶜutbe-i ᶜubūdiyyet, seccāde-nişīn-i eyvān-ı yaḳīn Tācü'l-ᶜĀrifīn, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū'l-Vefā ile mükennāᵓ. İttifāk ile ḳıdve-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳ olup Behcede menāḳıb-ı şerīfeleri ve kelām-ı kerāmet-intiẓāmları bu vech üzre nigāşte-i şaḥife-i ikrāmdur[9] ki "*Ḳāle men heyyemehu eşerü'n-naẓari ve aḳlaḳahu semāᶜul-ḫaberi yaḳṭaᶜu fī meġāvizi'l-eşvāḳi felem yeltefit ile'l-āfāḳi ve ḳāle*[10] *men aḫlaṣa'llāhu*[11] *teᶜālā fī muᶜāmeletihi taḥalluṣa*

[1] Bu ḥāl ile: -BV
[2] Devāsına: edāsına HSA; idāresine T
[3] Ḥaẕāḳat: ḥadāḳat T
[4] Mürācaᶜat idüp tevbe ve ināyet güstürmegin hemān-dem ḥażret-i şeyḫ: -HSA
[5] *Ey baras git.*
[6] *Ey Allah'ın atı, al.*
[7] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA, +T
[8] Ẕikr-i Cemīl-i Tācü'l-ᶜĀrifīn ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Tācü'l-ᶜĀrifīn ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T
[9] İkrāmdur: ikrām-ı kerāmetdür BV
[10] Ve ḳāle: -T
[11] Aḫlaṣa'llāhu: li'llāhi KA

mine'd-daᶜveti'l-kāẕibeti vemen żayyaᶜa ḥukama'llāhi[1] *vaḳtihi fehuve cāhilün ve men ḳaṣṣara minhu fehüve ġāfilün"*[2]diyü naṣiḥat-baḫş-ı dervīşān olurlar idi.

[**71a**] ᶜArif-i vaḳtī Şeyḫ ᶜAlī Heytīden menḳūldür ki zamān-ı[3] Tācü'l-ᶜĀrifīnde evliyā-yı kirāmdan on nefer evliyā-yı ᶜiẓāma mülāḳī ve esrārlarında müşārek oldum. Bir emrde müşkilleri vāḳiᶜ olmaġın ᶜayn-ı cemᶜ ile ḥall-i müşkil içün Ḥazret-i Tācü'l-ᶜĀrifīne gelüp ḫᵛābda ammā her ᶜużvın tesbīḥ u tehlīl ü taḳdīs ider bulup muntaẓır-ı bī-dārı oldılar. Hemān-dem ol şādıḳuñ bir ᶜużvı nāṭıḳ olup[4] lisān-ı efṣaḥ[5] ile ḥall-i müşkil itdi. ᶜAzīz müşārün ileyh Kürdiyyü'l-aṣl olup "*Emseytü ᶜacemeyyen ve aṣbaḥtü ᶜArabiyyen"*[6] diyü ibtidāᵓ anlar dehān-güşā olmuşlardur.

Menkūldür ki ḥażret-i ᶜazīz müşārün ileyhüñ zāviye-i[7] şerīfeleri ḳurbında bir şecere-i muᶜaẓẓama olup bir gün ḥażret-i şeyḫ dest-i kerem peyvestlerin bu[8] şecere-i[9] meẕkūreye[10] vażᶜ idüp "Pūş u dūş" diyü[11] buyurdılar ammā maᶜnā-yı kelām-ı kerāmet-encāmların[12] kimesne fehm itmedi. Baᶜdehu vefātında şecere-i[13] meẕkūre ḳatᶜ olınup ḥażret-i şeyḫe żarīḥ u ᶜatebe-i bāb olmaġıla maᶜnā-yı kelāmları maᶜlūm oldı. Sene-i ḫamse miyede mihmān-ı żiyāfetḫāne-i ravża-i rıḍvān olup Baġdāduñ cānib-i şarḳīsinde[14] altı yedi fersaḥ mekān-ı ᶜizzet-nişānda merḳad-i münevvereleri ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[15]

ẔİKR-İ EBU'L-ᶜABBĀS AḤMED BİN ŞÜREYḪ-İ FAḲĪH ᶜALEYHİ'R-RAḤME[16]

ᶜĀlem-i ᶜāmil-i fāżıl-ı kāmil, ḳıdve-i ᶜulemā-i Şāfiᶜiyye, cāmiᶜ-i ᶜulūm-ı naḳliyye vü ᶜaḳliyye, faḳīh-i emced ebu'l-ᶜAbbās Aḥmed, ᶜaleyhi'r-raḥme. Tārīḫ-i

[1] Ḥukama'llāhi: ḥukmi R
[2] *Mutasavvıflar haberlere iltifat etmezler. Kalbini her zaman Allah'a bağlarlar. Kim ihlasla amel ederse Allah da onu yüceltir. Kim vaktini Allah'tan habersiz geçirirse o cahil bir insandır.*
[3] Zamān-ı: -KA
[4] Muntaẓır-ı bī-dārı oldılar hemān-dem ol şādıḳıñ bir ᶜużvı nāṭıḳ olup: -KA
[5] Efṣaḥ: faṣīḥ HSA, T
[6] *Yabancı olarak uyudum, Arap olarak uyandım.*
[7] Zāviye-i: zıvāye-i HSA
[8] Bu: -T, -BV
[9] Bu şecere-i: -HSA
[10] Meẕkūreye: meẕkūra HSA, T
[11] Diyü: -HSA
[12] Encāmların: encāmları T
[13] Şecere-i: şecer-i HSA, T
[14] Şarḳīsinde: ġarbīsinde HSA; şarḳında T
[15] ᶜAleyhi'r-raḥme:+KA, +BV; ᶜAleyhi'r-raḥmetive'r-rıḍvān: +HSA, +T
[16] Ẕikr-i ebu'l-ᶜAbbās Aḥmed bin Şüreyḫ-i Faḳīh ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebū'l-ᶜAbbās Aḥmed ibni Şüreyḫ-i Faḳīh ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i ebi'l-ᶜAbbās Aḥmed bin Şüreyḫ-i Faḳīh ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T

İbni Ḫallikānda ṭabaḳātdan mervīdür ᶜazīz müşārün ileyh mecmuᶜü'l-baḥreyn, ᶜulūm-ı ẓāhir u bāṭın, cemīᶜ-i aṣḥāb-ı Şāfiᶜīden efḍāl ve zamānesinde olan eᵓimme-i müslimīnden ekmel olup Bāzü'l-Eşheb ile mülaḳḳab idiler. Dört yüz mücellid-i muṣannifātı olup efāḳa-i meẕheb-i Şāfiᶜī ᶜazīz müşārün ileyhden münteşir oldı. "Delāyil-i ᶜaḳliyye ve berāhīn-i naḳliyye ile ḳamᶜ-ı āṯār ehl-i bidᶜat ve nuṣret-i meẕheb-i ehl-i sünnet idüp zamān-ı şerīflerinde rās-ı sene-i miyede ᶜÖmer bin ᶜAbdulᶜazīz ve rās-ı [**71b**] miᵓeteynde İmām Şāfiᶜī ve rās-ı ṯelāṯe miyede ebū'l ᶜAbbās Aḥmed müceddid-i[1] dīn aṣḥāb-ı iclāl u māḥī bidᶜat-ı ehl-i dalāldür." diyü ᶜulemā-yı vaḳt taḥḳīḳ iderler idi. Sene-i sitte ve ṯelāṯe miyede terk-i dünyā-yı denī ve muḳīm-i maḳām-ı sermedī itdükde medfen-i raḥmet-mekmenleri Baġdāduñ cānib-i ġaribīsinde maḥalle-i Kerḫde olmışdur. ᶜAleyhi'r-raḥme.[2]

ẔİKR-İ ŞEYḪ SIRRĪ-Yİ SAḲAṬĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Ol nefs-i küşte-i mücāhede, ol dil-zende-i müşāhede, sālik-i ṭarīḳ-i ḥażret-i melekūt, şāhid-i ᶜizzet-i ceberrūt, mülk-i[4] şaffetī Sırriyyü's-Saḳaṭī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Eṣnāf-ı ᶜilm u[5] kemāl ve envāᶜ-ı kerāmet[6] u ḥāl ile imām-ı ṣūfiyye ve ṣāḥib-i maḳāmāt-ı ᶜaliyye olup Teẕkire-i Evliyāda nigāşte-i ḳalem-i imlādur ki Ḥazret-i Sırrī ḫāl-i Cüneyd naẓar-kerde-i maᶜrūf ve hem ṣoḥbet-i Ḥabīb-i Rāᶜi olup ibtidāᵓ Baġdādda inşā-ı kelime-i taḥḳīḳ ü tevḥīd itmekle ekṣer meşāyiḥ-i ᶜIrāḳ anlara mürīddür. Ḥāl-i evvelde dükkān-nişīn ve siḳaṭ fürūşī idüp ḫarīd u[7] fürūḫtdan māᶜadā dükkānın perde ile müzeyyen ve ekṣer evḳātın namāz u ṭāᶜata muᶜayyen itmişler idi.

Naḳldür ki bir gün altmış dirheme bādām işdirā idüp baᶜdehu cins-i meẕkūr-ı maṭlūb ve ziyāde ḳıymet ile[8] beyne'n-nās merġūb olmaġın ḥażret-i şeyḫe işdirā-yı bādām içün dellāl gelüp "Bugün bādāmuñuz ṭoḳsān dirheme deger. Fürūḫtı murād olınur ise işdirā idelüm." didi. Ḥazret-i Sırrī "Ribḥde onuna[9] on buçuḳdan ziyāde almamaġa ᶜahd itmişümdür. Yine bu ḳarār üzre fürūḫt iderüm." didükde[10] dellāl "İmdi ben daḫı ḳıymetinden noḳṣāna işdirā itmem." diyü ḳabūl itmedi. Faḳīr iderüm zihī ḫᵛāce ve zihī dellāl-ı zamānemüzde müslimīn birbirin hezār ḳarīb ile ṣayd itmege

[1] Müceddid-i: mecd-i HSA
[2] Ve'r-rıḍvān: +HSA
[3] Ẕikr-i Şeyḫ Sırrī-yi Saḳaṭī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Şeyḫ Sırriyy'üs-Saḳaṭī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, HSA, BV; Ẕikr-i Şeyḫ Sırrī-yi Saḳaṭī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıdvān T
[4] Mülk-i: mālik-i HSA
[5] U: +R
[6] Kerāmet: kerāmāt T
[7] U: -T
[8] Ḳıymet ile: -R
[9] Onuna: -BV
[10] Didükde: didügin T

saᶜy-ı ᶜacīb idüp ḫuṣūṣān dellālān-ı bī-emān mābeyninde dellāliyeden ġayrı fāyidesi olmasa ṣāḥibi virür [**72a**] ammā dellāl virmez maᶜnāsın her ān icrāᵓ iderler.

Naḳldür ki taḳdīr-i İlāhi ile bir gün bāzār-ı Baġdād naṣīb-i nār olup dekkākīn cümle suḫte oldı. Ḥazret-i Sırrī daḫı "Baᶜde'l-yevm terk-i dükkān itdüm." didi. Baᶜde ez-ān kendü dükkānları ḫalāṣ olduġı ḫaber-i resīde-i semᶜleri olduḳda niyyet-şikest olmayup māmelekin[1] dervīşāna baḫş ve[2] riyāżat u taḳvāya[3] bir mertebe taḳayyüd itdiler ki sekiz sene-i kāmile ser-i mübārekin bālīn-i rāḥata ve pehlūy-i şerīfin firāş-i istirāḥata vażᶜ itmedi.

Naḳldür ki ol pīr seyyīddür ve "Küdüret-i günāh ile rū-siyāh olmamış olam." diyü her gün āyīneye nigāh iderdi. Ḥazret-i şeyḫ müşārün-ileyhden menḳūldür ki evliyāu'llāhdan birinüñ mülāḳātıyla müşerref olmaḳ temennāsıyla cūst u cū iderken ser-i kūhda bir merd-i Ḫudāya resīde olup baᶜde's-selām "Siz kimsiz?" diyü suᵓāl itdüm. O didi "Ne kār ile." "Evḳāt-ı güẕārsız." didüm. O didi "Neyle giçinürsiz?" didüm. O didi "Bu sözden murāduñ[4] Allāh mıdur?" didügüm[5] gibi hemān-dem naᶜra-zenān olup teslīm-i cān itdi.

Şerḥ-i Meṯnevīde Ḥazret-i Sırrī bir gün müẕehheb-i tekebbür idüp sebeb-i şehvet ile olan maᶜṣiyyet ḳābil-i ġufrāndur ammā günāh-ı tekebbürden ḫalāṣ mümkin degildür. Zīrā maᶜṣiyyet-i Ādem ᶜaleyhi's-selām ruy-ı şehvetden olmaġıla ḳābil-i ġufrān olup merdūdiyy-i İblīs ṭarīḳ-i tekebbürden olmaġın lāyıḳ-ı hidāyet u raḥmet olmadı.

Beyt
feᶜūlün/ feᶜūlün/ feᶜūlün/ feᶜūl

Tevāżuᶜ koned her ki insān boved
Ki naḫvet zi-efᶜāl-i şeyṭān boved[6]

lāmiᶜası üzre naṣiḥat-baḫş-ı fuḳarāᵓ olurdı.

Ḥazret-i Cüneydden menḳūldür ki Ḥazret-i Sırrī bīmār olmaġıla ᶜibādetine varup mürevveḥe ile bād-zen[7] olmaḳ murād itdüm. Ḳabūl itmeyüp "Bād[1] ile āteş

[1] Māmelekin: Māmeleki HSA
[2] Ve: -HSA
[3] Taḳvāya: taḳvāda BV
[4] Nedür: +BV
[5] Didügüm: didügümüz HSA
[6] *Her kim ki insandır; tevazu göstermelidir. Zira kibir şeytanın davranışlarındandır.*
[7] Bād-zen: bād-den HSA, bār-zen T

efzūn olur.” diyü cevāb virdiler. Vaṣiyyet [**72b**] ricāʾ itdüm. “Sebeb-i ṣoḥbet-i ḫalḳ ile Allahdan meşġūl olma.” didi. “Bu naṣiḥat ibtidāʾdan olaydı belki sizüñle daḫı ṣoḥbet mümkin olmaz idi.” diyü redd-i[2] cevāb itdüm.

Cāmiʿü’s-Siyerden menḳūldür ki Ḥazret-i Cüneyd kelām-ı kerāmet-intiẓāmlarında “*Mā raeyte aʿbede mine’s-Sırrī etet ʿaleyhi sebʿūne sene mā revā mużtaciʿan illā fī ʿilleti’l-mevt*”[3] diyü buyurmışlardur. Ḥazret-i Sırrī kelām-ı ʿizzet-encāmlarında “*Bidāyetü’l-maʿrifeti tecrīdü’n-nefsi li’l-ḫaḳḳı ve ḳāle men tezeyyene li’n-nāsi bimā fīhi saḳaṭe min ʿayni’llāhi ʿazze ve celle*”[4] diyü buyurırlar idi. Ol ṣāḥib-i sırruñ ġavāmıż-ı esrārı[5] bī-şümār olup īrādiyy-i māniʿ-i iḫtişār olmaġın bu ḳadar ile iktifā olındı. Sene-i ṣelāṣe ve ḫamsīn ve miʾeteynde Ramażān-ı şerīfüñ üçünci güni vaḳt-i ṣabāḥda dār-ı āḫirete rıḥlet idüp Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde mezār-ı pür-envārları ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[6] ʿAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān.[7]

ẒİKR-İ DĀVUD EṬ-ṬĀYĪ ʿALEYHİ’R-RAḤME[8]

Ol şemʿ-i dāniş ü bīniş, ol çerāġ-ı āferīniş, ol pīş-rū erbāb-ı ṭarīḳat, ol ʿālim-i ḥaḳīḳat, merd-i Ḫudāyī Dāvud Ṭāʾī,[9] ʿaleyhi’r-raḥme. Ebū Süleymān ile mükennā olup Teẕkire-i Evliyāda menāḳıb-ı şerīfeleri bu vech üzre niġāşte-i yerāʿa-i imlādur ki ol ṣāḥib-i maḳāmāt-ı seniyye, şeyḫ-i ṣūfīyye ve[10] ʿilimde kemāle resīde, ḫuṣūṣan fıḳh-ı şerīfde ser-āmed-i fuḳahāʾ ve mümtāz-ı cümle ʿulemāʾ olup yigirmi sene Ḥazret-i İmām-ı Aʿẓam raḍıyāllahu ʿanh[11] mülāzemetinde taḥṣīle müdāvim[12] ve Fuḍeyl ve İbrāhīm Edhem ḥażerātına daḫı bir müddet mülāzım olup muʿaşeret-i nāsdan ʿuzlet ve iḫtiyār-ı vaḥdet iderdi. İttifāḳan bir gün nevḥager-i küdām rūy u mūydur ki ʿaḳıbet ḫāk ile yeksān olmaya diyü nevḥa u girye iderken bu kelām-ı dil-sūz mānend-i nüşşābe-i ciger-dūz resīde-i gūş cānları olmaġın ġamm-ı dü cihān ile

---

[1] Bād: Bār BV
[2] Redd-i: -BV
[3] *Sırrī’den daha ibadetli bir kimse göremedim. Bu adama uzanarak hadis rivayet etmiyor. Ancak bunu ölümünde yapar.*
[4] *İnsan nefsin isteklerini bırakırsa marifet makamına ulaşır. Kim insanların dış görünüşüne yönelirse o, Allah’ın gözlerinden düşer.*
[5] Esrārı: esrārları HSA, T
[6] Kibār u ṣıġārdur: R
[7] ʿAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: -R, -KA
[8] Ẕikr-i Dāvud eṭ-Ṭāyī ʿAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Dāvud Eṭ-Ṭāʾī ʿAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i Cemīl-i Dāvud-ı Ṭāʾī ʿAleyhi’r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Dāvud-ı Ṭāʾī ʿAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān T, BV
[9] Ṭāʾī: Ṭāyī R
[10] Ne: +KA
[11] Raḍıyāllahu ʿanh: raḍ.T
[12] Müdāvim: -KA

mālā-māl olup [**73a**] derḥāl yine ders-i Ḥazret-i İmām-ı Aʿẓama[1] ḥāżır oldılar. Ḥazret-i İmām Dāvuduñ ferāset ile[2] taġayyür-i[3] ḥālin fehm idüp istifsār itdiler. Ḥazret-i Dāvud nevḥagerüñ sūzın ve ol sebeb ile kendü sūzın ḫikāye idüp "Ey imām-ı ʿālī-maḳām bu derde devā hiçbir kitābda ve hiçbir ḳavlde bulmadum." dimegin ḥazret-i imām "Ḫalḳdan iʿtizāl ve terk-i kīyl u ḳāl eyle." diyü buyurdılar. Pes-ez-ān naṣīḥat-peẕīr-i pīr[4] olup bir müddet ḳatʿ-ı ʿalāyıḳ ve terk-i ṣoḥbet-i[5] ḫalāyıḳ itdiler.

Mervīdür ki Ḥazret-i İmām-ı Aʿẓam Dāvuduñ bir gün ziyāretine varup "Ey Dāvud bu mertebe daḫı inzivā-kār erbāb-ı nehā degildür. ʿUlemā ile hem-meclis olup silk-i taḳrīre derc itdükleri kelimāt-ı şāyeste ve nā-şāyeste ve hemyān-ı taṣarrufdan ḫarc itdükleri nuḳūd-ı sırra ve nā-sırraya ṣarrāfī itmeyüp terk-i cidāl itmek aḥsen-i aḥvāldür." diyü naṣiḥat buyurmaları ile Ḥazret-i Dāvud tekrār medreseye mürācaʿat ve bir sene müstemiʿ[6] olup vāḳiʿ olan mesāyilde kemāl-i ṣabr u taḥammül ve terk-i baḥṣ-i cidāl itmekle her an "Bir sene ṣabrımı otuz sene ʿamele tercīḥ iderüm." diyü buyururlar idi. Baʿdehu Ḥubeyb-i Rāʾī ḫiḍmetlerine vāṣıl ve anlarıñ beyʿatıyla ṭarīḳ u sülūka dāḫil olup nuḳūṣ-ı ḫayālāt-ı fāside-i levḥ-i dilden şüste itmişlerdür.

Ebū Bekr ʿAyyāşdan mervīdür ki ḥücre-i Dāvuda varup elinde bir pāre ḫuşk nān hezār zār ile giryān olur gördüm. "Yā Dāvud ne ḥudūṣ itdi." diyü istifsār itdükde "Bu nān-ı pāre ki ekline mübāşeret itmişüm. Ḥelāl midür ḥarām mıdur bilmedügüm bāʿiṣ-i girye vü hücūm-ı ālāmdur." diyü redd-i cevāb itdiler.

Naḳldür ki ḥażret-i şeyḫüñ büyūt-ı müteʿaddideye müştemel bir sarāy-ı dil-ḳarārları olup müdām bir ḥücre kendülere mesken ve meʾvā iderlerdi.[7] Biri köhne ve ḫarāb olınca āḫirine intiḳāl buyururlar[8] idi. Bir gün baʿżı aṣḥāb "Niçün taʿmīr-i ḫarāb itmezsiz?" diyü ḥażret-i [**73b**] şeyḫe şūret-i suʾālde ʿitāb itmegin "Dünyāda bir ḫāne[9] ʿimāret ü īcād itmemege Ḥazret-i Rabbü'l-ʿibād ile ʿahd eyledüm." diyü redd-i cevāb buyurdılar.[10] Mervīdür ki ḥāl-i ḥayātlarında[11] bu ḥāl üzre cümle serāyı ḫarāb olup dehlīz-i sarāyda sākin olurlar idi. Ḳudret-i İlāhi ile rıḥlet-i dār-ı āḫiret itdükleri gibi ol daḫı ḫarāb oldı.

---

[1]İmām-ı Aʿẓama: İmāma HSA
[2]Firāset ile: firāset-māyile HSA
[3]Taġayyür-i: taġyīr-i HSA
[4]Pīr: -R
[5] Ṣoḥbet-i: -HSA
[6]Müstemiʿ: müctemiʿ HSA
[7] İderlerdi: iderler idi KA, BV
[8] Buyururlar: buyurular HSA
[9] Ḫāne: ḫarābe KA
[10]Buyurdılar: vidiler BV
[11]Ḥayātlarında: ḥayᵛātlarında HSA

Mervīdür ki ol şeyḫ-i rūşen-dilden "Bāʿiṯ-i terk-i ṣoḥbet-i ʿālim nedür?" diyü bir gün suʾāl olınduḳda cevāblarında "Eṭfāl ile muʿāşeret olınsa kār-ı dīnden bilmezler ve ṭarīḳ-i ḥaḳḳa emr itmezler. Şüyūḫ ile hem-ṣoḥbet olsam ʿaybımı setr itdüklerinden ġayrı niçe mūcib-i ʿaẕāb olan aʿmāli teʿvīl ile ṣūret-i ṣavābda gösterürler.[1]" diyü cevāb virdiler.

Menḳūldür ki bir gün ḥażret-i şeyḫ ḥarāret-i āfītābda nişeste olup ʿIraḳ cebīni[2] mānend seyl-i seyelān ve cevvī gibi cereyān iderdi. Māder-i ʿālī-güherleri gelüp "Ey ciger-gūşe rūze-dārsız sāye-nişīn olmaḳ evlādur." didi. "Ey māder-i muvāfaḳat nefse ve ḫoş-āmedī hevāya vażʿ-ı ḳadem itmege şerm iderüm." dimekle māderleri "Ey nūr-ı dīde bu ne pür-sūz-ı sūzdur[3] ve kelām-ı nā-fehmden maḳṣūdındur." didi. "Ey māder muḳaddemā Baġdādda gördügüm nā-şāyeste ḥāllerden berü dest-i pür-dāşte-i dergāh-ı mevlā olup bu faḳīrden selb-i ḳuvvet iḫtiyār içün duʿā itdüm. Tā maʿẕūr olup ʿözrüm lāyıḳ-ı ḳabūl ola. *Elḥamdüli'llāhi teʿālā* icābet-peẕīr[4] oldum. Ḥālā on altı senedür ki ḳuvvet ü iḫtiyārdan berīyüm." diyü cevāb virdiler.

Şerḥ-i Meşnevīde taḥḳīḳe resīdedür ki İmām-ı Muḥammed ile İmām-ı Ebū[5] Yūsufuñ bir mesʾelede münāzaʿaları vāḳiʿ olsa Ḥazret-i Şeyḫ Dāvudı ḥakem iderler idi.[6] İmām-ı Muḥammedüñ ḳavli ṣevāb ise "Ḳavl-i ḳavl[7] Muḥammeddür." diyü cevāb virürler idi.[8] Eger İmām-ı Ebū[9] Yūsufuñ ḳavli ṣevāb ise "Bunuñ ḳavli[10] ṣāyibdür." diyüp ism-i şerīflerin ẕikr itmez idi. Baʿżı [**74a**] dervīşān "Ey şeyḫ bu iki imām-ı münevver ʿilmde berāber iken İmām-ı[11] Muḥammede müteveccih olup İmām-ı Ebū[12] Yūsufdan ne ʿaceb[13] iʿrāż[14] idersiz." diyü suʾāl itdüklerinde "İmām-ı Muḥammed dīni dünyāya taḳdīm ü tercīḥ itdi. Üstādımuz Ebū Ḥanīfe müteḥammil-i şedāyid olup kabūl-ı ḳażā itmemiş iken Ebū Yūsuf taḳlīd-i ḳażā itdi." diyü cevāb virdi ve daḫı mervīdür ki ḥażret-i şeyḫ bir gün ekl-i nān ider iken[15] bir tersānıñ mürūrı vāḳiʿ olmaġın pāre-i nān tersāya iḥsān itdiler. Ol merd-i tersā ekl-i nān-ı pāre-

[1]Gösterürler: gösterür HSA
[2] Cebīni: cebībini HSA
[3] Pür-sūz-ı sūzdur: Sūz-ı dil-sūzdur KA; pür-sūzdur HSA, T
[4] İcābet-peẕīr: ʿözr-peẕīr KA
[5]Ebū: Ebī KA, HSA, BV, T
[6] İderler idi: iderlerdi HSA, T
[7] Ḳavl: -HSA, -T
[8] Virürler idi: virüriler T
[9] Ebū: Ebī KA, HSA, T
[10] Şevāb ise "Bunuñ ḳavli: -BV
[11] İmām-ı: -KA, -HSA
[12] Ebū: -KA
[13]Ne ʿaceb: neʿceb R
[14]İʿrāż: iʿtirāż: R
[15] İder iken: iderken HSA,T

i meẕkūr ile ol gice zevcesine taḳarrüb itmegin luṭf-ı İlāhī ile Ḥazret-i Şeyḫ-i Maʿrūf raḥm-ı māderde ḳarār itdi.

Menḳūldür ki Harūn Reşīd İmām-ı Ebū Yūsuf ile ziyāret-i Dāvudı ḳaṣd idüp bāb-ı saʿādet-meʾābларına geldükde iẕn-i duḫūl olmamaġıla bu emrüñ ḥuṣūlın māder-i Dāvuda ricāʾ itdiler. Māder varup ilḥāḥ-ı keşīre ile beher-ḥāl aḫẕ-ı iẕn duḫūl itmegin ziyāretiyle müsteṭāb ve kelām-ı bā-ṣavāblarından naṣiḥat-yāb olduḳdan ṣoñra eşnā-yı müfāreḳatda ġulām-ı Harūn işāret-i ḫalīfe ile bir bedre-i sīm-pīş Dāvuda vaẕʿ itdi. Ḳabūl itmeyüp "Mīrāşdan bir miḳdār ḥelāl mālum vardur. Anuñla maʿīşet iderüm. Nihāyet bulınca dār-ı āḫirete rıḥlet itmegi Ḥazret-i Allāhdan ricāʾ itmişüm." didi.

Ebū Yūsufdan menḳūldür ki ḥażret-i şeyḫüñ ne miḳdār ḫarclıkları olduġın vekīlü'l-ḫarclarından suʾāl itdüm. "On dirhemleri var ve yevmiyye bir dāniḳ sīm maṣrafları olur." dimekle ḥesāb itdüm fi'l-ḥaḳīḳa meblaġ-ı meẕkūr nihāyet bulınca ḥażret-i şeyḫüñ daḫı ʿömrleri tamām oldı. Naḳldür ki ḥażret-i şeyḫ vefātı[1] gicesinde namāza meşġūl olup secdede teslīm-i rūḥ itdiler. Sene-i ḫamse ve sittīn ve miyede mihmān-ı ravża-i rıḍvān olup mezār-ı pür-envārları Baġdādun cānib-i ġarbīsinde bir mekān-ı cennet-nişāndur.[2]

ẔİKR-İ BEHLŪL ʿALEYHİ'R-RAḤME[3]

[**74b**] Ol dānā-yı ḥaḳīḳat ve bīnā-yı ġavāmıż-ı ḥikmet, emr-i Ḫudāya meşġūl Ḥazret-i Behlūl, ʿaleyhi'r-raḥme. Cāmiʿü's-Siyerde taḥḳīḳe resīdedür ki ʿazīz müşārün ileyh zühd ü taḳvā ile ārāste ve veraʿ u ṣalāḥ birle pīrāste olduġından ġayrı Ḥārūn Reşīdüñ ʿammūzādesi iken terk-i dünyā ve mā-fī-hā idüp devlet-i āḫiret taḥṣīline saʿy iderdi. Naḳldür ki Ḥārūn Reşīd müceddeden bir sarāy bināʾ idüp "*Li-külli cedīdün leẕẕetün.*"[4] sarāy-ı meẕkūruñ zīr u bām[5] ve revzene vü cāmına[6] seyr[7] iderken Behlūl daḫı[8] ḥāżır oldı. Harūn Behlūle ḫitāb idüp "Ey Behlūl bu sarāy-ı dil-fezāyı herkes niçe kelimāt-ı mevzūn ile medḥ itdi. Siz daḫı bu ḥāle münāsib çend kelime taḥrīr itseñiz revā idi." didüklerinde hemān-dem Behlūl ḳalem-i ḥikmet-raḳamların der-dest idüp "*Refʿate't-ṭīne ve vażaʿate'd-dīne ve defʿate'l-ciṣṣe*[9] *ve*

[1] Vefātı: vefāt T
[2] ʿAleyhi'-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ʿAleyhi'-raḥme: +T
[3] Ẕikr-i Behlūl ʿAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Behlūl ʿAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Behlūl ʿAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān HSA; Ẕikr-i Behlūl Dānā ʿAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[4] *Her yenilik bir lezzettir.*
[5] Zīr u bām: zīr bām BV
[6] Cāmına: cāniye HSA
[7] Seyr: seyrān KA, HSA
[8] Daḫı: -HSA, -T
[9] Defʿate'l-ciṣṣe: refʿate'l-ciṣṣe R

vażaᶜate'n-nefse in kāne min mālike feḳad esrafte inna'llāhe lā-yuḥibbu'l-müsrifīn ve in kāne min māli ġayrike feḳad ẓalemte inna'llāhe lā-yuḥibbu'ẓ-ẓālimīn"[1] diyü dīvārı sarāya taḥrīr ü imlāᵒ itdiler. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ efvāh-ı nāsda menāḳıbları bīḥadd ü ḳıyāsdur. Lākin mürāyī olan kütüb-i muᶜteberede tafṣīli bulunmamaġıla bu ḳadar ile iktifā olındı. Mezār-ı pür-envārları Baġdāduñ[2] cānib-i ġarbīsinde bir mekānı cennet-nişāndur.[3]

ẒİKR-İ ŞEYḤ EBŪ'N-NECĪB ᶜABDULḲĀHİR SÜHREVERDĪ[4]

Ṣāḥib-i maḳāmāt-ı ᶜaliyye, ṣāᶜid-i derecāt-ı seniyye, ᶜālim-i Rabbānī ebu'n-Necīb Sühreverdī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Żiyāᵒe'd-dīn ile müsemmā. Baġdād maḥallātından maḥalle-i Sühreverdīye mensūb. Neseb-i ᶜālīleri on iki merd-i Ḫudānun vesāṭatıyla Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i Ekbere vāṣıl olup menāḳıb-ı şerīfeleri Cāmiᶜü's-Siyerde bu vech üzre taḥḳīḳe resīdedür ki şeyḫ müşārün ileyh Şeyḫ[5] Şehābeddīn ḥażretlerinüñ ᶜammı ve üstādı ve nīçe ekābir-i dīn kendülerden aḫẕ-i ṭarīḳat ve müstefīż-i envār-ı ḥaḳīḳat olup [**75a**] şerāyiᶜ-i İslām ve esrār-ı mülk-i ᶜallāmda taṣnīfāt-ı mā-lā-kelāmları bī-nihāyedür. Ṭarīḳ-i hidāyet-refīḳleri Aḥmed Ġazālīye müntehī olup Nefeḥātü'l-Ünsde Tārīḫ-i Yāfiᶜīden menḳūldür ki ḥażret-i şeyḫüñ bir gün mürūrı bāzāra vāḳiᶜ ve bir ḳaṣṣābuñ dükkānı muḳābilinde mütevaḳḳıf olup "Bu güsfend-i meslūḫ mürde-i meyyiteyüm, diyü feryād ider." dimekle ḳaṣṣāb dehşet ve ḫavfdan[6] bī-hūş ve bī-tāb olup baᶜdehu huşyār u taṣdīḳ-i kelām-ı şeyḫ ile tevbe ve istiġfār itdi. Şerḥ-i Meşnevī-i Kāşifīde taḥḳīḳe resīdedür ki baᶜżı yārān ḥażret-i şeyḫden keyfiyyet-i recūliyetden[7] suᵒāl itdiler.

Beyt[8]
mefᶜūlü/ mefāᶜīlü/ mefāᶜīlü/ faᶜūl

Bişnev be-niger be-gūş u çeşm u dil u cān[9]
Kīn cā ne-resed kesī be-taḳarīr-i zebān

---

[1] *Çamuru yükselttin, dini alçalttın, nefsini öne aldın, sen bunu böyle yaptın ama bunun sebebi ne? Malından çok israf ettin. Allah müsrif olanları sevmez. Kendi malından değil de başkalarının malından aldın ise o zaman da zulmettin. Allah zalimleri sevmez.*
[2] Baġdāduñ: Baġdād KA
[3] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA, +T
[4] Ẓikr-i Şeyḫ Ebū'n-Necīb ᶜAbdulḳāhir Sühreverdī: Ẓikr-i Ebū'n-Necīb ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, BV; Ẓikr-i Şeyḫ Ebū'n-Necīb ᶜAbdulḳāhir Sühreverdī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T
[5] Şeyḫ: -T
[6] Ḫavfdan: ḫavfından T
[7] Recūliyetden: recūliyetde HSA, T
[8] Beyt: nazm HSA, T
[9] Bişnev be-niger be-gūş u çeşm u dil u cān: Bişnev be-niger be-gūş u çeşm u dil-i cān R

Der ḳatre niger gum-şude deryā-yı muḥīṭ
Der zerre be-bīn ten-zede ḫurşīd cihān[1]

lāmi^{c}ası üzre deryāları setr[2] idüp teşnegī göstermek ve muḥīṭi ḳaṭrede ve ḫūrşīdi zerrede[3] seyr itmek recūliyyetdür, diyü cevāb virdiler.

Naḳldür ki ḥażret-i şeyḫ ekşer evḳātda baḫt-ı ehl-i sa^{c}ādet gibi[4] bīdār olup müttekā-yı rāḥata ittikā^{ə} itmez idi. Bu ḥāllerinden su^{ə}āl olınduḳda

Beyt
fā^{c}ilātün/ fā^{c}ilātün/ fā^{c}ilātün / fā^{c}ilün

Ġayret-i aşḳ ez-ān ber-best h^{v}āb dīdeem
Tā ne-bīned çeşm-i ter dāmen ḫayāleş-rā be-ḫ^{v}āb[5]

medlūlınca ḫayāl-i dostı ḫ^{v}ābda görmemek içün iḳtiżā-yı ġayret-i ^{c}aşḳ men^{c}-i nevm itdi, diyü cevāb virdiler. Ḥazret-i şeyḫüñ keşf-i ġavāmıż-ı esrārı muḥtāc-ı maḳālāt-ı bisyārdur. Lākin īrādī māni^{c}-i iḫtişār muḫtaṣarımuz olmaġın[6] bu ḳadar ile iktifā^{ə} olındı. Sene-i şelāşe ve sittīn ve ḫamse miyede Baġdādda ol şeyḫ-i kerīm bār-kerde-i[7] bender-gāh-ı dār-ı na^{c}īm olup ḥālā Baġdādda merḳad-i envārları bu ḫāke żiyā-güsterdür.[8]

ẒİKR-İ ŞEYḪ MEKĀRİM ^{c}ALEYHİ'R-RAḤME[9]

^{c}Ālim-i ^{c}āmil, şeyḫ-i kāmil,[10] ṣāḥibü'l-mekārim Şeyḫ Mekārim, ^{c}aleyhi'r-raḥme. Kümmelīn-i zamān ve meşāyiḫ-i ṣāḥib-i ittiḳāndan[11] olup ḫulefā-yı[12] ^{c}Abbāsiyyeden Nāṣır Ḫalīfe zamānında sene-i işneyn[13] ve tis^{c}īn ve ḫamse miyede terk-i ^{c}alem-i ġurūr ve ^{c}āzim-i sarā-yı sürūr idüp [**75b**] Ḫāliṣ nāḥiyesi nihāyetinde

[1] *Kulak, gönül, can ve göz ile işit ve gör. Dilin söylemesi ile kimse bir yere ulaşamaz. Bak, bir damlada koca deniz kaybolmuş. Bak, cihan güneşi zerrenin içinde kaybolmuş.*
[2] Setr: seyr KA, BV
[3] Zerrede: zerre HSA
[4] Gibi:-HSA
[5] *Aşkın şiddeti, ıslak gözlerim hayalinin eteğinde rüyalara dalmasın diye gözlerime uykuyu haram kıldı.*
[6] Olmaġın: olmaġına T
[7] Bār-kerde-i: bāz-kerde-i KA, HSA, T
[8] ^{c}Aleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +KA, HSA, T; ^{c}Aleyhi'r-raḥme:+BV
[9] Ẕikr-i Şeyḫ Mekārim ^{c}Aleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Şeyḫ Mekārim ^{c}Aleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[10] Kāmil: kāmile T
[11] İttiḳāndan: ittifāḳdan T
[12] Ḫulefā-yı: Ḫulefā-i HSA, T
[13] İşneyn: işnā HSA, T

Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde dört fersaḫ bir mekān-ı cennet-āşiyānda cism-i pākları vedīᶜa-i gencīne-i ḫāk-i pāk olduġı Cāmiᶜü's-Siyerde meẕkūr olup Menāḳıb-ı saᶜādet meksebleri ᶜale't-tafṣīl kütüb-i muᶜteberede bulunmāmağıla ancaḳ ẕikr-i feyż-güsteri ile bu muḫtaṣar münevver oldı.[1]

ẔİKR-İ ŞEYḪ SEKRĀN ᶜALEYHİ'R-RAḤME[2]

Sīr-āb-ı raḥīḳ-i taḥḳīḳ, curᶜa-keş-i kās-i tedḳīḳ, mest-i meydān-ı ᶜirfān Şeyḫ Sekrān, ᶜaleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān. ᶜĀrif-i zamāne ve muḥaḳḳıḳ-ı yegāne olup ḫulefā-yı ᶜAbbāsiye zamānında Hülāgū-yı peleng-ḫu ile ᶜasker-i Moġol Baġdāda[3] müteveccih olduḳda[4] ol şeyḫ-i rūşen-dil menāmda melāᵓike-i kirāmdan bir sürūş-ı[5] heybet-ḫurūş dest-i ḳuvvet-peyvestinde āteşīn bir ᶜamūd ile "*Yā keferah, użrubū ᶜalā-ruᵓusi'l-fecerah*"[6] diyü nidā ider görüp bu ḫᵛāb-ı dehşet-meāb ile Hülāgū ehl-i Baġdāda idecegin bir bir ḫaber virdiler. Sene-i ṣemān[7] ve sitte miyede dār-ı āḫirete rıḥlet idüp maḳdemü'ẕ-ẕikr-i Şeyḫ Mekārim ḥażretlerinüñ ḳurb-ı[8] ḳabrinde bir ḳaryede mezār-ı pür-envārları żiyā-güsterdür.[9]

ẔİKR-İ ŞEYḪ CĀGĪR ᶜALEYHİ'R-RAḤME[10]

Noḳṭa-i dāyire-i meşīḫat, ser-ḥalḳa-i aṣḥābı ṭarīḳat, ᶜārif-dil-i münīr Şeyḫ Cāgīr,[11] ᶜaleyhi'r-raḥme. Ṣāḥib-i taḳvā, sālik-i rāh-ı Ḥüdā olup Cāmiᶜü's-Siyerde resīde-i taḥḳīḳdür ki ḥażret-i şeyḫ müşārün ileyh ḥażretleri egerçi Kürdiyyü'l-aṣl idi. Lākin "*Emseytü Kürdiyyen ve eṣbaḥtü ᶜArabiyen*"[12]medlūlınca ᶜArabiyyü'ẕ-ẕāt, melekiyyü'ṣ-ṣıfāt, naẓar-kerde-i Şeyḫ Ebu'l-Vefā olup Sermenrāye bir menzil[13] mesāfede ṣaḥrā-nişīn idiler. Kelām-ı saᶜādet-encāmlarında *"Men şāhede'l-ḥaḳḳa fī sırrihi seḳaṭe'l-kevnü min ḳalbihi" ve daḫı "Mā aḫeẕtü'l-ᶜahde ᶜalā-aḥadin ḥattā*

---

[1] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA
[2] Ẕikr-i Şeyḫ Sekrān ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Şeyḫ Sekrān ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve Arḍvāh HSA; Ẕikr-i Şeyḫ Sekrān ᶜAleyhi'r-RaḥmeTİ ve'r-Rıḍvān T
[3] Baġdāda: Baġdād T
[4] Olduḳda: olınduḳda T
[5] Sürūş-ı: şürūş-ı T
[6] *Ey kafirler, facire vurun. (Allah zalime zalim verir.)*
[7] Ṣemān: -HSA, -T
[8] Ḳurb-ı: -R
[9] ᶜAleyhi'r-raḥmet-i ve'r-rıḍvān: +T, +HSA; āmīn yā Rabbe'l-ālemīn: +HSA
[10] Ẕikr-i Şeyḫ Cāgīr ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Şeyḫ Cāgīr ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T
[11] Cāgīr: Ḫākīr HSA
[12] *Kürd olarak uyudum, Arap olarak uyandım.*
[13] Bir menzil: menzilgāh HSA, T

raaytü ismehu merḳūmen[1] *fi'l-levḥi'l-maḥfūẓ min cümleti mürīdī'"*[2] diyü buyururlar idi.

Ḥazret-i şeyḫüñ mürīdlerinden bir merd-i ṣiḳa naḳl ider ki ol ṣāḥib-i taḥḳīḳ ile bir gün [**76a**] refīḳ idüm. Bir kelle-i gāv pīş-gāhumuza geldükde ḥażret-i şeyḫ bir māde gāva işāret idüp "Bu māde gāv ḥāmiledür. Erkek getürüp neẕr ile ol ᶜicl tekyemüze gelüp fülān fülān[3] kimesneler laḥmından mütenāvil olurlar. Keẕālik bir māde gāva daḫı bu üslūb üzre işāret buyurdılar. Baᶜde'l-eyyām buyurduḳları üzre[4] vāḳiᶜ oldı. Sene-i tisᶜīn ve ḫamse miyede ol mümtāz dārü'l-ḫulūda[5] pervāz idüp Sermenrāye bir menzil mesāfede merḳad-i münevverleri ber-cāy-ı feyż-güsterdür.[6]

ẔİKR-İ ŞEYḪ DĀVUD ẒĀHİRĪ[7]

İmām-ı meşhūr, ṣāḥib-i saᶜy-ı meşkūr, faḳīh-i[8] nūrānī Dāvud bin ᶜAlī bin[9] Ḫalefü'l-İṣfahānī. Ẓāhirī ile maᶜrūf, kemāl-i zühd ü ṣalāḥ ile mevṣūf olup Tārīḫ-i İbni[10] Ḫallikānda nigāşte-i ḳalem-i beyāndur ki zamānesinde reyis-i ᶜulemā ve muᶜteḳid-i fużalā olup dört yüz ṣāḥib-i ṭaylasān aḫżar-ı meclis dersinde ḥāżır olur idi. Müstaḳil ṣāḥib-i meẕheb olmaġıla zamānında ekşer nās kendülere tābiᶜ olup ẓāhirī ile tesmiye[11] olınurlar idi. ᶜUlūm-ı şettāya mālik ve ferāset ü dāniş ile meşhūr-ı āfāḳ idiler. Mevlidleri Kūfe ve menşeᵓleri Baġdād olmaġıla sene-i sebᶜīn ve miᵓeteynde dār-ı āḫirete rıḥlet idüp cevher-i cisimleri Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde vediᶜa-i ḫāk-i pāk oldı.[12]

ẔİKR-İ ŞEYḪ EBŪ MUḤAMMED RUVEYİM[13]

Ol zübde-i bī-zelal, ol āfitāb-ı bī-bedel, ol bedr-i bī-ġayim ebū Muḥammed Ruveyim, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i kibārdan olup Dāvūd Ẓāhirī meẕhebinde idi.

---

[1] ᶜAlā: +BV
[2] *Kim kalbinde Hakkı görürse kainat onun kalbinden düşer. Bir de Allah asmini her zaman levh-i mahfuzda yazılı gördüm.*
[3] Fülān fülān: fülān HSA, T
[4] Üzre: -R
[5] Ḫulūda: ḫulūd HSA
[6] ᶜAleyhi'r-raḥmet-i ve'r-rıḍvān: +HSA
[7] Ẕikr-i Şeyḫ Dāvud Ẓāhirī: Ẕikr-i Dāvud bin ᶜAlī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Şeyḫ Dāvud Ẓāhirī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, BV
[8] Faḳīh-i: ḳaḍıyye-i T
[9] Bin: ibni HSA
[10] İbni: bin HSA, T
[11] İle: +T
[12] ᶜAleyhi'r-raḥme: +T
[13] Ẕikr-i Şeyḫ ebū Muḥammed Ruveyim: Ẕikr-i Muḥammed Ruveyim ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Şeyḫ ebū Muḥammed Ruveyim ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T, BV

ᶜİlm-i tefsīr ü ḥadīṯ ve ġayrıda üstād-ı āfāḳ olmaġın imāmet ve meşīḫatine[1] cümle ittifāḳ itmişlerdür. Riyāżat u tecrīdde daḫı bir mertebeye resīde idi ki eyyām-ı germāda bir gün şehrde[2] seyrān iderken teşnegī kendülere ġalebe itmegin bir ḳapudan āb ṭaleb itdükde bir ṭıfl-ı ṣaġīr bir kūze āb virüp ol daḫı şürb[3] itdükden ṣoñra [**76b**] ṭıfl-ı zīrek "Ṣūfī rūzda şürb-i āb[4] itmek ᶜacībdür." diyü müteᶜarrıż olmaġıla müteᶜeṣṣir olup ᶜömri olduḳça ṣıyām ile evḳāt-güẕār olup iftār itmediler. Kelām-ı pür-intiẓāmlarında "Taṣavvuf üç nesneye mebnīdür:[5] Faḳr u iftiḳāra taᶜalluḳ itmek ve beẕl-i māl u cān idüp vāṣıl-ı cezā-yı ḫayr olmaġı muḥaḳḳaḳ bilmek ve terk-i daḫl u taᶜarruż-ı ḫalḳ itmekdür." diyü naṣīḥat-baḫş-ı ehl-i sülūk olup "Tevḥīd, maḥv-ı āṯār-ı beşeriyyetdür." buyururlar idi. Nefeḥātü'l-Ünsde Fütūḥāt-ı Mekkiyyeden menḳūldür ki"*Ḳāle Ruveyim men ḳaᶜade maᶜa'ṣ-ṣūfiyye ve ḫālefehum fī şeyᵓin mimmā yeteḥaḳḳaḳūne bihi nezᶜa'llāhu nūre'l-īmāni min ḳalbihi"*[6] ve kelām-ı kerāmet-inṭizāmlarında "*İẕā vehebe'llāhu leke meḳālen ve fiᶜālen fe-eḫeẕa'llāhu minke'l-makāl ve tereke ᶜaleyke'l-fiᶜle felā tubālī feinnehā niᶜmetün ve in aḫaẕe minke'l-fiᶜāle ve tereke ᶜaleyke'l-maḳāle ṣıḥḥa feinnehā muṣībetün ve in aḫaẕe'llāhu minke'l-maḳāle ve'l-fiᶜāle faᶜleminnehā niᶜmetün"*[7] diyü[8] buyururlar idi.[9] Sene-i ṯelāṯe ve ṯelāse miyede bu dār-ı ġurūrdan maḥmil bend-i sarāy-ı sürūr olup merḳad-i münevvereleri Baġdādda olduġı Ṭabaḳāt-ı Ṣaᶜrānīde meẕkūrdur.[10]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ EŞ-ŞEYḪ ŞEHĀBEDDĪN SÜHREVERDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[11]

Üstād-ı zamān,[12] ferīd-i avān,[13] matlaᶜü'l-envār, menbaᶜü'l-esrār, delīlü'ṭ-ṭarīka, tercümānü'l-ḥaḳīḳa, kıdvetü'l-ᶜārifīn eṣ-Şeyḫ Şehābeddīn ebū Ḥafṣ ᶜÖmer bin Muḥammedi'l-Bekrī es-Sühreverdī, ᶜaleyhi'r-raḥme. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ menāḳıb-ı[14] kerāmet-i iᶜlāmları[1] Nefeḥātü'l-Ünsde bu vech üzre nigāşte-i ḳalem-i

---

[1] Meşīḫatine: meşīḫate KA, HSA
[2] Şehirde: şehri KA
[3] Şürb: şarāb HSA
[4] Şürb-i āb: şarāb HSA
[5] Mebnīdür: mübtenīdür KA
[6] *Kim inandıkları konularda sufilere muhalefet ederse Allah kalplerinden iman nurunu kaldırır.*
[7] *Eğer Allah sana iyi söz söyleme ve iyi çalışma verirse ve sonra da o söz söylemeyi alır da sende çalışmayı bırakırsa merak etme, çünkü bir nimettir. Sonra da senden çalışmayı alırsa ve söz söylemeyi bırakırsa bu büyük bir musibettir. Her iksini de alırsa bu da bir nimettir.*
[8] Diyü: -KA
[9] Buyururlar idi: buyururlardı T
[10] ᶜAleyhi'r-raḥme: +T
[11] Ẕikr-i Cemīl-i eṣ-Şeyḫ Şehābeddīn Sühreverdī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i eṣ-Şeyḫ Şehābeddīn es-Sühreverdī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Cemīl-i eṣ-Şeyḫ Şehābeddīn Sühreverdī T
[12] Zamān: zamāne HSA, T
[13] Avān: avāne HSA, T
[14] Menāḳıb-ı: -HSA

ikrāmdur ki neseb-i ᶜizzet-intisābları emīre'l-müᵓminīn Şeyḫ ᶜAtīḳ Ebī Bekr eş-Ṣıddīḳ raḍiyāllahu[2] ᶜanh ḥażretlerine müntehī olup ve ṭarīḳ-i taṣavvufda beyᶜatları ᶜammūsı eş-Şeyḫ[3] ebü'n-Necīb Sühreverdīye[4] olup Şeyḫ ᶜAbdulḳādir Ceylānī ve niçe meşāyiḫ-i Rabbānī ile[5] münāsebet ve bir müddet baᶜżı abdālān ile cezīre-i ᶜAbbādānda muᶜāşeret ve Ḥazret-i Ḫıżır [**77a**] ᶜaleyhi's-selām[6] ile ṣoḥbet itmüşlerdür. ᶜUlūm-ı ẓāhire ve bāṭınada üstād-ı kāmil ve ṭarīkat u ḥaḳīḳatda mürşid-i vāṣıl Reşfü'n-Neṣāyiḫ ve Aᶜlāmü't-Taḳī ve ġayrı teṣānīf-i meşhūre ve aḳvāl-i muᶜtebereleri olup ᶜAvārif nām teᵓlifin Mekke-i Mükerremede taṣnīf iderken her gāh bir emr-i müşkil ve maᶜnā-yı muḫal vāḳiᶜ ola ṭavāf-ı Beytu'llāhü'l-ᶜatīḳ ve ṭaleb-i tevfīḳ itdükçe ḥall-i müşkilāt[7] olduġı resīde-i taḥḳīḳdür. Zamanesinde şeyḫu'ş-şeyūḫ-ı Baġdād olmaġıla bilād-ı baᶜīde ve ḳarībeden erbāb-ı ṭarīḳat gelüp ol mürşid-i kāmilden istiftā-i[8] mesāyil iderler idi. Baᶜżı dervīşān ol ᶜālī-şāna[9] *"Yā seyyidī in terektü'lᶜamele edḫilnī*[10] *ilā el-baṭāle ve in ᶜamiltü edḫaleni'l-ᶜucb"*[11] diyü taḥrīr-i riḳᶜa itdüklerinde "*İᶜmel ve estaġfiru'llāhe mine'l-ᶜucb"*[12] diyü redd-i cevāb itdüler. Risāle-i İḳbāliyyede[13] Şeyḫ Rükneddīn ᶜAlāᵓü'd-Devle buyurmışlar ki "Şeyḫ Saᶜdeddīn Ḥamevīden ḥāl-i[14] Şeyḫ Muḥyiddīn ve Şeyḫ Şehābeddīn suᵓāl olınduḳdaeş-Şeyḫ Muḥyiddīn[15] "*Baḥri mevvāc lā nihāyete lehu ve nūrı mutābaᶜatu'n-nebī ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ve sellem fī cebīnü's-Sühreverdī şeyᵓün aḫer*"[16] diyü cevāb virdi. Şeyḫ-i müşārün ileyh sene-i tisᶜa ve s̱elās̱īn ve ḫamse miyede teşrīf-kerde-i mehd-i vücūd olup[17] sene-i is̱neyn ve s̱elās̱īn[18] ve sitte miyede ᶜālem-i ervāḥa

[1] İᶜlāmları: ᶜalāmetleri T
[2] Teᶜālā: +HSA, +T
[3] Eş-Şeyḫ: -T
[4] Ve ṭarīḳ-i taṣavvufda biᶜatları ᶜammūsı eş-Şeyḫ Ebü'l-Necīb Sühreverdīye: -HSA
[5] İle: -KA
[6] ᶜAleyhi's-selām: -HSA, -T
[7] Müşkilāt: müşkilātı R
[8] İstiftā-i: istifā-i HSA, T
[9] ᶜĀlī-şāna: ᶜālī-şān HSA
[10] Edḫilnī: daḫalet R
[11] *Ey efendim, eğer çalışmayı bırakırsam, işsiz kalacağım. Eğer çalışırsam bana kibir gelecek.*
[12] *Çalış ve kibirden Allah'a istiğfar et.*
[13] Risāle-i İḳbāliyyede: Risāliyye-i İḳbāliyyede HSA
[14] Ḥāl-i: ḥālā T
[15] Eş-Şeyḫ Muḥyiddīn: Şeyḫ Muḥyiddīn R
[16] *Denizin dalgalanmasının sonu yok. Peygamberimizin nurunu Sühreverdi'nin alnında görüyoruz ama bu başka bir mesele.*
[17] Olup: idüp HSA, T
[18] Ve s̱elās̱īn: -HSA, -T

şuᶜūd itmekle[1] merḳad-i pür-envārları nefs-i Baġdādda ziyāretgāh-ı şıġār u kibārdur.[2]

ẔİKR-İ ŞEYḪ EBŪ ṬĀLİB MUḤAMMED BİN ᶜALİYYİ'L-MEKKĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Dād-dih-i seccāde-i riyāżet, pā-nih-i süllem-i kerāmet, el-ᶜālimü's-sāmī Ebū Ṭālib Muḥammed bin ᶜAliyyi'l-Mekkī. Tevḥīdde muṣannefāt-ı keşīre ve aḳvāl-i muᶜtebere[4] ve meşhūresi olup bir mertebe mālik-i memālik-i ᶜibādet ü riyāżat idi ki nīçe eyyām hecr-i ṭaᶜām idüp ᶜale'd-devām ekl-i ḥaşīş-i mübāḥa itmegin post-ı sīmīnleri sebzīn olmış idi. Mekke-i Mükerremeden Baṣraya ḳudūmlarında reyis-i ehl-i Baṣra olup baᶜdehu Baġdādda kürsī-nişīn-i vaᶜẓ u naṣīḥat olduḳda müraccaᶜ-i ᶜālim ve muᶜteḳid-i [**77b**] cümle ümem olmış iken bir gün eşnā-yı süḫan-ārāyīde ᶜuḳūl-i[5] ᶜāmme istibᶜād ider bir kelām īrād itmegin mehcūr-ı ṭabᶜ-ı nās bi-istīnās olup kendü ᶜuzletlerinde[6] ᶜibādetlerine meşġūl oldılar. ᶜAzīz müşārün ileyh Cebeliyyü'l-aṣl olup Mekke-i Mükerremede keşret-i mekş ü mücāveret ile ol belde-i müşerrefeye nisbet olınmışdur. Sene-i sitte ve şemānīn ve şelāşe miyede mürteḫil-i dār-ı āḫiret olduḳda Baġdāduñ cānib-i şarḳīsinde maḳābir-i Mālikiyyede naḳdīne-i vücūd-ı pākları[7] vedīᶜa-i ḫazāne-i ḫāk-i[8] şerefnāk olduġı Tārīḫ-i İbni[9] Ḫallikānda revnaḳ-efzā-yı varaḳa-i beyāndur.[10]

ẔİKR-İ EBU'L ḤASAN MUḤAMMED BİN AḤMED BİN İSMĀᶜĪL ŞEMᶜŪN ᶜALEYHİ'R-RAḤME[11]

Seccāde-ārā-yı[12] vaᶜẓ u naṣīḥat, revnaḳ-efzā-yı müttekā-yı ᶜilm u ḥikmet, şeyḫ-i emced ebu'l-Ḥasan Muḥammed. Vaḥīd-i dehr ü[13] yegāne-i ᶜaṣr, ḥuluvvü'l-

[1] İtmekle: idüp HSA, T
[2] Şıġār u kibārdur: kibār u şıġārdur. ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān HSA; şıġār u kibārdur. ᶜAleyhi'r-raḥme T
[3] Ẕikr-i Şeyḫ Ebū Ṭālib Muḥammed bin ᶜAliyyi'l-Mekkī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Muḥammed bin ᶜAliyyi'l-Mekkī ᶜAleyhi'r-Rıḍvān KA
[4] Muᶜtebere: muᶜteberde T
[5] Ümem-i: +KA
[6] ᶜUzletlerinde: ᶜizzetlerinde BV, T
[7] Pākları: pā HSA
[8] Ḫāk-i: -HSA, -T
[9] İbni: bin HSA, T
[10] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA
[11] Ẕikr-i ebu'l Ḥasan Muḥammed bin Aḥmed bin İsmāᶜīl Şemᶜūn ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebu'l Ḥasan Muḥammed ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebu'l Ḥasan Muḥammed ibni Aḥmed bin İsmāᶜīl Şemᶜūn T
[12] Seccāde-ārā-yı: Seccāde-rā-yı HSA
[13] Ü: -R

işāre, laṭīfu'l-ᶜibāre[1] olup Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i taḥḳīḳdür ki ᶜAziz müşārün ileyh şeref-yāfte-i ṣohbet-i meşāyiḫ-i keşīre olup ḫaṣṣa-i ṣāḥib-i kerāmet-i cibillī,[2] Şeyḫ ebū Bekr Şiblī ḥażretlerinden ḫayli rivāyet itmişlerdür. Naḳldür ki ol ehl-i ḥikmet kürsi-nişīn-i naṣīḥat olduḳça çeşm u[3] gūş u dehāna işāre[4] ile "*Sübḥāne men anṭaḳa ve ebher bi'ş-şaḥmı ve esmaaᶜ bi'l-ᶜaẓīm"*[5] diyüp temcīd-hᵛān-ı mülk-i Celīl olurlar idi.[6] İttifāḳ ile muᶜteḳid-i ehl-i ᶜIrāḳ olup ṣıdḳ-ı maḳāl ve ḥüsn-i ḥāline ᶜālem müsellem idi. Sene-i sebᶜa ve semānīn ve selāse miyede rūḥ-ı pür-fütūḥları[7] mihmān-ı żiyāfetḫāne-i ravża-i rıḍvān olup Baġdādda kendü dār-ı feyż-āsārlarında ol dürr-i yektā nühüfte-i ṣadefçe-i ġubarāᵓ olmış iken oṭuz ṭoḳuz sene mürūrından ṣoñra baᶜżı esbāb ile gencine-i vücūdları Bāb-ı Ḥarb meḳābirine[8] naḳl olınduḳda ekfān-ı sündüs-nişānları aṣlā tebdīl ü taġyīr bulmaduġı müşāhede-i ṣaġīr ü kebīr olmışdur.[9]

ZİKR-İ EBŪ ᶜAMR BİN MUḤAMMEDÜ'L-MAᶜRŪF Bİ'L-MUṬARRAZİ'L-BAVERDĪ RAḌ.[10]

Şeyḫü'l muṣannifīn, imāmü'l müdeḳḳıḳīn, feżāyil-i perverī ebū[11] ᶜAmr bin[12]Muḥammedü'l-Maᶜrūf **[78a]**bi'l- Muṭarrazi'l-Baverdī. Zāhid diyü meşhūr-ı ve müsellem-i cümleᵓ benī-ādem olup muḥaddisīn beyninde şiḳa-i celīlü'ş-şān ve ḥıfẓ-ı maᶜlūmātda ᶜadīmü'l-aḳrān idiler. Otuz biñ varaḳ ḥıfẓdan imlāᵓ buyurduḳları resīde-i taḥḳīḳ olup[13] bu mertebe ḥıfẓ maḳdūr-ı beşer degildür diyü nīçe kimesne ṣıḥḥat-ı rivāyetlerin inkār iderler idi. ᶜUlūm-ı ᶜArabiyye ve fünūn-ı ġarībede "*Āyetün min āyāti'llāh"*[14] olup Kitāb-ı Faṣīḥ ve Kitāb-ı Fāitetü'l-Faṣīḥ ve Kitāb-ı Yevāḳīt ve Kitābü'l-Cürcān ve Kitābü'l-Muvażżāḥ ve Kitābü's-Sāᶜāt ve Kitāb-ı Yevm ü Leyl ve Kitābü'l-Müstaḥsen ve Kitāb-ı ᶜİşrāt ve Kitāb-ı Şurī ü Büyūᶜ ve Tefsīr-i Esmāᵓü'ş-Şuᶜarā ve Kitābü'l-Kabāyil ve Kitābü'l-Meklūl ve'l-Mektūm ve Kitābü'n-Niḳāḥ ve

---

[1] Ḥuluvvü'l-işāre, laṭīfu'l-ᶜibāre: ḥuluvvü'l-işāret, laṭīfu'l-ᶜibāret HSA
[2] Cibillī: celī R, BV
[3] U: -T
[4] İşāre: işāret KA, HSA
[5] K*onuşturan ve hayret ettiren Allah'ı takdis ederim, sen büyüksün ve kocamansın.*
[6] Olurlar idi: olurlardı HSA, T
[7] İle: +T
[8] Meḳābirine: meḳābirinde R
[9] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA, +BV, +T
[10] Ẕikr-i ebū ᶜAmr bin Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Muṭarraz el-Baverdī Raḍ.: Ẕikr-i Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Muṭarraz ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebū ᶜAmr bin Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Muṭarraz el-Baverdī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, BV; Ẕikr-i ebū ᶜAmr bin Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Muṭarraz el-Baverdī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[11] Ebū: ibni R
[12] Bin: ibni HSA, T
[13] Olup:olınmuşdur KA, BV
[14] Allah'ın ayetinden bir ayet.

Kitābü'l-Medāḫil ve Kitābü'n-Nevādir nām kütüb-i nafiᶜa teᵓlīf-i ṭabᶜ-ı pāk ü taṣnīf-i dildür. Añları olduġından ġayrı feṭānet ü ẕekāvetde[1] ᶜadīmü'l ᶜadīl[2] bir şeyḫ-i celīl olup taᶜdād-ı[3] evṣāf-ı bī-şümārları māniᶜ-i iḫtiṣār olmaġın bu ḳadar imlāᵓ ile iktifāᵓ olındı. ᶜAzīz müşārün ileyh sene-i iḥdā ve sittīn ve miᵓeteynde ġunūde-i mehd-i vücūd ve sene-i ḫamse ve erbaᶜīn ve selāse miyede mihmān-ı dārü'l-ḫulūd olup ḳurb-ı ḳabr-i Ḥazret-i Maᶜrūfda gencīne-i vücūd-ı pākları maḥzūn-ı ḫazīne-i ḫāk-i şerefnāk olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda nigāşte-i yerāᶜa-i beyān olup Bāverd[4] daḫı iḳlīm-i Ḫorāsanda ism-i beled olduġı taḥḳīḳ olınmışdur.[5]

ẔİKR-İ EBŪ BEKR MUḤAMMED BİN EBĪ MUḤAMMEDÜ'L-ENBĀRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Pīşvā-yı ᶜulemāᶜ-i iᶜlām, muḳtedā-yı erbāb-ı ẕevi'l-efhām, eş-şeyḫü'l-enverī ebū Bekr Muḥammed bin[7] ebī Muḥammedi'l-Enbārī. Kemāl-i ᶜilm ü taḳvā ile ārāste ve tamām-ı faẓl u dirāyet[8] birle pīrāste olup *ᶜUlūm-ı Ḳurᵓān ve Ġarību Ḥadīṯ ve Müşkil ü Vaḳf u İbtidāᵓ ve'r-Reddü ᶜalā-men Ḫālef* nām kitāb teᵓlīf-i ṭabᶜ-ı laṭīfleri olduġından ġayrı ḫayli ᶜulemā-i ᶜiẓām ve meşāyīḫ-i kirām kelām-ı pür-ḥikmetlerin[9][**78b**] rivāyet itdükleri[10] ṯābitdür.

Ebū ᶜAlīden mervīdür ki ᶜazīz müşārün ileyh üç yüz biñ beyt ḥıfẓ idüp baᶜżı rivāyetde yüz yigirmi tefsīr-i Ḳurᵓān isnād ile maḥfūẓ-ı kütübḫāne-i sīne-i bī-gīneleri olduğından ġayrı taṣnīflerinde[11] Ġarībü'l-Ḥadīṯ ḳırḳ beş biñ varaḳ[12] ve Kitāb-ı Şerḫ-i Kāfī biñ varaḳ[13] ve Kitāb-ı Cāhiliyye ve Kitāb-ı Eżdād yedi yüz varaḳaya[14] resīde olduġı taḥḳīḳ olınmışdur. ᶜAzīz müşārün ileyh sene-i iḥdā ve sebᶜīn ve miᵓeteynde şeref-baḫş-ı ᶜālem-i eşbāḥ ve sene-i ṯemān[15] ve ᶜişrīn ve ḳīyle sebᶜa ve ᶜişrīn ve

[1] Ẕekāvetde: ẕekāda HSA, T
[2] ᶜAdīmü'l ᶜadīl: ᶜarīmü'l ᶜadīl T
[3] Taᶜdād-ı: Taᶜdīd-i HSA
[4] Bāverd: Bāver R
[5] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA
[6] Ẕikr-i ebū Bekr Muḥammed bin ebī Muḥammedü'l- Enbārī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Muḥammedü'l-Enbārī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebū Bekr Muḥammed bin ebī Muḥammedü'l- Enbārī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[7] Bin: ibni KA
[8] Dirāyet: ridāyet T
[9] Pür-ḥikmetlerin:ḥikmetlerin KA, HSA, T
[10] İtdükleri: itdügi HSA
[11] Taṣnīflerinde: taṣnifleri KA; taṣnīflerinden T
[12] Varaḳ: varaḳa T
[13] Varaḳ: varaḳa T
[14] Varaḳaya: varaḳa HSA, T
[15] Sene-i ve ṯemān: sene-i ṯemāniye KA

miyede Baġdādda[1] vāṣıl-ı ᶜālem-i ervāḥ olup bu ḫāk medfen-i pākları olduġı tārīḫ-i meẕkūrda merkūmdur.[2]

ẔİKR-İ ŞEYḪ NECMEDDĪN RĀZĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Şeyḫ-i zamāne, ᶜārif-i yegāne, Rabbānīde ḳasbü's-sebḳ-i ser-firāzī Şeyḫ Necmeddīn Rāzī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Nefeḥātü'l-Ünsde menāḳıb-ı maḥmūdetü'l-ᶜavāḳıbları bu üslūb üzre raḳam-zede-i kilk-i feṣāḥat mekāsibdür[4] ki ᶜazīz müşārün ileyh aṣḥāb-ı Necmeddīn Kübrādan olmaġıla terbiye ve irşādların Şeyḫ Mecdüddīne ḥavāle buyurmışlar idi. Tefsīr-i Baḥrü'l-Ḥaḳāyıḳ ve Mirṣādü'l-ᶜİbād anlarıñ teᵓlīf-i ṭabᶜ-ı neḳḳādları oldığından ġayrı merciᶜ-i ᶜulemā-yı[5] dehr ve ferīd-i meşāyiḫ-i ᶜaṣr olup niçe[6] eşᶜār-ı ābdārları daḫı vāḳiᶜ olmaġın cümleden bu rübāᶜī irād olındı.

Rubāᶜī[7]
mefᶜūlü/mefāᶜīlü/mefāᶜīlün/fāᶜ

Şemᶜ erçi çü men dāġ-ı cüdāyī dāred
Bā girye vü sūz aşnāyī dāred
Ser-rişte-i şemᶜ nīz zi-ser-rişte-i men
Kān rişte seri be-rūşenāyī dāred[8]

Vāḳıᶜa-i Çingīzde[9] Ḫᵛārezmden bīrūn olup Rūm-ı cennet-rüsūmı teşrīf itdükde hem-ṣoḥbet-i Ṣadreddīn Ḳonevī ve Mevlānā Celāleddīn Rūmī oldılar. İttifāken bir gice[10] ᶜazīzān-ı[11] müşārün ileyhümā ile hem-meclis iken edā-yı namāz-ı şām içün Şeyḫ Necmeddīni pīş-i namāz itdiler. Ḥazret-i şeyḫ bilā ḳaṣd rekᶜateynde daḫı sūre-i "*Ḳul yā eyyühe'l-kāfirūn"* ḳırāᵓat [**79a**] itmekle baᶜde'l-itmām Celāleddīn ve Ṣadreddīn Necmeddīne[12] ḫiṭāb idüp "Şeyḫā,[13] ẓāhiren birin bizüm içün ve[14] birin

[1] Baġdādda: Baġdād T
[2] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān āmīn ya Rab: +HSA
[3] Ẕikr-i Şeyḫ Necmeddīn Rāzī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ Necmeddīn ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, BV; Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ Necmeddīn Rāzī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA
[4] Mekāsibdür: mekāsīdür T
[5] ᶜUlemā-yı: ᶜulemā-i KA, T
[6] Niçe: -T
[7] Rubāᶜī: Beyt KA, HSA, T
[8] *Mum, benim gibi ayrılık yarası taşıdığı için ağlayıp sızlamalarıyla bir tanışıklığımız var. Mumun kafasındaki ip benim kaderime benzemektedir ki o ipin ucunda bir aydınlık vardır.*
[9] Çingīzde: Çindīzde HSA
[10] İttifāḳan bir gice: bir gice ittifāḳan R
[11] ᶜAzīzān-ı: ᶜazīz-i T
[12] Necmeddīne: -BV
[13] Şeyḫā: Şeyḫ T, BV
[14] Ve: -T

cenābuñuz içün ḳırāᵓat buyurduñuz[1] diyü laṭīfe-gūy oldılar. Baᶜdehu ol şeyḫ-i ᶜālī-güher ṭalᶜat-enverleri ile Baġdāda żiyā-güster olup māşāᵓa'llāh iḳāmetden ṣoñra sene-i[2] erbaᶜa ve ḫamsīn ve sitte miyede muḥmil-bend-i dār-ı āḫiret olmaġın Ḥazret-i Cüneyd ve Sırrī ḳabirleri ḳurbında cism-i pākları vedīᶜa-i ḫāk[3] oldı.[4]

ẔİKR-İ EBİ'L-ᶜABBĀS MUḤAMMEDÜ'L-MEŞHŪR Bİ-İBNİ'S-SEMMĀK ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Sālik-i mesālik-i taḳvā, ṣāᶜid-i meṣāᶜid-i faẕl u hüdā, ṣāḥib-i dil-i derrāk, Muḥammed bin es-Semmāk, ᶜaleyhi'r-raḥme. Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyāndur ki ᶜazīz müşārün ileyh ḳāḍī-i Ḳūfe ve zühd ü taḳvāda ferīd-i zamāne ve ḥüsn-i kelām ve vaᶜẓ-ı teᵓsīr-i encām ile yegāne olup kelām-ı dürer-bārlarında[6] "*Ḫafi'llāhe keenneke lem tuṭiᶜhu vercu'llāhe keenneke lem taᶜṣīhu*"[7] diyü[8] buyurdılar[9] idi. Hişām bin ᶜUrve ve Aᶜmeşk üstādı ve İmām-ı Aḥmed ve Neẓāyirī kendülerden rivāyet-i ḥadīṯ-i nebevī itmişlerdür. Hārūn Reşīd[10] zamānında Baġdādda sākin iken bir gün Hārūn kendüsi ehl-i cennet olduġına ḳasem itmekle bu ḳasemde ḥāniṯ olup olmaduġın ᶜulemā-i zamāneden istiftāᵓ itmegin bir ferd fetvāya ḳādir olmadı.[11] Baᶜdehu müşārün ileyh ḥażretlerin iḥżār ve[12] bu meṣᵓeleden istifsār itdüklerinde "Yā emīre'l-müᵓminīn, hiçbir maᶜṣiyete ḳādir olup "*ḫavfan* terk itmek vāḳiᶜ olmış mıdur?" diyü suᵓāl itdi. "Neᶜam, eyyām-ı şebābda[14] mülk-i bir cāriyeye meftūn iken ẓafer bulup mürtekib-i[15] fāḥişe olmaġa[16] ᶜazīmet itdüm. Baᶜdehu ḫavf-ı Rabbü'l-ᶜİzze ve ᶜaẕāb-ı āḫiret resīde-i ḫāṭır olmaġıla terk itdüm." didükde İbnü's-Semmāk Ḥażretleri "İnşāᵓa'llāhu teᶜālā ehl-i cennetsiz." diyü fetvā virdi. "Ne delīl ile?" diyü baᶜżı kimesne[17] muᶜāraża itmegin "*Ḳāle'llāhu teᶜālā ve ammā men ḫāfe maḳāme Rabbihi ve nehā en-nefse ani'l-hevā feinne'l-cennete hiye'l-*

---

[1] Buyurduñuz: buyurdılar BV
[2] Sene-i: -BV
[3] Ḫāk: ḫāk-i pāk BV
[4] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥme: +T, +BV
[5] Ẕikr-i ebi'l-ᶜAbbās Muḥammedü'l-Meşhūr bi-İbni's-Semmāk ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Muḥammed bin es-Semmāk ᶜAleyhi'r-Raḥme KA
[6] Bārlarında: bārlarından HSA
[7] *İtaat etmemiş gibi Allah'tan kork. İsyan etmemiş gibi Allah'tan iste.*
[8] Diyü: -HSA
[9] Buyurdılar: buyururlar R
[10] Hārūn Reşīd: Hārūn er-Reşīd R
[11] Olmadı: olmayup BV
[12] Ve: -T
[13] Allah'tan korktuğu için.
[14] Şebābda: şehābda T
[15] Mürtekib-i: mürātek-i T
[16] Olmaġa: olmaġıla KA
[17] Kimesne: kimesneler HSA

meʾvā"[1] feḥvā-yı [**79b**] muᶜciz-iḥtivāsı delāletiyle." diyü cevāb virdiler. Baᶜdehu Kūfeye mürācaᶜat ve sene-i s̱elās̱e ve s̱elās̱īn ve miyede dār-ı aḫirete intiḳāl idüp naḳdīne-i vücūd-ı faż̄ilet-meknūnları gencine-i ḫāk-i Kūfede maḫzūn oldı.[2]

Ẕ̄İKR-İ EBU'L-ḤÜSEYN AḤMEDÜ'L-ḲUDŪRĪ̄ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

El-ᶜālimü'l-fāżıl, ez-zāhidü'l-kāmil, eş-Şeyḫü'n-Nūrī Aḥmedü'l-Ḳudūrī. El-faḳīhü'l-Ḥanefī. Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda nigāşte-i kilk-i beyāndur ki ᶜazīz müşārün ileyh ᶜālim-i ᶜāmil ve müdeḳḳık-ı fāżıl, riyāset-i ᶜIrāḳ, kendülere müntehī olup Ḫaṭīb-i Baġdādīden rivāyet-i ḥadīs̱-i nebevī itmişlerdür. Meẕheb-i Ḥanefiyyede meşhūr-ı āfāḳ ve maḳbūl-ı ehl-i[4] nüh-ṭabāḳ olan metn-i[5] Muḫtaṣar-ı Ḳudūrī ve ġayrı teʾlīfātı olduġından[6] ġayrı bedīhiyye ve naẕariyyeleri kemālinde olup ebū Ḥāmid Esferānī ile münāẕara-i keşīreleri vāḳiᶜ olmışdur. Sene-i iṣneyn ve sittīn ve s̱elās̱e miyede şeref-baḫş-ı ᶜālem-i ervāḥ olup medfen-i raḥmet-mekmenleri Baġdādda Bāzār-ı[7] Sirrācānda ziyāretgāh-ı ins ü cāndur.[8]

Ẕ̄İKR-İ EBĪ̄ BEKR AḤMEDÜ'L-ḤĀFIẒU'L-MAᶜRŪF Bİ'L-ḪAṬĪ̄BÜ'L-BAĠDĀDĪ̄ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[9]

Aᶜlemü'l-ᶜulemāʾ, efḍalü'l-füẓalāʾ, eş-şeyḫü'l-lebīb Aḥmedü'l-Ḫaṭīb, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū Bekr ile mükennā ve ᶜilm u ḥadīs̱ ü maᶜrifet-i ricālde şāḥib-i mertebe-i aᶜlā olup Esmāʾü'r-Ricālde taḥḳīḳe resīdedür ki ᶜazīz müşārün ileyh tevārīḫ ve cerh ü taᶜdīl ve fıḳh u veraᶜda ᶜadīmü'l-ᶜadīl idi. Tertīl ile[10] yevmiyye bir ḫatm-i Ḳurʾan idüp her aḫlāḳ-ı ḥamīdede bir merd-i pesendīde olduġından ġayrı yüzden

---

[1] *Rabbinin makamından korkan ve nefsini kötü arzulardan uzaklaştıran için ise şüphesiz cennet yegâne barınaktır. (Nâziat/40)*

[2] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA, +T; ᶜAleyhi'r-raḥme: +BV

[3] Ẕikr-i ebu'l-Ḥüseyn Aḥmedü'l-Ḳudūrī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Aḥmedü'l-Ḳudūrī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebi'l-Ḥüseyn Aḥmedü'l-Ḳudūrī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ebi'l-Ḥasan Aḥmedü'l-Ḳudūrī ᶜAleyhi'r-Raḥme T

[4] Ehl-i: -T

[5] Metn-i: -HSA

[6] Olduġından: olındıġından T

[7] Bāzār-ı: sukḳa-i HSA, T

[8] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +KA; ve'r-rıḍvān +HSA

[9] Ẕikr-i Ebī Bekr Aḥmedü'l -Ḥāfıẓu'l-Maᶜrūf bi'l-Ḫaṭībü'l-Baġdādī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Aḥmedü'l-Ḫaṭīb ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Ebī Bekr el-Ḥāfıẓu'l-Maᶜrūf bi'l-Ḫaṭībü'l-Baġdādī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Ebī Bekr el-Ḥāfıẓu'l-Maᶜrūf bi'l-Ḫaṭībü'l-Baġdādī T

[10] İle: idi KA

mütecāviz muṣannifātı olup ḫuṣūṣan Tārīḫ-i Baġdādī nām teʾlīfleri sıḥḥat ile meşhūr-ı āfāḳ[1] oldugı[2] resīde-i ittifāḳdur.

Tārīḫ-i İbni[3] Ḫallikānda naḳldür ki çün ᶜazīz müşārün ileyh muḫtażar[4] oldılar. İki yüz dīnār māmelekleri olup cümlesin taṣadduḳ itdüginden ġayrı üzerinde olan libāsı fuḳarāya virilmek [**80a**] ve vücūd-ı pākları Bişr-i Ḥāfī ḳurbında defn olınmaḳ vaṣiyyet itdiler. Ḥikmeten Ḥazret-i Bişr ḳurbını zühhāddan bir merd-i ṣāliḥ kendü nefs-i nefīsi içün taᶜyīn ve gice ᶜibādeti ve ḳırāʾat-ı Ḳurʾan ile ol mevżiᶜ-i tezyīn itmiş iken vaṣiyyet-i Ebī Bekr üzre mevżiᶜ-i meẕkūrı ol ṣāliḥden[5] ricāʾ itdüklerinde ībāʾ itmegin aṣḥāb-ı Ebī Bekr şeyḫ-i vaḳt Ebū Saᶜīdi[6] bu ḥālden āgāh itdiler. Ol şeyḫ-i pür-ḥaḳīḳat merd-i ṣāḥib-i mevżiᶜi daᶜvet ve[7] bu vech üzre naṣīḥat itdi ki "Ey merd-i ṣāliḥ Ḥazret-i Bişr ḥayātda olup cenābuñuz ile Ebū Bekr ḫużūrına ḥāżır olsañız ᶜacabā ḳanḳuñuzı ḳurbına ṭaleb ider idi?" Ol merd-i ṣāḥib-i inṣāf "Ebū Bekr[8] lāyıḳ-ı teḳaddüm olur." diyüp mevżiᶜ-i meẕkūrı ḫüsn-i rıżāsıyla iᶜṭāʾ itmekle sene-i ṣelāṣe ve sittīn ve erbaᶜa miyede vücūd-ı pākları maḥall-i merkūmda vedīᶜa-i ḫāk-i şeref-nāk[9] oldı. ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān[10]

ẔİKR-İ EBU'L-ḤASAN AḤMED BİN YAḤYĀ ER-RĀVENDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[11]

Aᶜlemü'l-ᶜulemāʾ, ḳıdvetü'l-fużalāʾ, çāpük-süvār-ı meydān-ı kelām, muḳtedā-yı zümre-i ehl-i islām, ṣuffe-nişīn-i ercümendī Aḥmed-i Rāvendī, ᶜaleyhir-raḥme. Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda ᶜazīz müşārün-ileyhüñ menāḳıb-ı memdūḥetü'l-ᶜavāḳıbları bu vecḥ üzre tasṭīr-i ḳalem-i taḥrīr olınmışdur ki yegāne-i fużalā-yı dehr ve ferīd-i ᶜulemā-i ᶜaṣr olup yüz on dört muṣannifāt-ı keşīretü'l-fevāyidi beyne'l-ᶜulemāʾ meşhūr. Ḫuṣūṣan Fażīḥatü'l-Muᶜtezile ve Tāc u Zümrüd ü Ḳaṣib nām teʾlīfleri maḳbūl-i ehl-i zamāneleri olduġından ġayrı ᶜulāmā-i kelām ile mecālise ve menāẓire-i keşīresi vāḳiᶜ olup meẕāhib-i ehl-i kelāmda infirād ile meẕheb-i müstaḳil ittiḫāẕ itmişlerdür.[12] Ḥālā aḳvāl-i feṣāḥat-meşhūnları erbāb-ı kelām beyninde ḫüccet-i

[1] Āfāḳ: -HSA, -T
[2] Taḥḳīḳe: +KA
[3] İbni: bin KA
[4] Muḫtażar: muḫtaṣar KA, BV
[5] Ricāʾ itdiler: +BV
[6] Saᶜīdi: Saᶜīd T
[7] Ve: -R
[8] Bekr: Bekre T
[9] Şeref-nāk: ḫāk-i pāk T
[10] Ve'r-rıḍvān: -R, -KA
[11] Ẕikr-i ebu'l-Ḥasan Aḥmed bin Yaḥyā er-Rāvendī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Aḥmed Rāvendī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebi'l-Ḥasan Aḥmed bin Yaḥyā er-Rāvendī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T
[12] İtmişlerdür: itmişler idi KA; itmişlerdi HSA, T

şābitetü'l-mażmūndur. Bu dār-ı ġurūrdan ᶜāzim-i sarāy-ı sürūr olduḳda[1] ḳabr-i enverleri[2] ile arż-ı Baġdād reşk-i bilād ve baᶜżı ḳavlde ḫāk-i Rıḥye [**80b**] ol cism-i pāk ile şerefnāk olmuşdur. Rāvend-i Nevāḥī Nīşābūrdan bir nāḥiye olduġı taḥḳīḳ-i resīdedür.[3]

ẒİKR-İ EBU'L-FÜTŪḤ AḤMED BİN ᶜALĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[4]

Ṣāḥib-i merātib-i ᶜaliyye, üstād-ı fuḳahā-yı Şāfiᶜiyye, ᶜallāme-i[5] cihān Aḥmed bin ᶜAliyyi'l-Meşhūr. Bi-ibniburhān ᶜulemā-i Şāfiᶜiyyeden Mecmaᶜü'l-Baḥreyn, Uṣūl u Fürūᶜ ve ebū Ḥāmid Muḥammed Ġazālī ḥażretlerinüñ tilmīẕ-i mümtāzı olup uṣūlde Kitāb-ı Vecīz anlarıñ teᵓlīf-i işābet-elīfleridür. Baġdādda Medrese-i Niẓāmiyyede[6] ol ᶜālī-maḳām[7] müderris-i ᶜulemā-i kirām olduḳdan ṣoñra sene-i ᶜişrīn ve ḫamse miyede dār-ı āḫirete rıḥlet itdükleri Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyāndur.[8]

ẒİKR-İ EBU'L-ABBĀS AḤMED BİN YAḤYĀ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[9]

Zübde-i ᶜulemāᵓ, ᶜusve-i ṣulaḥā, ṣāḥib-i faẓl u taḳvā, şeyḫ-i nurānī ebu'l-Abbās Aḥmed bin Yaḥyā eş-Şeybānī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Teġalleb dimek ile meşhūr, imām-ı Kūfiyyīn ve muḳtedā-yı ehl-i lüġat ve naḥviyyīn olup niçe ekābir-i ehl-i dīnden taḥṣīl-i ᶜulūm-ı pür-ḥikmet ve kendülerden Aḫfeş, Aṣġar ve ebū Bekr bini'l-Enbārī ve ebū ᶜÖmer Zāhid rivāyet itmişlerdür. ᶜAzīz müşārün ileyh şiḳa ve ḥücce ve ḥıfẓ ile maᶜrūf ṣādıḳu'l-lehce ve eşᶜār-ı ᶜArabiyye ve nevādir-i ġarībe ile mevṣūf müsellem-i ᶜālem olup ḥall-i müşgülāt-ı enāmda benām idiler. Ebū Bekr bin Mücāhidi'l-Maḳarrī rivāyet ider ki ᶜazīz müşārün ileyh bir gün bañā ḫiṭāb idüp "Yā Ebā Bekr ehl-i Ḳurᵓan iştiġāl-i Ḳurᵓan ile fāyiz ve ehl-i ḥadīṯ iştiġāl-i ḥadīṯ[10] ile mertebe-i aᶜlāya ḥāyiz olup bu faḳīr-i ṣalaḥ mābeyn-i Zeyd ü ᶜAmr[11] aydmayup eyyāmımuz ḍarb-ı Zeyd-i ᶜAmr ile encām buldı. Rūz-ı maḥşer ḥālim neye müncer

---

[1] Olduḳda: olınduḳda T
[2] Enverleri: envārları HSA, T
[3] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥme:+T
[4] Ẕikr-i ebu'l-Fütūḥ Aḥmed bin ᶜAlī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Aḥmed bin ᶜAlī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebi'l-Fütūḥ Aḥmed bin ᶜAlī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T
[5] ᶜAllāme-i: ᶜulemā-i HSA, T
[6] Niẓāmiyyede: Niẓāmiyyeden T
[7] Müderris olup: +R
[8] ᶜAleyhi'r-raḥme:+HSA; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T
[9] Ẕikr-i ebu'l-Abbās Aḥmed bin Yaḥyā ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Aḥmed bin Yaḥyā ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān +KA; Ẕikr-i ebi'l-Abbās Aḥmed bin Yaḥyā ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T
[10] İştiġāl-i ḥadīṯ: -R
[11] ᶜAmr: ᶜÖmer BV

olur?" diyü teessüf buyurdılar. "Çün meclis-i enfeslerinden munfaṣıl olup ḫāneme[1] geldüm. Ol leyle-i mübārekede[2] ḥazret-i [**81a**] risālet penāh ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ila'llāh[3] rüᵓyāmda ẓāhir olup bu faḳīre ḫiṭāb ile *"Aḳriᵓ yā ebe'l-ᶜAbbās es-selām ve ḳul lehu ente ṣāḥibu'l-ᶜilmü'l-musṭatīl."*[4]diyü fermān buyurdılar. Vaḳtā ki bu rüᵓyāyı muvaṣṣilü's-sürūr ᶜulemāᵓ beyninde meşhūr oldı. Ebū ᶜAbdullah Rūdbādī[5] ᶜilm-i müstaṭīlden murād ᶜilm-i naḥvdür, zīrā ᶜibāret-i naḥv ile kemāl[6] ve ḫiṭāb-ı naḥv ile icmāl[7] ve cemīᶜ-i ᶜulūm-ı naḥva muḥtāc ve kelām-ı saḳīm-i ḳānūn-ı naḥv ile ṣaḥīḥü'l-mizāc olur." diyü teᵓvīl buyurdılar. Ṣaġīrü'l-ḥacim keşīretü'l-fevāyid Faṣīḥ nām kitāb ol ᶜālī-cenābıñ teᵓlīf-i ṭabᶜ-ı müsteṭābları olup aḳvāl-i feṣāḥat-meknūnları ᶜulemāᵓ beyninde ḫüccet-i şābitetü'l-mażmūndur. Sene-i iḥdā ve tisᶜīn ve miᵓeteynde Baġdādda ḳayd-ı dünyādan āzād olup meḳābir-i Bābü'ş-Şām nām[8] mevżiᶜde cism-i pākları vedīᶜa-i ḫāk-i şerefnāk olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda mektūb-ı yerāᶜa-i[9] beyāndur.[10]

ẒİKR-İ EBŪ ᶜAMR İSḤĀḲ BİN MURĀDÜ'Ş-ŞEYBĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[11]

Üstād-ı zamāne, ᶜallāme-i yegāne, muṣībü'r-reᵓy ve'l-ictihād ebū Ömer İsḥaḳ bin[12] Murād, ᶜaleyhi'r-raḥme. Kūfiyyi'l-aṣl[13] ve naḥvī ve luġavī eᵓimme-i aᶜlāmdan olup Baġdādda muḳīm[14] ve taḥṣīl-i ᶜulūm-ı edebiyye içün ḫıḍmet-i Şeybānīde[15] müdāvim[16] olmaġın Şeybānī ile maᶜrūf ve ᶜilm ü fażīlet ve rivāyet ve ṣıdḳ ile mevṣūfdurlar. Muṣennefāt-ı keşīre ve aḳvāl-i muᶜtebereleri ittifāḳ ile meşhūr-ı āfāḳ olup İmām-ı ᶜAḥmed ve ebū ᶜUbeydu'l-Ḳāsım[17] bin Selām ve Yaᶜḳūb ibni es-Sekīt[18] ṣāḥib-i fażīletden naḳl u rivāyet itmişlerdür. Fünūn-ı ᶜArabiyye ve nevādir-i

[1]Ḫāneme: ḫāneye T
[2]Mübārekede: mübārekde T
[3] İla'llāh: ve selem HSA, T
[4]*Ebul Abbas'a selam söyle ve de ki sen çok ilim sahibisin.*
[5]Rūdbādī: Rūdbārī R
[6]Kemāl: ikmāl HSA, BV
[7]Ve ḫiṭāb-ı naḥv ile icmāl: -HSA
[8]Nām: -T
[9]Yerāᶜa-i: berāᶜa-i KA, HSA, T
[10] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T
[11] Ẓikr-i ebū ᶜAmr İsḥāḳ bin Murādü'ş-Şeybānī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl İsḥāḳ bin Murād ᶜAleyhi'r-Raḥme KA
[12]Bin: ibni T
[13]Kūfiyyi'l-aṣl: Kūfī KA, HSA, T, BV
[14]Muḳīm: mustaḳīm R
[15] Şeybānīde: Şeybānda T
[16] Müdāvim: müdīm HSA
[17] ᶜUbeydu'l-Ḳāsım:ᶜAbdu'l-Ḳāsım HSA
[18] İbni es-Sekīt: bin es-Sekīt KA

ġarībede[1] yed-i ṭūlāsı olup Kitābü'l-Celīl ve Kitābü'l-Luġāt ve Ġarībü'l-Ḥadīṯ ve Ḫalḳü'l-İnsān ve Nevādir nām kitāb teʾlīfleri olduġından ġayrı niçe devvāvīn eşᶜār-ı ᶜArabiyye[2] ḥıfẓ u tedvīn ve erbābına taᶜlīm ü telḳīn itdüklerinden māᶜadā seksen cild Ḳurʾān-ı ᶜAẓīmü'ş-şān kendü ḥaṭṭ-ı destleri ile[3] [**81b**] taḥrīr itdükleri müsbetdür. Yüz on sekiz sene muᶜammer olup sene-i ṣelāṯe ᶜaşere ve miʾeteynde Baġdādda müntaḳil-i[4] dār-ı āḫiret olmaġın bu ḫāk maḫzen-i naḳdīne-i vücūd-ı pākları olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyāndur.[5]

ẒİKR-İ EBŪ ᶜALĪ ḤASAN BİNİ'Ṣ-ṢABBĀḤ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

El-ᶜālimü'l-Bāriᶜ ve'l-bedrü's-sāṭıᶜ, ṣāḥib-i fevz ü felāḥ ebū ᶜAlī[7] Ḥasan bin[8] eṣ-Ṣabbāḥ. Ḳurb-ı Baġdādda Zaᶜferāniyye nām ḳaryeye mensūb olup ez-Zaᶜferānī dimekle meşhūrdurlar. Ḥazret-i İmām-ı Şāfiᶜī ᶜaleyhi'r-raḥmenüñ ṣadīḳī[9] ve her ḥālde yār-ı[10] şefīḳi olduġından ġayrı ᶜulemā-i aᶜlāmdan muḥaddiṯ ve muḥaḳḳiḳ ve fiḳh-ı şerīfde kemāl üzre müdaḳḳiḳ olup Süfyān bin ᶜAyīne ve Vakīᶜ bin[11]i'l-Cerrāḥ ol ṭabaḳa-i ᶜālī-rütbede olan meşāyiḫ-i ᶜiẓāma mülāzemet ve İmām-ı Şāfiᶜīnüñ ḳavl-i ḳadīm ve cedīdinüñ ḥıfẓ u tedḳīḳine müdāvemet itmişlerdür. İmām-ı Buḫārī ve Ebū Dāvud, Tirmiẓī ol ṣāḥib-i faẓīletden ḥadīṯ-i nebevī rivāyet idüp sene-i tisᶜa ve erbaᶜīn ve miʾeteynde dār-ı āḫirete rıḥlet itmekle Baġdādda Darb-ı Zaᶜferānī nām maḥalde cevher-i vücūd-ı pākları vedīᶜa-i ḫāk-i pāk olduġı kitāb-ı merḳūmda meẓkūrdur.[12]

ẒİKR-İ EBŪ ᶜALİYYÜ'L-ḤASAN BİNİ'L-ḲĀSIMÜ'Ṭ-ṬABERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[13]

Ḳıdvetü'l-ᶜulemāʾ, usvetü'l-fużalā, cāmiᶜ-i ᶜulūm-ı ᶜaḳlī ve ḫaberī Ḥasan bin Ḳāsımü'ṭ-Ṭaberī. Eʾimme-i Şāfiᶜiyyeden, fiḳh-ı şerīfde tilmīẓ-i mümtāz-ı Ebū

---

[1] Ġarībede: ġarbiyyede T, BV
[2] Ve nevādir-i ġarībe: +KA
[3] Destleri ile: destleriyle HSA, T
[4] Müntaḳil-i: muntaẓır-ı T
[5] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T
[6] Ẓikr-i ebū ᶜAlī Ḥasan bin eṣ-Ṣabbāḥ ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Ḥasan bin eṣ-Ṣabbāḥ ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i ebī ᶜAlī Ḥasan bin eṣ-Ṣabbāḥ ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẓikr-i ebī ᶜAlī Ḥasan bin eṣ-Ṣabbāḥ ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[7] Ebū ᶜAlī: -KA
[8] Bin: ibni HSA, T
[9] Olup: +T
[10] Yār-ı: -T
[11] Bin: ibni KA, BV
[12] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[13] Ẓikr-i ebū ᶜAlī el-Ḥasan bin el-Ḳāsımü'ṭ-Ṭaberī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl-i Ḥasan bin Ḳāsımü'ṭ-Ṭaberī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i ebū ᶜAlī Ḥasan bin el-Ḳāsımü'ṭ-Ṭaberī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T; Ẓikr-i ᶜAlī ebu'l-Ḥasan bin el-Ḳāsımü'ṭ-Ṭaberī ᶜAleyhi'r-Raḥme BV

Hureyre olup kitāb-ı muḥarrer ve efṣāḥ u cidalde ve uṣūl-i fıḳıhda teṣānīf-i keṯīresi olduġından ġayrı üstād-ı ᶜulemāᵓ u merciᶜ-i fużalā, ferīd-i cihān ve ᶜallāme-i zamān olup sene-i ḫamsīn ve ṯelāṯe miyede Baġdādda murġ-ı rūḥları ḳafes-i cefā-sāzdan ᶜālem-i aᶜlāya pervāz itmekle bu zemīn ol cevher-i rengīne mānend ṣadefçe-i dürr-i ṯimīn olduġı Tārīḫ-i İbni[1] Ḫallikānda resīde-i beyāndur.[2]

ẒİKR-İ EBŪ ᶜALĪ ḤASAN BİN İBRĀHĪM ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

[**82a**] ᶜAllāme-i dehr, üstād-ı ᶜaṣr, delīl-i rāh-ı müstaḳīm Ḥasan bin İbrāhīm, ᶜaleyhi'r-raḥme. Fuḳahā-yı Şāfiᶜiyyeden. İbtidā taḥṣīl ü iştiġālleri Mayā Fārḳīnde[4] ebī ᶜAbdullahi'l-Karzevenī ḥażretlerinden olup baᶜdehu Baġdāda irtiḥāl ve ebī İsḥaḳ Şīrāzī ve ebī Naṣr bin eṣ-Ṣabbāġ ve Ḫaṭīb ebī Bekr mülāzemetlerin itmekle aᶜlem-i zamāne ve fāżıl-ı yegāne olup ḳuḍā-yı Vāsıṭa müteḳallid olduḳda ferāset ü ḥüsn-i sīret ve ᶜadāleti ile fāyıḳ-ı aḳrān ve zühd ü ᶜibādetde müşārün bi'l-benān[5] olmışlardur. Tehẕīb Üstüne Fevāyīd nām kitāb anlarıñ taṣnīfi olup tamām-ı naḳdīne-i ᶜömrlerin bāzār-ı ders ü tedrīsde ṣarf itdükden ṣoñra sene-i ṯemān ve ᶜişrīn ve ḫamse miyede ᶜāzim-i ravża-i rıżvān olup medfen-i raḥmet-mekmenleri ḫāk-i[6] Vāsıṭ[7] olduġı muḥarrer-i Tārīḫ-i İbni[8] Ḫallikāndur.[9]

ẒİKR-İ EBU'L-ḲĀSIM İBRĀHĪM BİN MUḤAMMED ᶜALEYHİ'R-RAḤME[10]

Ḳıdvetü'l-ᶜulemāᵓi'l-ᶜāmilīn, efḍal-i fużalā-i ehl-i yaḳīn ebu'l-Ḳāsım İbrāhīm bin Muḥammed bin es-Sırrī[11] bin Sehlü'z-Zücāc. ᶜĀrif-i ṣāḥib-i dīn, reyīs-i ᶜulemā-i rāsiḫīn olup muṣennefāt-ı keṯīre ile müştehir-i ᶜālem ü maḳbūl-i[12] cümle ümem olduḳlarından ġayrı Maᶜāniyy-i Ḳurᵓan-ı ᶜAẓīm[13] ve Kitāb-ı Āmālī ve Cāmiᶜü'l-Manṭuḳ Tefsīri ve Kitābü'l-İştiḳāḳ ve Kitābü'l-ᶜArūż ve Kitābü'l-Farḳ ve Kitāb-ı

[1] İbni: bin HSA, T
[2] ᶜAleyhi'r-raḥme +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T
[3] Ẕikr-i ebū ᶜAlī Ḥasan bin İbrāhīm ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Ḥasan bin İbrāhīm ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i ebū ᶜAlī Ḥasan bin İbrāhīm ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[4] Mayā Fārḳīn: Diyarbakır'ın Silvan ilçesi
[5] Müşārün bi'l-benān:müşīr-i bi'l-benān KA, HSA, T
[6] Ḫāk-i: - T
[7] Vāsıṭ: Evsat T
[8] İbni: bin HSA, T
[9] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T
[10] Ẕikr-i ebu'l-Ḳāsım İbrāhīm bin Muḥammed ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i İbrāhīm bin Muḥammedü's-Sırrī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebi'l-Ḳāsım İbrāhīm bin Muḥammed ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T
[11] Muḥammed bin es-Sırrī: Muḥammedü's-Sırrī KA, T
[12] ᶜĀlem ü maḳbūl-i: ᶜālem-i muḳaddem-i maḳbūl HSA
[13] Eṣ-ṣānī: +KA; Ṣān T

Ḫulkü'l-İnsān ve Kitāb-ı Ḫulḳü'l-Feres ve Muḫtaṣar-ı Naḥv[1] ve Kitāb-ı Faᶜalet ü Efᶜilet ve Kitāb-ı mā Yenṣarfu ve mā-lā-Yenṣarafu ve Kitāb-ı Ebyāt-ı Seybūye ve Kitāb-ı Nevādir ve Kitābü'l-Envār ve anlara miṯāl teṣānīf-i muᶜtebereleri ḳabūl-i yāfte-i ḳulūb[2] ve ṭabāyiᶜ-i ᶜulemāᵓ ve fużalā olup seksen seneye ḳarīb muᶜammer olduḳdan ṣoñra Baġdādda sene-i ᶜaşere ve ḳīle iḥdā ᶜaşere ve ḳīle sitte ᶜaşere ve ṯelāṯe miyede maḥmil-bend-i dār-ı āḫiret olup medfen-i raḥmet-mekmenleri bu ḫāk-i pāḳ olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda revnaḳda ṣaḥīfe-i beyāndur.[3]

ẒİKR-İ EBŪ ḤĀMİD ᶜAḤMEDÜ'L-ESFERĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[4]

Efḍal-i fuḳehā-yı Şāfiᶜiyye, ᶜārif-i dakāyık-ı dīniyye, ᶜālim-i Rabbānī ᶜAḥmedü'l-Esferānī. [**82b**] Tārīḫ-i İbni[5] Ḫallikānda nigaşte-i varaḳa-i beyāndur ki ᶜazīz müşārün ileyh Baġdādda reyīsü'l-ᶜulemaᵓ, merciᶜ u melce-i fużalā olup[6] meclis-i derslerinde üç yüz ve baᶜżı ḳavlde yedi yüz fakīh ḥāżır ve müstefīd olduḳları resīde-i taḥḳīḳdür. ᶜUlemā-i Ḫanefiyyeden ebu'l-Ḥüseyn[7]ü'l-Ḳudūrī[8] Ḥażretleri ᶜazīz müşārün ileyhüñ fażīlet ü ᶜilmleri baḥrü'r-rāyıḳ ve ᶜulemā-i Şāfiᶜiyyenüñ cümlesinden fāyıḳ olduġına şehādet itdüklerinden ġayrı zamānlarında[9] baᶜżı[10] ile vāḳiᶜ olan münāẓarada cümle dest-i sellemnā ber-cāy-ı eyva'llāh itdükleri bilā-nizāᶜdur. Velādet-i mübārekeleri sene-i erbaᶜ ve erbaᶜīn ve ṯelāṯe miyede vāḳiᶜ olup baᶜdehu[11] sene-i sitte ve erbaᶜa miyede sarāy-ı sürūr-ı ᶜuḳbāya müntaḳil olmaġıla Baġdādda Bāb-ı Ḥarbda gencīne-i vücūd-ı pākları vedīᶜa-i ḫāk-i şerefnāk olmışdur. Esfer ibni Nevāḥī Nīşāburda bir belde olduġı resīde-i taḥḳīḳdür.[12]

ẒİKR-İ EBŪ ᶜAMR-I ᶜĀMİR ᶜALEYHİ'R-RAḤME[13]

Pīşvā-yı ehl-i dīn, muḳtedā-yı ṣāḥib-i yaḳīn, ṣadr-nişīn-i dīvān-ı[1] tābiᶜīn, mecmaᶜü'l-bahreyn-i ᶜulūm-ı bāṭın u ẓāhir[2] ebū ᶜAmr-ı[3] ᶜĀmir. Tābiᶜ-i celīlü'l-ḳadr

---

[1] Ve Kitābü'l-Farḳ: +T
[2] Yāfte-i ḳulūb: yāfte ḳılup T
[3] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[4] Ẓikr-i ebū Ḥāmid ᶜAḥmedü'l-Esferānī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i ᶜAḥmedü'l-Esferānī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA
[5] İbni: bin KA
[6] Olup: -KA, -HSA
[7] Ebu'l-Ḥüseyn: ebu'l-Ḥasan HSA
[8] El-Ḳudūrī: -KA
[9] Zamānlarında: zamānlarından HSA
[10] Baᶜżı: -HSA
[11] Baᶜdehu: -KA
[12] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T
[13] Ẓikr-i Ebū ᶜAmr-ı ᶜĀmir ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Ebū ᶜĀmir ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, T; Ẓikr-i Ebū ᶜAmr-ı ᶜĀmir ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān HSA

olup Tārīḫ-i İbni[4] Ḫallikānda menāḳıbları bu vech üzre revnaḳ-efzā-yı ᶜibāretdür ki ᶜazīz müşārün ileyh ibnü'l-Müsīb[5] ve Ḥasan Baṣrī ḥażretlerine muᶜādil ᶜālim-i[6] fāżıl[7] olup beş yüz aṣḥāb-ı Resūlu'llāh ṣoḥbetiyle şeref-yāb olmışlardur. Ekşer inbisāṭ-ı ḥāl u mezāc[8] ile maᶜrūf ve ḥüsn-i sülūk ile mevṣūf olup Naḳldür ki bir gün[9] Ḥaccāc bin Yūsuf müşārün ileyhe ḫiṭāb idüp "*kem ᶜaṭāke*"[10] dimekle[11] Ebū ᶜAmr "Elfīn[12]" diyü cevāp virdi. Tekrar Ḥaccāc *"Veyḥake kem ᶜaṭāuke fi's-sene"*[13] didi. Ebū ᶜAmr[14] "Elfān" didi. Ḥaccāc "*Keyfe leḥante evvelen"*[15] dimekle Ebū ᶜAmr "*Laḥane'l-emīru fe-laḥantu felemmā aᶜrebe aᶜrebtu ve mā* [**83a**] *emken en yelḥane'l-emīrü fe-aᶜrib"*[16] diyü cevāp virdi. Yaᶜni ibtidā Ḥaccāc kelāmında riᶜāyet-i ḳāᶜide-i ᶜArabiyye ve ṣıḥḥat-ı kelām-ı[17] naḥv[18] itmekle Ebū ᶜAmr daḫı terk-i ḳāᵓide itmüşler.[19] Baᶜdehu Ḥaccāc riᶜāyet-i ḳāᶜide itmekle anlar daḫı[20] ḳāᶜide üzre cevāp virmüşler. Bu kelām-ı pür-intiẓāmları pesendīde-i Ḥaccāc-ı bed-mizāc olup kendülerin mecāz itdiler. ᶜAzīz müşārün ileyh ehl-i[21] ferāset ve feṭānet,[22] ḥażır cevāb, faṣīḥü'l-manṭuḳ ve'l-ḫiṭāb olup Kūfede sene-i tisᶜa ve ᶜaşerede şeref-baḫş-ı mehd-i vücūd ve sene-i erbaᶜ ve miyede fücᵓeten maḥmil-bend-i bender-gāh-ı ᶜālem-i ᶜuḳbā-yı[23] ᶜākıbet-maḥmūd olmaġıla medfen-i raḥmet-mekmenleri ḫāk-i pāk-i Kūfe[24] olmışdur.[25]

---

[1] Dīvān-ı: devlet-i HSA
[2] Bāṭın u ẓāhir: ẓāhir u bāṭın BV
[3] ᶜAmr-ı: -KA
[4] İbni: bin T
[5] Binü'l-Müsīb: KA
[6] U: +R
[7] ᶜĀlim-i fāżıl: ᶜİlm-i efāżıl T
[8] Mezāc: mezāḥ T, BV
[9] Bir gün: -BV
[10] Sana ne kadar verdi?
[11] ᶜAṭāke dimekle: ᶜaṭā KA
[12] Kem ᶜaṭāke dimekle Ebū ᶜAmr-ı Elfīn: Ebū ᶜAmr ve Elf KA
[13] Hey, sana senede ne kadar veriyorlar?
[14] ᶜAmr: ᶜÖmer BV
[15] *Öncelikle konuşmakta nasıl yanlış yaptın?*
[16] *Emir yanlış yaptı, ben de onu takip ettim, yanlış yaptım. Emir yanlış yapamaz ama oldu.*
[17] ᶜArabiyye ve ṣıḥḥat-ı kelām-ı: -HSA
[18] Naḥv: -R, -BV
[19] İtmişler: itmüşlerdür KA, T
[20] Ḳāᶜide-i ᶜArabiyye ve ṣıḥḥat-ı kelām-ı naḥv itmekle Ebū ᶜAmr ve daḫı terk-i ḳāᵓide itmişlerdür baᶜdehu Ḥaccāc riᶜāyet-i ḳāᶜide itmekle anlar daḫı: -KA
[21] Ehl-i: -R
[22] Ve: +R
[23] ᶜUḳbā-yı: ᶜuḳbāya T
[24] Kūfe: Kūfede T
[25] ᶜAleyhi'r-raḥme: + HSA, +T

ẒİKR-İ EBŪ MUḤAMMED ᶜABDULLAH BİN CAᶜFERÜ'N-NAḤVĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Mesned-ārā-yı eyvān-ı faẕilet, revnaḳ-efzā-yı müttekā-yı riyāsetü'l-ᶜālemü'r-Rabbānī Muḥammed bin Caᶜferi'n-Naḥvī. ᶜĀlim-i fāẕıl, muṣannef-i kāmil olup Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyāndur ki ᶜazīz müşārün ileyh İbni Ḳuteybe ve ġayrıdan aḫẕ-ı ᶜulūm idüp ve kendülerden dār-ı ḳuṭnī gibi fużalā-i keşīre, aḫẕ-i ᶜilm[2] ü edeb itmişlerdür. Tefsīr-i Cüremī ve irşād-ı naḥvde ve Kitābü'l-Heyecān ve Şerḥü'l-Faṣīḥ ve'r-Reddi ᶜAliyyü'l-Mufaḍḍal ve'r-Reddi ᶜAliyyü'l-Ḫalīl ve Hidāye[3] ve Kitābü'l-Maḳṣūd ve'l-Memdūd ve Kitāb-ı Ġarībü'l-Ḥadīṯ ve Maᶜāniyyü'ṣ-Ṣiᶜr ve Kitābü'l-Ḥayy ve'l-Meyyit ve Tefsīr-i Ḳurᵓanda Aḫfeş ve Teġallüb mābeynlerinde Kitāb-ı Mutavassıṭ ve Kitāb-ı Ḫayr Ḳays bin Sāᶜade ve Kitābü'l-Eżdād ve Kitāb-ı Aḫbāru'n-Naḥvīn ve niçe kütüb-i şerᶜiyye muṣannefātları olup envār-ı[4] ᶜulūm ile ārāste ve āṯār-ı maᶜārif birle pīrāste olduḳları ittifāḳ ile meşhūr-ı afāḳdur. Sene-i ṯemān ve ḫamsīn ve miᵓeteynde ḳadem-nih-i ᶜālem-i şehādet ve sene-i sebᶜa ve erbaᶜīn ve ṯelāṯe miyede ᶜāzim-i sarāy-ı āḫiret olup ḫāk-i[5] Baġdād cevher-i cism-i pākları ile şeref-nāk olmışdur.[6]

ẒİKR-İ EBU'L-BEḲĀ ᶜABDULLĀHU'L-ᶜAKBERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[7]

[**83b**] Sīrāb-ı seḥāb-ı ḳudsī, meneşşa-nişīn-i eyvān-ı insī, el-ᶜālimü'l-enverī ebu'l-Beḳā ᶜAbdullāhu'l-ᶜAkberī.[8] Ferīd-i dehr ve yegāne-i ᶜaṣr olup ekṯer ᶜilm-i naḥvde üstād-ı müsellem ve ᶜālim-i mükerrem idi. İżāḥ-ı ebī ᶜAliyy-i Fārisī ve Dīvān Mütenebbī ve Lümᶜa ve Ḥamāsī ve Mufaṣṣal-ı Zemāḫşerī ve Ḫaṭṭab[9] ve Maḳāmāt-ı Ḥarīrī nām kütübi şerḥ ve ᶜalil-i naḥv u Lübāb ve İᶜrābu'l-Ḳurᵓān ve İᶜrāb-ı ḥadīṯ ve naḥv ve ᶜilm-i ḥisābda muṣannefāt-ı keşīreleri olduġından ġayrı faẕıllarında icmāᶜ olup ᶜilmlerinden ᶜālem-i intifāᶜ itdükleri resīde-i taḥḳīḳdür. Mevlidleri olan ᶜAkbar żamm-ı ᶜayn mühmele ve sükūn-ı kāf ve feṯḥ-i bāᵓ ve muvaḥḥade ve baᶜdehu rā-i

---

[1] Ẓikr-i ebū Muḥammed ᶜAbdullah bin Caᶜferü'n-Naḥvī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Muḥammed bin Caᶜferü'n-Naḥvī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA

[2] ᶜİlm: ᶜulūmT

[3] Ve Hidāye: -KA

[4] Envār-ı: ᶜālem-i envār-ı T

[5] Pāk: +T

[6] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T

[7] Ẓikr-i ebu'l-Beḳā ᶜAbdullāhu'l-ᶜAkberī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i ebu'l-Beḳā ᶜAbdullāh ᶜAleyhi'r-Raḥmet KA; Ẓikr-i ebi'l-Beḳā ᶜAbdullāhu'l-ᶜAkberī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T, BV

[8] ᶜAkberī: ᶜAskerī KA

[9] Ḫaṭṭab: Ḫaṭīb R

Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde[1] on fersaḫ mevżiʿde[2] bir belde olup lākin ḥālā eşeri nābedīddür.[3] ʿAzīz müşārün ileyh Şerḥ-i Lümʿada Żikr-i ʿAnḳāda īrād itmişler ki ṭāyir-i meẕkūr vechde insāna mümāşil ve her ʿużvı şebhde bir ṭayra muʿādil ʿaẓīmetü'l-cüşşe tavīlü'l-ʿunuḳ olup arż-ı ehl-i rüsde[4] ṭuyūr-ı keşīreye Mecmaʿ-ı Maḥ nām bir kūh-ı pür-şükūha senede bir kerre nüzūl ve ṣayd-ı ṭuyūr iderdi.[5] İttifāḳen bir sene ḳıllet-i ṣayd ile bir ṭıflī şikār ve baʿdehu bir cāriyeyi daḫı çengeline giriftār itmekle ehl-i beled nebiyy-i vaḳt olan Ḥanẓala bin Ṣafvān ḥażretlerine şikāyet idüp ḥalḳa-i cünbān bāb-ı istiġāşe olmaları ile ol vālā-cāh nübüvvet-i destgāh ṭāyir-i meẕkūruñ refʿ-i[6] defʿinde merḥamet-ḫᵛāh Ḥazret-i Allāh[7] ʿālem-penāh olmaġın tīr-i duʿāları hedef-i ḳabūle vāṣıl ve ṭāyir-i meẕkūruñ üzerine bir ṣāʿiḳa nāzil olup helāk itdi. Vaṣf-ı ṭāyir-i meẕkūrda aḳvāl-i keşīre olup lākin ʿazīz müşārün ileyhüñ ḳavli ancaḳ bu ḳadar olmaġın īrād olındı. Sene-i sitte ʿaşere ve sitte miyede Baġdādda dār-ı āḫirete mürteḥil olduḳda cevher-i cism-i pākları ile ḫāk-i Baġdād şeref-nāk olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyāndur.[8]

ŻİKR-İ EBŪ MŪSĀ SÜLEYMĀN BİN MUḤAMMED ʿALEYHİ'R-RAḤME[9]

[**84a**] Üsvetü'l-ʿulemāʾ, ḳıdvetü'l-fużelā, ʿālim-i emced ebū Musā Süleymān ibni[10] Muḥammedü'l-Baġdādī. Ḥāmiż ile maʿrūf. ʿUlemā-i Kūfiyyīnden olup ʿulūm-ı edebiyyeyi ebu'l-ʿAbbās Teġallübden aḫẕ itmekle baʿde'l-vefāt cā-nişīnleri olmışdur. Muṣannefāt-ı keşīresi meşhūr-ı ʿālem ve dīn ü zühd ü taḳvā ile memdūḥ-ı ümem[11] olup ʿulūm-ı ʿArabiyye ve maʿrifet-i luġat ve ġayrıda bī-bedel olduġından ġayrı Kitāb-ı Ḫulkü'l-İnsān ve Kitābü's-Sebḳ ve Kitābü'n-Nebāt ve Kitābü'l-Vuḥūş ve Kitāb-ı Muḫtaṣar-ı Naḥv anlarıñ taṣnīfi olup sene-i ḫamse ve şelāşe miyede terk-i dār-ı fenā ve ʿāzim-i sarāy-ı ʿuḳbā olmaġıla Baġdādda maḳābir-i Babü't-Tīn nām

[1] Ġarbīsinde: ġarbında T
[2] Mevżiʿde: zemīnde T
[3] Nā-bedīddür: bā-bedīddür HSA
[4] Rüsde: rütbede KA, HSA; rüsünde T
[5] İderdi: ider idi KA
[6] Refʿ-i: defʿ-i HSA
[7] Allāh: Resulu'llāh T
[8] ʿAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ʿAleyhi'r-raḥme: +T
[9] Żikr-i ebū Mūsā Süleymān bin Muḥammed ʿAleyhi'r-Raḥme: Żikr-i ebū Mūsā Süleymān bin Muḥammedü'l-Baġdādī KA; Żikr-i ebī Mūsā Süleymān bin Muḥammed ʿAleyhi'r-Raḥme HSA; Żikr-i ebī Mūsā Süleymān bin Muḥammed ʿAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[10] İbni: bin KA, BV
[11] Ümem: -HSA

mevżiᶜde naḳdīne-i vücūd-ı pākları vedīᶜa-i ḫazīne-i ḫāk olduġı Tārīḫ-i İbni[1] Ḫallikānda resīde-i beyāndur.[2]

ZİKR-İ CEMĪL-İ AḪNEF BİN ḲAYS ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Ezhed-i tābiᶜīn, resīde-i rütbe-i aṣḥāb-ı güzīn, ḥāyiz-maḳām-ı sāmī Aḫnef bin Ḳaysı't-tābiᶜī, 'raḍiya'llāhu[4] ᶜanh. Ebū Baḥr ile mükennāᵊ, Aḫnef ile mülakkab, Ḍaḥḥāk ile müsemmāᵊ. Zamān-ı risālet-penāhīde şeref-yafte-i İslām olup lākin hem-ṣoḥbet-i pādişāh-ı taḫtgāh-ı nübüvvet olmamışlar idi. ᶜAḳl u fehm ve ᶜilm ü ḥilm[5] ile mevṣūf olup zamān-ı cāhiliyyetde Resūl-i Ekrem ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ve sellem, ᶜazīz müşārün ileyhüñ ḳavmini İslāma daᶜvet itdükde imtināᶜ göstermeleri ile Ḥazret-i Aḫnef "Ey ḳavm bu Resūl-i Kerīm ve delīl-i ṭarīḳ-i müstaḳīmdür. Ḫayra raġbet ve rāh-ı ḥaḳḳa sizi daᶜvet ider." diyü[6] ḳavmine naṣiḥat-baḫş olduġınuñ ḥaberi resīde-i semᶜ-i sulṭān şurᶜ olduḳda "*Allahümmeġfir lil-Aḫnef*"[7] diyü duᶜā buyurduḳları Esmāᵊü'r-Ricālde taḥḳīḳe resīdedür. Tārīḫ-i İbni[8] Ḫallikānda daḫı menāḳıb-ı şerīfeleri bu vech üzre şeref-efzā-yı imlādur ki ᶜazīz müşārün ileyh Ḥazret-i Fārūḳ-ı Aᶜẓam'raḍiya'llāhuteᶜālā[9] ᶜanh[10] zamānında Medīne-i Münevvereye gelüp ekābir-i tābiᶜīnden olmaġıla Ḥazret-i ᶜÖmer ve[11] ᶜOs̱mān ve ᶜAlī'raḍiya'llāhuᶜanhumdan[12] [**84b**] rivāyet-i eḥādīs̱-i nübüvvet[13] destgāhī idüp Ḥazret-i Ḥasan Baṣrī ve cümle ehl-i Baṣra kendülerden rivāyet itmişlerdür. Kelām-ı kerāmet-intiẓāmlarında "*Elā edüllüküm ᶜalā-maḥmudetin bilā mehziyyeti'l-ḫalki's-secīḥi ve'l-keffi ᶜani'l-ḳabīḥi ve ḳāle mā ḫāne şerīf ve lā kezzebe ᶜāḳil velā aġtābe müᵊmin ve ḳāle keş̱retü'ḍ-ḍaḥiki tüẕhebu'l-heybe ve keş̱rete'l-mizāḥu*[14] *tüẕhibu'l-mürüvvete ve men lezime şeyᵊen ᶜurife bihi.*"[15]

---

[1] İbni: -T
[2] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; raḥima'llāh: +KA
[3] Ẕikr-i Cemīl-i Aḫnef bin Ḳays ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Aḫnef bin Ḳaysu't-Tābiᶜī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA
[4] Teᶜālā: +HSA
[5] Ü ḥilm: -HSA
[6] Diyü: -T
[7] *Allah'ım Ahnef'i affet.*
[8] İbni: bin KA
[9] Teᶜālā: -HSA
[10] 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanh: rad.T
[11] Ve: -T
[12] 'raḍiya'llāhu ᶜanhumdan: rad.T
[13] Nübüvvet: Nebevī KA
[14] Keş̱rete'l-mizāḥu: Keş̱rete'ḍ-ḍaḥki KA; keş̱retü'l-müzācu HSA
[15] *Size en iyi hasleti söyleyeyim mi? Çirkin şeylerden uzaklaşmak. Dedi ki şerefli insan, hiyanet etmez. Akıllı insan yalan söylemez. Mümin gıybet yapmaz. Dedi ki çok gülmek heybeti kaldırır. Şaka yapmak mürüvveti kaldırır. Kim bir şeye bağlı olmaya devam ederse insanlar onu öyle bilir.*

Mervīdür ki bir ḳavm diyet bābında taᶜaṣṣub idüp iki diyet ḥükm iderler iken Ḥazret-i Aḫnef "Ey ḳavm, Ḥazret-i Bārī-i Teᶜālā ve Resūl-i Kibrīyā şerīf ü veḍīᶜa bir diyet fermān itmiş iken ḥālā ġayr-ı sünnet itmek murād idersiz ammā bugün ṭālib yārın maṭlūbsız." diyü naṣīḥat-güy olduḳda ol ḳavm ᶜinādlarından rücūᶜ idüp nevāzişdār-ı sipās-ı bī-ḳıyās Ḥazret-i Aḫnef oldılar. ᶜAzīz müşārün ileyh ġazāvat-ı keşīre müşāhede itmişlerdür ve ol ehl-i yaḳīn[1] vaḳᶜa-i şıffīnde Ḥazret-i ᶜAliyy-i velī ile maᶜan olup[2] Kūfede sene-i sebᶜa ve sittīnde sarāy-ı server-efzā-yı ᶜuḳbāya raḥt-geş-i ᶜazīmet olmaġın ol ḫāk-i pāk medfen-i raḥmet-mekmenleri olmışdur.[3]

ẔİKR-İ EBŪ ÜMMEYYETÜ'L-ḴĀḌĪ 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[4]

Mesned-ārā-yı ḳuḍā-yı şerīᶜat, revnāḳ-efzā-yı seccāde-i hidāyet, ᶜālim-i ᶜāmil-i fāżıl-ı kāmil, merd-i meydān-ı ᶜadālet-sāzī ebū[5] Ümeyye Şüreyḥ Ḳāḍī. Ekābir-i tābiᶜīn ve meşāyiḫ-i ehl-i yaḳīnden olup Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda menāḳıbları bu vech üzre resīde-i beyāndur ki ḫalīfe-i şānī emīre'l-müᵓminīn ᶜÖmer-i ᶜadālet-mebānī 'raḍiya'llāhu[6] ᶜanh[7] ᶜazīz-i müşārün ileyhi ḳāḍī-yi Kūfe idüp Ḥazret-i ẕi'n-Nūreyn ve Ḥazret-i ebi'l-Ḥasan ve'l-Ḥüseyn'raḍiya'llāhuᶜanhum zamān-ı ᶜadālet-nişānlarında daḫı ḳuḍā-yı meẕkūre ile ḫıḍmet-i Müslimīne ṣarf-ı himmet idüp [**85a**] yetmiş sene kemāl-i ᶜadālet ve tamām-ı ferāset ile icrā-yı aḥkām-ı şerᶜiyye itdükden ṣonra iḫtiyār-ı ᶜuzlet ve terk-i ḳuḍā vü ḥükūmet idüp mücerred ᶜibādetle muḳayyed oldılar. Naḳldür ki bir gün esedu'llāhi'l-ġālib ᶜAlī ibni[8] Ebī Ṭālib[9] ḳurrāyı Cāmiᶜ-i Kūfeye cemᶜ idüp "Ey yārān-ı ᶜazīzān müfāreḳat ḳarīb oldı ẓann iderüm." diyüp taᶜlīm içün baᶜżı mesāyil suᵓāl buyurdılar. Baᶜdeᵓs-suᵓāl ve'l-cevāb Ḳāḍī Şüreyḥ daḫı meclisde ḥāżır velākin sākit olmaġın ḥazret-i imām-ı vālā-maḳām *"Eẕheb fe ente efḍale'n-nās"*[10] diyü ol merd-i nīk-baḫtı cümleye tefavvuḳ buyurdılar. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ menāḳıbları ve ḥīn-i ḥükūmetlerinde ferāset-i ḳavīme ve ᶜadālet-i ᶜaẓīmeleri meşhūr-ı cihān olmaġın minnet-keş-i tafṣīl ü beyān olmamışdur. Velādetleri zamān-ı cāhiliyyede vāḳiᶜ olup yüzyigirmi sene muᶜammer olduḳdan ṣoñra *"Yā eyyühe'n-nefsü'l-muṭmaᵓinne irciᶜī ilā Rabbike rāḍiyyeten marḍiyyeh"*[11] maᶜnā-yı ṣıdḳ iḫtivāsı

---

[1] İtmişlerdür ve ol ehl-i yaḳīn: itdüklerinden ġayrı HSA
[2] Olup: -HSA, T
[3] ᶜAleyhi'r-raḥme: +KA, +BV; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān +HSA, +T
[4] Ẕikr-i ebū Ümmeyyetü'l-Ḳāḍī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Şureyḥ Ẕikr-i Şureyḥ Ḳāḍī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, BV; Ẕikr-i ebī Ümmeyyetü'l-Ḳāḍī Şureyḥ ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T
[5] Ebū: ebī T
[6] Teᶜālā: +HSA
[7] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: rad.T
[8] İbni: bin BV
[9] Raḍiya'llāhu ᶜAnh ve kerrema'llāhu veche: +R
[10] *İnsanların en iyisi git.*
[11] *Ey mutmain nefis, Allah'tan razı olarak dön. (Fecr/27)*

resīde-i ḫāṭırları olup sene-i ṣemān ve sebᶜīnde mihmān-ı żiyāfet-ḫāne-i ravżā-i[1] rıḍvān olup ḫāk-i Kūfe[2] gencīne-i[3] vücūdlarına maḫzen-i pāk olmışdur. ᶜAleyhi'r-raḥme.

ẒİKR-İ EBU'L-ḤASAN ᶜALĪ BİN MUḤAMMEDÜ'L-MAᶜRŪF Bİ'L-MAᵓVERDĪ[4]

Şeyḫ-i zamāne, ferīd-i yegāne, fażīlet-perverī[5] ebu'l-Ḥasan ᶜAlī bin Muḥammedi'l-Maᶜrūf bi'l-Maᵓverdī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Eᵓimme-i fuḳahā-yı Şāfiᶜiyyeden olup ebū Ḥāmid Esferānī ve ebu'l-Ḳāsımuṣ-Ṣımrī ḥażretlerinüñ mülāzemeti ile fāyiḳü'l-aḳrān ve meşhūr-ı cihān olduḳlarından ġayrı Ḥāvī ve Tefsīr-i Kurᵓan-ı ᶜAẓīmü'ş-Şān ve Nüket ü ᶜUyūnü'd-Dīn ve'd-Dünyā ve Aḥkāmü's-Sulṭān ve Ḳānūnü'l-Vüzerā[6] ve Siyāsetü'l-Mülūk ve İḳnāᶜ nām kütüb nādiretü'l-vuḳūᶜ teᵓlīf-i ṭabᶜ-ı maṭbūᶜları olup Ḥāvī nām taṣnīflerin[7] müṭālaᶜa iden fażl u kemāllerine muṭṭaliᶜ olur. Naḳdīne-i ᶜömr girān-māyelerin [**85b**] bāzār-ı ders ü tedrīsde maṣrūf itmegin ez-maġrib-i tābe-maşrıḳ-ı riyāset ile mevṣūf olup bilād-ı ḳarībe ve baᶜīdede ṭullāb-ı ᶜilm ᶜazīz müşārün ileyhi ṭaleb idüp envār-ı ᶜulūmlarından müstefīd ve ṭabᶜ-ı derrāklerinden[8] çekīde olan ḳaṭarāt-ı feyżden müstefīż olmışlardur.

Naḳldür ki ᶜazīz müşārün ileyh ḥayāt-ı müsteᶜār ile bu dār-ı nā-pāydārda iken muṣennefātı mücerred-i li-vechi'llāh olmaḳ içün iẓhār itmeyüp ᶜāḳıbet "*Küllü nefsin ẕāᵓiḳatü'l-mevt"* nidā-yı muᶜciz-iḥtivāsı ḳarᶜ-ı semᶜleri itdükde bir tilmīẕ-i mümtāzına vaṣiyyet itdi ki ḥalet-i nezᶜde destgīrleri ola. Eger şeyḫ elin ᶜuṣr[9] iderse kütüb-i meᵓlūfların iẓhār itmeyüp endāḫte-i rūd-ı Dicle ide. Eger ᶜuṣr itmeyüp basṭ-ı dest iderse kütüb-i meẕkūreye iştihār vireler. Baᶜdehu tilmīẕ-i meẕkūr vaṣiyyet-i şeyḫ üzre ḥareket ve vaḳt-i[10] meẕkūrda şeyḫüñ elin dutup basṭ-ı dest-i şeyḫ ile kütüb-i merḳūma ḥayyiz-i ḳabūlde vākīᶜ olduġı[11] resīde-i taḫḳīḳleri olmaġın intişār virüp her biri maḳbūl-ı ᶜālem ve memdūḥ-ı ümem oldı. Seksen sene muᶜammer olup tamām-ı

---

[1] Ravżā-i: +KA
[2] Kūfe: -KA; Kūfede BV
[3] Gencīne-i: genc-i R
[4] Ẕikr-i ebu'l-Ḥasan ᶜAlī bin Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Maᵓverdī: Ẕikr-i ebu'l-Ḥasan ᶜAlī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, BV; Ẕikr-i ebi'l-Ḥasan ᶜAlī bin Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Maᵓverdī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ebi'l-Ḥasan ᶜAlī bin Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Maᵓverdī T
[5] Perverī: perverdī HSA
[6] Vüzerā: Vüzāre BV
[7] Taṣnīflerin: taṣnīfleri KA
[8] Derrāklerinden: idrāklerinden HSA; derrāklerinde T
[9] ᶜUṣr: ᶜuṣīr HSA
[10] Vaḳt-i: maḥall-i T; vaḳt-i maḥall-i BV
[11] Olduġı: olduḳda KA

ᶜömrlerin taḥṣīl ü tedrīs ve zühd ü ᶜibādete ṣarf idüp sene-i ḫamsīn[1] ve erbaᶜa miyede Baġdādda[2] rūḥ-ı pür-envārları[3] sarāy-ı ᶜuḳbāda ḳarār itmekle Maḳābir-i Ḥarbde gencīne-i vücūdları vedīᶜa-i[4] ḫāk-i şeref-nāk olduġı ᶜibāret-i Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda ṣābit olup Maᵓverdī beyᶜ-i[5] Māᵓverde nisbet olduġı daḫı resīde-i taḥḳīḳdür.[6]

ŻİKR-İ EBU'L-ḤASAN ᶜALİYYÜ'L-EŞᶜARĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[7]

Pīşvā-yı erbāb-ı kelām, üstād-ı gürūh-ı nāciye-i İslām, delīl-i ṭarīḳ-i hüdā, rāfiᶜ-i aᶜlām-ı taḳvā, eş-şeyḫü'l-enverī[8] ebu'l-Ḥasan ᶜAliyyü'l-Eşᶜarī.[9] Aṣḥāb-ı kirāmdan ebī[10] Mūsā Eşᶜarī ḥażretlerinüñ neslinden olup ehl-i sünnet ve cemāᶜat meżhebine[11] nāṣır [**86a**] ve ehl-i bedᶜī ḳāhir olmaġıla ᶜulemā-i mütebaḥḥirīnden şeyḫ-i nūrānī Ebū Bekr Bāḳıllānī meżheblerin teᵓyīd ve iᶜtiḳādların teᵓkīd itmişdür.[12] Naḳldür ki ᶜazīz müşārün ileyh evāyil-i ḥālde meżheb-i iᶜtizāl iḫtiyār itmiş iken taḥḳīḳ-i ḥāl[13] ile tevbe ve istiġfār idüp Cāmiᶜ-i Baṣrāda cemᶜ-i keşīr ve cemᶜ-i ġafīr mābeyninde firāz-ı kürsīde "*Men ᶜarefenī fe-ḳad ᶜarefenī ve men lem yaᶜrifnī vaᶜrifhu binefsī ene fülān ibni[14] fülān küntü aḳūlü bi-ḫalḳı'l-Ḳur'ān ve inne'llāhe lā terāhu'l-abṣār ve inne efᶜāle'ş-şerri ene efᶜalühā fehā ene tāyibun muḳliᶜun müᶜteḳıdun lil-reddi ᶜale'l-muᶜtezile*"[15] diyü ṣavt-ı ᶜālī ile nidā itdükden ṣoñra fażāyiḥ ve meᶜāyib-i muᶜtezileyi ifşāᵓ ve redlerinde nīçe kütüb-i imlāᵓ[16] itdüklerinden ġayrı Kitāb-ı Lumᶜa ve Īżāḥü'l-Bürhān ve't-Tabeyyün-i ᶜan, Uṣūlü'd-Dīn ve Kitābü'ş-Şerḥ ve't-Tafṣīl fi'r-Reddi ᶜalā-Ehlü'l-İfk ve't-Taḍlīl nām kütüb-i meşhūre[17] ve taṣnīfleri olup Melāḥide ve Muᶜtezile ve Rāfiża ve Cüheyniyye ve Ḫᵛārīc ve sāyir mübtedᶜa-i

---

[1] Ḫamsīn: ḫamse T
[2] Baġdādda: Baġdād HSA, T
[3] Envārları: Enverleri T
[4] Vedīᶜa-i: -T
[5] Beyᶜ-i: -BV
[6] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA, +T
[7] Żikr-i ebu'l-Ḥasan ᶜAliyyü'l-Eşᶜarī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Żikr-i ebi'l -Ḥasan ᶜAliyyü'l-Eşᶜarī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T
[8] Eş-şeyḫü'l-enverī: şeyḫü'l-enverī HSA, T
[9] ᶜAliyyü'l-Eşᶜarī: Eşᶜarī HSA
[10] Ebī: ebū T
[11] Meżhebine: meżhebe HSA
[12] İtmüşdür: itmüşlerdür T
[13] Ḥāl: -KA
[14] İbni: bin KA, HSA, T
[15] *Kim beni tanırsa tanıdı. Kim beni tanımazsa ben falanın oğlu falan. Ben önce Kur'an'ın yaratıldığı meselesini söylüyordum. Bir de Allah'ı gözlerimizle görmüyoruz. Şer fiilleri şerden geliyor. Ben söylediğim bu meseleden dolayı tövbe ettim ve Mu'tezileyi kabul etmiyorum.*
[16] Kütüb-i imlāᵓ: kütüb T
[17] Meşhūre: meşhūr KA, HSA, T

delāyil-i ḳaṭ^ᶜiyye ve berāhīn-i bedīhiyye ile redd ü ilzāmları ittifāḳ ile[1] meşhūr-ı āfāḳ olduġından ġayrı menāḳıb-ı şerīflerinde Ḥāfıẓ ebū'l-Ḳāsım bir mecelle taṣnīf itmişlerdür. Sene-i seb^ᶜīn ve mi^ᵓeteynde mehd-ārā-yı ^ᶜālem-i vücūd ve sene-i erba^ᶜa ve ^ᶜişrīn ve s̲elās̲e miyede mihmān-ı dārü'l-ḫulūd olup medfen-i şerīfleri Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde maḥalle-i Kerḫ ile Bāb-ı Baṣra mābeyninde vāḳi^ᶜ olduġı kitāb-ı me<u>z</u>kūrda merḳūmdur.[2]

Ẕ̲İKR-İ EBU'L-ḤASAN ^ᶜALĪ BİN MUḤAMMEDÜ'L-MA^ᶜRŪF Bİ-KİYĀ EL-MULAḲḲAB Bİ-^ᶜİMĀDİDDĪN'İL-HİRĀSĪ ^ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Şeyḫü'l-meşāyiḫ-i ^ᶜülemā-i Şāfi^ᶜiyye, üstād-ı üstādān-ı ^ᶜulūm-ı ^ᶜaḳliyye ve naḳliyye, şeyḫ-i emced ebū'l-Ḥasan ^ᶜAlī bin Muḥammed. Muḥaddi<u>s</u> ve faḳīh-i ercümend, riyāset ü ^ᶜilmde Ġazālīyye mānend olup imāmü'l-Ḥaremeyn mülāzemetiyle lāḫiḳ ü sābıḳa fāyiḳ, ḥüsnü'l-veche, cevheriyyü'l-beyān, faṣīḥü'l-^ᶜibāre, ḥulvü'l-lisān bir ^ᶜālim-i ^ᶜāmil idiler. Vilāyet-i Beyhaḳda seccāde-nişīn-i tedrīs-i ḫāṣ u ^ᶜāmm[4] olduḳdan ṣoñra Baġdādda şeref-baḫş-ı [**86b**] tedrīs-i medrese-i Niẓāmiyye olmışlardur. ^ᶜAzīz müşārün-ileyhden cevāz ve ^ᶜadem-i cevāz-ı şetm-i Ye<u>z</u>īd istiftā^ᵓ olınduḳda varaḳ-ı pāre-i fetvāda bu vech üzre imlā^ᵓ[5] buyurmışlar ki "Yezīd ḥaḳḳında e^ᵓimme-i sābıḳanuñ ḳavleyni olup birinde telmīḥ ve birinde taṣrīḥ itmişlerdür. Ammā bu faḳīr ḳavl-i vāḥid ṣāḥibi olup ancaḳ taṣrīḥ iderüm." diyü şetm-i Ye<u>z</u>īde cevāz gösterüp[6] ıṭnāb-ı kelām[7] ile sefīd-i varaḳa-i fetvā müsā^ᶜade ideydi[8] bu racülüñ mücārī[9] ḥāli ziyāde taṣrīḥ olınur idi.[10] ^ᶜAzīz müşārün ileyh efḍal-i zamānesi olup Ḥāfıẓ ^ᶜAbdulġāfir Tārīḫ-i Nīşāburda faż̲l-ı tām ve riyāset-i mā-lā kelāmların tafṣīl üzre īrād itmişlerdür. Sene-i ḫamsīn ve erba^ᶜa miyede[11] tezyīn-kerde-i ^ᶜālem-i eşbāḥ ve sene-i erba^ᶜa ve ḫamse miyede mihmān-sarāy-ı server-efzā-yı ervāḥ olup Baġdādda Şeyḫ ebī İsḥāḳ Şirāzī ḳurbında[12] vücūd-ı pākları vedī^ᶜa-i ḫāk-i şeref-nāk

---

[1] Redd ü ilzāmları ittifāḳ ile: -HSA

[2] ^ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA, +T

[3] Ẕ̲ikr-i ebu'l-Ḥasan ^ᶜAlī bin Muḥammedü'l-Ma^ᶜrūf bi-Kiyā el-Mulaḳḳab bi-^ᶜİmādiddīn el-Hirāsī ^ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕ̲ikr-i ebu'l-Ḥasan ^ᶜAlī ibni Muḥammedü'l-Ma^ᶜrūf bi-Kiyā el-Mulaḳḳab bi-^ᶜİmādiddīn el-Hirāsī ^ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕ̲ikr-i ebi'l-Ḥasan ^ᶜAlī bin Muḥammedü'l-Ma^ᶜrūf bi-Kiyyā ^ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T; Ẕ̲ikr-i ebu'l-Ḥasan ^ᶜAlī bin Muḥammedü'l-Ma^ᶜrūf bi-Kiyā ^ᶜAleyhi'r-Raḥme BV

[4] ^ᶜĀmm: ^ᶜālim HSA

[5] İmlā^ᵓ: -KA

[6] Bu babda: +HSA

[7] İtmişlerdür lākin Ġazzālī İḥyāsında cevāz göstermezler Allahu ^ᶜalem bi-ḥaḳīḳatü'l-ḥāl: +HSA

[8] İdeydi: ide idi KA, HSA, T

[9] Mücārī: -KA, -HSA

[10] İle sefīd-i varaḳa-i fetvā müsā^ᶜade ide idi bu racülüñ ḥāli ziyāde taṣrīḥ olınur idi: -HSA; idi: -T

[11] Miyede: mi^ᵓede T

[12] Cevher-i: +KA, +BV

olup ᶜulemā-i vaḳtden ebi'l-Ḥasan[1] Dāmġānī ve ebū[2] Ṭālib Zeydī ḳabr-i cennet-ḳarnīleri üzre īstāde olup

şiᶜr[3]
ᶜAḳamü'n-nisāᵓi femā yelidne şebīhehu
İnne'z-zamāne bi-miṣlihi la-ᶜaḳīmu[4]

diyü merṣiye-ḫᵛān olduḳları[5] Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyān olup güyā kebīr maᶜnāsına olduġı daḫı tārīḫ-i meẕkūrda[6] tafṣīl üzre mübeyyendür.

ẔİKR-İ EBU'L-ḤASAN ᶜALİYYÜ'L-MEŞHŪR BİDĀR-I ḲUṬNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[7]

Şemᶜ-i[8] bezm-ārā-yı meclis-i ins, teᵓyīd-yāfte-i enfās-ı ḳuds, ṣadr-nişīn-i mesāyil-i dānī ebu'l-Ḥasanü'd-dār-ı Ḳutnī.[9] ᶜİlm-i ḳıraᵓatı[10] Muḥammed bin Ḥasani'l-Naḳḳāş ve nīçe ol ṭabaḳada olan ḳurrā-i fażāyil-i[11] pīrādan ve ᶜilm-i ḥadīṣi Ebū Nuᶜaymdan ve ᶜilm-i fıḳhı Ebū Saᶜīdden aḫẕ idüp fażāyil-i meşhūre ve taṣnīf-i kütüb-i muᶜtebere ve aḳvāl-i muᶜtemede-i keṣīre ile meşhūr-ı āfāḳdur.

Rivāyetdür ki bir gün aṣḥābundan biri "Şeyḫā cenāb-ı meᶜālī elḳāblarundan efḍal-i zamānede[12] bir kimesne resīde-i ḫāṭır olur mı?" [**87a**] diyü sāyil olduḳda "*Ḳavluhu teᶜālā felā tüzekkū en-nefseküm*"[13] maᶜnā-yı iᶜcāz[14] iḫtivāsı üzre zecr idüp redd-i cevāp itmediler. Merdüm-i merḳūm semāḥat ile ilḥāḥ itmegin ᶜazīz müşārün ileyh "Ammā fenn-i vāḥidde faḳīrden efḍal müşāhede itdüm. Lākin cemᶜ-i fünūnuñ ictimāᶜında kimesneyi müşāhede itmedüm." diyü cevāp virdiler. Sene-i sitte ve ṣelāṣe miyede[15] velādet ve sene-i sitte ve ṣemānīn ve ṣelāṣe miyede[1] dār-ı āḫirete rıḥletleri

---

[1]Ebi'l-Ḥasan: ebī Ḥasan T
[2] Ebū:Ebī HSA, T
[3] Şiᶜr: ᶜArabiyye R, beyt BV
[4]*Bütün kadınlar bir daha onun gibi çocuk doğuramayacaklar. Çünkü onlar akim oldu. Zaman da o çocuk gibi bir çocuk bir daha veremeyecek.*
[5]Olduḳları: olduġı HSA
[6]Tārīḫ-i meẕkūrda: tārīḫ-i meẕkūr üzre bv
[7] Ẕikr-i ebu'l-Ḥasan ᶜAliyyü'l-Meşhūr Bidār-ı Ḳuṭnī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebu'l-Ḥasan ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i ebi'l-Ḥasan ᶜAliyyü'l-Meşhūr Bidār-ı Ḳuṭbī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ebi'l-Ḥasan ᶜAliyyü'l-Meşhūr Bidān-ı Ḳuṭbī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[8] Şemᶜ-i: şeyḫ-i KA, HSA, T
[9]Ḳutnī: Ḳutī T
[10]Ḳıraᵓatı: ḳıraᵓayı BV
[11]Fażāyil-i: faẓl-ı BV
[12] Zamānede: zamāne KA, HSA, T
[13]*Allah buyurdu ki mefsinizi tezkiye etmeyin. (Necm/32)*
[14] İᶜcāz: muᶜciz R
[15]Miyede: miᵓede T

vāḳiᶜ ve namāzların Şeyḫ ebū Ḥāmid[2] Esferānī ḳılup Ḥazret-i Maᶜrūf Kerḫī ḳabri ḳurbında naḳdīne-i vücūd-ı pākları vedīᶜa-i ḫazāne-i[3] ḫāk-i şeref-nāk olduġı ᶜibāret-i İbni Ḫallakānda müṣbet olup Dār-ı Ḳuṭn Baġdādda bir maḥalle-i kebīre idü ki daḫı resīde-i taḫḳīḳdür.[4]

ẒİKR-İ EBŪ ḪAṬṬĀB ḲATĀDE BİN DAᶜĀME ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Zeynü't-tābiᶜīn, dürretü't-tāc-ı ehl-i yaḳīn, el-ᶜālimü'l-ᶜallāme Ḳatāde bin Daᶜāme. Tābiᶜī ve ᶜālim-i ᶜāmil, ferīd-i zamāne, üstād-ı yegāneᵊ olup ᶜulemā ve muḥaddiṣīn mābeyninde ṣiḳa-i aṣḥāb-ı ittiḳān ve ᶜilm ü ḥilm ile meşhūr-ı cihān idi. Naḳldür ki bir gün Cāmiᶜ-i Baṣrada bir miḳdār erbāb-ı ᶜaḳl ḥalḳa-bend olup cedel iderken ᶜazīz müşārün ileyh meclis-i Ḥazret-i Ḥasan Baṣrī ḳıyās itmekle ḳurblarına varup Ḥasan-ı Aḥseni görmedügünden ġayrı ṭāyife-i meẕkūra terk-i naḳl ve tābiᶜ-i ᶜakl olup kendü reᵊyleri ile kem-kerde-i rāh-ı ṣevāb olduḳların müşāhede itdükde ol ḳavmi *"İnnemā hā ulāᵊi'l-muᶜtezile"*[6] diyü tesmiye itmekle baᶜde ẕālik ol ṭāyife ve tābiᶜ-i meẕhebleri olanlar muᶜtezile ile meşhūr oldılar. Ol dürr-i yektā sene-i sittīnde revnaḳ-bāzār-ı dünyā ve sene-i tisᶜa ve ᶜişrīn ve miyede[7] maḥmil-bend-dār-ı ᶜuḳbā olup medfen-i raḥmet-maḫzenleri ḫāk-i Vāsıṭ olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda resīde-i beyāndur.[8]

ẒİKR-İ EBŪ CAᶜFER MUḤAMMEDÜ'Ṭ-ṬABERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[9]

ᶜĀric-i meᶜāric-i ictihād, muḥaddiṣ u faḳīh, ṣāḥib-i irşād,[10] mecmaᶜü'l-baḥreyn-i ᶜulūm-ı ᶜaḳlī ve ḫaberī ebū Caᶜfer Muḥammed bini'l-Cerīri'ṭ-Ṭaberī. İmām-ı ᶜaṣr ve vaḥīd-i dehr olup [**87b**] tefsīr-i kebīr ve tārīḫ-i şehīrleri olduġından ġayrı ḥadīṣ ü fıḳhda teṣānīf-i keṣīre ve aḳvāl-i muᶜtebereleri ittifāḳ ile müsellem-i

---

[1]Miyede: miᵊede T
[2]Ḥāmid: Ḥammād KA, HSA
[3] Ḫazāne-i: ḫazīne-i R
[4] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; resīde-i taḫḳīḳdür: taḫḳīḳ-i resīdedür BV
[5] Ẕikr-i ebū Ḫaṭṭāb Ḳatāde bin Daᶜāme ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Ḳatāde ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'l-ġufrān KA; Ẕikr-i Ḫaṭṭāb Ḳatāde bin Daᶜāme ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ebū Ḫaṭṭāb Ḳatādet bin Daᶜāme ᶜAleyhi'r-Raḥme T
[6]*Onlar Mu'teziledir.*
[7]Miyede: miᵊede T
[8] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA, +T
[9] Ẕikr-i ebū Caᶜfer Muḥammedü'ṭ-Ṭaberī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebī Caᶜfer ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebī Caᶜfer Muḥammedü'ṭ-Ṭaberī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ebī Caᶜfer Muḥammedü'ṭ-Ṭaberī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[10] Ve: +T

āfāḳdur. Ṣāḥib-i meẕheb-i müstaḳil olup fuḳahā ve muḥaddiṯīn beyninde kelām-ı feṣāḥat-meknūnları ḥüccet-i nāfiẕetü'l-mażmūndur ve zühd ü taḳvā-yı sāṭıᶜlarına bu şiᶜr-i belāġat-eṯerleri delīl-i ḳāṭıᶜdur.

ᶜArabiyye[1]
Ḥayāyī ḥāfiẓun lī-māᵓ vechī
Ve rıfḳī fī muṭālebeti refīḳī

Velev ennī semaḥtu bi-beẕli vechī
Lekuntu ile'l-ġinā sehle'ṭ-ṭarīḳī[2]

Velādet-i bā-bereketleri Ṭaberistānda sene-i erbaᶜa[3] ᶜaşere ve miᵓeteynde ve vefāt-ı raḥmet-i ġāyātları sene-i ᶜaşere ve ṯelāṯe miyede[4] Baġdādda vaḳiᶜ olup kendü dār-ı firdevs-āṯārlarında gencīne-i vücūdı vedīᶜa-i ḫāk-i şeref-nāk olduġı ᶜibāret-i İbni[5] Ḫallikānda müṯbetdür. Lākin girü ṣāḥib-i tārīḫ-i meẕkūr egerçi tevābiᶜ-i Mıṣrdan Ḳarāfatü'ṣ-Ṣuġrāda baᶜżı merdüm-i ḳabr Muḥammedü'ṭ-Ṭaberī diyü bir mezāra tereddüd iderler ammā ṣaḥīḥ olmayup tevārīḫ-i müteᶜaddide ᶜibāreti daḫı Baġdādda olduḳlarına müsāᶜade ider,[6] diyü taḥḳīḳ ile tafṣīl itmişlerdür.

ẔİKR-İ MUḤAMMED BİN HEBBETULLAHİ'S-SİLMĀSĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[7]

ᶜĀlim-i ᶜāmil, fāżıl-ı kāmil, deḳāyıḳ-şināsī Muḥammed bin Hebbetu'llāhi's-Silmāsī. İmām-ı zamāne ve faḳīh-i yegāne, ᶜallāme-i fünūn-ı ᶜakliyye ve naḳliyye müderris-i bī-naẓīr-i Medrese-i Niẓāmiyye olup bilād-ı baᶜīde ve ḳarībeden ol ferīd-i dehrī ᶜulemā ḳaṣd idüp teᵓsīr-i enfās-ı ḳudsiyyeleri ile telāmīẕī cümle mümtāz u serfirāz-ı ᶜālem olup şeyḫeyn-i imāmeyn ᶜİmādüddīn ibni[8] Muḥammed ve şeyḫ-i şerefü'd-dīn ebu'l-Muẓaffer ᶜazīz müşārün ileyhüñ enfās-ı nefīselerinden iḳtibās-ı envār-ı ᶜulūm itmeleri ile[9] imām-ı ins ü cān olmışlardur. ᶜAzīz müşārün ileyh reᵓy-i

[1] ᶜArabiyye:şiᶜr KA; -HSA, -T
[2] Lekuntu ile'l-ġinā sehle'ṭ-ṭarīḳī: Lekunet ile'l-ġınā sehlü'ṭ-ṭarīḳ KA, HSA, BV *(1.Benim hayamı yüzümün suyu kurtarıyor. İstediğim şeyleri yumuşak bir şekilde istiyorum. O da hep benimle kalıyor. 2. Eğer yüzümde utanma olmazsa ben zengin olabilirim.)*
[3] Ve: +T
[4] Miyede: miᵓede T
[5] İbni: bin KA
[6] İder: iderler T
[7] Ẕikr-i Muḥammed bin Hebbetullahi's-Silmāsī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Muḥammed bin Hebbetu'llāh ᶜAleyhi'r-Raḥme KA
[8] İbni: bin HSA, T
[9] İle: -KA

sedīd ve fikr-i cedīd[1] ile müsellem-i ᶜālem ve taḥsīn-kerde-i evlād-ı ādem olup sene-i erbaᶜa ve sebᶜīn ve ḫamse miyede[2] raḫt-keş-i sarāy-ı server-i sermedī olduḳda medfen-i [**88a**] raḥmet-mekmenleri ḫāk-i Baġdād olduġı kitāb-ı mezkūrda niġāşte-i ḳalem-i feṣāḥat olup ve[3] Silmās bilādı Aderbaycanda bir beled olduġı taḥḳīḳ olınmuşdur.[4]

ẔİKR-İ ḲĀḌI EBŪ BEKR MUḤAMMEDÜ'L-BĀḲILLĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Ṣadr-nişīn-i meclis-i ehl-i kelām, muḳtedā-yı hidāyet-pīrā-yı ẕevi'l-efhām, el-ᶜālimü'r-Rabbānī ebū[6] Muḥammedü'l-Bāḳıllānī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Mütekellim-i meşhūr ve ṣāḥib-i ẕekā-i mevfūr olup edille-i bedīhiyye-i müselleme ile meẕheb-i ebi'l-Ḥasan Eşᶜarīyi teᵓkīd ve ᶜaḳāyid-i ehl-i sünneti teᵓyīd itdüklerinden ġayrı teṣānīf-i keşīre ve ḳavl-i sāṭıᶜları ehl-i bidᶜa şimşīr-i ḳaṭıᶜ olmuşdur. Teᶜḳid-i ḫitāb ile mevṣūf ve sürᶜat-i cevāb ile maᶜrūf olup münāẓara ve ilzām-ı ḫaṣmda müsellem-i ᶜālem idi. Sene-i ṣelāse ve erbaᶜa miyede Baġdādda ol fehīm maḥmil-bend-i dārü'l-ḫuld u naᶜīm olup meḳābir-i Bāb-ı Ḥarbde dürr-i vücūdları ṣadefçe-i ḫākda nühufte olduḳda baᶜżı şuᶜarā

Beyt[7]
Unẓur ilā cebelin temşi'r-ricālu bihi
Ve unẓur ile'l-ḳabri mā-yecrī mine's-ṣalefi

Ve unẓur ilā ṣārimi'l-İslāmi munġamiden
Ve unẓur ilā dürretü'l-İslām fi'ṣ-ṣadefi[8]

diyü merṣiye-ḫᵛān olduḳları Tārīḫ-i İbni[9] Ḫallikānda nigāşte-i ḳalem-i beyān olup Bāḳıllānī feṭḥ-i bā-i muvaḥḥide ve baᶜde'l-elif ḳāf-ı meksūre baᶜde lām elif ve nūn ve Bāḳıllā ve beyᶜine nisbet olduġı resīde-i taḥḳīḳdür.[10]

---

[1] Cedīd: ḥadīd HSA
[2] Miyede: miᵓede T
[3] Ve: -KA, -HSA
[4] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[5] Ẕikr-i Ḳāḍı ebū Bekr Muḥammedü'l-Bāḳıllānī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebū Bekr Muḥammedü'l-Bāḳıllānī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i ebū Bekr Muḥammedü'l-Bāḳıllānī Raḥmetu'llāhi ᶜAleyh T
[6] Bekr: +R
[7] Beyt: -R; ᶜArabiyye BV
[8] *1. Bu adama bak, dağ gibi. Bir de mezarlara bak, içinde neler var. 2. Bir de İslam'a girenlere bak. Bir de İslam'a bak.*
[9] İbni: bin KA
[10] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA

ẔİKR-İ MUḤAMMED BİN İSḤAḲ BİN YESĀRÜ'L-MEDENĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Müsned-ārā-yı eyvān-ı[2] ᶜilm ü dāniş, revnaḳ-efzā-yı bister-kemāl ü bīniş, meşhūr-ı āfāḳ Muḥammed bin[3] İsḥaḳ. Ebū Bekr ile mükennā. Efḍal-i tābiᶜīn olup ᶜulūm-ı ẓāhire ve bāṭına ve ḳaṣaṣ-ı enbiyā-i kirām ve tevārīḫ-i ṣulaḥā-yı ᶜiẓāmda fāyıḳu'l-aḳrān, ekābir-i eṣḥābdan rivāyet-i ḥadīṯ-i nübüvvet-penāhī itdükleri Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i yerāᶜa-i iclāldür. İmām-ı Şāfiᶜī'raḍiya'llāhuᶜanh[4] kelām-ı kerāmet-niẓāmlarında[5] "Baḥr-ı ᶜulūm-ı maġāzīde irāde-i şenāverī idenler İbni İsḥaḳa ᶜiyāl ve andan **[88b]** rāvī olsunlar." ve[6] Saᶜīd bin[7]el-Ḥaccāc kelām-ı belāġat-irtisāmlarında "Ḥadīṯ-i nebiyy-i emīnde İbni İsḥaḳ emīrü'l-müᵓminīndür." diyü buyurmışlardur. ᶜAbdulmelik ibni[8] Hişām-ı Seyr Ḥazret-i Sulṭān-ı Enbiyāyı[9] ᶜazīz müşārün ileyh kütübinden istiḫrāc idüp niçe ehl-i dīn daḫı ol ṣāḥib-i yaḳīnden naḳl itdükleri resīde-i taḥḳīḳdür. Sene-i iḥdā ve ḫamsīn ve miyede[10] Baġdādda ᶜālem-i vücūddan naḳl-i dārü'l-ḫulūd idüp Ḳaṣaba-i Aᶜẓamiyyede ol dürr-i yektā nühüfte-i ṣadefçe-i ġubarā olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda nigāşte-i ḳalem-i beyāndur.[11]

ẔİKR-İ MUḤAMMED BİN EBĪ NAṢRU'L-ḤAMĪDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[12]

Ferīd-i dehr, yegāne-i ᶜaṣr, ᶜallāme-i Vāḥīdī Muḥammed bin[13] ebī Naṣri'l-Ḥamīdī. Ebū[14] ᶜAbdullāh ile mükennā. ᶜĀlim-i kāmil[15] ve imām-ı fāżıl olup Ṣaḥīḥ-i Buḫārī ve Ṣaḥīḥ-i Müslimi cemᶜ ile bir kitāb-ı keşīrü'l-fevāyid itdüklerinden ġayrı zühd ü taḳvā ve fünūn-ı şettāda ṣāḥib-i yed-i ṭūlā olup nezāhet ü ᶜiffet ile müsellem-i

---

[1] Ẕikr-i Muḥammed bin İsḥaḳ bin Yesārü'l-Medenī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Muḥammed ibni İsḥāḳ ibni Yesārü'l-Medenī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Muḥammed bin İsḥāḳ bin Yesārü'l-Medenī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T

[2] Eyvān-ı: -KA, -HSA, -T

[3] Bin: ibni KA, HSA

[4] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: raḍ.T

[5] Niẓāmlarında: intiẓāmlarında HSA

[6] Ve: -HSA

[7] Bin: -HSA; ibni T

[8] İbni: bin KA

[9] ᶜAleyhi'ṣ-ṣellātü ve's-selām: +KA

[10] Miyede: miᵓede T

[11] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

[12] Ẕikr-i Muḥammed bin ebī Naṣru'l-Ḥamīdī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Muḥammed bin ebī Naṣru'l-Ḥamīdī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA

[13] Bin: ibni T

[14] Ebū: ebī KA

[15] ᶜĀlim-i kāmil: ᶜālim KA; ᶜālim-i ᶜālim HSA, T

ᶜālem olduġı Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i yerāᶜ-i iclāldür. Tārīḫ-i İbni[1] Ḫallikānda daḫı resīde-i taḥḳīḳdür ki ᶜazīz müşārün ileyh ᶜulūm-ı ẓāhire ve baṭına ile maᶜrūf ve kemāl-i zühd ü ᶜilm ve teyaḳḳuẓ u ᶜiffet ile mevṣūf olup seyr ü sülūk ile maġrib u meşrıḳı geşt u güẕār itdükden ṣoñra Baġdādda ḳarār idüp evḳāt-ı şerīfesin ifāde ve istifādeye ṣarf itmüşlerdür. Kemāl-i zühd ü taḳvā-yı veraᶜ-ı[2] sāṭıᶜlarına bu kelimāt-ı feṣāḥat-simātları delīl-i ḳāṭıᶜdur.

şiᶜr[3]
Liḳāᵓun-nāsi leyse yefīdu şeyᵓen
Sival-heẕeyāni min kıylin ve kāli

Elā fe aḳlil-liḳāᵓ en-nāsi illā
Liaḫẕi'l-ᶜilmi ev işlāḥi ḥāli[4]

ᶜazīz müşārün ileyh sene-i ṣemān ve ṣemānīn ve erbaᶜa miyede Baġdādda ᶜāzim-i dārü'n-naᶜīm olup medfen-i cevher-i cism-i pākları bu ḫāk-i pāk olduġı bilā nizāᶜdur.[5]

ẔİKR-İ EBU'L-FAŻL MUḤAMMEDÜ'L-MAᶜRŪF Bİ'L-ḴAYSERĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Cevāhir-i ᶜulūm ile ārāste ve zevāhir-i zühd[7] ü taḳvā birle[8] pīrāste, ᶜālim-i Rabbānī ebū'l-Fażl [**89a**] Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Ḳayserānī. Muḥaddiṣīn-i ehl-i yaḳīnden, sebbāḥ-ı[9] baḥār-ı ᶜulūm u taḳvā ve seyyāh-ı[10] diyār-ı taṣavvuf ve maᶜārif-i şettā olup Ḥicāz u Şām u Mıṣr u Cezīre vü ᶜIrāḳ u Cibāl-i Fāris u Ḫūristān u Ḫorāsān ve Hemedān memleketlerin geşt ü güẕār idüp her birinde nām-dār olmuşlar idi. Mālik-i maḥfūẓāt-ı keṣīre ve ṣāḥib-i mecmūᶜat-ı meşhūre olduḳlarından ġayrı[11] Ṣaḥīḥ-i Buḫārī ve Müslim ve Ebī Dāvūd ve Tirmiẕi ve Nesāᵓī ve İbni Māce ḥażretlerinüñ Kütüb-i Sittelerine Eṭrāf nām bir kitāb-ı laṭīf teᵓlīf ve Kitāb-ı İnsān nām

[1] İbni: bin KA
[2] Taḳvā-yı veraᶜ-ı: taḳvā ve veraᶜ-ı HSA
[3] Şiᶜr: beyt T; ᶜArabiyye BV; -R
[4] *1. İnsanlarla karşı karşıya gelmenin bir faydası yok. Sadece dedi koduya faydası olur. 2. İnsanlarla karşı karşıya gelmeyi azalt. Sadece ilim almak ve nefsin ıslahı için olabilir.*
[5] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[6] Ẕikr-i ebu'l-Fażl Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Ḳayserānī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebu'l-Fażl Muḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l-Ḳayserānī T
[7] İle: +T
[8] Birle: ile BV
[9] Sebbāḥ-ı: seyyāḥ-ı T
[10] Seyyāh-ı: sebbāḥ-ı T
[11] Olduḳlarından ġayrı: olup KA

taṣnīfi ittifāḳ ile[1] meşhūr-ı āfāḳdur. Cihānı ser-tāpā seyrān ile Beytü'l-Maḳdesden iḥrām-bend-i ḥacc-ı şerīf olup tevfīḳ-i İlāhī ile ṭavāf-ı Beytu'llāhü'l-ᶜAtīḳ itdükden ṣoñra Baġdāda gelüp sene-i sebᶜa ve ḫamse miyede dār-ı ᶜuḳbāya irtiḥāl ile ol dürr-i yektā maḫzūn-i ṣadefçe-i ġabr[2] olmaġıla ḫāk-i Baġdād cevher-i vücūdları ile şeref-nāk olduġı Tārīḫ-i İbni[3] Ḫallikānda nigāşte-i ḳalem-i beyān olup Ḳayserānī[4] daḫı iḳlīm-i Şāmda sāḥil-i baḥrda bir beled-i ḫarāb olduġı resīde-i taḥḳiḳdür.[5]

ẔİKR-İ EBU'L-FAŻL MUḤAMMED BİN NĀṢIRI'S-SİLLĀMĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Ḳıdve-i fużalā ve üsve-i ᶜulemāᵓ, ṣāḥib-i elḳāb-ı sāmī ebu'l-Faẓl Muḥammed bin Nāṣırı's-Sillāmī. ᶜUlemā-i aᶜlāmdan olup Ḫaṭīb ebī Zekeriyyā-i Tebrīzīden ve niçe eᵓimme-i dīnden aḫẕ-i edeb itmekle ġāyet ṣaḥt u ittiḳān ile meşhūr-ı cihān olup ebu'l-Ferec İbnü'l-Cevzī ve nīçe ekābirüñ rivāyetde üstādı olduḳlarından ġayrı[7] ᶜulūm-ı ẓāhiriyye ve fünūn-ı bāṭiniyyede ṣāḥib-i yed-i ṭūlā bir şeyḫ-i mufaḫḫam ve zühd ü taḳvā ile müsellem-i ᶜālem olmışlardur. Sene-i sebᶜa ve sittīn ve erbaᶜa miyede[8] ġunūde-i mehd-i vücūd[9] olup sene-i ḫamse ve ḫamse miyede[10] Baġdādda müntaḳil-i dārü'l-ḫulūd olduḳda ḳurb-ı Cāmiᶜ-i Sulṭānīde keşret-i ḫalḳ sebebiyle üç kerre namāzı ḳılınduḳdan ṣoñra Cāmiᶜ-i Manṣūra ᶜubūr olınup anda daḫı tekrār namāzı ḳılınup[11] Bāb-ı Ḥarbde [**89b**] cevher-i vücūdları vedīᶜa-i ḫāk olınduġı tārīḫ-i mezkūrda[12] merḳūm olup[13] Sillāmī daḫı Baġdād-ı Dārü's-Selāma nisbet olduġı resīde-i taḥḳīḳdür.[14]

---

[1] İttifāḳ ile: ittifāḳla T
[2] Ġabr: ġabrā R, BV
[3] İbni: Bin
[4] Ḳayserānī: Ḳayserān KA
[5] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA
[6] Ẕikr-i ebu'l-Faẓl Muḥammed bin Nāṣırü's-Sillāmī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebi'l-Faẓl Muḥammed bin Nāṣırü's-Sillāmī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i ebu'l-Faẓl Muḥammed bin Nāṣırü's-Sillāḥī ᶜAleyhi'r-Raḥme T
[7] ᶜİlm-i: +KA
[8] Miyede: miᵓede T
[9] Vücūd: vücū HSA
[10] Miyede: miᵓede T
[11] Ḳılınup: ḳılup T; ḳılındı BV
[12] Mezkūrda: mezkūrede T
[13] Olup: olınup R
[14] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T

ẒİKR-İ EBŪ BEKR MUḤAMMED BİN ᶜOṠMĀN ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Şeyḫü'l-ḥuffāẓ, ᶜallāme-i ḥikmet-elfāẓ, reyīs-i zamāne, üstād-ı yegāne, eş-şeyḫu'ṣ-ṣamadānī Muḥammed bin ᶜOṠmānı'l-Ḥāzimiyyü'l-Hemādānī. Zeynüddīn ile mülaḳḳab. ᶜİbādu'llāhü'ṣ-ṣāliḥīn ve ᶜulemā-i muttaḳīnden olup ḥıfẓ-ı Ḳurᵓān-ı ᶜAẓīmü'ş-şān ile ehlu'llāhdan maḥsūb olduḳlarından ġayrı güzīde-i muṣannifīn ve muᶜteḳid-i ehl-i yaḳīn olup bilād-ı ᶜIrāḳ u Şām u Muṣul u Fāris u Iṣfahān u Hemedān u Adarbāycān memleketlerin seyrān ile her beledde sākin olan eᵓimme-i müctehidīnden aḫẕ-ı ᶜulūm itmegin bālā-nişīn maḳām-ı üstādī ve pā-nih-i süllem müşkil-küşāyī olup ᶜilm-i ḥadīṠde nāsiḫ ü mensūḫ ve Kitābü'l-Faẓl ve Kitāb-ı Silsiletü'ẕ-Ẕeheb[2] ve Kitābü'l-ᶜAcāleti fi'n-Neseb ve Kitāb-ı Müttefiḳu'l-Elfāẓ ve Müfteriḳü'l-Müsemmāᵓ ve anlara mānend ol ercümendüñ teᵓlīf-i ṭabᶜ-ı laṭīfleri olup her biri maḳbūl-i cihān ve maṭbūᶜ-ı ᶜulemā-i zamān olmışdur. Sene-i erbaᶜa ve ṠemānīN ve ḫamse miyede[3] ol üstād ḳayd-ı dünyādan azād olup Baġdādda ḳurb-ı Cüneydde gencīne-i vücūd-ı pākları maḫzūn-ı ḫazāne-i ḫāk olduġı Tārīḫ-i İbni Ḫallikānda nigāşte-i ḳalem-i beyāndur.[4]

ẒİKR-İ EBU'L-FETḤ NAṢRULLAHI'L-MAᶜRŪF Bİ-İBNİ'L-EṠĪRİ'L-CİZRĪ[5]

Kemālāt-ı bahire ve ᶜulūm-ı bāṭına ve ẓāhire[6] ile şehīr, ebu'l-Fetḥ Naṣru'llāhı'l-Maᶜrūf bi-İbni'l-EṠīr. Ḥıfẓ-ı kelāmu'llāh[7] ile ehlu'llāh olup ᶜilm-i ḥadīṠ ve ᶜulūm-ı edebiyye ve meᶜānī ve fünūn-ı şettāda baḥrü'r-rāyıḳ ve üstād-ı fāyıḳ bir edīb-i lebīb idiler. Kitābü'l-MeṠeli's-Sāyir fī Edebü'l-Kātib ve'ş-ŞāᶜirN ve Kitābü'l-ᶜArşi'l-Merḳūm fī Ḥalli'l-Manẓūm ve Kitābü'l-MeᶜāniyyüN-Muḫterᶜa ve Mecmūᶜa-i ᶜArabiyye nām kitāb-ı teᵓlīf-i ṭabᶜ-ı laṭīfleri olduġından ġayrı mānend-i dürr-i meknūn olan kelāmları beyne'l-ᶜulemāᵓ [**90a**] ḫüccet-i[8] ṠābitetüN-maẓmūndur. Sene-i sebᶜa ve

[1] Ẓikr-i ebū Bekr Muḥammed bin ᶜOṠmān ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i ebū Muḥammed bin ᶜOṠmān ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẓikr-i Şeyḫ ebū Bekr Muḥammed bin ᶜOṠmānü'l-Ḥāzimī T

[2] Kitāb-ı Silsiletü'ẕ-Ẕeheb: Kitāb-ı Müselseletü'ẕ-Ẕeheb T

[3] Miyede: miᵓede T

[4] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA, +T

[5] Ẓikr-i ebu'l-Fetḥ Naṣrullahı'l-Maᶜrūf bi-İbni'l-EṠīri'l-Cizrī: Ẓikr-i ebu'l-Fetḥ Naṣrullāh el-Maᶜrūf bi-İbni'l-EṠīri'l-Cezerī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i ebu'l-Fetḥ Naṣrullahı'l-Maᶜrūf bi-İbni'l-EṠīri'l-Cevzī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẓikr-i ebu'l-Fetḥ Naṣrullah bin el-EṠīr Raḥmetu'llāhi ᶜAleyh T; Ẓikr-i ebu'l-Fetḥ Naṣrullahı'l-Maᶜrūf bi-İbni'l-EṠīri'l-Cevzī BV

[6] Bāṭına ve ẓāhire: ẓāhire ve bāṭına KA

[7] Kelāmu'llāh: kelām HSA

[8] Ḫüccet-i: -HSA

şelāşīn ve sitte miyede müntaḳil-i ᶜālem-i ᶜuḳbā olup medfen-i raḥmet-mekmenleri Baġdādda Ḳaṣaba-i Kāẓımiyyede olduġı tārīḫ-i merḳūmda mersūmdur.[1]

ŻİKR-İ EBU'L-BAḪTERĪ VEHB BİN VEHB ᶜALEYHİ'R-RAḤME

ᶜAllemā-i zamāne, üstād-ı yegāne, kemālāt u faẓl ile bisāt-ı ḳurba muḳarreb ebu'l-Baḫterī Vehb. Medenīyyü'l-aṣl, Baġdādiyyü's-sükenā, ᶜulemā-i dīn ü ehl-i yaḳīnden faẓīlet-i[2] bāhire ve ᶜulūm-ı fāḫire ile maᶜrūf. Muḥaddişīn mābeyninde ṣıdḳ-ı tām ile mevṣūf olup imām-ı ḥikmet-i nāṭıḳ Ḥazret-i Caᶜferü'ṣ-Ṣādıḳ ᶜazīz müşārün ileyhüñ vālidesin nikāḥ itmekle ol vālā-cāhıñ terbiyesiyle resīde-i makam-ı aᶜlā olduḳlarından ġayrı ᶜAbdullāh ibni[3] ᶜÖmeri'l-ᶜÖmrī ve Hişām bin ᶜUrve ve ibni'z-Zübeyr ve Caᶜfer bin Muḥammedi'ṣ-Ṣādıḳ rıḍvānu'llāhi teᶜālā ᶜaleyhim[4] ḥaẓerātından naḳl-i ḥadīş-i nebevī itmekle kendülerinden[5] daḫı Recā bin[6] Sehli'ṣ-Ṣāġānī ve[7] ebu'l-Ḳāsım bin Saᶜdi'l-Musīb[8] ve ġayrılar rivāyet itmişlerdür. Baġdādda Hārūn zamānında ḳaḍıyyü'l-ḳuḍāt olup Kitābü'r-Rüᵓyāt ve Kitāb-ı Ṭılsım ve Ḥadīs ü Ṣaffetü'n-Nebī[9] ve Feżāyilü'l-Enṣār ve Feżāyil-i Kebīr ve Neseb-i Veled-i İsmaᶜīl ve Kitāb-ı Eḥādīş ü Ḳaṣaṣ ᶜazīz müşārün ileyhüñ fikr-i ᶜamīḳ ve ẕihn-i daḳīḳlerinüñ teᵓlīf-i laṭīfī olduġı resīde-i taḥḳīḳdür. Sene-i miᵓeteynde mihmān-ı ravżā-i rıḍvān olduḳda ḫāk-i Baġdād cevher-i vücūdları ile şeref-nāk olduġı tārīḫ-i mezkūrda mesṭūrdur.[10]

ŻİKR-İ HİŞĀM BİN ᶜURVE 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH

Dürretü't-tāc-ı fużalā, ser-defter-i feżāyil-güster-i ᶜulemāᵓ[11] ṣāḥibü'ş-şöhre Hişām bin ᶜUrve, 'raḍiya'llāhu[12] ᶜanh.[13] Ebu'l-Münẕer ile mükennāᵓ. Cedd-i emcedleri ᶜaşere-i mübeşşereden ᶜālī-maḳām Ḥazret-i Zübeyr bini'l-ᶜAvvām'raḍiya'llāhu[14] ᶜanh[1] olup evṣāf-ı ḥamīde ile ārāste ve aḫlāḳ-ı pesendīde-i

[1] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[2] Faẓīlet-i: faẓl-ı T
[3] İbni:bin KA, HSA, T
[4] Ecmaᶜīn: +HSA, +T
[5] Kendülerinden: kendülerden T
[6] Bin: ibni KA
[7] Ebū Sehl: +KA, +HSA
[8] Saᶜdü'l-Musīb: Saᶜīdü'l-Musīb T, BV
[9] Ṣalla'llāhu ᶜaleyhi ve sellem: +KA, +BV
[10] Mesṭūrdur: mevṣūfdur T; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[11] Ve: +KA, +HSA
[12] Teᶜālā: +HSA
[13] Raḍiya'llāhu ᶜanh: raḍ. T
[14] Teᶜālā: +HSA

birle pīrāste olduḳları ittifāḳ ile meşhūr-ı āfāḳdur. Ecille-i tābiᶜīnden maᶜdūd olup ᶜAbdullāh ibnü'z-Zübeyr[2] ve Ḥazret-i İbni ᶜÖmer'raḍiya'llāhuteᶜālā[3] [**90b**] ᶜanhumdan naḳl-i ḥadīṯ-i nebevī itdüklerinden ġayrı aṣḥāb-ı güzīnden İbni Ömer ve Cābir bin[4] ᶜAbdullāhi'l-Enṣārī ve Enes bin Mālik ve Sehl bin Saᶜd'raḍiya'llāhuteᶜālā[5] ᶜanhum ḥażretlerinüñ ṣoḥbet-i pür-bereketleri ile müşerref olup[6] Yaḥyā bin[7] Saᶜdu'l-Enṣārī ve Ṣevrī ve ḫayli eᵓimme-i dīn[8] ol ehl-i yaḳīnden rivāyet-i ḥadīṯ-i nebiyy-i emīn itmişlerdür. Ḫulefā-yı ᶜAbbāsiyyeden Manṣūr zamānında Baġdādı teşrīf buyurup sene-i sitte ve erbaᶜīn ve miyede[9] ol şehbāz-lāne-i ins müteveccih-i ḳaṣūr-ı cennet-i ḳuds olup bu ḫāk cevher-i vücūdları ile şeref-nāk olduġı Esmāᵓü'r-Ricālde nigāşte-i yerāᶜa-i iclāldür.[10]

ẒİKR-İ EBŪ YŪSUF YAᶜḲŪB BİN EBĪ SELLEMEHİ'L-MAᶜRŪF Bİ-MĀCEŞŪNĪ[11]

Mesned-ārā-yı eyvān-ı tābiᶜīn, revnak-efzā-yı müttekā-yı müteḳaddimīn, eş-şeyḫü'l-ᶜallāme ebū Yūsuf Yaᶜḳūb bin[12] ebī Selleme, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ṣāḥib-i ᶜibādāt-ı mevfūre, mābeyn-i muḥaddiṯīnde kemāl-i ṣıdḳ u veraᶜ ile meşhūr olup ibtidāᵓ ᶜazīz müşārün ileyh Ḥazret-i ᶜÖmer bin[13] ᶜAbdulᶜazīz'raḍiya'llāhu[14] ᶜanh[15] ḥażretlerinüñ refīḳ ü yār-ı ṣıddīḳi iken mūmā-ileyh[16] serīr-ārā-yı ḫilāfet olduḳda ḥużūr-ı fāyiżü'n-nūrlarına[17] gelüp "*Yā ᶜÖmer innā tereknāke ḥayṯu tereknā libse'l-ḫazᶜati*"[18] diyüp munṣarraf olduḳları resīde-i taḥḳīḳdür.

---

[1] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: raḍ. T
[2] İbnü'z-Zübeyr: bin ez-Zübeyr HSA, T
[3] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: raḍ. T
[4] Bin: ibni HSA
[5] Teᶜālā: -BV
[6] Ve Enes bin Mālik ve Sehl bin Saᶜd 'raḍiya'llāhu teᶜālā ᶜanhum ḥażretlerinüñ ṣoḥbet-i pür-bereketleri ile müşerref olup: Ve Enes ibni Saᶜd 'raḍiya'llāhu ᶜanhum ṣoḥbet-i pür-bereketleri ile T
[7] Bin: ibni HSA
[8] Ve: +T
[9] Miyede: miᵓede T
[10] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[11] Ẓikr-i ebū Yūsuf Yaᶜḳūb bin ebī Sellemehi'l-Maᶜrūf bi-Māceşūnī: Ẓikr-i ebū Yūsuf Yaᶜḳūb ibni ebī Sellemehi'l-Maᶜrūf bi-Māceşūnī KA, BV, T; Ẓikr-i Yūsuf bin Yaᶜḳūb ebī Sellemehi'l-Maᶜrūf bi-Māceşūnī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA
[12] Bin: ibni KA, BV
[13] Bin: ibni BV
[14] Teᶜālā: HSA
[15] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: rad.T
[16] Mūmā-ileyh: bilūmī-ileyh T
[17] Fāyiżü'n-nūrlarına: fāyiḳu'n-nūrlarına HSA, T
[18] *Ey Ömer, biz iyi elbiseleri artık bıraktık, giymiyoruz.*

Menḳūldür ki ᶜazīz müşārün ileyhüñ rūḥ-ı pür-fütūḥları bir gün ᶜāric-i meᶜāric-i ᶜālem-i aᶜlā olup ehl ü ᶜayāli dār-ı ᶜuḳbā-ya müntaḳil oldı, ḳıyāsıyla iḥżār-ı ġassāl itdiler. Ġassāl-ı merḳūm[1] ġasle mübāşeret itdükde zīr-i[2] ḳademinde[3] yürek henüz ḥareket üzre olduġın müşāhede itmegīn ehl ü ᶜayāline iᶜlām idüp techīz ü tekfīni teᵓhīr olındı. Üç gün tamāmında rūḥ-ı pür-futūḥları cism-i pāklarına ᶜavdet idüp ke'l-evvel resīde-i ḥayāt olduḳlarında[4] ḥikāye buyurmuşlar ki:[5] Ber-mülk-i ḳabż-ı rūḥ idüp semā-i sābiᶜa resīde olduḳda "Kimüñ rūḥı ile geldüñ?" diyü [**91a**] suᵓāl olındı. "Māceşūnī rūḥıyla." diyü cevāp virdi. "Anlarıñ henüz ᶜömrlerinden bu ḳadar sene ve bu ḳadar yevm ü[6] sāᶜa vardur." diyüp redd-i fermān olındı ve daḫı Ḥazret-i Resūl-i Ekrem ṣalla'llāhu teᶜālā ᶜaleyhi ve sellemüñ[7] yemīn ü yesārından Ebū Bekr u ᶜÖmer ve pīşgāh-ı nübüvvet-destgāhlarında ᶜÖmer bin ᶜAbdülᶜazīz'raḍiya'llāhu[8] ᶜanhum[9] ḥażerātın[10] müşāhede idüp refīḳüm[11] olan melekden sebeb-i ḳurb-ı ᶜÖmer bin ᶜAbdulāᶜazīzi istifsār itdüm. "Ḥazret-i Ṣıddīḳ ve Ḥazret-i Fārūḳ'raḍiya'llāhuᶜanhumā[12] zamān-ı ḥaḳda ḥaḳ ile ḥükm itdiler ve ᶜÖmer bin ᶜAbdulᶜazīz zamān-ı cevirde anlara tābiᶜ olup[13] ḥaḳ ile ḥükm itdi." diyü taḫḳīḳ-i mesᵓele buyurdılar. Baᶜdehu[14] sene-i erbaᶜa ve sittīn ve miyede[15] ol fehīm Baġdādda müntaḳil-i dārü'n-naᶜīm olup[16] cevher-i vücūd-ı pāḳları Baġdādda[17] Ḳaṣaba-i Kāẓımiyyede vedīᶜa-i ṣadefçe-i ḫāk olduġı Tārīḫ-i İbni[18] Ḫallikānda revnaḳ-evrāḳ-ı beyāndur.[19]

ZİKR-İ ŞEYḪ ᶜALĪ HEYTĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[20]

Rabbānīde ḳasbü's-sebḳ, kerāmāt-ı ẓāhire ve efᶜāl-i ḫāriḳa ve aḥvāl-i celiyye ve maḳāmāt-ı seniyye ve himem-i ᶜaliyye, ṣāḥibü'l-fetḥü'l-muṭṭāliᶜ ve'l-keşfü'llāmiᶜ,

---

[1] Merḳūm: merḳūme HSA, T
[2] Zīr-i: -HSA
[3] Ḳademinde: maḳdeminde T
[4] Olduḳlarında: olduḳlarına KA, HSA, T
[5] Ki: kim BV
[6] Ü: -T
[7] Ṣalla'llāhu teᶜālā ᶜaleyhi ve sellemüñ: -T
[8] Teᶜālā: +HSA
[9] Raḍiya'llāhu ᶜanhum: raḍ.T
[10] Ḥażerātıñ: ḥażretin T
[11] Refīḳüm: Refīḳa T
[12] Raḍiya'llāhu ᶜanhumā: raḍ.T
[13] Olup: oldı T
[14] ᶜAzīz müşārün ileyh: +HSA, +T
[15] Miyede: miᵓede T
[16] Olup: oldılar: R
[17] Baġdādda: -HSA, -T
[18] İbni: bin KA
[19] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[20] Ẕikr-i Şeyḫ ᶜAlī Heytī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i eş-Şeyḫ ᶜAlī Heytī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, BV, T

ᶜārif-i vaḳtī Şeyḫ ᶜAlī Heytī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Aḥd-i erkān-ı ṭarīḳa ve cāmiᶜü'ş-şerīᶜa ve'l-ḥaḳīḳa ṣāḥib-i yaḳīn,[1] Şeyḫ Ebu'l-Vefā Tācü'l-ᶜĀrifīnüñ mürīd-i ferīdi ve ḫalīfe-i vaḥīdi olup riyāset-i ᶜIrāḳ ol mihr-i eşrāfa müntehī ve ẕāt-ı pākları mekārim-i aḫlāḳa ḥāvī[2] olduġından ġayrı müsellem-i cümle-i benī- ādem idiler. Mervīdür ki ᶜazīz müşārün ileyh bir gün süvār-ı merkeb seyr olup Baġdādda Nehr-i Mülk aᶜmālından[3] bir beldede bir merd-i faḳīrüñ ḫāne-i bī-dānesine müsāfür olduḳda baᶜżı decācuñ zebḥini fermān buyurdılar. İttifāḳen ṣāḥib-i ḫāne hemşīresinüñ bend-i sāᶜidi żāyiᶜ ve nā-bedīd olmaġıla hemşīresi ḫaḳḳında baᶜżı bühtān ve nīçe ẓann u bed-gümān[4] idüp ġayret-i merdiyyet ile ol gice żaᶜīfeyi ḳatl ve nā-bedīd itmek fikrinde iken emr-i şeyḫ üzre decāc-ı meẕkūrı ẕebḥ ve şaḳḳ-ı baṭn itdükde[5] baᶜż-ı dāne-i bend-i sāᶜid bedīd olmaġın merd-i merḳūm cümle ehl-i beyti ile mesrūrü'l-bāl [**91b**] ve meslūbü'l-melāl olup bu ḥālden ḥazret-i şeyḫi ḫaber-dār itdükde "Bu vāḳıᶜanuñ keşfinden ġayrı bir kār içün gelmedüm." diyüp girü süvār-ı rāh oldılar.

Mervīdür ki ḥazret-i[6] şeyḫ nehr-i meẕkūr aᶜmālinden Vezīrān nām belede gelüp baᶜżı ṣūfiyye ile semāᶜa mübāşeret itdüklerinde ḥāżır-ı meclis olan fuḳahā ḥālet-i semāᶜların ḳalbde inkār itmekle ᶜazīz müşārün ileyh sırlarına muṭṭaliᶜ olup her birine bir naẓar-ı heybet-eşer itdügi gibi naḳş-ı maᶜlūmātları ḳalblerinden[7] maḥv oldı. Bir māh ol ḥāl ile giriftār-ı rāh[8] olup baᶜdehu ḥużūr-ı cālibü'l-ḥubūr ḥażret-i şeyḫe rū-māl ile ᶜöẕr-ḫᵛāh ve tövbe vü istiġāẕe-i bī-iştibāh itdüklerinde ḥażret-i şeyḫ bir ḫᵛānçe ṭaᶜām taḳdīm idüp her birine kendü dest-i kerem-peyvestleri ile bir loḳma telaḳḳum itdükde[9] sīne-i bī-kīnelerinde envār-ı ᶜulūm meşrıḳ olup mihr-i daḳāyıḳ-şināsı ufḳ-ı dillerinde işrāḳ itmekle nevāziş-dār-ı şükrān ḥażret-i şeyḫ-i kerāmet-nişān oldılar.

Ebū Mesᶜūd Ḥārisīden[10] resīde-i taḥḳīḳdür ki şeyḫüñ civārīsinden[11] Reyḥāne nām ḫātūn marīża[12] olmaġın ḫażret-i şeyḫ iᶜādelerine varduḳda żaᶜīfe-i merḳūme tāze ḫurmā ṭaleb itdi. Ol vaḳtde tāze[13] ḫurmā bulınmayup ancaḳ nehr-i mezbūr ḳaryelerinden bir ḳaryede ᶜAbdusselām nām bir recülüñ iki dıraḫt ḫurmāsı olup cemīᶜ

[1] Ṣāḥib-i yaḳīn: ṣāḥibü'l-yaḳīn T
[2] Ve ẕāt-ı pākları mekārim-i aḫlāḳa ḥāvī: ve mekārim-i aḫlāḳa ḥāvī ẕāt-ı pākları BV
[3] Aᶜmālından: aᶜmālden T
[4] Bed-gümān: bed-gümānī R, BV
[5] İtdükde: itdügünde R, BV
[6] Ḥazret-i: -BV
[7] Maᶜlūmātları ḳalblerinden: maᶜlūḳ ānları ḳabrlenden T
[8] Rāh: -T
[9] Telaḳḳum itdükde: telaḳḳar itdürdükde T
[10] Ḥārisīden: Cārisīden T
[11] Civārīsinden: civārīsinde KA, HSA
[12] Marīża: marīż BV
[13] Tāze: tāz T

ḫurmālardan ṣoñra puḫte olduġı meşhūr olmaġıla ḥazret-i şeyḫ *"Yā ᶜAbdusselām iḥmil ilā Reyḥāne raṭben min ruṭabike"*[1] diyü nidā itmegin ᶜavn-i İlāhī ile nidā-yı şeyḫ resīde-i gūş-ı hūş ᶜAbdusselām olmaġıla hemān-dem ḥużūr-ı Reyḫāneye bir miḳdār tāze ḫurmā iḫzār itdükden ṣoñra merd-i merḳūm ṭaraf-ı Baġdāda rū-berāh olup giderken eṣnā-yı ṭarīḳde baᶜżı nisve-i Naṣārāya dūçār ve bir dūṣīze-i naṣrāniyyenüñ dām-ı ᶜaşḳına giriftār olup her çend ilḥāḥ ile viṣāli içün ḫᵛāhende-i nikāḥ oldı ise ḳabūl itmeyüp "Dīn-i Naṣrānīyi[2] ḳabūl iderseñ[3] gülzār-ı viṣālime vuṣūl bulursın." diyü[4] ol kāfire-i cefā-pīşeᵊ redd-i cevāp itmegin ᶜAbdusselām-ı faḳīr [**92a**] daḫı bī-endīşe ol āhūnuñ ṣaydı içün islāma yā hū idüp zünnārı[5] bend-miyān ve sevr-i viṣāl-i yār[6] içün bālā-yı deyr-i ᶜaşḳ-ı mecāzīde nāḳūs-zenān oldılar. Çend zamān ṭarīḳ-i ḳavm-i hālikde[7] sālik olup birkāç dāne[8] muġbeçeye daḫı mālik olduḳdan ṣoñra bir gün ḥikmet-i İlāhī ṣāḥib-i firāş[9] olup müşerref-i[10] mevt olduḳda ḥażret-i şeyḫ[11] müşārün ileyhe keşf ile ol giriftār-ı dām-ı belānuñ ḫālinden ḫaberdār olmaġın "ᶜAbdusselām-ı faḳīr aᶜdāᵊu'llāh ile[12] ḥaşr olmaḳ revā degildür.[13]" diyü kendü[14] aṣḥābından Şeyḫ ᶜÖmerü'l-Bezāzīye[15] ḫiṭāb idüp "Taᶜcīl ile var. ᶜAbdusselāmuñ pāy-ı nā-pāydārı üzerine bir cerre āb-rīzān[16] olup baña getür." diyü[17] fermān buyurdılar. Ol daḫı fermān-ı şeyḫ üzre varup āb-rīzān olduḳda ᶜAbdusselām ber-pā olup kelime-i şehādet ile şeref-yāfte-i İslām olmaġın zevce ve evlād u ensābı cümle ḳabūl-i īmān ile Müselmān olup ziyāret-i ḥażret-i şeyḫ itdiler. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ kerāmātı bī-ḥadd ü bī-şumār olup[18] tafṣīli māniᶜ-i iḫtiṣār olmaġın bu ḳadar ile iktifāᵊ olındı. Sene-i erbaᶜa ve sittīn ve ḫamse miyede[19] ol ᶜabd-i kerīm mihmān-ı żiyāfetḫāne-i dārü'n-naᶜīm olup Baġdāda beş altı fersaḫ mevżiᶜde Diclenüñ cānib-i ġarbīsinde mezār-ı pür-envārları ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibār[20] olduġı Behcede taḥḳīḳa resīdedür.[1]

---

[1] *Ey Abdusselam, Reyhane'ye hurma taşı.*
[2] Naṣrāniyyi: Naṣrāniyyeti R; Naṣrāllāhı T
[3] İderseñ: idersen R
[4] Diyü: -T
[5] Zünnārı: züyyārı T
[6] Yār: pā T
[7] Hālikde: hānikde T
[8] Dāne: defᶜa KA
[9] Ferāş: ferāmūş KA
[10] Müşerref-i: şeref-i HSA
[11] Şeyḫ: şeyḫuñ T
[12] İle: -HSA, -T
[13] Ki: +BV
[14] Kendü: -BV
[15] ᶜÖmerü'l-Bezāzīye: ᶜÖmerü'l-Bezārīye HSA
[16] Rīzān: rīzī HSA, T
[17] Diyü: diyüp BV
[18] Olup: -T
[19] Miyede: miᵊede T
[20] Ṣıġār u kibār: kibār u ṣıġār R

ẔİKR-İ ŞEYḪ BEḲĀᵓ BİN BAṬŪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[2]

Ṣāḥib-i maḳāmāt-ı celīle[3] ve kerāmāt-ı bāhire ve maᶜārif-i seniyye ve ḫaḳāyıḳ-ı ᶜaliyye ve ᶜilm-i mevfūr Beḳāᵓ bin Baṭū,[4] ᶜaleyhi'r-raḥme. Ecille-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳdan aḥd-i erkān-ı aᶜyān-ı ṣūfīyye ve reyīs-i eᵓimme-i ṭarīḳa olup taṣarruf-ı[5] baṭınī ve siyādet-i ẓāhirī ile müsellem-i ᶜālem idiler. Kelām-ı dürer-bārlarında "*El-faḳru tecerrüdü'lḳalbi ᶜani'l-ᶜalāyıḳi ve istiḳlālihi bi'llāhi teᶜālā ve't-taḫallī mine'l-emlāki ve ḳāle enṣifi'n-nāse min nefsike ve aḳbil li-naṣīḥati min dūnik tudrük şerefe'l-menzile ve men lem yecid fī ḳalbihi zācirā fehuve ḫarābun*"[6]diyü [**92b**] naṣiḥat-baḫş-ı fuḳarā olurlar idi. Naḳldür ki[7] ḥażret-i şeyḫi ziyāret içün üç nefer-i faḳīhe müsāfürleri olup ṣalaᵛt-i ᶜişāda ḥażret-i şeyḫüñ ḳıraᵓatın ḳalblerinde inkār idüp ḫᵛāba[8] vardılar. ᶜAle'ṣ-ṣabbāḥ fuḳahā-yı meẕkūrīne ġusl īcāb itmegin bīrūne gelüp iġtisāl içün bir mevżiᶜde eṣvābların ilḳāᵓ ve kendüler bir nehre nüzūl itdükleri gibi bir żırġām-ı heybet-irtisām ẓāhir olup fuḳahānuñ eṣvābı üzre nişeste oldı. Mezbūrlar heybet-i esed ve şiddet-i sermādan[9] müşerref-i helāk olmış iken hemān-dem ḥażret-i şeyḫ gelüp āstīn-i kerāmet-agīnleri ile ol şīre işāret-i iltifāt idüp "Müsāfürlerimüzi rencīde itme. Egerçi anlar suᵓi ẓann[10] itdiler ammā ḥaḳḳ-ı müsāferet vardur." buyurduḳları gibi şīr-i[11] meẕkūr munṣarif oldı. Baᶜdehu fuḳahā-i bīrūne gelüp tevbe ve istiġfār ile ᶜöẕr-ḫᵛāh olduḳlarında[12] ḥażret-i şeyḫ[13] sizler lisānıñuzı ve bizler ḳalbümizi ıṣlāḥ itmişüzdür. ᶜÖẕürlerin ḳabūl idüp ikrām-ı tām ile rāhī buyurdılar ve daḫı mervīdür ki ᶜazīz müşārün ileyh lübb-i[14] Dicle üzre nişeste iken sefīne ile bir miḳdār adam-ı fevākih-i keṣīre ve ḫamr u zenān[15] ve ṣıbyān ile rūy-ı rūd-ı Diclede ẓāhir olup ḥażret-i şeyḫüñ pīş-gāhından mürūr iderken şeyḫ mellāhāna nidāᵓ idüp "Ḳahr-ı ḳahhārdan ḫavf idüp ehl-i fesādı sefīneden bīrūn eyleñ." didi. Mellāḥlar

---

[1] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

[2] Ẕikr-i Şeyḫ Beḳāᵓ bin Baṭū ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Beḳāᵓ ibni Baṭū ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Şeyḫ Beḳāᵓ ibni Baṭūr ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Şeyḫ Beḳāᵓ bin Baṭūr ᶜAleyhi'r-Raḥme BV

[3] Celīle: celiyye HSA, T

[4] Baṭū: Baṭūr HSA; Ṭūr BV

[5] Taṣarruf-ı: Taṣarrut-ı T

[6] *Fakr, kalbin her şeyden teccürüt etmesidir ve kalbin hep Allah ile irtibatlandırılmasıdır ve mal mülkden kalbi uzaklaştırmaktır. İnsanlara zulmetme, insaf et. Senden aşağıdakilerin nasihatlarını kabul et. Öyle yaparsan şerefli bir dereceye gelirsin. Kim ki kendi içinden kendine nasihat etmiyorsa o haraptadır.*

[7] Bir gün: +R

[8] Ḫᵛāba:ḫāba HSA, KA, T

[9] Sermādan: sermān T

[10] İltifat: +HSA, +T

[11] Şīr-i: -HSA

[12] Olduḳlarında: olduḳlarından HSA

[13] Şeyḫ: şeyḫüñ T

[14] Lübb-i: āb-ı HSA, T

[15] Zenān: nihān T

iltifāt itmeyüp kendü fesādlarına meşġūl olmaları ile ḥażret-i şeyḫ "*Eyyühe'n-nehru'l-munfecir ḫuẕi'l-fecarete"*[1]diyü fermān itdügi gibi biiẕni'llāhi teᶜālā mā-i Dicle ṭuġyān ve sefīnelerine żarar-resān olup ġarḳa[2] müşerref olmaları ile ehl-i sefīne tövbe ve istiġfār ve ḥażret-i şeyḫe istiġāṯe ile zār itdükleri gibi Dicle girü ḥāl-i evveline nüzūl ve vuṣūl bulmaġın fesādlarından rücūᶜ ve ḥażret-i şeyḫüñ muᶜteḳid-i pāk-ı iᶜtiḳādları oldılar. ᶜAzīz müşārün ileyh Baġdād enhārından[3] Nehr-i Mülkde Būs nām karyede sene-i ṯelāṯe ve ḫamsīn [**93a**] ve ḫamse miyede[4] mihmān-ı żiyāfetḫāne-i dārü'n-naᶜīm olup[5] ḳurb-ı Baġdādda cevher-i vücūd-ı pākları vedīᶜa-i ḫazāne-i ḫāk-i pāk olduġı Behcede revnaḳ-efzā-yı ᶜibāretdür.

ẔİKR-İ ŞEYḪ EBŪ SAᶜĪD ḲĪLEVĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Ṣāḥib-i enfās-ı ṣādıḳa ve efᶜāl-i ḫāriḳa ve aḥvāl-i fāḫire ve kerāmāt-ı ẓāhire, şeyḫ-i enverī ebū Saᶜīd Ḳīlevī. Ekābir-i meşāyiḫ-i ṣūfiyyeden olup aḫlāḳ-ı şerīfe ve ṣıfāt-ı laṭīfe ile meşhūr-ı ᶜālem ve müsellem-i cümle ümem olduḳlarından[7] ġayrı ḥall-i müşkilāt ve keşf-i maḫfiyyāt ile beyne'l-enām benām idi. Cemāᶜat-i keşīre tilmīẕleri olup enfās-ı nefīseleri berekātı ile[8] cümle meşāyiḫ-i kirām[9] olmışlardur. Kelam-ı ḥaḳāyıḳ-nizāmlarında *"El-fuḳrānu*[10] *lā-yemlikü şeyᵓen velā yemlikühü şeyᵓün ve in yaṣfū ḳalbuhu*[11] *min külli denesin ve yüsellim ṣadruhu likülli aḥadin ve yesmeḥ nefsehu bil-beẕli vel īṯār ve'ttaṣavvufu liaḳvāmi uᶜṭū*[12] *ḥattā besaṭū ve muniᶜū fi'l-vaṣli ḥattā ḳaᶜadu ve ṯümme nūdū min esrāri ḳurbihi kālū lebbeyk Allāhümme lebbeyk"*[13]diyü ḥaḳīḳat-gū olur idi. Şeyḫ-i feżāyil-güster ebū Muḥammed Ṭalḥa bin[14] Muẓafferden menḳūldür ki ebū Saᶜīd ṣāḥib-i taṣarrufāt-ı ḫāriḳa olup duᶜā-yı icābet-pīrāları ile nice ḫastegān resīde-i şifā ve naẓar-ı iltifātları ile nice ḳulūb ḫarāb-

[1] Ey fışkıran nehir zalimleri al.
[2] Ġarḳa: Ġarḳ HSA, T
[3] Enhārından: enhārlarından KA
[4] Miyede: miᵓede T
[5] Olup: -KA
[6] Ẕikr-i Şeyḫ ebū Saᶜīd Ḳīlevī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebū Saᶜīdü'l-Ḳīlevī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, HSA, BV; Ẕikr-i ebū Saᶜīdü'l-Ḳīleviyy-i ᶜAleyh T
[7] Olduḳlarından: olduḳdan T
[8] Berekātı ile: berekātyla HSA, T
[9] Kirām: kirām kirām BV
[10] El-fuḳrānu: fakīrānu R; el-faḳīru BV
[11] Aḳlebihi: ḳalbuhu BV
[12] Uᶜṭū: uᶜṭī R
[13] *Fakirlik, hiçbir şeyin sahibi olmamak ve hiçbir şey vermemek. Ancak fakirin kalbi ve sadrı pislikten temizdir. Bir de o elinde olanı kendi ihtiyacı olduğu halde nefsi istemese de başkasına verir. Tasavvuf, gelen malı hemen başkasına vermektir. Bazı insanlara tasavvuf geldi, olar kabulettiler veya reddettiler. Bu sıfatlardan dolayı Allah'a yaklaştılar ve sana geldik Allahım diye seslendiler.*
[14] Bin: ibni HSA, T

ı[1]ābādañ[2] ve nigāh-ı ḫışmları ile nice ḳulūb maᶜmūre[3] vü ḫarāb olduġından ġayrı[4] ᶜazīz müşārün ileyh ile[5] bir gün ṣaḥrāda giderken ṣalᵛāt-ı ẕuhr içün bir seng-i kūh-ı pāre üzre eẕān içün ṣuᶜūd idüp *"Allahū Ekber"* diyü[6] nidāᵓ itdügi gibi zīr-i ḳademinde seng-i ḫāre şikeste ve çihār pāre oldı. Şeyḫ-i meżkūr naḳl ider ki bir gün ḥażret-i şeyḫüñ meclis-i enfeslerinde iken bir miḳdār enār hediyye gelmegin[7] ḥużżār-ı meclise[8] baḫş buyurmaları ile bu faḳīre iᶜṭā itdükleri enār turş bulunmaġın "Ḥayfā şīrīn olaydı." diyü temennā itdüm. Ḥazret-i şeyḫ ṭaleb idüp bir miḳdār tenāvül buyurduḳdan ṣoñra girü bu faḳīre redd itdükde[9] [**93b**] enār-ı meẕkūr tebdīl olup şīrīn ve ḫoş-güvār oldı. ᶜAzīz müşārün ileyh sādāt-ı kirām ve[10] evlād-ı seyyidü'l-enāmdan aḫlāḳ-ı ḥamīdeye ḥāvī ekṣer evḳātları ṣoḥbet-i Ḥazret-i[11] Ḫıżır ᶜaleyhi's-selām ile güzerān itdügi resīde-i taḥḳīḳdür. Sene-i sebᶜa ve ḫamsīn ve ḫamse miyede[12] Nehr-i Mülkde Ḳarye-i Ḳīleviyyede ḳurb-ı[13] Baġdādda cevher-i vücūdları vedīᶜa-i ḫāk-i şeref-nāk olduġı Behcede nigāşte-i kilk-i iclāldür.

ẔİKR-İ ŞEYḪ MĀCİDÜ'L-KİREVĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[14]

Aᶜrefü'l-ᶜārifīn, ezhedü'l-vāṣılīn, ṣadrü'l-muḳarrebīn, imāmü'l-muḥaḳḳiḳīn, feżāyil-i perverī eş-Şeyḫ Mācidü'l-Kirevī. Ecille-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳdan, ṣāḥib-i kerāmāt-i ẓāhire ve aḥvāl-i fāḫire ve maḳāmāt-ı celīle ve rütbe-i seniyye ve mevāhib-i cesīme, sebbāḫ-ı biḥār-ı şerīᶜat ve seyyāḥ-ı diyār-ı ṭarīḳat olup ᶜilm ü ᶜamel ve ḥāl ü ḳāl ve ḥaḳīḳat u riyāset ve meşīḫat-ı müsellem ẕāt-ı kerīmü'ṣ-ṣıfātları idi. ᶜAzīz müşārün ileyh kelām-ı dürer-bārlarında[15] *"Ḳulūbü'l-müştāḳīne münevveretün bi-nūri'llāhi teᶜālā feiẕā teḫarreke fīhe'l-iştiyāḳu aḍāᵓe nūrihā beyne's-semāᵓi ve'l-arż feyubāhī Allāhu ᶜazze ve celle[16] bihüm el-melāᵓike ve yaḳūl uşhudikum ennenī eşvaḳ ve ḳāle'ṣ-ṣamtu ᶜibādetün min gayri ᶜanāᵓi ve zīneti min ġayri ḥallī ve heybetün nim*

[1] Ḫarāb: ḫırād HSA
[2] Ābādān: ezbād KA; Ābād HSA, T
[3] Maᶜmūre: maᶜmūr KA
[4] Ġayrı: -KA, -HSA, -T
[5] İle: -R, -BV
[6] Diyü: diyüp T
[7] Gelmegin: geldükde BV
[8] Meclise: meclis, HSA, T
[9] İtdükde: itdü R
[10] Ve: -HSA
[11] Ḥazret-i: -R
[12] Miyede: miᵓede T
[13] Ḳurb-ı: ḳarīb-i HSA
[14] Ẕikr-i Şeyḫ Mācidü'l-Kirevī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i eş-Şeyḫ ᶜAliyyü'l-Kirevī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i Şeyḫ Mācidü'l-Kirevī T
[15] Dürer-bārlarında: dürer-bārlarından HSA
[16] ᶜAzze ve celle: teālā HSA, T

ġayri sulṭānin ve ḥışın min ġayri sūᵓin ve rāḥati'l-kātibīn ve ġaniyyetü ᶜani'l-iᶜtiẕār"[1] diyü ḥaḳīḳat-gir olurlar idi. Naḳl-i ṣiḳāt ile ṣābitdür ki bir gün bir merd-i ṣāliḥ ḳadem-i tecrīd üzre bilā-ẕād u zevād ḥacc-ı şerīfe niyyet idüp vedāᶜ içün ḥużūr-ı fāyiżu'n-nūr ḥażret-i şeyḫe geldükde[2] ḥażret-i şeyḫ bir delv iḥsān idüp "Ey dervīş bu ṭarīḳde olduḳça āb ve dāne bi'r-i kūhdan[3] ṭaleb it." diyü[4] buyurdılar. Fi'l-vāḳiᶜ merd-i dervīş Ḥicāza varup gelince cümle meᵓūnet ve maᶜīşetīn[5] ṭaleb itdükçe ve kūhda[6] bulup aṣlā ġayra muḥtāc olmadı.[7] Ḥazret-i şeyḫüñ veled-i ercümendleri naḳl ider ki süknāmuz Kūhistān olmaġıla [**94a**] bir gün pederüm bu faḳīre ḫiṭāb idüp "Yā Süleymān Aḳṣā-yı Kūha var. Üç nefer adam görürsün. Her ne ṭaleb iderler ise peydā idüp ḫıdmetlerinde dāmen-i dürr-i miyān it." buyurmaġıla fermānları üzre maḥall-i meẕkūra varup neferāt-ı merkūmenüñ şeref-yāb-ı ṣoḥbetleri olduġumda biri ᶜineb ve biri tuffāḥ ve biri rummān ṭaleb itdiler. Ol o anda[8] meyve-i meẕkūr nā-bedīd-i cihān olmaġın peder-i büzürgvāra gelüp ṭaleb itdükleri fākiheyi iᶜlām itdüm. Ḥazret-i peder-i[9] feżāyil-güster "Fülan mevżiᶜe varup fülān şecerden maṭlūb olan fākiheyi götür." didi. Bu faḳīr ise şecer-i meẕkūr yābis u ḫuşk olduġın bilürken redd-i emirlerine ḳādir olmayup şecer-i meẕkūre varduḳda sebz ve[10] täze ve her varaḳında tuffāḥ u ᶜineb ü enār-ı bī-endāze buldum. Kifāyet miḳdārın alup[11] merḳūmların ḥużūrlarına getürdüm. Her biri ṭaleb itdügi meyveden mütenāvil olup ancaḳ tuffāḥ ṭaleb iden merdüm tenāvül itmeyüp ḥışṣesin bu faḳīre iᶜṭā itdi. Pes ez-ān havaya pervāz itmege aġāz itdüklerinde her biri murād üzre pervāz idüp ancaḳ ṣāḥib-i tuffāḥ mekānından ḥareket idemedi.[12] Hem-ṭarīḳeri her ne mertebe[13] imdād itdiler ise mümkün olmamaġıla merdüm pā-bend-i ḥażret-i şeyḫüñ ḥużūrına gelüp bu ḥāliñ çāresin ricā itdüklerinde "Ey püser-i nīk aḫter, bizüm tuffāḥımuzı ḳabūl itmedüñüz[14] pā-bend-i ṭarīḳüñüz oldı." diyüp[15] tekrār bir tuffāḥ-ı pāre ve her pāresin ḥużżār-ı meclise baḫş ve mürdim-i meẕkūre daḫı bir pāre iḥsān itmekle hemān-dem tenāvül

[1] *Müştak ariflerin kalpleri hep Allah nuruyla yanar. Eğer bu iştiyak hareket ederse yeryüzü ile gökyüzü arasında parlar. Allah, meleklerine "Bakın bu benim kulum" der. Siz şahadet edin ki ben de onları özlüyorum. Susmak, meşakkatsiz bir ibadettir ve insana süstür ve heybettir ve insanı kötülüklerden korur ve katip melekleri de rahatlatır ve özür dilemek zorunda bırakmaz.*

[2] Ḥażret-i şeyḫe geldükde: -HSA

[3] Bi'r-i kūhdan: bor-i kūhdan R, BV

[4] Diyü: -BV

[5] Maᶜīşetīn: maᶜīşin KA

[6] Kūhda: ve kūhdan T

[7] Ġayra muḥtāc olmadı: ġayr-ı muḥtāc oldu KA

[8] Ol o anda: ol zamānda T

[9] Peder: -HSA

[10] Ve: -T

[11] Alup: aldum R, T

[12] İdemedi: itmeyüp T

[13] Mertebe: ḳadar T

[14] İtmedüñüz: itmedüñiziHSA; itdügüñün HSA; itmedügüñüz BV

[15] Diyüp: diyü T

idüp ki el evvel hem-ṭarīḳleri ile evc-i āsmāne ᶜurūc itdi. Baᶜdehu ḥażret-i şeyḫ merḳūmları evliyādan olduḳların ḫaber virdiler. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ[1] evṣāf-ı ḥamīde ve aḫlāḳ-ı pesendīde ve kerāmāt-ı bāhire ve işārāt-ı ḫāriḳası[2] ḥadd-i ḥaṣrdan bīrūn olduġı Behcede resīde-i taḥḳīḳdür. Sene-i iḥdā ve sittīn [**131b**] ve ḫamse miyede Baġdāda tābiᶜ Cebel-i Ḥamrīnde ol ehl-i dīn müntaḳil-i ḫuld-ı berrīn olmaġın maḥall-i meẕkūrda cevher-i vücūdları maḫzūn-ı[3] ḫāk-i şerefnāk olduġı kitāb-ı merḳūmda mersūmdur.[4]

ẔİKR-İ ŞEYḪ MAṬAR BĀDARANĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Seyyidü'l-ᶜarīfīn, şeyhü'l-muḥaḳḳıḳīn, ṣāḥib-i kerāmāt-ı ẓāhire ve aḥvāl-i fāḫire ve efᶜāl-i ḫāriḳa ve ᶜulūm-ı fāyıḳa, seccāde-nişīn-i meşīḫat-i kübrānī[6] Şeyḫ Maṭar Bādarānī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meᶜāric-i maᶜārife-i mürteḳiyy-i merāḳiyy-i ḫaḳāyıḳa müteᶜālī olup ṭarīḳ-i hidāyet, refīḳ-i ṣūfiyye, ehl-i taḥḳīḳuñ ekābir ve ᶜulemā-i ᶜāmilīnüñ[7] meşāhirlerinden[8] olduḳlarından ġayrı ᶜilmen ve ᶜamelen, ḳālen ve ḥālen, zühden ve taḥḳīḳen müsellem-i ᶜālem ve muᶜteḳide-i[9] cümle ümem idiler. Ḳuṭbu'l-Muḥaḳḳıḳīn eş-şeyḫ Tācü'l-ᶜĀrifīn ḥażretlerinüñ mürīd-i ferīdleri olup enfās-ı ḳudsiyyelerinden iḳtibās itdükleri envār-ı ᶜulūm ve fuyūżāt-ı kerāmāt-ı mersūm[10] ile üstād-ı kül olup kelām-ı ḫaḳāyıḳ-niẓāmlarında "*Leẕẕetü'n-nüfūṣ maᶜrifetü'r-refīḳü'l-aᶜlā ve münācātü'l-ᶜalīyyi'l-ᶜaẓīm ve leẕẕetü'l-ervāḥü'ş-şurbun bi-kaᵓsi'l-maḥabbe min eydī ᶜarāᵓisü'l-fetḥi'l-ledünnī fī ḫalveti'l-vaṣli ᶜalā-bisāṭi'l-müşāhedeh*"[11] diyü rāh-nümā-yı ṭarīḳ-i taḥḳīḳ olurlar idi.

Ebū Muḥammed Mācidden naḳldür ki ḫikmet-i İlāhī bir sene vilāyete melaḫ musallaṭ olup beyne's-semā-i ve'l-ᶜarż mücerred-i melaḫ ile pür olmuş iken ḥażret-i şeyḫ zāviyeden żiyā-baḫş-ı bīrūn olup cerāde-i naẕar buyurduḳlarında bir recül melāḥ-süvār-i pīşrū cerād olup[12] her ne ṭarafa giderise ol ḥayvānāt kendüye tābiᶜ olduġı ẓāhir ve aşikār olmaġıla hemān-dem ḥażret-i şeyḫ "*Yā cündu'llāh irciᶜī min*

[1]Müşārün ileyhüñ: -T
[2]Ḫāriḳası: ẓāhiresi BV
[3]Maḫzūn-ı: maḫzen-i KA
[4]Mersūmdur: mesṭūrdur R; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[5]Ẕikr-i Şeyḫ Maṭar Bādaranī ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ Maṭar Bādaranī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, HSA; Ẕikr-i Maṭar Bādaranī ᶜAleyhi'r-Raḥme T; Şeyḫ Maṭar Bādarabī ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[6] Şeyḫ kübrānī: +T
[7] ᶜĀmilīnüñ: ᶜālimīnüñ T
[8] Meşāhirlerinden: meşāhirelerinden BV
[9] Muᶜteḳide-i: muktedā-i BV
[10]Mersūm: mersūmları BV
[11]*Nefis ölümün tadını bilir, Allah'a münacat ederse lezzet alır. Ruh, muhabbet bardağından içerse lezzet alır. Bu bardaklar Allah ilmi sunan hurilerin elindedir. Onlar bu lezzeti seccadenin üzerinde halvette müşahede halinde iken alırlar.*
[12]Olup: -HSA

hünā[1] *min ḥayṯü ciʾti”*[2]diyü nidāʾ buyurduḳları gibi cerād berbād ve ricʿāte mübāderet idüp pīş-rūları olan recül havadan[3] pīş-i şeyḫe sāḳıṭ oldı. Ḥażret “*Yā hāzā mā ḥameleke ʿalā-en temurra bi-beledī bi-ġayri iẕnī*”[4] diyü ṣūret-i ḫiṭābda ʿitāb itmegin [**95a**] dest ü pā-yı şeyḫe münekkib olup tevbe ile ʿözr ṭaleb itmegin selb olan ḥāli girü redd ve tīr-i pür-tāb gibi havaya perrān olup bir daḫı nümāyān olmadı. Eş-şeyḫü’l-Celīl ebū Ṭāhirü’l-Ḥalīlden naḳldür ki bir gün ziyāret-i ḥażret-i şeyḫe varup zāviyelerinde bir aʿmā ve bir marīż gördüm. Ferden girü ḥużūr-ı fāyiżu’n-nūrlarına[5] varduḳda mürdim-i aʿmā-yı ṣāḥib-i dīde ve racul-i marīżī ṣıḥḥate resīde görüp baʿżı mürīdlerden “Bu ḥāle bāiṯ ne idi?” diyü suʾāl itdümdi. “Şebb-i ḥażret-i şeyḫ bu ravżada iḳāmet buyurup bu merdümler daḫı bu cāy-ı feyż-pīrāda civār-ı ḥażret-i şeyḫde ḫᵛābā varup ʿale’ṣ-ṣabāḥ bu ravżaʾ ter ü[6] tāze ve aʿmā ṣāḥib-i dīde ve marīż ṣıḥḥate resīde olduġından ġayrı ḫaberimüz yoḳdur.” diyü cevāb virdiler. ʿAzīz müşārün ileyh Ḳuṭbu’r-Rabbānī Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdulḳādir Geylānī[7] muāṣırlarından olup Baġdāda tābiʿ Bādarāye nām ḳaryede ol ʿālī-mekān[8] mihmān-ı ravża-i rıḍvān olmaġın maḥall-i meẕkūr naḳdīne-i vücūd-ı pāklarına maḫzen-i şeref-nāk olduġı Behcede resīde-i taḥḳīḳdür.[9]

ẔİKR-İ ŞEYḪ ḪALĪFE BİN MŪSĀ NEHR-İ MÜLKĪ[10]

Sīr-āb-ı raḥīḳ-i taḥḳīḳ, feyż-yāb-ı seḥāb-ı tevfīḳ, ṣāḥib-i maḳāmāt-ı şerīfe Şeyḫ Ḫalīfe. Ebū Saʿīd Ḳīlevī ḥażretlerinüñ mürīd-i ferīdi olup ebū Saʿīd kelām-ı ḥaḳīḳat-niẓāmlarında “Eş-*Şeyḫu ḫalīfetun min ḫülefāʾi’llāhi teʿālā alā esrāri’l-vilāyeti*”[11] diyü şehādet buyururlar idi. ʿUlūm-ı şerīfe ve maʿārif-i laṭīfeye mālik[12] bir merd-i sālik olup riyāset-i ʿIrāḳ ittifāḳ ile ẕāt-ı müstecmiʿü’ṣ-ṣıfāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣımātlarına müsellem idi. Kendü kelām-ı kerāmet-niẓāmlarında *“āḫiru ḳademü’z-zāhidīn evvelu ḳademü’l-mütevekkilīn velikülli şeyʾin ḥulyetun ve ḥulyetu’ṣ-ṣıdḳi’l-ḫuşūʿ velikülli şeyʾin maʿden ve maʿdenü’ṣ-ṣıdḳi kulūbu’z-zahidīn velikülli*

[1]Min hünā: -HSA
[2]*Ey Allah’ın askerleri, geldiğiniz yere dönün.*
[3]Havadan: havada T
[4]*Ey adam, benim memleketimden izinsiz nasıl geçiyorsun?*
[5]Fāyiżu’n-nūrlarına: fāyiḳu’n-nūrlarına HSA, T
[6]Ü: -BV
[7]Geylānī: Ceylānī HSA, BV; -T
[8]ʿĀlī-mekān: ʿālī-makām R
[9] ʿAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: +HSA; [9] ʿAleyhi’r-raḥme: +T
[10] Ẕikr-i Şeyḫ Ḫalīfe bin Mūsā Nehr-i Mülkī: Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ Ḫalīfe ʿAleyhi’r-Raḥme KA; Ẕikr-i Şeyḫ Ḫalīfe bin Mūsā en-Nehr-i Mülkī ʿAleyhi’r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Şeyḫ Ḫalīfe bin Mūsā en-Nehr-i Mülkī T, BV
[11]*Bu şeyh velayet yolunda Allah’ın halifelerinden biridir.*
[12] Mālik: -HSA

şeyʾün[1] *ʿilmün ve ʿilmü'l-ḫuẕlāni'l-bukāʾ min ḳalbin ḫazīnin ve likülli şeyʾin mahru ve mahru'l-cenneti terku'd-dünya"*[2] diyü [**95b**] naṣīḥat-baḫş-ı dervīşān olur idi. Şiḳātdan biri rivāyet ider ki bir sene birāder-i ʿālī-güherüm[3] ḥacc idüp āteş-i müfārakatleri kānūn-ı dilde müşteʿal olup rüʾyet-i dīdārlarına iḥtirāḳ ile iştiyāḳum var iken[4] ziyāret-i ḥażret-i şeyḫe vardum. Ol pīr-i ḫabīr "Ey Muḥammed birāder-i büzürgvāruñı görmek murād ider misin?" müjde buyurduḳlarında "Ey şeyḫ dünyāda ol devlet müyesser[5] olur mı?" didüm. Hemān-dem ol kerāmet-maḳrūn faḳīri derūn-ı ḫāneden birūna getürüp[6] "Ḳāfileye neẕār it." didükleri gibi ḳāfile-i ḥaccāc-ı hidāyet-minhāc tamāmen nümāyān olup birāderimi[7] daḫı mābeynlerinde bālā-yı üştürde[8] görüp bilā-tevaḳḳuf mülāḳātlarına taʿcīl itdügümde ḥażret-i şeyḫ māniʿ oldı. Baʿdehu bālā-yı şütürde[9] birāder-i faḳīr daḫı gāh bīdār gāh ḫᵛāba giriftār müstelḳī giderken ġalebe-i nüʿās ile üftāde olmaġa ḳarīb olduḳda ḥażret-i şeyḫ istiḳbāl ile dutup girü redd-i bālā-yı şütüre[10] üstüvār ḳıldılar. Baʿdehu bir mendīl ile bir rükūh bu faḳīre iʿṭā buyurup "Bu eşyā birāderüñüzden üftāde oldı, ḥıfẓ eyle." diyü fermān buyurdılar. Fi'l-ḥaḳīḳa birāder-i faḳīr geldükde ḥażret-i şeyḫüñ kendülere olan mededlerin ve eşyā-i meẕkūre ol vaḳtde żāyiʿ olduġın ḥikāyet idüp ḥażret-i şeyḫüñ nevāzişdār-ı şükrānları oldılar. ʿAzīz müşārün ileyh Ḳuṭbu'r-Rabbānī ʿAbdulḳādir Ceylānī ḥażretlerinüñ muʿāşırı olup birbirinüñ medḥ ü şenāsında kelimāt-ı ḥaḳāyıḳ-āyātları bī-şumār olup ekābir-i meşāyiḫ-i ʿIrāḳdan olduġı meşhūr-ı āfāḳdur. Nehr-i Mülk ḳaryesinden[11] Ḳaryetü'l-Aʿrāb nām ḳaryede Baġdād ḳurbında ol şehbāz-ı ins müteveccih-i ḳaṣūr-ı[12] ḳuds olup maḥall-i merḳūm nūr-ı vücūdları ile münevver olduġı[13] Behcede muḥarrer ve muḳarrerdür.[14]

---

[1] Maʿden vke maʿdenü'ṣ-ṣıdḳı kulūbu'z-zahidīn velikülli şeyʾün: -KA

[2] *Zâhitlerin son adımı mütevekkillerin ilk adımı. Her şeyin bir güzelliği var. Doğru söylemenin güzelliği ise huşûdur. Her şeyin bir özü vardır. Zâhitlerin özü ise doğru sözdür. Her şeyin bir ilmi var. Huşûnun ilmi ise kalbin hüzünle ağlamasıdır. Her şeyin bir bedeli var. Cennetin bedeli ise dünyayı terk etmektir.*

[3] ʿĀlī-güherüm: ʿālī-güherümüz T

[4] Var iken: varken T

[5] Müyesser: naṣīb T

[6] Birūna getürüp: birūn getürdüp T

[7] Birāderimi: -T

[8] Üştürde: şütürde R, BV

[9] Şütürde: üştürde R, T

[10] Şütüre: şütürde KA, HSA üştürde T

[11] Ḳaryesinden: ḳarāsından BV

[12] Cennet-i: +BV

[13] Münevver: münevvere HSA; olduġı: -HSA

[14] ʿAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

ẔİKR-İ ŞEYḪ EBU'L-ḤASANİ'L-CŪSEḴĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Ṣāḥibü'l-fetḫü'l-mevṣıḳ ve'l-keşfü'l-meşrıḳu'l-mürşidü'l-vāṣıl ve'l-ᶜāmilü'l-kāmil, [**96a**] netīce-dān-ı mesāyil-i ḥaḳīḳī şeyḫ ebu'l-Ḥasani'l-Cūseḳī,[2] ᶜaleyhi'r-raḥme. Taṣarrufāt-ı ᶜālemde eyādiyy-i mebsūṭa ve ḳuvvet-i bāṭıniyyede kerāmāt-ı meşhūreleri olup Ḳuṭbu'r-Rabbānī Şeyḫ ᶜAbdulḳādir Geylānī[3] ve Şeyḫ-i vaḳtī ᶜAlī Heytī ve niçe ol ṭabaḳada olan meşāyiḫ-i kirām ve evliyā-yı ᶜiẓāmuñ hem-ṣoḥbeti olmaġın enfās-ı nefīselerinden iḳtibās itdükleri envār-ı hüdā ile merātib-i ḳurbda ehl-i ṭarīḳat ve emkine-i ḳaddesede müttekā-ārā-yı meşīḫat olup riyāset-i ᶜIrāḳ bi'l-ittifāḳ ẕāt-ı müstecmaᶜı'ṣ-ṣıfātlarına müsellem idi. Kelām-ı ḥaḳāyıḳ-niẓāmlarında "*El-maᶜrifeti ḥayātü'l-ḳalbi maᶜa'llāhi teᶜālā ve'l-maḥabbetu suḳūṭu külli maḥbbetin mine'l-ḳalbi illā maḥbbetu'l-ḥabīb ve ḳāle ẕikru'l-lisāni keffārātun ve derecāt ve ẕikri'l-ḳalbi zülfā ve ḳurbāt ve min istevā ᶜindehu mādūna'llāhi teᶜālā feḳad nāle'l-maᶜrife ve'l fütüvvetu ḥafıẓa sırra maᶜa'llāhi teᶜālā ᶜale'l-muvāfaḳati ve hafıẓa eẕ-ẓāhira maᶜa'l-ḫalḳi'l-ḥüsni'l-ᶜuşrah*"[4]diyü naṣiḥat-baḫş-ı dervīşān olurdı. Şeyḫ Mesᶜūd Ḥārisīden naḳldür ki baᶜżı fuḳarā ve dervīşān ile Şeyḫ ebu'l-Ḥasan ziyāreti ḳasdı ile Cūseḳe revāne olup kenār-ı Dicleye vāṣıl olduḳda bir ṣaḫṣ-ı bed-liḳā giriftār-bend-belā nidā itdi ki "Ey gürūh-ı ṣūfiyye Allahu Teᵓālā mülāḳāt-ı şeyḫ ile[5] şeref-yāb olduḳda bu faḳīri ricāᵓ eylemek temennāᵓ iderüm." diyü iltimās itmegin ḥużūr-ı şeyḫe gelüp merāsim-i ziyāret edā ve ṣaḫṣ-ı meẕbūrıñ iṭlāḳıñ ricāᵓ[6] itdügümüzde ḥażret-i şeyḫ "Ey yārān ol ṣaḫṣ bir şeyṭān-ı telbīsdür ki ḫıḍmetimüzde olan fuḳarāya teşvīş virüp birḳaç növbet menᶜ ve tehdīd ve vaᶜīd itdügümde naṣīḥat-peẕīr olmayup fuḳarānuñ teşvīş-i ḫāṭırlarından mümteniᶜ ve kār-ı bedīdin mündefiᶜ olmaduġından ḳayd-ı ᶜaẕāb ve giriftār-ı ḥıbāle-i ᶜitāb itdüm." diyü buyurdılar. Yaḥyā[7] bin Maḥfūẓ ᶜalyhi'r-raḥme naḳl ile bir gün ḥazret-i şeyḫi ṣaḥrāda baᶜżı ebyāt inşādıyla[8] gāh bā-hūş gāh medhūş ḳurbında iki dıraḫt ḫurmā biri sebz biri ḫuşk gördüm. Ḫurmā-yı tāzeden [**96b**] "Ey ebu'l-Ḥasan Allāhu Teᶜālā bārumdan tenāvül

---

[1] Ẕikr-i Şeyḫ ebu'l-Ḥasani'l-Cūseḳī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ ebu'l-Ḥasani'l-Cūseḳī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Şeyḫ ebi'l-Ḥasani'l-Cūseḳī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Şeyḫ ebu'l-Ḥasani'l-Cūseḳī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T

[2] Ebu'l-Ḥasanu'l-Cūseḳī: Ebi'l-Ḥasanu'l-Cūseḳī HSA

[3] Geylānī: Ceylānī R

[4] *Marifet Allah ile kalbin hayatıdır. Muhabbet, bütün sevgileri bırakmak ancak sevgilinin muhabbetini tutmak. Dil Allah'ı zikrederse derecesi yükselir ve günahları silinir. Kalp zikri Allah'a yaklaşmak demek. Kim Allah'ın yukarıda diğerlerinin aşağıda olduğunu bilirse marifete erişir. Gençlik, Allah'ın sırrını tutmayı kabul etmek demek yani Allah'tan korkmak demek. İnsanlarla muamele için zahiri de iyi tutmak.*

[5] İtmegin: +T

[6] İle şeref-yāb olduḳda bu faḳīri ricāᵓ eylemek temennāᵓ iderim." diyü iltimās itmegin ḥużūr-ı şeyḫe gelüp. Merāsim-i ziyāret edā ve ṣaḫṣ-ı meẕbūruñ iṭlāḳıñ ricāᵓ: -T

[7] Yaḥyā: muḥyī HSA

[8] İnşādıyla: inşādı ile KA, HSA

it.” diyü bir nidāʾ ẕāhir olmaġın ḥażret-i şeyḫ ol ḫurmādan mütefekkih oldılar. Baʿdehu dıraḫt-ı huşk ṭarafından “Ey ebu’l-Ḥasan Allāhu teʿālā ḳurbumda vużū-sāz oluñ.” diyü bir āvāz ẕāhir olup hemān-dem zīr-i dıraḫtdan bir çeşme cārī olmaġıla ḥażret-i şeyḫ vużūʾ itmegin dıraḫt-ı yābis daḫı ser-be-ser[1] tāze ve bār-ver[2] oldı, diyü ḫaber virdiler. ʿAzīz müşārün ileyhüñ kerāmāt-ı mevfūre ve işārāt-ı meşhūresi bī-şümār olup tafṣīli māniʿ-i iḫtişār olmaġın bu ḳadar ile iktifāʾ olındı. Baġdāda tābiʿ nāḥiye-i Decīl ḳaryelerinden meskenleri olan ḳarye-i Cūseḳde rūḥ-ı pür-fütūḥları ʿāric-i maʿāric-i cennet-i aʿlā olmaġın bu ḥāk cevher-i vücūdları ile şeref-nāk olduġı Behcede taḥḳīḳe resīdedür.[3]

ẔİKR-İ EBU’L-ḤASAN BİN İDRĪSİ’L-YAʿḲŪBĪ ʿALEYHİ’R-RAḤME[4]

İmāmü’l-muḥaḳḳīḳīni’l-bāriʿīn, şeyḫi’l-aʿyāni’l-ʿārifīni’l-ʿālimi’l-fāyıḳ ve’l-baḥri’r-rāyıḳı’d-dürrü’n-nefīs ebu’l-Ḥasan ʿAlī bin[5] İdrīs. Ṣāḥib-i kerāmāt-ı ẓāhire ve aḥvāl-i faḫire ve efʿāl-i ḫāriḳa ve enfās-ı ṣādıḳa olup maṣdar-ı keşf-i celī[6] ve feṭḥ-i senī ve maẓhar-ı envār-ı ins ve menāhil-i ḳuds olmaġıla lisān-ı ins ü cin ve ṭuyūr u vuḥūş ve melāyike tesbīḥ ü tehlīllerine ʿārif olduġı zamānelerinde taḥḳīḳe resīde idi. Şeyḫ-i vaḳtī ʿAlī Heytī ḥażretlerinüñ mürīd-i ferīdi ve Ḳuṭbu’r-Rabbānī Şeyḫ ʿAbdulḳādir Ceylānī ve Şeyḫ Aḥmed Baḳliyyü’l-Yemānī ve Şeyḫ Maṭarı’l-Bādarānī ve Şeyḫ ebi’l-Keremü’l-Muʿammer[7] ḥażerātı ile hem-ṣoḥbet olup ʿilm ü ḥilm ve zühd ü taḥḳīḳ ve maʿārif ü tedḳīḳ ve meḥābet ü celālet ile ʿIrāḳda riyāset ol ẕat-ı müstecmaʿu’ṣ-ṣıfāta müntehī olmaġıla ālāf-ı ulūf ʿulemā ve zühhāda bāb-ı kerāmet-meʾābları ziyāretgāh-ı vaṣṣad çendān ḫavāṣ u ʿavāma[8] sāye-i kerāmetleri penāh olup kelām-ı ḥaḳāyıḳ-niẓāmlarında“*Et-taṣavvufu külluhu ādāb ve likülli vaḳtin ādābun ve likülli maḳāmin edebün*[9] *femen lezime* [**97a**] *ādābe’l-evḳāti belaġa mebāliġa’r-ricāli ve men żayyaʿu’l-ādābe*[10] *fehuve baʿīdün min ḥayṯu yeẕunnü’l-ḳurbe ve merdūdun min ḥayṯu yaẕunnü’l-ḳabūle ve*[11] *ḳāle men lem yudaḳ aḥvālehu ve efʿālehu fī külli*

[1] Ser-be-ser: be-ser HSA
[2] Bār-ver: bāz-ver T
[3] ʿAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān āmīn: +HSA; resīdedür: -T; va’llāhu aʿlem: +BV
[4] Ẕikr-i ebu’l-Ḥasan bin İdrīsi’l-Yaʿḳūbī ʿAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i ebu’l-Ḥasan ʿAlī bin İdrīs ʿAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i ebi’l-Ḥasan bin İdrīsi’l-Baʿḳūbī ʿAleyhi’r-Raḥmeti Rabbī HSA; Ẕikr-i ebi’l-Ḥasan bin İdrīsi’l-Baʿḳūbī ʿAleyhi’r-Raḥme T
[5] Bin: ibni T
[6] Celī: cel T
[7] Ebi’l-Keremü’l-Muʿammer: ebi’l-Kerem Muʿammer HSA, T
[8] ʿAvāma: ʿāma KA
[9] Ve likülli maḳāma edebün: -T
[10] Żayyiʿu’l-edeb: żanīʿu’l-edeb T
[11] Ve: -T

vaḳtin bi'l-kitābi[1] *ve's-seneti ve men*[2] *lem yetehim ḫavāṭırahu felā taᶜudduhu fī dīvāni'r-ricāli ve men lem yettehim nefsehu ᶜalā-devāmi'l-evḳāti*[3] *ve lem*[4] *yuḫālifihā fī cemīᶜi'l-aḥvāli ve lem yuḥrihā ilā mekrūhihā fī sāyiri eyyāmihi kāne maġrūran ve men naẓara ileyhā bi-istiḫsāni şeyᶜin minhā feḳad emlekehā"*[5]diyü naṣīḥat-baḫş-i erbāb-ı sülūk olurlar idi.[6] Ebū'l-feżāyil[7] Ṣāliḥ bin Yaᶜḳūb peder-i ᶜalī-güherlerinden naḳl ider ki penç sāle māder-ẕād-ı muḳᶜad bir püserim olup dārü'ş-şifā-yı duᶜā-yı ḥażret-i şeyḫ-i kerāmet-pīrādan çāre ricāsıyla ṭıfl-ı merḳūmı ḥużūr-ı fāyiżü'n-nūr ḥażret-i şeyḫe getürüp duᶜāların ricā itdügümde egerçi imtināᶜ buyurdılar. Lākin naẓar-ı iltifāt idüp dest-i kerāmet-peyvestlerinde olan nārenci ṭıfl-ı merḳūm ṭarafına endāḫte itmegin ḥikmet-i İlāhi nārenc-i meẕkūr zānū-yı ṭıfla işābet idüp bi-emri'llāhi teᵓālā ṭıfl-ı merḳūm resīde-i ṣıḥḥat ve bu faḳīr ile piyāde ḫāneye ricᶜat eyledi.

Peder-i ebu'l-meᶜālī ᶜAbdurraḥīm rivāyet ider ki baᶜżı seneynde ᶜāmil-i ḫalīfe bu faḳīre cevr ve taᶜaddī itmegin ᶜarż-ı ḥāl içün ḥużūr-ı şeyḫe gelüp heybet-i meclis-i aḳdeslerinde[8] üç gün mülāzım olup feṭḫ-i kelām ve ᶜarż-ı merām mümkin olmadı. Üçinci gün baᶜde ṣalᵛatü'l-maġrib ḥażret-i şeyḫ aṣḥābına naẓar ile birinden tīr ü kemān alup[9] terkīb itdükden ṣoñra üç nevbet tīr-endāzlıgı bu faḳīre teklīf buyurup bu faḳīr daḫı kendülere tefvīż itdüm. Hemān-dem dest-i şecāᶜat-peyvestleri ile kemānkeş olup iḫlāṣ ile tīr-i pür-tābe ḫalāṣ virince ol sihām-ı pür-intiḳām ḳurb-ı şeyḫde bir şecer-i üstüvārda ḳarār itdükde ḥażret-i şeyḫ-i ᶜāmil "Fülanı bu tīr-i ḳażā-i teᵓsīr ile ẕebh itdüm." diyü ḳavsi ṣāḥibine redd buyurdılar. Ferden ᶜale'ṣ-ṣabāḥ [**97b**] ᶜāmil-i merḳūm ferāşında[10] meẕbūḥ bulınup cümle ālem iḳrār-ı kerāmet-i ḥażret-i şeyḫ pür-ġayret itdiler. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ kerāmāt ve işārātı fevḳa'l-ḥadd olup tafṣīli güncāyiş-peẕīr ḥavṣala-i taḳrīr olmamaġın bu ḳadar ile iktifāᵓ olındı. Sene-i tisᶜa ᶜaşere ve sitte miyede[11] Baġdād ḳurāsından[12] Baᶜḳūbā[1] nām ḳaryede rūḥ-ı pür-

[1]Bi'l-kitāb: fi'l-kitāb T
[2]Men: -BV
[3] Evḳāti: -HSA
[4]Yethum nefse ᶜalā devāme'l-evḳāti ve lem: -T
[5] T*asavvuf içinde âdaplar var. Vakit içinde de âdaplar var. Her makamın da âdabı var. Kim vaktin âdabına uyarsa yüksek mertebeli adamların derecesine yükselir. Kim âdabını kaybederse o adamlardan uzaklaşır. Ama kendini yakın zanneder. İnsanlar da onu reddeder. Ama o kendinin kabul edildiğini zanneder. Kim Kur'an ve sünnet yolunda durumuna ve fiilerine dikkat etmezse, düşüncelerine de dikkat etmezse yüksek mertebeli adamlar seviyesinde kalamaz. Kim nefsini her vakitte ittiham etmezse ve bütün davranışlarında muhalefet etmezse, onu şu yöne yöneltmezse kibirli insan olur. Kim nefsine iyi bir şekilde bakarsa o da başarılı olur.*
[6]Olurlar idi: olurlardı R
[7]Ebū'l-feżāyil: Ebū'l-faẓl HSA
[8]Aḳdeslerinde: aḳdeslerinden R
[9]Alup: olup HSA
[10] Ferāşında: ḳardāşında T
[11]Miyede: miᵓede T
[12] Ḳurāsından: ḳurāsında KA, HSA, T

fütūḥları ḳayd-ı dünyādan azād olup cevher-i vücūdlarına maḥall-i meẕkūr medfen-i raḥmet-mekmen[2] olup[3] merḳad-i pür-envārları ḥālā ziyāretgāh-ı kibār u ṣıġār olduġı Behcede taḥḳīḳe[4] resīdedür.[5]

ẔİKR-İ ŞEYḪ EBĪ MUḤAMMEDİ'L-MAĠRİBĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Kaᶜbetü'l-iḫlāṣ, ḳıbletü'l-ḫavāṣ, pīşvā-yı sālikān, muḳtedā-yı ᶜārifānü'l-ᶜālimü'l-velī ebī Muḥammed Ṣāliḥi'l-Maġribī.[7] Şeyḫ Ebū Medīn ḥażretlerinüñ mürīd-i ferīdi olup müddet-i medīde ol ser-firāzuñ[8] ḫıḍmeti ile mümtāz iken ᶜazīz müṣārün ileyh naḳl ider ki bir gün Ḥazret-i Ebū Medīn bu faḳīre ḫiṭāb ve irşād-ı rāh-ı ṣevāb idüp "*Yā ebā Muḥammed sāfir ilā Baġdād veᵓti'ş-şeyḫ*[9] *ᶜAbdulḳādir li-yuᶜallimḳe el-faḳra."*[10] buyurmaġıla imtiṣālen li-emrihi'l-ᶜālī Baġdādda Ḥażret-i eş-Şeyḫ ᶜAbdulḳādirüñ[11] ḫizmetine resīde olduġumda[12] bu faḳīre yüz yigirmi gün ḫalvet ve güşe-i ᶜuzlet fermān buyurup fermānları ḳarīn-i icābet olup müddet-i tamāmında bu faḳīrüñ ḫalvet-hānesin[13] teşrīf idüp "Yā ebā Muḥammed ṭaraf-ı ḳıbleye nigāh it." diyü fermān itmekle naẓar idüp Mekke-i Mükerremeᵓ ẓāhir gördüm. Keẕālik ṭaraf-ı maġribe işāret buyurmaġıla naẓar idüp şeyḫüm[14] Ḥazret-i ebū Medīni ᶜayānen görüp vāḳiᶜ-i ḥālī ḫāk-pā-yı saᶜādet-pīrālarına ᶜarż itdügümde "*Yā ebā Muḥammed inneke iẕā eradete'l-faḳra fe-inneke len tenālehu ḥattā turḳā sülleme't-tevḥīdi ve melāku't-tevḥīdi*[15] *maḥvı külli metlūḥ mine'l-muḥdeṯ liᶜayni's-sırri"*[16]diyü buyurdılar. Lāmiᶜa-i[17] fi'l-ḥaḳīḳa faḳr-ı dervīş-i sālik bir nesneye mālik olmayup cümle[18] ḥavl u ḳuvvet

---

[1] Baᶜḳūbā: Yaᶜḳūbā KA
[2] Mekmen: mekmenleri KA, HSA
[3] Cevher-i vücūdlarına maḥall-i meẕkūr medfen-i raḥmet-i mekmenleri olup: -KA
[4] Taḥḳīḳe: -KA
[5] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T
[6] Ẕikr-i Şeyḫ ebī Muḥammedi'l-Maġribī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebī Muḥammed Ṣāliḥu'l-Maġribī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i Şeyḫ ebī Muḥammedü'l-Maġribī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Şeyḫ ebū Muḥammedü'l-Maġribī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[7] Ebī Muḥammed Ṣāliḥü'l-Maġribī: ebī Ṣāliḥ Muḥammedü'-Maġribī HSA, T
[8] Ser-firāzuñ: ser-efrāzuñ R, BV
[9] Āti'ş-şeyḫ: āti ile'ş-şeyḫ HSA
[10] *Ey ebā Muahammed, Bağdad'a yolculuk yap. Şeyh Abdulkadir'e git, sana fakrı öğretsin.*
[11] ᶜAbdulḳādirüñ: ᶜAbdulḳādirin T
[12] Olduġumda: olduġunda T
[13] Ḫalvet-hānesin: ḫalvet-hānesine HSA
[14] Şeyḫüm: Şeyḫümüz HSA, T
[15] Ve melāku't-tevḥīdi: -T
[16] *Ey ebā Muahammed, eğer fakr mertebesine gelmek istersen tevhid merdivenlerini çık. Tevhidin mahiyeti şu ki: Her şeyi siliyorsun sende sadece Allah'ın sırrı kalıyor.*
[17] Lāmiᶜa-i: lāmiᶜasınca R
[18] Cümle: cāna T

ve sükūn[1] u ḥareketin[2] Ḥazret-i Ḳādir-i bī-çūne[3] nisbet ve zeḫārif-i dünyāyı ᶜāriyet ᶜadd [**98a**] itmekdür. Mādām bu esbāb-ı mecāzī ile dervīş-i sālik alūdedür üstār-ı[4] vesāyiṭ mürtefiᶜ olmayup mihr-i żiyā-güster ḥaḳīḳat-pertev endāzāneye-i dil-i dervīş-i hidāyet-kīş olmaḳ müstebᶜīd[5] olup nihāl-i ḥaḳīḳat-i sırr-ı keşīde ve fākihe-i esrār-ı resīde olmaḳ müsteḥīldür. Baᶜżı aḫyārdan aḫbārdur ki bir gün bir[6] kātib-i zerrīn-ḳalem bir kāġıd-ı sefīd üzre efşānī le-ālī-raḳam iderken rūy-ı ṣaḥīfe üzre beş dāne mūr mürūr idüp ibtidā biri zihī ne ḫoş medār-ı keşīrü'l-imtidāddur ki bu ḥurūf-ı maᶜānī ẓurūfi naẓm u tasṭīrde reşk-i ᶜıḳd[7] lūᵓli-yi lālā[8] ider didükde mūr-ı şānī redd-i cevāb idüp "Ey nā-şināsbu ḥāli midāddan ḳıyās itme[9] belki bu hüner ol bürīde-ser yaᶜni ḳalem-i ᶜālī-güherüñdür ki gāh çün ᶜāşıḳ-ı ṣādıḳ rāst-ı rū ve gāh çün ehl-i semāᶜ dūr ider." diyü kelāma encām[10] viricek mūr-ı şāliş "Ey refīḳ, sen daḫı bu bābda ehl-i taḥḳīḳ degilsün." diyüp āferīn ve ṣad taḥsīn ol enāmil-i pür-temkīne ki ḳaṣb-ı żaᶜīfüñ taḥrīkiyle bu ḥarfe teᵓlif virüp ḫatem-i bendī ve muraṣṣaᶜ-kārī ḳılur[11]" didükde mūr-ı rābiᶜ kemiyyet-i kelāma meydān-ı iᶜtirāżda cevelān virüp "Ey bī-baṣar bu mesᵓelede sen daḫı bī-ḫabersin. Bārekāllah ol ṣāḥib-i enāmile ki niçe zamān zindān-ı mektebde mescūn ve niçe müddet giriftār-ı āzārī meşḳ ile maḫzūn olduġından ġayrı cemīᶜ-i ḥavās-ı[12] ẓāhir u bāṭında[13] cemᶜ idüp[14] maᶜnā[15] ki ṭāyir-i ᶜālem-i feżā-yı bī-ḳaydīdür. Tertīb-i midād u tirāş-ı aḳlām ve daḫı niçe dām ile ṣayd ve der-ḳayd idüp el-ḫaṭṭ-ı hendese-i rūḥāniyyete *"Ẓaharat bi-āletin cismāniyeh"*[16] lāyiḥası üzre eşkāl-i rūḥāniyyeyi ṣūret-i cismāniyyede nümāyān itmişdür diyü ḫatm-i kelām itdükde mūr-ı ḫāmis meydān-ı süḫan-verīde fāris olup "Ey nā-fehmān henüz cümleñiz lücce-i esbāb ve vesāyiṭde ġarḳānsız. Ḥabbeẕen[17] ol ḫāliḳü'l-eşyā ki muḥarriri īcād ve ḥavl ü ḳuvvetiyle imdād idüp şeref-i ᶜaḳl u fehm ile tevḳīr ve ḳuvvet-i ẕekā ve tedbīr virüp [**98b**] laḥm u ᶜaẓīmi kendüye tesḫīr itdi." diyü ḥaḳīḳat-gū olduḳda cümlesi[18] "*aḥsente*

[1] Sükūn: sükūt HSA, T
[2]Ḥareketin: ḥareketi HSA
[3]Bī-çūne: bī-çūn HSA
[4]Üstār-ı: üstād-ı KA, HSA, T
[5]Müstebᶜīd: müstebᶜad R
[6]Bir: -BV
[7]ᶜIḳd: -HSA
[8]Lālā: lā HSA
[9]Ki: +KA, +HSA
[10]Encām: āhenk BV
[11] Ḳılur: ḳılup KA, HSA
[12]Ḥavās-ı: ḥavāsın R
[13]Bāṭında: bāṭın R
[14] Ẓāhir ve bāṭında cemᶜ idüp: ẓāhir ve bāṭın idüp HSA, T
[15]Maᶜnā: maᶜnāyı KA
[16] Cismin aleti çıktı.
[17] Ḥabbeẕen: -KA, -T
[18]Cümlesi: cümle R

aḥsente bāreka'llāh[1]*"*[2]diyüp ṣıdḳ-ı kelām-ı ḥaḳīḳat-encāmına teslīm itdiler. *ᶜAlā-hāẕa't-taḳdīr* dervīş-i pāk ve sālik-i pür-idrāk bir şeyᵓe mālik olmaduġın müşāhede itdükde süllem-i faḳre vażᶜ-ı ḳadem ider. Ḥazret-i şeyḫüñ kelām-ı kerāmet-niẓāmları bu maᶜnāya nāẓır olduġı żamīr-i ᶜārife setīr[3] degildür. Pes-ez-ān ᶜazīz müşārün ileyh *yevmen fe-yevmen* rāḳī-yi merāḳī-yi meşīḫat ve ᶜaric-i meᶜāric-i ḥaḳīḳat olmaġıla kerāmet-i ẓāhire ve feżāyil-i bāhire ile[4] meşhūr-ı āfāḳ olup māşāᵓa'llāh seccāde-nişīn-i ᶜālem-i eşbāḥ olduḳdan ṣoñra ṭāyir-i rūḥ-ı pür-fütūḥları ᶜālem-i ervāḥa pervāz itdükde cevher-i cism-i pākları ile nefs-i Baġdād şeref-nāk olduġı bu nusḫaya aṣl olan muḫtaṣarda nigāşte-i ḳalem-i ᶜibāretdür.[5]

ẒİKR-İ ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ'L-EZHERĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Ḳıdvetü'l-ᶜārifīn, ᶜumdetü's-sālikīn, eş-şeyḫü'l-enverī Muḥammedü'l-Ezherī, ḳaddese sırruhu. Ferīd-i zamāne, ehl-i sülūk mābeyninde yegāne olup vālid-i emcedleri ebi'l-mefāḫir[7] Ḳuṭbu'r-Rabbānī eş-Şeyḫ ᶜAbdulḳādir Geylānī[8] ḥażretlerinüñ aṣḥāb-ı muᶜallā elḳāblarından olmaġıla ᶜazīz müşārün ileyh daḫı ṭarīḳatda ol maḥbūbü'l-ḳulūba mensūb olup kerāmāt-ı zāhire ve riyāżāt-ı fāḫire ile meşhūr-ı āfāḳ idi.[9] İttifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile mezār-ı pür-envārları Baġdādda Cāmiᶜ-i Ḫaṣkiyyede revnaḳ-baḫş-ı maḳām olup ḥālā[10] ziyāretgāh-ı ḫāṣ u ᶜāmdur.[11]

ẒİKR-İ EBŪ ᶜABDULLAH MUḤAMMEDÜ'L-VĀḲIDĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[12]

Ḳıdvetü'l-ᶜulemāᵓ, üsvetü'l-fużālāᵓ, ᶜallāme-i zamāne, ferīd-i yegāne, Şeyḫ Evḥadī ebū ᶜAbdullah Muḥammedü'l-Vāḳıdī. ᶜĀlim-i ᶜāmil ve ḳāḍī-i ᶜādil olup ḥayā ve seḫā ile maᶜrūf ve ᶜilm-i taḳvā ile mevṣūf, tevārīḫ[13] u maġāzīde üstād. Ṣāḥib-i fünūn ve aḳvāl-i muᶜteberesi ehl-i tevārīḫe hüccet-i ṣābitetü'l-mażmūndur. Ḥazret-i

[1]Aḥsente aḥsente bāreka'llāh: aḥsente bāreka'llāh HSA
[2]*Aferin, aferin, Allah sana mübarek etsin.*
[3]Setīr: seyide HSA; setmīr T
[4]İle: -T
[5] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[6] Ẓikr-i Şeyḫ Muḥammedü'l-Ezherī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl-i Muḥammedü'l-Ezherī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA
[7] Ebi'l-mefāḫir: ebu'l-mefāḫir HSA, T
[8] ᶜAbdulḳādir Geylānī: el-ḳādir CeylānīT; ᶜAbdulḳādir Ceylānī BV
[9] Āfāḳ idi: āfāḳdur KA
[10] Ḥālā: ḥāliyā HSA, T
[11] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA
[12] Ẓikr-i ebū ᶜAbdullah Muḥammedü'l-Vāḳıdī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl-i Muḥammedü'l-Vāḳıdī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'l-Ġufrān KA; Ẓikr-i Şeyḫ ᶜAbdullah Muḥammedü'l-Vāḳıdī ᶜAleyhi'r-RaḥmeT
[13]Tevārīḫ: tārīḫ HSA, T

Şeyḫ Bişr-i Ḥāfī ᶜazīz [**99a**] müşārün-ileyhden naḳl ider ki defᶜ-i ḥummā içün üç varaḳ zeytūn üzre ṭahāret ile birine cehennem ᶜazabı ve birine cehennem[1] ᶜaṭsı ve birine cehennem-i maġrūde taḥrīr olınup pāre-i ḫırḳa ile maḥmūm olan kimesnenüñ ᶜaḍud-ı yesārına iḫlāṣ ile bend olınsa bi-ᶜavni'llāh[2] ḫalāṣ olur. Tārīḫ-i Mesᶜūdīde taḥḳīḳe resīde olup[3] Vāḳıdī merḳūmdan naḳl olınmışdur ki üç refīḳ-i ṣadīḳ olup birimüz Hāşimī idi. Ḥikmet-i İlāhī bu faḳīr fāḳaya giriftār olup rūz-ı ᶜiyd daḫı ḳarīb olmaġıla ḫātūnum āh u zār ile "Ey Vāḳıdī ne ḥāl ile olursa[4] bizler ṣabr u sükūn ideriz. Ammā eṭfālimüz aḳrān mābeyninde ᶜuryān olmaları bu faḳīreye[5] ġāyet girān gelür." dimekle ṣadīḳ-i Hāşimiyye raḳᶜa taḥrīr idüp cünūd-ı merdūd iflāsıñ defᶜine bir miḳdār zerr ile mededres olmaların temennā itdigümde[6] bir kīse-i maḫtūme ile biñ dirhem irsāl itdiler. Ol ḥālde ṣadīḳ-i aḫirimüz bu faḳīre ruḳᶜa gönderüp şikāyet-i teng-destī itmekle kīse-i merḳūmeyi ᶜayniyle kendülere irsal itdüm. Ḥikmet-i İlāhī refīḳ-i Hāşimīnüñ kīse-i merḳūmdan ġayrı nesnesi olmamaġıla gönderüp ṣadīḳ-i merḳūmdan defᶜ-i mużāyaḳa[7] içün bir miḳdār aḳçe ṭaleb itmegin ol daḫı kīse-i meẕkūreyi kendülere irsāl itmişler.[8] Çün zerr-i merḳūm mührleri[9] ile Hāşimiyye vāṣıl oldı. Taᵓaccüb ile vāḳiᶜ-i ḥāle ıṭlāᶜ[10] içün bu faḳīre gelüp suᵓāl itdükde vāḳiᶜ-i ḥālī vuḳūᶜı üzre ḫikāyet itdüm. Pes ez-ān yüz dirhemin ḫātūna teslīm ve ḳüṣūrı mābeyninde taḳsīm olınup defᶜ-i żarūret olındı. Bu ḫaber-i ṣıdḳ-eẕer resīde-i semᶜi Meᵓmūn Ḫalīfe olmaġıla üçümüze ṭoḳūz biñ dīnār ve ḫātūna biñ dīnār irsāl idüp li-vechi'llāh olan dostı ve meveddetiñ āsārı bedīd oldı. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ menāḳıbı bī-şümār olup irādı māniᶜ-i iḫtişār olmagın bu ḳadar ile iktifāᵓ olındı. Ol şāhbāẕ sene-i sebᶜa ve miᵓeteynde ᶜālem-i ᶜuḳbāya [**99b**] pervāz idüp medfen-i raḥmet-mekmenleri Baġdādda[11] Ḳaṣaba-i Aᶜẓāmiyye[12] olduġı Tārīḫ-i İbni[13] Ḫallikānda resīde-i beyāndur.[14]

---

[1]Cehennem: -HSA, -T
[2] Teᶜālā: +KA
[3]Resīde olup: resīdedür ki BV
[4]Olursa: olur ise R
[5]Faḳīreye: faḳīre BV
[6] İtdigümde: itdükde T
[7]Mużāyaḳa: mużāyaḳıyye T
[8]İtmişler: itmişlerdür T
[9]Mührleri: mühri BV
[10]Iṭlāᶜ: ıṭlā T
[11]Baġdādda: -HSA
[12]Aᶜẓāmiyye: Aᶜẓāmiyyede HSA, T
[13] İbni: bin KA
[14] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +KA

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜAVN BİN ᶜALĪ BİN EBĪ ṬĀLİB ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[1]

Mihr-i sipihr-i velāyet, ᶜaḫter-i ᶜālī-güher-i kerāmet, aḫlāḳ-ı ḥāmīdeye cālib ᶜAvn bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib, ‘raḍiya’llāhu[2] ᶜanh. ᶜAzīz müşārün ileyh ol baḥrü’l-ᶜulūmuñ güher-i ṣadefçe-i vücūdı ve ol maᶜdenü’l-kerāmātıñ cevher-i ṣanduḳça-i nesl-i pür-çūdı[3] olduġı medḥ ü s̱enālarına[4] kāfī olup ẕāt-ı melekiyyü’ṣ-ṣıfātları taᶜrīf ü tavṣīfden müstaġnīdür. Aḫbār-ı aḫyār[5] ile mezār-ı pür-envārları Baġdād ḳurāsından[6] Bāşiyye nām ḳarye[7] ḳurbında ḥālā ziyāretgāh-ı kibār u ṣıġārdur.[8]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜALĪ İBNİ ᶜALĪ İBNÜ’L-ḤÜSEYN ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANHUM[9]

Şemᶜ-i şebistān-ı velāyet, dürr-i ṣadefçe-i siyādet, nūru’l-ᶜayn ᶜAlī bini’l-Ḥüseyn,[10]‘raḍiya’llāhuteᶜālā[11] ᶜanhum.[12] Peder-i[13] ᶜalī-güherleri Zeynelᶜābidīn ile[14] mülaḳḳab olup ḥadīḳā-i enīḳa-i neseb-i ṭāhire-i ḥazret-i nübüvvet penāhīye mensūb olduġı ẕāt-ı ḳudsī-simātlarınuñ ᶜulüvv-i mertebe ve şeref-i cibilliyetlerine[15] delīl-i kāfīdür.[16] İttifāḳ-ı ehl-i zamān ile medfen-i raḥmet-mekmenleri Baġdād mużāfātından Ḥılle Ḳaṣabasında olup ḥāliyā[17] ziyāretgāh-ı Firdevs-iştibāhdur.[18]

---

[1] Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAvn bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i ᶜAvn bin ᶜAlī ᶜAleyhi’l-maġfirāt KA; Ẕikr-i ᶜAvn bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh HSA; Ẕikr-i ᶜAvn bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib Raḍ.T; Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAvn bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib Raḍ.BV

[2] Teᶜālā: +BV

[3] Pür-çūdı: pür-ḫūdı HSA; pür-vücūdı BV

[4] S̱enālarına: s̱enāları ile T

[5] Aḫbār-ı aḫyār:aḫyār-ı aḫbār KA, T

[6] Ḳurāsından: ḳurāsında BV

[7] Ḳarye: ḳaryede T

[8] ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: +HSA; ṣıġār u kibārdur KA, HSA, T

[9] Ẕikr-i Cemīl-i ᶜAlī ibni ᶜAlī ibnü’l-Ḥüseyn ‘raḍiya’llāhu ᶜAnhum: Ẕikr-i ᶜAlī bin el-Ḥüseyn ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i ᶜAlī bin ᶜAlī bin el-Ḥüseyn ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh HSA; Ẕikr-i ᶜAlī bin ᶜAlī bin el-Ḥüseyn ‘raḍiya’llāhu Teᶜālā ᶜAleyhüm T

[10] ᶜAlī bin el-Ḥüseyn: ᶜAlī bin ᶜAlī ibnü’l-Ḥüseyn KA, HSA; ᶜAlī bin ᶜAlī bin el-Ḥüseyn T

[11] Teᶜālā: -HSA, -T

[12] ᶜAnhum: ᶜaleyhim T

[13] Peder-i: ve peder-i BV

[14] Mükennā ve: +KA

[15] Cibilliyetlerine: cibilletlerine KA, HSA, T

[16] Kāfīdür: kābend T

[17] Ḥāliyā: ḥālā R

[18] ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: +HSA

ẔİKR-İ CEMĪL-İ İMĀM-I EBU'L-ḴĀSIM ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Ḳıdvetü'ş-şādāt ve menbaᶜü's-saᶜādāt Ḥazret-i İmām-ı ebu'l-Ḳāsım ibni İmām-ı[2] Mūsā el-Kāẓım, 'raḍiya'llāhu[3] ᶜanh. Ekābir-i ehl-i beytden,[4] feżāyil-i keşīre ile ārāste ve kemāl-i ᶜilm ü ḥilm birle pīrāste, şeref-i ẕāt u ṣıfāt ve ḥüsn-i aḫlāḳ ile meşhūr-ı āfāḳ olduġından ġayrı ol silsile-i pākdan olduġı ᶜulüvv-i mekān ve şān-ı bülend-āşiyānlarına[5] delīl-i kāfīdür. Baġdād mużāfātından Ḥılle Ḳaṣabası ḳurāsından[6] Cerbūᶜiyye nām ḳaryede merḳad-i envārları vāḳiᶜ olup ḥālā mezār-ı pür-envārları ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[7]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ İMĀM-I ḤAMZA İBNİ İMĀM-I MŪSĀ KĀẒIM 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[8]

[**100a**] Müsned-nişīn-i ṣuffe-i siyādet, revnaḳ-efzā-yı menaṣṣa-i şerāfet, pīşvā-yı ehl-i taḳvā İmām-ı Ḥamza bin[9] İmām-ı Mūsā, 'raḍiya'llāhuᶜanh.[10] Ol ẕāt-ı ḳudsī-sımāt[11] neseb-i ṭāhire-i ḥażret-i nübüvvet-i destgāhīye mensūb olduġı faḫr-i her dü-cihān olduġından ġayrı ḥāvālī-i ḥarem-i muḥteremlerinde[12] olan ḫalāyıḳ muḳtedī olup merḳad-i münevvereleri[13] Baġdād ḳurāsından Bāşiyye nām ḳarye ḳurbında ziyāretgāh-i ḫāṣṣ u ᶜāmdur.

---

[1] Ẕikr-i Cemīl-i İmām-ı ebu'l-Ḳāsım ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i ebu'l-Ḳāsım bin Mūsā el-Kāẓım KA; Ẕikr-i İmām-ı ebu'l-Ḳāsım ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i İmām-ı ebu'l-Ḳāsım ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T

[2] İmām-ı: -KA

[3] Teᶜālā: +KA, +HSA, T+

[4] Ehl-i beytden: ehl-i belītde T

[5] Bülend-āşiyānlarına: bülend- Envār-ı āşiyānlarına KA

[6] Ḳurāsından: ḳurāsında T

[7] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥme: +T; ṣıġār u kibārdur: kibār u ṣıġārdur BV

[8] Ẕikr-i Cemīl-i İmām-ı Ḥamza ibni İmām-ı Mūsā Kāẓım 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i İmām-ı Ḥamza ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i İmām-ı Ḥamza ibni İmām-ı Mūsā 'raḍiya'llāhu ᶜAnh HSA, T; Ẕikr-i Cemīl-i İmām-ı Ḥamza ibni İmām-ı Mūsā Kāẓım Raḍ.BV

[9] Bin: ibni KA

[10] 'raḍiya'llāhu ᶜanh: raḍ.T; 'raḍiya'llāhu ᶜanhum BV

[11] Ḳudsī-sımāt: ḳuds-sımāt T

[12] Muḥteremlerinde: muḥteremlerin KA, HSA

[13] Münevvereleri: münevverleri

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ᶜİMRĀN BİN ᶜALĪ İBNİ EBĪ ṬĀLİB ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[1]

Nev-bāve-i ḥadīḳa-i velāyet, şemᶜ-i şebistān-ı şerāfet, el-Veliyy’ibnü’l-Velī[2] ᶜİmrān bin ᶜAlī, ‘raḍiya’llāhu[3] ᶜanhumā.[4] Naẖl-i ḥadīḳa-i vücūd-ı Ḥaydār-ı Kerrār ve nihāl-i baġ-ı ᶜömr-i ᶜAlī sipihr-iḳtidār olup ol gülistānuñ gül-i nev-ẖᵛastesi olduḳları ẕāt-ı ḳudsī-ṣıfātlarınuñ ᶜulüvv-i şān ve mertebe-i bülend-ᶜünvānlarına delālet-besdür.[5] Ḥāliyā ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile mezār-ı pür-envārları Baġdāda tābiᶜ Ḥılle Ḳaṣabası ḳurbında vāḳiᶜ olup bir ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.

ẔİKR-İ İBRĀHĪM VE İSMĀᶜĪL İBNĪ ḤAZRET-İ İMĀM-I MŪSĀ RAḌ.[6]

Es-seyyīdīnü’s-senedīn, ed-dürrīnü’l-cevherīn Ḥazret-i[7] İbrāhīm ve Ḥazret-i İsmāᶜīl, ‘raḍiya’llāhu[8] ᶜanhumā. Her biri mihr-i münīr-i āsmān,[9] siyādet ve bedr-i tamām-ı ufḳ-ı şerāfet olup kişver-i imāmetüñ[10] gül-i gülistānı[11] ve gülzār-ı pür-envār siyādetüñ bülbül-i ẖoş-elḥānı olduḳları ᶜulüvv-i maḳām ve medḥlerine kāfī ve[12] şān-ı refīᶜü’l-mekānları tavṣīfden müstaġnī olup[13] kütüb-i meşhūrede[14] menāḳıb-ı ᶜaliyyeleri görülmemekle cerīde-i taḥrīre[15] keşīde ḳılınmadı. Lākin ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile merāḳıd-ı münevvereleri peder-i ᶜālī-güherleri[16] Ḥazret-i İmām-ı Mūsā[17]‘raḍiya’llāhuᶜanh[18] ḳurbında vāḳiᶜ olup ḥālā ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[19]

---

[1] Ẕikr-i Cemīl-i ᶜİmrān bin ᶜAlī ibni ebī Ṭālib’raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i ᶜİmrān bin ᶜAlī ‘raḍiya’llāhu ᶜAnhumā KA; Ẕikr-i Cemīl-i ᶜİmrān bin ᶜAlī bin ᶜAlī bin ebī Ṭālib ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh HSA; Ẕikr-i ᶜİmrān bin ᶜAlī bin ebī Ṭālib Raḍ.T; Ẕikr-i Cemīl-i ᶜİmrān bin ᶜAlī ibni ebī Ṭālib BV

[2] El-Veliyy’ibnü’l-Velī: el-Velī bin el-Velī KA

[3] Teᶜālā: +HSA; +T

[4] ᶜAnhumā: ᶜanhā T

[5] Delālet-besdür: delālet-besendür HSA

[6] Ẕikr-i İbrāhīm ve İsmāᶜīl ibnī Ḥazret-i İmām-ı Mūsā Raḍ.: Ẕikr-i Ḥazret-i İbrāhīm ve Ḥazret-i İsmāᶜīl ‘raḍiya’llāhu ᶜAnhumā KA; Ẕikr-i İbrāhīm ve İsmāᶜīl ibnī Ḥazret-i İmām-ı Mūsā ‘raḍiya’llāhu ᶜAnhumā HSA; Ẕikr-i İbrāhīm ve İsmāᶜīl ibnī Ḥazret-i İmām-ı Mūsā T

[7] İmām-ı: +R

[8] Teᶜālā: +HSA, +T

[9] Mihr-i münīr-i āsmān: mihrīn-i āsmān T

[10] İmāmetüñ: imāmet HSA

[11] Gülistānı:gülistān KA

[12] Kāfī ve: olup HSA, T

[13] Olup: olduġundan ġayrı HSA

[14] Meşhūrede: meşhūre KA

[15] Taḥrīre: -T

[16] ᶜĀlī-güherleri: ᶜālī-güheri BV

[17] Kāẕım: +R

[18] Ḥazret-i İmām-ı Mūsā ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: -HSA; ᶜanh: ᶜanhum BV

[19] Ṣıġār u kibārdur:kibār u ṣıġārdur R; ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān: +HSA

[ẔİKR-İ MANṢŪR BİNİ'L-ḤASAN ᶜALEYHİ'R-RAḤMETİ VE'T-TAḤİYYE[1]

Mihr-i ufḳ-ı siyādet, şemᶜ-i şebistān-ı velāyet, baḥrü'l-kerāme, ṣāḥibü'l-ᶜallāme, envār-ı ḳudsiyye ile müzeyyen Ḥazret-i Manṣūr bini'l-Ḥasan, 'raḍiya'llāhu[2] ᶜanhumā. Ecille-i ehl-i beyt-i nebevī, yādigār-ı ḫānedān, ᶜaliyy-i velī ᶜale'l-ittifāḳ kerāmet ve şerefāt ile meşhūr-ı āfāḳ olup ḫᵛābgāh-ı firdevs-iştibāhları ḫüddām-ı kirām ile ārāste ve nuẕūrāt-ı keşīre ve züvvār-ı ġayrı maḥṣūre birle pīrāste, ṣāḥib-i ᶜulüvv-i şān ve ḥāyiz-i mertebe bülend-ᶜünvān olduḳları maḳām-ı taḥḳīḳe resīdedür. Ḥālā mezār-ı pür-envārları Baġdāda tābiᶜ Cevāzir nāhiyesi ḳurbında vāḳiᶜ olup ber-cāy-ı cennet-nişān ve ziyāretgāh-ı ins ü cāndur.][3]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ İBRĀHĪM MÜCĀB ᶜALEYHİ'R-RAḤME[4]

Ḳıdvetü's-sādāt ve menbaᶜü's-saᶜādāt, muᶜāllā elḳāb Ḥazret-i İbrāhīm Mücāb, ᶜaleyhi'r-raḥme.[5] Eşrāf-ı siyādāt[6] ve ekābir-i ehl-i beytden olup baᶜżı aḫyārdan aḫbārdur ki ᶜazīz müşārün ileyh teᶜkīd-i neseb[7] u ḥaseb ve ᶜulüvv-i şānları[8] ehl-i zamāneyye[9] āşkār [**100b**] ve kerāmet ü şerāfetin iẓhār içün bir gün seyyid-i[10] şebbān[11] ehl-i cenne ve ḳurret-i ᶜayn ehl-i sünne nūrü'l-ḫāfiḳīn Ḥazret-i İmām-ı Ḥüseyn'raḍiya'llāhuᶜanh[12] merḳad-i münevvereleri ḳurbında "Yā ceddāh!" diyü nidā itdükde ṣandūḳ-ı ḥażret-i imāmdan redd-i cevāp ile mücāb olmaları ile İbrāhīm Mücāb diyü mülaḳḳab olmuşlardur. Ḥālā mezār-ı pür-envārları imām-ı[13] müşārün ileyh ḥażretlerinüñ ḳurblarında ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.[14]

---

[1] Ẕikr-i Manṣūr bin el-Ḥasan ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve't-Taḥiyye: Ẕikr-i Ḥażret-i Manṣūr bin el-Ḥüseyn 'raḍiya'llāhu ᶜAnhumā BV
[2] Teᶜālā: +BV
[3] [Ẕikr-i Manṣūr bin el-Ḥasan……ins ü cāndur.]: +KA, +BV
[4] Ẕikr-i Cemīl-i İbrāhīm Mücāb ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i İbrāhīm ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẕikr-i İbrāhīm MücābᶜAleyhi'r-Raḥmete'l-Vehhāb HSA; Ẕikr-i İbrāhīm MücābᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T; Ẕikr-i İbrāhīm Mücāb ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[5] Mücāb ᶜaleyhi'r-raḥme: -KA
[6] Siyādāt: sādān KA; sādāt BV
[7] Neseb: naṣb T
[8] Şānları: şānların HSA, BV
[9] Zamāneyye: zamāne HSA, T
[10] Seyyid-i: -BV
[11] Şebbān: şebbāb R
[12] ᶜAnh: ᶜanhumā HSA, T
[13] İmām-ı: -HSA
[14] ᶜAleyhi'r-Raḥme: +HSA, +T

ẒİKR-İ CEMĪL-İ SAᶜĪD BİNİ'L-ḤASAN 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANH[1]

Es-seyyidü's-sened,[2] ed-dürrü'l-enver,[3] el-cevherü'l-ezher,[4] el-ᶜālimü'l-ᶜāmil,[5] el-imāmü'l-kāmil,[6] nevbāve-i şecere-i siyādet[7] Ḥazret-i Saᶜīd-i ferīd. Dürretü't-tāc-ı velāyet, mihr-i sipihr-i kerāmet[8] Ḥazret-i İmām-ı Ḥasan-ı Aḥsen[9] evlād-ı kirāmlarından olup menāḳıb-ı vāfire ve kerāmāt-ı ġayr-ı maḥṣūreleri ittifāḳ ile meşhūr[10] olup şiḳātdan biri[11] naḳl ider ki bir refīḳ-i şıddīḳ ile imām-ı[12] müşārün ileyh[13] ḥażretlerinüñ mezar-ı pür-envārları ziyāretiyle müşerref olup refīḳüm "Ḫüddām-ı lāzımü'l-iḥtirāmlarından ṣāḥib-i merḳad[14] kimlerdür?" diyü suᵓāl itdükde "Evlād-ı İmām-ı Ḥasan-ı Aḥsenden veliyy-i ferīd[15] Ḥazret-i Saᶜīddürler." dimekle "Neden maᶜlūm? Bu maḳāma[16] şāhid-i ḥāl var mıdur?" diyü iẓhār-ı inkār itmekle ol gice refīḳ-i merḳūm rüᵓyāsında Ḥazret-i Kerrār-ı ᶜĀliyy-i Tebār ẓāhir[17] olup itdügi inkār içün niçe ᶜitāb ve rūy-ı tevbīḫ ile[18] ḫiṭāb ve bu bābda vāḳiᶜ olan[19] taᶜarrużı nāşevāblarından menᶜ itmekle ᶜale's-sabāḥ refīḳ-i merḳūm tevbe[20] ve istiġfār ile vāḳiᶜ-i ḥāli bu faḳīre ḥikāye itdi diyü ḫaber virdükleri bu nüsḫāya aṣl olan muḫtaṣarda[21] taḥḳīḳe resīdedür. ᶜAzīz müşārün ileyḫüñ merḳad-i münevvereleri[22] ber-cāy-ı cennet-pīrāda[23] Baġdāda tābiᶜ Ḥayy nām ḳaṣaba ḳurbında[24] olmaġıla ol ṭaraf ahālisi

---

[1] Ẓikr-i Cemīl-i Saᶜīd bin el-Ḥasan 'raḍiya'llāhu ᶜAnh: Ẓikr-i İmam Saᶜīd ᶜAleyhi'r-Rıḍvān KA; Ẓikr-i Cemīl-i Manṣūr ve Saᶜīd ibnü'l-Ḥüsyn 'raḍiya'llāhu ᶜAnhum HSA; Ẓikr-i Cemīl-i Manṣūr ve Saᶜīd ibnü'l-Ḥasan T; Ẓikr-i Cemīl-i Saᶜīd bin Ḥasan 'raḍiya'llāhu ᶜAnh BV

[2] Es-seyyidü's-sened: Es-seyyidīnü's-senedīn HSA, T

[3] Ed-dürrü'l-enver: ed-dürrīnü'l-cevherīn HSA, T

[4] El-cevherü'l-ezher: -HSA, -T

[5] El-ᶜālimü'l-ᶜāmil: el-ᶜālimīne'l-ᶜāmilīn HSA, T

[6] El-imāmü'l-kāmil: el-imāmeynü'l-kāmileyn HSA, T

[7] Nevbāve-i şecere-i siyādet: -HSA

[8] Ḥazret-i Saᶜīd-i ferīd dürretü't-tāc-ı velāyet mihr-i sipihr-i kerāmet: Ḥazret-i Mansūr-ı pür-nūr ve Ḥazret-i Saᶜīd-i ferīd velāyet-i sipihr-i kerāmet HSA, T

[9] Aḥsen: -KA, -BV; 'raḍiya'llāhu ᶜanh: +KA

[10] Meşhūr: meşhūr-ı āfāḳ R

[11] Biri: biru T

[12] İmām-ı: imāmān-ı HSA

[13] İleyh: ileyhumā T

[14] Ṣāḥib-i merḳad: aṣḥāb-ı merāḳıd HSA, T

[15] Veliyy-i ferīd: Ḥazret-i Manṣūr HSA, T

[16] Maḳāma: maḳāleye R

[17] Ẓāhir: -HSA

[18] İle: -KA

[19] Olan: olup HSA, T

[20] Tevbe: tevbīḫ HSA, T

[21] Muḫtaṣarda: muḫtaṣara HSA

[22] ᶜAzīz müşārün ileyḫüñ merḳad-i münevvereleri: ᶜAzīzān-ı müşārān-ı ileyḫānuñ merāḳıd-ı münevvereleri HSA; ᶜAzīz müşārün ileyḫānuñ merāḳıd-ı münevvereleri T

[23] Cennet-pīrāda: pīrāda KA

[24] Ḥayy nām ḳaṣaba ḳurbında: Cevāzder ḳurbında HSA; Cevāzer ḳurbında T

kerāmāt-ı bāḥire ve işārāt-ı fāḫirelerin naḳl itdüklerinden ġayrı ḥālā mezār-ı pür-envārları ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[1]

[**101a**]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ḲANBER ᶜALĪ ‘RAḌİYA’LLĀHU ᶜANH[2]

Merd-i meydān-ı ḳabūl, ḥāyiz-i ḳaṣbü’s-sebḳ-i vüṣūl, ḫādim-i maḫdūm-ı[3] el-ḳāb, ᶜabd-i siyādet-niṣāb, ṣāḥib-i menāḳıb-ı celī Ḳanber ᶜAlī, ᶜaleyhi’r-raḥme. Ebū’r-reyḥāneyn, emīre’l-müᵓminīn[4] ᶜAliyy-i velī ḥażretlerinüñ ġulām-ı ᶜālī-maḳāmı olup sefer ü ḥażarda ḫıḍmet-i müstevcibü’ş-şerefleri ile ol saᶜādet-iktisāb-ı müsteṭāb olduġından ġayrı ḥazret-i imām-ı ᶜālī-maḳām[5] ekṣer mühimlerinüñ ḥuṣūli içün ᶜazīz müşārün ileyhi ḫiṭāb-ı laṭīf birle teşrīf buyurduḳları meşhūr-ı āfāḳdur. Tafṣīl üzre menāḳıb-ı ᶜaliyyeleri meşhūr olan kütübde resīde-i dīde-i müṭālaᶜā olmamaġın ancaḳ ẕikr-i nām-ı nāmīleri ile iktifāᵓ olındı. Velākin ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ḥālā[6] mezār-ı pür-envārları ḫüddām ve vaḳf-ı muᶜayyeneleri olmaḳ üzre Baġdādda ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur ve ekṣer nās ᶜazīz müşārün ileyhe ġadr-i ẓālim-i mütlif Ḥaccāc bin Yūsuf emri[7] ile şehīd olup cevher-i cismleri ile Baġdād mużāfātından[8] ḫāk-i Vāsıṭ şeref-nāk olduġın taḥḳīḳa resīde itmişlerdür.[9]Vallahu aᶜlem fī-ḥaḳīḳati’l-aḥvāl.[10]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ İMĀM NĀṢIRUDDĪN ᶜALEYHİ’R-RAḪME[11]

Ḳudvetü’l-muḥaḳḳīḳīn, üsvetü’s-sālikīnü’l-vāṣılīnü’l-İmām Nāṣıruddīn, ᶜaleyhi’r-raḥme. Egerçi menāḳıb-ı şerīfeleri[12] kütüb-i muᶜteberede görülmemişdür. Lākin baᶜżı aḫyār aḫbārile sādāt-ı kirām ve meşāyiḫ-i ᶜiẓāmdan muᶜteḳid-i ṣıġār u

[1] Ṣıġār u kibārdur: kibār u ṣıġārdur R; kibārdur: kibār KA
[2] Ẕikr-i Cemīl-i Ḳanber ᶜAlī ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh: Ẕikr-i Ḳanber ᶜAlī ᶜAleyhi’r-Raḥmeti ve’r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i Cemīl-i Ḳanber ᶜAlī ‘raḍiya’llāhu ᶜAnhum Ecmaᶜīn T; Ẕikr-i Cemīl-i Ḳanber ᶜAlī Raḍ.BV
[3] Maḫdūm-ı: -KA
[4] Bin: +T
[5] ᶜĀlī-maḳām: ᶜalī-maḳām KA, T
[6] Ḥālā: ḥāliyā HSA, T
[7] Emri: +BV
[8] İle Baġdād mużāfātından: -HSA, -T
[9] İtmişlerdür: olmuşlardur T
[10] Vallahu aᶜlem fī-ḥaḳīḳati’l-aḥvāl:vallahu aᶜlem fī-ḥaḳīḳati’l-ḥāl KA, BV; vallahu aᶜlem bi’ṣ-ṣavāb HSA; vallahu aᶜlem T
[11] Ẕikr-i Cemīl-i İmām Nāṣıruddīn ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫü’l-İmām Nāṣıruddīn ᶜAleyhi’r-Raḥme KA; Ẕikr-i Cemīl-i İmām Nāṣıruddīn Raḥmetu’llāhi ᶜAleyh HSA; Ẕikr-i Cemīl-i İmām Nāṣıruddīn T; Ẕikr-i İmām Nāṣıruddīn ᶜAleyhi’r-Raḥme BV
[12] Şerīfeleri: şerīfleri KA, T

kibār olup mezār-ı pür-envārları Baġdādda Dārü'l-İmāre ḳurbında Cāmiᶜ-i Süleymāniyyede ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.[1]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ᶜABDURRAḤMAN İBNÜ'L-CEVZĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[2]

Aᶜlemü'l-ᶜulemāᵓi'l-muḥaḳḳīḳīn, ezhedü'ş-şulaḥā-i'l-vāᶜiẓīn,[3] el-müfliḥi'l-fevzī[4] ᶜAbdurraḥman bin[5]i'l-Cevzī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ebū Ferec[6] ile mükennā, neseb-i ᶜaliyyeleri eş-Şeyḫü'l-ᶜAtīḳ emīre'l-müᵓminīn[7] Ḥazret-i Ebī Bekri'ṣ-Ṣıddīḳ'raḍiya'llāhuteᵓālā[8] ᶜanh ḥażretlerine vāṣıl, Ḥanbeliyyü'l-meẕheb olup ḥāfıẓ-ı yegāne ve imām-ı zamāne olduḳlarından ġayrı Tārīḫ-i İbni[9] Ḫallikānda resīde-i beyāndur ki ᶜazīz müşārün ileyhüñ teᵓlifāt-ı [**101b**] keşīre ve taṣnīfāt-ı muᶜteberesi olup Zādü'l-Müsīr[10] fī ᶜİlmü't-Taḳrīr ve Tārīḫ-i Kebīr[11] ve Mevẓūᶜāt-ı Ḥadīṯ ve niçe anlara mānend teᵓlīf ve niçe kitāb kendü ḫaṭṭ-ı destleri ile taḥrīr ü taṣnīfleri olup ehl-i zamāneleri ittifāḳ itmişler ki ᶜazīz müşārün ileyh müntaḳil-i dār-ı āḫiret olduḳda taḥrīrleri[12] olan kütüb ḥisāb ve eyyām-ı ᶜömrlerine taḳsīm olınduḳda her günde bir cüzᵓ ve taḥrīrāt[13] vāḳiᶜ olmış, egerçi ᶜaḳl ḳabūl itmeyüp bu mertebe tīz-destī ḳudret beşeriyyetden bīrūndur. Lākin tārīḫ-i meẕkūrda girü bu vecḥ üzre taḥḳīḳe resīdedür ve daḫı ḥāl-i ḥayātlarında ḳaṭᶜ u tırāş itdükleri aḳlāmuñ burīdesin cemᶜ idüp ḥāl-i[14] memātında tesḫīn-i[15] māᶜ-i ġaslın anuñla itmege[16] vaṣiyyet itmekle vaṣiyyeti üzre ᶜamel olınup[17] iktifāᵓ itdüginden ġayrı bir miḳdār daḫı ziyāde ḳalduġı müşbetdür. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ ᶜulūm-ı şettā ve maᶜārif-i ġarībede[18] yed-i ṭūlāsı olduġından ġayrı kürsī-nişīn-i vaᶜẓ[19] u naṣīḥat olup ḫalāyıḳ niçe mesāyil-i müşkiliyye sāyil

---

[1] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[2] Ẓikr-i Cemīl-i ᶜAbdurraḥman ibnü'l-Cevzī ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẓikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ ᶜAbdurraḥman bin el-Cevzī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i Cemīl-i ᶜAbdurraḥman el-Cevzī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, T; Ẓikr-i ᶜAbdurraḥman ibnü'l-Cevzī ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[3] Ezhedü'ş-şulaḥā-i'l-vāᶜiẓīn: ezhedü'ş-şulaḥā ve'l-vāᶜiẓīn R
[4] El-müfliḥi'l-fevzī: el-müfliḥi'l-fevrī HSA
[5] Bin: ibni R, BV
[6] Ferec: Feraḥ HSA
[7] Emīrü'l-müᵓminīn: -HSA, -T
[8] Teᵓālā: -KA
[9] İbni: bin KA
[10] Zādü'l-Müsīr: -KA; Zārü'l-Müsīr T
[11] Tārīḫ-i Kebīr: Tārīḫ-i Kebīre T
[12] Taḥrīrleri: taḥrīr HSA; taḥrīri T
[13] Her günde bir cüzᵓ ve taḥrīrāt: her gün bir cüzᵓe taḥrīrāt BV
[14] Ḥāl-i: ḥīn-i BV
[15] Tesḫīn-i: tesḫīr-i T
[16] İtmege: itmekle HSA, T; itmege itmekle BV
[17] Olınup: olmayup T
[18] Ġarībede: ġarībe KA
[19] Vaᶜẓ: saḫṭ T

olduḳda fi’l-bedīhe[1] cevāb-ı müskit ile nāṭıḳ ve herkesüñ ᶜaḳlına muvāfıḳ ḥall-i müşkilāt[2] itdükleri Mufaṣṣalātda meẕkūrdur. Sene-i sebᶜa ve tisᶜīn ve ḫamse miyede[3] ol şehbāz-ı evc-i yaḳīn, pervāz-ı ḳuṣūr-ı ḫuld-i berrīn idüp mezār-ı pür-envārları Baġdādda Bāb-ı Ḥarbde vaḳiᶜ olduġı tārīḫ-i meẕkūrda merḳūmdur.

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḪᵛĀCE NŪREDDĪN ᶜALEYHİ’R-RAḤME[4]

Müceddid-i beytü’l-velāye, müessis-i bünyānü’l-hidāye, muḳtedā-yı ehl-i yaḳīn, Ḫᵛāce Nureddīn, ḳuddise sırruhu. ᶜAzīz müşārün ileyh ᶜārif ü ᶜālim, feżāyil-i şettā ile meşhūr ve ṣāḥib-i kemālāt-ı ġayr-ı maḥṣūr olup ᶜilm-i[5] taṣavvuf ve irşādda ṣāḥib-i ictihād olmaġıla Şeyḫ Rukneddīn ᶜAlāᵓüddevle kelām-ı kerāmet-niẓāmlarında, zamān-ı āḫirde, Şeyḫ Nūreddīn mücedded-i meẕheb-i ṣūfiyye ve muvażżaḥ-ı esrār-ı ᶜulūm-ı ledünniye olmasaydı bu ᶜilm nesiyyen mensiyyen olurdı,[6] diyü şehādet [**102a**] itmüşlerdür. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ menāḳıb-ı ᶜaliyye ve ṣıfāt-ı seniyyeleri meşhūr olup resīde-i naẓar olan kütübde ᶜale’t-tafṣīl bulunmamaġıla cerīde-i taḥrīre keşīde ḳılınmadı. Ol nīk-aḫter bu şeşder-i fenādan ᶜāzim-i cennet-i heşt-dürr olduḳda ḫāk-i Baġdād cevher-i[7] vücūdları ile şeref-nāk olduġı bu nüsḫāya aṣl olan muḫtaṣarda mesṭūrdur.[8]

ẔİKR-İ CEMĪL-İ ŞEYḪ ᶜALİYYÜ’L-ḪAḌRĀVĪ ᶜALEYHİ’R-RAḤME[9]

ᶜĀlim-i ᶜulūm-ı ẓāhirī ve bāṭınī,[10] eş-şeyḫü’n-nūrānī ᶜAliyyü’l-Ḫadrāvī. Aḫlāḳ-ı ḥamīde ve evṣāf-ı pesendīde ile güzīde-i meşāyīḫ-i ᶜIrāḳ olup meşāyīḫ-i ᶜiẓāmdan[11] ebu’l-Ḥasan[12] ᶜAlī bin İbrāhīmi’l-Ḫaḍrāvī kelām-ı kerāmet-niẓāmlarında “*Kāne şeyḫü’l-ᶜIrāḳī*[13] *fī vaḳtihi ve lem yura*[14] *fī zamānihi aḥadun miṯlahu mine’l-*

[1]Olduḳda fi’l-bedīhe: olduġında fi’l-bedīhiyye BV
[2]Ḥall-i müşkilāt: cümle müşkilāt T
[3]Miyede: miᵓede T
[4] Ẕikr-i Cemīl-i Ḫᵛāce Nūreddīn ᶜAleyh’r-Raḥme: Ẕikr-i Ḫᵛāce Nūreddīn Ḳuddise Sırruhu’l-ᶜAzīz Raḍ. T; Ẕikr-i Ḫᵛāce Nūreddīn ᶜAleyh’r-Raḥme BV
[5]ᶜİlm-i: ālim-i R
[6] Olurdı: olur KA, HSA, T
[7] Cevher-i: -ka
[8] ᶜAleyhi’r-raḥmeti ve’r-rıḍvān: +HSA
[9] Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ ᶜAliyyü’l-Ḫaḍrāvī ᶜAleyhi’r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i Şeyḫ ᶜAliyyü’l-Ḫaḍrāvī ‘raḍiya’llāhu ᶜAnh KA; Ẕikr-i Şeyḫ ᶜAliyyü’l-Ḫaḍrāvī ᶜAleyhi’r-Raḥme BV
[10] Bāṭınī: bāṭın T
[11]ᶜİẓāmdan: ᶜiẓāmda T
[12]Ebu’l-Ḥasan: ebu’l-Ḥüseyn HSA
[13]Şeyḫü’l-ᶜIrāḳī: şeyḫü’l-ᶜIrāḳ R
[14]Yura: yuraḳ R

meşāyīḫ ve lā etemme[1] *maḳālen minhu ve lā lisānen ve lā ᶜalā-mekānen mütevaḥḥiden fī tarīḳihi ẕarīfen fī şemāyilihi ve ḥālihu lehu lisānun fi't-tevḥīd yaḫtaṣṣu bihi ve maḳāmen fi't-tecrīd ve't-tefrīd lem yeşāriḳihu eḥade baᶜdehu"*[2] diyü ᶜazīz müşārün ileyhüñ ḥāl-i pür-kemāline işāret buyururlar idi. Sene-i iḥdā ve sebᶜīn ve s̱elās̱e miyede ol ṭāyir-i ins mütevecciḥ-i cennet-i kuds olduḳda cevher-i vücūdlarına ḫāk-i Baġdād medfen-i pāk olduġı muḫtaṣar-ı meẕkūrda merḳūmdur.

Ẕ̱İKR-İ ŞEYḪ ᶜABDULLAHİ'R-RĀSĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Ḳıdvetü'l-muḥaḳḳīḳīnü's-sālikīn, imāmü'l-ᶜāşıḳīnü'l-ᶜārifīn, en-nūrü'ṣ-ṣāfī ebū Muḥammed ᶜAbdullaḥi'r-Rāsī, ḳuddise sırruhu. Ekābir-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳdan olup ᶜilmen ve ḥilmen ve faẕlen ve veraᶜan şeyḫ-i ᶜIrāḳ ve meşhūr-ı ᶜāfāḳ olduġından ġayrı kelām-ı dürer-bārlarında "*iẕe'mtuḥine'l-ḳālbu*[4] *bi't-t-taḳvā teraḥḥele ᶜan-ḥubbi'd-dünyā*[5] *ve ḳāle mine'l-belāᵓi ṣoḥbetuke men lā yuvāfiḳuke ve lā tesṭaṭṭ̄uᶜ terkehu*"[6] diyü kelām-ı ḥikmet-encām ile naṣīḥat-baḫş-ı dervīşān olurlar[7]idi[8]. Sene-i sebᶜa ve sittīn ve s̱elās̱e miyede ol ehl-i dīn ᶜāzim-i ṭaraf-ı ḫuld-ı berrīn olduḳda cevher-i cism-i pāklarına ḫāk-i Baġdādmaḥzen-i şeref-nāk olduġı muḫtaṣar-ı merḳūmda meẕkūrdur.[9]

[**102b**]

Ẕ̱İKRİ'Ş-ŞEYḪ ᶜABDURREZZĀḲ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[10]

Pīşvā-yı ehl-i yaḳīn, muḳtedā-yı aṣḥāb-ı dīn, ser-ḫalḳa-i ᶜuṣṣāḳ eş-şeyḫ ᶜAbdurrezzāḳ, kuddise sırruhu. Ekābir-i meşāyīḫden ṣāḥibü'l-kerāmāt ve menbaᶜü's-

[1] Ve: +KA, +HSA
[2] *Vaktinde, Şeyh Arafi gibi bir hocayı hiç görmedik. Onun gibi konuşan ve onun gibi uygulayan başka biri yok. Duruşu ve davranışı yumuşak, dilinde ise hep tevhid var. Bu durum ona has bir durum. Tecrid ve tefrit makamında bu hoca hep en önde oldu.*
[3] Ẕ̱ikr-i Şeyḫ ᶜAbdullahi'r-Rāsī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕ̱ikr-i ᶜAbdullahi'r-Rāsī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh KA; Ẕ̱ikr-i ᶜAbdullahi'r-Rāsī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕ̱ikr-i ᶜAbdullahi'r-Rāsī Ḳuddise Sırruhu'l-ᶜAzīz T; Ẕ̱ikr-i eş-Şeyḫ ᶜAbdullahi'r-Rāsī ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[4] İẕe'mtuḥine'l-ḳālbu: ene emtuḥine'l-ḳālbu R
[5] Ḥubbü'd-dünyā: ṣāḥibü'd-dünyā KA
[6] *Eğer kalbe takva girerse bu kalpten dünya gider. Dünyada en büyük bela senin gibi düşünmeyen bir arkadaş tutmak ve onu bırakamamak.*
[7] Olurlar: olur KA
[8] Olurlar idi: olurlardı R
[9] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA
[10] Ẕ̱ikr-i eŞ-Şeyḫ ᶜAbdurrezzāḳ ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕ̱ikr-i Cemīl-i Şeyḫ ᶜAbdurrezzāḳ ᶜUfiye ᶜAnh KA; Ẕ̱ikr-i Şeyḫ ᶜAbdurrezzāḳ ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA: Ẕ̱ikr-i Şeyḫ ᶜAbdurrezzāḳ ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T

saᶜādāt olup mezār-ı pür-envārları Baġdādda vāḳiᶜ olmaġıla[1] ḥālā ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[2]

ẔİKRİ'Ş-ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ'D-DŪRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Şerāfet-penāh, siyādet-destgāh, el-veliyyü'n-nūrī eş-Şeyḫ Muḥammedü'd-Dūrī,[4] ᶜaleyhir'raḥme. Neseb-i ᶜaliyye ve ḥaseb-i seniyyeleri Ḥazret-i İmām-ı Mūsā Ḳāẓım'raḍiya'llāhu[5] ᶜanhuya vāṣıl, ittīfāḳ-ı ḫālāyıḳ[6] ile sādāt-ı kirām ve meşāyiḫ-i ᶜiẓāmdan olup kerāmāt-ı zāhire ve işārāt-ı fāḫireleri beyne'l-enām resīde-i rütbe-i tevātür olup Sermenrāya dört fersaḫ Dūr ḳaryesinde mezār-ı pür-envārları ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[7]

ẔİKRİ'Ş-ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ'L-ᶜĀḲŪLĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[8]

Ḳıdve-i ehl-i yaḳīn, zübde-i muḥaddiṯīn, el-ᶜālimü'l-ᶜāmilī[9] eş-Şeyḫ Muḥammedü'l-ᶜĀḳūlī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ekābir-i meşāyiḫ-i kirām ve şeyḫ-i muḥaddiṯīn, lāzımü'l-iḫtirāmdan. El-imāmü'l-ekmel Aḥmed Ḥanbel meẕhebinde olup zamān-ı saᶜādet-encāmlarında şeyḫü'l-İslām ve müftiyyü'l-enām ile meşhūr u benām idiler. İmām-ı müşārün ileyh meẕhebinüñ meşāyiḫden[10] Ḳuṭbu'r-Rabbānī ᶜAbdulḳādir Geylānī ve vāᶜiẓlerden İbnü'l-Cevzī ve muḥaddiṯīnden Şeyḫ Muḥammedü'l-ᶜĀḳūlī[11] ile sāyir meẕāhibe iftiḫārı[12] olduġına baᶜẓı ṣıḳāt ittifāḳ itmişlerdür. Mezār-ı pür-envārları ile ḫāk-i Baġdād şeref-nāk olup ḥāliyā[13] ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[14]

---

[1] Olmaġıla: olup HSA, T
[2] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA, +T
[3] Ẕikr-i eş-Şeyḫ Muḥammedü'd-Dūrī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ Muḥammedü'd-Dūrī 'raḍiya'llāhu ᶜAnh KA; Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ Muḥammedü'd-Dūrī ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ Muḥammedü'd-Dūrī T
[4] Muḥammedü'd-Dūrī: Muḥammedü'n-Nūrī KA
[5] Teᶜālā: +HSA
[6] Ḫālāyıḳ: -R
[7] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +T
[8] Ẕikr-i eş-Şeyḫ Muḥammedü'l-ᶜĀḳūlī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Şeyḫ Muḥammedü'l-ᶜĀḳūlī ᶜAleyhi'r-Raḥme T, BV
[9] El-ᶜālimü'l-ᶜāmilī: el-ᶜāmilü'l-ᶜāmilī KA
[10] Meşāyiḫden: meşāyiḫde T
[11] Meşāyiḫ-i kirām ve şeyḫ-i muḥaddiṯīn lāzımü'l-iḫtirāmdan el-imāmü'l-ekmel Aḥmed Ḥanbel meẕhebinde olup zamān-ı saᶜādet-encāmlarında: +KA(mükerrer); ᶜaleyhi'r-raḥme: +KA
[12] İftiḫārı: iftiḫār T
[13] Ḥāliyā: ḥālā R
[14] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

ẒİKR-İ ŞEYḪ MUḤAMMED ELFĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Maᶜdenü'l-kerāme, maẓhāru'l-velāye, el-kāmilü'l-velī eş-Şeyḫ Muḥammed Elfī, ᶜaleyhi'r-raḥme.[2] Ekābir-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳdan olup beyne'l-enām nām-ı nāmīleri meşhūr ve ᶜibādāt u riyāżāt u kerāmetleri ġayrı maḥṣūr. Mezār-ı pür-envārları ile arż-ı Baġdād reşk-i bilād olup ḥāliyā ziyāretgāh-ı kibār u ṣıġārdur.[3]

[**103a**]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ MUḤAMMED MECNŪN ᶜALEYHİ'R-RAḤME[4]

Ġarīḳ-i lücce-i muḥabbet, sīr-āb-ı şarāb-ı meveddet, maḥbūb-ı ḥaḳīḳiye meftūn Şeyḫ Muḥammed Mecnūn, ᶜaleyhi'r-raḥme. Baba Mecnūn dimekle meşhūr olup ᶜazīz müşārün ileyh meşāyiḫ-i kibārdan ṣāḥib-i kerāmāt-ı fāḫire ve işārāt-ı zāhire ile meşhūr ve evḳāf u ḫüddām-ı muᶜayyene ile mezār-ı cennet-ḳarārları Baġdādda Bāb-ı Sefīd ḳurbında ziyāretgāh-ı firdevs-işţibāhdur.

ẒİKR-İ ŞEYḪ AḤMEDÜ'L-BAḲLİYYÜ'L-YEMĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Sālik-i sebīl-i irşād, mālik-i mülk-i reşād, el-ᶜālimü'r-Rabbānī Şeyḫ[6] Aḥmedü'l-Baḳliyyü'l-Yemānī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ḳuţbü'r-Rabbānī eş-Şeyḫ[7] ᶜAbdulḳādir Geylānī[8] ve Şeyḫ İdrīs Yaᶜḳūbī ve Şeyḫ Maţar Bādarānī ḥażretlerinüñ aṣḥābından eşhür-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳ olup beyne'l-enām kerāmāt-ı fāḫire ve işārāt-ı zāhire ile meşhūr olduġından ġayrı mezār-ı pür-envārları Baġdād ḳurāsından Bihrūz nām ḳarye ḳurbındazüvvār u müteredditīn-i bī-şümār ile bir cāy-ı cennet-āsārdur.[9]

---

[1] Ẓikr-i Şeyḫ Muḥammed Elfī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Muḥammed Elfī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i Şeyḫ Muḥammed Elfī ᶜAleyhi'r-Raḥmete Rabbī HSA; Ẓikr-i Cemīl-i Muḥammed Elfī ᶜAleyhi'r-Raḥme T; Ẓikr-i eş-Şeyḫ Muḥammed Elfī ᶜAleyhi'r-Raḥme BV

[2] Rabbī: +HSA

[3] Kibār u ṣıġārdur:ṣıġār u kibārdur HSA, T

[4] Ẓikr-i Cemīl-i Muḥammed Mecnūn ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl-i Şeyḫ Muḥammed Mecnūn ᶜAleyhi'r-Raḥme T

[5] Ẓikr-i Şeyḫ Aḥmedü'l-Baḳliyyü'l-Yemānī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl-i Aḥmedü'l-Baḳlī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i Şeyḫ Aḥmedü'l-Baḳliyyü'l-Yemānī Ḳuţbu'r-Rabbānī ᶜAleyhi'r-Raḥme T; Ẓikr-i Şeyḫ Aḥmedü'l-Baḳlī ᶜAleyhi'r-Raḥme BV

[6] Şeyḫ: eş-Şeyḫ KA

[7] Eş-Şeyḫ: Şeyḫ T

[8] Geylāni: Ceylāni KA, HSA, T

[9] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ᶜaleyhi'r-raḥme: +T

ẔİKR-İ CEMĪL-İ PİR DĀVUD ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Ṣāḥib-i ᶜuzlet, sālik-i ṭarīḳ-i hidāyet, ᶜāḳıbet-i maḥmūd eş-Şeyḫ Pir Dāvud, ᶜaleyhi'r-raḥme. Zümre-i abdālān ve gürūh-ı dervīşāndan. Ehl-i Baġdād beyninde ṣāḥib-i kerāmāt-ı ᶜaliyye ve işārāt-ı seniyye olup egerçi ḥālā nām-ı nāmīleri Pir Dāvud ile şöhret-yāfte-i enāmdur. Velākin bāb-ı ᶜizzet-meᶜāblarında Arnavud Ābdāl Pir Mūsā Dumūr Baba diyü taḥrīr ve nigāşte-i ḳalem-i taḳrīr olduġı bu nüsḫāya aṣl olan muḫtaṣarda taḥḳīḳe resīdedür.

ẔİKR-İ ES-SEYYİD İBRĀHĪM ᶜALEYHİ'R-RAḤME[2]

Dürr-i ṣādefçe-i hidāyet, cevher-kān-ı kerāmet, el-ḥasībü'n-nesībü'l-vesīmü's-Seyyid İbrāhīm, ᶜaleyhi'r-raḥme. El-kāmilü'l-ᶜālim[3] İmām-ı Mūsā Kāẓım[4]'raḍiya'llāhu[5] ᶜanh evlādından. İttifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile mürşid-i kāmil ve ᶜālim-i ᶜāmil olup mezār-ı pür-envārları Ḥazret-i eş-Şeyḫ Şehābeddīn Sühreverdī ḥażretlerinüñ merḳad-i melāyik-āşīyānları [**103b**] ḳurbında vāḳiᶜ olup ḥāliyā[6] ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[7]

ẔİKR-İ ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ'L-ᶜARABĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[8]

El-ᶜālimü'l-fāżıl ve'l-mürşidü'l-kāmilü's-sālikü'r-Rabbānī Şeyḫ Muḥammed ᶜArabī.[9] Ekābir-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳdan olup nām-ı nāmīleri beyne'l-enām meşhūr ve feżāyil-i mütenevviᶜaları ġayrı maḥṣūrdur. Mezār-ı pür-envārları ile ḫāk-i Baġdād reşk-i bilād[10] olduġı bu nüsḫāya aṣl olan muḫtaṣarda meẕkūrdur.[11]

---

[1] Ẕikr-i Cemīl-i Pir Dāvud ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Şeyḫ Pir Dāvud ᶜAleyhi'r-Raḥme T; Ẕikr-i Pir Dāvud ᶜAleyhi'r-Raḥme BV

[2] Ẕikr-i es-Seyyid İbrāhīm ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i es-Seyyid İbrāhīm ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, HSA, BV; Ẕikr-i Cemīl-i Seyyid İbrāhīm ᶜAleyhi'r-Raḥme T

[3] El-kāmilü'l-ᶜālim: El-kāmilü'l-ᶜāmil T

[4] Kāẓım: el- Kāẓım T

[5] Teᶜālā: +HSA, +T

[6] Ḥāliyā: ḥālā R

[7] ᶜAleyhi'r-raḥme: +HSA

[8] Ẕikr-i Şeyḫ Muḥammedü'l-ᶜArabī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ Muḥammed ᶜArabī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẕikr-i Şeyḫ Muḥammed ᶜArabī ᶜAleyhi'r-Raḥme T

[9] Muḥammed ᶜArabī: Muḥammedü'l-ᶜArabī BV

[10] Bilād: bālā T

[11] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

ẒİKR-İ İBRĀHĪMÜ'L-FAŻL ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

El-imāmü'l-ālim ve's-senedü'l-kāmilü's-Seyyid İbrāhīmü'ş-Şehīr bi'l-Fāżl. Sādāt-ı kirām ve meşāyiḫ-i ᶜiẓāmdan ehl-i Baġdād mābeyninde kerāmāt-ı fāḫire ve feżāyil-i bāhire ile meşhūr olup mezār-ı pür-envārları Baġdādda Ḥüseyn Paşa Cāmiiᶜnde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[2]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ES-SEYYİD SULṬĀN ᶜALĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

İftiḫārü's-sādāt ve maᶜdenü'l-kerāmātü'ş-şerīfü'l-velī es-Seyyid ᶜAlī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ḥālā ehl-i Baġdād beyninde Seyyid Sulṭān ᶜAlī dimekle meşhūr olup sādāt-ı[4] kirām ve meşāyiḫ-i ᶜiẓāmdān olduḳlarından ġayrı mezār-ı cennet-ḳarārları mecmaᶜ-ı dervīşān ve fuḳarā ve mesken-i faḳīrān ve ġurebā olup ber-cāy-ı nüzhet-gāh-ı firdevs-iştibāhdur.

ẒİKR-İ ŞEYḪ EBŪ BEKR ḲAṬĪᶜĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[5]

Ṣāḥibü'l-maḳāmāt, el-meşhūre ve'l-maḳālātü'l-meẕkūre, el-ᶜālimü'r-Rabbānī ebū Bekr el-Ḳaṭīᶜī, ᶜaleyhi'r-raḥme. ᶜĀlim-i fāżıl mezheb-i Ḥanbelīde müctehid-i kāmil olup Ḥazret-i Cüneyd-i Baġdādī ile muṣāḥebet-i keşīre ve ülfet-i mevfūreleri olup ol ḳudsī simātdan niçe kelimāt-ı ḥaḳīḳāt-simāt naḳl itmişlerdür. Sene-i sittīn ve şelāşe miyede[6] dār-ı āḫirete intikāl idüp medfen-i raḥmet-mekmenleri Baġdād[7] olduġı bu nüsḫāya aṣl olan muḫtaṣarda nigāşte-i kilk-i imlādur.

---

[1] Ẓikr-i İbrāhīmü'l-Fażl ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemil-i İbrāhīmü'l-Fażl ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẓikr-i Cemīl-i İbrāhīm ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i Cemīl-i es- Seyyid İbrāhīmü'l-Fażl Rad.T

[2] ᶜAleyhi'r-raḥme: +T

[3] Ẓikr-i Cemīl-i es-Seyyid Sulṭān ᶜAlī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl-i es-Seyyid ᶜAlī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, HSA, BV: Ẓikr-i Cemīl-i Seyyid ᶜAlī ᶜAleyhi'r-Raḥme T

[4] Seyyid-i Sulṭān ᶜAlī dimekle meşhūr olup. Sādāt-ı: kerāmāt-ı fāḫire ve feżāyil-i bāhire ile meşhūr olup mezār-ı pür envārlar T

[5] Ẓikr-i Şeyḫ ebū Bekr Ḳaṭīᶜī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i ebū Bekri'l-Ḳaṭīᶜī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẓikr-i ebū Bekrü'l-Ḳaṭīᶜī Raḍ.T

[6] Miyede: miᵓede T

[7] Baġdād: Baġdādda T

ẔİKRİ'Ş-ŞEYḪ MUḤAMMED'ÜL-CEVELĀNĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

El-imāmü'l-ᶜārifü'r-Rabbānī ve'lᶜālimü'l-ᶜāmilü'ṣ-ṣamadānī eş-Şeyḫ Muḥammedü'l-Cevelānī, ᶜaleyhi'r-raḥme. [**104a**] Ṣāḥib-i taṣnīfāt-ı muᶜtebere ve kerāmāt-ı keşīre,[2] ᶜulūm-ı ẓāhire ve maᶜārif-i bāṭıniyyede[3] bī-hemtā ve zühd ü taḳvāda ṣaḥib-i dest-i ṭūlā. Mezār-ı pür-envārları Baġdādda olup el-ān ḥavl-i ḥareminde sākin olan müslimīn niçe kerāmāt ve işārātların[4] müşāhede itmekle ṣāḥib-i nüẕūr ve beyne'l-enām İmām-ı Ṣudūr olduġı bu nüsḫāya aṣl olan muḫtaṣarda resīde-i taḥḳīḳdür.[5]

ẔİKRİ'Ş-ŞEYḪ SİRĀCEDDĪN ᶜALEYHİ'R-RAḤME[6]

Şeyḫü'l-ᶜārifīn, burhānü'l-muḥaḳḳīḳīni'ş-Şeyḫ Sirāceddīn, ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i ᶜIrāḳdan olup ṣāḥib-i kerāmāt-ı fāḫire ve işārāt-ı zāhire olduġı ehl-i ᶜIrāḳ mābeyninde resīde-i maḳām-ı ittifāḳdur. Ḥālā mezār-ı pür-envārları Ḳuṭbü'r-Rabbānī ve Ġavsü'ṣ-Ṣamadānī eş-Şeyḫ ᶜAbdulḳādir Geylānī[7] ḥażretlerinüñ ḥarem-i melāyik-maḥremleri ḳurbında ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[8]

ẔİKR-'Ş-ŞEYḪ ᶜABDÜ'L-ᶜAZĪZ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[9]

Ḳıdvetü's-sālikīn, zübdetü'l-ᶜārifīnü'ş-Şeyḫ ᶜAbdü'lᶜazīz, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ekābir-i meşāyiḫ-i Baġdāddan bir merd-i ferīd,[10] ṣāḥib-i irşād olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ᶜazīz müşārün ileyh pā-nihāde-i süllem-i meşīḫat ve ṭarīḳat olup ḥālā mezār-ı pür-envārları Baġdādda ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.[11]

---

[1] Ẕikr-i eş-Şeyḫ Muḥammed'ül-Cevelānī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl eş-Şeyḫ Muḥammedi'l-Cevelānī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, HSA
[2] İle: +R
[3] Bāṭıniyyede: bāṭınada BV
[4] İşārātların: işāretlerin KA, HSA, T
[5] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ᶜAleyhi'r-raḥme: +T
[6] Ẕikr-i eş-Şeyḫ Sirāceddīn ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ Sirāceddīn ᶜAleyhi'r-Raḥme KA: Ẕikr-i Şeyḫ Sirāceddīn ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA; Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ Sirāceddīn Raḍ.T
[7] Geylānī: Ceylānī T, BV; ḳaddese'llāhu sırrahu'l-ᶜazīz: +T
[8] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA; ṣıġār u kibārdur: kibār u ṣıġārdur T, BV
[9] Ẕikr-i eş-Şeyḫ ᶜAbdü'l-ᶜazīz ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ ᶜAbdülᶜazīz KA; Ẕikr-i eş-Şeyḫ ᶜAbdü'l-ᶜazīz T
[10] Baġdāddan bir merd-i ferīd: ᶜIrāḳdan muᶜtekid-i ehl-i zamān T
[11] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA

ẒİKRİ'Ş-ŞEYḪ MUḤAMMEDÜ'L-FAŻL ᶜALEYHİ'R-RAḤME[1]

Rāḳiyy-i merāḳiyy-i vaṣlü'ş-Şeyḫ Muḥammedü'l-Fażl,[2] ᶜaleyhi'r-raḥme. Ekābir-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳdan muᶜteḳid-i ehl-i zamān ve memdūḥ-ı ins ü cān. Meşhūrü'l-ism ve keşīrü'l-ᶜilm olup mezār-ı pür-envārları ile nefs-i Baġdād reşk-i bilād olup ḥālā āstāneleri ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.

ẒİKR-İ CİVĀN-MERD-İ ḲAṢṢĀB ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Ez-zāhidü't-tevvāb ve'l-mürşidü'l-evvāb, Civān-merd-i Ḳaṣṣāb, ᶜaleyhi'r-raḥme. Maḥbūbü'l-ḳulūb bir merd-i merġūb olup ḥālā ehl-i[4] ṣınāyiᶜuñ ekşeri[5] ᶜazīz müşārün ileyh [**104b**] ḥażretlerine mürīd olup kerāmāt-ı fāḫire ve işārāt-ı zāhiresin naḳl iderler.[6] Mezār-ı pür-envārları Baġdādda Bāb-ı Sefīde ḳarīb vāḳiᶜ olup ḥālā ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.[7]

ẒİKRİ'Ş-ŞEYḪ MUḤAMMEDİ'L-VETTİRĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[8]

Keşşāfü'l-ḥaḳāyıḳ, ḥallālü'd-dakāyıḳ, reyīs-i vaḳtī eş-Şeyḫ Muḥammedü'l-Vettirī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ekşer evḳāt-ı pür-berekātların medḥ-i nebiyy-i emīn ᶜaleyhi ṣalavāt-ı Rabbü'l-ᶜālemīne[9] ṣarf idüp zühd ü taḳvā ve ᶜulūm-ı şettāᵓ ile meşhūr olduḳlarından ġayrı beyne'n-nās maᶜrūf[10] ve envāᶜ-ı berekātla[11] mevṣūf olan Ḳaṣīde-i Vettiriyye ᶜazīz müşārün ileyh ḥażretlerinüñ teᵓlīfi olup ḥālā erbāb-ı ṭarīḳat ve sülūk ḳaṣīde-i meẓkūre ḳırāᵓatın cālibü'l-ḫayrāt ve bāᵓiṣü'l-ḥasenāt ᶜadd idüp ᶜayn-ı cemᶜ ile kırāᵓat ve tekrārına müdāvemet iderler. ᶜAzīz müşārün ileyhüñ mezār-ı pür-

[1] Ẓikr-i eş-Şeyḫ Muḥammedü'l-Fażıl ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Muḥammedü'l-Fażl ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, BV, T
[2] Rāḳiyy-i merāḳiyy-i vaṣl'uṣ-Şeyḫ Muḥammedü'l-Fażl: Rāḳiyy-i merāḳiyy-i vāṣıl'uṣ-Şeyḫ Muḥammedü'l-Fażl HSA
[3] Ẓikr-i Civān-merd-i Ḳaṣṣāb ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Civān-merd-i Ḳaṣṣāb T
[4] Ehl-i: ekşer KA
[5] Ekşeri: ekşer T
[6] İderler: ider ki T
[7] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[8] Ẓikr-i eş-Şeyḫ Muḥammedi'l-Vettirī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Cemīl-i Muḥammedi'l-Vettirī ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i eş-Şeyḫ Muḥammedi'l-Vettirī ᶜAleyh.T
[9] Rabbü'l-ᶜālemīne: Rabbü'l-ᶜālemīn HSA
[10] Maᶜrūf: maḳūn T
[11] Berekātla: berekāt ile R

envārları Baġdādda Sūḳ-ı Sarācanda[1] Şeyḫ Muḥammed Ḳadūrī ile vāḳiᶜ olup ḥālā ziyāretgāh-ı cennet-iştibāhdur.[2]

ẒİKR-İ CEMĪL-İ BABA FAḪR-I VELĪ ᶜALEYHİ'R-RAḤME[3]

Eş-şeyḫü'l-fāyıḳ ve'l-baḥru'r-rāyık, ṣāḥibü'l-kerāmāt-ı celī[4] Baba Faḫr-ı Velī, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ekābir-i meşāyiḫden olup ehl-i Baġdāduñ Ṣıddıḳ nām ile muᶜteḳīdi[5] olup[6] mezār-ı pür-envārlarında olan daᶜavāt-ı karīn-i icābet olduġı meşhūr olmaġıla nuẓūrāt-ı keşīreleri ve züvvār u müstereddidīnleri ġayr-ı maḥṣūr olup Baġdādda Ḥaydar-ḫāne nām maḥallede ḥāliyā[7] ziyāretgāh-ı bī-iştibāhdur.

ẒİKR-İ CEMĪL-İ ŞEYḪ ḤAMZA ᶜALEYHİ'R-RAḤME[8]

Müsned-nişīn-i eyvān-ı velāyet, revnaḳ-efzāy-ı bister-i kerāmet[9] Şeyḫ Ḥamza, ᶜaleyhi'r-raḥme. Ekābir-i meşāyiḫ-i ᶜIrāḳdan olup envār-ı kerāmāt[10] ile ārāste ve eṣnāf-ı işārāt ile pīrāste. Ḥāliyā züvvār-ı merḳad-i pür-envārları bī-şümār olduġından ġayrı muᶜteḳid-i ḫāṣ u ᶜām[11] bir pīr-i bülend-maḳām olup Baġdāduñ [**105a**] cānib-i ġarbīsinde Furāt kenārında āstāne-i[12] ᶜālī-ᶜünvānları ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[13]

ẒİKR-İ ŞEYḪ CEMĪL ᶜALEYHİ'R-RAḤME[14]

Bedr-i münīr-i āsmān-ı meşīḫat, mihr-i sipihr-i ᶜālem-i fütüvvet,[15] hidāyet-i delīl Şeyḫ Cemīl, ᶜaleyhi'r-raḥme. İttifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile meşāyiḫ-i kirām ve evliyā-yı ᶜiẓāmdan olup ḥālā züvvār-ı merḳad-i pür-envārları[16] bī-şümār olduġından ġayrı

[1] Derkenar: Meẓkūr sūḳ şimdiki halde bedestān olmuş T
[2] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[3] Ẓikr-i Cemīl-i Baba Faḫr-ı Velī ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i Baba Faḫr-ı Velī ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'l-Ġufrān KA; Ẓikr-i Baba Faḫr-ı Velī ᶜAleyhi'r-Raḥme T, BV
[4] Ṣāḥibü'l-kerāmāt-ı celī: ṣāḥib-i kerāmāt-ı celī R
[5] Muᶜteḳīdi: muᶜteḳidi R
[6] Ehl-i Baġdāduñ Ṣıddıḳ nām ile muᶜteḳīdi olup: -HSA
[7] Ḥāliyā: ḥālā R, BV
[8] Ẓikr-i Cemīl-i Şeyḫ Ḥamza ᶜAleyhi'r-Raḥme:Ẓikr-i eş-Şeyḫ Ḥamza ᶜAleyhi'r-Raḥme KA; Ẓikr-i Cemīl-i Ḥamza ᶜAleyhi'r-Raḥme T; Ẓikr-i Şeyḫ Ḥamza ᶜAleyhi'r-Raḥme BV
[9] Kerāmet: kerāmāt T
[10] Kerāmāt: kerāmet KA, T
[11] Ḫāṣ u ᶜām: ḫāṣ u ᶜavām HSA
[12] Āstāne-i: āstānları T
[13] ᶜAleyhi'r-raḥme: +T
[14] Ẓikr-i Şeyḫ Cemīl ᶜAleyhi'r-Raḥme: Ẓikr-i eş-Şeyḫ Cemīl ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA; Ẓikr-i Şeyḫ Cemīl ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T
[15] Fütüvvet: fünūn T
[16] Ve evliyā-yı ᶜiẓāmdan olup. Ḥālā züvvār-ı merḳad-i pür-envārları: -T

muᶜteḳid-i ḫaṣ u ᶜām olup Baġdād nevāḥiyesinden Decīl Nāḥiyesinde āstāne-i bülend-āşiyānları ziyāretgāh-ı kibār u ṣıġārdur.[1]

ẔİKR-İ ŞEYḪ MUḤAMMED ÇİRKĪN[2]

Maḥbūbü'l-ḳulūb-ı aḫyār, perde-nişīn-i astār-ı esrār, mestūr-dīde-i zāhirīn Şeyḫ Muḥammed Çirkīn. İbtidā dervīşān-ı bī-sırr u sāmāndan olup ehl-i Baġdād mābeyninde kerāmetleri bu vecḥ üzre naḳl olınur ki Baġdādda ḫalīfe-i vaḳtüñ ḥarem-i muḫteremi ve duḫter-i nīk-aḫteri bir gün seyr-i şehr ü[3] esvāḳ ve temāşā-yı kūçe ve zuḳāḳ içün merdān-ı şehr ol gün ḫāne-nişīn olup ḥarem ü duḫter-i ḫalīfe şehri seyrān iderken[4] eṣnā-yı ṭarīḳde ᶜazīz müşārün ileyhi zīb ü ziynet-i ehl-i dünyādan ᶜārī görüp duḫter-i ḫalīfe "Bu ne merd-i çirkīn ve ne[5] ādem-i bī-temkīndür." diyü istikrāh itmegin ḥikmet-i Bārī hemān sāᶜat nīrān-beled munṭafī ve ṭabḫ-ı[6] nān ve ṭaᶜāmdan[7] ḫalḳ maḥrūm olup çün[8] bu ḥāl gūş-zed-i ḫalīfe oldı. ᶜUlemā ve meşāyiḫ-i vaḳti cemᶜ idüp bu derde çāre ṭaleb itdükde "Ey ḫalīfe ḥarem-i muḥterem seyr-i şehr iderken ᶜacābā ne vāḳiᶜ olmışdur?" diyü suᵓāl itmeleri ile ehl-i ḥaremden tefaḥḥuṣ olınduḳda duḫter-i ḫalīfe "Şöyle bir faḳīr görüp bu vech üzre istikrāh olınduġından ġayrı bir nesneden agāhımuz yoḳdur." diyü ḫaber virmekle ᶜaziz müşārün ileyhi iḫżār idüp bu derde çāre ricā itmeleri ile "Çün ol duḫter istikrāh ile bu faḳīre naẓar itdi. [**105b**] Cümle ḫalḳ bu derde giriftār oldılar. İmdi fülān mezbelede olan lāşe-i kelbüñ dübüründen[9] ol duḫter nefḫ iderse[10] kelbüñ dehānından āteş ḥāṣıl olup defᶜ-i żarūret olınmaḳ[11] muḳarrerdür." dimekle fermānları üzre ᶜamel idüp merām-ı ᶜālem ḥāṣıl oldı. Çün bu kerāmet ol nīk-münḳabetden[12] ẓāhir oldı. Ḫalīfe duḫterin kendüye tezvīc idüp meşhūr-ı ᶜālem ve müsellem-i ümem oldılar. Ḥāliyā mezār-ı pür-envārları Dāvud-ı Ṭāyī ve Maᶜrūf-ı Kerḫī ḳabirleri ḳurbında ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.

[1] Kibār u ṣıġārdur: ṣıġār u kibārdur R; ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +HSA
[2] Ẕikr-i Şeyḫ Muḥammed Çirkīn: Ẕikr-i Cemīl-i Muḥammed Çirkīn ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān KA, T; Ẕikr-i Şeyḫ Muḥammed Çirkīn ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA, BV
[3] Şehr ü: -KA
[4] Şehri seyrān iderken: Seyr-i şehr iderken KA, T
[5] Ne: -R
[6] Ṭabḫ-ı: ṭabᶜ-ı T
[7] Ṭaᶜāmdan: ṭāmdan HSA
[8] Çün: çü T
[9] Dübüründen: dübürīden HSA
[10] İderise: idüp KA
[11] Olınmaḳ: olmaḳ R, KA
[12] Nīk-münḳabetden: nīk-münḳından T

ẔİKR-İ ŞEYḪ ṢANDAL[1]

Şeyḫü'l-muḥaḳḳīḳīn, üstādü'l-mudaḳḳıḳīn, el-velīyyü'l-ekmel Şeyḫ Ṣandal,[2] ᶜaleyhi'r-raḥme. Meşāyiḫ-i kirām u vāṣılīn lāzımu'l-iḫtirāmdan olup ittifāḳ-ı ehl-i ᶜIrāḳ ile ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret[3] olup ḥāliyā ḳabr-i pür-envārları Baġdāduñ cānib-i ġarbīsinde ziyāretgāh-ı ṣıġār u kibārdur.[4]

[ẔİKRİ'Ş-ŞEYḪ EBŪ SEYFEYN[5]

Şeyḫ-i müşārün ileyhüñ manẓūr olan kütüb ü rivāyetde[6] menāḳıb-ı ᶜaliyyelerine ıṭlāᶜ ḥāṣıl olmamuşdur. Lākin ḥālā nefs-i şehr-i[7] Baġdādda[8] mezār-ı pür-envārları maᶜmūr ve baᶜżı kerāmetleri meşhūr olup āstān-ı bülend-eyvānları ziyāretgāh-ı ḫāṣ u ᶜāmdur. ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān.[9]][10]

[Mine'l-kerāmāt

Rivāyet olınur bir gün bir şeyḫ ḥażretleri Kur'ān-ı Şerīf ḥıfẓ eylemiş idi. Bir gün Yāsin-i şerīf oḳurken tā ol āyete geldi kim: "İnnī āmentü birabbikum fesmeᶜūn"[11] Ol vaḳt emr-i Ḥaḳ irişüp vefāt itdi ve bunı ġasl eyleyüp ḳabre idḫāl ittiler. Ḳabri maġlūḳ itdüktden soñra Münker ve Nekir gelüp kaᶜde itdügi taḳdīrde zīrā Yāsin-i şerīf nıṣfına varınca oḳumuş idi. Bu kez yine oḳumaya başladı, oḳudı: "İnnī āmentü birabbiküm fesmeᶜūn"[12] Maᶜnāsı budur kim: Yaᶜni ben tangruñuza īmān getürdüm, işidüñ. Ol vaḳt emr-i ḥaḳ irişüp cenneti iḥsān eyledi.][13]

---

[1] Ẕikr-i Şeyḫ Ṣandal: Ẕikr-i Cemīl-i eş-Şeyḫ Ṣandal ᶜAleyhi'r-Raḥme KA, T; Ẕikr-i Şeyḫ Ṣandal ᶜAleyhi'r-Raḥme HSA

[2] Şeyḫ Ṣandal: eş-Şeyḫ Ṣandal R

[3] Ṣāḥibü'l-kerāmet ve'l-işāret: ṣāḥibü'l-kerāmāt ve'l-işārāt KA

[4] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: +KA, +HSA

[5] Ẕikr-i eş-Şeyḫ ebū Seyfeyn R; Ẕikr-i Şeyḫ ebū Seyfeyn BV; Ẕikr-i eş-Şeyḫ ebū Seyfeyn ᶜAleyhi'r-Raḥmeti ve'r-Rıḍvān T

[6] Rivāyetde: rivāyetuñ

[7] Şehr-i: -BV, -T

[8] Dārü's-selāmda: +T

[9] ᶜAleyhi'r-raḥmeti ve'r-rıḍvān: -R

[10] [Ẕikr-i … ve'r-rıḍvān]: -KA, -HSA

[11] *Şüphesiz ben, Rabbinize iman ettim, beni dinleyin! (Yâsîn/25)*

[12] *Şüphesiz ben, Rabbinize iman ettim, beni dinleyin! (Yâsîn/25)*

[13] [Mine'l-kerāmāt … eyledi]: +BV

[ẔİKR-İ CEMĪL-İ ḤAŻRET-İ MANṢŪR BİNİ'L-ḤASAN 'RAḌİYA'LLĀHU ᶜANHUMĀ[1]

Mihr-i ufḳ-ı siyādet, şemᶜ-i şebistan-ı velāyet, baḥrü'l-kerāme, ṣāḥibü'l-ᶜalāme, envār-ı ḳudsiyye ile müzeyyen Ḥażret-i Manṣūr bini'l-Ḥasan,[2]'raḍiya'llāhuteᶜālā[3] ᶜanhumā. Ecille-i ehl-i beyt-i nebevī pādkār-ı ḫāndān-ı[4] ᶜAliyy-i velī ᶜale'l-ittifāḳ kerāmet ü şerāfet ile meşhūr-ı āfāḳ olup ḫᵛābgāh-ı Firdevs-iştibahları[5] ḫüddām-ı kirām ile ārāste ve züvvār-ı ġayr-ı maḥsūre birle pīrāste ṣāḥib-i ᶜulüvvü-şān hāyiz-i mertebe-i bülend-ᶜünvān olduḳları maḳām-ı taḥḳīḳe residedür. Ḥālā mezār-ı pür-envārları Baġdāda tābiᶜ Cevāzer nāḥiyesi ḳurbında vākiᶜ olup ber-cāy-ı cennet-nişān ve ziyāretgāh-ı ins ü cāndur.][6]

Temmet Tezkiratü'l-Evliyâᵓ biᶜavn-i Rāfiᶜü's-Semāᵓ ve'l-ḥamdüli'llāhi Rabbi'l-ālemīn[7]

---

[1] Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Manṣūr bin el-Ḥasan 'raḍiya'llāhu ᶜAnhumā R; Ẕikr-i Cemīl-i Ḥażret-i Manṣūr bin Ḥasan BV

[2] El-Ḥasan: Ḥasan BV

[3] Teᶜālā: -BV

[4] Ḫandān-ı: Ḫandaḳ BV

[5] Firdevs-iştibāhları: Firdevs-iştibāhdur BV

[6] [Ẕikr-i … cāndur]: +R, +BV

[7] Temmet bi'l-ḫayrR; Temmet Tezkiratü'l-Evliyā biᶜavn-i Rāfiᶜü's-Semāᵓ ve'l-ḥamdüli'llāhi Rabbi'l-ālemīn KA; Temmet HSA; Temmet Kitāb-ı Teẕkiretü'l-Evliyā fī Baġdād ṣāniha'llāhu baḥr-i minhüm ᶜani'l-bāġyi ve'l-fesād āmīn T; Temmet bi'l-ḫayr BV

SONUÇ

Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ'nınTezkire-i Evliyâ-i Bağdâd olarak bilinen "Cāmiᶜu'l-Envār fî-Menākıbi'l-Ahyār" isimli tezkiresini çalışmamızın amacı evliyâ tezkirelerini araştırmak, bugüne kadar çalışılmamış olan Hüseyin Murtazâ Efendi'nin sözkonusu eserini ilim âlemine kazandırmaktır. Biz de bu amaçla karşılaştırmalı metni oluşturarak eseri transkribe ettik. Bu eseri ortaya koymakla bu alanda bir boşluğu doldurduğumuza inanıyoruz.

Bu çalışmada ulaştığımız sonuçlar:

1. Bu çalışmada Murtazâ Efendi'nin 37 nüshası olduğu ve bu nüshaların dünyanın birden çok devletine dağıldığı görülmüştür. Eserin nüshaları tanıtılırken kütüphane bilgileri verilmiş ve eserin diğer evliyâ tezkireleri içindeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır.
2. Eser, kendisinden önce yazılmış eserler gibi tercüme bir eser olmayıp edebî değeri olan ilk telif Türk evliyâ tezkiresidir. Bir şehre ait evliyâ tezkiresi olması da Ali Emîrî Efendi'nin Şuarā-yı Tezkire-i Āmid eseri gibi nevi şahsına münhasır bir eserdir. Alanında tek sayılabilecek bir eser görünümündedir.
3. Türk Edebiyâtı Tarihinde evliyâ tezkireleri genellikle çevirilerden ibarettir. Feridüddin Attar'dan yapılan çeviri en meşhur olanıdır. Sinan Paşa'nın tezkiresi de ondan çeviri ve eklemelerden ibarettir. Müellifi belli olmayan evliyâ tezkireleri bulunmakla beraber edebiyatımızda, çalışmalarımıza göre, müellifi belli ilk Türk evliyâ tezkiresi tezimize konu olan Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ'nın 17. Yüzyılda kaleme aldığı Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd isimli eseridir. Bu eseri Murtazâ Efendi tamamlamayı başarmış ve böylece Türklere ait ilk te'lif evliyâ tezkiresini ortaya koymuştur. Hüseyin Murtazâ'nın eseri üzerine bir çalışma yapılmamış olması Klasik edebiyatımız ve Türk Tasavvuf

tarihi açısından bir eksiklikti. Bu çalışma ile bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

4. Eserde, velîlerin hayatlarından önemli anlar, insanlarla iletişimi, talebeleriyle yahut müritleriyle olan yaşamları, çevreleriyle nasıl bir ilişki içinde oldukları üzerinde durulmuştur.
5. Eser incelenirken Murtazâ Efendi'nin üç dilin inceliklerine vâkıf olduğu, velilerin hayatlarını anlatırken yer yer değerlendirmeler yaptığı, âyet, hadis, güzel söz ve şiirlerden bolca yararlandığı ve rivayetleri ibret için aktardığı tespit edilmiştir.
6. Dünya hayatının geçici, ahiret hayatının kalıcı olduğu üzerinde durmuş ve rivayetlerle bu konuyu pekiştirmiştir.
7. Murtazâ Efendi'nin Ehl-i Beyt sevgisinin ileri derecede olduğu, sahâbeleri, tabiîni, tebe-i tabiîni ve Kerbelâ şehitlerini anlattığı bölümlerde görülmüştür.
8. Osmanlı Padişahları himayesine aldıkları şehirleri imar etmişlerdir. Murtazâ Efendi Osmanlıların Bağdat'ta imar ettiği yerleri anlatarak bu düşünceyi pekiştirmiş ve yaşadığı ülkenin yöneticileri hakkında olumlu fikir beyan etmiştir.
9. Murtazâ Efendi'nin o güne kadar pek kullanılmayan bir yöntemi kullanarak yararlandığı eserleri ve müellifleri belirttiği, bazen de faydalandığı kaynağı belirtmeden mesuliyeti, rivayeti aktarana bırakarak olayı anlattığı tespit edilmiştir.
10. İsimsiz evliyâ tezkireleri bulunsa da bu sahada Feridüddin Attar ve Sinan Paşa tezkireleri meşhurdur. Bu alan ilim âleminde çok çalışılmamış bâkir bir alandır. Üzerinde çalışma yapılmayan bir eseri ilim âlemine tanıtmak ve orada adı geçen evliyâları gün yüzüne çıkarmak için bu çalışmayı yaparak Türk İslam edebiyatı ve tasavvuf edebiyatı alanına bir eser kazandırmaya çalıştık.
11. Bu çalışma ile müellif, Bağdat şehrinin evliyâlar şehri, kendi ifadesi ile evliyâ burcu olduğunu kanıtlamıştır.
12. Önceki evliyâ tezkirelerinde velilerin ölüm tarihleri, mezarlarının nerede ve ne durumda olduğu belirtilmediği; Murtazâ Efendi'nin bu eserinde bunların belirtildiği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Aka, İ. (2005). Mîrhând,*İslam Ansiklopedisi,* (C 30). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Aksoy, Ö. A. ve Dilçin D. (haz.). (1963-1977). *Tarama Sözlüğü*. (C I-VIII). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Apak, İ. (Yön.) (1992). *Evliyâlar Ansiklopedisi*, (C 1-12).Ankara: İhlas Holding Gazetecilik A.Ş. Yayınları.

Aruçi, M. (2009). Savâiku'l-Muhrika, *İslam Ansiklopedisi,* (C 36). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Attâr, F. (2007). *Evliyâ Tezkireleri*, S. Uludağ, (Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Avcı, N. (1992). Nazmî-zâde Murtezâ Efendi ve Gülşen-i Hulefâ'sı, *Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fak. Der.* Kayseri, S 9, s.245-250

Aydemir, Y. (1999). Esîrî'nin Bağdat Şehrâşûbu, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIX. Ankara, s. 450

Ayverdi, İ. (2006). Misalli Büyük Türkçe Sözlük, (C 1-3). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat. 2006.

Babinger, F. (1982). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. C. Üçok (Çev.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Balcı, R. (Çev.). (2007) *Keşfü'z-Zünun*. (C 1) İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Banarlı, N. S. (1979). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. (C I-II). İstanbul: MEB.

Baş, D**.** (2013). Yâfiʿî, *İslam Ansiklopedisi,* (C 43). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Bayoğlu, S. (haz.). (1996). *Hadikatü's-Süeda*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Beyhakî. (tsz). *el-Medhal ile's-Süneni'l-kübrâ*, Muhammed Ziyâurrahmân el-'A'zamî (nşr). Kuveyt: Dâru'l-Hulefâ' li'l-Kitâbi'l-İslâmî.

Canan, İ. (1993). *Kütüb-i Sitte*, (C 16, 519). Ankara: Akçağ Yayınları.

Çeçen, H. (2016). *Neccâr-zâde Rızâ'nın Menkıbeleri*. Ankara: Bizim Büro Matbaa ve Yayıncılık.

Duran R. ve Çeçen H. (2016). *Tezkire-i Silahdâr-zâde*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Devellioğlu, F. (1980). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. (4. Baskı). Ankara: Doğuş Matbaası.

Durmuş, İ. (2010). Tabakat, *İslam Ansiklopedisi,* (C 39). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Eraslan, K. (haz.). (1996). *Ali Şir Nevâyî Nesâyimü'l-Mahabbe Min Şemâyimi'l-Fütüvve.* Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları

Eraydın, S. (1994). *Tasavvuf ve Tarikatler.* (4. Baskı). İstanbul: Marmara İlahiyat Vakfı Yayınları.

Fayda, M. (2010). Taberî, Muhammed b. Cerîr, *İslam Ansiklopedisi,* (C 39). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Güngör, Ş. (2012). Maktel-i Hüseyin, *İslam Ansiklopedisi,* (C 27). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Hatiboğlu, İ. (2012). Ricâlü'l-Hadîs, *İslam Ansiklopedisi,* (C 35). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İmâd Abdüsselâm Raûf. (1983). *et-Târîh ve'l-Müverrihûne'l-Irâkıyyûn.* Bağdad.

İzgi, C. (199). Hayâtü'l-Hayevân, *İslam Ansiklopedisi,* (C 17). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kabaklı, A. (2006). *Türk Edebiyatı.* (C 1-5). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Kadıoğlu, İ. (2014). *Ali Emîrî Efendi Tezkire-i Şuᶜarā-yı Āmid*. Ankara: Sonçay Yayınları.

Kanar, M. (2013). *Farsça - Türkçe Sözlük.* Ankara: Say Yayınları.

Kandemir, M. Y. **(**1988). Abdülgafir el-Fârisî, *İslam Ansiklopedisi,* (C 01). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfi Yayınları.

Kandemir, M. Y. **(**1999). İbn Hacer el-Askalânî, *İslam Ansiklopedisi,* (C 19). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kaplan, H. (2012). Şa'rânî , *İslam Ansiklopedisi,* (C 38). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kara M. (2006). Hüseyin Vassaf'ın Sefîne-i Evliyâve Gülzâr-ı Aşk'ı, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, İstanbul, S 17, s. 323-327.

Kara, M. (2005). *Dervişin Hayatı Sufînin Kelâmı: Hal Tercümeleri, Tarikatlar, Istılahlar* İstanbul: Dergah Yayınları.

Kara, M. 2012). *Buhara Bursa Bosna Şehirler-Sufiler-Tekkeler*. (1. Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.

Kara, M. Atlansoy, K. (haz.) (1997). *Bursa Dergâhları, Yadigâr-ı Şemsî,*. (C I-II). İstanbul: Dergah Yayınları.

Karahan, A.(1995). Tezkire, *İslam Ansiklopedisi*, (C 12). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Karaismailoğlu, A. (1999). Hüseyin Vaiz-i Kaşifî, *İslam Ansiklopedisi,* (C 19). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Karataş, M. (2001). *Nazmî-zâde Hüseyin Murtezâ'nın Gülşen-i Hulefâ'sının Tenkitli Transkripsiyonu.*Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keskin, B. (2016). Türk Edebiyatı İsimlerSözlülüğü. Erişim Tarihi: 14 Aralık 2016.

Kılıç, F. (tsz). *Tezkire-i Şuarâ-yı Şefkat-i Bağdâdî*, e-kitap. Kültür Bakanlığı.

Köprülü, M. F. (2016). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Kur'an-ı Kerim Meali. (2010). (20. Baskı), Ankara: Diyanet Yayınları.

Kuşeyri, A. (1991). *Kuşeyrî Risalesi*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Levend, A. S. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Mengi, M. (1999). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi: Edebiyat Tarihi - Metinler.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Muallim Naci. (2009). *Lügat-i Naci.* Ahmet Kartal (haz.). Ankara: TDK.

Mutçalı, S. (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.

Koç, M. Tanrıverdi E. (haz.). (2013). *Kâmusu'l Muhît Tercümesi*, (C II). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Başkanlığı.

Naskali, E. G. (1987).*Sinan Paşa Tezkiretü'l-Evliyâ*.Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Nazmî-zâde Murtazâ, *Câmiᶜü'l-Envār fî Menâkıbi'l-Ebrâr*,Türkçe Yazmalar bölümü, arşiv Numarası: "R.1501". İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi

Hüseyin Murtazâ Efendi Nazmî-zâde, *Tezkire-i Evliyâ-i Bağdad*: (Cāmiᶜu'l-Envār fî Menākıbi'l-Ahyār), Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları bölümü, arşiv numarası "Kılıç Ali Paşa 784" İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi.

Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi, *Cāmiᶜu'l-Envār fî Menākıbi'l-Ahyār*, Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları bölümü, arşiv numarası: "Selim Ağa No. 779". İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi.

Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi, *Tezkire-i Evliyâ-i Bağdād: (Cāmiᶜu'l-Envār fî Menākıbi'l-Ahyār)*, Yazma Eserler Birimi, arşiv numarası: "NEKTY02512". İstanbul: Nadir Eserler Kütüphanesi.

Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi, *Câmiᶜü'l-Envâr fî Menâkıbi'l-Ebrâr*, Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları bölümü, arşiv numarası: "Bağdatlı Vehbi Efendi No. 1259". İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi.

Ocak, A. Y. (2016). Türk Kültür Tarihi kaynağı Olarak Evliyâ Menâkıbnâmeleri. İstanbul: Timaş Yayınları.

Okumuş, Ö. (1993). Câmî, Abdurrahman, *İslam Ansiklopedisi*, (C 07) Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Olcay, S. (trc.) (1965). *Tezkiretü'l-Evliyâ Tercümesi (İnceleme-Metin-İndeks) Ebu'l-Leys Semerkandî.* Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Olgun, T. (1973). *Edebiyat lügatı / Tahir'ül-Mevlevi*, Kemal Edib Kürkçüoğlu (haz.). İstanbul: Enderun Yayınları.

Osmanzâde Hüseyin Vassaf. (2006). *Sefîne-i Evliyâ,* M. Akkuş (haz.). (C.1-5). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Öngören, R. (2012). Tezkiretü'l-Evliyâ, *İslam Ansiklopedisi*, (C. 41) Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Örnekleriyle Türkçe Sözlük. (1995). Ankara: MEB Yayınları.

Öz, M. (2010). Şevâhidü'n-Nübüvve, *İslam Ansiklopedisi*, (C 39) Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özaydın, A. (1999). İbn Hallikân, *İslam Ansiklopedisi,* (C 20). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özcan, A. (2013). Osmanlı Tarihçiliğine ve Tarih Kaynaklarına Genel Bir Bakış, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi.* İstanbul, S 1, s.282

Özcan, T. (2006). Nazmî-zâde Murtazâ Efendi,*İslam Ansiklopedisi,* (C 32). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özdoğan M. A. (2005). Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi. Samsun, S 4 s.224.

Özen, İ. (haz.). (1972). *Osmanlı Müellifleri*. (C I-III). İstanbul: Meral Yayınları.

Özgül, İ. (2010). *Kara Çelebi-Zâde Abdülaziz Efendi'nin Ravzatü'l-Ebrâr Adlı Eseri (1299–1648) Tahlil Ve Metin.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, Z. (2001). *Hamdullah Hamdi'nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisi*.Şinasi Tekin, Gönül Alpay Tekin (haz.). Cambridge: Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü.

Pala, İ. (2011).*Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü.* (20. Baskı), İstanbul: Kapı Yayınları.

Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü.* Ankara: Yargı Yayınları.

Pekolcay, N.(2002).*İslâmî Türk Edebiyatı.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Redhouse, J. W. (2011). *Turkish and English Lexicon.* İstanbul: Çağrı Yayınları.

Safâeddin İsâ el-Bendenîcî. (1422/2002). *Câmiᶜü'l-envâr fî Menâḳıbi'l-Ahyâr*, Üsâme Nâsır en-Nakşibendî - Mehdî Abdülhüseyin en-Necm (neşr). Beyrut.

Sami, Ş. (2006). *Kamus-ı Türk.,* İstanbul: Çağrı Yayınları.

Sarıçiçek, R. (2014). *Yüzler Hali Söyler*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

Steingass, F. (2005). *Farsça-İngilizce Sözlük / Persian-English Dictionary.* İstanbul: Çağrı Yayınları.

Süreyya, M. (1996). *Sicill-i Osmani.* (C 4, 560) İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Şener, İ. ve A. Yıldız. (2010). *Türk İslam Edebiyatı.* İstanbul: Rağbet Yayınları.

Şentürk, A. A. ve A. Kartal. (2013). *Eski Türk Edebiyatı Metinleri.* İstanbul: Dergah Yayınları.

Taberî. (1357/1938) *el-Kifâye*, (6627). Haydarabad.

Tolasa, H. (2002). *Sehi, Latifî ve Aşık Çelebi tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Tuğluk, H. İ. (2008). *17. Yüzyıla Ait Harekeli İki Metinde Bazı İmlâ Özellikleri*, Turkish Studies, volume 3/6 Fall 2008 s. 613-630

Tulum, M. (haz.). (2014) *Sinan Paşa-Tazarrunâme Yakarışlar Kitabı*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Türer, O., (1988). *Bibliotheque Nationale'de Bulunan Tasavvufla İlgili Türkçe Yazma Eserler*,Atatürk Üniv. İlâhiyat Fak. Dergisi. Erzurum, S 8, s.183-211.

Türkiye Gazetesi Ansiklopedi Grubu (haz.). (2005). *BağdatEvliyâları*, (C 1-2). İstanbul: Türkiye Gazetesi Yayınları

Uğur, M. (1996).*Hadis İlimleri Edebiyatı*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Uludağ, S. (2012/a). el-Lüma', *İslam Ansiklopedisi,* (C 27). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Uludağ, S. (2012/b). Nefehātü'l-Üns, *İslam Ansiklopedisi,* (C 32). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Uludağ, S. (1991). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Dergah Yayınları.

Uluda, S., Kara M. (haz.) (2011). *Nefahâtü'l-Üns tercüme ve şerh: Lamiî Çelebi*, S. Uludağ,-M. Kara (haz.). İstanbul: Pinhan Yayınları.

Ülken, H. Z. (1998). *İslam Felsefesi*. İstanbul:Ülken Yayınları.

Vicdani, S. (1995). *Tarikatler ve Silsileleri (Tomar-ı Turuk-ı Aliye)*, İ. Gündüz (haz.). İstanbul: Enderun Kitabevi.

Yavuz, O. (1986). *Tezkiretü'l-Evliyâ'nın Eski Türkiye Türkçesi İle Tercümesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, O. (1988). *Tezkiretü'l-Evliyâ'nın Eski Türkiye Türkçesi İle Tercümesi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları.

Yavuz, Y. Ş. (1994). Delâilü'n-Nübüvve, *İslam Ansiklopedisi,* (C 09). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Yazıcı, T. (2008). *Menâkıbu'l-Arifîn, Eflaki Dede*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Yıldız, E. (2010).*Yazma ve Nadir Eserlerin Değerlendirilmesi.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Kütüphane Başkanlığı.

DİZİN

(Özel İsimler-Eserler)

ᶜAbbād bin el-ᶜAvvām, 170
ᶜAbbādān, 246
ᶜAbbās, 126
ᶜAbbās bin ᶜAlī, 126
ᶜAbbās bin Şīt, 124
ᶜAbbāsī, 152
Abbasîler, 39
Abbâsîler, 37
ᶜAbbāsiye, 177, 243
ᶜAbbāsiyye, 242, 276
ᶜAbbāsiyyūn, 151
ᶜAbd-i raḥmān, 92
Abdu'l-Cānī Ḥasan ibni ᶜÖmeru'l-Yanyuvānī, 53
ᶜAbdulᶜazīz bin ᶜAbdullāh, 177
ᶜAbdulᶜazīz bin Muḥammed ed-Dāverdī, 172
ᶜAbdulᶜazīz bin Ṣahīb, 168
Abdulaziz Efendi, 61
ᶜAbdulevvel, 177
Abdulġāfir, 70
ᶜAbdulḳādir, 181, 183, 231, 290
ᶜAbdulḳādir bin Mūsā, 181
ᶜAbdulḳādir Ceylānī, 231, 246, 286, 288, 304
ᶜAbdulḳādir el-Ceylānī, 181
ᶜAbdulḳādir Geylānī, 285, 287, 292, 307
ᶜAbdullāh, 124, 125, 127, 128, 169, 175, 176, 271
ᶜAbdullāḥ, 176
ᶜAbdullāh bin Übeyy bin Selūl, 135
ᶜAbdullāh bin ᶜAbbās, 139
ᶜAbdullāh bin Aḥmed es-Sekrī, 178
ᶜAbdullāh bin ᶜAḳīl, 125
ᶜAbdullāh bin ᶜAliyyü'l-Murtażā, 126
ᶜAbdullāh bin Cābir, 124
ᶜAbdullāh bin Caᶜfer, 103
ᶜAbdullāh bin Dīnār, 168, 177
ᶜAbdullāh bin Ebī Ūfī, 127
ᶜAbdullāh bin el-Ḥasan bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib, 171
ᶜAbdullāh bin el-Mübārek, 143, 169, 175
ᶜAbdullāh bin Ḫafīf, 207
ᶜAbdullāh bin İdrīs, 178
ᶜAbdullāh bin Maᶜḳıl, 129
ᶜAbdullāh bin Mesᶜūd, 139, 180
ᶜAbdullāh bin Muḥammed, 169
ᶜAbdullāh bin Mübārek, 206
ᶜAbdullāh bin Müslim, 178
ᶜAbdullāh bin ᶜÖmer, 124, 172, 178
ᶜAbdullāh bin ᶜÖmerü'l-ᶜÖmrī, 275
ᶜAbdullāh bin Süleymān, 171
ᶜAbdullāh bin ᶜUbeydullāh, 136
ᶜAbdullāh bin ᶜUtbe, 168
ᶜAbdullāh bin Übeyy, 136
ᶜAbdullāḥ bin Yaḥyā-yı Zāhid, 181
ᶜAbdullāh bin Yesār, 135
ᶜAbdullāh bin Yezīd, 128
ᶜAbdullāh bin Yezīdü'l-Enṣārī, 130
ᶜAbdullāh Bükre, 119
ᶜAbdullāh ebū Dücāne, 124
ᶜAbdullah Ḫafīf, 215
ᶜAbdullāh ibnü'z-Zübeyr, 276
Abdullah İkbirî, 69
ᶜAbdullahü'l-Karzevenī, 257
ᶜAbdulvāriṯ bin Saᶜīd, 178
ᶜAbdurraḥīm, 289
Abdurrahman ACAR, III
ᶜAbdurraḥman bin ᶜAbdullāh Yeznī, 124
Abdurraḥman bin Ahmet el-Cāmī, 61, 62
ᶜAbdurraḥmān bin ᶜAḳīl, 125
ᶜAbdurraḥmān bin ᶜAvf, 165
ᶜAbdurraḥman bin el-Cevzī, 300
ᶜAbdurraḥmān bin Eşᶜaṯī, 172
ᶜAbdurraḥman bin Eydi, 128
ᶜAbdurraḥman bin Mülcem, 102
ᶜAbdurraḥman bin ᶜUrve-i Ġaffārī, 124
ᶜAbdurraḥmanı'l-Cāmī, 93
ᶜAbdurraḥmānü'l-Ḫuzāᶜī, 128

ᶜAbdurraḥmanü’ş-Şaᶜrānī, 93
ᶜAbdurrezzāḳ, 302
ᶜAbdusselām, 278, 279
ᶜAbdü’lᶜazīz, 307
Abdülaziz Efendi, 62
Abdülkadir Akçiçek, 66
ᶜĀbis bin Şeyyīb, 124
ᶜAcem, 100
Ādem, 236
Aderbaycan, 270
ᶜAdiyy bin Ḥātem, 129
ᶜAdnānü’ş-Şeybānīyü’l-Mervezī, 159
Agah Sırrı Levend, 41
Ahbâru’n-Nahviyyîn El-Basriyyîn, 30
Ahdî, 35
Aḫfeş, 254, 260
Aḥkāmü’s-Sulṭān, 264
Aḥmed, 178, 229, 230
Aḥmed Baḳliyyü’l-Yemānī, 288
Aḥmed bin ᶜAlī Şarṣarī, 233
Aḥmed bin ᶜAliyyü’l-Meşhūr, 254
Aḥmed bin Ḥanbel, 179, 229
Aḥmed bin Ḥanbel, 162
Aḥmed bin Muḥammed, 219
Aḥmed bin Muḥammedü’l-Berḳānī, 166
Aḥmed bin Yūnus, 167
Aḥmed bin Yūnus., 167
Aḥmed ebī el-Cevārī, 227
Aḥmed Ġazāli, 241
Aḥmed Ḥanbel, 160
Aḥmed Ḥanbel, 168, 169, 178, 229, 230
Aḫmed Ḥanbel, 303
Ahmed İbni Hacer-i Mekkî, 62
Aḥmed-i Rāvendī, 253
Aḥmediyye, 132
Aḥmedü’l-Baḳliyyü’l-Yemānī, 304
ᶜAḥmedü’l-Esferānī, 258
Aḥmedü’l-Ḫaṭīb, 252
Aḥmedü’l-Ḳudūrī, 252
Ahmet TANYILDIZ, III
Ahmet Temir, 68
Aḫnef, 262, 263
Aḫnef bin Ḳaysı’t-tābiᶜī, 262
Aḥzāb, 100, 111
ᶜAḳabe, 129
ᶜAkbar, 260
ᶜAḳīl, 109, 125
Aḳṣa, 147
Aḳṣā-yı Kūh, 283
Alâmü’n-Nübüvve, 64
Aᶜlāmü’t-Taḳī, 246
ᶜAlī, 92, 101, 102, 117, 118, 123, 128, 129, 145, 147, 149, 173, 262, 296
ᶜAlī ᶜālā-güher, 117
ᶜAlī Aṣġar, 107
ᶜAlī bin ᶜAbdullāh bin el-Medīnī, 179
ᶜAlī bin ᶜAlī ibnü’l-Ḥüseyn, 294
ᶜAlī bin ebī Ṭālib, 97
ᶜAlī bin Ebī Ṭālib, 134, 180
ᶜAlī bin el-Caᶜd bin el-Cevherī, 179
ᶜAlī bin Ḫuşrem, 171
ᶜAlī bin İbrāhīm, 158
ᶜAlī bin Rabīᶜ, 131
ᶜAlī Ekber bin Ḥüseyn, 127
ᶜAlī Ḥaydar, 104
ᶜAlī Haytī, 231, 234
ᶜAlī Heytī, 278, 287, 288
ᶜAlī ibni Ebī Ṭālib, 263
ᶜAlī Sehl, 213
ᶜAlīibni Ebī Ṭālib, 104
ᶜAlīnüñ, 105
Ali, IV, XXVII, 29, 31, 32, 38, 44, 45, 48, 49, 53, 54, 55, 62, 65, 68, 71, 316, 319
Ali b. Zeyd el-Beyhakī, 71
Ali bin Hüseyin E’s-Sâfî, 31, 32
Ali Emiri, 45, 53, 54
Ali Emîrî, 313
āl-i Muḥammed, 109, 151
Ali Paşa, 38
Ali Şir Nevaî, 63
Ali Şir Nevâî, 29, 31
Ali Şîr Nevâî, 61, 62
ᶜAliyy-i vālā-cāh, 102
ᶜAliyy-i velī, 46, 107, 130, 161, 263, 297, 299, 312

ᶜĀliyy-i velī, 100
ᶜAliyyü'l- Murtażā, 125
ᶜAliyyü'l-Hādī, 159
ᶜAliyyü'l-Ḫadrāvī, 301
Allah, 213, 237, 287
Allāh, 116, 123, 155, 226, 236, 240, 261, 287
Allāhu teᶜālā, 288
Almanya, 43, 59, 73
Aᶜmeş, 162, 163, 169
Aᶜmeşk, 251
ᶜĀmir, 197
ᶜĀmir bin ᶜAbdullāh Kerḫī, 197
ᶜĀmir bin Saᶜdü'l-Becliyy, 131
ᶜĀmirü'ş-Şaᶜbī, 134
ᶜAmr, 124, 254
Amr b. Âs, 37
ᶜAmr bin ᶜAbd-i Vüddī, 100
ᶜAmr bin ᶜAbdūd, 97
ᶜAmr bin Ḥarīṯ, 130, 137
ᶜAmr bini'l-ᶜĀṣ, 102
Amr İbni Âs, 63
ᶜAmr-ı ᶜĀs, 102
ᶜAmūdiyye, 113
Anadolu, I, 29, 31, 32, 62
Ankara, 43, 45, 55, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322
Ansârî-i Herevî, 31
ᶜAnṭama, 124
Arab, 155
ᶜArab, 100, 113, 154, 155, 189, 243, 248, 254, 255, 256, 259, 261
Aᶜrāb, 113, 154
Aᶜrābī, 155, 189
ᶜArabiyye, 166
Arabşah, 38
ᶜArafat, 217
ᶜArafāt, 85, 192
Arap, 29, 38
Arnavud Ābdāl Pīr Mūsā Dumūr Bābā, 305
Arż-ı Rūm, 113
Aşġar, 254
ᶜAskerī, 153, 156
Askerî, 65
Âşık b. Ali Nattaî, 65
Âşık Çelebi, 29, 66
ᶜAṭā bin Yesār, 136
ᶜAṭā ibnü's-Sāyib, 169
ᶜAṭā-i Süllemī, 206
-ᶜAtīḳ, 300
ᶜAtīḳ Ebī Bekr eṣ-Ṣıddīḳ, 246
Aṭrāf, 272
Attar, I, 31, 32, 42, 60, 72, 73, 74, 75
ᶜAṭṭār, 215
ᶜAvārif, 246
ᶜAvn bin ᶜAlī, 126
ᶜAvn bin ᶜAlī bin Ebī Ṭālib, 294
ᶜAvn bin ᶜAvf, 125
ᶜAvn bin Şeddādü'l-ᶜAbdī, 172
ᶜAvn ve İsḥāḳü's-Sebᶜī, 133
Aᶜẓamiyye, 227, 231
Azerbaycan, 71
Azerbaycān, 274
Âzerî, 65
Azīz Efendī, 62
ᶜAzīz Efendī, 106
ᶜAzīz Efendi, 143, 148
ᶜAzīz Efendi Tārīḫi, 101
Aᶜẓimiyye, 233
Baba Faḫr-ı Velī, 309
Baba Mecnūn, 304
Bāb-ı Baṣra, 266
Bāb-ı Ḥarb, 161, 258, 273, 301
Bāb-ı Sefīd, 304, 308
Bābü'l-Ferādīs, 107
Bābü't-Ṭāḳ, 217
Babü't-Tīn, 261
Bābü't-Tīn, 165
Bādarāye, 285
Baġdād, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 86, 93, 94, 96, 103, 115, 143, 144, 146, 148, 151, 152, 156, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 189, 193, 198, 200, 206, 208, 209, 215,넸216, 217, 219,

220, 222, 223, 227, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 261, 265, 266, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 281, 282, 284, 285, 286, 289, 290, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312
Baġdād-ı Dārü's-Selām, 273
Baġdādiyy, 220
Bağdad, 30
Bağdâd, 67
Bağdat, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 47, 49, 52, 55, 60, 61, 314, 321
Bağdat Evliyâları, 34
Bağdatlı Ahdî, 29
Bağdatlı Vehbi, IV, XXVII, 44, 45, 51, 52, 53, 88, 319
Bahā, 157
Baḳara, 214
Bāḳıllā, 270
Bāḳıllānī, 270
Baᶜḳūbā, 289
Bārī, 195, 197, 213, 219, 230
Bāriyy, 232
Baṣra, 83, 85, 167, 189, 192, 216, 247, 262
Baṣra, 119, 148, 165
Baṣrī, 188
Bāṣiyye, 294, 295
Bāverd, 249
Bāyezīd, 208
Bāzār-ı Sirrācān, 252
Bāzü'l-Eşheb, 235
Bedir, 38, 100
Bedr, 117, 130, 137
Bedrī, 129
Beġavī, 105
Behce, 93, 181, 183, 233, 279, 281, 282, 284, 285, 286, 288, 290
Behce-, 231
Behlūl, 157, 240
Behlūl Dānā, 157
Beḳāᵓ bin Baṭū, 280
Beḳāᵓ ibni Baṭū, 231
Bekīr, 222
Bel'amî, 68
Belᶜām, 95
Belḫ, 200, 203, 204
Belḫī, 204
Belḳā, 95
benī ᶜAbbās, 153
Benī ᶜAbbāsdan, 103
Benī Ḥanẓala, 175
benī Hāşim, 172
Benī İsrāᵓil, 229
Benī Kelb, 113
Benī Ḳīle, 114
Benī Ḳureyża, 113
Benī Rūṭā, 138
Benī Zühre, 135
Benü'l-Muṣṭalaḳ, 136
Berlin, 59
Berrā bin ᶜĀzib, 134
Beşīr, 129
Beyhaḳ, 266
Beyrut, 29, 30, 320
Beytullāh, 203, 246
Beytullāhi'l-Ḥarām, 136
Beytullāhü'l-ᶜAtīḳ, 273
Beytü'l-Maḳdes, 273
Beyżāvi, 215
Bihrūz, 304
Bilāl bin Ribāḥ, 180
Bilāl-i Ḥavāṣ, 229
bin Rāfiᶜ, 124
Birīr bin Ḥaşīn-i Hemedānī, 124
Bişr, 228, 229, 230, 253
Bişr bin el-Mufażżal, 177
Bişr bin el-Velīd el-Kindī, 162
Bişr-i Ḥāfī, 160, 199
Bişr-i Ḥāfī, 227, 253, 293
Bombay, 66
Būbekr, 92

Bugyatü'l-Vu'âd fî Tabakâti'l-Lugaviyyîn ve'n-Nuhât, 30
Buḫārī, 167, 171
Būs, 281
Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, 59
Cābir bin Semre, 134
Cābir bin ᶜAbdullāhu'l-Enṣārī, 276
Caᶜfer, 109, 124, 130, 220
Caᶜfer bin Muḥammedü'ṣ-Ṣādıḳ, 275
Caᶜfer'üṭ-Taḥāvī, 138
Caᶜfer-i Manṣūr, 139
Caᶜferü'ṣ-Ṣādıḳ, 104
Caᶜferü'ṣ-Ṣādıḳ, 275
Cāgīr, 243
Câmî, 31, 62
Cāmiᶜ-i Aᶜẓam, 103
Camiᶜ-i Baṣrā, 265
Cāmiᶜ-i Baṣra, 268
Cāmiᶜ-i Ḫaṣkiyye, 292
Cāmiᶜ-i Kūfe, 121
Cāmiᶜ-i Manṣūr, 273
Cāmiᶜ-i Manṣūr, 166
Câmî-i Rûmî, 65
Cāmiᶜ-i Sulṭānī, 273
Cāmiᶜ-i Süleymāniyye, 300
Cāmiᶜu'l-Envār fī Menākıbı'l-Ebrār, 53
Camiu'l-Envar fi Menakıbi'l-Ahyar, 50
Câmiu'l-Envâr fî Menâkıbi'l-Ahyâr, 72
Câmiu'l-envâr fî menâkibi'l-ahyâr, 34
Câmiu'l-Envâr Fî Menâkibi'l-Ahyâr, 37
Câmiᶜul-Envâr fî Menâkıbı'l-Ebrâr, 51
Câmiᶜul-Envâr fî Menâkıbi'l-Ebrâr, 48
Cāmiᶜü'l-Envār fī Menāḳıbi'l-Ebrār, 93
Cāmiᶜü'l-Manṭuḳ Tefsīri, 257
Cāmiᶜü's-Siyer, 141, 161, 188, 206, 237, 240, 241, 243
Câmiül-Envâr fî Menâkıbül-Ebrâr, 47, 48, 49, 52, 318, 319
Cāmiᶜüs-Siyer, 61
Cebel, 247
Cebel-i Ḥamrīn, 284
Cebrail, 65
Celāleddīn, 250
Cemel, 128, 134
Cemheretü Eş'ari'l-Arab, 30
Cemīl, 309
Cenāb-ı Meᶜālī, 209
Cenāb-ı Mülk-i Mütaᶜāl, 211
Cerbūᶜiyye, 295
Cerīr, 171
Cerīr bin ebī ᶜUrve, 170
Ceşvinī, 277
Cevād, 149
Cevāzer, 46, 312
Cevāzir, 297
Cezīre, 272
Cezîre, 71
Cibâl, 71
Cibāl-i Fāris, 272
Civān-merd-i Ḳaṣṣāb, 308
Civān-merd-i Ḳaṣṣāb, 308
Cūseḳ, 287, 288
Cüheyniyye, 265
Cünāde bin Ḥāriṯ, 124
Cüneyd, 177, 200, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 219, 220, 223, 224, 225, 227, 235, 236, 237, 251, 274
Cüneyd-i Baġdādī, 96, 208, 223, 306
Cüneyd-i Bağdâdî, 68, 69
Cürcân, 71
Cüveynî, 70
Çağatay, 62, 63
Çākīr, 231
Çîn, 217
Çîn-i Māçîn, 216
Çingīz, 250
Ḍaḥḥāk, 262
Daᶜlec bin Aḥmed, 171
Darb-ı Zaᶜferānī, 256
Dār-ı Ḳuṭn, 268
Dār-ı Muḫtār, 119
Dâru İhyâi't-Turasil,, 30
Dārü'l-Emāre, 300
Dāvud, 213, 238, 239, 240

Dāvud bin ᶜAlī bin Ḫalefü'l-İṣfahānī, 244
Dāvūd Ẓāhirī, 244
Dāvud-ı Ṭāᵓī, 237
Dāvud-ı Ṭāyī, 194, 310
Decīl, 288
Decīl Nāḥiyesi, 310
Delâilü'n-Nübüvve, 64
Delâyilü'n-Nübüvve, 64
Delāyilü'n-Nübüvve, 116
Demîrî, 65
Derviş Osman, 50
Devhatü'l-Vüzerâ, 41
Dībāce-i Şerḥ-i Meşnevī-i Maᶜnevī, 211
Dırâr b. Amr, 64
Dīvān Mütenebbī, 260
Dicle, 86, 144, 160, 161, 193, 195, 218, 224, 279, 280, 281, 287
Dicle Üniversitesi, 38
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, 71
Dimyâtî, 39
Dinor, 117
Dîvan, 39
Diyarbakır, III
Dördüncü Mehmed, 61, 62
Dudūrī, 223
Durmuş,, 71
E's-Sirâfî, 30
E's-Sübkî, 30
E'ş-Şîrâzî, 30
E't-Tabakâtü'l-Kübrâ, 30
E'z-Zehebî, 30
Ebā Bekr, 254
Ebā Ḥanīfe, 142
ebā Muḥammed, 290
Ebā Yūsuf, 162
ebe'l-ᶜAbbās, 255
ebe'l-Ḥasan, 147
ebī ᶜAbdullāhu'l-Ḥamīdī, 166
ebī ᶜAliyy-i Fārisī, 260
Ebī Bekr, 169, 253
Ebī Bekr bin Ḥazm, 172
Ebī Bekr eş-Şiblī, 220
Ebī Bekri'ş-Şıddīḳ, 300
Ebī Dāvūd, 272
Ebī Ḥanīfe, 163
ebī İsḥaḳ Şīrāzī, 257
ebī İsḥāḳ Şirāzī, 266
Ebī Leylā, 135
ebī Muḥammed Ṣāliḥü'l-Maġribī, 290
ebī Naṣr bin eş-Ṣabbāġ, 257
Ebī Saᶜīd el-Mübārek bin ᶜAliyyü'l-Maḫzūmī, 183
Ebī Şuᶜaybü'l-Ḥarrānī, 165
Ebī Yūsuf, 162
Ebī Ẕerr-i Ġaffārī, 124
ebi'l-Ḥasan Dāmġānī, 267
ebi'l-Ḥasan Eşᶜarī, 270
ebi'l-Ḥasan ve'l-Ḥüseyn, 263
ebi'l-Keremü'l-Muᶜammer, 288
Ebū ᶜAbdullah, 207, 217
Ebū ᶜAbdullāh, 134, 159, 167, 180
Ebū ᶜAbdullah Rūdbādī, 255
ebū ᶜAbdullāh Ṣavmaᶜī, 181
Ebū ᶜAbdullāh Semāᶜī, 140
Ebū ᶜAbdullāh Vekīᶜ, 143
ebū ᶜAbdurraḥmān, 136
Ebū ᶜAlī, 131, 249
ebū ᶜAlī Ḥasan bin eş-Ṣabbāḥ, 256
ebū ᶜAlī Rūdbārī, 219
Ebû Ali Bel'amî, 68
ebū ᶜAmr, 131
Ebū ᶜAmr, 259
Ebū ᶜAmr bin ᶜAlā, 188
ebū ᶜAmr binMuḥammedü'l-Maᶜrūf bi'l- Muṭarraz el-Baverdī, 248
ebū ᶜAmr-ı ᶜĀmir, 258
Ebū Baḥr, 262
Ebû Bekir el-Beyhakī, 64
Ebû Bekir el-Esam, 64
Ebû Bekr, 62
Ebū Bekr, 169, 170, 171
Ebū Bekr, 166, 252, 253, 271, 277
Ebū Bekr ᶜAyyāş, 238
Ebū Bekr Bāḳıllānī, 265
Ebū Bekr bin ᶜAlī bin Muḥammed, 142

Ebū Bekr bin ebī Şeybe, 179
ebū Bekr bin el-Enbārī, 254
Ebū Bekr bin Mücāhid el-Maḳarrī, 254
Ebū Bekr bin Mücāhid el-Muḳrī, 171
ebū Bekr Muḥammed bin ebī Muḥammed el-Enbārī, 249
Ebū Bekr Şiblī, 247
Ebū Bekr-i Baġdādī, 67
ebū Bekrü'l-Ḳaṭī^{c}ī, 306
Ebū Bürde, 118, 128
Ebū Büşr, 168
Ebū Ca^{c}fer Manşūr Devānīḳī, 188
ebū Ca^{c}fer Muḥammed bin el-Cerīrü'ṭ-Ṭaberī, 268
Ebū Ca^{c}fer-i Şānī, 149
Ebū Dāvud, 165, 256
Ebū Dāvud Secüstānī, 178
Ebū Ferec, 300
ebū Ḥāmid, 254
Ebū Ḥāmid Esferānī, 252, 264
Ebū Ḥāmid Esferānī, 166
ebū Ḥammād Esferānī, 268
Ebū Ḥanīfe, 239
Ebū Ḥanīfe, 138, 162, 163
Ebū Ḥātem er-Rāziyān, 179
Ebū Ḥayşeme, 170
Ebū Ḥāzım, 178
Ebū Ḥuceyfe, 132, 133
Ebū Hureyre, 256
Ebū Hüreyre, 137
Ebū İbrāhīm, 132, 145
Ebū İbrāhīm, 168
Ebū ^{c}İmāre, 134
Ebū İsḥaḳ, 167
Ebū İsḥaḳ, 165, 166
ebū İsḥaḳ eş-Şeybānī, 162
Ebū İsḥaḳ Şeybānī, 170
Ebū Ḳāsım, 167
Ebū Maḥfūẓ, 193
Ebū Medīn, 290
ebū Medīnī, 290
Ebū Mes^{c}ūd, 165
Ebū Mes^{c}ūd Ḥāriṣī, 278
Ebū Muḥammed, 172
Ebū Muḥammed, 133, 156, 178, 181
ebū Muḥammed ^{c}Abdullaḥi'r-Rāsī, 302
Ebū Muḥammed el-Kātib ed-Dīnverī, 178
Ebū Muḥammed Mācid, 284
ebū Muḥammed Ruveyim, 244
ebū Muḥammed Ṭalḥa bin Muẓaffer, 281
ebū Muḥammedü'l-Bāḳıllānī, 270
ebū Musā Süleymān bin Muḥammedü'l-Baġdādī, 261
Ebû Na'îm El-İsbahânî, 29
Ebu Nasr Serrac Tusî, 68
Ebū Nu^{c}aym, 267
Ebû Nuaym el-İsfahânî, 64
Ebū ^{c}Oşmānü'l-Hindī, 135
Ebū ^{c}Ömer, 135
ebū Ömer İsḥaḳ bin Murād, 255
ebū ^{c}Ömer Zāhid, 254
Ebū Şābit, 130
Ebū Sa^{c}īd, 130, 144, 183, 253, 267, 281, 285
Ebū Sa^{c}īd Ḳīlevī, 285
ebū Sa^{c}īd Ḳīlevī., 281
ebū Sa^{c}īd Ḳıylevī, 231
Ebū Sa^{c}īd Maḫzūmī, 183
Ebū Sa^{c}id, 183
Ebû Saîd el-Harrâz, 69
Ebū Ṣāliḥ, 181
Ebū Sehl, 170
ebū Sehl ebu'l-Ḳāsım bin Sa^{c}dü'l-Musīb, 275
Ebū Süleymān, 237
Ebū Ṭalḥā, 136
Ebū Ṭālib Muḥammed bin ^{c}Aliyyü'l-Mekkī, 247
ebū Ṭālib Zeydī, 267
Ebū Turāb, 97
ebū ^{c}Ubeydu'l-Ḳāsım bin Selām, 255
Ebū ^{c}Uneyne, 171
ebū Ümeyye Şüreyḥ Ḳāḍī, 263
Ebū Yaḥyā, 117
Ebū Yūsuf, 163, 164, 239, 240
Ebū Yūsuf Ya^{c}ḳūb, 161
ebū Yūsuf Ya^{c}ḳūb ibni ebī Selleme, 276
Ebū Yūsuf:, 163

Ebū Zerᶜa, 169, 171
Ebū Zerᶜa, 100, 178, 179
Ebu’d-Derdā, 117
ebū’l ᶜAbbās Aḥmed, 235
ebū’l-ᶜAbbās, 183
ebu’l-ᶜAbbās Aḥmed, 234
ebu’l-Abbās Aḥmed bin Yaḥyā eş-Şeybānī, 254
ebu’l-ᶜAbbās Teġallüb, 261
ebu’l-Baḫterī Vehb, 275
ebu’l-Beḳā ᶜAbdullāhu’l-ᶜAkberī., 260
ebu’l-Faẕl Muḥammed bin Nāṣırü’s-Sillāmī., 273
ebū’l-Faẕl Muḥammedü’l-Maᶜrūf bi’l-Ḳayserānī, 272
Ebu’l-Ferec El-İsbahânî, 30
Ebu’l-Ferec İbnü’l-Cevzī, 273
ebu’l-Fetḥ Naṣrullāhü’l-Maᶜrūf bi-İbnü’l-Eṯīr, 274
ebu’l-Ḥasan, 287, 288
Ebu’l-Ḥasan, 179
Ebū’l-Ḥasan, 145, 153
ebu’l-Ḥasan ᶜAbdurraḥman ed-Dāvedī, 177
ebu’l-Ḥasan ᶜAlī bin İbrāhīmü’l-Ḫaḍrāvī, 301
ebu’l-Ḥasan ᶜAlī bin İdrīs, 288
ebū’l-Ḥasan ᶜAlī bin Muḥammed, 266
ebu’l-Ḥasan ᶜAlī bin Muḥammedü’l-Maᶜrūf bi’l-Maᵓverdī, 264
ebu’l-Ḥasan ᶜAliyyü’l-Eşᶜarī, 265
ebū’l-Ḥasan Muḥammed, 247
ebu’l-Ḥasanu’l-Cūseḳī, 287
ebu’l-Ḥasanü’d-dār-ı Ḳutnī, 267
Ebu’l-Ḥasen, 97
Ebu’l-Ḥüseyn, 97
ebu’l-Ḥüseyn el-Ḳudūrī, 258
Ebū’l-Kasem bin ᶜAbdu’lᶜalīm, 138
ebū’l-Ḳāsım, 132
ebu’l-Ḳāsım ibni imām-ı Mūsā el-Kāẕım, 295
ebu’l-Ḳāsım İbrāhīm bin Muḥammedü’s-Sırrī bin Sehlü’z-Zücāc, 257
ebu’l-Ḳāsımuṣ-Ṣımrī, 264
Ebu’l-Leys-i Semerkandî, 31, 32
Ebu’l-Mihr, 217
Ebu’l-Muġīṯ, 217
Ebu’l-Mucīn, 217
ebu’l-Muẕaffer, 269
Ebu’l-Münẕer, 275
Ebu’l-Vaḳt, 177
Ebu’l-Vefā, 243
Ebū’l-Vefā, 233
Ebu’l-Vefā Tācü’l-ᶜĀrifīn, 278
ebū’n-Necīb ᶜAbdulḳāhir, 232
ebū’n-Necīb Sühreverdī, 241
ebu’n-Necībden, 232
Ebū’r-reyḥānīn, 299
ebu’s-Suᶜūd, 231
Ebu’ṭ-Ṭufeyl, 100
Ebūbekr, 125
Ebûbekr Hidâyetullah, 30
Ebūbekri’ṣ-Ṣıddīḳ, 118
Ebü’I-Hasan Ṣa’rânî, 66
Ebü’l-Abbâs Şemsüddîn Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm b. Ebî Bekr b. Hallikân el-Bermekî el-İrbilî, 69
Ebü’l-Hasen Abdülgâfir b. İsmâil b. Abdilgafir el-Fârisî, 70
Ebü’l-Mevâhib Abdülvehhâb b. Ahmed b. Alî eş-Ṣa’rânî el-Mısrî, 66
ebü’n-Necīb Sühreverdī, 231, 246
Ehvāẕ, 165, 216
El-Bulga fî Târih-i Eimmeti’l-Luga, 30
el-Celīl ebū Ṭāhirü’l-Ḥalīl, 285
El-Cumâhî, 30
El-Egânî, 30
El-Firûzâbâdî, 30
el-Hac Bilāl bin ᶜAbdullah, 48
el-Ḥāriṣ. ebū Naṣr, 227
el-Ḥasan el-Meṣnā bin el-Ḥasan bin ᶜAlī ibni Ṭālib, 181
el-Ḥasan ve’l-Ḥüseyn, 105
el-Hücce ve’r-Rusül, 64
El-İsti’âb fî Ma’rifeti’l-Ashâb, 30
El-İstiᶜāb, 64
El-İstiab fi Marifeti’l Ashab, 64
el-Kasidetul Hemziyye, 69
El-Kazı Ebu’l-Hüseyn Muhammed bin Muhammed, 30

El-Kureşî, 30
el-Lumᶜa, 68
El-Lümᶜa, 68
El-Marzubânî, 30
el-Minehul Mekkiyye, 69
el-Müntehab min Kitâbi's-Siyâk li-Târîhi Nîşâbûr, 71
el-Veliyy'ibnü'l-Velī ᶜİmrān bin ᶜAlī, 296
Elyesaᶜ, 96
Emevi Camii, 55
Emevîler, 38
Endülüs, 71
ene'l-ḥaḳ, 218
Enes, 110
Enes bin Erḳam, 110
Enes bin Mālik, 135, 276
Enes-i Güştenī, 107
Enīs bin Maᶜḳal, 124
Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl, 40
Eraslan, 31, 32
Erbil, 69
Erīḥā, 95
Erīḥe, 95
Eşfahān, 165
Esfer ibni Nevāḥī, 258
Esmâr-ı Esrâr, 33
Esmâü'r-Ricâl, 72
Esmāᶜü'r-Ricāl, 172
Esmāᵓü'r-Ricāl, 72, 115, 117, 128, 130, 135, 165, 166, 169, 172, 175, 178, 179, 252, 262, 271, 272, 276
Esmāᵓü'r-Ricālde, 134
es-Savâik-ul-Muhrika, 62
Esterâbâd, 71
Esved, 118
Esved bin Yezīd bin Ḳaysi'n-Neḫaᶜī, 118
Eşᶜaş, 124
Eşᶜaş bin Ḳays bin Muᶜdiyy-i Kerb, 133
Eş-Şeyḫ ᶜAbdulḳādir el-Cīlī, 183
eş-Şifā fi Feżāyilü'l-Fukahā, 162
Eṭrāfü'ṣ-Ṣaḥīḥin, 166
Etrāk, 153
Evḥadī ebū ᶜAbdullah Muḥammedü'l-Vāḳıdī., 292
Evliyâ Menkıbeleri, 66
Evs ve Ḫazrec, 114
Eyyūb, 214
Eyyūbü'l-Süctānī, 168
Eyżāḫü'l-Bürhān, 265
ezvāc-ı ṭāhirāt, 107
Ez-Zaᶜferānī, 256
Faridüttin Attar, 314
Fāris, 130, 217
Fars, 31, 71
Fārūḳ, 277
Fārūḳ-ı ᶜAẓam, 128, 131, 262
Fārūḳ-ı ᶜAẓam, 117
Faṣīḥ, 255
Fāṭıma, 181
Fāṭıma, 97, 105
Fāṭıma binti el-Ḥüseyn bin ᶜAliyy-i velī, 172
Fāṭıma-i Zehrā, 147
Fāṭımatü'z-Zehrā, 97, 104
Fatih, 45, 54
Fatîn, 29
Fayda, 68
Fażlü'l-Hayl, 39
Ferezdak, 38
Feridüddin Attar, I, 313
Fettaḥ, 155
Fettaḥ bin Ḫāḳān, 155
Feżāyil-i Kebīr, 275
Feżāyilü'l-Enṣār, 275
Fīrūz, 193
Firdevs, 46, 312
Fuḍeyl, 237
Fuḍeyl ᶜİyāż, 227
Furāt, 84, 98, 100, 108, 111, 126, 190, 309
Fuzûlî, 65, 66
Fuzûlî', 65
Fütûh El-Mücâhidîn Li Tevârih-i Kulûb El-Müşâhidîn, 31
Fütūḥāt-ı Mekkiyye, 245
Fütûhu'l-Mücâhidîn li-Tervîhi Kulûbi'l-Müşâhidîn, 62

Ġaffār, 205
Ġāfir, 205
Ġafūr, 205
Ġarāyib-i Ḳurʾān, 178
Ġarîbü'l-Ḥadîṯ, 249, 255
Ġazālî, 266
Gazne, 70
Gelibolu, 61
Genç Osman, 51
Gıyaseddin Muhammed, 63
Ġulām-ı Türk-i Rūmî, 124
Gülşen-i Hulefâ, 36, 37
Gülşen-i Şuarâ, 35
Gülşenü'ş-Şühedā, 66, 119, 121
Güngör, 65
Ḫabbāb, 117
Ḥabeş, 132
Ḥabîb, 83, 84, 85, 86, 189, 190, 191, 192, 193
Ḥabîb, 85, 192
Ḥabîb bin Meẓāhir, 124
Ḥabîb-i ʿAcemî, 83, 189
Ḥabîb-i Rāʿi, 235
Ḥabîb-i Tāyib, 84, 190
Habnama-i Veysi, 55
Ḥaccāc, 86, 173, 174, 192, 259
Ḥaccāc bin Mesrūḳ, 124
Ḥaccāc bin Yūsuf, 172, 259, 299
Hacı Selim Ağa, XXVII, 44, 49, 88
Ḥād, 124
Hādî, 153, 162
Ḥadîḳatü's-Süʿadāʾ, 123
Ḥadîḳatü's-Süʿadā, 119, 121
Ḥadîs ü Ṣaffetü'n-Nebî, 275
Hadikatü's-Suʿadâ, 66
Hadîkatü's-Suadâ, 65
Hadikatü's-Süʿadā, 65
Ḥadîḳatü's-Süʿadāʾ, 65
Ḥāfî, 228
Ḥāfıẓ ʿAbdulġāfir, 70, 266
Hafız Ahmed Paşa, 59
Ḥāfıẓ ebū'l-Ḳāsım, 266
Ḥaḳ, 203
Ḥaḳ, 226
Ḥaḳ, 205, 208, 224, 226, 228, 232
Hâkim en-Nîşâbûrî, 70
Ḥaḳḳ, 195, 211, 213, 216
Ḥaḳḳ, 226
Ḥaḳḳ, 203, 224
Hâlet Efendi, 43, 59
Ḫalîfe, 285, 293
Ḫālıḳ, 221
Ḫālid, 135
Hâlid b. Velîd, 37
Ḫālid bin ʿÖmer, 124
Halil ÇEÇEN, III
Ḫāliṣ, 156
Ḫāliṣ Efendi Kütüphānesi, 51
Ḫalḳü'l-İnsān, 255
Ḥallāc, 217
Ḥallācî, 215
Ḥallācü'l-Esrār, 216, 217
Halvetiyye, 32
Ḥamāsî, 260
Ḥamîd bin ʿAbdurraḥmān, 169
Ḥāmıż, 261
Ḥāmid, 135
Ḥāmid bin ʿAbbās, 217
Ḥammād, 139
Ḥammād, 231, 232, 233
Ḥammād bin Enes, 124
Ḥammād bin Zeyd, 178, 179
Ḥammād-ı Debbās, 231
Ḥamza, 309
Ḥamza, 118, 124
Ḥamza bin İmām-ı Mūsā, 295
Ḥanbel, 300
Ḥanbelî, 306
Ḫandaḳ, 134, 312
Ḫandaḳ, 97, 111, 116, 118
Ḥanefi, 258
Ḥanefiyye, 163
Hānî, 120
Hānî bin ʿUrve, 120
Ḥanẓala bin Saʿd, 124

Ḥanẓala bin Ṣafvān, 261
Ḥarem, 203
Ḥarem, 204
Ḥaremeyn, 148
Ḥaremullāh, 106
Ḥārice bin Muṣᶜab, 140
Ḥāriṣ, 207
Ḥāriṣ Muḥāsibī, 208, 219
Ḥāriṣ-i Muḥāsibī,, 206
Hârizm, 70, 71
Harūn, 146, 147, 148, 162, 164, 240
Hārūn, 146, 147, 148, 163, 164, 251, 275
Hârûn b. Ali İbnü'l-Müneccim, 71
Harūn Reşīd, 240
Hārūn Reşīd, 251
Ḥārūn Reşīd, 240
Harūnü'r-Reşīd, 162
Hasan, 29, 30, 40, 49, 55, 66
Ḥasan, 85, 86, 192, 193, 298
Ḥasan, 125, 156, 157
Ḥasan Baṣrī, 268
Ḥasan Baṣrī, 259, 262
Ḥasan bin ᶜAlī, 133
Ḥasan bin Ḥasan-ı Aḥsen, 172
Ḥasan bin İbrāhīm, 257
Ḥasan bin Ḳāsımü'ṭ-Ṭaberī, 256
Ḥasan Ḥüseyn, 92
Hasan Paşa, 40
Ḥasan u Ḥüseyn, 97
Ḥasan-ı Aḥsen, 101, 103, 107, 109, 125, 147
Ḥasan-ı Aḥsen, 84, 86, 190, 193, 268, 298
Ḥasan-ı Baṣrī, 109
Ḥasan-ı Baṣrī, 84, 85, 86, 190, 192
Ḥaṣan-ı Baṣrī, 84, 190
Ḥaṣīn bin ᶜAbdurraḥman, 134
Hāşim bin ᶜUtbe bin Vaḳḳāṣ, 124
Hāşimī, 293
Hāşimīler, 120
Hāşimiyye, 189, 293
Ḫaṭab, 260
Ḫaṭīb ebī Bekr, 257
Ḫaṭīb ebī Zekeriyyā-i Tebrīzīden, 273
Ḫaṭīb-i Baġdādī, 252
Ḫavāric, 102
Ḫāvī, 264
Ḥayātü'l-Ḥayavān, 65, 103, 172
Ḥayātü'l-Ḥayavān, 217
Hayber, 38
Ḫayber, 97, 100, 127
Ḥaydar, 97
Ḥayḍarāniye, 143
Ḥaydar-ẖāne, 309
Ḥaydar-ı Kerrār, 119
Ḥaydār-ı Kerrār, 97, 126, 296
Ḥayy, 298
Ḥażret-i Ādem, 94
Ḥażret-i Allāh, 103, 125
Ḥazret-i Bārī, 212, 228, 263
Ḥażret-i Bārī, 174, 183, 205, 207, 209
Ḥażret-i Bārī, 95, 114, 160
Ḥażret-i Cibrīl, 105
Ḥażret-i Cibrīl-i Emīn, 105
Ḥażret-i Ebī Yūsuf, 163
Ḥażret-i Elyesaᶜ, 96
Ḥażret-i Ḥabīb-i Rabbü'l-ᶜĀlemīn, 106
Ḥāzret-i Ḥabīb-i Raḥmān, 114
Ḥażret-i Hārūn, 105
Ḥazret-i Ḫażır, 282
Ḥazret-i Ḫızır, 229, 246
Hazret-i Hüseyin, 65
Ḥażret-i İlyās, 96
Ḥażret-i İmām-ı ᶜAlī, 94
Ḥażret-i Mevlā, 176
Hazret-i Muhammed, 61, 65
Ḥażret-i Muḥammedü'l-Muṣṭafā, 173
Ḥażret-i Muḥammedü'l-Muṣṭafā, 130
Ḥażret-i Mūsā, 94, 95
Ḥażret-i Nūḥ, 94
Ḥażret-i ᶜÖmer, 139
Ḥażret-i Rabb, 182
Ḥażret-i Rabb, 151
Ḥazret-i Rabbü'l-ᶜİzz, 219
Ḥażret-i Rabbü'l-ᶜİzzet, 84, 191
Ḥażret-i Rāzıḳu'l-erzāḳ, 182

Ḥazret-i Resūl, 212
Ḥażret-i Resūl-i Ekrem, 100
Ḥażret-i Resūl-i Ḫüdā, 104, 105
Ḥażret-i Yūşaᶜ, 94, 95, 96
Ḥazret-i Ẕü'l-Celāl, 211
Ḥażret-i Ẕülkifl, 94
Hejdeh, 216
Hemedān, 117, 272, 274
Hemedānī, 119
Hendek, 38
Hey'et-i Seniyye Tercümesi, 40
Ḫıbre, 104
Ḥılle Ḳaṣabası, 294, 295, 296
Ḥılletü'l-Feyḥā, 96
Ḫıżır, 94, 202, 203
Hızır b. Hızır el-Âmidî, 68
Hicaz, 71
Ḥicāz, 272, 283
Hidāye, 260
Hidiv Kütüphanesi, 60
Hilāl bin Nāfiᶜ, 124
Hilyetü'l-Evliyâ, 29
Hind, 32, 216
Hindistan, 70
Hindustān, 216
Hint, 31, 62
Hişām bin ᶜUrve, 165, 175, 251, 275
Hocazade Ahmed Hilmi, 32
Horasan, 71
Ḫorāsan, 249
Ḫorāsān, 128, 136, 165
Ḫorāsān, 216, 217, 272
Ḫubeyb-i Rāʾī, 238
Ḫudā, 209, 213
Ḫudā, 151
Hudeybiye, 134
ḫulefāʾ-i ᶜAbbāsīyye, 146
Ḫulefā-yı ᶜAbbāsīye, 159
Ḫulefā-yı ᶜAbbāsiyye, 188
ḫulefā-yı benī ᶜAbbās, 162
Ḥuneyn, 127
Ḫuristān, 216
Ḫūristān, 217, 272
Hûyî, 65
Ḥuẕeyfe, 116
Ḥuẕeyfe bin el-Yemānī, 116
Ḥuẕeyfeden, 117
Ḥüccetü'l-İslām, 218
Hüdā, 84, 128, 131, 135, 149, 156, 160, 167, 169, 178, 190, 194, 207, 210, 265, 287
Ḥüdā, 243
Ḥüdā, 127
Ḫüdā, 84, 190, 194, 196, 201, 202, 206, 207, 212, 213, 222, 224, 225, 229, 236, 240, 241
Ḫüdā, 134, 151, 157, 173
Ḫüdāvendigār, 144, 164
Ḫüdāyī, 237
Hülāgū, 243
Hürr, 122, 123
Ḥürr, 122, 123
Ḥürr bin Yezīd bin Ribāḥ, 121
Ḥürru'n-Nefīs, 196
Hüseyin, 36, 49, 55, 65
Ḥüseyin, 51
Hüseyin Baykara, 66
Hüseyin Kocabaş, 59
Hüseyin Murtazâ, 36
Hüseyin Murtazâ Efendi, 313
Hüseyin Murtazâ Efendi Nazmizâde, 50
Hüseyin Vâiz-i Kaşifî, 71
Hüseyin Vâiz-i Kâşifî, 65, 66
Hüseyin Vassâf, 33
Ḥüseyn, 215, 216, 217, 218, 224, 297
Ḥüseyn, 104, 105, 106
Ḥüseyn bin ᶜAlī, 150
Ḥüseyn Kāşifī, 123, 199
Ḥüseyn Manṣūr, 217, 219
Ḥüseyn Manṣūr-ı Ḥallāc, 215
Ḥüseyn Paşa Cāmiiᶜ, 306
Ḥüseyn-i müstaḥsen, 147
Hüşyem, 171
Ḫᵛāce Nureddīn, 301
Ḫᵛārezm, 250
Ḫᵛārīc, 265

Hz. Âdem, 62
Hz. Muhammed, 64
I. Mansûr b. Nûh, 68
II. Murad, 39
Irak, 68, 69, 71, 73
-ᶜIraḳ, 202
ᶜIrāk, 145
Irāḳ, 301
ᶜIrāḳ, 94, 106, 115, 143, 150, 155, 161
ᶜIrāḳ, 233, 235, 252, 272, 274, 278, 280, 282, 286, 287, 288, 296, 301, 302, 305, 307, 308, 309
Işfahān, 112
Işfahān, 274
İblīs, 236
İbn Abdilber en-Nemeri el-Kurtubî, 64
İbn İshak, 64
İbni ᶜAbbās, 106, 107, 135, 172, 188
İbni ᶜAbbās Übey bin Kaᶜbdan, 188
İbni ᶜAbdullāh, 169
İbni ᶜAṭā, 207
ibni ebī Leylā, 162
İbni Edhem, 202
İbni Hacer, 69
İbni Ḥacer, 112, 151, 154, 156
İbni Ḥacer-i Mekkī, 107
İbni Hacerin, 69
İbni Ḫallakān, 268
İbni Hallikân, 30, 67, 69, 70
İbni Ḫallikān, 149, 161
İbni Ḫallikān, 269
İbni İsḥaḳ, 271
İbni Ḳuteybe, 260
İbni Māce, 272
İbni Mesᶜūd, 100, 118, 172
İbni Mülcem, 97, 102, 103
İbni Ömer, 276
İbni ᶜÖmer, 107, 276
İbni Sellâm el-Cumahî, 71
İbni Semmāk, 195
İbni Sīrīn, 111, 141
İbni Sînâ, 64
İbni Süreyḥ, 219
İbni Şihāb-ı Zührī, 177
İbni Ziyād, 107, 108, 110, 120, 121, 122
İbni Ziyād,, 120
ibni'z-Zübeyr, 275
İbnü Abdi'l-Berr, 30
İbnü Sa'd, 30
İbnü'l-Baġavī, 223
İbnü'l-Cevzī, 303
İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, 29
İbnü'l-Esîr, 30, 67
İbnü'l-Ḥanefiyye, 107
ibnü'l-Mübārek, 180
ibnü'l-Müsīb, 259
İbnü's-Semmāk, 251
İbnü'ş-Şa'âr, 71
İbrāhīm, 105, 119, 127, 132, 201, 202, 203, 204, 205, 206
İbrāhīm bin Edhem, 176, 200, 202, 206
İbrāhīm bin Muḥammed, 172
İbrāhīm bin Muḥammed bin ᶜUbeyd, 165
İbrāhīm bin Muḥammedü'r-Raḳī, 166
İbrāhīm bin Saᶜd, 165
İbrāhīm Edhem, 237
İbrāhīm Mücāb, 297
İbrāhīm Neḫaᶜī, 139
İbrāhīm Paşā, 93
İbrāhīm Şūfī-i Hirevī, 177
İbrāhīm ve İsmāᶜīl, 296
İbrāhīme, 201
İbrāhīm-i Ḫalīl, 205
İbrāhīmü'l-Ḫalīl, 94, 113
İbrâhim b. Muhammed es-Sarîfînî, 71
İbrahim Ḳandī, 49
İbrâhim Karamânî, 40
İbrâhim Müteferrika, 36, 38
İbrâhim Müteferrika', 37
İbrahim Paşa, 37, 41
İdrīs Yaᶜḳūbī, 304
İḳnāᶜ, 264
İlāh, 238, 240, 273, 279, 284, 289, 293
İlahī, 217
İlyās, 202

İmâd Abdüsselâm Raûf, 42
ᶜİmâdüddīn ibni Muḥammed, 269
İmâdüddin el-İsfahânî, 71
İmam Busîrî, 69
İmām Dāvud, 238
İmām Ḥüseyn, 105
İmām Şāfiᶜī, 235
İmām-ı ᶜAbdullāh, 172
İmām-ı ᶜAbdullāh Ḳażī, 143
İmām-ı ᶜAḥmed, 255
İmām-ı Aḥmed, 160, 161, 251
İmām-ı Aḥmed bin Ḥanbel, 159
İmām-ı ᶜAliyyü'l-Hādī, 153
İmām-ı ᶜAliyyü'r-Rıżā, 194, 195
İmām-ı Aᶜzam, 163
İmām-ı Aᶜẓam, 138, 161, 162, 223, 237, 238
İmām-ı Aᶜẓām, 162
İmām-ı Buḫārī, 256
İmām-ı Ebī Yūsuf, 239
İmām-ı Ebū Ḥanīfe, 200
İmām-ı Ebū Yūsuf, 142, 162, 164, 239, 240
İmām-ı Ġazzāliddīn, 218
İmām-ı Ḥāfıẓ Ebū ᶜAbdullāh Żamīrī, 140
İmām-ı Ḥasan ᶜAskerī, 157
İmām-ı Ḥasan-ı Aḥsene, 102
İmām-ı Ḥasanü'l-ᶜAskerī, 156
İmām-ı Ḥasanü'l-ᶜAskerī bin ᶜAliyyü'l-Hādī, 156
İmām-ı Ḥüseyn, 105, 106, 108, 119
İmām-ı Kāẓım, 148
İmām-ı Kerrār, 98
İmam-ı Mālik bin Enes, 199
İmām-ı Muḥammed, 239
İmām-ı Muḥammed bin Ḥasenü'ş-Şeybānī, 143
İmām-ı Mūsā Kāẓım, 148, 152, 164
İmām-ı ᶜÖmer-i Fārūḳ, 128
İmām-ı Rabbānī Ebū Ḥanīfe-i Nuᶜmān, 162
İmām-ı Ṣudūr, 307
İmām-ı Şāfiᶜī, 139, 159, 256, 271
İmām-ı Ṭaḥāvī, 100
İmām-ı Uġānī, 138
İmām-ı Żamīrī, 140
İmām-ı Żamirī, 139
İmām-ı Zekī, 158
İmām-ı Züfer, 143
İmāmü'l-Ḥaremeyn, 266
İngiliz, 69
İngiltere, 35, 43, 59, 73
İran, 63, 68, 69
ᶜĪsā, 164
ᶜĪsā bin Caᶜfer, 164
İsbâtü'l-ilm ᶜAle'n-Nübüvve, 64
İsbâtü'r-Rusül, 64
İsfahan, 71
ᶜİsī bin Caᶜfer, 148
İskender, 144
İslam, IV, 31, 34, 38, 61, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322
İslâm, 64, 70
İslām, 84, 99, 115, 116, 117, 118, 124, 133, 134, 135, 137, 139, 142, 160, 161, 173, 176, 180, 190, 194, 196, 213, 241, 262, 265, 279, 303
İslam Tasavvufu, 68
İsmāᶜīl bin Aḥmed, 167
İsmaᶜīl bin ᶜAyyāş, 175
İsmaᶜīl bin Caᶜfer, 168
İsmaᶜīl bin ebī Ḫālid, 127
İsmāᶜīl bin ebī Ḫālid, 130
İsmaᶜīl bin Ḫālid, 175
İsmaᶜīl bin İsḥaḳ, 167
İsmaᶜīl bin ᶜUleyye, 168
İsmâil Paşa, 38
İsrāᵓīl, 96
İsrāiᵓl, 95
İsrāᵓil, 141
İstanbul, 32, 36, 38, 40, 43, 45, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 59, 61, 62, 68, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 44
İstīᶜāb, 117, 128, 132, 133, 135, 137, 162
İstīᶜābd, 118
İzgi, 65
Kaᶜbe, 114, 217, 223, 290
Kābil, 138
Kâbus-nâme, 39

Ḳāḍī ʿİyāż, 100
Ḳāḍī Şüreyḥ, 263
Ḳādir, 291
Ḳādisiye, 226
Ḳādisiyye, 107, 133, 135
Ḳāf, 200
Kafzâde Abdulfeyyaz Fâizî, 29
Kahire, 30, 43, 70
Kâhire, 67
Ḳameriyye, 86, 193
Kâmil Candoğan, 62
Kamil Yılmaz, 68
Ḳanber ʿAlī, 299
Kandemir, 71
Kanûnî Sultan Süleyman, 66
Ḳānūnü'l-Vüzerā, 264
Kaplan, 67
Kara, 33
Kara Çelebi-zâde Abdulaziz, 61
Karaismailoğlu, 66
Karataş, 35, 36, 39, 40
Ḳarye-i Ḳīleviyye, 282
Ḳaryetü'l-Aʿrāb, 286
Ḳarżā bin Ḳaʿb, 131
Ḳaṣaba-i Aʿẕamiyye, 271
Ḳaṣaba-i Aʿẕāmiyye, 293
Ḳaṣaba-i Kāẓımiyye, 277
Ḳaṣaba-i Kāẓımiyye, 275
Ḳaṣīde-i Vettiriyye, 308
Kāsım, 125
Ḳāsım, 125
Kasîde-i Ferezdak, 38
Kastamonulu Latîfî, 29
Ḳasūr bin Kenāne, 122
Kâşifî, 71
Ḳatāde bin Daʿāme, 268
Katip Çelebi, 61
Ḳays, 124
Ḳays bin ebī Ḥāzım, 180
Ḳays bin ebī Ḥāzım, 129
Ḳays bin Münebbe, 124
Ḳayserānī, 273
Ḳażībü'l-Bān el-Mūṣulī, 231
Kāẓım, 145, 147
Kemal Eraslan, 62
Kenzü'l-Ârifîn, 40
Kerbelâ, 65, 66, 314
Kerbelā, 105, 107, 108, 109, 111, 121, 123, 124, 125, 127
Kerḫ, 193, 235, 266
Kerrār, 100
Ḳerrār, 102
Kerrār-ı ʿĀliyy-i Tebār, 298
Keykâvus b. İskender b. Kābûs, 39
Kılıç Ali Paşa, IV, XXVII, 44, 45, 48, 88, 319
Ḳılıç ʿAli Paşa, 49
Kınalızâde Hasan Çelebi, 29
Ḳırāfatü'ṣ-Ṣuġrā, 269
Kindî, 64
Kirman, 71
Kitāb-ı Aḫbāru'n-Naḥvīn, 260
Kitāb-ı Āmālī, 257
Kitāb-ı Cāhiliyye, 249
Kitāb-ı Ebyāt-ı Seybūye, 257
Kitāb-ı Eḥādīṯ ü Ḳaṣaṣ, 275
Kitāb-ı Eżdād, 249
Kitāb-ı Faʿalet ü Efʿilet, 257
Kitāb-ı Fāitetü'l-Faṣīḥ, 248
Kitāb-ı Faṣīḥ, 248
Kitāb-ı Ġarībü'l-Ḥadīṯ, 260
Kitāb-ı Ḫayr Ḳays bin Saʿade, 260
Kitāb-ı Ḫulḳü'l-Feres, 257
Kitāb-ı Ḫulkü'l-İnsān, 257, 261
Kitāb-ı İlāhī, 100
Kitāb-ı İnsān, 272
Kitāb-ı ʿİşrāt, 248
Kitāb-ı Lumʿa, 265
Kitāb-ı mā Yenṣarfu ve mā lā Yenṣarafu, 257
Kitāb-ı Muḫtaṣar-ı Naḥv, 261
Kitāb-ı Mutavassıṭ, 260
Kitāb-ı Müttefiḳu'l-Elfāẓ, 274
Kitāb-ı Nevādir, 257
Kitāb-ı Silsiletü'ẕ-Ẕeheb, 274
Kitāb-ı Şerḫ-i Kāfī, 249

Kitāb-ı Şurī ü Büyūᶜ, 248
Kitāb-ı Ṭılsım, 275
Kitāb-ı Vecīz, 254
Kitāb-ı Yevāḳīt, 248
Kitāb-ı Yevm ü Leyl, 248
Kitābü'l-ᶜArşi'l-Merḳūm fī Ḥalli'l-Manẓūm, 274
Kitābü'l-ᶜArūż, 257
Kitābü'l-Celīl, 255
Kitābü'l-Cürcān, 248
Kitābü'l-Envār, 257
Kitābü'l-Eżdād, 260
Kitābü'l-Farḳ, 257
Kitābü'l-Faż̧l, 274
Kitābü'l-Ḥayy ve'l-Meyyit, 260
Kitābü'l-Heyecān, 260
Kitābü'l-İştiḳāḳ, 257
Kitābü'l-Kabāyil, 248
Kitābü'l-Luġāt, 255
Kitābü'l-Maḳṣūd ve'l-Memdūd, 260
Kitābü'l-Meᶜāniyyü'l-Muḫterᶜa, 274
Kitābü'l-Medāḫil, 248
Kitābü'l-Meklūl ve'l-Mektūm, 248
Kitābü'l-Meşeli's-Sāyir fī Edebü'l-Kātib ve'ş-Şāᶜir, 274
Kitābü'l-Muvażżāḥ, 248
Kitābü'l-Müstaḥsen, 248
Kitābü'l-Vuḥūş, 261
Kitābü'n-ᶜAcāleti fi'n-Neseb, 274
Kitābü'n-Nebāt, 261
Kitābü'n-Nevādir, 248
Kitābü'n-Niḳāḥ, 248
Kitābü'r-Rüᵓyāt, 275
Kitābü's-Sāᶜāt, 248
Kitābü's-Sebḳ, 261
Kitâbü's-Siyâk li-Târîhi Nîşâbûr, 70
Kitābü'ş-Şerḥ ve't-Tafṣīl fi'r-Reddi ᶜalā Ehlü'l-İfk ve't-Taḍlīl, 265
Konya, 43, 45, 54
Köln, 43
Köprülü, 32
Köprülü Kütüphanesi, 40, 59, 71
Köprülü Yazma Eser Kütüphanesi, 59
Köprülüzâde, 29
Ḳuba, 113
Kūfe, 169, 172
Kūfe, 96, 102, 103, 106, 107, 108, 118, 119, 120, 121, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 140, 150, 154, 161, 165, 167, 178, 180, 188, 244, 252, 259, 263, 264
Ḳūfe, 118
Kūfī, 135, 255
Ḳūfī, 188
Kūfiyyīn, 131, 135, 254, 261
Kûhistan, 39
Kūhistān, 283
Kur'an, 68, 69, 72
Ḳur'ān, 265
Kur'an-ı Kerim, 72
Kur'ān-ı Şerīf, 311
Ḳurā, 103
Kurᵓān, 160, 214
Ḳurᵓan, 204, 252, 253, 254, 260
Ḳurᵓān, 188
Ḳurᵓān, 145, 204, 249
Ḳurᵓān-ı ᶜAẓīmü'ş-şān, 143, 153, 159, 166, 188, 256, 274
Ḳurᵓān-ı Kerīmü'ş-şān, 143
Ḳureyş, 146, 177, 198
Kürd, 234, 243
Kütüb-i Sitte, 272
Lâmiî, 62
Lamiî Çelebi, 31
Lâmiî Çelebi, 62
Levâkıhu'l-Envâri'l-Kudsiyye fî Tabakâti'l-ᶜUlemâᵓ ve's-Sûfiyye, 66
Levend, 41
Leyla ile Mecnun, 66
Leyṯ bin Saᶜd, 177
Londra, 43
Lübâb-ı Ma'nevî fî İntihâb-ı Mesnevî, 71
Lübb-i Lübâb-ı Ma'nevî, 71
Lübb-i-Lübâb-ı Mesnevî, 71
Lümᶜa, 68, 260
M. H. Zotenberg, 68

M. Jean de Goeje, 67
Maʿānī-i Ḳurʾan-ı ʿAẓīmü'ş-Şānī, 257
Maʿāniyyü'ş-Şiʿr, 260
Macâlîsü'n-Nefâis, 29
Mācidü'l-Kirevī, 282
Mağrib, 71
Maḥmūd bin Ḥaddās, 180
Mahmud Tahirü's-Sadık Es-Sühreverdī, 61
Maḳābir-i Ḥarb, 265
Maḳāmāt-ı Ḥarīrī, 260
Maktel, 65
Maktel-i Hüseyin, 65
Mālik bin Enes, 172, 175, 179, 188
Mālik bin Enesü'l-Mālikī, 124
Mālik bin ʿUbeyd, 124
Māliki, 167
Mālikiyy, 220
Mālikiyye, 247
Manşūr, 172
Manşūr, 143, 312
Manşūr, 276
Mansur bin el-Hasan, 44
Manşūr bin el-Ḥasan, 297
Manşūr bin el-Ḥasan, 50, 51
Manşūr bin el-Ḥasan, 53
Manşūr bin Ḥasan, 46, 312
Manşūr el-Beyżāvī, 215
Manşūr-ı Ḥallāc, 215
Maʿrūf, 194, 195, 197, 208, 240, 249
Maʿrūf-ı Kerḫī, 193, 268, 310
Marżī, 226
Maṭar Bādarānī, 284, 304
Maṭarı'l-Bādarānī, 288
Māverāʾü'n-nehir, 216
Māʾverd, 265
Maʾverdī, 265
Mayā Fārḳīn, 257
Mecdüddīn, 250
Mecmaʿ-ı Maḥ, 261
Mecmaʿü'l-Baḥreyn, 254
Mecmūʿa-i ʿArabiyye, 274
Mecūs, 160
Medāyin, 112, 115, 133
Medāyinde, 117
Medīne, 106, 113, 130, 132, 146, 150, 152, 177, 188, 221
Medīne-i Münevvere, 107, 113, 146, 148, 149, 262
Medine, 43, 71
Medine-i Münevvere, 107
Medrese-i Niẓāmiyye, 254, 269
Mehdī, 162
Mehmed Abdullah İbrahim, 59
Mehmed ibni Mehmed Şerîf El-Abbâsî, 32
Mehmed Kemalî, 63
Mehmed Sâmî Sünbülî, 33
Mehmed Süreyya, 36
Mehmet AZİMLİ, III
Mehmet Büküm, 38
Mehmet BÜKÜM, III
Mehmet KARATAŞ, 37
Mehmet Riyâzî, 29
Meḳābir-i Bāb-ı Ḥarb, 270
Meḳābir-i Bābü'ş-Şām, 255
Mekārim, 242, 243
Mekke, 38, 71, 102, 107, 114, 148, 150, 203, 216
Mekke-i Mükerreme, 107, 119, 140, 148, 149, 150, 196, 203, 217, 246, 247, 290
Melikşāh-ı Selçuḳī, 144
Meʾmūn, 148, 151, 152, 293
Meʾmūn ibni Musā, 148
Menāḳıb-ı Enbiyā ve Evliyā, 48
Menāḳıb-ı Evliyā-yı Baġdād, 53
Menāḳıb-ı Kāẓımiyye, 148
Mercimek Ahmed, 40
Mercimek Ahmet, 39
Merv, 159, 202, 227
Mesnevî, 71
Mesrūḳ ebu'l ʿAbbās, 219
Mesrūr, 164
Mesʿūd Ḥārişī, 287
Mesʿūdī, 147
Meşāhir-i der Baġdād, 47
Mevlā, 217, 232
Mevlânâ, 71

Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, 250
Mevlana Müzesi, 45, 54
Mevlânâ Şehâbeddin İbni Arabşah, 38
Mevleviyye, 208
Mevẕūᶜāt-ı Ḥadîṯ, 300
Meẕheb-i Ḥanefîyye, 161
Meẕheb-i Ḥanefiyye, 252
meẕheb-i iᶜtizāl, 265
Mısır, 30, 37, 38, 60, 68, 70, 71, 73
Mışr, 95, 146, 200
Mışr, 269, 272
Mışriyy, 220
Mi'zânü'l-İ'tidâl fî Nakdi'r-Ricâl, 30
Millet Kütüphanesi, 45, 53, 54
Millî Kütüphane, 43, 45, 46, 55
Mirhand, 63
Mirṣādü'l-ᶜİbād, 250
Mirza Mürşidüddin, 66
Moġol, 243
Moğol, 63
Molla Cami, 31, 74
Molla Câmî, 31
Mu'cemü'l-Üdebâ, 29
Mu'cemü'ş-Şu'arâ, 30
Muâviye, 63
Muᶜāviye, 101, 102, 131
Mufaṣṣalāt, 301
Mufaṣṣal-ı Zemāḫşerî, 260
Muġire bin Ḳays, 169
Muḥamed bin ᶜAbdurraḥmān, 162
Muḥammed, 105, 106, 114, 119, 127, 146, 158, 196, 239, 286
Muḥammed ᶜArabî., 305
Muḥammed bin ᶜAbdullāh bin Caᶜferü't-Tayyār, 125
Muḥammed bin ᶜAbdullāh el-Enṣārî, 167
Muḥammed bin Aḥmed'üş-Şaᶜbî, 138
Muḥammed bin ᶜAlî bin İbrāhîm, 158
Muḥammed bin ᶜAlî Ḳaṣṣāb, 227
Muḥammed bin ᶜAliyyü'r-Rıżā, 150, 151
Muḥammed bin Caᶜferü'n-Naḥvî, 260
Muḥammed bin Dāvud, 181
Muḥammed bin Ebî el-Mecālid, 129
Muḥammed bin el-Ḥasan, 195
Muḥammed bin el-Ḥasen eş-Şeybānî, 162
Muḥammed bin el-Münkedir, 177
Muḥammed bin Enes, 126, 127
Muḥammed bin eş-Şabbāḥ, 168
Muḥammed bin es-Semmāk, 251
Muhammed bin Hasan E'z-Zebîdî El-Endülûsî, 30
Muḥammed bin Ḥasanü'l-Naḳḳāş, 267
Muḥammed bin Ḥāṭib, 132
Muḥammed bin Hebbetullāhi's-Silmāsî, 269
Muḥammed bin Ḥüseyn er-Riclānî, 219
Muḥammed bin Kaᶜb, 135
Muḥammed bin Manşūr, 219
Muḥammed bin Miḳdād, 124
Muḥammed bin ᶜOṯmānü'l-Ḥāzimiyyü'l-Hemādānî, 274
Muḥammed bin Rabîa, 180
Muḥammed bin Yaḥyā el-Merveẕî, 165
Muḥammed bin Yaḥyā-yı Dehlî, 171
Muḥammed Çirkîn, 310
Muḥammed Elfî, 304
Muḥammed el-Ḥāẕimî, 170
Muḥammed en-Nūrî, 223
Muḥammed Ġazālî, 254
Muhammed Ḫān, 92
Muḥammed Ḫān, 144, 165
Muḥammed ibni İsḥaḳ, 271
Muḥammed Ḳadūrî, 309
Muḥammed Mecnūn, 304
Muḥammed Mehdî, 146, 147
Muhammed Ramazan, 66
Muḥammed Resūlullāh, 194
Muhammed Şerif AZARKAN, III
Muḥammedi'bni'l-Ḥanefiye, 103
Muḥammediyye, 132, 204
Muḥammedü'd-Dūrî, 303
Muḥammedü'l-ᶜĀḳūlî, 303
Muḥammedü'l-Bāḳır, 104
Muḥammedü'l-Cevād, 149
Muḥammedü'l-Cevelānî, 307
Muḥammedü'l-Ezherî, 292

Muḥammedü’l-Faẓl, 308
Muhammedü’l-Muṣṭafā, 94
Muḥammedü’l-Mustafā, 97
Muḥammedü’l-Vettirī, 308
Muḥammedü’ṭ-Ṭaberī, 269
Muḥāsibī, 207
Muḫtaṣar-ı Ḳudūrī, 252
Muḫtaṣar-ı Naḥv, 257
Muḥyiddīn, 246
Muḥyiddīn-i ᶜAbdulḳādir, 181
Muhyiddin Muhammed el-Melîcî, 66
Muḳtedir Billāh, 217
Munis, 63
Murre bin Ebiyy, 124
Murre-i Ġaffārī, 124
Murtazâ, 36, 39
Murtażā, 97
Murtażā ᶜAlī, 101
Murtaza Efendi, 43, 74
Murtazâ Efendi, 39, 60, 62, 69, 73, 74, 75, 313, 314
Murtazā Efendi, 53
Murtażā Efendi, 52, 53
Mūsā, 95, 97, 128, 296
Mūsā bin ᶜAbdullāh, 181
Mūsā el-Cevn bin ᶜAbdullāh el-Maḥż, 181
Mūsā el-Kāẓım, 145
Mūsā Eşᶜarī, 265
Mūsā Kāẓım, 305
Mūsā Ḳāẓım, 303
Muşᶜab, 122, 123
Muṣāb, 129
Muşᶜab bin ez-Zübeyr, 137
Muşᶜab Bin Zübeyr, 134
Muṣṭafā, 211
Mustafa Kara, 62
Muṣṭafavī, 177, 180
Muṣṭafavī, 92
Musul, 113
Muṣūl, 274
Mūṣul, 161
Muᶜtaşım, 152
Muᶜtaşım, 206
Muᶜtezile, 265
Muvaffaḳ bin Aḥmed-i Mekkī, 138
Muvaṭṭā, 199
Mübārek, 175, 176
Mücāhid, 188
Müfteriḳü’l-Müsemmāᵊ, 274
Mülteḳa’l-Ebrār, 115
Mültemes, 172
Münīr, 156
Münker, 173, 311
Münşeât-ı Nazmî-zâde, 39
Müselmān, 279
Müslim, 107, 119, 120, 121, 124, 166, 167, 171, 272
Müslim bin ᶜAkīl, 107
Müslim bin ᶜAḳīl, 106, 119, 121
Müslim bin ᶜAvsece, 124
Müslim bin İbrāhīm, 167, 169
Müslimīn, 176
Müsned-i Dārimī-yi Dāvidīden, 177
Müşkātü’l-Envār, 218
Müşkilāt-ı Furḳān, 178
Mütercim Asım, 28
Mütevekkil, 153, 155, 199
Nabî, 38
Nâbî, 37
Nāfiᶜ bin Cebīr, 137
Naḳī, 153
Naḳşbendiyye, 145
Nakşibendî, 32, 62
Nāmūs-ı Ekber, 105
Naṣāra, 147
Naṣārā, 197, 279
Naṣārā, 160
Nāṣır, 242
Nāṣırüddīn, 299
Naskali, 32, 73
Naṣrānī, 197, 279
Naẕmī-zāde Ḥüseyn Murtażā, 49
Naẕmīzāde Murtażā-yı Baġdādī, 51
Nazmî, 35
Nazmî-zâde, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 74

Nazmî-zâde Efendi, 36
Nazmî-zâde Hüseyin, 39
Nazmî-zâde Hüseyin Efendi', 36
Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ, 313
Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ b. Alî Bagdâdî, 47, 48, 49, 52
Nazmî-zâde Hüseyin Murtaza Efendi, 35
Nazmî-zâde Murtazâ, 38, 39
Nazmî-zâde Murtaza Efendi, 35
Nazmî-zâde Murtazâ Efendi, 41, 72
Neccārī, 179
Necefde, 101, 103
Necmeddīn, 250
Necmeddīn Kübrā, 250
Necmeddīn Rāzī, 250
Nefāḥāt, 231
Nefaḥātü'l-Üns, 219, 230, 241, 245, 250
Nefāḥātü'l-Üns, 207
Nefāḫātü'l-Üns, 227
Nefehâtü'l-Üns, 31, 61, 62
Nefeḥātü'l-Üns, 62, 93, 181
Nefehâtü'l-Üns Min Hazarâtü'l-Kuds, 31
Nefḥātü'l-Üns, 220
Nehrevān, 117, 128, 129, 134, 180
Nehr-i Mülk, 278, 281, 282, 286
Nekīr, 173
Nekir, 311
Nemek Beḥrām, 122
Nesāʾī, 272
Nesâyimü'l-Mahabbe min Şemâyimi'l-Fütüvve, 62
Nesâyimü'l-Muhabbe Min Şemâyimi'l-Fütüvve, 31
Neseb-i Veled-i İsmaʿīl, 275
Neşâtî, 65
Nevādir, 255
Nevâî, 31
Neẓāyirī, 251
Nīşābur, 258
Nīşābūr, 254
Nicholson, 69
Nihāvend, 133
Nişābūr, 202
Nîşâbur, 70
Niẓāmiyye, 266
Nūḥ, 92
Nuʿmān, 119
Nuʿmān bin Muḳarrin, 117
Nuʿmān bin Ṣābit el-Kūfī, 138
Nūreddīn, 301
Nūrī, 223, 225, 226, 227
Nūriyy, 225
Nüket, 264
Oktay BOZAN, III
Olcay, 32
Olgun, 29
Orhan Şaik Gökyay, 40
Orta Asya, 29, 65
Osmân, 62
Oṣmān, 47
ʿOṣmān, 101, 262
ʿOsmān bin ʿAliyyü'l-Murtażā, 126
Osman Ergin, 59
Osmanlı, 28, 33, 35, 42, 61, 314, 315, 320
Ömer, 62
ʿÖmer, 115, 136, 262, 263, 276, 277
Ömer b. Ahmed el-Çullî'nin Ebû Abdullah Muhammed Zeynî, 40
ʿÖmer bin ʿAbdulāʿazīz, 277
ʿÖmer bin ʿAbdulʿazīz, 174, 235, 276, 277
ʿÖmer bin ʿAbdullāh Zemcī, 124
ʿÖmer bin ʿAbdülʿazīz, 277
ʿÖmer bin ʿAlī, 126
Ömer bin el-Muṭāʿ, 124
ʿÖmer bin Ḫālid, 124
ʿÖmer Bin Mürre-i Esed, 128
ʿÖmer bin ʿOṣmān, 216
ʿÖmer bin ʿOsmān Mekkī, 216
ʿÖmer bin ʿOṣmān-ı Mekkī, 207
ʿÖmer bin Saʿd, 121, 122
Ömer Paşa, 37
ʿÖmer pāşā, 144
ʿÖmer Pāşā, 165
ʿÖmer-i ʿādil, 117
ʿÖmer-i Fārūḳ, 117, 129
ʿÖmer-i Fārūḳ-ı Aʿẓam, 168

ᶜÖmerü’l-Bezāzī, 279
ᶜÖmerü’l-Fārūḳ, 118
Öngören, 60
Özaydın, 70
Özcan, 35, 36, 41, 320
Özgül, 62
Parlatır, 28
Pekolcay, 31
Pers, 103
Pīr Dāvud, 305
Rab, 46, 229, 263, 272, 285, 286, 287, 292, 304, 305, 306, 307, 308, 312
Rabb, 195, 229, 231, 238, 246, 251, 258, 260, 270
Rabbānī, 215
Rabbü’l-ᶜİzz, 197, 251
Rabbü’l-ᶜizze, 182
Rabbü’l-ᶜizzet, 205
Rabīᶜ, 146
Rabīᶜ bin ᶜAbdurraḥmān, 188
Rabīᶜa bin ᶜAbdurraḥmān, 188
Rabīᶜ-i Aᶜrābī, 189
Rabīü’r-Rāʾy, 188
Rāfıża, 265
Raḥīm, 205
Rāhib, 99
Raḥmān, 205
Raḳḳām, 225
Ramażān, 140
Ramażān, 237
Ramazan SARIÇİÇEK, III
Rāvend-i Nevāḥī, 254
Ravża-i Muṭahhara, 146, 150
Ravzatü’l-Ebrâr, 61
Ravżatü’l-Ebrār, 62, 106
Ravzatü’l-Ebrâri’l-Mübîn bi-Vekāyii Selefii Mâziyye ve’l-Ahbâr, 62
Ravzatü’s-Safâ, 63
Ravżatü’ş-Ṣafā, 148, 150
Ravżatü’ş-Ṣafā, 63, 93, 155
Ravzatü’s-Safa fi Sireti'l-Enbiya ve'l-Mülûk ve'l-Hulefâ, 63
Ravzatü’ş-Şühedâ, 65, 66
Ravżatü’ş-Şühedâ, 65
Ravżatü’ş-Şühedāʾ, 123
Rāzıḳ, 221
Recā bin Sehl eş-Ṣāġānī, 275
Recep Şükrü GÜNGÖR, III
Resūl, 116, 212
Resūlallāh, 116
Resūl-i Ekrem, 262, 277
Resūl-i Ḫüdā, 121
Resūl-i Kerīm, 262
Resūl-i Kibrīyā, 263
Resūl-i Kibriyā, 173, 177
Resūlullāh, 106, 116, 259
Reşahât-ı Aynü’l-Hayât, 31
Reşâhât-ı Aynü’l-Hayât, 32
Reşfü’n-Neṣāyiḥ, 246
Reşīd, 103, 104, 240
Reyʾ, 117
Rey, 71
Reyḥāne, 278
Reyḫāne, 279
Reyy, 131, 134
Ricâlü’l-Hadîs, 72
Risâle fî İsbâti’n-Nübüvvât, 64
Risâle fî Rub’i Düstûri’l-Müceyyeb, 40
Risâle fî Tesbîti’r-Rusül, 64
Risāle-i İḳbāliye, 246
Rukneddīn ᶜAlāʾüddevle, 301
Rūm, 227, 250
Rumeli, 62
Rusçuklu Mustafa Beyânî, 29
Ruveyim, 245
Rūyem, 207
Rükneddīn ᶜAlāʾü’d-Devle, 246
Rükn-i Yemānī, 204
Saâdetnâme, 65
Ṣābit bin Kāvis bin Hürmüz, 138
Saᶜd, 92, 100, 124, 161
Saᶜd bin ᶜAbdullāh, 124
Saᶜd bin Aḥnef, 121
Saᶜd bin ebī Vaḳḳāṣ, 134
Saᶜdeddīn Ḥamevī, 246

Saᶜd-ı Esᶜad, 133, 135
Ṣadreddīn, 250
Ṣadreddīn Ḳonevī, 250
Safâeddin Îsâ b. Mûsâ el-Bendenîcî, 42
Ṣaḥīḥ-i Buḫārī, 272
Ṣaḥīḥ-i Buḫārī, 166, 177, 271
Ṣaḥīḥ-i Müslim, 271
Saᶜīd, 92, 128, 136, 172, 173, 174, 298
Saᶜīd-, 173
Saᶜīd bin Cebīr, 173
Saᶜīd bin Cebīrü't-tābiᶜī, 172
Saᶜīd bin el-Ḥaccāc, 271
Saᶜīd bin Ḥanẓala, 124
Saᶜīd bin Süleymān, 170
Saᶜīd-i Esᶜad, 172
Ṣāliḥ, 155
Ṣāliḥ bin Yaᶜḳūb, 289
Ṣāliḥ ve Ḥasan bin Muḥammed ez-Zaᶜferānī, 179
Salman, 67
Sâmânî, 68
Ṣandal, 48, 49, 50, 53, 55, 56, 311
Ṣavāᶜiḳ, 62, 93, 100, 147, 151
Ṣavāᶜiḳ, 156
Ṣavāiḳ, 154
Ṣavāᶜiḳde, 101
Saykalî, 65
Sefer Malak, 62
Sefîne, 33
Sefîne-i Evliyâ, 33
Sefîne-i Evliyâ-yı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr, 33
Sehî Bey, 29
Sehl b. Abdullah et-Tüsterî, 68
Sehl bin ᶜAbdullah, 216
Sehl bin Ḥanīf, 130
Sehl bin İbrāhīm, 206
Sehl bin Saᶜd, 276
Sekrān, 243
Selim Ağa, IV, 45, 49
Selmān, 111, 112, 113, 114, 115
Selmān-ı Fāris, 111
Selmān-ı Fārisī, 111, 117
Selmānü'l-Ḫayr, 111
Semmāk bin Ḥarb, 132, 134
Seraḫsī, 177
Sermenrā, 153, 155, 156, 157, 159, 243, 244, 303
Serrâc, 68, 69
Serrāc, 156
Şevrī, 167, 179, 276
Seyf bin Ḥāriş, 124
Seyyid Ahmed b. Hâmid el-Fahrî el-A'recî, 42
Seyyid ᶜAlī, 306
Seyyid Ali, 35
Seyyid İbrāhīm, 305
Seyyid İbrāhīmü'ş-Şehīr bi'l-Fāżl, 306
Seyyid Sulṭān ᶜAlī, 306
Seyyidü'l-Mürselīn, 103
Ṣıddıḳ, 309
Ṣıddīḳ, 277
Ṣıddīḳ-i Ekber, 136
Ṣıddīḳ-i Ekber, 241
Sıffīn, 117
Ṣıffīn, 99, 128, 129, 130, 134
Ṣıffīn, 98
Sīmurġ, 200
Sırrī, 177, 208, 209, 235, 236, 237, 251
Sırrī-yi Saḳaṭī, 196, 197, 219, 223, 235
Sicistan, 71
Sillāmī, 273
Silmās, 270
Sinan Paşa, I, 31, 32, 42, 72, 73, 74, 75, 81, 313, 314, 318, 321
Sindī bin Şāhek, 148
Sirāceddīn, 307
Sistān, 216
Siyāsetü'l-Mülūk, 264
Son Asır Türk Şâirleri, 29
Sūḳ-ı Sorrācan, 309
Sulṭān Süleymān, 144
Suriye, 68, 69, 71
Süfyān bin ᶜAyīne, 256
Süfyān-ı Şevrī, 175
Süheyl, 137
Süheyl bin ebī Ḥayşeme, 137
Sühreverdī, 241

Süleymān el-Yetīmī, 162
Süleyman Uludağ, 62
Süleymaniye, IV, XXVII, 44, 45, 48, 49, 52, 54, 59, 319
Süleymaniye Kütüphanesi, 43, 44, 49, 52, 59
Süveyd bin Muḳarrin, 131
Süyûtî, 30
Ṣa'rânî, 66
Ṣaᶜbā, 127
Ṣaᶜbī, 129, 131
Ṣāfiᶜī, 229, 235, 256
Ṣâfiî, 70
Ṣāfiᶜi, 254, 257, 258
Ṣāfiᶜiyye, 139, 234, 264, 266
Ṣaḳīk, 148
Ṣaḳīḳ, 147
Ṣaḳīḳ Belḥī, 147
Ṣam, 30, 55
Ṣām, 96, 107, 113, 121, 150, 172, 206, 272, 274
Ṣāmda, 113, 150, 273
Ṣāmiyy-i Ṣūm, 121
Ṣaᶜrânî, 66
Şehābeddīn, 241, 246
Şehābeddīn Ebū Ḥafṣ ᶜÖmer bin Muḥammedü'l-Bekrī es-Sühreverdī, 245
Şehābeddīn Sühreverdī, 305
Şehâbeddin el-Hafâ, 71
Şemsüddin E'z-Zehebî, 30
Şerḥ-i Hemziyye, 93, 107, 112
Şerḥ-i Hemziyye-i İbni Ḥacer, 69, 104
Şerh-i Kasîde-i Ferezdak, 38
Şerh-i Lugat-ı Târih-i Vassâf, 39
Şerḥ-i Lümᶜa, 261
Şerḥ-i Meşnevī, 199, 239
Şerḥ-i Meşnevī-i Kāşiffī, 71, 241
Şerh-i Mesnevi-i Kâşifî, 71
Şerh-i Şevâhid-i Muğni'l-Lebîb, 39
Şerhu Tecziyeti'l-Emsâr ve Tecziyeti'l-Âsâr, 40
Şerḥü'l-Faṣīḥ ve'r-Reddi ᶜAliyyü'l-Mufaḍḍal ve'r-Reddi ᶜAliyyü'l-Ḥalīl, 260
Şevāhid, 105
Şevâhidü'n-Nübüvve, 61
Şevāhidü'n-Nübüvve, 61, 93, 97, 158
Şeybānī, 255
Şeyḫ ᶜAbdulḳadir, 44
Şeyḫ ᶜAbdulḳādir, 183
Şeyḫ ᶜAḳīl-i Müncī, 183
Şeyḫ ᶜAṭṭār, 205
Şeyḫ Ebī Bekr eş-Şiblī, 183
Şeyḫ Ebī'l-Ḥasan ᶜAlī bin Muḥammed bin Yūsuf el-Ḳureyşī, 183
Şeyḫ Ebi'l-Faźl ᶜAbdulvāḥid bin ᶜAbdulᶜazīz et-Teymī, 183
Şeyḫ Ebi'l-Ferec eṭ-Ṭarsūsī, 183
Şeyḫ Ḥabbāb bin Ḳays el-Ḥarrānī, 183
Şeyḫ Ḥamza, 225
Şeyḫ Maᶜrūf Kerḫī, 183
Şeyh Sandal, 49, 50
Şeyh Seyfeyn, 44, 51
Şeyḫ Şiblī, 220
Şeyḫü'l-İslām, 220
Şeyhülislam Arif Hikmet kütüphanesi, 43
Şīr u Şebīr, 105
Şīṯ bin Naḥaᶜī, 125
Şiblī, 212, 213, 215, 218, 220, 221, 222, 225
Şifā, 100
Şuarā-yı Tezkire-i Āmid, 313
Şuᶜbe, 165, 179
Şuᶜbī, 128
Şunīzī, 233
Şunīziyye, 170
Şübeyb, 102
Şücāᶜ bin Velīd, 169
Şühedânâme, 65
Şühedā-yı deşt-i Kerbelā, 123
Şüreyḥ, 120
Şüreyḥ bin ᶜAbdullāh, 124
Şüreyḥ bin Nuᶜmān, 168
Şüreyk bin ᶜAbdullāh, 168, 169
Ṭabaḳa-i Rābiᶜa, 220
Tabakât, 72
Tabakāt, 72
Ṭabaḳāt, 71, 93
Ṭabaḳāt-ı Ṣaᶜrānī, 66, 245

Tabakâtu'l-Fukahâ, 30
Tabakâtu'n-Nahviyyîn ve'l-Lugaviyyîn, 30
Tabakâtü Fuhûli'ş-Şuᶜarâ, 71
Tabakâtü'l-Eşfiyâ, 29
Tabakâtü'l-Hanbeliye, 30
Tabakâtü'l-Kübrâ, 66
Tabakâtü's-Sûfiyye, 31
Tabakâtü'ş-Şafi'iyye, 30
Tabakâtü'ş-Şafi'iyye:, 30
Tabakâtü'ş-Şuarâ, 30
Ṭaberānīde, 105
Ṭaberistān, 269
Tabeyyün-i ᶜan, 265
Tācü'l-ᶜĀrifīn, 233, 234, 284
Ṭāhir bin Aḥmedü'z-Zebīrī, 163
Tahran, 30
Taḳī, 149
Taḳrīr-i İbrāhīm Ḥareb, 160
Ṭalḥa, 92
Ṭalḥa ibni Muḥammed, 163
Ṭarīf, 129
Tārīḫ-i Baġdādī, 252
Tārīḫ-i Ḫaṭīb-i ebū Bekr-i Baġdādī, 162
Tārīḫ-i Ḫaṭib, 67, 147
Tārīḫ-i İbni Ḫallikān, 69
Tārīḫ-i İbni Ḫallikān, 93, 145, 148, 153, 159, 161, 175, 189, 217, 235, 244, 247, 249, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 267, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 277, 293, 300
Tārīḫ-i İmām-ı Yāfiᶜī, 182
Tārīḫ-i Kebīr, 300
Tārīḫ-i Mesᶜūdī, 293
Tārīḫ-i Nīşābur, 70, 266
Tārīḫ-i Ṭaberī, 67, 95, 96
Tārīḫ-i Yāfiᶜī, 67, 241
Tāriḫ-i Meşāhir-i Baġdād, 47
Tarih-i Nişabur, 70
Târîh-i Taberî-i Kebîr Tercümesi, 68
Târîh-i Timur-ı Gûrkân, 36, 38
Târîh-i Timurlenk, Timurnâme, 38
Târîhu Nîşâbûr, 70
Târîhu'l-Ümem, 68
Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk, 67
Târîhu'r-Ricâl, 72
Tātārī, 182
Ṭāyife-i Yahūd, 141
Tebük, 136
Tefsīr-i Baḥrü'l-Ḥaḳāyıḳ, 250
Tefsīr-i Cüremī, 260
Tefsīr-i Ebī Cüreyḥ, 135
Tefsīr-i Esmāᵓü'ş-Şuᶜarā, 248
Tefsīr-i Ḥasan, 135
Tefsīr-i Kāşifī, 96
Tefsīr-i Ḳurᵓan, 260
Tefsīr-i Kurᵓan-ı ᶜAẓīmü'ş-Şān, 264
Teġalleb, 254
Teġallüb, 260
Tehẕīb Üstüne Fevāyīd, 257
Terceme-i Hâl, 72
Tercüme-i Hey'eti'l-İslâmiyye, 40
Tercüme-i Kābûs-nâme, 39
Tercüme-i Kitâb-ı Fezâili'l-Hayl, 39
Tercüme-i Nefahâtü'l-Üns, 31
Tercüme-i Nefehât, 62
Tercüme-i Ravzatü'ş-Şühedâ, 66
Tercüme-i Târîh-i Timur, 38
Tercüme-i Târîh-i Vassâf), 39
Tercüme-i Tuyûr-ı Câriha ve Zavâri-yi Sâide, 38
Teẕkīre-i Evliyā, 194
Tezkiratü'l-Evliyâᵓ, 46, 312
Teẕkire-i Evliyā, 86, 160, 193, 206, 207, 208, 212, 215, 223, 227, 235, 237
TEẔKİRE-İ EVLİYĀ-İ BAĠDĀD, 90
Tezkire-i Evliyâ-i Bağdad, 43, 50, 319
Tezkire-i Evliyâ-i Bağdâd, III, IV, 34, 37, 41, 42, 43, 60, 72, 313
Teẕkire-i Evliyā-yı Şeyḫ ᶜAṭṭār, 160
Tezkire-i Osmâniye, 28
Tezkiretü Üli'l-Elbâb fî Menâkıbi'ş-Şaᶜrânî Seyyidî ᶜAbdilvehhâb, 66
Tezkiretü'l-Evliya, I
Tezkiretü'l-Evliyâ, I, 28, 31, 32, 60, 318, 319, 320
Tezkiretü'l-Evliyā, 51

Teẕkiretü’l-Evliyā, 83, 189, 200
Tezkiretü’l-Evliyā Menāḳıb-ı Etḳıyā ve Evliyā, 49
Tezkiretü’l-Evliyâ,, 28
Tezkiretü’l-Evliyā-i Naẕmīzāde, 50
Teẕkiretü’l-Evliyā-yı Şeyḫ ᶜAṭṭār, 176
Tezkiretü’l-Huffâz, 30
Tezkiretü’l-Şuarâ, 28
Ṭıbyāndan, 96
Timur, 38, 63
Timur Tarihi, 38
Tirmiẕī, 180, 256
Tirmiẕi, 272
Topkapı, II, XXVII, 42, 44, 46, 47, 56, 87, 318
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, 44
Tuğluk, 87
Tulum, 32
Ṭūs, 219
Türer, 60
Türk, XXVII, 28, 29, 31, 32, 62, 315, 316, 317, 318, 320, 321
Türk Edebiyatı Tarihi, 41
Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, 68
Türkçe, I, II, 39, 40, 43, 45, 47, 49, 54, 59, 60, 316, 318, 319, 321
Türkiye, 43, 72, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322
Türkiye Gazetesi, 34
Tüster, 216
ᶜUbeyd, 92
ᶜUbeydullāh, 120
ᶜUbeydullah bin Ziyād, 106
ᶜUbeydullāh bin Ziyād, 119
Ubeydullāh bin Ziyād, 121
ᶜUbeydullah ibni Ziyād, 109
ᶜUdayy bin Ṣābit, 128
Uğur, 64
Uhbān, 134
Uḥud, 127, 129, 130, 131, 137
Uḥudda, 100
ᶜUkbe bin ᶜAmr, 129
Uludağ, 61, 62, 69
ᶜUmer, 92
Urve, 118
ᶜUṣmān, 92
Uṣūl u Fürūᶜ, 254
Uṣūlü’d-Dīn, 265
ᶜUyūnü’d-Dīn ve’d-Dünyā, 264
Uzun İbrâhim Paşa, 37, 41
Übey, 188
Ümmü Seleme, 105
Ümmü'l-Kurrâ, 69
Üsdü’l-Gâbe fî Ma’rifeti’s-Sahâbe, 30
Vāḥīdī Muḥammed bin ebī Naṣr el-Ḥamīdī, 271
Vakīᶜ ibni el-Cerrāḥ, 256
Vāḳıdī, 293
Vâkıdî, 72
Vaḳḳāṣ bin Mālik, 124
Vāṣıḳbillāh, 159
Vāsıṭ, 257, 268, 299
Vassâf, 33
Vassaf Târihi, 36
Vassâf Târihi, 39
Vassâf,, 33
Vefâyâtü’l-A’yân, 30
Vefeyâtü’l-Aᶜyân, 69, 70
Vehb, 133
Vehb bin ᶜAbdullāh, 124, 132
Vekāyiu’l-Fuzalâ, 36
Vekīᶜ, 177
Velīd, 169
Velidü’l-Kindī, 164
Veysî, 37, 38, 55
Vezīrān, 278
Yahūd, 160
Yahūdī, 142, 222
Yaḥyā, 151, 152
Yaḥyā bin Ektem, 151
Yaḥyā bin Maḥfūẓ, 287
Yaḥyā bin Müslimü’l-Māzenī, 124
Yaḥyā bin Saᶜdu’l-Enṣārī, 276
Yaḥyā bin Saᶜīdü’l-Enṣārī, 162
Yaḥyā bin Zekeriyyā, 106
Yaᶜḳūb, 163, 164
Yaᶜḳūb, 216

Yaᶜḳūb bin İbrāhīm bin Ḥabīb bin Ḫuneys bin Saᶜd bin Ḫaniyyetü'l-Enṣārī, 161
Yaᶜḳūb bin İsḥāḳ, 138
Yaᶜḳūb ibni's-Sekīt, 255
Yakut El-Hamavî, 29
Yāsin, 311
Yavuz, 29, 30, 31, 64, 81
Yavuz Sultan Selim, 66
Yehūdī, 113
Yemen, 67
Yezīd, 106, 107, 110, 119, 123, 266
Yeẕīd, 266
Yezīd bin ᶜAbdullāh, 165
Yezīd bin el-Ḥāriṯ, 108
Yezīd bin Muhācir, 124
Yezīd bin ᶜÖmer bin Hebīre, 143
Yezīd bin Ziyād, 124
Yuşa, 43, 48, 49, 50, 51, 53, 55
Yūşaᶜ, 94
Yücer, 33
Zādü'l-Mesīr fī ᶜİlmü't-Taḳrīr, 300
Zaᶜferāniyye, 256
Zāhid, 248
Ẓāhirī, 244
Zakir Kadiri Ugan, 68
Ẕātü'l-Ḳurā, 113
Zehebî, 67
Zehrā, 145
Zehr-i Mârzâde Seyyid Rızâ, 29
Zekī, 156
Ẕekī, 153
Zeyd, 136, 254
Zeyd bin Erḳam, 135
Zeyd bin Ḫālid, 136
Zeyl-i Siyer-i Nâbî, 37
Zeylü Târîhi Nîşâbûr, 71
Zeynelᶜābidīn, 294
Zeynelâbidîn, 38
Zeynüddīn, 274
ẕi'n-Nūreyn, 263
Ẕikr-i ᶜAnḳā, 261
Zilkifl, 96
Ẕilkifl, 96
Żiyāᵓe'd-dīn, 241
Ziyar, 39
Ziyaret-i Evliyâ, 32
Ẕü'l-ḳarneyn, 97
Zübeyr, 92, 128, 172
Zübeyr bin el-ᶜAvvām, 275
Züfer, 163
Züheyr bin Ḥarb, 170
Züheyr bin Ḥarbü't-tābiᶜī, 170
Züheyr bin Ḥassān, 124
Zührī, 165, 167
Ẕülfikār, 100
Ẕülḳarneyn, 97
Ẕünnūn, 198, 199, 200
Ẕünnūn-ı Mışrī, 44, 198, 200, 227